Colby College

From the SelectedWorks of David M. Freidenreich

1574

Hostiensis, Summa aurea, liber 3

Hostiensis

Available at: http://works.bepress.com/david_freidenreich/35/

Summæ Hoſtienſis Liber Tertius.

De Vita & honeſtate clericorum. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Clerici qualiter viuere debeant.*
2 *Clericorum honeſtas in quibus conſiſtit.*

INtelligite inſipientes in clero, qm̃ ſi iuſtè iudicaueritis, voſipſos non deſpicietis, ſed honeſtate vitæ vacabitis, vt non ſolùm verbo, ſed exemplo noſtro, qualiter in domo Dñi conuerſari oporteat laicos inſtruatis. igitur & ſi tractatu iudiciorũ finito edocti ſitis, qualiter vos debeatis habere circa iudicia, tñ & tunc inſtruendi eſtis, qualiter viuere debeatis, vel aliter. Indicabo tibi homo quid ſit bonũ, aut quid Deus requirat à te, vtiq; facere iudiciũ & iuſtitiã. de quib. præmiſſum eſt in ſuperiori lib. & ſolicitè ambulare cũ Dño Deo tuo, p̃ vitæ ſanctitatẽ, & morum honeſtatẽ, quę & ſi in omnib. hominib. in clericis tñ potiſsimè requiruntur. Sic apponit author in prin. huius libri rubricã, de vita & honeſtate cle. quia à iudicijs, inquantũ poſſunt abſtinere debent. cùm ſeruos Dei nõ oporteat litigare. 2. q. 7. ſicut ſacerdotes, quod dic, vt no. s̃. de ſyndico. c. vnico. Videndũ aũt occurrit circa hunc titulum. Qualiter clerici debeant viuere, Et in quibus eorum honeſtas conſiſtat.

2 Qualiter clerici †viuere debeant. Vr̃ aliquib. q̃ in collegiatis eccleſis debent viuere in cõi, & ſub vno tecto dormire, vt ĵ. e. qũ. 32. di. præter hæc. & de conſe. di. 5. in omnibus. 12. q. j. neceſſaria. Sed cõtra. 12. q. j. quia tua. 32. diſt. ſi verò, vbi habes, q̃ clerici qui cõtinere non poſſunt, ſortiri valeant vxores, & extra collegium clericorum recipere ſtipẽdia ſua, Solutio. Non loquũtur de ſtipendijs, quæ debeãtur rõne canonici tituli, qa cõiugatus [a] canonicũ titulũ habere non põt, vt ĵ. de cle. coniug. ſanè. imò loquũtur de ſtipendijs quę p̃ſtantur tanquã pauperi de gratia potius q̃ de iure. f̃m Da. & ſic p̃t intelligi. j. q. 2. Sacerdos. Itẽ de cõſuetudine eccleſiarum aliquarũ beneficium percipiũt, vt pulſent campanas, & oſtia aperiãt, quę ſeruanda erit etiã in hoc caſu. ar. 32. di. c. placuit. & iũge qd̃ no ĵ. e. ſ. & in quib. ver. adeo. Ergo ius cõe eſt, q̃ debent viuere in cõi. ſed derogatur huic iuri per cõtrariam conſue. quã Papa ſcit & tolerat f̃m T. Vel ſi vis intelligere decre. qm̃ de regularib. plana erit, vt ĵ. de ſtatu mo. cũ ad monaſteriũ. & in ſumma. Sed hoc nihil eſt, quia dicta decre. quoniã. vniuerſis eṕis dirigitur, vt patet. in antiquis. extrà. ĵ. e. tit. c. fi. Itẽ ſi loqueret̃ de regularib. fruſtra diceret ſtatuendũ, q̃ bona venirẽt in cõi, & ſub vno tecto, & c. vt ibidem dicit. vix. n. aut nuſquã inuenies regulares, qui hoc nõ ſeruẽt ſine aliquo ſtatuto: nã & hoc ſeruare debẽt, & mulcta alia, d̃ quib. habes ĵ. de ſta. mo. cũ ad monaſteriũ. & c. ſeq. ad hoc ff. de leg. nã ad ea. C. de theſau. l. j. lib. 10. ff. ad municip. l. j. 25. q. j. §. his ita. & ſeq. ff. de legatis. j. ſi qm̃. & verba aliquid debent operari, vt ibi. & ff. de vſuris. ſi ſtipulatus. & ĵ. de priui. ex ore. §. j. & ideo dic, q̃ pręlatis dat̃ facultas hoc faciendi. non tñ imponit̃ neceſsitas, quia Papa hoc permiſit. & ideo non iuſsit. vt 32. q. 7. apoſtolis. ſic ff. de offi. p̃ſid. ſæpe audiui. & l. ſeq. & de iud. nõ quicquid. Habẽt tñ priuilegiũ hi qui in cõi viuũt, vt poſsint abſolui p̃ eṕm vel pręlatũ ſuum, ſi ſocium ſuũ percutiant, [b] vt in fi. dict̃ decr. & ſic intellige ĵ. de ſen. excõm. ex tenore. in fi. & c. peruenit. quod dic vt no. ĵ. de ſen. excõ. quis poſsit abſoluere. ſub §. Sed quis abſoluit regulares. Sed ſi de prędictis vis habere doctrinã pleniſsimã, ſic diſt. Si quæras, an canonici debeãt ſtare ſimul vel diuiſim, aut eṕs & capitulũ. cõcordãt aut nõ. Si cõcordant, indiſtinctè poſſunt hoc vel illud. ĵ. de exceſ. pręl. ſicut venire. arg. C. mãdati. in re mãdata. ff. cõm. diu. iudicẽ. Si nõ cõcordant, aut cõio eſt cõfirmata per Papã, & tunc non põt fieri diuiſio, aut diuiſio cõfirmata. & tũc nõ põt fieri cõio, niſi & ciuſdẽ authoritas intercedat. arg. s̃. de iu. cũ veniſſent. s̃. de arbi. cũ tẽpore. ĵ. de inſt. cum veniſſent. ad ſi. & de reg. iur. oẽs res. & appellare põt is qui tuetur priuilegiũ. s̃. de elec. cõſiderauimus. & hoc verũ eſt, vbi hæc clauſula adiecta eſt. q̃ ſi quicquã cõtra fiat, nõ valeat, & idẽ ſi ſit iurata cũ eadem clauſula. ĵ. de præben. dilecto. §. quanquã. & ſeq. aliàs excedentib. canonicis põt prælatus venire cõtra: nam oẽ priuilegiũ reatus malè viuẽdi excludet. arg. C. vbi ſen. vel cla. l. 2. quia nec tales ſi notorij ſint, poſſunt ſeruitiũ eccleſiæ facere. ĵ. tit. j. veſtra. & c. ſi. Aut non cõfirmata, vel iurata, adiecta hac proxi. clauſula, & tũc aut non eſt ſcripta. & ſic habet locũ quod dr̃. ĵ. e. qm̃. & 32. di. præter hęc. & de conſe. diſt. 5. in omnib. & 12. q. j. neceſſaria. & c. eṕs eccleſiaſticarũ. & c. ſeq. aut eſt prędicta: & tunc aut ſubeſt cã eccleſię expediens, & ſic non obſtãte prędictione idẽ vt pridem. & per cadẽ iura. Puta diuiſi ſunt, ſed diuiſio dat cauſam, q̃ quilibet teneat ſuam. cogat ergo eos eṕs ſimul eſſe. arg. ĵ. eo. vt cleri cotũ. & c. clerici. Vel hoſpitalitas amittit̃. arg. 42. di. §. j. & per totũ. ſed tũc ſede vacan. nihil fiet, nec in aliquo alio caſu. ĵ. ne ſede vacan. c. 1. Vel nõ fit ſeruitiũ eccleſię arg. ĵ. de cleri. non reſi. cũ ad hoc. & per totũ ĵ. de pręben. ſuper inordinata. ĵ. de religio. domi. inter quatuor. ĵ. ne cle. vel mo. relatũ. & ſic prælatos diuiſos vniat. Vel ſi ſint in cõi, & cõio diſcordiã parit. ff. de leg. 2. cũ pater. §. dulciſsimis. Vel quia nimis negligẽtes ſunt. C. qm̃ & quib. quarta pars debeatur. l. 2. poſt princip. libro 10. Vel is qui adminiſtra. tenet diſſipator eſt s̃. de conſa. c. pen. & de officio deleg. venetabili. ĵ. de accuſa. prælatorũ. Vel totũ admittitur eo tenente, quia nimis ſimplex. 39. di. Petrus. Vel qa nõ eſt potens. arg. s̃. de app. cõſtitutis. & de elẽtio. officij, & ſic diuidat prælatus, ſi videt, q̃ eccleſiæ expediat cõitet̃, quãuis vni vel duob. non expediat. ar. s̃. de poſtulatione pręlatorũ. bonę. j. §. j. p̃ ſocio. act. §. Labeo. & l. ſi conuenerit. & ſeq. & cõi. diui. iudicẽ. & Inſt. p̃ ſocio. §. manet. arg. ĵ. de pręb. vacante. & ſi forte eṕs minus benè ſe habet, recurratur ad p̃ximum ſuperiorẽ. ĵ. de iure. patronatus, nullus. Aut non ſub eſt cauſa. & tunc ſtabis conſuetudini pręſcriptę. ar. ĵ. de conceſ. pręben. ex parte. in fin. s̃. de conſtitu. cùm oẽs. ff. de legib. minimè. s̃. de conſue. c. antepen. & vlt.

a Coniugatus] Adde an coniugatus ſi ordinetur, ſi ſuſcipit characterẽ. vide per Sanct. Thom. in 4. ſen. diſt. 37. q. j. art tic. 2.

b Si ſocium ſuum percutiant.] Adde Lapum allegatione. 76. incipit, quida preſbyter. Lud. Rom. ſingul. 106. Car. Zaba. conſil. quadrageſimo ſecundo, incipit reuerendiſſime pater ſuper caſu ſupra ſcripto.

Cauere ab ebrietate.] Adde an sola ebrietas sic sufficiēs causa depositionis. vide Feli. in c. si cō stiterit in 2.not.de. accusa.

d Quia sunt diuersæ professionis.] Adde Io.de Imo.in clemen. prima.de electioni.

e Si tonsuram nō deferat. Adde c.fin de cle.coniu.& in c.j. & hinc tuę.de apost.

ff.de officio ꝓconsul. si in aliqua.C. de testam. testamentū. Debent etiā viuere cōtinenter & castè:ita ꝙ nec vxorem habeant, nisi sint oriētales. quod dic, vt ĵ.e. vt clericorū.Et debent cibū & potū sumere tēperatè, vt ĵ.e. à crapula. nam vēter pinguis. grossum sensum generat.43.di.nō liceat.& § seq.Fabulationes,& comessationes,& cōserta & illicita fugere debent,vt 44.di.§.j.& c.comessationes.& per totū. Et in omni sacerdotali cōuiuio, lectio diuinarū scripturarū miscenda est: nā per hoc & animæ ædificantur ad bonū, & fabulæ nō necessaria:ꝓhibentur.vt 44 dist. ꝓ reuerentia.sed & assiduè orare, & legere,sunt opera clericorū.36. di.c.fi.Sed nec debent se immiscere cætib. vbi amatoria cantantur, & turpia & inhonesta exercent spectacula,ne ꝑ hoc cōtaminent.vt 34.di.prebsyteri. Ideo etiā castè viuere debent,quia castitas sola est,&c.vt in auth.de leonibus.§. sancimus.col.1. & castitatis sumus amatores, dicit Imperator.vt in auth.q.mo.effi.sui.s.illud quoque.col.6.& s.in prima cōst. vbi de hoc no.& ĵ.ti.j.& in sacris ordinib.nih l tm diligimus,sicut castè viuētes, cū castitas sit primū clerici principiū, & ēt fundamentū. vt in auth.qūo oportet episc.§.hoc de Deo

c amabilib.Et ideo debent cauere ab ebrietate, ᶜquia fomes omniū vitiorū est.quare clericus ebrius abstinere debet per 30.dies à cōione hominum, vel subiiciatur supplicio corporali.35.dist.ante oīa,& si commonitus hanc satisfactionē nō facit, suspendit ab officio & beneficio,vt in fin.cōstitutionis,à crapula.& vī,ꝙ omnino debent remoueri.ar.ff.de remi.omne delictum.§.pen.& de pœnis respiciendū.§.pen.ar.cōtrà.22.q.4.vnusquisq;.& 15 q.j.c.sanè. Dī autem crapula nimiæ comessationis voracitas.de cōsecra. di. 2.si quis per ebrietatē,quasi cruda epula,qua stomachus aggrauatur.4 dist.deniq;.6.di.testamētū.Ebrietas verò dī ab e,quod est sine,& bria.quod est mēsura, quasi sine mensura, sed mensura ponenda est, & tenenda.vnde versus:

Vina bibi: sperè, iubet hoc Loth, & patriarchæ.

Vt 35.dist.§.j.Ergo clerici tēperatè viuere debent in cibis & potib. quāuis delicatis cibarijs vti possunt: non.n.vsus rerum,sed appetitus noxius & gulosus in talib.reprobatur.vt 41.di.c.1.2.& 3.& per totum.de hac materia dic,vt plenè no.s.de temp. ord.§. & cui. ver.tertia.cum nona regula simul iuncta.

Et in quibus eorum honestas consistit. Hæc infinita sunt.ecce in primis cū clericis non debeant laici sedere vel stare intra chorū,vel secus altare,dum diuina officia celebrant,nisi in die Paschæ, sed expleto officio,possunt orare laici, & intrare vbicunq; voluerūt. sic intellige ĵ.e.c.1. vel quod dicit ibi ad cōicandum,nō respicit diē Paschæ solū,sed oēs alios.& ꝙ dicit Sancta sanctorū,ponitur ꝓ maiori parte ecclesiæ, id est,ꝓ naui,vbi indistinctè orare possunt laici,&cōicare,& sic honestas cōsistit in hoc,ꝙ laici nō misceā

d tur cū clericis: quia sunt diuersę ꝓfessionis[d], sic.16. q.7.in noua.s. de elec. cū causam. & insacrati homines nō debent sacra tāgere.23. dist.nō oportet.& de conse. dist.2. sacerdotiū.Itē consistit in tōsura capitis cōgruente.s.fm ordinem & religionē suam. ĵ.eo. clerici.ver. coronā. dī autem corona quā habent de capillis circa caput in signum regni,quod à Deo expectant:rasura verò,siue abrasio capitis, designat de positionē omniū tēporalium.12. q 2.duo sunt.& debet fieri tōsura coronę, ad modū sphęræ, ita ꝙ aures pateant.23.di.ꝓhibite.& c.nō liceat.quod credo verū in regularib.sed est tertiū genus hominū.s.clerici vt no. s.in ꝓmio. & aures taliū non dicas ꝙ debeāt parere, imò debet esse talis tōsura & corona,ꝙ oculos seu aspectum intuētium nō offendat.21.q.4.præcipimus.& debet esse differētia inter seculares & regulares,ideoq; si defert sacularis regularē vestē, cogitur eā dimittere vel monachus fieri ĵ.de reg.vt clerici.& ideo dicit cōstitutio clerici, ꝙ congrua debet esse corona,vt s.exposui. In omnibus.n.nec affectatæ sordes, nec acquisitæ deliciæ laudem pariunt.vt ait Hieron.41.di.§. j.& ideo etiā in clerico seculari nō debet coma luxuriare nec barba, ne laici videātur, sicut quidā clerici ꝓuinciales,quod q faciūt possunt excōicari,& inuiti tōderi præcipiūtur ab Archidiaconis suis,vt ĵ.e.si quis ex clericis.& c.clericis.Adeò autem inuiti tōdentur, ꝙ si clericus inferioris ordinis nec religiosus vxorē ducat, & tōsuram dimittat, cogitur eā resumere.vt ĵ. e.clericus.quod dicas verū esse, rōne beneficij, quod de gratia seu dispēsatione pōt percipere,vt s.dixi §.qualiter.& no. ĵ.de cler.cōiu.§.j. ver. in amissione. & ver. seq. aliàs clericus.in minorib. ordinib. cōstitutus vxorē ducens nō cogit̄ deferre tōsuram, imò omni priuilegio denudat̄ laicali, sibi tm̄ cōione seruata, quā etiā amittere poterit,si delinquat.& hoc dist. ĵ.de cleri.cōiug.Ioan.83. o st.quisquis vī tm̄ ꝙ beneficiū canonis, si quis suadē

e te,amittat,si tonsurā non deferat,ᵉ arg.34.dist.si subdiaconus.& c.lector.sed illa c.intelligunt quidam ex dispēsatione Papæ, & necessitate vrgēte: aliàs omni priuilegio denudat̄, etiā illius canonis, si quis suadē te.nā à tali potest dñs temporalis iustitias debitas & seruitia consueta exigere, sicut ab alijs vxoratis, vt apertè colligitur ĵ.de cleri.coniug.ex parte.in fi sed hoc absque manuū iniectione vix aut nunquā poterunt exerceri, ergo omni priuilegio denudātur:verum est omni priuilegio īmunitatis, vt in cōtrariis, non tm̄ amittunt beneficiū canonis, si quis suadēte.ꝙ indist. loquitur, nec per ius aliquod reuocatur, nec obst.sed facit ꝓ hac via. ĵ. de cleri. coniug.ex parte. vt patet ibi.æquanimiter duximus tolerandū,per qđ īnuit, ꝙ adhuc remanet de foro ecclesiastico,sed illud concedit Papa Reginæ Anglię per priuilegiū speciale,& hoc in odium illorum, qui non deferebāt tō suram ex deuotione, sed ex animo, seu in fraudē, vt clerici viderent̄.sed tutius videret̄, si Papa super hoc cōsuletur,quia in dubio potius est abstinēdum, ĵ.de cleri.excōicat.ministr. illud.& est verbis canonis seruiēdum.ff.de exer.actio.l.j.§. si is qui nauē.ver.in re. igitur dubia. & de leg.3.non aliter. nec.n.potest negari,quin clericus fuerit,& quin characterē tetineat vt s.de ordin.ab eo qui resi.episcop.c.1. & nisi comā nutrierit,hoc priuilegiū retinet,vt ĵ.de senten.excō munic.si verò. Item clericus erubescens,& volens cōuersari inter laicos,tōsuram deferre non cogit̄, si sit in minorib.ordinib. quinimò si ex quo cōpetens monitio prælati sui præcesserit,& obedire noluerit,nec se corrigere studerit,non pōt vti priuilegio clericali & sic ipso facto renunciat.vt ĵ.e.c.vlt. & de cleri.conjuga.c.pen. & vlt.sed verbo non potest renūciare.vt ĵ.de sn̄ia excō icatio.contingit.j.de hoc dixi s.de renunc §.& quæ renunciari. Hęc autem honestas exterior dī,interior verò in virtutib.consistit.debet.n esse clericus humilis in corde, hæc honestas interior.

Item

Item in verbo modeſtus, prędicabilis habitu, & grauis in inceſſu, & hæc exterior: nec. n. greſſu rapido ferri debet. quia, vt ait Auguſt. incompoſitio corporis qualitatem indicat mentis & inceſſus nodò citus, modò tardus, inſtabilitatem deſcribit, vt 41. di. §. vlt. & ad hoc 40. diſt. per totum. Igitur moribus & verbis pudorem indefinenter exhibere debent. vnde genæ ſponſę. i. prędicatores turturi cõparantur 42. di. §. fi. quamuis & laicis verecundia iudicatur, iuxta illud, verecundos & verentes facite filios Iſrael. 32. q. 4. in eod. debent ergo clerici benè viuere, & benè docere. nam malè viuendo, & benè docendo, Dñm inſtruis qualiter te debeat cõdemnare. ℔m Io. Cryſon. 40. di. multi. ſed & in lectione & oratione debẽt eſſe aſsidui, vt 36. di. c. vlt. Item cõſiſtit in habitu, qa
f non debent habere veſtes virides f vel rubeas, & debent deſuper clauſa deferre indumenta, nimia breuitate vel longitudine nõ notanda, vt ĵ. e. cleri. quod quidam dicunt ſublatum per contrariam cõſuetudinem. ſ. quicquid in illo c. dr̃. hoc autem falſum. cùm enim tempore quo huius gloſ. factæ fuerunt, à tempore concilij non manaſſent 30. ann. non poterat dici conſuetudo prędcripta. alij hoc referunt ad illos, qui faciunt hoc cauſa iactantię, vel voluptatis. nam vſus veſtium, ſiue ciborum, non culpatur, ſed iactantia ſiue voluptas. 41. di. c. 1. & 2. & c. parſimoniã. 21. q. 4. c. 1. & ſic vr̃ q ℔m regionis ſuæ conſuetudinẽ huiuſmodi veſtib. vti poſſunt, ita q nec nimis fulgidis, nec nimis ſordidis veſtib. ſe ornent, quia cõformare ſe debent morib. illorum, cum quib. viuunt. 41. di. c. 1. & §. vlt. ſed ad minus talẽ veſtem debent habere cum miniſtrant, ℔m Aaron. 23. di. non liceat. ſic & aduocati debent eſſe togati, vt C. de aduo. diue. iud. ne quis togatorum. & l. nemini. §. vlt. tñ multa ſunt clericis licita, ne nomen clericale vileſcat. 80. di. eſpi. 16. q. j. prędicimus. ĵ. de priui. c. 1. & ĵ. de pęn. cùm ex iniuncto. §. pe. & ſi. Dicit tñ capitulũ, q presbyteri non vadãt, niſi ſtola induti: ſi ſine ſtola ſpoliantur, ſimplum redditur: ſi cum ſtola inueniãtur, triplum, & 17. q. 4. vt presbyteri. Item conſiſtit in ſocietate, quia ſępe conſortia malorum bonos mores corrumpunt. 28. q. ſępe. & ideo cum ſancto ſanctus eris, &c. vnde verſus.

Vnaq; conſpecta luporem ducit ab vna. & alibi
Cùm ſpectant læſos oculi, læduntur & ipſi
Multaque corporibus tranſitione nocent.

Item non debent habitare cum mulierib. quod dicit no. ĵ. tit. j. In omnib. his debent clerici ſeculares excedere vitam laicorũ, & à religioſis excedi. 4. diſt. deniq;. 2. q. 7. laicos. quia inter arbitros. i. iudices & patronos. i. aduocatos, oportet eſſe delectum. i. differentiam. vt C. de poſtu. quiſquis. & apparet. ĵ. ne cle. vel monac. ſuper ſpecul. Item non debent ſe immiſcere ſecularib. negotijs, vel cõmerciis. quod dicit no. ĵ. ne cleri. vel l. mona. Item mimis, ioculatorib. nõ debent intendere, & tabernas debent vitare, niſi in itinere, ad aleas & taxillos non debẽt ludere g, nec
g ludis intereſſe, & in officiis eccleſiaſticis, & in oibus bonis actib. debent ſe diligenter exercere, manicis aut ſotularibus conſutitiis frenis, ſellis pectoralib. calcaribus deauratis, vel aliam ſuperfluitatem gerẽtibus, cappis manicatis ad diuinum officium, nec extra in ſacerdotio, aut perſonatil. conſtituti, niſi cauſa timoris aliud, aut fibulis ſeu corrigiis deauratis, vel argentatis, vel aliam ſuperfluitatẽ gerentib. vel annulis, niſi quibus competit ex officio dignitatis, vti non debent pontifices verò in publico & in eccleſia, niſi fortè ſint religioſi qui habitum ſuum deferre debent, ſuper indumentis lincis vti f prędpiuntur. Item nec debẽt vti pal lijs diſtibulatis, ſed vel poſt collum, vel ante pectus hincinde connexis. ĵ. e. clerici. 23. di. c. his igitur. Sed & ſi religioſi diuerſę profeſsionis aliquibus prædicent, verbum Dei, pro g pter diuerſitatem habitus in fidelibus ſcandalum aliquot ſuſcitetur, debent ſe in vnum habitum regularem, quantum ad indumentũ ſuperius cõformare, vt ĵ. e. Deus qui. Item ludi theatrales, ſeu forenſes non debent fieri in eccleſia, vt ĵ. e. cum decorẽ. ſed feſta eccleſiaſtica benè poſſunt celebrari ibi, dummodò deriſiones non miſceantur. arg. de conſe. diſt. 2. ſemel. & c. ſeq. & diſt. 4 quę ris. in fi. Item ſacerdos debet habere ſecum clericum, quia ſine miniſtro celebrare non poteſt. vt ŝ. de fi. presby. propoſuit. ĵ. e. vt quiſq; preſbyter. & clerici arma portãtes, & laici vſurarij, ſunt excõicandi. vt ĵ. eo. c. 2. nec debẽt monaſteria monialiũ frequentari per laicum vel clericũ, ſine manifeſta cauſa & rationabili, aliàs laicus excõicandus, & clericus ab officio eccleſiaſtica reddẽdus immunis eſt, vt ĵ. e. monaſteria. Item conſiſtit in hoc vt iudicium gratis reddant, non vendant, quia non licet iudici vendere iuſtum iudicium, quamuis iuriſperito liceat vendere iuſtum conſilium, vel aduocato iuſtum patrocinium, vt 11. q. 3. non licet. 14. q. 5. nõ ſanè. & ideo ſi Papa alicui prędato cauſam delegauerit, non vr̃, q etiam expenſas petere poſsit, ſi tñ ſtipẽdia ſua ſibi ſufficiant, quia de his viuere debet. 23. q. j. militare. niſi fortè ipſum extra domum exire oporteat, quia tunc quatenus plus expendit q̃ domi facere t, putò q repetere poſsit. 10. q. 3. cauendum. ſanè, ſic intelligas quod alibi dicunt expenſas indic. poſſunt exigere, & iura pro ſe inducta, ſcilicet qa nemo tenetur proprijs ſtipendiis militare. 28. q. j. iam nũc. ŝ. de præſcrip. cum ex officij. nam & ſi quis de mandato principis ad aliam profiſciſcatur prouinciam, debet expendere ea quę domi expenderet: in authẽ. de mand. prin. §. illud. col. 3. ſed ſi pauperes ſint litigantes, nihil habebit. vt in auth. de mand. princip. §. ſi tibi. col. 3. nam & ſi ordinarius dat delegatum, ipſe debet expenſas facere. vt ŝ. de off. ordi. inter cætera. habentes. n. ſtipendia eccleſiaſtica, non poſſunt dicere, q proprijs ſtipendijs militent. vt ĵ. de dona. c. 2. Sed ſi equum vel aliud occaſione huiuſmodi cauſę amitterent, quod domi nõ amiſiſſent, credo q poſſunt repetere. arg. ff. de incen. ru. nau. l. j. §. ex incendio. ſicut etiam eſt conſuetudo. arg. ff. de publi. & vect. ſi publicanus. in fin. Item iudices modica encænia recipere. poſſunt. ff. de off. præſid. plebiſcito, & de officio. proc. ſolent. §. vlt. ergo ſi vltra hoc iudices exigant, repeti poteſt tanq̃ indebitum. arg. ĵ. de magiſtris. c. prohibeas. & de cenſi. procurationes. & ſententia lata occaſione iſta non tenet. vt arg. ĵ. de exceſ. prælat. cùm ad quorundam. Qua enim fronte poteſt expẽſas petere, rõne intereſſe, non: quia hoc expendiſſet domi, argu. ff. de damn. infect. l. 4. §. & in eum. ſicut. n. ibi dr̃, intereſſe, conſiderandũ eſt, non pœna, nec debẽt peti expenſæ, niſi illæ quę factæ ſunt occaſione negotij, de quo quæritur ŝ. de procur. cum pro cã. ſed ſi plus expendit,

f Non debent habere veſtes virides.] Adde te. inc. clerici. el 2. e. ti. & per Ant. de But. in rubri. eo. titu.

g Ad aleas & taxillos non debẽt ludere.] Adde gl. in c. clericis. el 2. eo. ti. gl. in c. epiſcopus. 35. diſti. & quid ſi tales ſint publici alcatores, an repellantur à ꝓmotione. vide gl. in d. c. clerici. & in c. inter dilectos. de exc. præl. & quis dicatur publicè alcator. vide per Barto. in ꝓ. ff. & an vſus alearũ ſit prohibitus de iure canonico vel ciuili. & in d. ca. Epiſ. & in auth. alearum vſus. C. de religioſ. & ſumpt. fu. & per Oldr. conſil. 80. incipi. talia ſunt ſubiecta.

pēdit,illud repetit.vt dcm̃ eſt, dū tñ moderatę ſint expēſę reſpectu perſonæ.arg. ff. de damno infect.ex dāni. ℨ.de cenſib.,pcuraticnes.10.q.3.illud.Item rōne laboris nō petet,quia illum vendat Papæ,nō litigantibus. nam:Papę tenetur obedire [h] vt ℨ.de reſcrip.ſi qñ,& c.cū adeo.Item rōne iudicij nō petet,quia non debet eſſe venale.vt dictū eſt.ſic patet, quia nō debet reputare, ſicut pleriq; faciūt, alienum iurgium ſuā prædam.C. ad legē Iuliam. repe.oēs.& ſic nō eſt interpretatio ℔m, ſed cōtra auaritiā clericorū:ℨ. de deci.c.1. & de cenſibus. ea quæ.& ca. ex parte. ſed rōne aſſeſſorū pōt petere,ſi bona fide hoc petit, puta qa minus diſcretus erat, vnde periculoſum erat ei iudicare ſine cōſilio. vt arg.36. diſt.c.vlt. C.de ingenuis.l.3 vnde aſſeſſor ſpe ꝓmiorum indicendus fuit.C.de inof.aſſeſſo. l.j. ſecus, ſi iudex diſcretus erat, vel nihil dedit aſſeſſori, vel nullū habuit, quia tunc fraudulenter petit. Confuſo igitur,qꝫ iudex habeat aſſeſſorē de cōſenſu partium, & cū eo cōueniat. & ſi non cōſentiunt, ſed volunt ſtare opinioni ſuæ ſibi imputēt ff.de mino. cū mandato.ipſi.n.nō eſt Periculum, dūmodò iudicet ℔m cō ſcientiā iuris,vt in auth.iuſiurandū quod præ.ab his.§.& equus.col.2.ergo clerici nedū à malo,imò ab omni ſpecie mali debent abſtinere, ſic intelligas.ℨ.e.cū ab omni. quicquid alij cantēt.& iunge his quę not.s̃.de off. ord. §.quid pertinet.Illud tñ verū eſt, qꝫ quicquid ſit de iure, de facto obtinet,qꝫ tā delegati q̃ ordinarij,tam prælati q̃ priuati,ex quo tāquam delegati cognoſcunt, expēſas oēs habere volunt ex ſua prana cōſuetu.vel potius corruptela. Quòd aūt prælatus à clerico ſuo nihil exigere debeat,probatur 11. q.j. ſi quis cū clerico.& in authen.vt cler.apud ꝓpri. epiſc.§. j. col.6.ſed contrà in authē.de ſan. epiſ.§.ſportularū.col.10.

[h] Nam papæ tenetur obedire.] Adde qꝫ fallit,ſi percipiet in patrimonialibus ſine cauſa.vt.ſingulariter dicit Abb.in c. conſtitutus.in 3.no. de relig.do. Itē fallit, quādo ſcribit ,p notoriè indigno ſecundum Io. And. in c.cū adeò. de reſcri.lib.6. & hoc dictum Io. And. approbat Abbas in c. cū teneamur. de ꝓben.Abb. & Anto. de But. in c.graue. e. tit. idē tenet Bal. in proœ. decret. in 3.colum.limita niſi ex certa ſcientia Papa ſcribit pro indigno, dummodò illa dignitas eſſet talis, ſuper qua Papa poteſt diſpenſare. vt eſt gloſ.j.in c.tāte de ęta.& qualita. hoc credo verū,niſi ille defectus eſſet dānatus de iure diuino,quia tunc nulla plenitudo iuris diuini tollit defectū. pono exemplum,ſi Papa ſcribit ,p illiterato, credo qꝫ nō ſit ei obediendum, quia vitium literaturæ eſt de iure diuino,vt eſt tex.in c. niſi cum pridem de renun. vbi text. dicit,Tu ſcientiam repuliſti,& ego te repellam:vt in ca.omnes.38.diſt. originaliter. Oſtæ 4. ſed ſi Papa facit prȩceptum iuſtum & rationabile,non obediendum Pape, pōt puniri vt hęreticus ita cōcludit S.Tho. in tractatu cōtra gētiles.c. 176. & hoc dictum refert Car. S.Sixti. in tractatu. de poteſtate Papę. q.4. & per eundem Tho. in tractatu cōtra impugnantes religionem. idē Tho. 2.2. arti.3. quē refert idem Cardi. S. Sixti. in d. tractatu de poteſtate Papę. q.9.& ibi allegarūt S. Bonauenturā in 4.ſententiarū. diſ. vlt.in expoſitione literę.

De Cohabitatione clericorum & mulierum. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Cohabitatio quid ſit.*
2 *Cohabitatio an toleranda ſit.*
3 *Cohabitantes quam pœnam patiuntur.*
4 *Cohabitantibus qualiter imponat pœna.*
5 *Diſpenſatio quæ circa cohabitantes adhibetur.*
6 *Notorium quid ſit.*

VOniam honeſtas clericorum, de qua ſ. diximus, conſortio mulierum ſæpe decoloratur, de cohabitatione clericorum & mulierū audiamus, videntes, Quid ſit cohabitatio clericorū & mulierum. Vtrū cohabitatio toleranda ſit. Quam pęnam patiātur cohabitantes. Et qualiter imponatur. Quæ diſpenſatio circa hos adhibetur. Quid ſit notorium.

1 **Quid ſit cohabitatio.** † Simul habitatio, vt innuit ſignificatio verbi.

2 **Vtrum cohabitatio** † toleranda ſit. Sic poſſunt.n.habitare ſimul mater,ſoror,amita, & etiā neptis:nā in his naturale fœdus nō permittit aliquid ſæui criminis ſuſpicari.C.de epiſ.& cle.eum qui.81.diſt.cū omnib.32. diſt.interdixit.neciob.ℨ. e.c. 1.quia corrigit ℔m Da.per decre.Inn.III.ℨ.e.à nobis.Alij dicunt,qꝫ prima decre.ℨ.e.loquitur in mulierib.quę & ſi ſuſpicionem effugiant, habent tñ ſecum pediſſequas, & ancillas,vel alias, de quib.mala ſuſpicio pōt haberi, quod vitandū eſt, quia periculoſum. nā & ℔m Aug. nō oēs quę cū ſorore mea ſunt, meę ſorores ſunt,vt 81.diſt.legitur.alia verò iura prima intelliguntur de illis, quæ nec ſuſpectas perſonas ſecū habent.vel dic qꝫ duplex eſt ſuſpicio iuuentutis, ſeu caloris naturalis iuxta illud.

A iuuene & cupido credatur reddita uirgo.

Vel extraneitatis, vt ita loquar. ſ.quia nullo gradu cōſanguinitatis attingit.& vbicunq; aliqua iſtarū interueniat,nō eſt cohabitatio tolerāda.vt ℨ.e.c.1.ſed ſi neutra interueniat,poſſunt cohabitare,vt in illa,à nobis.ad hoc 34.di.quorūdam.dummodò perſonas ſuſpectus ſecum nō teneant. vt ℨ. ca.1.& ℨ.dixi.licet autem hoc modo toleretur, tñ nō eſt tuta cohabitatio mulierū,vt patet in his quę no.ℨ. de eo qui cogn. conſang.vxo.ſuæ.§. quot modis cognoſcuntur mulieres.Itē cum vxorib.poſſunt cohabitare clerici.quod dic, vt no.ℨ. tit.j.Vnde quāuis quidam dixerit de cohabitatione mulierum,ſubaudi licita & approbāda. arg.32.q.7.flagitia.ideo.n.fuit facta mulier in adiutorium viri,vt ea vteretur.33.q.5.mulierē.&§.ſeq.& de pæni.diſt.j.§.Romanos.tu tñ dic de coha.tolerāda vel nō toleranda: & hanc diſt. facit ℨ. de conuer. coniuga.cū ſis prędituſ.& c.ad Apoſtolicā.moniales etiā non tolerantur cū clericis.vt ℨ.c.1.in fi.23.di.ſacratas de conſe.diſt.j. in ſancta,nec debēt clerici frequentare monaſteria monialiū. ℨ. tit. j.monaſteria. nec monachi cū monachab. ſiue monialib.habitare debent.18.q.3.diffinimus. & à beguinis,ſiue beguinabus,quę prætextu ſanctitatis,& hoſpitalitatis turpes amatores admittunt,cauendum eſt,vt ℨ.e.tit.perniciоſam,& breuiter nō debet clericus ſolus cū ſola loqui.86.diſt.clericus ſolus.Ēpi verò & monachi nullā omino mulierē ſecum habere debent, in auth.de ſanc. epiſc.§.ēpm verò. col.9.& de mo §. cogitandū.col.j.

3 **Quam pęnam patiuntur** † cohabitantes? Hi quib.conceditur nullam, ſed alij qui fornicarij appellātur,ſeu cōcubinarij,pœnam patiuntur:nā concubinę iniūgitur pęnitētia ,p ſacrilegio,& adulterio.ſ.ſi occulta ſit.vt 26.q.j.quæ Chriſto.& ſic tm̃ in pęnitentiali foro ponitur, quia in iudiciali latentia delicta vindictā non habent.32.q.j.Chriſtiana.Vxor verò ſacerdotis ſeu clerici cōſtituti in ſacris publicè ducta,& hoc ſciēs,quia plus delinquit, plus punitur. & ideo & ipſa & proles in ſeruitutem rediguntur, & ſic venūdatur vel remittuntur.vt 81.diſt.quidam.15. q.vlt.cum multæ. ℔m Vin. Alij dicunt,qꝫ ſi nō habet prolem,venūdatur:ſi habet,in ſeruitutem redigitur, vt dictum eſt per eadē iura.ſed dici pōt, qꝫ cōcubina clerici

clerici publica excõicanda eſt, vt ĩ.de ſent.excom.ſi concubinę.Greg.quo facto nõ abſoluet, niſi prẽmiſſa ſatisfactione, cũ offenſa manifeſta exiſtat.vt ĩ.de verbo.ſignifi.ex parte.erit aũt ſatisfactio, ꝙ monaſteriũ intret.vt 34.diſt.fraternitatis.& ſic redigitur in ſeruitutẽ monaſticã.32.diſ.eos. Quidã tñ intelligũt illud c.fraternitatis.qñ mulier hoc petit, alioquin cõtrà. 32.diſ.ſeriatim.32.q.j.integritas.vel põt dici,ſupiora c. ſm hoc intelligenda, ſm quod intelligimus ea de ſeruitute monaſterij.& hanc quã Vin.s̃.vocat vxorẽ, concubinã publicã voco.nec.n.vxor põt eſſe.vt ĩ. tit.j.ſanè ſacerdotes.& s̃. de bigamis.c.fi.Si verò occulta eſt, tunc dic vt 22.q.j. quę Chriſto.Dr aũt cõcubina,quaſi ſimul cubans.fornicaria verò. quaſi carẽs forma.ſ.nitida,ſiue munda.vnde verſus:

Nec meretrix munda,nec cornix alba ſit una.

Sed nec fidẽ ſeruat,ideo dr infidelis.33.q.4.c.quotieſ
a cunq;. Fornicarius verò clericus [a] pęnam ſuſpẽſionis & interdicti patit, vel ẽt penitus remouet, vt ſequit.

4 **Et qualiter imponatur.** † De fornicaria dictum eſt,in fornicario aũt di.an ſit ſuſpectus tm̃, vel notorius, vel penitùs occultus:ſi ſuſpectus ſit, & meritò,quia ſuſpicio ex certo authore,& ſciẽtia ꝓcedit de cõſec.diſt.4.ſanctũ.diſtin.vtrũ ex ſuſpicione oriat ſcandalũ,& tunc põt indici purgatio:quã ſi nõ præſtiterit,vel defecerit in præſtãda,punitur tanquã cõuictus,vt ĩ.e.tua nos.in fin.ſuper quo vide ĩ. de purga. cano.Sed ſi ſcandalũ nõ oriat, tunc monendus eſt,ne aliquatenus cõuerſetur cũ ſuſpecta. quod ſi poſt trinam admonitionẽ inueniatur cũ ea fabulari,vel aliquo modo cõuerſari, factus eſt notorius iuris, & de iure,& ideo excõicandus eſt:ſuſpecta verò canonicè iudicãda,vt ĩ.e.ſi quiſquã.& vr̃,ꝙ in hoc caſu degradari poſſet tanquã cõuictus,& etiã curię ſeculari tradi.arg.in auth.de ſanct.epi.§.presbyteris aũt & diaconis.pen.char.ſic & maritus põt interficere ſine pęna ſuſpectũ de vxore in caſu cõſimili. C.de adul.ſi qs adul.& auth.ibi ſignato.Et no. ꝙ clericus inuẽtus cũ muliere põt ꝑ 20.horas detineri,vt teſtes vocẽtur,ꝑ quos ꝓbari poſsit.ar.ff. de adul.capite.qd verũ eſt ꝑ maritũ,vel fratrẽ vel filiũ,alij excõicationẽ incurrũt ĩ.de ſen.excom.ſi verò alicuius.§.vlt.& c. nuper. reſpon.j.§.j.Si verò ſit notorius facti,quia nulla tergiuerſatione celari põt,vel iuris,quia cõfeſſus eſt in iudicio,vel inde cõdemnatus eſt,ipſo facto patit pęnã quia & incõtinenti ſuſpẽſus eſt ab officio. vt 22.diſt. nullus.& c.prẽter hæc ĩ.e.veſtra.& c.vlt.& c.tua.ꝑ cõſequens.& à beneficio, ſm quoſdã. vt 81.di.ſi quis à meo.& c.ſi quis ſacerdotũ.Alij dicũt,ꝙ ſuſpenſus eſt ipſo iure ab officio:ſed quantũ ad beneficia,monendus eſt notorius facti fortè de gratia:nã notorius iuris debet cõdemnari, ſi accuſatus ſit: & ſi nõ dimittit fornicaria.ſ.is qui de gratia monet eam de cæterò cõtempturus,põt eꝑs iſpum priuare beneficio. vt ĩ.e. ſin autem:vel ſi vult facere gratiã, põt primitus ſuſpẽdere à beneficio & cõtumacia creſcente ei auferre. vt ĩ.e. ſicut ad extirpandã. Hoc ne in futurum fiat,ſed quãtum ad præterita, eadẽ pęna cogitur ad pænitẽtiam peragendum.Itẽ ſi conuincat,deponendus eſt.28.diſt.presbyter.82.diſt. presbyter.Et ſi mit
b tatur ſuſpẽſus ad ſedẽ Apoſtolicã, & referat literas
c apoſtolicas,ſeriẽ rei nõ cõtinentes,nlhil ꝓſunt ei, vt ĩ.e.ſuper e. Vbi verò graſſatur crimen, exẽplo opus eſt,& ideo ſi ad dimiſſam redit,vel aliã accipit,põtꝑ petuò excõicari.i.deponi,vt ĩ.e.clericos.Nec eſt cogẽdus qs ad concubinã adiurandã, vt ibidẽ in principio, quod verum eſt,vbi minus ac
ceſſus eſt,ſm qd litera ĩnuit:ſecus,ſi ꝑſumeretur qd iurm̃ ſeruaret, vt ĩ. e.qui cle. vel vo.ex tuarũ. licet quidã ipſam intelligãt in vxore.ꝑ c.35. q.6.ab iſta die, ſcripſit tñ Goff. ꝙ ſi clericus iuuenis & cupidus ſecũ habeat euidẽter in domo aliquã iuuẽculã & ſuſpectam notoria nõ eſt fornicatio,ſed pręſumpta: qa a iuuene & cupido,&c,vt no.s̃.e.§.vtrum.ver. vel dic ꝙ ſi quis publicè habitus ſit ꝓ filio, nõ requirit alia ꝓbatio: ſed dicet filatio notoria præſumptiua. s̃.de fil.presbyt.qm̃.de hoc vlt.dic vt no. s̃.de fil. presbyt.§.quis dicat filius. de primo dic, ꝙ vr̃ notoriusfacti, ex quo ipſam publicè euidẽter detinet ſecũ,& continuè. nã ſi ſemel inueniret cum ſuſpecta,durum eſſet ipſum iudicare notorium,ſed ꝑſumptum, niſi poſt monitionẽ factã, vt ex ſuperiorib. colligi põt.Si verò ſit penitus occultus,patit pęnã quantũ ad ſe, quia incõtinenti ſuſpẽſus eſt. nã quilibet in mortali conſtitutus, ſuſpẽſus eſt, vt s̃. de tẽpore ordinatio.c. fi.6. diſt.teſtamẽtum .j. q.j.ſacerdotes. in fine.tñ quã diu.ab eccleſia tolerat,licitè poſſunt & debẽt ab eo audiri & percipi eccleſiaſtica ſacramẽta.vt ĩ.e.noſtra. in fin.& c. fi.

a Fornicarius verò clericus.] Adde c. presbyter. 82. di.c. ſiquis. & c.lator .3. q.7.& in c.ſiquis epiſcopus .81.di. Et quis plus peccat fornicando, an ſacerdos an coniugatus, vide per Ioan. de Ana.in c. ſignificaui.in 3.col.de adul.

b Propter periurĩ.] Adde Feli.in ca.tuanos in 4.col.ver. in text.ibi, perpetuò. de iureiurando.

c Et propter homicidium.] Adde Inno.& Doc. in c. cũ noſtris. de conceſ. ꝓb. Arch. in c. ſtudeat.50.di.idẽ Ar. in c.in ſcripturis.8. q.j.Io.And.in c.quã quam.de ele.lib.6. Io.de Imo.in repe. c.cum cõtingat. in fine.de iureiu. Car. in clem.cõſtitutionem.in §.cęterũ.in fin.de cle. Ioan.de Ana.in c. 2.de cle. pug.in duello. idẽ in c.ſi.de hom.Ab. in c. querelã. in 2. col.de elec.idẽ Ab. in c.grauo.de præben.

Sed in hoc caſu nõ creditꝫ teſtimoniis. ſ. verbis ſimplicib.aliquorum,ſed teſtib.ſ.iuratis, vt ĩ.e.tua nos & ff.de teſti.l.4.§.diuus.Sed nõne fornicatio peccatum mortale eſt,& capitale.25.di.§.alias cuius pęna eſt depoſitio.35.di.c.ſi.81.di.ſi quis clericus,& c.Romanus. & c. ſi quis eꝑs.& c.ſi q ſunt presbyteri.& caminiſtri.vbi etiã dicit,qa talis nec ſacrarij portitor fiat,nec altare cõtingat, nec ab offerentib.holocauſtis oblationes ſuſcipiat, nec ad Dominici corporis portionẽ accedat.nec etiã ſine maioris natu authoritate minora officia gerat.ad hoc dicũt quidã, ꝙ ꝑdicti canones rigorẽ cõtinẽt, alius verò cõtinet æqtatẽ,qꝫ nõ patit hãc cẽſurã manere.34.di.fraternitatis.& hæc æquitas rigori eſt meritò ꝓferẽda.45. di.licet.50.di.põderet.in fi. C.de iu. placui. ff.de re.iu.in omnib.s̃.de trãſact.c.fi.melius eſt.n.de miſericordia q̃ de crudelitate reddere rõnẽ.86.di.non ſatis.26.q. vlt.alligãt.35.q.9.veniã.9.di.ſanè.50. diſ.eos ideo ẽt mitius agẽdum eſt in crimine fornicationis,quia hodie pauci inueniunt immunes,vt innuit dictum c.fraternitatis.& 50.di.quia tua. multitudini autẽ parcẽdum eſt.ĩ.de cler.excom.mini.latores s̃.de temp.ordi.c.2.cum ſuis concor.Goff.no. ꝙ de iure cõi ſeruari poteſt rigor,ſed æquitas ex diſpen. nec ob.ca. fraternitatis.ꝙ.n.dicit defectus noſtri tẽporis, non patitur manere,& cenſuram, ſubaudi rigidam & indiſpenſabilẽ.ſm Goff.fornicatio.n.periurium,furtum & homicidium,æquiparantur 81.di.presbyteri.Si ꝑ
pter periurium[b] amittit quis beneficiũ.s̃.de iureiur. querelam. & ꝓpter homicidium c ĩ. de accu.inquiſitionis.& propter latrocinium. ĩ.de pæ.tuę.ergo & ꝑpter fornicationem.arg.s̃.de temp.ordi.c.ſi.nec ob. ꝙ cõe eſt vitium,imò tanto magis exemplo opus eſt, arg. in his quę no.s̃. de teſt. §. quis poſsit eſſe teſtis. vbi excipitur periurius.& de off.iu. §.& vtrum. & de renunc.

renunc.§.cui.ver.graue scandalũ. puto ꝙ ex causa pōt iudex seruare rigorem, & ex causa remittere & dispensare.ē.de transac.s.fi.& vide ĩ.de accusa.§.quis sit effectus.& in rubricel 1a,de criminib. sine ordine puniendis.& s.de temp. ordi.§. & cui.vers. prima regula. ver. octaua regula.& hoc intelligas, nisi in modũ accusa. cõuinceretur.tunc.n. staudũ dico rigori,sicut tibi ostendent.§. allegati.

5 Quæ dispensatio circa † hos adhibetur? Magna.s. vt non deponãtur.ĩ.ti.j.sanè sacerdotes.28 di.presb;terũ.ĩ.e.clericos.& c.sicut. & c.si autem ad maiora nõ ascendant.15. q.8.hi qui.Itẽ maior,vt ad sacros ordines ꝓmoueatur, quia defectus nostri tẽporis illius districtionis,nõ patitur manere cẽsuram, vt 34.di.fraternitatis,Item maxima.s.vt ad dignitates ecclesiasticas admittantur 33.distin.habuisse.

6 d Quid sit † notorium.[d] Licet de ipso periti,& imperiti,& etiã iura loquuntur, sæpius tñ à plurib.ignoratur.B. aũt Patmẽ. sup hac materia posuit hic magnã gl. quæ incipit, ad euidentiã puerilẽ satis sibiipsi contrariã,& nullã doctrinã tradẽtem,vel modicã.Ideo ipsa,& omnib.aliis cãcellatis, ꝓprietate verborũ & mente considerata, dic,ꝙ aliud est fama,Aliud manifestum, Aliud notoriũ,Aliud rumor,Aliud occultũ omnino,Aliud penè occultũ. Fama verò duplex est, quia alia est quę habetur de homine,Alia ĩest fama,q̃ habet inter homes.quãuis hoc de proxima prędicari possit, Fama quæ habetur de homine,sic describitur,Fama est illęsæ dignitatis status, vita & morib.comprobatus. ff.de var.& extraord. co.l. cognitionum, & qui talẽ famã negligit,crudelis est.12.q.j.nolo. & licet cõscientiam illũ, de quo habetur talis fama,nõ remordeat, securus sit si nõ est alijs in exemplum, vt 11. q.3. senti.tñ is q̃ in exemplum est, etiã ab his qui foris sunt testimoniũ habere debet.vt 11.q.3. non sunt. de consecr. di.j.iubemus.2.q.7.cũ pastoris.s.de elec.cũ in cunctis.11.q. 3.præcipuè.ĩ.de voto.magnæ.§.j.& ideo quęritur qñ dubitatur de fama alicuius ab his inter quos cõuersatus est.vt s.de elect.postquã is.& c.innotuit.§.multa.n.& c.scriptum est.12.q.2.qui & humanis. ibi vbi dicit,ꝙ non potest ignorare sñiam prẽlati sui.23.q.j. paratus.circa princi. ff. de q. minore,ad fi.Hęc fama

c præsumptionẽ solã inducit.[c] ĩ.de ꝓsumptio.c.ex studiis.& c.mandata. & no. quod optimũ est assumere nomen honesti hominis.ff.ad Trebel. senatusconsul. l.facta.Famã aũt quæ habetur inter homines,sic describas:Fama est publica,seu famosa insinuatio,vel ꝓclamatio cõis ex sola suspicione,& in certo authore ꝓueniens. vt de consi.di.4.sanctũ est.Hæc per se nihil probat, vnde dr̃ fama volat, ideo nõ est ei credendũ de facili.85.di.si quis de quocunq;.dictũ.n.vnius facilè sequitur multitudo.vt ĩ.de purga.can.cũ in iuuentute.§.j. & variæ voces populi non sunt audiendę.C. de pœnis.decurio, fama ergo non est certa, arg.s.de testib.cum causam.quæ inter archiepiscopũ.Inducit tñ purgationẽ, si minus frequens sit & scandalũ inducat,vt ĩ.e.tua in fi. de accusat.qualiter.2.& 2.q.5.ꝓbyter.Itẽ impedit matrimoniũ contrahẽdum,ne deterius inde cõtingat.vt de cõsanguini.& affinita.super eo.Et fortè ꝓbationem facit, vbi non paratã alij præiudiciũ,arg.).de cler.per sal.promo.c.vnico.Itẽ

f fama cõsentiens[f] i.i. simul cum vno teste vel alijs adminiculis sentiens, aliqñ probat. & in aliquib.arg.s. de testib.pręterea.& 4.q.3.ver. item sepę.ff.de testib. l.2.§.item diuus.adeoq;aliqñ ꝓ talẽ famam diuortium celebratus,vt 35.q.6. si duo. Itẽ quælibet fama pręsumptionẽ inducit. ff.de qõnib.de minore.in fin. Manifestum verò est publica seu famosa insinuatio, vel ꝓclamatio & cõis ex certa scientia, & ex certis authorib.paucis tñ ꝓueniens. & ita id quod manifestũ est,probari pōt,& debet,antequã aliquis condẽnetur.ad hoc ĩ.de consangui.& affinita.super eo.11. q.3. eorum qui accusantur. sic palam dr̃, ꝙ exaudiri pōt, etiam si manifestũ iudici certũ sit. vt 2.q.j.Deus omnipotens.& tale manifestũ dr̃ publicũ,& fama,qa est famosum & certũ.vt ĩ. e.tua. §. si verò publicũ.sic fama ex sola suspicione oriť,manifestũ ex suspicione cõi,& scientia paucorũ.Notorium aũt triplex est[g] iuris,& facti,& præsumptionis.Notoriũ iuris sic describi pōt. Notoriũ iuris est, Voluntaria cõfessio, Clara ꝓbatio, Iusta & irretractabilis diffinitio, facta in vero iudicio. Ergo.i. notoriũ iuris,ꝙ per cõfessionem delinquẽtis certum est,vel per ꝓbationes cõuictum. 2.q.j.nos in quenquã.5.q.vlt.Epiphaniã.s.de ꝓba.c. fi.s.de consti.ecclesia sanctæ Mariæ.in fi.vel ꝓ sñiam iudicis declaratã.vt ĩ.e.vsa.§.cęterũ.& §.vl.& c.vl.Rõ primi notorij est,quia cõfessus in iure ꝓ cõuicto habetur.s.de cõfes.ꝓ to.C.de cõfes.l.vnica.ff.ad l.Agl. perinde.Ratio. secundi notorij est,quia acta perpetuam fidẽ faciunt.s.de testi.testimoniũ.& C.de re iu. gesta.Ratio tertij notorij est,quia res iud.ꝓ veritate accipitur.ff.de statu ho.ingenuum.& l. vlt.& de reg. iur. res iudicata. & si ꝓ sñiam nihil de nouo inducit. sed sola latẽs veritas declaratã.ff.de rei ven.ex diuer. §.j.& si seruitus vend. sicuti. §. sed si quæratã.Nororiũ facti dr̃ publica seu famosa insinuatio,vel ꝓclamatio cõis,ex euidẽtia rei ꝓueniẽs, q̃ nulla pōt tergiuersatione celari, qñ.s. ita deprehensus est quis in crimine,vel ita patens & certum est delictum omnibus,ꝙ non est locus inficiationi,quia oẽs vel maior pars hominum hoc faciũt.vt ĩ.e.vestra.in fi. & c.tua.& c.vlt. & C.de pœnis.qui sñiam.ff.qui satisda.cogan.si verò §. qui pro qualitate. putà, qa publicè tenet mulierẽ id est meretricem,tanquam vxorem.2.q.j.de manifest.C.de nup.si vicinis, & in tali notorio non requiritur accusator vel testis,vt ĩ.e.tua.Respõ.j.s. de ele. bonæ.§.fi. & de fil.presby. quoniam.& de test.cog.c. 3. ĩ. de accu.euidentia, & creditur nudo verbo officialis. 4.q. 4. §.aliquando.C.de acc.ea quidem.Item si episcopus transit de propria sede ad aliam,hoc nõ pōt esse nõ notorium,vt s.de trãsla. epis.quanto.§.j. & ĩ.de clerico. excommu.minis. illud respon.j. Pōt tñ esse notorium in vna terra,& nõ in alia.& ideo coram iudice extraneo requiritur probatio.sic potest intelligi.11.q.3.eorum qui accusantur. 14.q.j.puenda.17.q.j. præsentium.& 2. q.j.§. sed sciendum est,& §.qñ verò.& s.de elect.bonæ.§.cętęrum.& s.de præsump.quosdam.& c.quanto.in quo casu spaciũ octo dierum videtur dandum, & si intra illud probetur, notorium iudicatur, vt in auth.d.n.extrà de sentẽn. excom.solet.§. in prima die propositionis non cõputata.vt in auth.d.n.extrà, de except. pia.§. si qs igiť. Notorium pręsumptionis est,sicut patetnitas & filiatio, vndè est euidentia iuris vehemẽter præsumpta,

cui

d Quid sit notoriũ.] Adde.glo. in c.vestra.e.tit. Bal. in c. super e. in 1.col. de testibus.Abb.consi. 45. incipit. in præsenti. q. in primo. volu

e Fama præsumptionem solã inducit.] Adde Bal.in c.præter ea. in 2.col. de testib.

f Fama cõsentiens.] Adde Bal.in l.proprietatis.C.de proba.Bal.in l. fi. in 3. col.C.de edict.diui Adri.tol.Bal.in l.ꝓbyteri.C.de episco. & cle.Abb.inc.2.de clan. despon. Fran. de Arc.in c. venientes. cle.j. de test.

g Notorium autem triplex est.] .Archi. in c.de manifesta.2. q.j.Io. An.in c.dudum.de reli. do. & in c. Romana.in §. fin autem.de ap.lib. 6.Abb in c. vestra. de cohabi. cleri. & mul.

cui creditur facultate ꝓbationiis deficiente.ad hoc ff.de condition. & demoſtra.Lucius. ff.de in ius voc. quia ſemper.& de his,q̃ ſui iuris ſunt filiũ. ex hoc dr̃ cõſanguinitas notoria.ĩ.de diuo.porrò.c.vnico.Ru
h mor eſt[h] particularis inſinuatio, ex ſola ſuſpicione, & incerto authore ꝓueniens. ar.ĩ.de eo q̃ cog.com. vxo.ſuæ. ſuper eo. & hoc non probat, ſed ſolam præſumptionem inducit, vnde illud:

Rumor de ueteri faciet ventura tueri.
Cras poterunt fieri turpia, ſicut heri.

ſed talis rumor nõ eſt multũ ꝓſequendus,quia vanę voces populi nõ ſunt audiendæ.C.de pœnis.decur.ff. qui & à qui.manu.lib. non fi. ſi priuatus.s̃.de electio. Oſius.Sed hęc iura loquũtur de rumore.i.de clamore.vnde illud,auditis quãtus eſt clamor populi.ĩ.de
i de exceſsib.præla.ex literis. Occultũ i omnino eſt qđ nulla rõne põt probari,& de quo nullus loquitur,qa neſcit q̃ vindicta non habet in hoc ſeculo. 32.q.5. Chriſtiana.ſuſpendit tñ hominẽ,quantũ ad ſe,& quãtum ad dñm.vt 33.di.habuiſſe.& j.q.j. ſacerdotes.& ĩ.c.vlt.& 6.di.teſtamentũ.Penè occultũ eſt,quod ſcit ab aliquib.puta duob. vel trib. vnde eſt ſingularis & priuata inſinuatio ex ſcientia,& certo authore ꝓueniens,& tale occultũ ꝓbatur.vt C. de app eos qui.§. ſi quis aũt.ſed quouſq; ꝓbatum ſit, non præiudicat. vt ĩ.e.c.veſtra.§.cęterum. 2. quia nec manifeſtum qđ maius eſt,præiudicat ante ꝓbationem. vt no. s̃.verſ. manifeſtum.Sed ipſo facto ſuſpendit:quia occultum omnino qđ minus eſt,hoc facit,vt no. s̃.ver. occultũ omnino. Licet aũt plerunq; iura his verbis vtãtur ꝓ miſcuẽ,tñ prout poſsibile eſt,ſatis põt per prædicta ſequi,& intelligere naturã.& veram ſignificationẽ:ſi ergo iuuenis,quod manifeſtũ nõ eget ꝓbatione,ponitur ꝓ notorio.ſic ĩ.qui ma.accu.poſ. c. 1.& de ver. ſigni.cũ olim. & 2.q. j. manifeſta .Vt aũt premiſſorũ vtilitatem in ſumma recolligamus, famoſus peccator manifeſtus rumore p̃dicatus,penè occultus nunquã debet vitari, quamdiu ab eccle.toleratur. 16.q. vlt.c.vlt.& ĩ.e. veſtra.reſpon.j.ibi. alibi verò legitur &ꝓbatur.j.q.j.in miniſterio.& c.oĩa ſacramenta.niſi fortè ad hoc vt rubore cõfuſus retrahaẽ à peccato, b & cæteri terreanẽ.vt 22.di.§.verũ.& ĩ.de hęr.cũ ex iuncto. §. vlt. & tunc in occulto, nõ publico,vt ĩ.de ſen.excõ.cum nõ ab homine.ſic intellige ĩ.eo.veſtra. §.pen. Omnino occultus nõ põt vitari, quia nõ poſſumus diuinare. ĩ.vt eccl. benè. vt noſtrũ. §.j.s̃. de tẽp. or.c.vlt.ff.ad l.Aquil.ſi putator.in fi.& mãdati.ſi fide iuſ.& 50.diſt.hi qui arborẽ.Sed hi oés alios tenenẽ vitare,cũ ſuſpenſi ſint,quò ad ſe,vt no.s̃.& ideo nõ vitare magis periculoſum eſt eis,q̃ nõ vitari,vt ĩ.de cle. excom.miniſt. illud.§. illud. Notorius verò vitãdus eſt,& vitari debet,& ita ſuſpẽſus eſt,quo ad ſe,& quo ad alios,vt 32.di.nullus.& c.pręter.hęc.& ĩ.e.veſtra. reſpon.j.in prin.& probantur hæc ĩ.e.veſtra.§.vlt.& c.vlt.Greg.Quod verũ eſt,niſi poſt longã pęnitentiã & vitã laudabilẽ diſpenſetur cũ eo per epm̃ ſuum, & ĩ.tit. j. ſanè ſacerdotes, & s̃.de iud. at ſi clerici.tunc enim nouus homo factus eſt.vnde nõ põt ei obiciꝝ id quod fuit,quia incipit eſſe qđ non fuit.50.di.ferrũ.& quãuis poſt pœnitentiã ſolã accuſari poſsit.vt 33.q. 2. admonere poſt pœnitentiã tñ, & diſpenſationẽ nõ poteſt,vt ĩ.de ſchiſma.fraternitati.ſacerdos verò nõ teſtimonijs.i.dictis nudis aliquorum nõ iuratorum, ſed teſtib.i.dictis iuratorum cõdemnari debet,vt ĩ. eo.tua.& no.quòd quicquid eſt notorium,[K] eſt ma-
K nifeſtum:& quicquid eſt manifeſtũ,eſt famoſum,ſed nõ conuertit.Hæc gloſſa.ſic expedita ad varios & diuerſos tractatus,nõ ſolum vtilis,ſed h perquã neceſſaria poterit inueniri.

De Clericis coniugatis. Rubr.

SVMMARIA.

1 *Clerici coniugati quã pœnã patiũt.*
2 *Clerici in quo releuantur.*

EGimus de cohabitatione clericorum & mulierum toleranda, vel nõ: & qa cũ vxorib.legitimis tolerãda eſt,videamus de clericis cõiugatis, dicentes quis clericus poſsit contrahere matrimoniũ. quod dic, vt ĩ.qui clerici, vel vouen.Quam pęnã patiuntur clerici coniugati. & in quo releuãtur.

2 Quam pęnam † patiunt clerici cõiugati.Si ſint in ſacris, is q̃ cõtraxit deſtricto iure deponẽdus eſt, vt 28. di.presbyter ſi vxorẽ. ſed põt circa eũ magna adhiberi diſpẽſatio, maior & maxima:quod dic vt s̃. tit.j.§. pen.Itẽ aliqñ contrahit bigamiam. quod dic vt s̃.de bigamis. Sed nunquid ſi quis cõtrahat cũ illa quã de-
a florauit[a] bigamus cenſetur? Dic vt no.s̃. de bigamis.§.pe.ver. 6.quærit. Itẽ coguntur ꝓ ſuſpenſionis & excõi b cationis ſentẽtias ad vxores dimittendas,&pœnitentiã peragẽdam.vt ĩ.e.c.j.in fi.hoc de occidentalib.ſecus de orientalib. hi.n. in minorib. cõtrahunt.& in ſacris poſtea promoti vtunt beneficio matrimonij iam cõtracti.Sed in ſacris nec cõtrahunt de nouo, nec mortuis vxorib. alias ducunt.31.di.Nicena.qm̃ aliter.& ĩ. e.cũ olim. Conſtituti verò in minob rib.[b] ordinib. pœnã patiunt̃ in amiſſione beneficij & priuilegij clericalis.In amiſsione beneficij,quia cõiugatus nõ põt retinere vel acquirere c eccleſiaſticas[c] dignitates , nec ad ſacros ordines aſcendere, vt ĩ.e.ſanè. & c.cũ decorem.quã quidam habẽt ĩ.tit.j.niſi fortè vterque velit cõuerti, & vnicam & virginẽ habuerit & uxorem,ut in dicto c.ſanè.quod dicut ĩ.de conuer.coniuga.nã talis per contrariũ actum amittit beneficiũ, ſę ad vitam cõpoſitam cõuertendo. c ff.de bo.liber.ſi patronus. C.de fur. l.j.ff.de tributã.ac.q̃ in hæredem.§. fi.84. di.quiſquis. nã & quaſi in duo diuiſi eccleſijs,à quib.ſuſtentantur, famulari

a Si qs cõtrahat cũ illa quam defloraui] Adde glo. & doct. in c.debitũ.de biga. gl.& do. i c.j.de cle. cõiu. li.6.gl.in c.nemo.37.di.gl.ĩ c.quales.30.q.5.Car.Za. in c.tãta. in vlt.q.q. fil.ſint legit.

b Cõſtituti verò ĩ minoribꝰ.] Adde & qd ſi talis cõtrahit ſponſalia de iure nulla, an ꝑdit bñficiũ eccleſiaſticũ. vide per Ioã. de Imo.in cle. gr̃æ,d reſcr. Io.An. in c.j.de cle.cõiu.li. 6.in nouella. Doc.ĩ e.bñficiũ.de ꝓb.lib. 6.Car.Ale.in c.placuit.32. diſt.Iaſ.in l. cãs vel lites. in vlt. col.C.de trãſac.Io. An.in c.Ioannes.de cle. cõiu. Iaſ.ĩ l.vbi pactũ.in pe. col. C. de trãſa.Lu.Ro.cõſil.483.incĩ.Dubitatur.j.Et quid de cõſtituto in ſacris, vid̃ Car. in cle.j.in 13. q.de cõſan & aff.& per Io. de Imo.i d. cle.gr̃æ. Abb.in ca. ſanè.in fin. de clerı. coniugatis.

c Rectè ex his vĩ inferre Mar.rub.d clerı.vxorat.Si clerico vxorato cõferat bñficiũ, dẽt ipſo iure illo priuari, nõ tñ poteſt ꝑ epm̃,q ea cõtulit ſpoliari.extrà,de cler.coniu. c.1. Similiter nõ dẽt ad ſacros ordines ꝓmoueri,niſi vxor (ſi iuuenis eſt) monaſteriũ intret,vel,ſi eſt ſenex, caſtitatẽ ꝓmittat:extra, de cle.coniu.c.2. Itẽ,q vxore ĩ vita,vel ignorante recipiũt ordinẽ ſacrũ,tenenĩ reddere debitũ vxori petẽti: exigere verò, nunq̃.28.di.diacon⁹.& c.ꝓterea.& 27.q.2.multorũ.Sed ſi vxor ſciuit.& cõſenſit,vel nõ cõtradixerit vel ꝓ ſe,vel ꝓ aliũ, cũ ſciret,ſed taciuit,oportebit eã de cætero cõtinere,qa ẽt mortuo viro cõtrahere nõ põt:& ſi defuncto viro,cõtraxerit matrimoniũ,nõ tenebit.28.di.qa ſunt culpę.& c.ſi qua vidua.& 32.di.feriatĩ.Itẽ antè,q̃ clericꝰ cõiugatus in epm̃ ordinet, vxor eiꝰ monaſteriũ intrare teneĩ,ẽtſi vetula ſit.Et hoc eſt ſpãle in vxore epi.Aliter ſecꝰ:extrà,de cõuer.cõiu.Ianẽ.ĩ gl.vbi d̃ hoc.& c.cõiugatꝰ.

famulari nequeunt, cum ipſos circa vxorũ placita oporteat inſudare.ĩ. e.diuerſis vbi etiã alij,q̃ fornicatio nib.dediti,eccleſias penitùs derelin quũt, ipſas ꝓ derelicto habere vidẽ tur, & eis ſunt ipſo iure priuati.81. di.eos. Qui tñ cõiugato beneficium ſcienter cõtulerit,nõ per ipſum qui cõtulerit,ſed per ſuperiorẽ ſuum po tius eſt priuãdus.ĩ.e.diuerſis.in fin. Vtrũ aũt poſsit habere ſimplex be neficiũ, diſt.an habeat ſpẽ redeundi ad clericatũ, & regulariter viuat, & vtilis ſit eccleſiæ: in quo caſu ex di ſpẽſatiõe epi põt habere ſimplex be neficiũ,& tunc debet deferre tonſurã, & ire ad eccleſiã,& gaudebit om ni priuilegio clericali, vtĩ. e.Io.81. diſt.dictũ, & de hoc dixi s̃.de vita & hon.cle.§.j. vel nõ habeat ſpẽ, vt q̃a cõtraxit cũ vidua.84.di.quiſquis.32 di.ſeriatim.&34.di.ſi quis viduam. vel quia ſecularia exercet, nec vult viuere regulariter, in quo caſu ſubiacet quæſtis & taliis, tẽporali iuriſ dictioni. quãuis ſit tõſuratus, ſicut alius cõiugatus, nõ tõſuratus, vt ĩ. e.ex parte. & de priuile. ex parte.& eſt ratio,vt ĩ.de ſtatu.monac.recolẽtes.§.ideoq̃;ibi, ſi.n.relictis originalib. &c. quod dic vt no.s̃.de vita. & honeſt.cler. §.2. & hoc caſu nõ põt habere beneficiũ eccleſiaſticũ, etiãſi eps ei ſcienter cõferat,vt ĩ.e. c.1.in prin.& c.quod a te.& c.diuerſis.niſi hoc fieret authoritate Papę.ſuper quo vide s̃.de fil.presby.§.fi. & priuilegij clericalis.ſ. libertatis perſonæ & rerũ, dic,vt s̃.prox.habent.n.clerici priuilegiũ,ne dent in angariis & perangariis. Eſt aũt angaria munus perſonale.i.principaliter alij iniunctum ex ſua perſona: cũ verò angariæ iungitur, dr̃ perangaria, & eſt munus quod cohæret rei.i.ꝑſtatur ex re quã quis habet, & eſt munus mixtũ,vt ff.de munerib.& honor.l.munerũ. & C.de epis & clericis.l.2. ab his aũt immunes ſunt clerici,& eorũ prędia.vt ĩ.de immu.eccleſiæ.nõ minus, 16.q.j.§.nouarum. C.de epis & cle.l.2.& iſto gaudere nõ põt clericus cõiugatus, ſi omnino vacet ſecularib.ĩ.e.Io.ſed benè retinet aliud. ſ.q̃ ſit excõi catus, q̃ ipſum percutiet, vt 17.q.4.ſi quis ſuadente, dũmodò tõſuram deferat.ad quã tñ deferẽdam non cogitur,etiãſi non ſit cõiugatus,& ex quo ipſo facto renũciat,vt ĩ.e.c. vlt. ℔m T. quod dic vt no.s̃.de vita & honeſt.cle.§. & in quib.ver. adeo aũt.Itẽ filij ſacer dotũ redigunt̃ in ſeruitutẽ eccleſię,cui pater ſeruie bat.15.q.vlt. cũ multæ. niſi ſint orientales, quod dic vt no.s̃.de fi.presbyter.& no.q̃ quãuis cõiugatus dicat caſtè & honeſtè viuere, di.31.Nicena.& in auth. de nõ eli.℔m nuben.§.cũ igitur reliquum.col.j.dr̃ tñ immundus,quantũ ad ſeruitiũ eccleſię faciendũ,vt ĩ. e.quod à te.nã & in veteri Teſtamẽto ſacerdos anno vicis ſuę.i.qñ faciebat hebdomadã ſuam,nõhabebat acceſſum ad vxorẽ, nec diſcedebat àtẽplo, vt 31.di. tenere. Ideo in conuerſatione taliũ malè cõuenit ci thara cũ pſalterio.per pſalteriũ intelligitur donũ cę leſte, quod à Deo per gratiã largitur, vt dicit gloſſa ſuper Pſalmo,Exultate Deo. & ibidẽ ponitur citharа ꝓ tympano. & innuit q̃ qui expectat cœleſtia, nõ debet eſſe piger ad operãda terrena,vt ſi prædicatio ni verbi Dei corporalib. reſpondeat operib. ad hoc

d Eps põt diſpenſare in maiore adulterio.] Adde doc.i c. at ſi clerici. in §. de adult.de iud.Spe.in ti.de diſpenſat.in §. nũc de cporũ. Inn. & Ant.de But.in c. dilectus.detẽp.ord.

e Primo monaſterio remanẽt.] Adde gl. in c. quod ad te. de cler.cõiu.gl.in ca.ſi quis rapuerit. 27.q. j.Inn in c.ex tranſmiſſa.de renũ. Spe. in ti.de ſta. mon.in § j.ver.6.& ver.25 Rota tit.de conſue. deciſio.j. in antiq̃o rib.Pet.de Anch.in regula acceſſoriũ. de reg.iu.li.6.Abb. & Frã.de Are. in c. pe.de proba. Bal.in auth.ingreſſi. C.de ſac.ſan.eccle.Cald. ti.de reg.cõſi.14.& conſi.27.Ang.cõſi. 224.inc. cã talis eſt. Iacob.de Vberiolis. Bar.conſi.20.incip. vbi Chriſtus.i 5.co lum.in 3.volum.

eſt ratio,vt ĩ.de ſtatu.monac.recolẽtes.§.ideoq̃;ibi, ſi.n.relictis originalib. &c. quod dic vt no.s̃.de vita. & honeſt.cler. §.2. & hoc caſu nõ põt habere beneficiũ eccleſiaſticũ, etiãſi eps ei ſcienter cõferat,vt ĩ.e. c.1.in prin.& c.quod a te.& c.diuerſis.niſi hoc fieret authoritate Papę.ſuper quo vide s̃.de fil.presby.§.fi. & priuilegij clericalis.ſ. libertatis perſonæ & rerũ, dic,vt s̃.prox.habent.n.clerici priuilegiũ,ne dent in angariis & perangariis. Eſt aũt angaria munus perſonale.i.principaliter alij iniunctum ex ſua perſona: cũ verò angariæ iungitur, dr̃ perangaria, & eſt munus quod cohæret rei.i.ꝑſtatur ex re quã quis habet, & eſt munus mixtũ,vt ff.de munerib.& honor.l.munerũ. & C.de epis & clericis.l.2. ab his aũt immunes ſunt clerici,& eorũ prędia.vt ĩ.de immu.eccleſiæ.nõ minus, 16.q.j.§.nouarum. C.de epis & cle.l.2.& iſto gaudere nõ põt clericus cõiugatus, ſi omnino vacet ſecularib.ĩ.e.Io.ſed benè retinet aliud. ſ.q̃ ſit excõi catus, q̃ ipſum percutiet, vt 17.q.4.ſi quis ſuadente, dũmodò tõſuram deferat.ad quã tñ deferẽdam non cogitur,etiãſi non ſit cõiugatus,& ex quo ipſo facto renũciat,vt ĩ.e.c. vlt. ℔m T. quod dic vt no.s̃.de vita & honeſt.cle.§. & in quib.ver. adeo aũt.Itẽ filij ſacer dotũ redigunt̃ in ſeruitutẽ eccleſię,cui pater ſeruie bat.15.q.vlt. cũ multæ. niſi ſint orientales, quod dic vt no.s̃.de fi.presbyter.& no.q̃ quãuis cõiugatus dicat caſtè & honeſtè viuere, di.31.Nicena.& in auth. de nõ eli.℔m nuben.§.cũ igitur reliquum.col.j.dr̃ tñ immundus,quantũ ad ſeruitiũ eccleſię faciendũ,vt ĩ. e.quod à te.nã & in veteri Teſtamẽto ſacerdos anno vicis ſuę.i.qñ faciebat hebdomadã ſuam,nõhabebat acceſſum ad vxorẽ, nec diſcedebat àtẽplo, vt 31.di. tenere. Ideo in conuerſatione taliũ malè cõuenit ci thara cũ pſalterio.per pſalteriũ intelligitur donũ cę leſte, quod à Deo per gratiã largitur, vt dicit gloſſa ſuper Pſalmo,Exultate Deo. & ibidẽ ponitur citharа ꝓ tympano. & innuit q̃ qui expectat cœleſtia, nõ debet eſſe piger ad operãda terrena,vt ſi prædicatio ni verbi Dei corporalib. reſpondeat operib. ad hoc j.q.3. ſi quis obiecerit. Itẽ ſuper pſalmo, Bonum eſt cõfiteri Dño. ibi, in decachordo pſalterio cũ cãtico. & cithara. gl.i. oper. ſi.n.tm̃ benè loqueris,pſalteriũ ſiue canticũ eſt ſine cithara.Si verò operaris,& nõ loqueris, cithara eſt ſine cãtico ſiue pſalterio.pater er go,q̃ benè debes operari,& benè loqui.40.di.multi ideo hęc duo malè cõcordant in clerico coniugato, quia nec cãtare põt,nec operari,ſicut deceret.& eccleſiæ expediret, alij ſic exponũt malè cõuenit citha ra.i.vita actiua,ſiue opus cũ pſalterio.i. cũ vita cõtẽplatiua ſiue loquela. ℔m hoc intellige.i.diuerſis: q̃a,

Non benè conueniunt,nec in una ſede morantur,
Maieſtas,& amor.

Quæri cõſueuit,an epiſcop.diſpenſare põt cum clerico in ſacris conſtituto, q̃ de facto cõtraxit matri. quo ad officiũ?Et videt̃ q̃ nõ, quia dũ clericus ſacrũ ordinẽ ſuſcipit, votum cõtinentiæ ſolẽnizare vr̃.32. di.ſeriatim,vnde poſtea cõtrahendo maius peccatũ cõmittit, quã ſi adulteriũ.27.q.j. ꝓpoſito meliore, & ſic non põt epiſcop. diſpenſare in maiore adulterio.s̃.de iud. at ſi clerici.Sol.epiſcop. põt diſpenſare in maiore adulterio, d vbi inuenitur cõceſſum, ſicut in caſu prẽmiſſo. ĩ. e.ſanè. 2.& in hęreſi & ſacrilegio 50.di.presbyteros.& c.ſi quis presbyter.℔m Goſ.alij dicũt,q̃ epiſcop.diſpẽſare põt in adulterio,& maiorib. niſi inueniatur ꝓhibitũ. vt in homicidio & ſimonia.50.di.miror.& ĩ.de ſimo.nobis. Sed quod dixit Goſt. verius eſt:qđ dic. vt no.ĩ. de pœni.ſub rubr.de diſpẽſa.§.quis poſsit diſpẽſare.ver.in quib.aũt & ſeq.

2 Et in quo releuãtur. † In vitãda fornicatione.vt 21. di.Nicena.s̃.de vit.& hon.cler.vt clericorũ.in fi.quia coguntur vxores tenere in minorib. conſtituti. vtĩ. e.c.1. Itẽ quia clericus cõiugatus nõ cogitur deferre tõſuram,vt dixi s̃.e.§.proxim.ver.in amiſsione. nec ſurgere ad matutinũ,vtĩ.eo.quod à te.& c.diuerſis. Itẽ quia ſi eccleſia,in qua intitulatus erat,aliqua habuerit de bonis ſuis recta via, ſine cõtradictione ad ipſum redire debent,vtĩ.c.c.qđ à te.arg.17.q.4.c.vl. ff.de illi.col.l.j. in fin. Sed cõtra, 17.q.4.ſunt q̃ opes. & in auth.de monachis.§.ſiverò relinquẽs.col.j.Sol. Licet in hac materia diuerſi diuerſa ſentiant, & ſcripſerunt,tu tñ,ſi placet,ſic diſtinguas.Cũ quęrit̃,vtrũ is qui relinquit cõſortium ſpirituale, ad qđ tranſiuerat,debeat recuperare bona ſua quæ ibidẽ ſecum cõtulerat,aut is de quo quęritur, eſt ſecularis,aut regularis.Si regularis ſit,& exit, de licentia,vel ẽt ſine licentia ſuperioris ante profeſsionem,cũ reb. ſuis exire põt liberè,& ad priorem ſtatum redire.ĩ. de regularib.ſtatuimus.nec de cæterò audietur,ſi velit pœnitere,& iterum monaſteriũ, de quo exierat, intrare. arg.s̃.de renunc.ex tranſmiſſa.Sin autem exit poſt ꝓfeſsionem, & ſine licentia, quãuis aliud monaſteriũ intret, e res ſuæ primo monaſterio remanent,e & imputet ſibi,qui ipſum recipit ſecundò ſine licẽtia, ſic intellige in auth.de mona.§. ſi verò relinquens.col. j.Si cum licentia vel inuitus ex cauſa vſufructus rerum quas contulit, debet ſecundo monaſterio ad quod tranſit aſsignari, quãdiu vixerit, ne ei exiſtat oneroſus.ſic intellige.16.q.6.cognouimus. & c.de lapſis.27.q.j.ſi quis rapuerit.Si verò ſit ſecularis.indiſtinctè poteſt dici quod bona ſua recuperat, ut apertè innuitur ĩ.eo.quod à te in fi.s̃.de renun. ex tranſmiſſa.ff.de illi.col.l.j. in fin. vel dic ad ſaluandas uarias opiniones maiorũ, q̃ bona ipſum tacitè ſequuta fuerint. ℔m auth.C.de ſac.ſan.eccle.ingreſſi.tunc ſi exeat,& ipſum tacitè ſequuntur.arg.C.ſi pendent.

appel-

appellatio. mors interuene.l.3. C. ſi reus vel accuſa. mortu.fu.l.fi.& ſic pôt intelligi ff.de illi.col.l.j.in fin. quia ſm Ala. vī hęc donatio tacitam habuiſſet conditionem,vt duret,eo ibidem perſeuerāte, ad inſtar dotis,vt j̄.de dote poſt diuortium reſti.nuper.& c.dona.in fi.C.de rei vxo.act.l.vnica.§.illo proculdubio. & §.accedit.& in hoc caſu ēt pôt intelligi s̄.de renūc: ex tranſmiſſa.Sin autem expreſsè contulit ſe & ſua, & eſt pauper qui nō habet vnde viuat,ſit tūc de benignitate canonica ſine cōtradictione cuiuſquā recuperat.arg.86.diſt.non ſatis.17.q.4.quicunq;. & 12.q.2. gloria epi.& ſic pôt intelligi.j̄.eo.qđ à te. Sed ſi alias ſuſtentari pôt, recuperat ſicut nec ſi dediſſet ſine ſe. 17.q.4.ſunt q opes.12.q.2.quicunq;. & c.prædia. niſi gratia fiat.& in his trib.caſib.pôt intelligi.j̄.e. quod à te.& s̄.de renū.ex trāſmiſſa.& hæc vera ſunt, niſi aliqua cōditio appoſita fuiſſet.j̄.de cond.appo. verum. q̄ nec ſufficeret,niſi expreſſa eſſet,vt C.de cōd.ob cām ſi repetēdi.ff.de verb.obl.quicquid aſtringendæ.quia perfecta donatio nō reuocat.C.de don.q̄ ſub modo. perfectā.& accedit in auth.de ſanct. epiſ.§.ſed & hoc in præſenti.col.9.vbi probatur,q̄ quo ad ingreſſum, nedum monaſteria priuilegiata ſunt,ſed eccl'iæ ſcl'ares,quāuis monaſteria magis ſint priuilegiata,ad idē ar.C.de epiſ.& cle.Deo nobis.§.j.& 2.& l.gñal iter.& pñt hæc intelligi,qñ aliqs ingredit eccleſiā ſeculārē, tanquā conuerſus:nam ſi tanquam canonicus non ſequeret ipſum bona tacitè,& ſic ēt tenet conſuetudo,

De Clericis non reſidentibus in eccleſia præbendali. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Clericus quis teneatur reſidentiam facere.*
2 *Clericus qualiter debeat reſidere.*
3 *Pœna quæ ſit clerici non reſidentis.*
4 *Præmium quod ſit clerici reſidentis.*
5 *Vtilitas huius tituli quomodo deprehendatur.*

NOn ſolum pp conſortia mulierū excluditur quis à beneficio eccleſiaſtico,& conſortio ſociorū, ſed & ſi non reſideat in eccleſia, in qua beneficiatus exiſtit, & ideo his ſubiicitur hæc rubrica de cler.non reſid.in eccl.præb. in qua videndum eſt, Quis clericus teneatur reſidentiam facere, Qualiter reſidere, Et quæ ſit pęna non reſidentis,Quod ſit præmium reſidentis. Vtilitatem etiam huius tituli ſub diſtinctione comprehendamus.

1 Quis clericus † teneatur reſidentiam facere [a]. Et certè quicunq; beneficium præbendale ſiue tanquā titūlum obtinet,ſicut innuit rubrica.& probatur j̄.eo.c.fi.ſiue maximū ſit beneficium,puta epatus.7.q.j.peruenit.& c.ſeq.in cuius cathedra debet eps reſidere.7.q.j. peruenit. & chriſma conficere. j̄.de celeb.miſ.te referente.& ordines celebrare.24.diſt. qñ.& quolibet die Dominico diuinis officiis intereſſe.de conſec.diſtin.3.eps.& arg.7.q.j.temporalis.in fi.niſi cauſa iuſta impediat, vt ibi. & s̄.de renun.ad ſupplicationem.& c.niſi cum pridem.§.pp malitiam,& ſequ.modicum ſit,etiamſi beneficium eſſet 22.ſoli.tm. vt j̄.eodē. conquerente. quia quilibet debet manere in ea vocatione, in qua vocatus eſt.vt 21.q.j.c.j.70.diſt.ſanctorum.71.diſtin. clericos.91.di.Eleutherius. j̄.e.q̄a nonnulli.& c.relatum. ibi, quod beneficiatus in matutinis & in veſperis debet intereſſe,aliàs ſi incorrigibilis ſit,deponit. 92.diſt.c.fi. nec pôt relinquere titulum ſine licentia prælati ſui, vt s̄. de renun.admonet. Is vero cui tanquā benemerito aſsignantur penſiones aliquæ, ſiue ſtipendia ad reſidentiā non tenetur.ſic s̄.de reſcr.ad audientiam.j̄.de præb.niſi eſſent.32.qō.2.ſi qui vero 12.q.j.quia tua.ſic 16.qō.6. illud.& q.j.poſſeſsiones.& j̄.de vſur. c.j.in fi.& tñ talis ad antidora obligatur.ff.de pe.hæred.ſed & fi.l.commiſſaria. §. conſuluit.j̄. de teſt.cum in officijs.& ſi talis offendat eccleſiā à qua tenet beneficium,tanquam ingratus priuatur.s̄.de poſtu.c.fi.alias nullus recipit beneficium in abſentia,niſi ſm quod no. j̄.eo.§.proxim. item aliqñ. vel niſi conſuetudo eccleſię repugnet,vt no. s̄. de conſtitu. cum oēs.ſed & talis conſuetudo contrario ſtatuto tolli pôt, ſi eccleſia ſit ſeruitorib.deſtituta dummodo prębenda abſentis aſsignetur alicui ſubrogato,vt j̄.eo.cum dilectus.& c.ad audientiam.& c.cum ad hoc s̄.de appel.peruenit.& in auth.vt cle. qui rece.aliis ſubro.præb.ſubro.emol. col. 5.ſed ſi contrarium ſtatutū facerent canonici. propter propria commoda,vt puta quia inter ſe diuidunt id quod abſens percipere conſueuit,nō valeret, vt ſuprà. de conſtitut. cum omnes. & cum M.c. ex parte. [b]

[a] Quis clericus.] Ad de an excuſatur à reſidentia pp intē periem aeris. vide gl.in cle.ne in agro. in verbo rationabili.de ſtat.mon & ab excuſatur tępore peſtis.vide Barba.conſ.87.inci.,ppoſitæ. in 3. col. in 4.volumi.

[b] Quicunq; autem, ait Mart.in ſumma de cler.non reſi. ad reſidentiam tenent ad eccleſiam ſuam reuocari pñt, non obſtante indulgentia Papæ,ſi non redierint,per alios deſeruatur eorum beneficiis, dummodo ſint abſentes, vt extra de cle.non reſi. c. cum ad hæc. Eſt autem reſidere.definitore Martino, deſeruire. vt extra eo.tit.c. conquc rēte.Nam eletici debet hñe curam eccleſiæ ſuæ per ſe, qñ per vicariū nō licet, niſi in caſu. Quantum vero aſſiduè clericus beneficiatus reſidere debeat in eccleſia vel præbēda in horis canonicis,& officiis in eccleſia intereſſe,boni viri arbitrio limitandum eſt,vel ſecundū rōnabilem.& approbatam conſuetudinem, vel cōſtitutionem eccleſiæ præbendalis, Non eſt enim dicēdū quod ſingulis horis intereſſe teneatur, aut ſingulis diebus aut noctib.recidere, ad horas tñ canonicas dicendas vel audiēdas ſaltem extra eccleſiam etiam priuatim tenetur quilibet beneficiatus in eccleſia, vel præbenda, dum tñ ſit pfectè adultus. q̄a beneficia eccleſiaſtica dantur pp officia. Et ideo dicē dum,q̄ omnis clericus in ſacro ordine conſtitutus,ſiue ſit beneficiatus, ſiue non tenetur ad horas canonicas,q̄a ordini ſacro officiū eſt annexum.

Qualiter debeat reſidere.

2 † Et certè is perſona propria faciendo ſeruitium eccleſiæ, vt j̄.eo. quia nonnulli.& c.ſe.& c.conquerēte.& in ſuo ordine.s̄.de fil.presb.propoſuit. & etiamſi canonicus ſit tñ j canonico celebranti miniſtrare. arg. s̄.de fil.presb.cum decorem. ad hoc enim ſunt cōſtituta beneficia,vt ſeruitium inde fiat. vnde ipſa nō debet recipere qui non ſeruit,vt s̄.tit.j. diuerſis.j̄.e. conquerente. & c.cum ad hoc. parum autem eſt, pręſentiam ſui exhibere, & curam ſeu ſeruitium eccleſiæ negligere,vt j̄.eo.quia nonnulli:& de præb.extirpandę §.qui vero.ſuper quo vide quod not. j̄.de magi.§.an clericus.verſi.alias autem. & hoc eſt contra prauam conſue. quarundam eccleſiarum, quæ reputant canonicos reſidentes, ex quo præſentes ſunt licet nō intrent eccleſiā: ſed non video qua ratione magis intelligatur reſidēs, quo ad perceptionem beneficij præſens canonicus in manu fortè accipit, rem deferens. nec aliter eccleſiæ deſeruiens quam abſens, ex cauſa etiam probabili & honeſta, ut patet ſuprà.& infra.eodem.§.Sed ſi tamē ex iuſta cauſa ſit abſens, poteſt ſeruire per vicarium. arg.in illa cum ad hoc.s̄.de appella.peruenit.2. j̄. eo. relatum.vel ſine vitio ad ſeruiendum efficiatur inutilis,puta quia manus amittit in cōflictu,vel vi pdonū

c Canonici sine p̃bẽda.] Adde Inn.in c. dilectus.de p̃ben. doc.in c.cum M.de const. Bal. in c.constitutu 3.co.de rescri. Car.Zab. in c. cũ inter.in j.not.de tenunc.

d Esse non p̃ot in diuersis eccl̃esiis.] Adde Inn.in c. cum iã dudũ.de præb.Do. in c.de mulcta.eod. tit.doc. in c.sanctorum.70.dist.

e In seruitio Papæ.] Adde Doct.in c.ex parte.de cle.non resid. Arch. in c.fi.de consu.lib.6.

f Cum legato Apostolicę sedis.] Adde Paul. de Eleaza. in cle.2.de celeb. miss.

g Quod ait Hostiensis,clericum non residẽtem priuari,ita accipiendum rectè existimat Martinos, si priusquã spolietur, monitus fit ad hoc, vt redeat, nisi fortè receperit fm, beneficium, quia tunc ipso iure vacat primum. Et quamuis de iure sit eo priuatus,p̃ot tñ debet de facto priuari,vt extra de cõcess.præb.literas. & c.cum nostris. alioquin nisi primo citetur, vel confiteat in iure.seu conuincatur, vel per contumaciã se absentet,iure suo priuari nõ debet: extra de maio.& obe.ca.inter quatuor. Imò etiam si esset vagabundus primò ad eccl̃esiã suam, vel domum debet citari,extra de cler. nõ resi.ex parte.j & c. extuæ.licet tñ vageatur,nõ tñ habet eccl̃esiam pro derelicta,nisi se transferat ad contrarium actum, vt si fiat miles, vel contrahat cũ corrupta, extra de cler.nõ resi. qualiter. & de cler.c. coniug.c.1.

h Excusatur si cãm rationabilẽ.] Adde diffusè per Marianũ de Senis,in re p. c.ex tuæ.eo.tit.

fm Da.quod dic vt no.s̃.de off. vica. & de cor.vi.& s̃.de cle.peregri.Item aliqñ residere dr̃ in propria persona licet absens sit corpore,vt puta quia absens est causa studij, de licentia p̃lati.j.eo.relatum.j.Idem vr̃, si sine licentia prælati, arg.s̃.de off.deleg.cõsultationibus.& de restit.spoli.conquerente. & 37. dist. de quibusdam. arg.contra.j.eod.tuæ.sed verum est, q̃ sine licentia prælati,non debet abesse,etiam cã studij vel peregrinationis.de conse.dist.5.non omnes.vel p priorum negotiorum.7.q.j. præsentiũ.nisi fortè cã studij Theologiæ.j. de magistris.super specula. in quo ẽt petenda est licentia, licet non obtineatur.vt arg.j.de reg.licet.vel dic, q̃ vbi denegatur licẽtia, erit ad aliũ superiorem proximum recurrendũ: quod dic vt no.j. de magist.§.vltim. alias ex causa probabili non debet esse absens. secus. in iusta & necessaria,vt j.e.inter quatuor.in qua tñ nõ incideret culpa sua:nam & excõicato cum seruire non possit, beneficia eccl̃esiastica meritò subtrahuntur.s̃. de app.pastoralis.in fi.& suspenso.s̃. de ætat.& qual.cum bonę.& tñ aliqñ excusantur, quod ad quid.j. de concess.p̃b.quia diuersitatẽ.§.sic tñ.& est arg.quod si non vult seruire,nihil p̃cipiat eo tp̃e quo non seruit.s̃. de appel.peruenit.2.sed iusta causa,in qua culpa non incidit,excusat. quia plerunque nec tp̃s,nec locus patitur plenius deliberandi cõsilium. ff.de exerci.l.j.Item vr̃ residens,qui iura eccl̃esiæ suæ fideliter p̃sequitur:quãuis iuranerit residere,vt j.e.ex parte. arg. cuius vr̃,q̃ clericus,q̃ diuersas hẽt p̃bendas,possit hr̃e præbendam in absentia:dummodò lingua seruiat, vt puta quia bonus est canonista,vel legista.ar.j. eo.cũ dilectus.in fi.p̃ot.n. fieri seruitiũ lingua,sicut & manu.argu.l.j.sunt nõnulli.& 3.q.3.Saluator. & expressum arg. j. de vot.& voti redem.ex multa.§.secũdo quæsisti.& §. vlt s̃. de æta.& qual.quæris. & sic arg. q̃ aliquis possit hr̃e locum in duab. eccl̃esiis,si utrique utilis sit, & necessarius.& ar.s̃.de rescr. dilectus filius. I.Sar.& de ele.eccl̃esia.2.j. de relig. dom.c.ult.in fi. à contrario sensu. j. de sen.excõ.officij.q̃ T. dicit esse verum,ex dispensatione ep̃i in minoribus beneficiis,& in maioribus.de dispensatione Papæ:arg.s̃.de ele.dudũ. Greg.j.tit.j.de mulcta. 70. dist.sanctorum.p̃ot tñ diuerso modo punctari.s. canonicus p̃bendatus,vel canonicus præbendarius, & c.vel intelligi p̃ot illud c.sanctorũ.qñ is,de quo quęritur,nõ est vtilis & necessarius ar.s̃.de æta.& qualit.quæris.Item c p̃ot esse canonici sine præbenda c,q̃ etiam expedit eccl̃esiis, quę non sufficerent oĩbus indigen. & hoc voluit notare decretũ,qñ dixit,q̃ canonicus præbenda d rius esse non p̃ot in diuersis eccl̃esiis.d q. d. sed benè p̃ot esse canonicus non præbendarius, & tales honorarij canonici p̃nt vocari.ar.ff.de admi.tut. si plures §.2. honoraria.n tutela non computatur, in numerotrium tutelarum.ff.de rit.nup.si quis tutor.§.quid ergo.& de hoc ff.de sol.q̃ si fortè.§.j.& de hoc no. s̃. de ele.dudum.Grego. & j.de præb.§.cui sit conferenda. ver.beneficium seculare simplex & §.fi.sub§.& illud. e Item qui in seruitio Papę e est residens,vr̃ idem si infirmus,vt j.eo.cum arg. j.eo.ad audientiam.& ff.cõmoda.in reb.§.p̃ot dilectus. j. de cle.debilitat.mini.c.1. seruire.n.nobis intelliguntur etiam hi quos curamus ægros qui cupientes nobis seruire, p̃p aduersam valetudinem impediuntur.ff.de stat.lib l.4.§. Stichus. Item duo ex canonicis p̃nt seruire ep̃o, & præsentes intelliguntur,vt ff.eo.de cætero.& c.ad audientiam. Sed nullus istorum victualia percipere debet, vt in illa de cætero. quia etiam studentes in Theologia victualia non percipiunt.vt j.titu.j.licet Hon.nisi Papa hoc expresi præcipiat,vt j.de verb. sig.olim.vel illa in eccl̃esiis, in quibus sunt omnia cõia, quod dic vt no.j.de magi.§.fi.vers.in aliis.Quid si facit resi- f dentiam cum legato Apostolicæ se.? Videtur residens,si cut & si esset in seruitio Papæ.arg.in l. illa. cum dilectus.in fi.s̃.de off.leg.c.j.& de off.dele.sanè.& c. cum olim magister.j.de deci.ex parte 3.& 31.dist.in noĩe Dñi.& 94.dist.c.j.& s̃.de constit.transl. C.de constit. pecu.l.vlt.veruntamen dñs noster innuit contrariũ, quia hoc consueuit speciali priuilegio indulgere.Sed potest responderi, q̃ hoc facit ad cautelam. Quid si subditus suffraganei facit residentiam cum archiepiscopo? Et quidem non videtur residens.arg.s̃.de offi. ord.pastoralis.j.de excess.præl.sicut vnire.

3 Quæ sit pęna non †residentis. Hęc est, vt si causa cupiditatis transierit,vt j.e.tit.j.priuetur g habita & ambita. 7.q.j.si quis eps.Super quo vide s̃.de transl.ep̃o.§.vlt. si quis.§.vlt.vers.quod si quis causa dupiditatis, nisi prima eccl̃esia eum velit repetere,vt 7.q.j.non oportet.Si vero causa voluntatis.vel necessitatis,& habet eccl̃esiam pro derelicto,vt puta cõtraxit cum vidua. quod dic vt no.s̃.de cler.coniu.§.j.ver.in amissione. tunc potest conferri cuilibet,imò debet hoc fieri, vt j.titu.j.de mulcta.Si vero non habet pro derelicta,& habet iustum impedimentum,excusatur, vt j.eo.inter quatuor.Sed cessante impedmiento,redire debet ad eccl̃esiam,7.q.j.pastoralis.Est autem iustum impedimentum infirmitas.7.q.j.præsentium.Item inimicitiæ, vt in illo c. pastoralis.& de electio.bonę mem. Magũ.Item excusatur,si cãm rationabilem h prætendat,vt j.ca.vlt.vt puta,quia habet priuilegium.j. eo. cum ad hoc.j.de magi.super specula. quod tamẽ est reuocandum,vbi in causa est multitudo:puta quia eccl̃esia est pro maiori parte suis seruitoribus destituta etiamsi à Papa indultum fuerit.vt probat decr.allegata.cũ ad.& ar.j.de deci.suggestũ.& de verb.sign. q̃d per nouale.& in auth.de quęst.col.6. cuius mentẽ vtinam dñs Papa considerasset plenius, & seruaret. nam sic si clericus,qui de numero est suam qualitercunque relinqueret eccl̃esiam,deberet incontinenti de rigore iuris,& æquitate naturalis rõnis.alius subrogari:ita q̃ alius superueniens,saltem vsque ad annum completum,non reciperetur:vt in auth.vt cle.q rece.coll.5.s̃.de ap.peruenit.2.Et si hoc seruaretur, diuinum cultum defraudari,seu diminui non cõtingeret sic frequẽter.Ad quod accedit.s̃.de cõst.ex parte.Item rõnabilem cãm potest prætendere,si p̃latus, h

qui

qui dedit licentiam studẽdi vsque ad certum tps, intempestiuè reuocat. arg. ℨ. de commo. c. vno. nisi aliquid de nouo emersisset: vt no. ℨ. eo. vtilitatem, vers. quod si licentiam. Si vero nullam causam iustam rõnabilẽ prætẽdit, expectãdus est cõpetenti tpe. vt ℨ. eo. inter quatuor, quia si absens est de licentia prælati, & citatio põt puenire ad ipsum, citatur ter, & postea expectatur per annũ: vt in auth. de sanct. epi. §. interdicimus. j. coll. 9. si sine licẽtia. p sex mẽses. ℨ. e. ex tuæ. & arg. ℨ. de cõcess. p̃b. §. 2. Si vero nõ põt ad eũ peruenire citatio, domi citandus est, siue in ecclesia, in qua dẽt facere residẽtiã. & distin. vtrũ de licẽtia p̃lati, vel sine licẽtia, vt prox. & sic intelligit ℨ. e. ex tuę. in prin. nam vbi cõtra eos intelligit de p̃latis, qui excõicari p̃nt, & suspendi p archiepos, nisi redierint: sed amoueri non p̃nt, nisi p Papã, vel aliũ, cui hoc specialiter demãdat: vt ibidẽ. & ℨ. eo. qualiter. vbi ẽt Papa mãdat eligere, quãuis absens, aliãs per sniam nõ fuerit remotus. cõtra illud. ℨ. de concess. p̃b. c. j. nec obst. ℨ. eo. c. 2. & c. ex parte. & qualiter. quia narrat factum, nec limitat tps. vel vt no. s̃. vt lit. nõ cõte. ver. sed si is. Hoc tñ notandũ circa hanc materiã, q̃ nõ cogit quis citationẽ mittere extra prouinciã, vt patet s̃. de dol. & cõtu. cũ olim. §. volẽtes. & in his q̃ no. ℨ. de feu. §. apud quem, ver. in quo autẽ loco. & seq. Vbi verò cã utilitatis transferẽ ad aliã ecclesiã. s. de licẽtia sui superioris, cũ ipse corporalem possessionem secundæ habuerit: & tps præterierit, intra quod oĩa peragi p̃nt: tunc prima vacat vt s̃. de ele. cũ in cũctis. qđ dic vt no. s̃. de transl. §. fin. Item aliq̃ transit cã humilitatis: vt si eps intret religionẽ, & tunc poterit postea ad pontificatum reassumi: vt 7. q. j. hoc nequaquam. s̃. de renun. post translationem. & hęc plenius expediuntur. ℨ. eo. §. vtilitatẽ.

4 **Quod sit præmium** residentis. Regnum Dei, si dignè seruiat. 12. q. j. duo sunt. ℨ. e. tit. cum ſm. Item perceptio beneficij: vt ℨ. tit. relatũ, & c. cum ſm. & c. extirpandæ. & c. dilectus. j. Item qui habet ius eligendi & spiritualis consortij, nisi alius impediat. s̃. de elec. ga propter. ℨ. de his quæ fi. à maio. parte c. per totum.

5 **Vtilitatem† etiam.** huius tituli sub dis. comprehendamus hoc modo. Cum quęritur qualiter procedi debeat cõtra desertores intitulatos, quia sic vocant in canone. 21. q. 2. placuit dist. vtrum habeat ecclesiam pro derelicto per contrarium factũ, puta quia nauigauit, vxorem duxit, factus ioculator, vel miles. vel aliam vitã assumit primæ contrariam. C. de mun. pat. professio. lib. 10. & tunc si factum notorium sit, statim conferri põt. & vide quod not. s̃. de cle. coniu. §. quam pęnam. ver. in amissione. Qualiter autem intelligatur notorium, dic vt no. s̃. de coha. cle. & mulie. §. quid sit notorium. aut dubium est, siue manifestum. & tunc citabitur, vt ℨ. dicam. Si vero non habet ecclesiam pro derelicto, citandus & monendus est antequam priuetur beneficio, ſm inferius determinata. arg. s̃. de constit. ecclesia. in fi. & de maio. & obe. inter quatuor. & hoc intelligas, si citatio ad ipsum puenire põt. ff. quę sniæ sine app. rescin. l. j. §. Item cum ex derelicto. aliàs citatio mittetur ad ecclesiam siue domum absentis, trina. s. & ibi publicabitur, vt s̃. eo. ex tuæ. & no. de dolo & contu. c. fi. & iũge quot no. s̃. eo. §. quæ sit pœna. ver. hoc tñ notandũ. Si autem citatus nullum impedimẽtum vel causam rationabilem prætendit, & est absens de licentia prẽlati, expectatur per annum, quo elapso ecclesiam, siue beneficium conferetur, vt in auth. de sanct. episco. §. interdicimus. col. 3. & hoc verum est, ſm Goff. qñ sine præfinitione temporis fuit licentiatus. nam si vsq; ad certum tẽpus habuisset licẽtiam, & vltra tempus abesset statim tpe elapso posset priuari ecclesia seu beneficio, nisi ex iusta causa post tps impediretur. 7. q. j. præsentium. nam cũ dies apponitur, pro homine interpellat. C. de cõtrah. stip. optimam. ℨ. de dolo & contu. potuit. ſm Goffr. secundum hoc restituendum esset ex iusta causa. arg. s̃. de sentẽ. & re iud. cum Bertholdus. §. postmodum. ideo cõsulo prẽlato, q̃ non nimis properet, quia puerile est & pudibundum hodie conferre, & die crastina reuocare ad hoc. s̃. de vsu pall. non specialis. potest etiam esse damnosum. ar. ℨ. de præb. inter cætera. ver. decet. n. & vide quod no. de simili materia, s̃. vt lit. non contest. §. quod si super rebus immobilibus. ver. nisi fortè veniat per. Sed si non habuit licentiam, expectabitur per 6. menses tm̃, vt s̃. eo. ex tuę. in princ. in casu tũ tẽpus arbitrarium erit, vt ℨ. dicam. nec obst. appellatio aliquã, quin beneficium conferatur, vt s̃ eo. relatum. in fi. Quod si rationabilem cãm prẽtendit, audiẽdus est, & si Iudex ipsum nõ admiserit, cum fortè videat sibi, q̃ eam malitiosè proponat, appellare põt, sed interim assignabitur beneficium alicui personę quę deseruiat loco absentis, vt s̃. de ap. puenit. 2. Sed q̃ cãm[i] appellas tu rationabilem? Rñdeo, Aut absentat se causa cipiditatis sine licentia, puta recipiendo secundũ ecclesiam, & tunc debet carere habitu & ambitu, ut 6. q. j. si quis episcopus. & s̃. de transl. quanto. etiamsi clericus sit hns ecclesiã, vt s̃. de renũc. admonet. & sic intellige s̃. eo. c. 1. nisi prima ecclesia ipsum reuocare uelit 7. q. j. nõ oportet. & 18. q. 2. abbates. Aut causa lucri sine licentia, puta cã negotiationis, & hic citãdus inferiori casu arbitrariè, quod reuocetur. & sic intelligo. Per unam horam expectetur, ut 91. dist. clericus. Vel per duos menses, vt 7. q. j. præsentium. Vel p tres septimanas. 7. q. j. si quis in clero. Vel per 5. mẽses, vt in c. dist. qñ. Vel per tres menses. 85. dist. quoniam quidam. Vel per quinque annos. Vel per 6. Vel per quatuor. s̃. eo. c. 2. & c. ex parte. & c. qualiter. Hoc, quo ad priuationem beneficij. nam priuilegiũ clericale amittit ipse, ex quo trina admonitione p̃missa, incorrigibilis apparet, vt s̃. de vit. & hon. cle. c. fi. & de cle. excõ. ex parte. & ℨ. de sen, excõ. in audientia. & c. cõtingit. 2. Aut cã vtilitatis cum licentia, puta quia transit ad aliam ecclesiam, in qua vtilior est. ℨ. de rer. p̃m. quæsitũ. & tũc nõ citatur, sed intra sex menses est primũ beneficium conferendum, cõputando à tpe illo, quo corporalem possessionem sine querela adeptus est. vt ℨ. e. de mulcta. & 21. q. 2. si quis iam translatus, & s̃. de ele. cum in cunctis. §. de renun. admonet. Aut cã probabili, puta cã studij, vt ff. ex quib. cau. maio. in integ. rest. nec nõ. & s̃. de off. deleg. consultationib. & tunc si non habet licentiam prælati, procede, vt s̃. dixi. vers. sed si non habuit. quia nec causa studij debet abesse sine licentia, vt s̃. eod. relatum. & c. tuæ. nisi fortè causa Theologiæ. ar. ℨ. de mag. super Specula. §. docentes vel dic, q̃ ibi recurrendum est ad proximum superiorem, si inferior licentiam deneget, ne bonum obediẽtiæ contemni videatur. arg. ℨ. de regu. licet. & de iure pat. nullus. Quod si licentiã habet vsq; ad certũ tps, ipso elapso potest cõtra ipsum procedi. vt no. s̃. e. ver. sin aũt citatus. sed citra nõ debet reuocari. ar. ff. de cõdi. cã. da. si pecuniã §. sed si accepit. & mãdati. si mandauero. § . sicut. & de seruis expo. si seruus ea lege. & ℨ. de cõm. c vnico. & C. de ac. & obl. sicut s̃. de ap. significãte. C. de dil. siue pars. & hoc verũ est, nisi noua cau

i Sed quã causam.] Adde gl. & Docto. in c. fin. eo. tit.

K Sine licẽtia ꝑlati.] Adde c. magnæ de voto. & glo. in c. licet. de regu.

a Quid sit præbẽda.] Adde gl. & Doc. in c. cum. M de const. gl. summæ 4. qõ. 3. Archid. in c. si iusta. de resc. lib. 6. Rota decis. 447. inci. quidam habens. in nouiss. Pet. de Anc. in rubric. de cõcess. prepend.

b Canonia vero.] Ad de quotuplex sit canonia Adde Cardina. in cle. si. in 2. q. de prebend.

c Quid sit dignitas.] Adde gl. in c. quia nonnulli. de cleri. non resi. & per Do: in rub. de præb. Et an dignitas moriat. vide Bal. in ca. qm̃ abbas. in 2. colũ. de ost. delega.

d Vbi prioratus dignitas appellatur.] Adde glo. in c. 2. de sta. mo. Archi. in c. præsenti. de off. or. lib. 6. Laudinum in cle. j. de supplenda negl. prælato.

sa superuenerit, vt arg. s̃. de off. dele. insinuante. & de iura. cal. cæterum. & de excep. pastoralis. nam & societas coita vsq; ad certum tp̃s ex causa etiam citra dissoluitur. ff. pro soc. si conuenerit inter socios. est autem iusta causa, qñcunque expedit ecclesię, arg. s̃. de postul. præla. bonæ. j. vel p̃p potentiam, vel scientiam. argu. s̃. de elec. officium. j̃. tit. j. de mulcta. in fi. nam & qui fideliter prosequitur iura ecclesiæ, præsens intelligitur, vt s̃. eod. ex parte. 2. vel quia ecclesia nimis est seruitoribus. destituta. s̃. eod. cum ad hoc. & de elect. cum ecclesia Vulterana. j̃. de cleric. excõ. mini. & posuit. rñ. j. in his casib. præfertur vrgens necessitas ecclesiæ & licentiis, & priuilegiis impetratis. s̃. eod. cum ad hoc. arg. s̃. de ele. cum nobis olim §. vlt. & c. in causis. in fin. & j̃. de concess. præben. non vacan. cum nostris. non tñ habebit priuilegium clericus studens in castris fraudulenter. s̃. eo. tuæ, Aut causa honestatis puta peregrinationis, quam non debet facere sine licentia prælati [K], de consec. dis. 5. non oportet. & ideo si habet licentiam, expectari debet, quousque finitum sit tempus, intra quod potuit seuerti. arg. ff. de verb. obl. continuus. quo elapso citabitur, vt s̃. no. vers. fin autem. Sed si non habet licentiam, incontinenti poterit citari, & expectabitur per 6. menses. dic vt s̃. ver. sed si non habuerit. Aut abest causa reipublicæ, puta quia est in seruitio epi vel Papæ, & sic excusabitur. s̃. eod. de cæterò. & c. cum dilectus. & ad audientiam. Aut causa specialitatis: puta priuilegii sibi concessi, & tunc excusatur, nisi ex causa reuocetur, vt no s̃. eo. §. quæ sit pœna. vers. item excusatur. & s̃. eo. §. versi. q̃ si licentiam. operantur etiã indulgentiæ, q̃ non priuetur beneficio, vt qui loco absentis seruiat, subrogetur. secundum Gregorium s̃. eodem. cum ad hoc. j̃. de priu. porrò. vel consuetudinis, siue constitutionis ecclesiæ, vt idem est argu. s̃. de constitut. cum omnes. & s̃. eod. cum dilectus. & j̃. de concess. præb. non vacan. ex parte. Asten. in fi. Aut causa humilitatis, vt puta religionis, & tunc dist. vtrum sit religiosus, vel secularis professus, vel non: & an sit intra annum, vel non: per decr. j̃. de regula. licet. & c. statuimus. quod dic vt not. j̃. de reg. in quo casu si sit epus, & transitus tenuerit, non potest ad episcopatum reassumi. 7. q. j. hoc nequaquam. nisi secundum quod dist. s̃. de renun. post translationem. Aut causa necessitatis, vt quia iusto impedimento detinetur, puta in firmus est. s̃. eo. ad audientiam. Seruire enim intelliguntur nobis etiam hi, quos curamus ægros, qui cupientes nobis seruire, p̃p aduersam valetudinem impediuntur. ff. de sta. li. 4. §. Stichus. & de cõmodato. in rebus. §. possunt. & de redhi. ac. item si serui. §. fi. & sol. matrimo. diuortio. §. antep. 7. q. j. præsentium. aut q̃a non põt securè morari in ecclesia, p̃p inimicitias. 7. q. j. pastoralis. s̃. de elect. bo. me. Ma. aut quia aer infirmus est, & pestifer. arg. 74. dist. quorundam. & s̃. de renun. ad supplicationem, & sic vr excusari licet cessante impedimento redire teneatur, vt in c. pastoralis. arg. j̃. de custo. eucha. ca. 2. §. quia verò zelus. Aut causa voluntatis nudæ seu voluptatis, & tunc proceditur contra ipsum, vt no. s̃. ver. sed si non habuit. & seq. secũdum hoc intellige quod hic s̃. j̃. eo. c. fin. vbi cadit hæc distinctio. & s̃. eo. inter quatuor. hæc autem locũ habent in inferioribus epis: ipsi. n. per Archiepiscopũ compellentur per excommunicationis & suspensionis sententias, & sinec illud prodest, Papa vel alius de mandato suo speciali ipsos remouebit ab administratione, & dabit eligendi licentiam. & sic intellige s̃. eodem. ex tuæ. ibi, Contra eos. & c. ex gestis. & §. qualiter.

De Præbendis & dignitatibus. Rubrica.

SVMMARIA.

1 Præbenda quid sit.
2 Dignitas quid sit. Et conferenda dignitas cui sit. nu. 3.
3 Conferri à quo debeat dignitas,
4 Conferri intra quod tempus debeat dignitas.
5 Et qualiter conferatur dignitas.

DIximus de clericis non residentibus in ecclesia præbendali. ergo videamus q̃d sit præbenda, & sic videamus de præbẽdis. Vel sic: tractauimus de vita & honestate clericorum, videamus de rebus eorum, & primò de præbendis videndum occurrit, Quid si præbenda, Quid dignitas, Cui sit conferenda, Et à quo, Et intra quod tempus, Et qualiter.

Quid sit † præbenda. [a] In titulo isto specialiter dr̃ 1
a p̃benda, ius percipiẽdi prouẽtus in ecclesia, cõpetens percipienti, tanq̃ vni ex collegio, & nascit ex canonia, sicut filia ex matre: q̃a ex quo q̃s habet canoniã, per cõsequẽs & pr̃ebenda hr̃e debet, vt j̃. eo. relatu & c. dilect. & de cõcess. p̃b. cũ super. s̃. de cõstit. cõ M. Ferr. §. vlt. Ad ius ergo canonicatus p̃tinet p̃benda, & stallus in choro, & locus in capꝛo, vt ĩ d. c. relatũ. dilectus filius R. p̃illorũ. & dilecto. hãc tñ p̃bendã nõ percipiat canonicus. nisi residẽtiá faciat. quod dic vt no. s̃. tit. j. §. vlt. & §. j. põt tñ quis pr̃ebendam hr̃e, & tñ non erit canonicus. sed tunc accipiet pr̃ebendã. i. beneficium. 16. q. j. possessiones. & de hoc j̃. de instit. c. 2. Canonia vero [b] est ius quoddam, quod ex electione, seu collatione. vel institutione, & receptione alicuius in canonicũ, & in fratrẽ oritur, siue acquiritur, vbi certus est canonicorum numerus: vel de nouo creat̃, vbi certus numerus nõ hr̃, vt j̃. e. dilecto. §. p̃curator. ver. præterea. & seq. j̃. de concess. pr̃eb. proposuit. ad fin. & in aliis iurib. allegatis. s̃. eod. §. versi. ad ius ergo canonicatus. ad quod specialiter p̃tinet, & ei inhæret, habere stallum in choro. & vocem in capitulo, in tantum quod vbicunque ex receptione in fratrem & canonicum hoc habet, est canicus & si hoc non habet, canonicus non est, vt in eisdem iuribus comprobatur. & in his quę no. j̃. de consu. §. & de uirtute. ver. uidetur & quinta. & se. quod non cadit in personam laici, ut no. j̃. de insti. §. quis instituí. Pr̃ebenda igitur specialiter & propriè cõsistit in fructuum perceptione canoniæ in iure, ut ex præmissis patet. b

Quid sit † dignitas. [c] Quędam præeminentia in gradu, q̃ 2
c aliq̃ uocatur persona uel custodia. j̃. de insti. c. fi. siue offm̃, uel inferius ministeriũ: ut s̃. de cõstit. cũ ac cessissent. & de cõsue. cũ olim. & de ele. cũ in cũctis. §. inferiora. j̃. e. nisi essẽt. ubi prioratus dignitas appellat̃, [d] vñ archidiaconatus, diaconatus, primiceriatus. his noĩb. p̃miscuè oñdunt̃, & p̃t oẽshi p̃positi uocari d

ex

ex eo quod quandam prioratus curam præ aliis habẽt,vt ĩ.de verb.ſig.quamuis.& quilibet adminiſtrationem eccleſiaſticam habens procurator poteſt vocari.vt j.q.3.Saluator.etiã eps.ĩ.de don. fraternitatẽ ſunt hæc diuerſa membra eccleſiæ diuerſos actus habentia,ſicut corpus plura membra habet,nec omnia ad eundem actum pertinent.89.diſt.ſingula.ideoq́ue in diuerſis eccleſiis non poteſt quis habere hæc beneficia,vel etiam in eadem,vt ĩ.eod.quia in tantum.& c.ad hæc.& c.referente.& c.præterea.& de multa. & cum iam dudum.nec plures eccleſias parochiales. vt ibidem,quia quilibet in ea vacatione,&c.vt no.s̃.tit. j.§.vlt.niſi ꝓm quod dicam ĩ.e.§.vlti.nam neceſsitate inſtante,poteſt diſpenſare eps,ꝓm Io.quod dic vt no.
e s̃. de æta.& quali.§.ætas.verſi.j.& ſequen.[e]

3 **Cui ſit conferenda.** † Perſonæ idoneæ. Idonea autem intelligitur,quæ poſsit & ualeat in perſona propria deſeruire,vt ĩ.eo.graue.§.volentes.& c.extirpãdæ.§.j.& c.ſuper inordinata.in hac idoneitate attenditur ætas,qualitas,ordo,& ſcientia.quod dic vt no.
s̃.de æta.& qual.Vnum tñ non omitto,q̃ quamuis di
f cat Grego.q̃ pueri non reputantur digni[f] ad beneficia, illud intelligi poteſt de dignitatibus.s̃.de ęta.& qual.ex ratione indecorum.nam tales ordinari pñt, 28.diſt.de his.77.diſtin.in ſingulis.& c.quæcũque.per conſequens digni ſunt prębendis & aliis beneficiis, cum ſine titulo non ſint ordinandi,vt ĩ.eo.nõ liceat. & cum ꝓm.tñ ſi habet patrimonium ſufficiens,non tenetur eps aſsignare ei alium titulum,aliàs manducaret & biberet ſibi diuinum iudicium:vt 16.q.j. quoniam quicquid habet eccleſia pauperum eſt.in fi.j.q. 2.clericos.& c.paſtoralis.12.q.j. ſi priuatum.& c. illi. qui 10.q.3.cauendum.Sed contra,quia nemo tenetur propriis ſtipendiis militare.ĩ.de ſimon.cum ſit Romana.& qui altari ſeruit,&c.vt ĩ.eo.cum ꝓm.& c.extirpandæ.12.q.j.ex his ideo dicunt quidam, q̃ ſuperiora intelligũtur de clericis vagabundis,vel de oblationib. quæ non ſunt cõicandę illis qui habent propria.vel dic,q̃ poſſunt habere eccleſiaſtica bona,non vt ſibi reſeruent,ſed vt tribuant pauperib. aliàs mortaliter peccarent.ꝓm Ioannem.12.qõ.2.aurum. Alij dicunt,q̃ ſunt intelligenda quantam ad conſiliũ ſeu exhortationem. reſpondeant ergo decreta.quæ hoc continet ius cõe,vt §.in prima conſtitutione.§.vlti.s̃. de reſcri.poſtulaſti.vbi reſpondet ad patrimonia bona,vel erit conculcatio verborum. & expreſſum.ĩ.e. eps.& c.tuis.per quæ videtur,q̃ clericus habens ſufficiens patrimonium iuxta formam, cum ꝓm Apoſtolum,impetrans non obtinebit beneficium,niſi de ipſo faciat mentionem:quia ſi is qui ordinauit eum, & ſic per conſequens aſtrictus ei ad beneficium aſsignãdum nõ tenetur ei prouidere, ex quo habet patrimonium ſufficiens,vt in illa eps.in fi.multo minus extraneus eps,qui nullo modo adſtrictus eſt.nam ſolũ egẽtibus debemus ſubuenire niſi culpa ſua ad egeſtatẽ peruenisſent.vt 82.diſ.§.j.& c.j.86.diſt.non ſatis.s̃.de cõſue.c.pe.& nihil aliud eſt habẽti dare,q̃ ꝑdere.c.j. q.2.paſtor.quod concedunt quidam qñ ad patrimonium ſuum promotus eſt,vt in decr.tuis.aliàs nõ ꝓm Goff.quod dic vt plenè not.s̃.de reſcri.§.quæ poſſunt obiici ſub illo.ver.pauper.& ver.quod autem dixi.ibi
g præcedenti. Sed quod vocas tu ſufficiens beneficiũ.[g] Et de hoc no.ſatis.de reſcr.§.quæ poſſunt obiici, ſup illo ver.pauper.verſ.ſed q̃ appellans.& dicas,q̃ ſufficientia conſideratur ſecundum conſuetudinem terrę,& habita ratione coniunctarum perſonarum,quibus tenetur prouidere.50.diſtin.ſtudeat.in fin.s̃.de cohabita.clerico. & mulie.c.j.& vt poſsit ſeruare hoſpitalitatem,& epo in epalibus reſpondere,vt s̃.de ſup.negli. præla.c.2.42. diſt.§.j.85. diſt. archidiaconum.ĩ.e. de monachis. & domus clericorum omnibus debet eſſe communis. 16.q. j.qñ quicquid. & omnes indiſtinctè recipiendi ſunt.47.diſt.quieſcamus. non tamen tenentur ad onera publica vel ſeruitutes,vt nota.s̃. de vita & honeſta.clericor.requiritur ergo, q̃ ſit ditiſsima eccleſia:nam diuitię bonæ ſunt, dummodo fiat ex eis miſeri cordia.30.diſt.c.pen. in fin.33.q.5. ſecundum.ſed tunc eſt peccatum habere diuitias,cum ꝑ eas iuſtitia deperit propter inopiæ timorem.12.q.2. habebat. vel cum homo ponit in eis ſpẽ ſuã principaliter.8.q.j. ſunt in eccl̃ia.& ita nimia ſolicitudo retinẽdi vel acquirẽdi ,phibita eſt,ne Deo ꝑ iſta nõ ſeruiat,vt in d.c.habeat.& ad hoc 12.q.2.aurũ.& c.gloria epi.circa mediũ,vbi dr̃ accepiſſe pauperib.crogandũ , & eſurientib.plurimis illud reſeruare,vel cautum vel timidũ eſt, quia.ſ.timet ne ſibi deficiat,vult ſibi cauere,aut quod apertiſsimiſceleris eſt,exinde aliquid ſubtrahere, oĩum prędonũ crudelitatẽ ſuperat:t ꝑe tñ ꝑ ſequutionis,ſeu famis,licet reſeruare in gl.ſup Euangelio Lucę, ibi: Q̃ñ miſi vos ſine ſacculo & pera,in c.22. minus tñ ſufficit manẽtib. extra vias cões, q̃ in viis,& cõſuetudo in talib. cõſiderãda eſt,prout dixi.& ad hoc, 29.diſt.ſciendũ.& ꝓm quod vires eccleſiæ patiuntur.ĩ.de cle.deb.mi.c.j. & arg.s̃.de vita & ho.cle.qñ.ĩ.tit.2. c.j.& 2.& c.authoritate.& ꝓm dignitatem ſuã,& ſcientiã, & bonos mores,vt 41.diſt.non cogantur.ĩ.eo de mulcta.in fin.& c.venerabilis. 4. diſt. erit.qa potẽtiorib.pares eſſe nõ poſſumus.ff.de alie.iud.mu.cauſ.facta.l. 3.ar.ff.de admi.tut.cũ plures.§. curator.& de legã.ĩ.ſi ſerus.§.ſi numerus. & de leg.3.l.filiæ.§. de annuis lega. ſi cui annuũ.& de ali.& cib.leg. cũ alimenta.& de vſufruct.ſed & ſi quid.§. j.& de iure do.quæro.ergo nõ eſt cõ-
f ferenda illi qui habet ſufficiens bñficiũ, quin non poſſet facere reſidentium , niſi fortè lingua , quod dic vt no.s̃.de cler.nõ reſi.§.j.ver.itẽ aliqñ. & ĩ.e.in fi. Sed nunquid pueris & beneficiatis ſunt beneficia conferẽda ? Non:vt ĩ.eo.ſuper inordinata.ad cuius decretalis & materiæ intellectũ, ſic poteſt diſtingui: Beneficiorum aliud ſeculare. Religioſorum aliud ſimplex,puta quando quis recipitur in monachum, vel canonicũ rẽarem,in quo caſu beneficiatus in vno monaſterio,& ꝓfeſſus ſi primũ locũ retinere velit,nõ eſt idoneus.ĩ.de reli.do.c.fi.ĩ.eo.præterea nec cleri-

[e] Cum prębendæ antequam vacent, conferri nõ debeãt.c.de teſtanda. de ꝑbend. in vi. cõgruè hic interiicietur rubricela.Quam prębenda antè quam vacet,conferri non debeat,ca.relatum. & c.nulla.de cõceſ. ꝑæb. congruè hic interiicietur rubricella. Quæ prębẽda dicatur vere vacare quam ex Marti.noſtro huc trãſtulimus. Prębenda, inquit,quæ tam de iure,quam de facto vacat, dicitur verè vacare,altero tamẽ modo vacat,qñ alĩ quis obtinet literas à ſuperiore ſuper eccleſia,vel prębenda,aſſerens eam vacare vt extra de cõceſ.ꝑæb.cum nõis. Quod autem dictũ eſt non vacanté cõcedi non debere.limitatur, niſi qs fuerit receptus in canonicum,& in ſratrem. Tali enim ꝓ mittere poteſt epiſcopus primam vacaturã,eo enim ipſo quod receptus eſt in canonicum & ſratrem,debetur ei beneficium & ꝑbenda, vt d.c. relatum: Non inconcinnè ſubiici poſſet & alia rubricella,ſiue, ſi malis, articulus, nempe,de permutatione prębendarum,quam ex Martini ſumma efformare licebit. Permutari,inquit,non poſſunt prębendæ ſine ſuperioris authoritate. Siquis cõtra fecerit, illis eſt expoliandus beneficiis,niſi cum eo diſpenſetur.vt de rer: permut.c. cum vniuerſorum.& c.quæſitum,& de prębẽ. maioribus.

[f] Quod pueri nõ reputãtur digni.] Add de dom. in c.de his 28.diſt.

[g] Sufficiens beneficium.] Add de glo.in c.cum adeo. de reſcrip.gl.in c. extirpandæ.de prębẽ. c.qñ.13.q.i.& in c. ſtatuimus.de maiori. & obedientia.

cus secularis.ꝯ de sta.mo.c.fi.§.præcipimus.sed puer idoneus est,quo ad receptionem,non tñ quo ad obligationẽ,vt patet in his quæ no.ꝯ.de reg.§.& qualiter obligetur.& §.pen.& fi. Aliud duplex,puta prioratus abbatia vel aliam administrationem hñs, in quo casu puer non est sufficiens.ar.s̃.de æta.& qual.c.j. & ꝯ. de sta.re.cũ ad monasterium.§.tales.& c.monachi.§. fi. Sed nec beneficiatus, imò si velit in alio monasterio beneficiari,nisi à Papa obtineret, dispensationis gratiam.quod tñ nõ est facile.arg.s̃.de cõfir.vtili.ad nr̃am.& c.porrecta.Secularium verò beneficiorũ aliud summum,vt ep̃atus.38.dist.oẽs psallẽtes.64.di.quorũ vices.21.dist.in nouo.& 32.q.5.mulierẽ §.idem super primã epistolã, ad hoc nullus puer idoneus est.s̃.de ele.cũ in cũctis.& patet in his q̃ no.s̃.de ele.§.quis eligi.nec beneficiatus in alio sine dispensatione Papæ: sed ipse hoc põt cõcedere.16.q.j.& tpis qualitas.& q. j.prẽcipimus &§.sicut ꝯ.de excess.præl.sicut vnire.10. q.3.vnio.Aliud duplex.puta dignitas est vel persona tus,de quib.no.s̃.eo.§.quid sit dignitas. est vel ecclesia,vel aliud beneficiũ hñs curã:nã & de his idẽ iudiciũ est habendũ. s̃.de ele.dudũ.Rothoma.§.tandẽ.ꝯ. e.de mulcta.ad hoc nullus puer idoneus est s̃. de ele. cũ in cunctis.§.inferiora.s̃.de æta.& qua.indecorum. nec beneficiatus in alio simili,si vtrumq; retinere velit ꝯ.de cler.nõ resid. quia nõnulli.& c.relatũ.ꝯ.eo.de mulcta.hoc de rigore iuris secus ex dispensatione,q̃d dic vt no.plenè.s̃.de æt.& qual.§.ætas. Aliud simplex. Et horũ, Aliud requirit cõsilij maturitatẽ tm̃ Aliud obsequij assiduitatẽ tm̃.Aliud vtrumq;.Aliud patrocinii fidelẽ defensionem.Aliud ad antidora remunerationem.Aliud vitæ sustentationem. Horum Aliud constituitur cã pietatis.Aliud cũ vtilitatis. Aliud cã honestatis.Aliud cã necessitatis.Aliud cã gratioſę voluntatis.Beneficium seculare simplex,quod requirit consilij maturitatẽ tm̃,põt appellari canonia siue prębenda,vt si quis recipiatur in canonicum alicuius ecclesiæ,quia bonus clericus est,vt s.habeat vocẽ tãquã canonicus,non tñ præbẽdam,sicut aliquoties vidi de facto,& p̃t talis vocari canonicus honorarius,ad exẽplum tutoris.ar.ff.de admi.tut.si plures. vel quia canonicus alicuius ecclesiæ factus eps nihilominus in prima canonicus remanet, sicut est in q̃busdã eccl esiis de consuetudine spectalr̃,licet forsan de nouo recipi nõ posset,vt s̃.de ele.constitutis.vel illud est speciale in abbate,vt ꝯ.de reli.do.c.fi.secus in seculari,q̃ etsi in verũ & obedientẽ canonicũ nõ possit recipi,vt no.ꝯ.de cõce.p̃b.§.fi.vers.ego. tñ in honorariũ.sic põt recipi.quod & in multis ecclesiis obseruatur: & de hoc no.s̃.de cle.nõ resi.§.qualiter.uer.item vr̃ residẽs talis vocabitur,& admittetur ad cões tractatus,& recipietur tanquam hospes,& finito tractatu recedet, & nihil percipiet,quia non fecit residentiam personalem:ad hoc non est idoneus laicus.ꝯ.de instit.c.2.s̃.de elec.Massana.cũ suis similib.nec puer,quia nescit seipsum regere.s̃.de æta.& qua.indecorum.& eius ętas quid videat ignorat.C.de falsſ. mo.l.j.vnde nec debet iura sapientium tractare.C.de test.mili.l.fi.ergo cum inhabilis sit omnino,ẽt necessitate imminẽte,ad talem honorem promoueri non põt. ꝑm hoc potest intelligi.ff.de iur.immu.l.2. §.impuberes.beneficiatus verò in alia ecclesia circumspectus,& iure peritus,ad hoc idoneus est: & sic p̃t exaudiri iura,q̃ innuunt,q̃ aliqs possit hr̃e locũ in diuersis ecclesiis, expedit.ar. s̃.de cle.non resi.ad hoc.& de ęta.& qual.quæris.& in auth.vt cle.qui rece.col.5. Expedit autem ipsis ecclesiis duob.modis,vel quia nõ possent sufficere oib.canonicis,si præsentes essent,vbi non est certus canonicorũ numerus institutus,& oia hñt cõia, vel quia habebit aduocatum sine salario, quia aliàs posset vendere suũ patrociniũ. 11.q.3.nõ licet.qa rõne considerata,etiam si præbendam habeat assignatam, ipsam fortè p̃cipere poterit vicario magis idoneo,q̃ sit ipse quo ad officiũ cõstituto,ad seruitiũ ecclesiæ faciendũ sicut & in q̃busdã ecclesiis cõsuetudo obtinet, q̃ tuenda vr̃.ar.s̃.de cõst.cũ oẽs.ꝯ.de cle.ęgro.c.j. cũ nõ sit ecclesiis onerosa. C.de cõsue.c.j. & 2. Illud verò beneficiũ,quod requirit obsequij assiduitatẽ tm̃,põt appellari prębẽda,vel portio certa,q̃ assignat vicario, vel clerico assisio,& sic dicto ab assideo,assides, qa continuè residere,& assidere debet de hoc s̃.de cle.nõ resi.cũ ad hoc.ad q̃d bñficiatus in alia cõsimili bñficio idoneus nõ est.s̃.de offi.vic.ꝑhibeas. & c.clericos. & c.ex parte.& arg.s̃.de cler.coniu.quod à te.& c.diuersis.16.q.j.presbyteros.C.de off.assess.nemo.nec.n.põt quis duob.dñis seruire.16.di.acutius.puer tñ ex quo excedit infantiã,quo ad ordinẽ suũ,& eius officium, q̃d põt exequi,idoneus est.ar.s̃.de tẽp.ordi.vel nõ est cõpos.nã & tales ad minores ordines ꝓmoueri p̃nt. 28.dist.de his.77.dist.singulis.& c.quicunq;.& sic eps talia beneficia,quę in perceptione fructuũ tm̃ consistũt.j.q 3.si quis.prębẽdas.põt talibus assignare,qui-& eis tenetur prouidere,ex quo ipsos ordinauit.ꝯ.eo. c.2.quamuis ecclesia Romana consueuit compellere ep̃m,nisi aliquem ad sacros ordines promouerit,vt ꝯ. eo.cum ꝑm.Item laicus,quo ad hoc,idoneus est,dum tñ vitam mutet,& religiosè viuat, & obsequiũ quod conuenit faciat,sicut no.Laur.ꝯ.de consti.c.2.arg.23. q.j.paratus.circa prisc. & qui beneficium tale emit, simoniam committit.j.q.3.Saluator. ad fin.& sic põt intelligi.ꝯ.de deci.quamuis sit graue.ad fi.a contrario sensu.sanè tñ intelligas: nec enim dico,q̃ tales possint esse vicarij,sed p̃nt aliud officium,, puta ostij custodiam vel consimile exequi,& percipere beneficium præbendale.Illud autem beneficiũ quod requirit vtrumq;.s.cõsilij maturitatem,& obsequij assiduitatem,est canonia præbendalis,siue præbendaria.ad quod beneficiatus in alia idoneus nõ est,neq; puer.sic intelligeꝯ.e.sup inordinata.excipe necessitatẽ ecclesiæ,vbi alius magis idoneus nõ reperitur,ar.s̃.de ele. officij.ꝯ.e.de mulcta.in fi.& c.exposuisti.nam necessitate instãte,maior 7.annis recipi poterit. ff. de decu. generaliter.§.spurios.& l.spurij.maximè in ecclesiis, in quibus ad dicenda responsoria & deferenda candelabra tales sunt deputati.arg.ꝯ.eo.extirpandæ.§. q̃ vero.ibi,in ordine quæ ipsius cura,&c.25.dist.perlectis.dummodo idoneus sit.arg.s̃. de præsumpti. ex studiis.secus, si carnalitas sequeretur. nã tunc vnius cõtra oẽs alios appellationẽ admitterẽt.ꝯ.e.graue.ꝯ. de his quæ fi.à maiori parte capituli.c.j.sed vt bonus est,& necessitas imminet,recipi põt.tñ talis,& si p̃bẽ dã recipiat,suffragiũ nõ feret,sed vsq; ad certũ tps cõsilij sui requisitio suspendetur.ff.de decurio.spurij.§. minores. & licet lex illa innuit de ętate 25. annor.tñ 17.anni videntur sufficere.ar.ff.de postu.l.j.pueritiã. vel saltem.18.ff.de off.dele.cum vigesimũ. vel dic, q̃d & post 14.an.arbitrariũ erit.arg.s̃.de æta.& qual.indecorum.& in his q̃ no.ꝯ.de despõ.impu.§.j.& 2. & s̃. de ęta.& qual.§.ętas.Patet ex prẽmissis,q̃ alius est canonicus tm̃,& præbendarius tm̃, alius est canonicus præbendarius:& ꝑm hoc planum est,quod dr̃ 70.dist. sanctorum. s. q̃ quamuis dispensatione episcopi valeat quis prẽesse diuersis ecclesiis subaudi,vel tanquã canonicus tantum locum tenere,canonicus tamẽ p̃ben-

bendarius nõ poterit eſſe,niſi ſubaudi,ſicut ſ. no.neceſsitate,uel utilitate eccleſiæ exigente.nec obſt.j.q.3.ſi quis obiecerit.quia intelligendũ eſt,ꝙ loquatur de illo q ſeruit in ꝑſona ꝓpria cuius os ligari nõ dẽt. ĵ.eo.cum ꝑm.& c.extirpandæ.vel ſic expone,& intellige quod ibi dicit,ſicut aĩa ſine corpore nõ viuit corporaliter,ſic ſpũale ſine tꝑali ſiue corporali in nullo proficit, ſubaudi,verum eſt tꝑaliter ergo non prohibet, quin vnũ ſine altero eſſe poſsit.ſed dicit ꝙ ſpũale nõ proficit tꝑaliter ſine tꝑali.ſed hoc intellige,ꝙ canonicus non debet eſſe ſine præbenda.verum eſt, ſi perſonaliter reſideat & ſeruiat.ſ.de conſt.cũ M.Ferr. ĵ.eo.relatum.& c.dilectus.aliàs cõtra.ſ.de cle. nõ reſid.cum ad hoc,& ſ.de app.peruenit.vel dic,quod dicit,ſi quis obiecerit,rꝛare eſt,hoc autẽ caſuale, ſicut & qñ quis recipitur vltra numerũ authoritate Papæ, niſi quidẽ ſtatim recipitur,& eſt canonicus ſub expectatione præbendæ.ſ.de reſc.cõſtitutus Aliud eſt beneficiũ,quod requirit patrocinij fidelẽ defenſionẽ, puta qa rõne aduocationis aſsignat alicui in monaſterio,vel eccl ia,certa pẽſio,vt vocatus veniat & patrocinetur.ad hoc ſ.de ſynd.c.j.& ad hoc puer nõ eſt idoneus:qa minor 17. anno.nõ põt ꝓcurare.3.q.7.§. tria.ver.quidã prohibẽt, ſed beneficiatus hoc modo in alia eccl'ia non prohibetur:imò põt quis in diuerſis eccleſiis hoc modo beneficiari,& obligari,vt ſ.de iureiu.veniens.§.verũ.Sed conſulo tali,ꝙ ſp excipiat primũ pactũ, ne vel de nõ obſeruatione pacti, vel de deceptiõe,ſi hoc tacuit,poſsit notari.ar.ſ.de iureiu. tua nos.& c.breui.& c.quãto.ff.de act.emp.& vẽd.l.j. §.vẽditor.& in hoc caſu põt clericus ſecularis in monaſterio hr̃e ꝑbendã,nõ tñ fraternã quã hr̃e nõ põt.& ſic intellige.ĵ.de ſta.mon.c.fi.§.præcipimus.poteſt & hr̃e præbendam ſpiritualem,cui hoc onus ſit annexũ. ar.ĵ.e.ſignificatũ.ĵ.vt benefi.eccl. vt noſtrum.§.fina. Quid ſi vna eccleſiarũ,in qua qs ſic bñficiatus exiſtet litiget contra aliã?Rñd. Tractet de cõpoſitione, nec aliquam offendat ex vi pacti habiti hoc cauere põt. ar.ſ.de poſtu.c.fi.alioqui primæ adhærebit cõtra ſecundã.nec obſt.C.de pact.pacta.cum ſimil. quia illud verũ eſt,qñ diuerſa pacta fuerint inter diuerſas perſonas. Quid ſi ſimul pepigit cũ duab.eccleſiis,[h],& ſimul citant,ꝙ veniat patrocinari?Rñdeo,locus eſt gratificationi.arg.ff.ad Sileia.ſenatuſcõ. ſi quis in graui.§.ſi cum oẽs.aliud eſt, ꝙ requirit remunerationem ad antidora,qñ.ſ.vr̃ epo,ꝙ aliquis bonus eſt & honeſtus,& benè ſeruit ei:ſed & ſeruire põt quare ipſum remunerat,vel beneficiat.ad hoc ĵ.de dona.per tuas ĵ. de vſur. c.j. ad fi.16.q.j.poſſeſsiones.& q.6.illud.ĵ. de his quæ fi.à præl.continebatur.& c.ſeq.ĵ.de teſta.relatũ. 2.§.licet autem.ad hoc idoneus eſt puer maior infante:nam talis & mereri poteſt.ĵ.de delict.pue.pueris. eſt ergo naturale, ꝙ q benè facit bonũ recipiat.ff.de iuſti.& iure.l.j.ff.de peti.hęre.ſed & ſi.l.commiſſaria. §.conſuluit.Sed beneficiũ,quod ad vitæ ſuſtẽtationẽ aſsignatur,aliud cã pietatis,puta cã hoſpitalitatis, ad quã tenent clerici.42.di.§.j.16.q.j. qm̃ quicqd 47. di.ſicut hi. ĵ.e.de mon.vel qñ aſsignãtur pauperi,vt inde ſuſtẽtet.82.di.§.j.& c.j.ĵ.de pec.cle.c.fi.ſ.de cle. coniu.quod à te.§.j.& hoc põt beneficiato inſufficiẽter,& puero pauperi aſsignari.Aliud vtilitatis cã, vt ſ.litigiũ vitetur,vel cõcordia fia..ſ.de reſcr.ad audiẽtiam.ĵ.eo.niſi eſſent.Aliud cã honeſtatis,vt pẽſio aſſignata illi cui ſeruire nõ põt,nec decet ꝙ mendicet. ſic ĵ.de ele.debi.tua nos.93.di.diaconi.ſ.de cle.cõiu. Ioãnes.in fi.ſ.de renũ.admonet.50.di.ſtudeat.Aliud cã neceſsitatis,vt quod aſsignatur coadiutori. ĵ. de cler.debili.c.pen.& fi.& c.de rectoribus.Aliud cã gratioſę volũtatis,ſicut qñ aſsignatur clerico coniug. Ioannes 22.diſt.ſi qui verò.12.q.j.qa tua. nec in his caſib.vr̃ intelligenda decr. ĵ.eod.ſuper inordinata.

h Si ſimul pepigit cũ duab.eccleſiis] Ad de gl.in c j.j.q.7.gl. in c.fi.de poſtul.archi.in c.eꝑorum.7. q.j Doct.in ca. veniens. de iurciura. Barb.in c. paſtoralis.in fi.de off.dele. Paul.de Caſtr. in l. in operis.ff.locati.

4 Et à quo. † Aliqñ ab eꝑo, aliqñ à capitulo, aliqñ à laico.quod dic vt plenè no.ſ.de elect.§.quis poſsit eligere.verſ. quid de præbendis.& ſeq.Item à Papa conferri põt,in quo caſu ſi tꝑe datæ,& receptionis literarum vacat beneficium,vtrumq; tꝑs inſpicitur.vt ſ.de reſcr.eam te.ĵ. eod. venerabilis. Sed ſi tꝑe receptionis vacat non tꝑe datę,vel econtrariò tꝑs receptionis inſpicitur,vt ĵ.eo.dilectus.3.& hoc quantum ad canonicos,qui diuinare non tenentur.ĵ.vt benefi.eccl.ſine.di. con.vt noſtrum.§.j.verſi.porrò.Sed ſi duo impetrant reſcriptum pro aliquo beneficio obtinẽdo, & quæratur qs potior ſit,tꝑs datæ inſpicitur,vt ſ.de off.dele.ex parte.2.de reſcr. ca.quod quidam aliter intelligunt,ſed ergo aliud eſt reportare,aliud reddere,ſeu recipere. & ẽt ibi qui primò impetrauit, primò reportauit:iõ enim intelligo,ꝙ appellauit capitulum ſanctę Crucis ab executorib. quos ſecundus impetrauerat.dicens, ꝙ iam receperant aliud mandatum, vnde non erant cogendi,& ſic non tenuerunt ſnĩæ. Sed bñ tenuerunt aliæ literæ,à iudicib.primo impetratis.&de illis ſecũdis dicit in fi.ꝙ relaxentẽ iuxtã formã eccleſię.hoc eſt, primo impetrante recepto,cũ iniuria notoria eſſet.ĵ. eo.de verb.ſign.ex parte.& de hoc intellectu ſequentium decr.no.ſ.de reſcr.§.quod cui præiudicet.ſub §. qñ autem impetrat.idem contra eundem & pro me. ſ.de reſcr.mandatum.vbi dicit,ſi pro alio,ibi,nõ ſcripſimus.apertè probatur hoc ĵ.e.venerabilis. vbi hæc exceptio nõ admittitur.Et hoc verum eſt, ſi vtrumq; ſit generale,vel vtrumq; ſpeciale.nã ſi alterũ ſpeciale & alterũ gñale,ſp ꝑ ſpeciẽ generi derogat̃,vt ſ.de reſcri.abbatẽ.nec eſt vis,qa dicit,iã recepit,ſubaudi.n. maximè,quia idẽ ſi poſt.& eſt rõ,quia generales literæ adhuc reſpiciunt alia beneficia. vnde ꝑm iuſtũ intellectũ quilibet habebit beneficiũ ſuum & interpretatio ſic fieri debet, ꝙ res potius valeat, q̃ pereat. ff. de reb.dub.quoti.& de verb.obl.quoti.& de re iudic. quoti.Et hæc locum habent in reſcriptis impetratis ad beneficia obtinenda reſcriptis impetratis ad lites contentioſas.ſi vis ſcire an reſcriptum valeat,inſpiciendum eſt tempus datæ,vt ſ.de tranſact.ex literis.& de reſcr.ſignificauit.& c. vlt.Sed ſi uis ſcire, an iudex iuriſdõnem ſuam poſsit exercere, tempus receptionis & expreſsionis attenditur, ut ſ. de reſcri. paſtoralis.& de appellationibus.ſuper eodem titulo. Sed & ſi Papa pro aliquo beneficiando ſcribat, non poteſt ei prouideri in rectoria uel dignitate,ut ĵ.eo. c.ultim. Secus,ſi concedat eꝑo,ꝙ reditus beneficiorum ſibi retineat, ut ĵ.de uerbo.ſign. tua rõ,quia in beneficiis latiſsima interpretatio, &c.niſi alicui paretur prędiudicium,ut C. de emancip.liber.nec auus. ĵ.de ſtatu monacho.in ſingulis.§.porrò. & hoc ex uoluntate fit,illud ex neceſsitate eccleſię,ut ĵ.ut benefi. eccle.ſine di.con.§.ult.Sed quid ſi poſt mandatum receptum à ſede Apoſto.ꝙ Petrus recipiatur, canonici recipiunt Gulielmum,nunquid Gulielmus remouebitur?Non ur̃,ut ĵ.eo.dilectus.2.& 3.ſed contra.ĵ.e. uenerabilis.in fin.& de conceſſ.prębẽ. propoſuit. Ad horum ſolutionem. ſic diſtin.Si quis contra mandatum Apoſtolicũ prębendam cõferat,refert utrũ mã-

datum sit collationis.i. mandatum, in quo continetur collatio beneficij iam facta.& tũc quicquid fit postea, dũ tñ collatio tenuerit,irritatur . ℑ. eo.venerabilis.ad fi. Aut est mandatum promissionis.i.in quo continet quod alicui debeat de tali beneficio ꝓuideri, & tunc vtrũ in rescripto sit apposita hęc clã.s.q, si q equã, cõtrà fcm fuerit,irritũ habeat.& tũc sit r si de ipso secus fiat, nõ valebit. ℑ.e.inter cętera.& c.dilecta.ver.nisi fortè. s̃.de elect.innotuit.in fi.ℑ.de despo.impu.ad dissoluẽ dum.in fi. Aut supradicta clausula non est ibi apposita,& tunc aut vterq;,s.tam conferens,q̃ recipiens scit mandatum Apostolicum impetratum,& in hoc casu de rigore iuris est irritanda collatio.arg.s̃.de postu. ꝑl.bonæ.§.nec nocebat.s̃.de alie.iud.mutan.cau.fac. c.j.s̃.de appell.meminimus.& c.suggestum.ff.de iud. si prætor.& sic põt intelligi ℑ.de concess.præb.& eccl. non vacant.proposuit.ℑ.eo.dilectus.3.nisi fortè Papa contrarium rescribat,vt magis capitulum puniatur. ℑ.eo.dilectus.2. Aut vterq; ignorat.& tunc quod ritè factum est,non retractabitur.arg.s̃.de resti.spol.audita. ℑ.de don.consultationibus. nec.n.est eis imputandum,si non diuinauerunt. ℑ.vt beneficia eccl.vt nr̃m. §.j. Aut cõferens ignorauit,& recipiens sciuit,vel ecõtra,& tunc,vt tenere collatio.ar.ff.qui fil.sint legit.ex tenore.ita tñ,ꝙ in ptãte ignorantis sit retinere vel remouere,vel relinquere.arg.ℑ.de eo qui duxit in mat. quam pol.per adul.c.j.ff.de dolo.l.j §.j.s.de rescrip.sedes.in fi.Sed nisi ignorans contradicat, q̃ citò scit veritatẽ,non poterit de certo dissentire.ar.ℑ.de eo qui duxit in mat.quã pol.ꝙ adul.veniés.ℑ.de coniug.seruo.c.2.& c.fi.s̃.de off.dele.cum olim abbas.§.fin.s̃.de nun.admonet.s̃.de transl.episc.quanto.§.cæterũ. ad hoc ff.de his in fraud.cre.l.j.rñ.j.& §.j. fm hoc etiam põt intelligi.ℑ.e.dilectus.2.& 3.Sed & à legato Apostolicæ sedis conferri põt,habita dist.de qua no.s̃.de off.deleg.§.quot species.ver.3. Quid si legatus retinuit pbendã aliquã donationi suæ,& inferiorib. retẽtioné ipsam vacãte conferat? Non vr̃,ꝙ valeat collatio inferioris,vt ℑ.de iur.pat.cũ dilectus.§.nos igit.& s̃.de do.& cõtu.veritatis.ad fi. Quid si delegatus à Papa inhibeat per aliquã prouinciã,vel dięc.ne aliquod beneficiũ cõferatur,quousq; ipse prouiderit illi,ꝙ quo mandatũ recepit:& quidem nõ video,ꝙ hanc inhibitionẽ facere possit,quo ad effectũ,nisi forma rescripti hoc habeat.ar.11.q.j.peruenit. Sed nunqd põt retinere donationi suæ beneficiũ primũ vacans? Ita vr̃, qa & legatus hoc põt,vt no.s̃.e.vers.quid sit legatus. & tm̃ facere debet speciale mandatum, quo ad quædam:quantum generale,quo ad oĩa.arg.ff.pro socio actione.§ renunciare.ff.de admi.tut.si duo.& ar.s̃.de off.legat.iuduisti.contra.ℑ.de priui.porrò.& c.sanè.

5 **Et intra quod tempus.** †Intra sex mẽses, vt ℑ.de concess.pb.nulla.quod dic vt ibi no.in summa.§. & intra quod tps.& s̃.de elec.§.quo tpe.Sed nunquid
i semper per mortem canonici[i] vacat præbẽda.hic di stin.vtrum in ecclesia sit certus canonicorũ numerus institutus, vel non, & vtrum quoddam ius de nouo creetur, vel non:sicut plenè not.ℑ. vt benefic. eccles. sine di.con.post principium.

6 **Et qualiter.** †Et quidẽ quatuor exiguñt.s. ꝙ conferatur Purè, Palàm, Liberè,sine diminutione.Purè,vt.s.nullum pactum,nulla conditio,nullus modus interueniat,vt j.q.2.quam pio.s̃.de pac.c.fi.nã & modus æquipollet conditioni. 28.q.j.si infidelis.C.de leg.quæ sub modo.l.j.ℑ.de cõdi.app.verùm.imo etiam magis obligat modus,quã conditio:nam si is cui sub modo aliquid relinquit̃,caueat de ipso impledo,statim agere põt.ff.de lega.3.si cui legatum est:secus,in conditione,cuius euẽtus ad impletio spectãda est.ff.de cõdit.& demõstra.qui hæres.§.fi.& l.quibus dieb.§.fi.de fideicõ. liber. cũ in testamento.in prin.quæ autem sit dr̃ia inter conditionem,modum,& cãm,dic vt no.ℑ.de cond.appo.§.qd sit conditio.& qualiter hęc simoniam inducant, no. plenè ℑ.de simo.§.quid sit simonia & qualiter cõmittatur.Palã:alioquin suspecta hr̃ collatio.ℑ. vt benefi. eccl.c.vnico.§.porro.ff.de iur.fisc.ita fidei.ff.de adm. tuto.nõ existimo.18.q.2.perniciosam. 81. dist.clericus solus.& no.de hoc s̃.de iudi. §.qualiter. Vnum tñ no.circa hanc materiam, quod quamuis electiones clandestinæ reprobentur,vt s̃.de elect. quia pp. ad fi. non tñ prouisiones seu collationes, dummodo is cui ꝓuidetur,capax sit.arg.ff.de dila.l.j.lib.10.fm Gof. & sic obtinet cõsuetudo.nã & epi in cameris suis paucis præsentibus conferunt beneficia sua, veruntñ ex diutina occultatione,& ex quibusdam aliis circũstãtiis oritur suspicio contra conferentem.& sic loquitur ℑ.vt benefi.eccles.c.vnic.§.j.& seq. Liberè.i.motu rationabili & liberali.ℑ.e. relatum.s̃.de renũ.ad supplicationem.non carnali,sed iudicio rationis.ℑ. eo. graue.ℑ.vt benefi.eccl.c.vnico.§.oĩb.quia non sanguine,sed uitæ meritis sunt beneficia ecclesiastica conferenda.8.q.j. Moyses. ideo cum in ecclesia Argentina tractaret capitulum de canonicis creandis,& quilibet noĩaret nepotem suum,uel consanguineum inhabilem & inutilem:quidam Romanus,q̃ ibi erat canonicus,quendam asinum qui plusquam per 30. annos capitulo seruierat, nominauit, dicẽs ꝙ dictus asinus ꝓp seruitium quod fecerat ecclesiæ, dignior erat omnibus nominatis,& sic fuerunt confusi alii nominatores. & si uis comprobare nominationem Romani,ui de quod no.ℑ.de simo.§.qualiter. ver. munus. & seq. ergo libere.i.puro, iusto,rationabili motu,non carnali,nec pecuniario,non auaro consuetudinario sunt beneficia ecclesiastica conferenda,ut probatum est, & legit̃.j.q.3.si præbendas. Sine diminutione aliqua: quod dic ut no.ℑ.ut eccle.benefi.sine diminut.cõfer.

Illud quoque in summa notandum,ꝙ nullus debet ordinari sine titulo,nisi patrimonium habeat,ut dictõ est s̃.e.§.cui. Sed quid si dederit ecclesiam prælatus, quæ alterius erat pro titu. & postea conuincatur,uel quid si chasmate pereat, uel depauperetur? Dicunt quidam,ꝙ quærat uictum.manib.exemplo Apostoli.91.dist.§.j.& c.clericus uictũ. idẽ si recipit minus sufficientem titulum,quia imputari sibi debet,qui talem recepit:duas.n.habere non põt,ut no.s̃.de cler.non resid.§.qualiter.& §.pen.Puto uerius,ꝙ tenetur ei prouidere.10.q.3.unio. ne ipsum mendicare oporteat ostiatim,in uituperium ordinis clericalis.arg.93.dist.diaconi.s̃.de cler.coniu. Ioannes.in fi.de renuncia.ad supplicationem.nec puto,ꝙ titulus assignandus sit clerico in minorib.ordinibus constituto.arg.ℑ.eo.epus.& cum fm.nec obst. ℑ. eod.licet.quia intelligo,ꝙ dicit clericos.s.in sacris,
a quamuis appellatione clericorum,[a] & minores continẽatur.11.q.j.de persona. Et eps habet legitimam exceptionem contra tales de gratia,quantum ad ea, quæ præcesserunt ordinationem. de iure, quantu ad ea,quæ postea incurrit culpa sua, ut ℑ. eo.c. cum fm.

&

&ſ.de ęta.& qualit.accepimus. Sed ſi prælatus dedit nō pro titulo,ſed ꝓ beneficio,& euincatur.diſt.eſt vtrum vterq; ſciuerit aliū hre ius in beneficio, & tunc dolus cū dolo compenſat̄,vt ff.de dol.ſi duo.& de cō pen.ſi ambo.vel vterq; ignorauerit,tunc eps ſilr non tenetur,vt ff.de redh.ac.ad res donatas , & l.j.§.ſi intelligatur.& l.quæritur.§.vlt.an recipiens ſciat,non conferens.& ſic à ſeipſo decipitur,vt in prox.l.& ff.de contrah.empt.liberi. & de actio.empti & venditi.l.j. in fi.dicit tñ conſtit.feud.tit. quid ſit inueſtitura. ca. cum de re aliqua . ꝓ ſi ſcienter receperit quis beneficium alienum de euictione,non agit,niſi ſpeciali pacto ſibi proſpexerit,ignorans ad conſimile beneficiū agit.ad idem C.cōia vtriuſque iudicij.ſi factus . & de euict.ſi fundum.ff.de excep.doli. apud Celſum. §. itē Labeo.ſed fortè aliud in titulo oneroſo . vt in legib. aliud in gratioſo,vt in canonib.Sin autem conferens ſciat.& recipiens ignoret,tunc tenetur ſibi ad conſimile beneficium conferendum,vt ĵ.eo. inter cætera. 7.q.j.præſentium.ĵ.de iure patr.c.paſtoralis.

NT illud omittendum non eſt,ꝓ nullus poteſt habere plura beneficia : nec.n. poteſt eſſe de duobus collegiis ſimul.ff.de colleg.illi.l.j. §. vlti.nec duas militias,nec pluſquam vnius nomē ordinis affectare,ſuper quo non poteſt imperrari diſpēſatio ab imperatore,vt C. qui milit.non poſ.l.5. §.in poſterum.lib.12.nec duos honores hre.ff.ad muni.libertus.§.præſcriptio.& ſi hoc in ſecularibus honoribus locum habet,multo fortius in eccleſiaſticis. arg. 38.diſt.ſi in laicis.& 88.diſt.tornicari.& 42.diſt.quie ſcamus.& de hoc dixi ſ̃.de cle.non reſi.§.j.& §.fi.& ſ̃. eo.§.quid ſit dignitas.& §.ſeq.Et quid iuris ſit de pluralitate perſonatum,vel eccleſiarum parochialium, quantum ad diſpenſat̄ſonem,dixi ſ̃.de æta.& qualit. & ĵ.de inſtit.Sed ꝓ quis hre poſsit plures præbēdas, vr̄ à ſenſu contrario iurium alleg.in prædictis.§.quia quod de vno prohibetur,&c.vt ſ̃.de præſump nonne. ĵ.de his quæ fi.à præla.cum Apoſtolica.§.vlt. Scit.n. Papa hanc generalem conſuetudinem,& tolerat,ergo vr̄ approbare,ſm T.arg.4.diſt.§.leges.maximè hodie, cum in hac compilatione noua non conſtituerit ius expreſſum , & benè ſciebat hanc diſſenſionem . ar.ĵ.de transl.epiſc.inter corporalia.§.ſed neq;.& ĵ. de deci.ad audientiam.& pro hoc ĵ.eo.cum iamdudum.ibi,aut aliquod præmiſſorum, nihil.n.præmiſſum fuit quin ſufficeret,niſi hoc intelligas de pluralitate prębēdarum.& ſ̃.de poſtu.c.fi.in fi.& ĵ.de cōceſ. p̄b.quia diuerſitatē.§.j.& de inſti.cū veniſſent. §.j.ad fi.p̄t ergo quis hre plures prębendas,ſicut & vnus vaſallus p̄t hre plura feuda,& ſic diuerſos dños recognoſcere.ſ̃.de fo.cō.verū ex tranſmiſſa. nec obſt.decre.ĵ.eo.ſuper inordinata. quia loquitur in recipiēdis,non in receptis, & multa impediunt contrahenda,&c.vt ĵ.de iureiur.quemadmodū trahitur ad maiora beneficia,ſicut intellexit B.ſed hoc non patitur mens ipſius.ideo rñde,& ipſam intellige ſm ea, quæ no.ſ̃.eod.§. cui. ſub §. ſed nunquid pueris.& ſeq.nec obſt.ĵ.de cōceſ.præb.literas.rñde vt no.in ſumma.§. fin.quia vacat quantum ad præbendam , non quantum ad vocē. & hoc quia nullo modo ſeruiebat,nec lingua, nec corpore. ergo aliud in pſonatib. & eccleſiis parochialib.& aliud in prębendis:ró diuerſitatis hæc eſt,quia ſicut eps intelligitur ſponſus eccleſiæ, vt ſ̃.de transl.licet.in prin.ita & ſacerdos eccleſiæ ſibi commiſſæ,vt 21.q.2.ſicut. vnde bigamus promoueri nō poteſt.ſ̃.de big.c.j.& per totum.inde eſt, ꝓ duo ſacerdotes perpetui non p̄t intitulari ad eandem eccleſiam,tanquam ſponſi, nec vnus p̄t hre plures ecclesias,tanquā ſponſus,vt 80.diſt.epi.ſ̃.de fil.presby. propoſuit.ſ̃.de cler.non reſi.quia nonnulli. & cōone rente.ſicut nec mulier diuerſos ſpōſos, vel vir diuerſas ſponſas hre poteſt.aliàs infamia eos comitatur.ff. de his qui not. infamia.l.j.& l.quid ergo.rñ.j.& §.j.7. q.j.ſicut alterius.& §.hoc non ſolum.&c. ſicut vir. ſ̃. de biga.nuper niſi alicui reueletur diuino ſpiritu.vt ĵ.de diuo.gaudemus.ideo habens diuerſas eccleſias infamis vr̄,vt ſ̃.de ele.dudum Greg.Canonicus autē dr̄ miniſter,ſeu ſeruiens,vt ſ̃.de ele cum eccleſia Vulterana.& de cle.non reſid.cum ad hoc. & ideo eccleſia quæ dña eſt.plures ſeruitores p̄t hre,imò tot requirit,quot ſufficere p̄t.ĵ.de inſti.c.j.& ca.authoritate.ſ̃.de conſt.cum M.§.vlt.in princ.ſicut ergo vnus clericus p̄t hre plures dñas tpales,puta dñam Comitiſſam Sabaudiæ & Prouinc.& dñas Reginas Gallorum & Anglorum:ſic & plures ſpirituales, puta Ebredun.Gratien.Dignen.& Vapicen.Sed ecōtrà.ſ̃.de cle. coniug.diuerſis.16.q.j.presbyteros.& ego conſiteor, ꝓ ſi non ſeruio,præbendā non habeo,niſi faciam reſidentiam 4.menſium:ſicut Vapicen.ſtatutum eſt, & habeam vicarium horis canonicis,& talem qui ſufficiens ſit.hic.n.deficit ratio,quare præbendam denegabam.ergo & effectus.vt ſ̃.de appel.cum ceſſante.& etiam p̄t ſeruire lingua,quod dic vt no.ſ̃.e.§.cui beneficium recuſare.& de cle.non reſid.§.qualiter. veritem vr̄ reſidens,ſicut.n.libertus ſeruit duobus dñis . nihil.n.vetat dum vni cuſtodit domū, alij librū ſcribere,vt ff.de ope.libert.l.duorum libertus.ſic nec vetat vni eccleſiæ ſeruire ſcribendo, & mittendo conſilium,& alij in ſuo ordine diuina obſequia celebrādo debent igitur diſciplinati benè in hoc eſſe priuilegiati,vt ff.de excuſ.tut.in l.Græca.ſi duas.§.amplius.nec enim parum amittit bonus clericus in eo,ꝓ canonicus efficitur alicuius eccleſiæ,cum nō poſsit dare cōſilium contrà eam.ſ̃.de poſtul.c.ſi.benè eſt ergo,ꝓ releuetur in perceptione prębendæ.ff.de reg.iur.ſm naturam.ff.de iureiur.eum qui.ſed tu rñde , ꝓ imputet ſibi quia locū occupare vult,& ſibi nō prodeſt.nec.n. inuitus recipere cogeretur.vt 74.diſt.geſta.Itē in caſibus p̄t quis hre plura beneficia:quod dic vt no.ĵ.de inſti.§.quis inſtitui.ſub §.item reſtituendus. Vinc.dicit , ꝓ primam præbendam vr̄ hre tanq̄ titulum,ſeq. ſibi dantur tanquam benemeriro , & tanquam commodatæ,quia plures titulos hre non p̄t quis,ſine diſpen.70.diſt.ſanctorum. Collatio autem eccleſię canonico facta tenet.& ſic habet canoniam,& eccleſiā, vt ſ̃.de off.leg.dile.pro & contrà.ſ̃.de proc.ex inſinuatione.& de elect.eccleſia.Greg.& ĵ.de ſent.excō.officij . Sed breuiter dicas , ꝓ de rigore iuris nullus p̄t hre niſi vnum titulum,ſicut dixi vni.ĵ.e.extirpandæ. §.j.& c.graue.& c.ſuper inordinata. dūmodo ille ſufficiat̄.aliàs p̄t,vt ſ̃.de ęta.& qual.eā te.ſi tñ ſit neceſſarius quis diuerſis eccleſijs,p̄t ſecundæ eū recipere tanquā benemeritum,vel ſibi vtilem,vel neceſſariū , & ei beneficium aſsignare,vt de ęta. & qual. quæris. & ſic non oīa beneficia reſidentiam exigunt, vt innuitur ſ̃.de cler.non reſid.c.vlt.& eps & ca.in hoc diſpenſare p̄t,ēt ex voluntate.vt ĵ.de ſimo.ex inſinuatione.& c.ſeq.& ſ̃.de ele.ſi alicuius.licet ſit arg.contra.ĵ.e.graue.& de inſti.c.2.vel dic,ꝓ requiritur cāe cognitio ſemiplena.ſm hoc intellige quod not. pro & contrà.ĵ.de conceſ.præb.ſub §.ſed qualiter.& ſ̃.de cleri. non reſid.§.qualiter conſuetudo tñ indiſtinctè pluralitatem præbendarum admittit.ſed p̄t rñderi ꝓ multa per patientiam tolerantur,& c.ſ̃.eod.cum

iam-

a Quia recepto & cõtra.c.nulla de concess.præb. nihil obiici, neque aduersus eum recipi põt eũ super eo.tit. addenda fuit hæc rubric. Quod ius acquiratur recepto ad primam vacaturam, quam ex Martini summa decerpsimus. Ad primã ita que ait, Vacantem acquiritur ius canonicę, quo iure potest præbendam cũ vacat.petere.extra de præb. dilect. filius. T. Præbendam aũt cum vacauerit, nõ potest ex ꝓmissione petere receptus ad primam vacaturam. sed quia canonicus nõ debet esse sine præbenda, põt ipsam petere rõne canoniæ. & hoc de iure cõi.d.c.relatũ. & d.c.dilect. filius. Item, licet superius tetigimus, quidam dixerint, q̃ promissio de non vacante valeat, sicut pactũ de futura successione hæreditatis, si fiat de voluntate eius, cuius est hæreditas. C. de pact. l. fi. Dicendum est, q̃ nisi is de cuius bñficio agitur, omnino renunciet, ꝓmissio de prima vacatura non valet, vt extrà. de offic.deleg. c.ex parte.

iamdudum.in fin.hæc autem omnia intelligas salua distin. quam nota.s. eodem.§.cui.sub§.sed nunquid pueris. & versicu.sequen.

Sed & ſm Goff. adepta secunda prębenda vacat prima sicut & in aliis beneficiis obtinet.j.eo. de mulcta.21.q.2.si quis iã translatus.ff.de re iud.l.4.§.si ex conuentione.ff.de diuor.l.fin.in fi.quod & intellexit cum Vinc. qñ.s.secunda præbenda non vt beneficium, seu stipẽdium sed vt titulus recipitur, nec vult sequi in hac parte sniam T. & quorundam aliorum doctorum diuitib.blandientium, quia non sunt palpanda crimina, vt vulnera ambientium beneficiorum multitudinẽ incurata seruentur.50.dist.si quis diaconus.quia væ, si non sparserimus: vę si tacuerimus veritatem.43. dist. dispensatio. Sed nunquid habens plura beneficia, põt quod voluerit retinere? Non ſm Goff. quia volens vtrũ que hře in culpa fuit.j.c. de mulcta. ergo optionem non habebit.ar.ff.de petit.hæreditatis. si & rem & preciũ. ff.de testa. tute.l. tutor. ita rectè. nec obst.j.eo. referente. quia de gratia loquitur vel ſm tps suum: nam hodie contrarium est tenendum.j.e. c. de mulcta. ſm Goffr. põt tñ & aliter seruari, vt no.s.de concess.pręb.§.j.& 2. Sed nunquid potest pluralitatem beneficiorum eps dispensare, sic in eodem epatu ſm Ioannem, non in diuersis. & hoc ꝓp iuris impossibilitatem, quia teneretur vtriq; obedire. & ab vtroq; ordines recipere, quod esse non posset, si contraria mandare. Sed hanc perplexitatem solus Papa tollere põt qui dispensando vĩ ei concedere q̃ eligat cui voluerit obedire. sed ſm Goff. non in eodem. neque diuersis epatibus aliquis excepto Papa. poterit dispensare. Et nunquid peccat clericus recipiendo ſm beneficium tanquam titulum, & sic, & maximè in diuersis epatibus. nam & si sciat secundo recepto primum vacare, peccat tñ pinguius appetẽdo.6.q.j.si qs suę. & c. si qs de ordine. Itẽ peccat, nõ petẽdo licẽtiã sui superioris.j.de reg.licet. & ideo ab eo repeti põt. ar.s. de renun.admonet.7.q.j.oportet. & c.si qui verò. quod ergo dĩ, vacare primum beneficium secũdo recepto j.eo.de mulcta. verum est, recepto de licentia primi prelati. alioquin non vacãt locus primi beneficij, licet fortè beneficium vacet ſm Goff. Vel dic q̃ vacat primum beneficium quo ad transferentem se, nõ tñ quo ad prelatum, qui intra sex menses ipsum, si uelit poterit reuocare, quibus elapsis, si non reuocauerit, nec beneficium primum contulerit, & sic translationem suam ratificauerit, quod potest, vt j. de renunc. quod in dubiis. punitur. & sic intelligi potest. j.eo.de mulcta. Nonne ergo delinquit prælatus, qui confert ſm beneficium, & quidem si sine permissu primi plati hoc facit, peccat. ſm Goff. si.n. non esset conferens non esset recipiens, sic cõe vitium est vtriusq;, ut s. de de cler. non resid. quia nonnulli, ad fin. sicut & cõe vitium est ordinati & ordinantis. 81. dist. tantis. 59. di. ordinatos. s. de temp. ordin. literas. & ca. dilect. uerũ ſm intellectum, quem no.s.eo. uersi. & nunquid peccat clericus. ad fin. non est immunis primus flatus, qui ipsum cum possit repetere, negligit. & sic de se potissimè queri põt, quãuis & ſm nõ sit dubiũ delinquere, q̃a venit scienter cõtra iura. 81. di. primatus. s. de cler. nõ resid. fraternitati. & de renũ. admonet a.

De Clerico ægrotante, vel debilitato. Rubr.

SVMMARIA.

1 *Infirmitas siue morbus quid sit.*
2 *Clericus an propter infirmitatem beneficium suum amittat.*

SVprà exposuimus de præbendis, quas non debent hře rſariter hi, qui residentiam non faciunt, ut no.s. de cleric. nõ resid. & quia quidam infirmitate, uel debilitate impediti deseruire non põt uideamus quid iuris de clerico debilitato ministrante, & quę sit dřia inter hunc titulum, & illum. s. de cor. ui. ibi no. dicamus aũt hic. Quid sit infirmitas, siue morbus, Et an propter infirmitatem amittat clericus beneficium: nam alia quæ deficiunt, inueniens in titulo de corpore uitiatis.

1 Quid sit infirmitas, †siue morb. Apud Sabi. sic diffinitur inuenitur, morbus est habitus cuiusque corporis contra naturam, qui usum eius ad id fecit deteriorem. cuius causa natura nobis eius corporis sanitatẽ dedit: aliàs autem id in toto corpore accidit, ut febris. aliàs in parte, ut cæcitas: balbus autem magis uitiosus dř, q̃ morbosus. ff. de redh. act. l. j. §. sed sciendum. Dř autem morb. sonticus. i. damnosus. s. recidiuus, q̃ incidit in hoiem, postquam sanatus est. sontes. n. nocentes dñr, ut ff. de redhi. actio. l. ult. §. j. de uerb. sign. morb. Alibi dř, q̃ morbus est temporalis corporis imbecillitatis uitium perpetuum, corporis impedimẽtum. ueluti si quis luscus sit. ff. de uerb. sign. inter stuprum. §. uerum est morbum esse.

Et an propter infirmitatẽ amittat clericus †beneficium suum. Distin. utrum sit prælatus, & is etiam ꝓp lepram non remouetur. sed datur ei coadiutor, cui portio competens redituum epatus assignatur. sic intelligas j.eo. de rectoribus notandũ. n. quod dicit de rectorib. & quamuis sacerdos rector possit uocari, ut s. tir. j. c. vlt. & de rescri. Rodulphus. hos tñ per eccellentiam. uocat hic rectores, cum sint loco Apostolorum. 21. di. in nouo. erit ergo prælatus talis iudex, sine exercitio, sicut & si furiosus factus est, ut ff. de iud. iudex. & est speciale in epis: & quæ sit rõ, statim dicam. An sit sacerdos parochialis, uel minister inferior, & talis ꝓp lepram remouetur. j. eod. tua nos. nam in parochiali sacerdote loquitur. alias autem nunquã remouetur; sed datur coadiutor uel uicarius, ut no.s. ſm Hug. & Goff. j.e. uer. Hugo scripsit. Alij distinguunt, utrum morbus prouenerit à natura, & sic loquitur de rectoribus. an diuino iudicio, & sic loqtur, tua nos. cuius cognitionẽ, di scretionẽ, & determinationem physicis relinquo & potest esse diuino iudicio, quia cognouit mulierem immediatè post leprosum. 7.q.2.nuper. Hæc tñ solutio reprobat. 7.q.j.cum percussio. Vinc. dixit, q̃ quamdiu põt quis in collegio remanere, non remouetur. sed ex quo nõ põt remouetur: sicut iudex mutatur, si non possit iudicio operam dare. ff. de iud. i. si lõgius. vnde expositio in illa de rectorib. coadiutor. i. successor, uel corrigit

per

per ſequentem. Laur. expoſuit in illa, tuæ. ab adminiſtrationis officio. ſ. quod eſt in actu. Hugo ſcripſit, ꝙ nunquã aliquis eſt viuo ſubrogandus, niſi eo remoto vel renũciãtę, ſeu trãslato, ẽt ptextu morbi. ĩ. de cõceſ. ꝓb. c. j. 7. q. j nõ furẽ. j. qõ. 2. in primis. quod placet Goſ. qa hæc opinio, ſicut dicit, cõfirmat. ĩ. e. c. fi. & 7. q. j. c. j. 2. & 3. & c. qualiter. & c. quãuis triſte. Et ſi quæras, qd ſi ſeruire non põt. Rñd. ſi eſt ꝓlatus, dabitur ei coadiutor. ĩ. eo. de rectoribꝫ. & c. fi. ſi verò fuerit inferior, ſiue ſimplex, dabit ei vicarius. ſm Goſ. q exponit illã decre. tua. ſicut Laur. ſ. ꝙ ibi remouet nõ à titulo, ſed ab executione officij, ſiue adminiſtrationis. T. no. idẽ excepto morbo lepræ, ꝓp quẽ indiſtincte remouetur, quicũq; ipſum incurrit, ſiue ſit ꝓlatus, ſiue alius. & hoc cõprobat in antiqua cõpilatione de cõceſ. ꝓb. & eccl. nõ vac. ex trãſmiſſa, q̃ hodie tanq̃ iniquitatẽ cõtinẽs remota eſt, ſm Goſt. Bazianus diſtinguit, vtrũ eẽt curabilis. & ſic loquit de rectoribꝫ. vel incurabilis, & ſic intelligit, tua. Prior intellectus magis placet, & ipſum magis approbo: qa ex textu elicit. Baz. reprobat. ĩ. e. ex parte. & licet ꝓ eo ſit. ar. ff. de iudi. ſi lõgius. & l. cũ furioſus. Sed q̃ eſt rõ, ꝙ ſpãle ſit in epis, ꝙ ꝓp lepra non remoueant, inferiores vero remoueant? hæc, quia difficulter remouet eps, vt ſ. de transl. epiſc. quãto. & c. licet. quãuis. n. Metrop. & epi cognoſcere pũt de crimine, ſuper quo accuſatur eps, non tñ poſſunt epm deponere ſine licentia Papæ. vt 3. qõ. 6. quamuis. & c. dudũ timendum. n. eſt concuſsis colũnis corruat ædificiũ, vt ĩ. de acc. qualiter. 2. q. j. minores verò ex leuioribꝫ. cauſis remouentur, vt ĩ. eo. qualiter. in fi. de ſimo. per tuas. in fi. 55. diſtin. ſi Euangelica. verum ꝓp alias infirmitates non ſunt priuãdi beneficiis, ſed potius dandus eſt eis coadiutor, ẽt ſi paralyticus ſit is, de quo agitur ne terreantur volentes Deo militare, vt ĩ. eo. cum percuſsio. & c. pen. & vlt. quia non eſt addenda afflictio afflicto, vt ibidem. & 7. q. j. cũ percuſſio. aliàs perſecutio. 3. q. 9. iudicas. 5. diſt. ad eius verò. ĩ. de cõſi. licet. Idẽ eſt. ſi factus ſit impotens, nõ ex culpa ſua. ĩ. eo. c. 2. ſecus, ſi culpa ſua. & ſm hoc intellige quod no. ſ. de corp. vit. per decr. ſ. de æta. & qual. c. 1. & de ele. cũ in cũctis. §. hoc ſanè. Sed abbas remouet, ſi inutilis ſit. 18. q. 2. ſi qs abbas. Alij diſtin. inter morbũ ꝓpetuũ & tpalem, ſed reprobat. ĩ. e. c. pen. & vlt. ſeruire. n. intelligunt nobis. & c. quod dic vt not. ſ. de cler. nõ reſid. §. qualiter. ver. item qui in ſeruitio Papæ eſt. vnum tñ non omitto, ꝙ ſi clericus leuiter pateretur, vel haberet veterem quartanã, quę meritò ſperni poſſet, & eſſet intentus circa propria negocia, nihil ꝓciperet, niſi ſeruiret. ſupradicta ergo nõ de fictitia infirmitate, ſed de vera & graui intelligunt, vt ꝓbat ff. de re iud. quarta. & de redh. ac. l. j. §. ſed ſciẽdũ. in fi. Et iũgendũ eſt ſ. de corp. vit. ꝙ clericus infirmus offm ſuũ põt exercere, niſi vexetur à dæmonio, vel epileptico morbo, & caderet aſsiduè cũ emiſsione vocis cõfuſę & iactatiõe ſpumę. 7. q. vl. ꝓ totũ. Siverò rarò caderet, cũ annua expectatiõe poſſet celebrare. 33. di. cõiter. ita tñ ꝙ habeat vicini ſolaminis adiutorẽ. 7. q. j. illud.

De Inſtitutionibus. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Inſtitutio quid ſit.*
2 *Inueſtitura quid ſit.*
3 *Inſtituere quis poſsit;*
4 *Inſtitui quis poſsit.*
5 *Inſtitutio qualiter facienda ſit:*
6 *Inſtituto quod ius acquiratur.*
7 *Inſtituentis iniuſtè quæ ſit pœna.*

VIa præbẽdę, de quib. diximus, per inſtitutionem acquirũtur, dicamus de inſtitutionibus, videntes, Quid ſit inſtitutio, Quid ſit inueſtitura, Quis poſsit inſtituere, Quis inſtitui, Qualiter facienda ſit, Quod ius acquiratur inſtituto, Quæ pœna malè inſtituentis.

a Quid ſit inſtitutio. ĩ. de iure. Adde Doctum rubr. eod. tit.
b Quid ſit inueſtitura. Adde Hoſt. in c. 2. de conſ. Io. And. in c. auctho. de inſti. Ioan. And. in addi. Sp. ſup rub. de inſt.

1 a **Quid ſit† inſtitutio.** [a] Eccleſiæ, vel eccleſiaſtici beneficij collatio. ſecundum Da.

2 b **Quid ſit† inueſtitura.** [b] In corporalẽ poſſeſsionem, vel quaſi inductio, ſiue traditio, ſm Da. & Ala. Goſt. ideo autem dr, quaſi ſm ipſum, quia plerunque fit per annulũ, vel per librum. ſ. de ſent. & re iud. cum olim. ĩ. de conceſ. præben. propoſuit. ĩ. de his quę ſi. a maior. part. ca. ex ore ſicut & deportatio ſignum eſt intronizationis. ſ. de ele. eccleſia. j. & clauium traditio ſignum eſt traditionis rei, & quædam alia, de quibus not. de cau. poſſ. §. j. verſi. viſu. & ſeq. Sed certè hoc non patitur ſignificatio verbi. nam inſtitutio dr, quaſi intus ſtatio. & aliud eſt donare, aliud intus ſtare. donatio. n. vel quod lr ꝓ donatione, ſicut repræſentatio inſtitutionem præcedere debet. ad hoc ĩ. de iure pat. conſultationib. & c. nobis fuit. §. j. & in gloſ. ĩ. de conceſ. præb. poſt electionem. ſuper illo verbo ordinatione. vnde inſtitutio potius debet deſcribi, ſicut de ſcripſerunt inueſtituram. & hoc no. ordo rubricarũ. primò. n. tractauit de præbendis conferendis, nunc de clericis in eis inſtituendis, quia parem prodeſſet conferre, niſi intus poneretur, inueſtitura verò idẽ ſonat: ſed hæc eſt dria, quia inſtitui dr propriè præſentaliter, inueſtiri in abſentia. Supradicti verò dixerunt, ꝙ his verbis promiſcuè vtebamur, & eſt verum: ſed ꝓp prietatem verborum dixi, & pro maiori parte inuenies, ꝙ in hac ſignificatione accipiuntur, vt in deſtitutione põt videri per totũ tit. hunc. & ĩ. tit. j. ex parte. & inueſtitura patet. ĩ. eo. tit. j. propoſuit. vbi clericus fuit inueſtitus in abſentia per anulum & ĩ. de his quæ fi. a ma. par. c. ex ore. ſ. de ſent. & re iud. cũ olim. ergo propriè dr ille inueſtiri, cui traditur baculus, ve feſtuca, vel anulus loco inſtitutionis. i. poſitionis in poſſ. ſicut fit in feudi aſsignatione, vt ĩ. de donat. per tuas. vbi dicit, ꝙ fuit inueſtitus, vt moris eſt. q. d. Per baculũ, & ideo incõtinenti ſequitur, ꝙ fuit ad menſuram feudum aſsignatum. q. d. ꝙ corporalis poſſeſsio non interueniat, ſed inueſtitura tñ. dicit tñ conſtitutio feudorum, ꝙ inueſtitura dr propriè poſſeſsio: ſed abuſiuè dicitur inueſtitura, ſm quod propriè pono, vt in conſtitu. quid ſit inueſtitura. in princ. & ſic abuſio in proprietatem vertitur, ſm quod no. ſ. quod ſatis vr abſurdum. ſed non debet quis eſſe ſapiens apud ſeipſum, vt ſ. de conſtit. ne innitaris. loquamur ergo vt plures, ſentiamus vt pauci, ne faciamus vim in verbis, dummodo de mente conſtet. C. com. deleg. l. 2. in fi. ſ. de proc. petitio. & iunge quod not. ſ. de cau. poſſ. §. j. ver. quid ergo. & ĩ. de feud. circa principium.

3 **Quis poſsit inſtituere.** †De iure cõmuni epus. Quod dic vt no. ſ. de off. ordi. §. quid pertinet. ſub §. ſunt autem quædam verſic. ad legem iuriſdõnis. ſ. de elect. §. quis poſsit eligere. verſic. quid de preb. & ſeq. ad idem. ſ. de off. archip. cum ſatis. 16. q. 7. nullus. & q. 2. viſis. niſi de conſuetudine, uel donatione epi hoc

aliis

c Capitulũ vacãte sede.] Adde frã.Pau. in tract. de prãte.c. sed. vacã.in 5. q. 2. partis.iu princ.

aliis competat, vt arg. eo.cum venisſent. quod dic vt s̃.de off.archi.§.qđ sit eius officium. Item capitulũ, vacante sede, c ſm quosdam, argu. j̃.de hære. ad abolendam.s̃.de maiori. & obed.his quæ.& c.cum olim.sed falsum est, si tñ accipiatur instituere, pro conferre, vt j̃.ne sede vacan.illa.Item abbates, sed ad hoc sciendum est, ꝙ capellæ fiunt monachorum duob.modis, vt no.s̃.de off.ordi. §.quid pertinet.sub §.sunt autem quædam. & versic. seq.Item his qui habet hoc ex delegatione epi, vt j̃. eo.ex frequentib.potest etiam instituere quicunque hoc habeat, & ex consuetudine, vt j̃. e. cum venisset. dummodo clericus sit: nam laico hoc ius competere non potest, vt s̃.de elect.quisquis. quantumcunq; tñ instituatur quis ab illo, qui hoc habet de consuetudine.i.quantumcunque sibi beneficium conferatur, nũ quam tñ administrare debet, nec adipisci possessionem ecclesiæ, nisi de cõsensu diœcesani.& eius authoritate, vt patet j̃.eo.ex frequentib.s̃.de renun. admonet.nec in hoc consuetudo, q̃ in hac parte corruptela potius potest dici, vt s̃.de consuetu.cum inter nos.& 93.dist.nulla rõne.ideoq; talis remouendus est, nisi diœcesanus ipsum de gratia ibidem duxerit relinquẽdum: vt s̃.de cler.pereg.c.fi.quod intelligas, quod ad prioratus conuentuales & ecclesias curam aiarũ habentes: nam quo ad capellas sine cura & alia simplicia beneficia, quæ tñ quo ad temporalia spectant plenè ad monachos, sufficit abbatis authoritas.& sic intellige 16.q.2.visis.nisi aliud vtriusque de iure cõpetat speciali, ut in auth.d.n.extrà, de priu.volentes. §.vlt.& expone iure speciali.i.priuilegio Apostolico tñ, quo ad abbates pertinet, vel consuetudine respectu eorum, cum pro ipsis faciat ius cõe & ratio naturalis, 16.qõ.7.nullus. nullus autẽ seipsum instituere põt, vt j̃.eod.c.ulti.& de excess.præla.ad aures.nec repręsentare. j̃.de iure patr.per nostras.

4 **Quis instituí.** †Persona idonea.ergo clericus, laicus autem in seculo remanens, instituendus non est, nec computandus inter canonicos. vt j̃.e.c.2.secus de cõuerso, ſm Lau. ar. j̃.e.ad decorem. ſm literam, vel alios idoneos.q. d.non literatos. j̃.de deci.quamuis sit graue. talis.n. clericus intelligitur destinatione. 23.q.j.paratus.& q emit ius, talis simoniam committit.j.qõ.3.saluator. arg. s̃.de consti.eccle. j̃. de reb.eccl.nõ alie.cũ laicis. 31.q.7.in noua.quod dic vt no.s̃.de præb.§.cui.versi. sed nunqd pueris.& seq.qđ intelligas, quo ad præbẽdas: secus, quo ad rectorias.quod dic vt no. j̃.ne plati vices suas.ver.sed iura. Instituẽdus est autẽ tã nobilis, q̃ ignobilis: qa nõ genus nobilitat hoiem, sed virtutes.nec obstat aliqua cõsuetudo contraria. vt s̃. de pręb.venerabilis: nam quantũ ad Dei cultũ, nõ est masculus, neq; fęmina, neq; seruus.oẽs.n.in Christo eandẽ mercedẽ accipiemus.vt in auth.de monac.§.hinc autẽ.col.j.ergo nõ hr̃ acceptio personarum: imò vndecunq; sint instituendi sunt, dũmodò honestè viuãt, vt j̃.eo.ad decorẽ.40.dist.nos q.56.vndecũq;. & c.nũquam.s̃.de iud.cum deputati. & hoc uerũ est, qñ noti sunt, uel ꝓbabile testimonium hñt prælatorũ, ut s̃.de pręb.in Lateran.in fi.secus de ignotis,& sic soluit cõtra.98.dist.Aphros. ff. de redhi.act. quod si nolit.§.q mancipa.quod dic ut s̃.de cler.pereg.Cõditio autem seruilis.& legalitas matrimonij benè considerantur quod dic ut no.s̃.de fil.presby.& de seru.nõ ordin.& uide quod no.s̃.de rescr.§.quę põt obiici.uer.quod si quęras.sub illo uer.pauper. Item nec est instituendus extraneus sine licẽtia proprij prælati, ut no.s̃. de ꝓb. §.fi.sub §.sed & ſm Goffr.uersi.nonne ergo.& præced. Potest autem quis per se instituí.põt & per alium, ut s̃.de præb.accedens & c.dilecto. j̃.de concess.præb.cõstitutus. Sed nunquid eo ipso ꝙ aliquis inuestitus est noĩe meo, uideor acquisiuisse beneficium de hoc nihil dicit litera: sed tñ dicit, ꝙ inuestiri põt. Ego dist. vtrum habeat mandatum, uel nõ habeat. Si habet mãdatum, & conferens, uel recipiens noĩe meo, gerit in aĩo quod mihi acquiratur, acquiretur. ut ff.de don.q mihi.& de acqu.re.dom.si procurator. Si neuter hoc intendit, non acquiritur mihi donec nactus sim possessionem corporalem. ut ff.de acqui re.dom.res ex mandato. ſm hoc intelligitur. s̃.de rescr.ex parte.s.p sonæ. Sed cõtra. ff.de acq.hære.per procu. sed aliud in tpali hæreditate, q̃ non acquiritur.per procuratorẽ. ut ibi.& est rõ, quia non est, ut ff.de acquir.hęred.pro hærede.& quia onerosa, nisi fecerit inuentarium. C. de iure deli.scimus. Aliud in spũali, quia ex quo renũciatum est, nõ est quis astrictus ad onera, ut s̃.de cler. cõiu.diuersis.& quod à te. Sed certè ista.s.spiritualis est magis animi q̃ tpalis, quia nunquam precisè cogetur inuitus eam adire. 74.dist.gesta. Sed in tpali cogitur ꝓcisè qñque: ut Insti.de hęre.qua.& diffe.§.j. Item est magis onerosa, cũ hic uertatur periculum aĩæ, ibi periculum pecuniæ tm̃.ar.C.de sacrosan.eccle. sanci mus.j. Ideoq; dicas, neutra acquiratur per generalẽ procuratorem, sed per specialem benè, ut ff. de acqr. hęr.si quis mihi bono.§.iussum.& se.& l.si qs alicui.& in hoc põt saluari opinio Roge. non obst. ff.pro socio. actio.§.renunciare.& de admin.tut.si duo. in fi.ubi dicit, ꝙ tm̃ facit generale mandatum, quo ad oĩa: quantum speciale, quo ad quædam. fallit.n. hic ꝓpr̃onem pręmissam, quia neque clericus renunciare posset prælato inuito, ut s̃.de renũ.admonet.& sic caperet iguorãs, ꝙ esset absurdum. Si uero sit negotiorum gestor, nec speciale mandatum habens, non acquiritur mihi nisi & ego habeam ratum.& sic intelligas s̃.de ꝓb. accedens.& ff.de neg.gest.si ego.& de acquirẽ.poss.cõis seruus.§.procurator. Quod ergo si medio tpe alij præsenti & recipienti conferatur, antequã absens ratam habuerit donationem sibi procuratorem factam, uñ ꝙ secundus potior sit. arg. C.de rei uend.quoti.& ar. s̃.de præb.dilec.2.& de iur.pat.quod autẽ. ff.de leg.2. l.ult.§.fi.ff.de usufru.lega.l.Sticho. ut tñ prælatus qui hoc fecit in fraudem primi teneatur primo in consimili beneficio prouidere, si primus ratam habuerit donationem sibi factam. arg. s̃.de pręb.inter cætera. j̃.de iur.pat.pastoralis. Sed contra, qa uñ ꝙ primus potior sit, ex quo ratũ habet. arg. ff.de conditio.& demõstra.l.legata Solutio.electio, siue publicatio scrutinij, & repræsentatio, & donatio per prælatum uel patronum ecclesiasticum facta, æquiparari uidentur, siue is qui eligitur pręsens fuerit, siue absens. ergo tali electione repręsentatione, uel donatione facta pendẽte non debet alia attentari: & debet, si attentata fuerit irritari. secus in representatione facta per laicũ. Itẽ secus, si patronus ecclesiasticus consentiat in aliquẽ repræsentandum, sed non repręsentet, quia talis præsentatio laici, seu consensus nudus patroni, clerici poterit pręueniri.& quæ sit rõ, no.s̃.de spon.duorum.§. quæ quib.uer.quæ est ergo rõ.& seq.& pręced.ubi inuenies iura, per quę hęc solutio comprobatur. Item instituendus est clericus secularis in seculari ecclesia, regularis in regulari, quia hoĩes disparis ꝓfessionis simul nõ põt esse. 16.q.7. in no.s̃.de uita & honest. cler.c.j.& no.s̃.de uita & hon.cleric.§.& in q bus. Sed uide-

vñ ꝙ monachi & oēs regulares pñt habitare simul.argu.s.de uita.& honest.cleric.Deus qui. & sic est. arg. ꝑ Hugo.qui dicit,ꝙ regularis canonicus potest fieri monachus,& econtrariò:non enim sunt nisi duo genera hoium,clericorum & laicorũ.12.qõ.j.duo sunt. vnde vñ,ꝙ non sunt nisi duo habitus,clericalis & laicalis.& deo monachus conformando se in aliquo habitu, licet monachale schema pauliſper excedat, à monachali tñ habitu non vñ recedere.argu.C.de his qui sponsa.sub munera.qui publici.lib.10.& ad hoc. 58.dist.c.j.& 2.& 74.dist.quorundam.& potest esse ꝑlatus,dum tñ habeat abbatis vel eꝑi consensum. 16. q.j.cum pro vtilitate & c.doctos.de hoc dic vt no.j. de stat.mo.§.& vtrum.& de relig.do.§.& vtrum.& se. nec obst.quod s.dictum est de duob.generib. quia est & tertium genus, vt not.s.in procemi.§. vnde habuit originem.sub §.ex præmissis.& ver.seq.& s.de vit. & hon.cle.§.& in quib.ver.item consistit in tonsura.Regularis tñ potest fieri eꝑs.8.q.j.c.j.& absoluitur à iugo regulari,vt ibi.i.à subiectione prælati:non tamen quantum ad victum & habitum, ne contradicant. s. de vita & honestate cleric.clerici.2.16.q.j.de monachus.ſm Bern.Alij dicunr,ꝙ absoluitur quantum ad omnia,ꝙ fortè carnes comedere potest, quia canones non excipiunt aliquem casum,vt 18.qõ.j.c.vno. 16.q.j.nemo.nec obstat.c.de monachis.quia non loquitur de eꝑo.est enim dria,vt in.cad.q.§.his omnib. sed habitus excipitur in fauorem religionis,vt dict. decr.clerici.in fi.Olim tñ non poterat monachus prę fici in seculari ecclesia nisi ex dispensatione.55. dist. priscis.hodie potest vtilitatis causa.16.qõ.j.cum pro vtilitate.s.de æta.& qual.tuam.sed debet hñe socios monachos eiusdem religionis.j.de stat.mon.monachi.& c.quod Dei timorem.multo magis potest ergo monachus præferri regularib.nam etiam eremita potest fieri abbas monachorum.s.de elect.cũ monasterium. Alij dicunt,ꝙ monachus erat, & quod dicit in eremo,est proprium nomen monasterij,qđ est in Tuscia.nam aliter non eligeretur,vt s.de ele.cum cãm, ad nram.officij.cũ in magistrũ. eremita.n.proprium habet,vt 19.q.2.§.econtrario Paulus.quod nõ licet habere monacho.j.de stat.mon.cũ ad monasterium.in fine.& dicit lex,ꝙ in minoris religionis, abbatem non potest quis eligi,vt in nouel.iuxta illud, Et ambulabũt de virtute in virtutem.nec debet quis descendere.83.dist.legimus.in fi.s.de transl.licet. vt ff.de mune.& ho.vt gradatim.sed certè ascendere dr, non descendere,quæ eligitur ad prælaturam, secundum Guliel.Na.dico ꝙ in illa, cum ad monasterium facta fuit postulatio,non electio,vt litera dicit.

ITem instituendus est is,qui nullum beneficiũ hẽt,dic vt s.de præb.§.vlt.& hoc no.ꝙ in casibus potest quis hñe plures ecclesias parochiales,vel etiam personatus.Primus est,vbi dependet vna ab altera,vt s.de ele.dudum.Greg.§.vlt.& de æta. & qual.eam te.& de præb.extirpandæ.§.j.& c.exposuisti.Secundus,qñ habet vnam intitulatam,& aliam cõmodam,vt d.decr.dudum.21.q.j.q plures.sed in hoc casu vñ,ꝙ commẽdata posit auferri,qñcunque vñ ꝑlato,nisi fortè ad certum tps esset commendata.arg. j.de com.c.vnico.Tertius,vbi tenues sunt in reditibus.10.q.3.c.vnico.& dictis c. eam te. exposuisti, ibi dicit,ꝙ si præbendæ tenues sunt,põt fieri statutum de ecclesiis perpetuò annectendis.Quartus, vbi clerici digni rarò inueniunt.21.q.j.&§.j.quia indignis cõferẽdæ non sunt,vt j.eo.§.quæ pęna instituẽtis iniustè. Quintus,vbi dispensatur per sed.Apost.vt d.decr.dudum.§.nos igitur. & de præb.de mulcta.in fi. Sextus, vbi dispensatio eꝑi interuenit, vtilitate vel necessitate ecclesiæ exigente,& sic ex causa iusta,ſm Io. sic intelligitur.j.de conce.ꝑb.cum nostris.in fi.Idẽ Vin.& pro his s.de ele.in causis.in fi.j.q.5.præsentiũ.50.dist. priscis.& no.s.de æta.& qual.§.ętas.ſm T.& sequaces cõtrà ego cum Ioã.& Vinc.argu.j.7.§.nisi.& c.tali. & per totum.& hoc intelligas,qñ dispensatur ꝓp utilitatem,vel necessitatem ecclesiæ, vel personarum, vt s.de præb.exposuisti.j.de rer.permu.quæsitũ.7.qõ.j. scias.secus,si ꝓp prærogatiuam meritorum, quia tũc solus Papa dispensat.sic intelligas.s.de præb.de mulcta.in fin.& hoc planè sonant iura. & ad hoc s.de ele. innotuit.in fi.& iunge qđ no.s.de æta.& qual.§.ętas.

5 Qualiter facienda † sit. Iustè & canonicè.s.authoritate eꝑi.j.ex frequentibus.de cler.pereg.c. fi.s. de renun.admonet.j.de concess.ꝑl.ad aures. & quod fiat tꝑe cõgruo.non ergo alio viuente,ut j.tit.j.c.j.& ab illo qui hoc de iure põt.nõ ergo ab eꝑo post 6.mẽses.vt s.de sup.neg.prælat.c.pen.& vlt.& personę idoneæ.super hoc vide s de præb.§.cui.de ętat.& qual.& ꝙ nihil interueniat simoniacæ prauitatis. qđ dic, vt j.de simo.ad hoc j.vt benefi.eccl.§.j. Ergo beneficiũ ex iusta institutione acquiritur,non ex salarij perceptione,vel longa possessione,vt ff.de decu.sola. aliàs incipit,Herennius.s.de præb.dilect.non ergo acquiritur ex transactione,vel arbitrio,uel successione.s.de præb.c.j.& de pact.c.ult & de transa.c.ult.& de arbi. non sine.& de renuncia.super eo.& de integr. resti.c. pen. in fine. Et hoc quod dixi de compositione, intelligas, si sit iuri contraria, aliàs toleratur:sed si fiat authoritate iudicis, realis est, siue personalis. quod dic ut no.s.de transact.§.& in quibus cesset. uersicu. item quæritur,si super ecclesia.arg. ad hoc j. de iure pat.cura.C.de eman.l.3.& 2.q.j.legum.s.de app. personas.Caue tñ sibi, quia. licet quis iniustè institutus sit,si tñ agit possessorio,benè tenetur ipsum possessio, & salarij perceptio.s.de ele.in Genesi.sed in petitorio ista non prosunt,ut s.de præb.dilect.rñ.j.saluo qđ no.j.de restit.spol.§.qñ.sub §.in casib.uersi.12.& seq. uer.quid ergo.& j.tit.j.§.utrum.uer. sed quod dixi. Item quod dixi de 6.mensib.locum habet in personatibus & ecclesiis.Item in præbendis,ubi certus numerus canonicorũ habetur,ut j.tit.j.& c.2.& c.ex parte Asten.nã si certus numerus non esset statutus, intelligeretur quoddam ius de nouo creari,ut s.de prębẽ. dilect.§.j.uer.præterea. quod dic ut no.j. ut benefic. eccle.Item taliter facienda est institutio, ꝙ ecclesiæ non grauentur: quia non sunt ponendi, nisi tot quot sustentari possunt,ut j.c.j.& c.authoritate & in authen.ut determina.sit numerus cleric.col.j.quę cõstitutio specialis est in ecclesia Constantinopolitana & in ecclesiis adiacentibus,sed generalis habetur ib auth.quomodo oport.eꝑos.§.sed neque effusas col.j. & econtrà tot ponendi sunt,quot possunt sustentari, ut 7.q.j.pręcipimus. & ar.16.q.8.omnes basilicæ.s.de consti.cum M.Ferr.§.ult. quia cultus diuinus potius debet augmentari, quam minui, ut s. de constitut. ex parte. sed propter modicum incrementum, neq; plus neque minus,arg.C.de allu.l.pen.& ult. licitum est tamen clericis huic iuri renunciare,ut s.de præb. pro illorum.& à contrario sensu.j.eod authoritate. ubi dicit,inuitis,& imputent sibi,quia tot receperũt & quęrunt sibi victum manibus, exemplo Apostoli, ut 91.dist.clericus victum.

Quod

Quot modis dicat beneficium. Adde Ioan. And. in regula beneficium. de re. iur. l. 6. in mercurialibus in j. mea apostil.

Quod ius † acquiratur instituto. Et quidē si instituatur in canonicum, acquiritur ius canonię, quod in quo cōsistat, no. s. de pb. §. j. Si in prælatum ius prælaturæ acquiritur. Sed non possessio, quousq; possessionem nactus fuerit corporalem. s. de ele. cū in cūctis. §. cum verò. 21. q. 2. si quis iam translatus. arg. ff. de acqui. poss. cū hæredes in auth. vt ordin. præf. col. 5. ff. de bo. poss. ex mi. l. fi. vnde nec prius desinit quis hr̄e titulū in priori ecclesia, quousq; possessionem adeptus fuerit in secunda. 92. dist. si qui epi. Supradicta intelligas, qñ prę sens institutus est: secus, si absens, vt patet in his quæ no. s. e. §. quis institui. ver. quid ergo. & præce. & seq. Item qñ de licentia prælati, quem relinquit facta est, aliàs contra, vt no. s. de præb. §. fin. sub §. sed ſm Goff. ver. pen. & fi. Item quando aliàs canonicè facta est, secundum ea quæ notan. s. eodem. §. proxim.

1 Quæ pęna instituentis. † iniustè. Dic s. de electi. quam pœnam. vbi inuenies, quod indigno non est dandum beneficium.

De Concessione præbendæ & ecclesiæ non vacantis. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Beneficium quot modis dicatur vacare.*
2 *Beneficium non vacans, an conferri uel promitti possit.*
3 *Beneficium intra quod tempus conferri possit.*

Ctum est suprà de institutione, sed quia sæpe instituitur quis in prębēda, uel ecclesia non uacan. ideo dicamus de cōcess. præbendæ & ecclesiæ non uacantis uidentes in primis, Qđ modis dicat beneficiū uacare, Et utrum beneficium non uacans conferri possit, uel promitti, Et intra quod tempus beneficium uacans sit conferendū.

1 a Quot modis dicatur † beneficium * uacare. Hic sciendum, ꝙ beneficium aliqñ vacat de iure & de facto: vt quia mortuus est is qui ipsum detinebat: mors enim oia soluit, vt in auth. de nupti. §. deinceps. s. de postu. præl. bonæ. j. & 2. & ad idem. s. de rescr. significa cauit. vel quia renūciauit is qui habebat beneficium de consensu prælati, vt s. de præb. dilec. vel quia translatus est cum effectu. j. e. post ele. s. de renū. admonet. j. eo ex parte Asten. Aliqñ vero vacat de facto, & nō de iur. vt cum quis est spoliatus beneficio suo: vt s. de rest. spol. item cum quis. & de his quæ vi metusve cā fiunt. ad audientiam. & c. abbas. aliqñ nec de facto, nec de iure, quod non eget exemplo. Aliqñ vacat de iure, sed non de facto. vt cum quis habens beneficiū maius & dignius, vocatur ad minus & vilius. nō. n. est uerisimile, ꝙ velit relinquere maius pro minori, vt s. de præsump. quia non est uerisimile. s. de cle. non resi. c. j. quia ascendere debet quis, nō descendere. 93. dis. legimus. in fin. ff. de mu. & ho. vt gradatim. & in casu isto. s. ubi certum est. ꝙ. s. est minus seu vilius, non tenet collatio secundi, nisi de facto tm̄. & ideo vacat de iure, vt j. e. cum nr̄is. & c. literas. & sic etiā pōt intelligi. s. de cle. non resi. quia nonnulli. §. fi. & c. seq. Vbi vero certū est, ꝙ ſm maius est, vel dignius, tunc primū vacat de iure & de facto, vt s. de ele. dudum. & hoc verum est, si transl. tenuit cum effectu. 92. dist. si qui epi. 21. q. 2. si quis iā translatus. s. de ele. cū in cunctis. s. de pb. de mulcta. cū suis similib. Sed si dubiteī, ꝙ sit maius vel minus, hēt electionē ꝙ voluerit retinēdi. s. de ęta. & qual. eā te. & de pb. referente. & c. ꝓterea. Posset ēt distingui, vtrū hābeat licentiā plati, vel non hēat: qa sine licētia nō pōt trāsire, vt s. de renū. admonet. Licet autem hæc distin. quo ad seruanda iura laudabilis sit, tamen in iudiciis non seruatur, sed statur decret. s. de præben. de mulcta.

Et vtrum beneficium non vacās † cōferri possit, vel promitti. Si vacat de iure & de facto, planū est, ꝙ cōferendum est idoneæ personæ, vt s. tit. j. c. 2. & c. ad decorem. & de præb. super inordinata. & c. graue. & c. extirpandæ. & c. de mulcta. vbi autem vacat de iure, sed non de facto, conferri prohibetur, quousq; renunciauerit is qui detinet, quatenus de facto tenet, vt j. e. cū nr̄is. & c. literas. Sed hoc intelligas, sicut sonāt. s. qñ aliquis suggerendo quod vacat impetrat, qđ sibi conferatur. alias autem conferri pōt bñficium vacans de iure, licet de facto non vacet per suum iudicē siue ordinariū, siue legatū, vt si qs hñs vnam ecclesiā, secundam recipiat, quamuis cum secunda primā de iure vacantem, de facto retineat. nihilominus confertur. s. de præb. de mulcta. Et idem intelligas in oībus beneficiis quæ de facto tm̄ detinentur: puta à clericis coniu. cum quib. dispensatum non est à depositis vel remotis, & in oīb. aliis, quæ detinentur ab aliquibus occupata: & sic etiam pōt intelligi iura inducta. j. e. ver. sed & quod dixi. Vbi vero impetrās suggerit qđ uacat, & qđ sibi conferat, obstat facti possessio, vt dictū est. & in hoc casu. s. qñ impetratur sic ante renun. & ubi non uacat, nec de iure, nec de facto. & ubi de facto. sed non de iure, habet locum, ꝙ qui scienter recipit hoc ipso expellendus est: quia patitur se poni in loco uiui, ut j. c. j. & 2. q. j. in primis. 7. q. j. non furem. Sed & quod dixi beneficium de iure uacans, nō tm̄ de facto cōferri non debere ante renunciationem, intelligi pōt qñ is qui possidet habuit cām ab illo qui donare pōt: & sic est uitium ex parte recipientis, siue defectus: secus, si ex parte donātis, puta quia non habet ptātem dādi: tunc. n. non ob. secundo possessio facti, & sic pōt solui. j. ne se. uacan. illa. s. de supp. neg. pla. c. fi. & est rō. qa talis nō hēt possessionē, licet habeat detētionē: possessio ergo facti iusta, s. qñ hr̄ cā à uero ptore, impedit collationem. ar. ff. de acq. pos. iustè possidet. & ff. quod cū falso tut. l. j. §. pe. iniusta aūt detentione nō obst. poterit conferri, ut s. de præb. de mulcta. §. j. & j. e. proposuit. & sic dec. cū nr̄i. & lr̄as. loquūtur de possessione colorata, ſm do. Ot. Card. sic. n. ab eo audiui, licet nō induceret iura, & tm̄ infinita inducere sciret & posset. ff. quod metus. causa. l. ulti. in fin. & de minor. ait ptor uer. quid ergo. & de pig. ac. l. ult. in fi. & iūge qđ no. s. de restit. spol. §. qñ. sub §. in casib. ver. 12. & seq. uer. qd ergo. Sed & si quis iustè depositus sit, tūc pōt recipere alius beneficium suū. 7. qō. j. Eps. 50. dist. post q̄. ꝙ si iniustè, & nō appellauit intra 10. dies imputet sibi, ut s. de sen. & re iudi. cum inter uos. & c. suborta. & de ele. cū dilecti. in fi. nā res iu. ap. nō suspensa ꝙ ueritate accipit. ff. de reg. iur. res iudi. & ideo sine scrupulo cōsciētiæ reci pōt, licet Theologi cōtrariū dicāt, adducentes. s. de præsc. uigilanti. & ca. qm̄. Sed certè ex quo authoritate iuris recipit, & nō dēt hr̄e malā fidē. qa eius, s. iuris siue legis authoritate nemo peccabit. ut 23. q. 4. q peccat. ergo nō dēt qs recipere beneficium alterius scienter. aliud si ignoranter. qđ dicunt no. s. de pb. §. fi. sub §. illud in summa.

Vbi

Vbi autē promittitur bñficiū nondū vacās de iure & de facto,dicūt quidā ꝙ si promissio fiat in gñe,valet si in spē,nō ualet.ar.C.de pact.l.vlt.ff.ꝓ socio.l.3.sed hoc reprobat.ĵ.e.ex tenore.vbi ꝓmissio facta fuit in genere,& tñ dr facta cōtra concil.ĵ.e.c.nulla.& ideo si ꝓmissio beneficij vacātis fiat alicui, & authoritas Papæ interueniat,rata est,quia pōt de iure s̄.ius dispē sare.vt ĵ.eo.ꝓposuit.sed tñ nō est trahendū ad consequentias.vt ĵ.e.cōstitutus.Sed si authoritas Papæ nō interueniat,& ꝓmissio fiat loco religioso,siue alicui collegio,de assensu epi tenet,sed viuētib.inuitis auferendū nō erit.ĵ.de don.cōsultationib.& s̄.de resti. spol.cū veniſſent.nisi ſm qđ legit.ĵde eccles.ædifi.ad audiētiā.2.in hac autē promissione nō fit cōtra cōci. quia quod vniuersitati dat,nō est singulorū.12.q.2.q manumittitur.nec est propria vtilitas alicuius singuraliter.2.q.6.biduū.ver. plura nec pp hoc præsumit, ꝙ aliqs desideret mortē proximi, quia quod cōe est, negligi cōsuevit,vt C.qñ & quib.quarta pars debet. l.2.li.10.Sed & pōt dici,hoc admitti i fauorē religionis.arg.s̄.de dol.& cōtu.c.2.& ff.de reli.& sumpti.fune.sunt psonæ.Sed si authoritas epi nō interueniret, nō valeret,licet ius patronatus loco religioso donari possit,ſm me.sine consensu epi,vt no.ĵ.de iure pat.§. & qualiter trāsferatur.ver.donatione.Sed si ꝓmissio fit nō religioso loco,sed psonæ cuicunq; vel singulari & psonaliter,aut sit ꝓmissio ei qui nullo modo recipitur,& tūc nō valet,vt ĵ.eo.c.2. C.de inutil.stipu.ex eo.& de pact.l.vlt.& in prin.consti.feu.c.si verò archi epūs.ēt si legatus cōsentiret.s̄.de pb.dilect. j.pōt tñ legatus retinere donationi suæ beneficiū primū vacās, vt ĵ.de iur.patr.cū dilect.aliàs ꝓmissio non valet,vt ĵ.e.ex tenore.ētsi fieret à patrono.ĵ.e.c.vlt. Qđ verū est,qñ fuit ita dictū, Promitto tibi dare beneficium primū vacās:secus,si dicat,Promitto tibi ꝓuidere in beneficio ecclesiastico,quā citò se facultas obtulerit vt s̄.de præb.dilecti.j.tunc.n.valet ꝓmissio, & est rō q̄ legitur ĵ.eod.accedens.quia ſ.multi casus accidere pñt,in quib subtrahit expectatio mortis, puta bona pñt excrescere.s̄.de cōsti.cū M.Ferr.ĵ.de ver.sig.c.fin. Sed certè idē in alio mēbro,qñ ſ.ꝓmittitur beneficiū primò vacaturū,potest enim . vacare multis modis sine morte:vt cū vnū beneficiū in duo diuidit ex prouisione superioris.s̄.de prēb.vacāte.vel cū aliquis ex canonicis remouet,trāsfert,renūciat vxorē ducit,vel reli.ingreditur.Ad qđ est rñdēdū,ꝙ iura q̄ dicūt talē ꝓmissionē nō valere,cōsiderāt ea q̄ frequētius accidūt. ad q̄ ipsa sunt adaptāda.ff.de leg.nā ad ea.ff.ad Treb. postulāte.frequētius aūt accidit, ꝙ ꝓ mortē vacāt beneficia,q̄ aliis modis.& hoc satis innuit.ĵ.e.nulla.ibi ne desiderare quis mortē ꝓximi videat, ex quorum verborum mente dici pōt,ꝙ quo ad periculū aīæ.nihil refert qualiter promittat,sed qualiter intendat. nā etsi promittā tibi prouidere, q̄ citò potero, & tu desideres mortē proximi,mentē cōsilij nō euades: si aūt promitto tibi dare beneficiū,q̄ citò vacauerit,& tu nō desideres morrē proximi,tu te recipies cum vacabit,ergo in vtroq; casu est requirendū in pœnitentia de intētione,& ſm ipsam iudicandū.arg.ĵ. de simo.c.fi.& de usur.cōsuluit,sed in foro contētioso stādū est verbis,si pro rōne uoluntas.Insti.de iure naturali.§.sed quod principi.& quia uerū est,ꝙ hæc ꝓmissio qñ potero generalior & honestior est,quia pōt seruari sine vacatione:sed alia nō pōt,cū ibidē ipsa uacatio implicetur.Sed & si alicui facta sit promissio beneficij nōdum uacātis de cōsensu illius cuius erat,dicunt quidā ꝙ ualet ar. C.de pact.l.vlt.quod credo falsum,quia clerici nō sunt dñi,sed ꝓcuratores.ĵ.de do.c.2.quod si is cui facta est talis ꝓmissio, bñficio vacāte appellauit, ne alij conferatur ipsius appellationi, nō erit deferēdū,ut ĵ.e.relatum.sed si fiat promissio talis ei qui receptus est in canonicū,tenet:& est rō,qa sine promissione aliqua hoc ei debet,vt s̄.de cōsti.cū M.Ferr.& de pb.relatū. Si verò recipiat qs ad primā vacantē,nō ualet,vt ĵ.eo.c.2.ubi dicit tribuant.tñ hi q̄ eū receperunt,nō pñt ei obiicere,vt ĵ.e.cū sup.quia frustra legis auxi.&c.ut ff.de mino.auxiliū.s̄.de elec. bo.me.Magū.ĵ.de usu.qa frustra,& mutua delicta.ut ĵ.de adul.c.pe.& ult.s̄.de exce.cū ecclesiasticæ.non.n. pñt allegare turpitudinē suā,ut ĵ.de don.inter dilec. nec pñt uenire contra factum suum.s̄.de cle.coniu.di uersis.sed cōtra.ĵ.e.ex tenore.s̄.de præb.cu nō ignores. & in pari cā turpitudinis.potior dēt esse cōditio possidētis & excipiētis,ut ff. de cōd ob tur.cām.ubi. soło.Cōtraria intelliguntē,qñ ꝓmisso fit ei q̄ nullo mō recipit,uel est uis in petitione,ut statim in sequē. dicā.Alii dicunt stādū esse illi ex tenore,q̄ audit allegās turpitudinē suā pp periculum aīæ: sic s̄. de re iud. lator.ego dico,ꝙ caueat sibi receptus in canonicū,qua liter petet p̄bendā,nā si dicat,Peto p̄bendā mihi assignari,quia canonicus,nō pñt hi qui eum receperunt contra ipsum excipere:sic intelligitur,cum super. & similia.& est rō quia ex quo canonicus est, nō debet esse sine p̄bēda. vt s̄.de præb.relatum. & c.dilecti.tale.n.ius sine re corporali diu esse nō pōt,sicut nec aīa sine corpore.vt j.q.3.si quis obiecerit nisi fortè replicet,& ꝓbetur,ꝙ in canonicū honorariū receptus fuit ſm ea q̄ no.s̄.de præb.§.cui.sub §.sed nunquid.ver.beneficium seculare.Tñ ubi receptus fuit ad primā vacantem,pōt Iudex ad peritionē,vel exceptionē partis aduersæ de hoc inquirere, & ipsum repellere pp periculū aīæ.ar.s̄.de ele.cū nobis olim.§.pe.& c.cum dilecti.s̄.tit.j.cū veniſſent.prope fi.Si uerò dicat, Peto mihi assignari præbendā,quia fuit mihi promissa prima uacās,succūbet.quia dicēt canonici, Hoc non cōfitemur.sed si hoc verū esset,dicimus ꝙ nō es audiēdus.& sic intelliguntur contraria, nisi fortè canonicus replicet,& dicat promissionē tenere, quia antequā ꝓmitteret,fuit in canonicū receptus.vnde valuit ꝓmissio:ut s̄.dixi.Et hoc scias,ꝙ si is cui facta est talis promissio recipiatur,postea beneficio uacāte,talis receptio tenet, quia licet nō ualuisset promissio facta de nō uacante,tener tñ receptio de uacante.vt ĵ.eo.proposuit.Sed quid acquiritur recepto in canonicum ad primā uacantē?Rñdeo,ius canoniæ,nō præbendæ:quam tñ cū uacauerit,petere pōt ex ui mādati apl̄ici,si interuenerit.s̄.de rescr.constitutus.uel ex ui receptionis,& nō promissionis,& ut s̄.no.& iunge quod not.s̄.de cōsue.§.& de uirtute.sub §.extra summā.uer.quid si quis de mandato Papę. Quid si canonici eligunt in decanum propositum alterius ecclesiæ scienter,& patiuntur ꝙ utrumq; personatum teneat,uel sciebant,uel scire poterant,ꝙ primum nulla tenus dimitteret,nunquid pñt agere contra ipsum, ut decanatum dimittat?dico nō,in modum accusationis.arg.in iurib.alleg. s̄. in prox.uer, Si uero recipiatur.& ĵ.e.cum super.& similia,sed in modum denunciationis bene audietur.arg.s̄.de iureiur. quemadmodum.in fi.ĵ.de despon.impub.ad dissoluēdum, 35.q.6.consanguineos.dummodò trina monitio præcesserit.aliàs repellerentur.ĵ.de acc.qualiter.& qñ.§. ad corrigendos.nec ob.s̄.de præb.cum non ignores. cum similib.quia non fuerunt passi canonici, ꝙ administraret,nisi primæ renunciasset:& quia primum

ui-

b In ecclesia est certus canonicorũ numerus.] Adde Do. in c.cum M. Ferra. de constit.

c Eps habet vocem tanquam canonicus.] Adde quod qñ spectat aliquid ad prælatum & capitulum tñ põt sola vox prælati, quã tñ capitulum: qa oẽs considerantur, vnus secundũ Hostien. Ioan. And. & Abb. in c. postulasti. de concess. præb. Fed. de Senis cons. 1. incip. ad epm, & capitulum cõiter p tinet. Abba. consil. 37. incip. casu in effectu talis est in 2. volumi.

vilius est, vñ poterat præsumi quòd renunciasset, vel illud, quando in modum denuncia. agitur.

Et intra qđ tempus,

3 †& c. Epatus intra tres menses, ut 50. dis. postquã. s. de cle. ne pro defectu. concil. n. Latera. ſ. eo. nulla. olim ad epatus non extendebatur. ſ. e. dilect. sed hodie extenditur, licet tps breuius limitetur, ſm quosdam. Ego, dico, ꝙ olim non extẽdebatur, nec hodie extenditur. vnde si Archieps uelle prouidere eccle. cathedrali autho ritate illius decr dilect. non valeret, licet hoc posset facere authoritate illius ne pro defectu. quia voluntas & ptãs, &c. sic s. de off. dele. cum sup. ſ. e. ex parte. §. j. in fin. Et ex hoc no. ꝙ si Iudex cãm determinat authoritate alicuius iuris, quæ tñ eo modo quo determinat, nõ per ipsum, sed per aliud ius determinat, & hoc in sñia exprimat, sñia nulla erat. ſ. eod. ex parte. & c. dilect. s. de cõstit. ecclesia. nisi fortè & alij iuri, per quod determinat, innitat. ſ. qui fi. sint legi. p tuas sicut aliàs dr. s. de sen. & re iudi. cum I. & A. sic, nec valet sñia, si à non suo iudice pronuncietur. ſ. de acc. ad petitionẽ Gualterij. sic si à iudice suo simul cũ nõ suo iudice. s. de off. dele. cũ super abbatia. Itẽ alia rõne nõ cõtradicit illa decr. ſ. e. dilect. illi. s. de elect. nam pro defectu. imò cõcordat. nã illa decr. dilect. 6. menses elapsi erãt, & sic tres mẽses cõcurrãt in persõnã capituli, & tres menses in personã archiepi. vñ nõ pertinebat ad archiepm: vt s. de suppl. negli. prælato. c. antep. & vlt. Alia verò beneficia. s. ministeria ecclesiastica, & beneficia conferenda sunt intra sex mẽses, & si eps nõ contulerit, vbi ad ipsum solũ pertinet, deuoluitur sola ptãs ad capitulum, & econtra, & à c. ad epm: & si oẽs fuerint negligẽtes, ad archiepm, vt ſ. e. nulla. in fin. Verum hoc concilium in ecclesiis, in qb. non est certus canonicorum numerus, quò ad præbẽdas, locum non habet. vt ſ. e. ex parte Astensis ecclesiæ. Sed quid si ecclesia talis defectũ patitur ministrorum, nec canonici ad quos pertinet; volunt creare canonicos, nunqd eps poterit ipsos creare canonicos? Nó vr, vt s. de ele. cum ecclesia Vulter. quod verũ est, nisi canonici deprehendantur in mora. vt ibi. Quid ergo faciet eps. qui nõ hẽt ministros sufficiẽtes? Cõsulo ei qđ assignet certã diẽ canonicis conuenientẽ & cõpetentẽ, intra quẽ ad mandatum eius iure suo vsi nõ fuerint, suppleat ipse ipsorũ negligẽtiam. arg. s. de postu. pl. bonæ. 2. §. 2. s. de elect. venerabilẽ. §. obiectionis. ver. nunquid. n. s. de suppl. negl. præla. per totum. s. de off. ord. irrefragabili. §. Celsus. s. de cle. non resi. cum ad hoc. & ca. ex tuæ. ſ. de conuersa. coniug. ex publico. ſ. de clandestin. desponsa. cum inhibitio. ff. de optione legata. mancipiorum. ff. de decur. generaliter. §. spurios. in auth. de mensura ordinandorum clericorum. col. 3. assignarem autem 6. menses. arg. ſ. eo. nulla. s. de cler. non resi. extunc. & s. vt lit. non contes. qm̃ frequenter. §. si verò aliter versic. quod si forsan. & hoc faciat episcopus, siue obedire negligant, siue minus idoneos eligant, vt in auth. de sanctis. episco. §. si quis oratorij domum. & de suppl. neglig. prælator. c. 2. hoc tñ non est necesse, vbi in ecclesia est certus ca
b nonicorum numerus:[b] quia ibi deuoluitur ptãs. vt ſ. eo. nulla. in fi. Tñ si ad epm & capitulum simul pertinèat col. & eps habet vocem tanquam canonicus[c] deuoluitur ptãs ad ipsum à capitulo: si vero tanquam prẹlatus, vtrisque simul currit tẽpus, vt ſ. eod. postulastis. Quid si post sex menses cõferat is qui amisit ptã tem? dic vt no. s. de suppl. negl. præl. §. vlt. Sed quid si, vbi prælatos habet vocem tanquam cano. impedimẽtum occultum & malitiosum opponat c. vt sic ad ipsum deuoluatur ptãs: & quidem, si de fraude constet, nõ deuoluetur. vt ſ. e. postulastis. Nunquid ergo elapso tpe canonici eligẽt sine ipso? Dicas & sic. quiạ sicut prælato non debet dolus proprius prodesse, sic neque canonicis debet obesse. ar. ſ. de his q̃ fi. a ma. par. c. quæsiuit. ff de do. l. j. nec debet qs alieno odio prægrauari. C. de inof. tes. si qs suo. Sed qualiter probabit dolus iste? Fortè præsumet cõtra prælatũ, eo ipso, ꝙ canonici multos dignos & idoneos canonicos noiauerunt, & ipse nullũ voluit acceptare. nec aliquid rõnabile prætẽdebat. ar. s. de præb. graue, qa dolũ, &c. C. de do. sed certè hoc imputẽt sibi cano. si nõ eligũt, dũmodo maiorẽ partẽ habeãt. ſ. de his q̃ fi. à præl. c. j. dicas ergo, ꝙ dolosè protraxit ele. de die in diẽ. prẹtendendo impedimenta fictitia, quousq; tps fuit lapsum, & habebat aliquos de capitulo sibi fauentes: nã si totũ c. cõcors esset, nõ probaret de facili dolus iste, cũ posset certã diẽ assignare, & tunc procedere. nam aut prælatus põt venire, & nõ vult, sic reddit se extraneum. vt s. de ele. cũ nobis olim. & ca. quod sicut. aut nõ põt, & sic imputet sibi, si se nõ excusat, & alicui de capitulo vices suas cõmittat. s. de elect. quia pp. §. illud. Sed qualiter põt prælatus hr̃e vocem in c. tanquã canonicus, cõtra illud qđ habes. ſ. e. literas. ibi. n. prohibetur, ꝙ non sit præpositus & prabendarius in eadem ecclesia. & hoc est quod dicit. cũ igitur si ita sit p̃benda illa. s. quam tenebat præpositus sancti Guiscardi in eadẽ eccl. nec rñdet qõni factæ, an prima præbẽda vacaẽ eo ipso, ꝙ aliquis eligitur ad secundã, p qđ vr̃ approbare cõsuetudinem generalem, quam Papa scit ſm T. vt no. s. de prẹb. §. vlt. quia quod de vno dr̃, & c. s. de præsu. nonne. 25. di. qualis. & si voluissent, bene dixisset, ꝙ sic maximè qõne sibi facta. ar. s. de transla. inter corporalia. §. sed neque. ſ. de deci. ad audiẽtiam. & inuenio, ꝙ quis habet p̃sonatum in vna eccl. & præbendam in alia. s. de proc. ex insinuatione. & ad hoc s. de rest. relatũ. 2. in fi. sed in eadẽ nõ põt, vt in c. c. lras. & ideo renũciauit is qui erat decanus. & cano. eiusdem ecclesiæ canonię. s. de ren. veniẽs. rñ. j. qa iã esset dñs, quia prælatus & subiectus, quia cano. & hæc tanquam contraria in eundem subiectum cadere nõ p̃nt. vt ſ. de bapt. maior. §. sed adhuc. s. de ap. solicitudinẽ. in fi. & dria debet esse inter dñm & subiectũ. sicut alius est emptor, & alius vẽditor. vt ff. de rer. pm. l. j. & accedit quod dixi s. tit. j. §. qs posset instituere in fi. Dixit Io. ꝙ hoc ius canoniæ priuilegiatũ est: qa adhęret dignitati, rõne cõnexitatis. ar. 17. q. 4. si quis cõtumax. s. de iu. quãto. ff. de rei vẽ. q̃ religiosis. Dico ꝙ loquit ſm cõsuet. quarundã ecclesiarũ, sicut Ebred. & Dig. vbi eo ipso ꝙ eps vel archieps electus & confirmatus est, hẽt vocem in capitulo, tanquam canonicus, & simul ab eodem eligitur, & cõfirmatur: vbi. n. de consuetudine hoc non esset. non credo ꝙ posset recipi in can. quia nõ dẽt descẽdere. 93. dist. legimus. in fi. & ideo reprobat, quod factum est de dño Vapicen. Sed quomodo sciam, vtrum habeat quis vocem tanquam prẹlatus. vel tanquam canonicus? Rñdeo, inqre qualiter interpretata sit consuetudo, qñ vocabitur ad communes tractatus: & si inueneris, ꝙ vox sua computetur pro vna tñ, licet ponderosior esset, dic quòd

ꝙ debet habere vocē tanꝙ canonicus, ſic in Dignen. eccleſi. ſi verò inuenias ꝙ ipſe ſolus habito conſenſu vnius canonici, vel duorum, vinceret oēs alios, tunc hēt vocem tanꝙ prẹlatus. ſic fuit in eccle. Antipolitana, anteꝙ eſſet ſedes tranſlata apud graſſam, quia dñs Bertrandus de aquis qui tunc prẹſidebat, ex quo habebat conſenſum vnius vel duorū canon. in oībus obtinebat. vel dic ꝙ refert vtrū habeant omnia cōia, & hic habet prælatus vocem in capitulo, tanꝙ prẹlatus. & ſic vtebatur dictus dñs Bertrandus. ante dictā tranſlationem, & ẽpatus diuiſionem: vel ſint diuiſi, & tunc habet prælatus vocem tanꝙ cano. in cōibus capituli tractatibus, niſi conſuetudo contrarium operetur, ad hoc ſ. de reſcri. edoceri. ĵ. de his quæ fiunt à prẹla. ſine conſenſu. ca. cū nos. & apparet in his q̄ no. ſ. de elect. §. quis poſſet eligere. ver. ſi ſint cōia. & ſeq. Hoc ſi conſuetudo ſit præſcripta: ſi verò p̄ſcripta nō eſt, vel anomala, mō hoc, mō illud de cōi conſenſu, credo ꝙ non poſsint ſtatuere, quid in poſterū obſeruetur. ar. ſ. de reſcr. paſtoralis. Quid ſi eps nō vult cō ſentire? Credo ꝙ habebit vocē tanꝙ p̄latus, vt ſic regulariter nihil facere poſsit ſine ca. nec ca. ſine ipſo. ĵ. de his q̄ fiunt ab epo, quanto nouit. ſ. de p̄ſcri. cùm non liceat. quod dic, vt no. in ſumma ipſius tit. verū tñ in beneficiis conferendis diſt. ſicut no. ſ. de electi. §. quis poſsit eligere. ver. quid de præben. & ſeq.

Ne Sede vacante aliquid innouetur. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Rubrica hæc an ius faciat.*
2 *Sedes vacare quot modis dicatur.*
3 *Rubrica hæc de qua ſede loquatur.*
4 *Hæc regula in quibus fallat.*
5 *Vnio eccleſiarum quot modis fit.*

DRæmiſſa prohibitione de conceſsi. præben. & eccle. non vacā tis, prohibendum eſt ne ſede vac. aliquid innouetur: vt ſic, ſicut prẹbenda non vac. nihil innouandum eſt circa eam in præiudicium tenentis: ſic per cōtrarium vacante ſede, nihil innouetur in præiudicium eligendi, & ideo prẹmiſſo tractatu de conceſ. &c. videamus, ne ſede vacante aliquid innouetur: & eſt notandum, An hæc rubrica ius faciat, Quot modis dicatur ſedes vacare, Et de qua ſede hic loquatur, Et in quib. hæc regula fallat, Quot modis fiat vnio eccleſiarum, de qua loquitur infrà eodem. capitulo primo.

1 An hæc rubrica † ius faciat. Sic vt no. ĵ. vt eccle. beneſi. generaliter enim intelligendum eſt, ꝙ vacāte ſede nihil innouari debet circa hæc, in quibus authoritas prælati exigitur. & ideo non eſt ſtatus eccle. ſubuertendus in præiudicium eligendi, vt ĵ. e. c. j. §. attendentes. ergo in iudicio nihil faciendum eſt, vt ĵ. e. conſtitutis. qa ſicut minor ſine tutore, vel curato. in iudicio eſſe non pōt. ff. de re iud. acta. §. vlt. C. ſi adue. rē iudi. cū & vos minores. & qui dare tuto. vel cura poſſunt. in vniuerſis. Idē & de act. p̄ſt. clarū. & no. ſ. de arbi. §. de qua re. ver. impeditur ēt cōpromiſſum, & ſeq. Ita nec ecc. ſine authoritate prẹlati, vt ſ. de iudic. cām quæ. ideo non currit præſcriptio contra ecc. vacan. ſed. vt ſ. de præſcr. c. j. & ca. de quarta. & c. auditis. ſ. tit. j. quia diuerſitatem. ĵ. eo. illa. in fi. ſed ipſa benè præſcribit cō tra alios. Item legari poteſt eccle. vacant. & alia quæ ad vtilitatem ſuam ſpectant, fieri, ne quod in fauorē ſuum introductum eſt, retorqueat̄ in lęſionem ſuam. C. de legi. quod fauore. C. de proc. non eo minus. C. de ſecun. nup. generaliter. §. in his. C. d̄ rei vxor. actio. l. vnica. §. accedit. Dicit autem Laur. ꝙ ſede vacan. a œconomus agere poterat, vt argu. 12. q. 2. vobis Vulteranę. ſ. de iura. calu. in pertractandis. quod non eſt verum. vt ĵ. eo. c. vlt. ſed quod dicit ibi, & expone pro. i. vel quod dicit legitimo defenſore, expone, id eſt, prælato. argu. ĵ. eod. c. j. §. vlt. in princ. nec obſtant canones, quia non loquuntur in œconomo, ſed in coadiutore, qui in ſpiritualibus, & temporalibus plenam habet adminiſtrationē. 7. q. j. c. j. & c. q̄uis. ſm Goffre. Res aūt epi defuncti remanent in cuſtodia œconomi, & clericorum. & ſi laici aliqua de illis inuaſerint, excōicari debēt. 12. q. 2. de laicis. & ſe. c. 75. diſti. qm̄. ſ. de poſtul. prẹla. c. j. j. de iure patron. prẹterea. Item vac. ſede clerici de reb. eccleſię nil diſponent. 12. q. 2. ſi qua de rebus. 10. q. 2. ſi quis epſs. 75. diſt. qm̄ Hugo tñ dixit, ꝙ ſi magna neceſsitas exigit, aliqua alienare poſſunt. 71. diſti. fraternitatem. dum tñ authoritas Mẽtrop. interueniat, ſicut authoritatē ſuam interponit iudex, q̄ pupillus tutore caret. C. q. admit. ad bo. poſs. bonorū. Sed is non eſt de his caſib. ꝙ Metrop. ſe intromittere debeat, niſi iungas ipſum cum aliis, quos no. ſ. de offi. ordi. arg. pro H. ſ. de cle. coniu. diuerſis. in fi. & ĵ. de iure par. nullus. mā & in caſibus notatis archiepiſcopus ſupplet generaliter defectum epiſcopi & negligentiam, nec obſtat, capit. fraternitatem. quia illud fit authoritate Papæ, aliàs non valeret. 12. quęſt. precarię. Tamen in minoribus eccleſiis benè poteſt aliqua alienare, propter neceſsitatem. 10. quæſt. 2. ſi quis epiſcopus. & in iudicio eſſe, vt ĵ. de ſucceſ. ab inteſtato. cap. vlti. Dixit etiam Ioā. b quòd vacante ſede poſſunt clerici aliquà alienare, b licet cōtractus reſcindatur, ſi electus non habeat ratum. 12. q. 2. ſi qua de reb. & cap. precarię. ſicut in minore non habente curatorem, vt C. de integ. reſt. mino. ſi curatorē, quia & eccleſia ponitur in vltima die ętatis minoris. ſ. de in integr. reſtit. extra eccleſiam. Alij contrà, inter quos eſt Goffr. nec enim tenet contractus, ſicut nec tenet iudiciū, quia in iudicio quaſi contrahere videtur. ff. de pecul. licet. §. Idem ſcribit. ad idem facit. ĵ. de reb. eccleſ. non alien. ſi quis preſbyterorum. & hoc idem dixit T. quòd talis contractus nullus eſt ipſo iure. Mihi videtur verior ſententia Io. & eſt aliud in iudicio, vbi proceſſus irritus eſt ipſo iure, & ideo quòd irritum eſt, ratificari non poteſt. ĵ. eod. ca. fi. ff. de re iud. acta. §. fi. C. qui dari tuto. poſſ. in vniuerſis. C. de autho. prẹſtā. clarum. Et aliud in contractu, qui mero iure tenet, licet reſcindi poſſit. vt expreſsè dicit cap. ſi qua de reb. ibi, reſciſſo cōtractu. nam ſi nullus eſſet, reſcindi no poſſet. arg. ſ. de conſti. cū acceſsiſſent. ſ. de reſcri. paſtoralis. & de ele. auditis. C. ſi aduer. rē iud. l. cū & vos minores. Pōt ergo eccleſia cōtrahere ſed. vac. eo mō quo & minor. ſ. vtilitatē eccleſię faciendo, & aliū eccleſię obligādo, nō eccleſiā alij, vt Inſt. de aut. tuto. & hoc no. c. ſi qua de reb. q̄ hoc propoſuit in optione eſpi, vtrū velit reſcindi contractū. hoc. n. valet, ſi eccleſię nō expediat, aliàs non valet. Sed quid ſi eccleſia vallauit contractum iureiu. non obeſt iurm etiam repetere volenti. ſ. de iureiu. ſicut ĵ. de his quę fiunt à maiori par. cap. c. j. Sed quare aliud in iudicio, quod nullum eſt ipſo iure, & aliud in contractu, q mero iure tenet, vt dictū eſt? Rūdeo, qa contractus volūtarius eſt, & de facili,

a Sede vacāte.] Adde Frāc. Paul. in tractatu de ptāte capituli, ſede vacante.

Aliqua alienare.] Adde Lau. de Rodolphis, in repeti. c. ſine excep. 12. q. 1.

c Quot modis dicat ſedes.] Adde doct. in c. quod ſedes. de offi. ordin.

& ſine magnis expẽſis expeditur. C. de actio. & obl. ſicut C. de dona. nec ignorans, ſed iudiciũ expenſas magnas requirit s̃. de reſcri. cæterũ. & c. nonnulli. & c. fi. & redditur in inuitum. ff. de verb. oblig. inter ſtipulantẽ. Item iudiciũ maioris authoritatis eſt, & fortius ligat, & iõ maturius conſiliũ requirit. vt innuitur C. de authori. tuto. clarum. nec debet eſſe eluſorium. ff. de iudic. ſi prætor. contractus autem minoris authoritatis, & minoris ſolennitatis eſt, & facilius expeditur. & plerunque ſibi eludũt ad inuicem contrahentes. ff. de mino. in cauſæ. 2. §. pen. ideoq; ſi aliud ſtatuitur in vno quã in alio non eſt mirum nec obſt. j̃. de reb. eccl. non alien. ſi quis presbyterorum: quia nõ tenet alienatio, niſi de facto, vt ibi, quando cauſa non ſubeſt, vel ſolennitas non eſt ſeruata. Et generaliter tibi trado, quòd ſede vacant. in præiudicium eligendi nihil innouandum eſt, niſi inueniatur conceſſum per aliquod ius. j̃. e. illa. ſic ff. de illi. colleg. l. j. & 2. & 3. ſi tamen ſede vacant. expenſas faciunt clerici, dic vt not. s̃. de elect. §. quid iuris.

2 c **Quot modis dicatur** † ſedes vacare? c Duobus, ſcilicet verè, vt in hoc titu. & interpretatiuè, & quia prælatus eſt hæreticus vel excõicatus, vel ſuſpenſus, vt j̃. de paroch. c. j s̃. tit. j. quia diuerſitatem. & de p̃ſcrip. capi. j. & de elect. quia diligentia. vacat enim, ſi prælatus inutilis ſit ad agendum de iure. ff. quod cuiuſque vniuerſi. l. j. §. pen. & in his iſte titulus locũ habet. dicitur autem eccleſia viduata interpretatiuè, ſimiliter quæ licet prælatum habeat inutilem, tñ prohibetur habere, vt s̃. de tranſlati. inter corporalia. §. ſed neq; ſi malus ſacerdos, non dicitur ſacerdos. 40. diſt. multi. nec malus epiſcopus eſt epiſcopus. 2. q. 7. non omnes. ſed in hoc caſu non credo q̃ habeat locũ titulus iſte, quia nunquã magis tractaremus de p̃ſcriptionib. ſed in aliis: ideo locum habet, quia delictum perſonæ, &c. & non dixit negligentia ſeu ſtultitia, vt s̃. de exce. cùm venerabilis. §. intelleximus. 16. q. 6. ſi epiſcopum. vbicunque ergo verè vacat ſedes, vel interpretatiuè. ſ. de iure delicto p̃lati exigente, vel de facto, dummodo eiuſdem negligentię imputari non poſsit, hic titulus locum habet argu. de reſcr. ſciſcitatus.

3 **Et de qua ſede** hæc loquatur. † De epiſcopali non eſt dubium. Sed de abbatiis, præpoſituris, & ſimilib. dicas, q̃ vbi cũque dicitur eccleſia viduata, loquitur ergo in his, in quibus loquitur conſtit. s̃. de ele. ne pro defectu. ſecus in aliis, vt s̃. de conſtituti. cùm acceſsiſſent. j̃. de ſucceſsio. ab inteſta. c. vlt. habet autem locum conſtitutione, pro defectu, ſecundum me, in cachedralib. & regularibus eccleſi. & in omnibus exemptis, & in maiori prælatura capituli poſt epiſcopum, vbi bona ſunt diuiſa: ſecus, ſi communia quãuis alij aliter intelligant. arg. s̃. de reſcri. edoceri. & de renunciatio. cap. pen. & vltimo. & de conſuetud. cùm venerabilis. vt & notat. s̃. de elect. in quibus eccleſ. vel dic q̃d hæc regula, ſcilicet, ne ſede vacante, &c. locum habet in omnibus beneficiis duplicibus, ex quibus conſequitur quis curam, vt eſt eccleſia parochialis. s̃. de offic. ordinan. cùm vos. 10. q. 2. capit. vltimo. vel adminiſtrationẽ, vt eſt decanatus, archidiaconatus, & aliæ dignitates, vt patet j̃. de teſtament. relatum. 2. §. nomine. Secus de aliis, vt ibidem: quod & hodie comprobatur in authen. d. n. extrà, de rebus eccleſiæ non alienan. dudum. §. quia verò. & hoc verum eſt, niſi ex cauſa dignitas omnino deſtruatur: vt s̃. de conſtitutionib. cum acceſsiſſent. vel fructus ad tempus retineantur, vt j̃. vt benefic. eccleſ. vt noſtrum. §. quod verius. argum. s̃. de præben. extirpandę. in fin. & j̃. titul. j. paſtoralis. & de cenſibus prohibemus. ff. de præbend. maioribus. & hoc intelligas, quo ad ea quæ extra iudicium fiunt, in quib. loquitur dicta extra. decani. Secus de his quæ in iudicio, in quo prælatus ali quoties ſupplet, vt j̃. de ſucceſ. ab inteſta. c. fin.

4 **Et in quibus hæc regula** † fallat. In his q̃ pertineant ad iuriſdict. ſic confirmare, cauſas audire, & delegare, in quibus capitulum ſuccedit. j̃. de hæret. ad abolendam. §. & quoniam. 65. diſt. cap. vlti. 23. diſt. in nomine Domini. 7. quæſti. j. Pontifices. s̃. de maiorita. & obedien. his quæ. & capit. cùm olim. ideo credo, quòd ad mandatum capituli Metropo. poſsit ſuffraganeus conſecrari, mortuo archiepiſcopo, ſicut ad mandatum electi, qui pallium non recepit, vt s̃. de election. ſuffraganeis. Et nunquid poteſt abſoluere? Quidam dicunt, quòd non, ſucceſſor hoc facere debet. vt 11. quæſtion. 3. ſi epiſcopus. ante 8. colla. certè dicit, quòd ſucceſſor licet hoc facere: non ergo prohibet quin capitulum hoc poſsit: & mirum videretur, quòd capitulum poſſet condemnare, vt in illo capitu. ad abolendam. & non poſſet abſoluere. argument. 21. diſtinct. inferior. ff. de actio. & obligat. Arrianus. nam qui habet poteſtatem condemnandi, idem & abſoluendi. ff. de re iudicat. l. 3. & ideo dicas, quòd capitulo licet: & ſi hoc non facit, licebit ſucceſſori. & ſic intelligas, ſi Epiſcopus, niſi fortè eſſet anathemate ligatus, argum. 11. quæſtio. 3. debent. & capitu. cùm aliquis. ea verò quæ ad ordinem ſpectant, deuoluuntur ad ſuperiorem, non vt ipſe miniſtret ſed vt viſitatorẽ conſtituat, vt 61. diſtinctione. obitum. Catinenſis. Illud autem nuſquam inuenitur conceſſum, quòd cap. ſuccedat Epiſcopo in bona præbendarum. j̃. eodem. illa. & eſt ratio: quia prohibitum eſt generaliter ne quis conferat vel recipiat beneficium ſinè conſenſu epiſcopi, vel vices ſuas gerentis. vt s̃. de Inſtitut. ex frequentibus. 16. quæſtio. j. ſtatuimus. & quæſtio. 7. nullus. Sic patet, quòd non idem iuris obtinet, prælato moriente, vbi non deuoluitur poteſtas ad capitulum, quod in negligente, vbi deuoluitur, vt ſuprà titulo primo. nulla. & capit. poſtulaſtis. ſed hæc quę de collatione dixit, intelligas quando pertinet collatio ad epiſcopum tantùm: nam generaliter tibi trado, quòd ea quæ ad prælatum tm̃, vel ad prælatũ, & capitulum cõiter pertinent, ſede vacante, experiri non poſſunt: ea verò quæ ad capitulum tm̃ ſpectãt, etiam ſede vacante, poterunt expediri. s̃. de reſcrip. edoceri. ſm Goffred. Quid ergo ſi collatio beneficij vacantis pertinet ad ſolum capitulum, de conſuetu. vt s̃. de elect. cùm eccleſia. conferat etiam ſede vacã. quia non paratur præiudicium epiſcopo. ſed ſi inſtitutio, id eſt, collatio, ad epiſcopum pertineat illa retardanda erit. Quid ſi pertinet ad capitu. & epiſcopum ſimul. ſi tanquam ad prælatum, non debet conferri: ſi tanquam ad canonicum, non expectabit: ſicut nec alius canonicus mortuus expectaretur. argumẽt. j̃. eodem. illa. & s̃. de conceſsio. præbend. capit. poſtulaſtis. argum. contrà, cùm ipſe habeat primam vocem. argumẽt. s̃. de electione, bonæ memoriæ. Magunti. & de re iudic. cùm olim. Et nunquid patronus poteſt repręſentare capitulo, ſede vacan. hic eſt arg. quòd non eſt in decret. illa. ſed contrà, s̃. de maiori. & obe.

d & obed. his quæ. & c. cùm olim. d

5 e Quot modis fiat †vnio e eccleſiarũ? Et quidem quinque. Primò, ſic fit vnio, vt ſpiritualia tm̃ communicentur. ſic multę eccleſię cathedrales, & multa monaſteria ſunt vnita. & hic mortuo vno de fratrib. fit in alia eccleſi. pro ipſius anima, ſicut in propria: puta fit ſeptimum 20. 30. ſuũ reficitur quotidie vnus pauper, & ſi de quibus habes ĩ. de teſta. c. fi. & hæc vnio ſine Papa & ſine diœce. Epiſcopo fieri poteſt. Secundò vnitur ſic vna eccleſia alteri, vt ei ſubiiciatur in ſpũalibus & tpalibus, ita ꝙ vna ſit mater, altera filia. vt s̃. quod metus cauſa. ca. cùm dilect. & tunc filia ſortitur priuilegia matris. ĩ. de ſtatu monac. recolentes. & hæc vnio eꝑo vel archieꝑo non præiudicat, ſi ſine conſenſu ipſorũ fiat. ĩ. de dona. inter dilect. §. fi. ẽt ſi à Papa confirmetur talis vnio, niſi ibi de iure diœce. mentio habeat. ĩ. de deci. dudum. §. fin. s̃. de confir. vtil. ſua nobis. vbi eſt hoc expreſſum. Tertiò modo ſic fit vnio, vt neutra ſubiiciatur alteri, ſed quælibet in ſuo ſtatu, & ſuo honoꝛ remaneat. vndè ſi vtraq; erat cathedralis & eꝑalis, nec canonici vnius eccleſiæ erunt canonici alterius, nec iſti vocabunt̃ ad depoſitionem illorũ, & econtrà, nec res confundent̃. erit tm̃ vnus eꝑs duarum eccleſiarũ, & ab omnibus cõiter eligetur in loco, de quo in vnione conuentum eſt, aliàs deferant ſibi morem arg. s̃. de reſcrip. paſtoralis. & hoc in caſu poteſt intelligi. 16. q. j. & tpis qualitas. & ſi tales eccleſiæ, ante vnionẽ huius, diuerſos habebant Metropolitanos, diuerſos habeant & poſt vnionẽ, ita ꝙ eꝑs ratione vnius ſubeſt vni: ratione alterius, alteri. arg. ĩ. de reli. domi. quia monaſterium. Si verò vna eſt cathedralis, & vna conuentualis: in cathedrali fiet electio, & prælatus erit Eꝑs cathedra. & abbas, ſiue prępoſitus, alterius. ſic eſt inter eccleſiã Vien. & Roma. eiuſdem diœce. Itẽ inter Lugdu. & ſancti Iuſti. eiuſdẽ ciuitatis. Item inter Siſtercien. & Folcarcarien. eiuſ dẽ diœce. nec ꝓꝑ hoc conuentualis cathedralis efficitur, niſi à Papa ſe erectam probauerit. 16. q. j. fœlix. arg. de conſe. di. j. de locorum. s̃. de maio. & obe. cùm inferior. nam ab eccleſia Romana oĩs dignitas originem ſumpſit. 22. diſt. c. j. Quid ſi de antiqua conſuet. aliqua eccleſia habuerit inſignia eꝑalia? & quidẽ nõ propter hoc probatur eꝑalis: ſic nec abbas deferens mitram, probatur eꝑs, ſuper quo vide quod not. s̃. de vſu pal. §. & quibus dieb. verſ. & notandum. & ſeq. ar. ĩ. de teſta. c. j. Quartò modo ſic poteſt fieri, vt vnum ſit collegium vtriuſq; eccle. quo ad ſpũalia & tpalia. ita ꝙ qui eſt canon. in vna eſt canonicus & in altera, & quęlibet retinet ſuum honorem, & ſi diuerſis ſuberant metrop. Papa gratificabit cui voluerit, & regeꝛ talis eccleſia conſuetudinibus & priuilegiis, quæ in alterutra meliore poterũt reperiri. arg. 12. diſ. nouit. de pœ. di. j. medicina. §. medicamentũ. 33. q. j. non eſt culpãdus. ſic duab. ac. ſimul vnitis, retinet actio vnita qđ melius erat in alterutra. C. de rei vxor. actio. l. vnica. rñ. j. §. ſed ſi ignoramus. ſic q̃ legata & fideicõmiſſa ſimul vniunt̃, vt qđ melius & humanius erat in iſtis, quã illis retineat illud vnitũ. C. cõia de le. l. 2. ante fi. Quintò modo ſic fit vnio, altera cathedralis eligat̃, & vnus ſit duarũ eꝑs, ſicut no. s̃. e. ver. 3. in qua vnione certi ꝑuentus, quos fortè abbas cõſueuerit ꝓcipere, Eꝑo, vt ditior ſit, applicant̃: & iõ vacãte ſede, non eſt talis vnio reuocãda: & de hac vnione loquit. ĩ. e. c. j. & accedit ad hanc materiã. ff. arborũ fur. cæſa. ſi gemma. & iunge qđ no. ĩ. de religio. domi. §. cui ſubeſt. ver. ſed quid ſi vnum monaſterium. & ſequen.

De his quæ fiunt ab Epiſcopo ſine conſenſu capituli. Rub.

SVMMARIA.

1 *Conſenſus in quibus requiratur.*
2 *Conſilium in quibus requiratur.*
3 *Conſenſus in quibus neceſſarius non eſt.*

VOniã cõceſſiones. & inſtitutiones, de qb. dictũ eſt, fratrũ cõſiliũ requirũt, iõ videam' de his q̃ fiu. ab eꝑo ſine conſenſu cap. vel conſilio. dicendũ igitur, In quibus requiratur conſenſus, In quibus conſilium, Et in qbus conſenſus neceſſarius non eſt.

1 a In quibus requirat̃ † conſenſus. a Hic ſciendũ eſt, & inquirendum de ſtatu ec. & de conſue. ſ. an colla. beneficiorum ꝓti neat ad prælatum tm̃, vel ad cap. vel ad vtrunq; ſimul. qđ dic vt not. s̃. de ele. §. quis poſſit eligere. ver. quid đ ꝓb. & ſeq. Aliqñ tm̃ contingit, ꝙ prælatus, & ca. omnia habent cõia: & tũc nihil põt concedere prælatus ſine conſenſu capituli: ſi tm̃ repręſentet aliquẽ, præſumitur ꝙ conſenſus interueniat. ĩ. e. c. ea noſcitur in prin. Veruntm̃ ſi capitulum poteſt probare, ꝙ maior pars non cõſenſerit, irritabitur quod factũ eſt per prælatũ, vt ibidem. probabitur autem hoc, ſm decre. s̃. de prob. ca. 3. & de teſt. tam literis. §. vlt. qa quoties fuit habitus tractatus ſuper hoc, maior pars reclamauit. Et qd dices, ſi nũq̃ fuit habitus tractatus, qa cùm ſit negatiua probari non poſſet: qđ dic vt no. s̃. đ ꝓba. §. quis dẽt probare. ver. negatiua aũt facti pura & ſimplex. Rñdeo, iurabit qlibet de conuentu, ꝙ nunquam conſenſit vel maior pars, & ſic iſta probatio, vel ſaltẽ præſumptio aliam elidet. ſic s̃. de ele. cum inter R. §. pe. & intelligo ca. ea noſcit. quã tum ad hoc, ꝙ dicit conſenſum req rendum, quando habent omnia cõmunia, ſecundum decre. s̃. de reſcripti. edoceri. Idem eſt, ſi omnia ſunt diuiſa ſed de conſue. ad ipſos ſimul perti-

d Occaſione harũ limitationũ, rectè formabitur rubricella, Quæ poſſit capitulũ, ſede vacante, vel nõ, quę ex Mar. ſumma ſumi poterit. Capitulũ, inqt, ſede vacãte, põt electũ ſibi pſentatum confirmare, vel electionem caſſare, ſi fuerit ceſſanda. Et ſicut Eꝑs poteſt cognoſcere de his q̃ obiiciuntur contra electũ, extrà de ma. & obe. c. cùm olim. vbi de hoc in gl. ſic patet. & ca. iis, quæ. & de hęret. ad abolendam. Sed hoc cõceditur capitulo ex gratia ſolùm, ſm quoſdã. Itẽ poteſt iudicare, excõicare, & abſoluere, vt in prædictis decretal. Poteſt ẽt epiſcopos inuitare ad eccleſias cõſecrãdas, vel clericos ordinãdos, & ad ſimilia, vt 7. q. j. pontifices. Itẽ poteſt vbi cã ſubeſt, eccleſiã ſupponere interdicto eccleſiaſtico. Quod accipiẽdum eſt, ſi hoc habeat de cõſuetudine obſeruata, vt extrà de appella. dilectis. de offic. ord. irrefragabili. in gloſſ. vel per decanũ. Poteſt quoq; conſtitutiones facere, dum modo adſint oẽs, quos conſtitutio tãgit: vel ad min' duę partes pſentes, aliter duæ partes præſentes, nihil poſſũt in prędiciũ abſentium. extrà de cõſt. cùm oẽs. & cap. j. đ iis, quæ fiu. à maio. part. Beneficia tm̃, aut dignitates, ſiue præbendas conferre non põt, ſed nec poteſt bona cpatus alienare: nec đ ipſis in eius præiudiciũ diſponere, quia in hoc nõ dr̃ vice Eꝑi fungi, vt 12. q. 2. ſi qua de rebus. extrà ne ſede vacan. ca. 2. & de maio. & obe. c. iis, quæ in gl. Poteſt ẽt corrigere canonicorum exceſſus ſi hoc hẽt de conſuetudine approbata, quos ſi non correxerit intra cpſ ab Eꝑo conſtitutum, extunc debet Eꝑs eos corrigere, ſm canonicas ſanctiones, vt de offi. ord. irrefragabili. vbi de hoc in gl. & 25. diſt. c. j. Item debet vocare canonicos abſentes, qui ſunt in prouincia ad diſponenda eccleſiæ ſuæ negotia, ſi commodè vocari poſſint, quouſq; ſit ibi maior pars capituli ſaltẽ. Si verò ſunt extra prouinciã, vel ita remoti, vt commodè vocari nequeant, tunc præſentes diſponant de reb. eccleſiæ ſuæ, quia tota poteſtas, & ius vniuerſitatis remanet apud eos. ff. quod cuiuſque vniuerſita. leg. ſicut.

e Quot modis fiat vnio] Adde gloſſ. in verbo vniendo. in capi. 1. ne ſede vacante.

a In quibus requiritur conſenſus.] Adde quotuplex eſt conſenſus. vide per Bald. in c. cauſa conſuetudinis, in 2. col. de conſuetud.

pertinet, sed & si contraria consuetudo ꝓscribatur per eꝑm. s. ꝙ steterit ꝑ 40. ann. ꝙ nō requisiuit cōsensum, vel aliquo priu. super hoc munitus est, ei stabitur, vt in fi. decre. ea nosc itur. In collationib. ergo beneficiorum vbi cōia sunt vel diuisa, sed de cōsuet. ad eos simul pertinet, requiritur consensus. Itē quo ad obligationē eccleſiæ. ℨ. depoſi. c. j. ℨ. de fideiuſ. quod quibusdā. Itē in alienationib. poſseſsionū, vꝫ ℨ. e. c. j. & cū Apoſtolica. §. vlt. ſic & in alienatione rerū ciuit. requirit cōsensus ciuiū. C. de ven. rer. ciuit. l. fi. li. 11. & ſicut tunc iurāt maiores ciuit. vt ibi, ſic & in alie. rei eccl. iurat maior dñs. 10. q. 2. hoc ius porrectū. Requirit ēt, ꝙ oēs simul conſentiant ꝛm Laur. ſed cōtrà. ff. de ſer. ru. ꝓd. per fundū. Solutio illa loquit in re pertinente ad plures, tanq̄ ad ſingulares. ff. de ri. nu. illud. nos aūt loquimur de re vniuerſitatis, q̄ nullius est ſingulariter. ff. ꝙ cuiuſq; vniu. nom. ſicut municipiū. §. j. Goſ. cōtrà. & dic, ꝙ q̄uis in ele. inueniat, ꝙ cōis conſensus requirat. s̄. de ele. in Geneſi. nō tū ſic est in alie natione, q̄ cū de iure non valet, per ſequentē conſensum cōualeſcit. 12. q. 2. ſi qua. ℨ. e. cū vos. & c. cū Apoſtolica. 16. q. j. c. ſi. ſecus s̄. de ele. auditis. Puto verioꝛē ſententiā Lau. vt apertè colligit s̄. de ꝓb. tertiò. & ar. ff. qđ cuiuſq; vniue. nom. nulli. & nō ſolùm alienatio, in qua qs contentus est, vel authoritas alicuius neceſſaria est, ratificari pōt, ſicut loquunt iurā à Goff. inducta quinimò & electio. s̄. de electi. ꝙ ſicut. ſed & ſicut electio, ī qua forma ſeruata nō est, vel aliàs irrita est, ratificari nō poſſet, vt dicit illa, auditis. ſic & puto ꝙ alienatio, q̄ ipſo iure eſſe irrita, ratificari nō poſſet. ℨ. de re. ec. nō alie. ſi qs presbiterorū. vt & patet in his q̄ no. ℨ. e. §. ꝓx. ſub §. illud aūt. Sed nec aliq̄d pōt ꝓlatus diminuere de iure vnius ecc. ad hoc, vt alij conferat ſine licentia ꝓp̄, vel maioris partis cap. ēt de cōsensu patroni, vt ℨ. e. tua nuper. & c. paſtoralis. ℨ. de re. ecc. non alie. c. j. ergo nec vnire, nec diuidere pōt ſine cōsensu ca. ar. in auth. d. n. eꝛ̄. de re. ecc. nō alie. dudū. §. qa verò. ſic intellige. 16. q. j. §. ſicut. ℨ. de exce. ꝓl. ſicut vnire, nec aliq̄d aliud alienare. vt in ꝓmiſsis concor. 12. q. 2. ſine alienatione. & c. nō licet. & c. alienatiōes. 16. q. 3. ſi ſacerdotes. 10. q. 2. hoc ius. hoc ſi in ꝓpetuū fiat alienatio: ſecus, ſi ad tꝑs, vt ſtatim dicā. §. & in q-bus. Itē diſpēſare nō pōt ſine cōsensu ca. ī magnis bñficiis. vt j. q. 5. ꝓsentiū. ſecus in minimis. vt s̄. de cler. ſi alicuius. iō de hac materia vꝛ̄ ſic eſſe breuiter diſtin. Cùm q̄ritur, vtrū ea q̄ acta vel dicta ſunt à ꝓla. ſine cō. cap. valent. vel econtrà refert, vtrū quærat de iudicialibus, vel de extraiudicialib. Si q̄ritur de iudicialib. & poſſet præiudicari capitulo, quo ad ſubiectionē & limitationē conſensus cap. requiritur. s̄. de ma. & ob. c. fi. Sin aūt agatur aliàs. & habent oīa diuiſa, quilibet per ſe aget, & cōuenietur: & licet vnus pro alio cum ſufficienti cautione admitteretur non tñ, vbi ſe defendere cogeret: ſic intellige s̄. de reſcr. edoceri. in fi. & ſic pōt intelligi s̄. de app. ſignificauit. hoc ſaluo, ꝙ in cā capituli requiritur authoritas eꝑi. s̄. de iu. cauſam. non ſic in cauſa eꝑi: quia in ipſa non requiritur conſensus cap. licet clericorum & presbyterorū teſtimonio, talis ſubſcriptio, ſi cōtra ipſum ex certa cā orta ſit ſuſpicio, requiratur, & ſic loquit s̄. de ꝓc. c. j. Quid ſi oīa habēt cōia? ibi ꝓlatus nomine ſuo & capituli, ēt ſine cōsensu ipſius, & agit & defendit, & ēt ꝓc. conſtituit, niſi contra ipſum orta ſit ſuſpicio, vt not. §. qđ ſic ꝓbo. in reſcripto contra talē impetrato, non requiritur ſꝙ fiat mētio de cōuentu, vt patet s̄. de reſcrip. edoceri. reſp. j. ver. ſuper quod duximus rñdē-

b Talis donatio.] Ad de doc. in c. caterū. de donat.

dum. ergo nec in procuratorio: quia ꝛm formam reſcripti, quòd nec ad alias perſonas, nec ad alias res q̄ ipſum contineat, extenditur. vt patet s̄. de offi. dele. P. & G. & de reſcr. ſignificante. Rodulphus ſignificauit. & c. fi. ipſum procuratorium eſſe formandū, vt s̄. de offi. deleg. cùm olim abb. §. fin. & cùm prælatus ſit procurator gñalis ad negocia, vt s̄. de reſcr. edoceri. ante fin. ibi cum ex offi. & c. & liberam adminiſtrationem videatur habere. s̄. de ele. cùm nobis olim. §. fin. patet, ꝙ aliū proc. poteſt conſtituere, ēt lite non cōteſt. ff. man. ſi proc. §. j. s̄. de iura. calum. c. fi. Verùm ſi de extraiudicialibus quæritur, quò ad contractus, & quaſi ad alienationes, vnus ſine reliquo nō pōt ex vi contractus. 12. q. 2. ſine exce. in auth. d. n. extrà, de re. eccle. non alie. dudū. §. qa verò. ℨ. e. per totū, ſaluo eo qđ no. in ſuperiorib. & inferiorib. §. proximis. & ℨ. de fideiuſſo. §. & quis. & ℨ. de don. §. & q̄d. Si verò de derelictis agitur, pœna ſuos tenebit authores, nec ad alios extendet: vt ℨ. ti. j. q̄ſiuit. nec ꝑp̄ delinquentē ecclesia puniet. 16. q. 6. ſi eꝑm. s̄. de exc. cū venerabilis. §. intelleximus. & hoc innuunt iura, licet aliter diſtinctum ſit. s̄. de reſcript. §. quæ poſſunt obiici. ver. 99. & ibi inuenies concor. plures.

2 In quibus † cōcilium. Si de iure cōi nihil est ei ſubtractū, & bona ſunt diuiſa, ipſe ſolus pōt inſtituere & deſtituere: ſed tñ dēt hoc facere cū conſilio clericorū, ſeu fratrū ſuorū, vt ℨ. e. nouit. & c. quanto. Itē in ordinationib. concilio neceſſariū est. vt 24. di. Eꝑs. Itē in cārum criminaliū vētilatione. 15. q. 7. fœlix eꝑs nullus. ſin aūt: nam matrimoniales & pecuniarias ſolus diffinire poteſt, ſicut cōsuetudo gñalis obſeruat, ꝛm T. ad hoc ℨ. de cōſan. & affi. c. j. nec ob. 15. q. 7. Eps ſacerdotib. vbi dꝛ̄, quòd eꝑs ſacerdotibus & miniſtris honorē ſolus dare pōt: dat enim ſolus, quia non habet neceſſe ſequi concilium: dicam quia ſolus auferre non poteſt, ēt de conſensu cap. ſ. quantum ad depoſitionem: quia non pōt fieri ſine aliis eꝑis: nam in depoſitione eꝑi ſunt neceſſarij. 12. in depoſitione ſacerdotis. 7. in depoſitione diaconi. 3. vt ea. q. ſi quis tumidus. & c. ſi aūt. idem in depoſitione ſubdiaconi, qđ diaconi, vt arg. s̄. de ſer. non ord. miramur. Sed nunquid poteſt dare centeſimam vel quinquageſimam partē, ꝛm decr. ℨ. de don. Apoſtolicæ, & dixi in ſumma. §. & quid ſine conſensu vel conſilio capituli? Vꝛ̄ ꝙ ſic. ℨ. eo. paſtoralis. à cōtrario ſenſu: quia fortiſsimum est, vt ℨ. eo. cùm Apoſtolica. in fin. ff. de of. eius. cui man. est iuriſ. l. j. 25. di. qualis. 45. diſt. diſciplina. ver. deſcende, peccauit populus tuus. q. d. ergo non meus. 32. q. j. cùm renuncia tur. ff. de condi. & demon. cùm ita. non obſt. iuꝛ̄ eꝑi, de non alien. reb. eccle. ℨ. de eccle. ædific. tua. s̄. de iureiuran. intellecto. s̄. de rebus eccleſi. non alienand. vt ſuper. & de feudis. capi. 1. & de donati. per tuas. nemo enim poteſt accuſare epiſcopū, quòd Dei templum ædificauit. 12. qu. 2. aurum. & ſufficit quod ſemel à iure est conceſſum. vt ff. de condit. inſtitu. quæ ſub condition. §. vlti. 12. quæſti. 2. bonæ rei. Sed contrà. ℨ. eod. cùm nos. ℨ. de donat. paſtoralis. ℨ. eodem. tua nos. Hug. & T. dixerunt in hoc caſu conſensum capituli eſſe requirendum, & expreſſum videtur 12. q. 2. ſi epiſcopus vnam. Io. contrà. Lau. verò, dixit, ꝙ talis donatio,[b] viuente donatore, tenet: ſed eo mortuo, poterit reuocari. 16. q. 3. ſacerdotes. Quod non placet Goff. quia nō dēt donatarius decipi authoritate iuris. C. de his qui veni. æta. impe. l. j. Sed ex cauſis. ſ. ſi grauata ſit eccle. & in vita, & in morte poterit reuocari. ℨ. de donation. Apoſtolicæ. ſecundum Goff.

Goffr. Ego dico, ꝙ conſilium requirendũ eſt, non cõſenſus. arg. ĩ. eo. nouit. & c. quanto. & ſic ſi conſenſus non interuenit, neq; conſilium requiſitum fuit, & in vita & in morte reuocabitur. ſi verò conſiliũ interuenit, nec in vita nec in morte reuocabitur in hoc caſu niſi eccleſia enormiter ſit grauata. ĩ. de don. Apoſtolicę. Sed quæ eſt differentia inter conſenſum & conſilium. rñ. vbi conſenſus requiritur, nõ valet quod agitur, niſi conſenſus habeatur. vnde conſenſus, quaſi ſimul ſenſus. vt 29. q. j. §. 2. hic in matrimoniis requiritur. ĩ. de ſpon. cùm locũ. & cùm apud. & in quibuſdam contractibus, qui conſenſu perficiuntur, vt Inſt. de obſt. quæ ex conſenſu. vbi verò conſilium exigitur, ſi ſine requiſitione aliquid fiat, irritabitur, vel etiam ſi requiratur, & non expectetur congruo tempore: ſi verò expectetur, poteſt ſequi cõſilium, ſi vult is qui ipſum requirit: ſi non vult, non habet neceſſe. ſic intelligas. s̃. de ar. cùm olim, de ele. cũ in veteri lege hoc eſt quod dicit l. ꝙ liberũ eſt cuilibet apud ſe explorare, an expediat ſibi conſiliũ, & ob hoc nõ eſt obligatoriũ. vt ff. man. l. 2. in fi. ff. de his qui not. infa. ob hæc verba. 28. q. j. ſic in §. j. ver. proinde. 14. q. j. qđ præcipitur. & hoc ſemper intelligas, niſi ius vel rõ naturalis, vel intentio, de qua apparet, aliud inducat: tunc .n. non curo de verbis. exemplum s̃. de off. dele. venerabili. ſed contra. 16. di. canones. ad fi. ibi, vel cõſiliũ dictũ, &c. Sed interpretatio q̃ p̃cedit ibi, facit ꝙ me, & illa inducitur ad probandum, qđ cõſilij ſtatuta cõi conſenſu promulgentur, vñ tranſit de conſilio ad conſilium. & pro me facit optimè. ĩ. de reb. eccle. non alie. vt ſuper §. fi. Si opponas q̃rendo, & dicas, ad quid ergo petet aliqs conſilium: nã ex quo ipſum ſeq̃ non tenetur, hoc vĩ fruſtratorium & deriſoriũ? Rñ. licet non teneatur ſequi, tñ poſſet ꝙ conſiliũ cap. traherer p̃latum ad ſe: vt ff. de arbi. itẽ ſi vnus. §. vlt. & ad hoc. ff. de exer. actio. l. j. §. ſi plures ſint. & de ri. nup. nemo. §. deĩde. Et breuiter ſine cõſilio fratrũ, parũ aut nihil facere dẽt p̃latus, ẽt obtentu alicuius cõſuet. iõ benè cauit ſibi litera. ĩ. eo. ea noſcitur. quę loquit de conſenſu: nã ſi allegaret conſuetudinẽ, ꝙ non tenere
c tur conſilium requirere, non valeret, cùm allegaret contra honeſtatẽ ſuam & contra ſc̃tõrum patrũ inſti
d tutiones, vt ĩ. e. nouit. & iõ cùm eſſet rõnabilis, non poſſet præſcribi, vt s̃. de conſue. c. vlt. iõ vides, ꝙ qñ ca. indignum ſe fecit, requirendũ eſt conſilium religioſorum, vt s̃. de conce. p̃b. nulla. in fi. & de ele. ne ꝓ defectu. ſi ergo fratres ſui nõ ſunt indigni, potius debet vti conſilio ſuo, q̃ extraneorum. vt ĩ. e. nouiter. & c. quanto. omnia. n. fac cum cõſilio, & nõ pœni. ebis, ſm Salomonem. ad hoc C. de inge. & ma. ſi auiã. ff. de bo. poſſ. vi bonorum. in fi. C. de leg. humanũ. in fi. & đ diuo. & repu. dubiũ. iõ regulariter in omnib. clericorum negotiis & eccleſiarum dẽt canonicorũ conſiliũ requirere, vt cũ eis peragat & pertractet, & q̃ ſtatuẽda fuerint, ſtatuat errata corrigat, deformata reformet, euellenda diſſipet, & euellat. ĩ. e. quãto. & maximè in his quæ tangũt ipſos. ĩ. e. c. fi. Sed quid ſi fortè p̃latus hẽt ex certa cã & veriſimile canonicos ſuos ſuſpectos, fortè qa ſunt cõſanguinei, vel affines illi cõtra quẽ p̃latus hẽt negotiũ? In hoc caſu cõſulo, ꝙ ſibi caueat, & cũ aliis tractet. ar. 3. q. 5. quia ſuſpectos. ff. đ proc. poſt litẽ. & l. ſeq. ff. de admi. tut. quidã decedẽs. §. Papi. Alij dñt, ꝙ conſiliũ requirit. i. cõſenſus: & his verbis conſilio & cõſenſu, promiſcuè vtuntur. & ſm ipſos nulla eſt differentia inter cõſenſum & conſiliũ. & ſic §. iſte ſuperfluus eſt. & rñdent illi decr. s̃. de arb. cum olim. quod illud contingit ex forma cõpromiſſi, & inducũt ꝓ ſe. s̃. de ele. cũ in veteri lege. ſed tales intelligũt ſicut placet: tñ hæc cõſuetudo benè valet, ꝙ capitulum conferat beneficia irrequiſito epo. vt s̃. de elect. cùm eccleſia Vultera. licet Eps non poſſit præſcribere, ꝙ ipſos non requirat. vt patet in his q̃ no. s̃. e. ver. & breuiter. & eſt rõ diuerſitatis: quia plures ſunt, & firmius eſt iudicium, qđ à plurib. d requirit, vt s̃. de off. dele. prudentia. Sed Eps ſolus: vndè vę ſibi, ſi de ſolo nimis confidat. ĩ. de ſtatu mon. monachi. 80. diſt. in omnibus. s̃. de cõſt. ne innitaris: hoc quò ad collationẽ, ſecus quò ad inſtit. quod dic, vt no. s̃. de inſtit. §. quis poſſit. verſi. fin.

c Quod nõ teneretur conſiliũ requirere.] Adde quod idẽ dicit in Papa, quo ad Cardi. vide Abb. in c. ex geſt. de cler. nõ reſi. Ant. de Butr. in c. ſanè. de cõuer. cõiug. Pau. de Caſ. cõſil. 280. incip. in facto præſenti.

d Nõ poſſet præſcribi.] Add de In. i. c. bonæ. ele. 2. de po. p̃l. Archidia. in c. volumus. 16. q. 4. Ab. in c. oĩs anima. in primo no. de conſ. Ab. in c. cum inſtãtia. in 2. col. eo. ti. Abb. in c. cũ nobis. de p̃ſcri. Ab. in c. nouit. in 10 col. de iu. Abb. in c. fin. in primo no. de cõſti. Ab. in c. cũ cõtingat. ĩ 5. col. đ fo. cõpe. Abb. in c. j. in fi. vt lit. pẽ. Ab. in c. ad audientiã. in vlt. col. de præſcrip.

e Et qñ ratihabitio.] Adde doc. in regula ratihabitio. de regul. iur. lib. 6.

Llud aũt nõ eſt omittendũ, ꝙ vbi prẽlatus concedit beneficium alicui ad tp̃s, nõ in perpetuum, ſufficit ꝙ capitulum hoc ſciat, & non contradicat, vt ĩ. eo. c. 2. ſi verò contradicit, vel ignoret, non valet collatio ſi omnia ſunt e cõia, ſic intellige ĩ. eo. c. 2. Poteſt tñ ratificari per conſenſum ſubſequentem. vt ĩ. eo. cùm nos. aliud in tutore. Inſtit. de aut. tu. §. prẽſens. eſt autem ratio, ꝙ capitulum poſſit ratificare: quia negotia quę ab initio đ iure poſſunt ſortiri affectum, ratificari poſſunt. vt 11. q. 3. Lugdunen. ĩ. de dona. paſtoralis. & de iure patr. cura. ff. rem rat. ha. l. 3. §. falſus. C. ad Mace. l. vlti. in fi. ſed in his quæ per alios expediri nõ poſſunt, vel ipſo iure, omnino irrita ſunt, non valet ratihabitio. C. de ſent. ex breui. rec. l. j. nec in his quæ ſunt cõtra naturã, vel quæ nõ poſſunt detineri ſine peccato. vt 32. q. 7. flagitia. 14. q. j. ſchiſma. ĩ. de ſim. non ſatis. ff. de re. iuris. qđ ab initio. excipe authoritatẽ p̃p̃, qui de aliquo facit nihil, & de nullo aliquid. vt no. s̃. de of. leg. §. quid pertinet. verſi. eius non eſſe facit, & ſeq. Et qñ
e ratihabitio e varios ſortitur effectus, iõ ſic di. cũ q̃ accedit ad illa negotia gerẽda, aut ille qui acceſſit, erat liber, vel filius vel ſeruus: ſi liber, aut geſſit negotiũ tuũ, aut filij aut ſerui peculiare tm̃. Si homo liber geſſit negotiũ tuũ, & p̃cedente mandato, & ſuſcepit mandatũ anteq̃ reuocaret, conuenietur acti. mandati. vt Inſti. de ob. q̃ eſt quaſi contractu. §. j. Sed ſi nõ ſuſcepit, vel reuocatũ eſt, anteq̃ ſuſciperet, tñ nihilominus geſſit, orietur ſimpliciter actio mandati. vt ff. de reg. iur. ſemper qui non ꝓhibet. Sed ſi nullũ mandatũ p̃ceſſit, & aliquis geſſit negotiũ meũ, & ego ratũ habeo, dabit actio nego. geſt. vt C. de neg. geſt. ſi pecuniã. ff. de neg. geſ. ſi pupillus. §. itẽ q̃ritur. & l. Põpo. in fi. Sed ſi ſeruus vel filius geſſit dñicum negotiũ, ipſo dño ignorante, & ipſe dñs poſtea ratum habeat, dabitur actio de in rem verſo. ff. de in rem verſo. ſi res. §. quod ſeruus. vel ẽt quod iuſſu. vt ibidem. Si aũt peculiare negotiũ geſſit, dabit qđ iuſſu. l. j. §. ſi ratũ. Vbi verò liber homo geſſit negotiũ filij vel ſerui, peculiare, contẽplatione ipſorũ nõ patris, vel dñi. puta, ſeruũ nõ neceſſariũ emi filio tuo, licet tu poſtea ratũ habueris, nihil operat. ff. e. ſi pupillus. §. ſed ſi ego. & eſt rõ, vt dicunt quidã: quia nõ pñt habere ratũ, qđ meo nomine vel contẽplatione geſtũ non eſt. ar. ff. de neg. geſt. l. vlt. C. de re. alienis non alie. l. j. Sed certè quod meo nomine geſtum non eſt, poſſum habere ratum,

quantum ad ꝓiudiciũ meũ. vt C. qd' cum eo qui in alie. pot. est. ei qui. in fi. ĩ. e. cùm nos. & similib. vñ in male ficiis ratihabitio mãdato cõparat. vt s. de resti. spol. cùm ad sedẽ. in fin. ff. de vi & vi arm. l. j. §. quoties.

IN electionib. aũt is, qui contemptus est, potest ratificare, & numerũ augmentare, vt ĩ. de ele. quod sicut. §. si autẽ. sed is qui iam consensit in aliquem. & cuius consensus publicatus est, non potest postea resilire, nec ele. quæ post appell. legitimam. factam, vel aliàs nulla est, ratificate, vt s. de ele. auditis. & c. publicato.

Et in quibus consensus † necessarius non est? In paruis terris, & inutilib. alienandis, & seruis fugitiuis. vt 12. q. 2. terrulas. & c. seq. 10. q. 2. casellas. in fi. Sed quæ dicentur paruę & modicæ, fortè si non excedũt summam 20. sol. vt 12. q. 2. si quos de seruis. vel melius dic, ſm cõsuet. terrę, & facultates ecclesiæ & vẽditæ, vel daręi quantitatẽ attendendã. vt ĩ. de do. cæterũ. Itẽ non exigit consensus in aliis, quæ no. s. §. in quib. cõsiliũ. Itẽ si ad ꝑs conferat beneficiũ, sufficit consensus tacitus, licet non expressus. vt ĩ. e. c. 2. & ẽt sine expresso vel tacito põt dare ad virã suã, vbi bona diuisa sunt. arg. ff. de peric. & cõmo. rei ven. necessario §. vlt. Insti. de vsufruc. §. finitur. & arg. à contrario sensu. ĩ. e. tua. Itẽ si laicus decimam detineat ab antiquo in feudum, & ipsam vult conferre alij ecclesię, sufficit consensus epi sine capitulo, primò tñ monendus est, vt ꝓpriæ ecclesiæ restituat, vt ĩ. e. cum Apostolica. §. quia verò. & §. vlt. ĩ. de priuil. cũ & plantare. s. de præb. in Lateran. Sed si detinet aliàs iniustè, monendus & cogendus est, vt proprię parochiæ, ad quam pertinet, restituat: aliàs in potestate epi esset per laicũ auferre decimã vni ecc. & alteri dare, qd' non licet. ĩ. de reb. ec. nõ alie. c. j. & in auth. d. n. extrà, de re. ec. non alie. dudũ. §. quia verò. & accedit. 16. q. 7. c. j. & s. de præscr. cãm quæ. & c. extrãsmissa. Sed vbi de scandalo timet, tolerari põt qd' alij ecc. donet. vt ar. ĩ. eo. cũ Aplica. §. qa verò. In concilio verò prouinciali, de quo habes ĩ. de accus. sicut olim. nuncij capitulorum cathedralium eccle siarum inuitandi & admittẽdi sunt. ĩ. e. c. vlt. sed laici non admittuntur, nisi specialiter inuitentur. 63. dist. Adrianus. vel nisi tractetur ibi causa fidei. 96. dist. vbi nam. vel matrimonialibus. 35. q. ad sedem.

a Quæ dicat maior pars.] Adde do. i c. cùm oẽs. de consti.

b Quod de rõne ait Hos. ampliat. Mar. in sum. ti. Quid potest facere capitulũ ꝓcedẽ ad pietatẽ, adeò vt maior pars censeatur illa, q̃ maiori pietati nititur. c. sanè 9. dis. Quod aũt ait Hostiẽ. maiori & saniori parti standũ & præsumẽdũ, fallit, si cõtrariũ probetur. 61. di. nullus. extrà de iis, quę fi. à ma. c. j. & de elect. dudũ. Q̃que tñ minor pars pua let, extrà de iis, quę fin. à ma. par. c. j. & 31. di. Nicena. & 12 q. 2. non liceat. Q̃ñ que verò nõ sufficit, q̃ maior pars adsit, sed oportet duas partes adesse, & ꝑsentes esse. ff. de cre. ab or. fic. In iis verò quæ cõia sunt non vt collegiatis, sed vt singulis, non valet qd' à maiore parte fit, sed oportet, q̃ oẽs consentiant. ff. com. prædi. l. per fundum. & de const. cum N. in gl. sed nonne.

c Capitulũ posit facere cõstitutiones.] Adde gl. & Doc. in c. j. e. tit. gl. in c. placuit. 27 dist. doc in c. cùm consuetudinis. d cõsuc. an hoc possint sine epo, dic regulariter qd' nõ, secundum doct. in c. cùm oẽs. de cõst. fallit q̃ñ sedes episcopalis vacat, ſm Feder. de Senis. cõs. 36. inci. capitulum ecclesiæ.

De his quæ fiunt à maiori parte Capituli. Rubrica.

IN superiori summa diximus, q̃ epus parum aut nihil facere debet sine consilio capituli: capitulum autẽ aliquoties confert beneficia sine consilio epi, vt no. s. tit. j. §. in quibus consilium.

a Quæ dicatur maior pars. [a] Ea quæ numerosior est & sanior. ĩ. e. c. j. sicut in electionib. dr. s. de ele. quia pp. maioritas ergo requirit, quo ad numerũ: sanitas, quo ad zelũ. s. d ele. in Genesi. & c. ecclesia. 2. Maior ẽt dici põt, q̃ maiori nititur ratione. [b] 9. di. sana. 11. di. multi. vnde nec ſp ad multitudinẽ respici oportet. 4. q. 3. §. Itẽ in criminali. q̃is pro ipsa prima facie præsumatur, vt no. ĩ. e. §. seq. ver. veruntñ. in aliquib. tñ requirit q̃ duæ partes adsint. ff. quod cuiusq; vniuer. nulli. ff. de dec. ab or. fa. l. 3. C. de decu. nominationes, & iũge q̃ not. s. de rescr. §. quod continet ius cõe. versi. sed quæ dicuntur maiores. & s. de electio. §. qualiter. sub prima forma, super verbo, vel maior & sanior, & sequent.

Quid iuris sit de his quę fiunt à ma. vel minore parte capituli? Et quidem sciendum est, q̃ semper debet prævalere, q̃ vẽ maiori parti. 65. di. c. j. 2. & 3. s. de ele. licet. in fin. 23. di. in nomine dñi. 20. dist. de quib. ff. de re iud. duo ex trib s. de sent. & re iud. c. vlt. 79. dist. si duo. ff. de tuto. & cura. dat. ab his vbi s. de elec. corã. & cùm in iure. & cum in ecclesia: & quia pp. c. Cum ana. in Genesi. ita q̃ sit maior, respectu totius capituli, nõ respectu partium, vt in proxi. alleg. c. j. ex ore. j. de iure pat. c. 3. ff. ad muni. quod maior. 63. di. plebs. Sed & si vnus habeat iustã rationem cõtradicendi, auditur, si hoc probauerit coram superiore, vt ĩ. eo. c. j. & s. de app. vt debitus. & ca. interposita. & ca. constitutus. ĩ. de pur. cano. nos inter alia. vel coram arbitris, ſm quosdam. s. de appe. secundò. & de offi. deleg. suspicionis. quod G. Na. non admittit. Veruntñ si maior pars in aliquo consentiat, præsumitur pro maiore numero, quousque cõtrarium probatum sit. 61. di. nullus. 23. dist. illud. s. de elect. dudum. Inno. sed ex quo probatum est aliquid rationabile. s. quia minor rationabiliter mouet, maior verò irrationabiliter, pręualet minor, & intelligitur maior respectu consilij sanioris. vt 9. dist. sana. quippe. 40. di. multi. in fin. 4. q. 3. §. Itẽ iusiur. s. de testi. pręterea. & c. in nostra. ideoq; interdum pręualet minor pars. ĩ. eo. c. j. 31. di. Nicena. ff. de serui. ru. prę. d. per fundum. 12 q. 2. non liceat. ff. de pace. maiorẽ. s. de elec. congregato. & c. dudum. j. Sed & licet non obsit cõtradictio paucorũ in ꝑsenti, sp tñ obstat contemptus in absentia, vt s. de ele. qd' si cut. & c. venerabilem. §. obiectioni. vers. & ex eo. & c. bonæ memorię. cre. ante fi. Et vnum not. q̃ q̃is capitulum posset facere constitutiones, [c] non tñ hoc facere põt contra antiquas, & rõnabiles consuetudines ecclesiæ, sine consensu epi, vt not. s. de consuetu. cum consuetudinis. s. de conce. pręb. ex parte Aſten. in fin. nec in præiudicium absentium, vt s. de consti. cùm omnes. 11. dist. catholica. ergo quantum ad hęc, necesse est quòd omnes sint præsentes: quantum autem ad alia negotia, sufficit quòd maior pars residẽtium conueniat. 10. q. 2. hoc ius dummodò duæ partes præsentes sint. ff. quòd cuiusque vniuersitatis. plane. & de decret. ab ordina. fac. l. 4. Consueuit & illud dici, quòd si aliqua res communiter pertinet ad aliquos, tanquam ad singulares, quòd in ea fit à maiori parte illorum. in hoc valet, etiam si vnicus dissentiat. vt ff. de seruituti. ru. præ. per fundum. & sic intelligitur, quòd iure communi potior est cõditio prohibentis. vt ff. de cõi diui. Sabinus. quod qualiter intelli-

intelligitur, dic vt plenè nota. s̃. de conſtit. §. qñ conſtitutio incipit arctare. in illa diſtinctione, quæ incipit, cum quæritur, vtrum ſtandum ſit votis maioris partis. Et nunquid canonici per ſe poſſunt minuere p̃bendas, vel deſtruere dignitates in eccleſia. de hoc dic vt plenè not. s̃. de conſti. §. qñ conſtitutio incipit. ſub §. arctat autem. ita demùm in illa diſtinctione, quæ incipit, cùm quæritur, an capitulum nouam dignitatẽ. Vnum tñ not. q̃ vbi aliquod ſtatutum eſt in eccleſia iureiut. roboratum, hac clauſula adiecta, q̃ ſi quicquam contrà fieret, non valeret, quod ſi rationabile ſit, perinde eſt, ac ſi dñs Papa confirmaſſet, vt not. j̃. vt benefic. eccleſiaſtica. §. 2. Canonicus autem per ſe non poteſt eccleſiam ſubiicere interdicto, maximè propter delictum vnius hominis, vt j̃. eod. quę ſiuit: qa peccata ſuos debent tenere authores, vt ibi, & C. de pœnis. ſancimus. 16. q. 6. cognouimus. & c. illud. vnde nec vxor pro marito puniri dẽt. C. ne vxor pro marito. ob maritorum. 11. q. 3. illud certè. nec res puniendæ ſunt pro perſonis. auth. de man. princ. §. oportet. col. 3. hoc in ſpirituali pœna, niſi filius ſequatur patrem in delicto, vt j. q. 4. à principio, vſque ad c. eccleſia. ſed in temporalibus ſępè perit pius pro impio. de con. di. j. in ſancta. in fi. 15. q. vlti. cũ multæ. a j. q. 3. §. item pro peccato. Item maior pars, nõ poteſt iuuari occaſione ſtatuti eccleſiæ damnoſi, licet iurati: quia non debet dici iuramentum, quod cõtra vtilitatem eccl. eſt iuratum, ſed potius periurium. vt j̃. c. j. §. penult. & vlt. s̃. de iureiu. ſic vt noſtris. & c. intellecto. & ſi qs de cętero talia ſtatuta iurauerit, quouſque dignè pœnituerit, à corpore Chri p̃cipitur fieri alienus. vt j̃. eo. c. j. Quid ergo ſi generaliter iurauerit aliquis canonicus ſtatuta eccleſiæ obſeruare? Certè non vr̃ de his ſenſiſſe. arg. ff. de tranſact. cum Aquiliana. & l. qui cum tutorib. §. pen. ff. de condit. inde. ſi procu. quaſi in fin. & de condi. inſti. conditiones. & l. ſeq. s̃. de iureiu. quãto. veniens. Quintauallis. & c. clericus. tñ ad euitandã infamiam facti, conſulo, q̃ ita dicat, benè iuro me obſeruaturũ omnes conſuetudines & ſtatuta huius eccl. niſi eſſet talis, per quã vtilitas vel honor huius eccle. quocunque tpe impediret. & dummodò nõ ſint irrationabilia vel iniqua. Item licet is qui partem decimę fabricę deputatã recipit, ſolus tencatur ad reparationẽ. 10. q. j. decernimus. b & q. 3. vnio. canonici tñ conferre tenentur, & ſi pręlatus cum maiori parte conſentiat. vt j̃. eo. c. vlt. 16. q. j. ſi monachus. j̃. de eccleſ. ædifi. ca. j. & c. de his. Et qđ dixit de maiori numero, fallit in electione Papæ, vbi nõ ſtatur maiori numero, imò neceſſe eſt, q̃ duæ partes conſentiant. vt s̃. de elect. licet. quod dic, vt no. s̃. de elect. §. qualiter. ſub §. fina. ſic & in poſtulatione. s̃. vt lit. non conteſta. in rubro & in nigro traduntur. s̃. de elect. ſcriptum. quod dic vt not. s̃. de poſtu. prælat. s̃. & vtrum. in illa diſtinct. quæ incipit, Ego verò.

12 **Vt Beneficia eccleſiaſtica ſine diminutione conferantur. Rubrica.**

VIa beneficia eccleſiaſtica, de quibus s̃. pręmiſimus, ſine diminutione conferenda ſunt, ideo præcipimus. vt beneficia eccleſ. ſine diminutione conferantur: & ſciendum, q̃ hæc rubrica continet ius commune, cum præcipiatur certum quid fieri perfectã orationem ponendo. ad hoc ff. ſi cer. pet. l. j. de noua. co. fa. l. vnica §. j. ibi ſub competẽtibus tit. ſic de ſup. neg. pręla. ſic de ſeruis nõ ordi. ſic de biga. non ord. & s̃. ne ſe vac. tales enim rubricæ ius conſtituunt. vndè tota die allegamus tam in rubro, q̃ in nigro. C. ne quis in cã ſua ius ſibi diſ. in rubro & in nigro. s̃. vt lit. non conteſt. in rubro & in nigro. traduntur autẽ hic tres regulę, quas ſub §. comprehendimus. Prima eſt, q̃ beneficia ſunt ſine dim. cõferenda. Secunda, quòd nemo ſine accuſatore. damnari debet. Tertia, quòd actore non probante, reus eſt abſoluendus. de ſingulis igitur videamus.

a Certus numerus canonicorum.] Adde doc. in c. cũ M. Ferrarienſis. de conſti.

b In omnib. authoritas p̃p̃.] Adde gl. in c. de forma. 22. q. vlti. gl. pẽnú. in c. quæ cõtra mores. 8. diſt. Archie. in c. authoritatem. 15. q. 6.

IS T autem regula, q̃ beneficia ſine diminutione aliqua ſunt cõferenda, vt j̃. eo. ca. vnico. §. pe. ad fi. j. q. 3. ſi quis præbendas. 15. q. j. ſi monachus. & q. 7. quicunq;. j̃. de deci. cõmiſſum. & c. ex parte. & c. tua. & c. ex tranſmiſſa. j̃. de præb. auaritię. & c. de mon. j̃. de cenſi. prohibemus. & c. grauis. Sup hoc ſciendum, q̃ ſi eccleſia nõ ſit certus numerus canonicorum, recipi poſſunt cano. vltra numerum: qa recipientes ẽt tacitè intelligũtur quoddã ius de nouo velle creare, qđ incipit, cum electo, & extinguit cum defuncto, vt j̃. de præb. dilecto. §. j. ver. præterea.

a Si verò certus numerus canonicorũ [a] in aliqua eccleſia conſtitutus eſt, tunc ſi hęc clauſula appoſita ſit, q̃ ſi quicq̃ contrà fiat, non valeat, & numerus cõfirmatus eſt per Sed. Apo. vel iureiur. quia hæc duo æquiparantur, non valet receptio, vt s̃. de prębẽ. dilecto. §. j. ver. niſi fortè. & c. inter cætera. niſi fructus ſupexcreuerint. vt s̃. de cõſti. cũ M. Fer. §. vlt. vel niſi hoc fieret authoritate p̃p̃, q de hac clauſula faceret mẽtionẽ. j̃. de verb. ſig. c. vlt. & iunge qđ no. s̃. de conſti. §. qñ cõſtitutio. ſub §. arctat ẽt ita demum. nec mireris, ſi Papa põt hæc reuocare: põt. n. de iure ſupra ius diſpenſare. vt s̃. de conceſ. præb. propoſuit. Si verò hæc clauſula adiecta non eſt, & nulla prębenda vacat, non dẽt quis recipi: ſed ſi canonici recipiãt authoritate propria, valet receptio, & videntur renunciare certo numero. ſecus, ſi hoc facerẽt authoritate p̃p̃: qa tunc numerus nihilominus ratus maneret. ſic loquit̃ s̃. de p̃ben. pro illorũ. & de conſti. cũ M. Fer. Recipit aũt in hoc caſu impetrãs, ſi faciat mentionẽ in reſcripto đ certo numero, & iuro, non aliàs, vt s̃. de reſcr. cõſtitutus: qa in oĩbus authoritas p̃p̃ [b] intelligit̃ excepta. ẽt in iuro. vt s̃. de iureiu. venientes. ff. ad municipa. imperatores. rñ. j. & in hoc vr̃ q̃ quoddam ius velit Papa de nouo creare, quod extinguitur cum defuncto, vt dixi s̃. quaſi in prĩcipio huius ſub §. Sin aũt aliqua præbenda ibidẽ vacet, vni tñ danda eſt, & integrè. vt hic. & s̃. de pręb. dile. §. j. verſ. in eccleſia. Verùm cùm duo ad vnã vacantẽ recipiuntur, ſi recipientes nõ intendunt quoddã ius de nouo creare, non valet receptio, neq; ſectio: quia ſi diuidat̃ prębẽda inter ipſos, hoc eſt, contra concil. Turon. ſi vni tm̃ aſſignet̃, alius ſub expectatione remanet, qđ eſt contra concil. Laterañ. eſt & melior rõ, qa ipſum ius canoniæ ad qđ duos recipere intendunt, vnicũ eſt: iõ ſm̃ qđ intendunt, diuidi non pót. 24. q. j. loquitur. ſic intellige. s̃. de p̃b. dilecto. §. j. in prin. ver. & pp q̃. & c. tuę. & c. maioribus. Sed ſi intendunt quoddã ius de nouo creare, & diuiſio fit ex probabili cauſa, & p̃benda diuiſa duobus ſufficiat, valet receptio & ſectio. & s̃. de p̃bẽ. vacante. ver. niſi rõnabili. & in hoc caſu põt fieri cõtra concil. Turon. s̃. de p̃b. maioribus. & in alio. j̃. de rerum permutat. quæſitum. Eſt autem cauſa rationabilis, qñ eccleſia non hẽt comderentem numerũ miniſtrorũ. arg. s̃. de cle. nõ reſi. cũ ad hoc. & de prę-

a Actore nõ probante] Adde gl. in c cũ ecclesia Vultera. de ele. Do. in l. si prius. ff. de no. oper. nun.

ben. significatum. & cum tcđm. §. pe. in fi. j. e. §. vlt. Sed si receptio non sit ex causa rõnabili, vel præbenda diuisa non sufficiat, tenet receptio, vt j. de præb. relatum. & ca. dilecti j. & de concess. præb. cùm super. non tũ sectio. & ideo recipiens tenetur integrare præbendam, vt s. de prẹb. vacante. in princ. & hoc in aliis iurib. allega. s. eo. sub §. rñ. j. Vbi verò certus canonicorũ numerus institutus est nudo verbo: quia non est confirmatus authoritate pp̃ vel iuro, dic vt dixi, qñ non est certus numerus constitutus. Ex supradictis not. ꝙ inter ius de nouo creatũ, vbi ecclesia non hẽt certũ numerum, & inter ius de nouo creatum in ecclesia, quæ hẽt certũ numerum, quatuor possunt differẽtiæ assignari. Prima est, ꝙ primum ius constituitur, ẽtsi hoc non attendatur. secus in secundo. Secunda: quia primum incipit cum electo, & desinit cum defuncto, & sic est personale: secundũ verò incipit cum electo, & nõ desinit cũ defuncto. & sic est reale. Tertia, qa in primo semper valet, ẽtsi non intendatur creari, sed in secũdo nõ sp: quia nunq̃ nisi creari intendatur. Quarta, quia in primo non hẽt locum Lateranen. concil. sed in secũdo locũ hẽt. s. de concess. pb. ex parte Asten. eccle. Quãuis aũt beneficia sine dimi. conferri debeãt, vt dictũ est, põt tñ platus cum capitulo suo. non cũ eo cui daturus est bñficium, ante collationẽ factã, publicè & palàm, vt omnis tollatur suspicio, pro iusta causa & necessaria ad tps licitè retinere prouentus bñficij sic vacãtis. j. eo. c. vnico. §. fi. nam si prælatus cũ capitulo põt ex cã personarum omnino destruere, vt s. de consti. cũ accessissent. prouentus ecclesiarum, vel certã pensionẽ in ecclesiis ad vsum aliorum perpetuò conferre, non solum canonicorũ suorũ, vt s. de prẹb. exposuisti. sed ẽt extraneorũ. j. de don. pastoralis. s. de his quę fiunt à prælat. sine consensu cap. tua nuper. & c. pastoralis. possessiones ex cã perpetuò alienare. vt no. j. titu. j. §. q̃ res, & seq ecclesias ẽt subiicere, & vnire. j. de excess. pręl. sicut vnire. quare ex cã non posset sibi ad tps de prouentib. vacantis beneficij de eiusdem cõsensu capituli ꝓuidere, certè primo tibi: ergo sibi & suis primò astringitur. & si quod plus est ei conceditur, multò fortius & quod minus. vt 12. q. j. §. fi. & c. præcipimus. & c. eps. j. de decim. ex parte. 3. Et no. ꝙ licet sic possit sibi retinere prouentus vnius beneficij, non tñ omniũ quæ vacare contingit, & iõ hoc impetrat à Papa. j. de ver. sig. tua. ꝟm Gost. Vel põt dici, ꝙ ibi nolebat capitulum consentire. & iõ fuit ad superiorẽ recurrendũ. arg. j. de iur. pat. nullus. qua. n. ratione põt hoc facere de vno ex cã, põt hoc de duob. & de trib. & de plurib. ex causa: arg. j. de consan. & affi. tua. C. de dila. l. j. j. de reli. do. c. 2. s. de constit. cum M. Ferrari. & c. cũ accessissent. & c. cùm oẽs. s. de concess. pb. non vacant. cum nostris. §. fi. j. de do. Apostolicæ. Sed quæ põt esse iusta cã? Rñdeo, releuatio oneris debitorũ, vt j. de verb. sig. tua. expensæ nimis graues, & intolerabiles imminẽtes, puta pp guerrã pro iure eccl. tuẽ do ortam pp emptionẽ magnã, quã facit pro fabrica ecclesiæ nimis sumptuosa, & aliis similibus. argu. in iurib. s. alle. & j. de censi. cũ Apostolus. §. inhibemus. s. de offi. ord. conquerente. in fi. in quib. ẽt post collationẽ factam põt charitatiuum subsidiũ exigere pp causas huiusmodi: ergo licet multò fortius. arg. ff. de superficieb. l. j. §. quod ait. & s. de iureiu. quemadmodũ. §. j. & ꝙ ex tali cã vel simili hoc possit facere, est arg. s. de his, quæ fi. à ma. par. cap. c. fi. 16. q. j. si monachus. s. ne se. vac. c. j. j. de accu. cùm dilecti. §. fin.

ITem traditur hic alia regula. s. ꝙ nemo sine accusatore dãnatur, vt j. in princi. 2. q. j. de de manife. 23. q. 4. quisquis. Fallit hæc regula in 11. casibus. Primò, vbi suspecta scriptura in iudicio profertur. C. de proba. iubemus. Secundò, si testis ꝓcax fuerit, & vacillauerit in iure. C. de testi. nullũ. j. de pẹn. super his. Tertiò, si tutor suspectus sit. ff. de suspect. tu l. 3. §. prẹterea vidẽdũ. Quartò, si maritus accusat vxorẽ de adulterio, & ipsa replicat de lenocinio. ff. de adu. l. j. §. si publico. Quintò, si Iudex reperiat accusatorẽ calũniari. ff. ad Turpil. l. j. §. j. & 2. q. 2. notandũ. j. de accu. c. j. & 2. Sextò, si ꝓ modũ inqsitionis inquirat de crimine, vt j. de accu. qualr & qñ. & c. inqsitionis. Septimò, si infamatus deficit i purgatione. j. de sim. & de hoc s. de coh. cle. & mu. tua. in fi. Octauò, si crimẽ notoriũ sit. 2. q. j. de mani. s. de app. cũ sit. in fi. de accu. euidẽtia. Nonò, si corrũpit testes ad uersarij. 3. q. 7. §. tria. ver. si qs aũt. Decimò, vbi aliqs can. deporrauit literas sigillatas nõie maioris partis ca. cõsentiẽtis, cũ minor nõ cõsensisset. s. de test. tã literis. in ... s. de ꝓb. 3. Vndecimò, vbi qs inuenit sibi accusator iudex, & testis: qa ad certã pœnam se obligauit spontanea volũtate, vt s. de ele. cũ dilectus. §. vlt.

a Atur hic & alia regula. s. ꝙ actore non probãte, reus, & si nihil ꝓstiterit, absoluẽdus est, vt j. §. j. cuius verba sumuntur ex l. C. de edẽ do. qui accusare. & 6. q. vlt. actor. Fallit aũt hæc regula in 15. casib. Primò, vbi quis negat ius. & est rõ. vt not. s. de prob. §. quis dẽt probare. versi. negatiua iuris. Secundò fallit, vbi præsumptio est pro actore. s. de procu. ex insinuatione. & de iureiur. iuñm. Tertiò, si negationẽ impugnet honestas: vt cùm vxor negat se acquisiuisse de bonis mariti, ne in turpis quæstus suspicionem incidat. C. de dona. inter vir. & vxor. ẽt. ff. de donat. inter vir. & vxor. Quintus Mutius, quod & in acquisitis per prælatũ dici potest. vt C. de episc. & cler. sacrosan. & in auth. licentiã. ibi signata. Quartò, cum actor fundauit intentionẽ suam de iure cõi. 100. dist. contra morem. s. de offi. archiepi. c. vlti. 16. q. 7. oẽs basilicę. C. de probati. sine possidetis. Quintò, cùm reus assumit sponte onus probandi. 29. q. 2. cuius rei cã. ff. de prob. circa. s. de rest. spol. c. j. Sextò, in communibus iudic. vbi vtriusque probatio auditur, vt s. de probat. ex literis. ff. de iudic. in his tribus. Septimò, cùm vterque dicit se possidere. vt s. de proba. licet. Octauò, in crimine falsi, vbi vtriusq; probationes recipiuntur. C. de falsis. vbi. Nonò, in crimine lęsæ maiestatis, & in sacris militaribus desertis, & in ꝓditione patriæ, & in crimine peculatus, vbi vtriusque probationes admittũtur. C. de abo. fallaciter. in fi. Decimò, qa priuileg. actoris transfert onus probãdi in reũ. puta si pupillus vel miles repetat solutum, tanq̃ indebitũ, reus tenetur probare debitũ: aliàs antẽ qui dicit indebitum, q̃uis neget, probare dẽt: nemo. n. ita creditur demẽs, vt facilè pecunias suas iactet. ff. de proba. cùm de indebito. §. j. & §. fin aũt. Vndecimò, delictum ipsius rei, vt si neget numerationẽ pecuniæ, q̃ repetit tanq̃ indebita. vt j. de solu. c. vl. C. de non nume. pec. auth. contra. & ff. de prob. cùm de indebito. circa princ. vel qñ incidit in pẹnam litigiosi. C. de litigiosis. l. vlt. Duodecimò, negatiua quæ habet implicitam affirmatiuam, probari debet à reo. s. de renunciatio. super hoc j. de succesionib. ab intestato. cum dilectus. argument. ff. de probationib. ab ea parte. §. si quis. & l. si filius. Tertiodecimò, cùm natura negatiuam impugnat: vt cùm quis negat hominem

minem ſanæ mentis: quia ex natura cõtrariũ prę ſumitur, ꝓbare habet hominẽ furioſum. C. de codicil. nec codicillo. tertia q. 9. indicas. Quartodecimò, ꝓp cõtumaciam. nõ iurantis. ſ. de iuro calumniæ. §. vlti. Quintodecimò, ꝓpter contumaciã nõ veniẽtis intra annum. ſ. vt lit. non conteſtata: quoniã. §. in aliis.

13 De Rebus eccleſiæ alienandis, vel non. Rub.

SVMMARIA.

1 *Alienatio quid ſit.*
2 *Quæ res alienari poſſunt.*
3 *Cauſis ex quibus res alienari poſſunt.*
4 *Alienandi quæſit forma.*
5 *Pœna malè alienantis quæſit.*
6 *Pœna malè recipiẽtis quę ſit, ut rẽ cum fructib. reſtituat.*
7 *Res alienata an repeti poſsit, & per quem, & qualiter.*

AVdiſtis de ſpiritualibus rebus clericorũ. intendẽs aũt author tractare de temporalib. ſine quib. ſpiritualia diu eſſe non poſſunt, ſicut nec anima ſine corpore. j. q. 3. ſi quis obiecerit. prohibere intẽditin primis allegationes, & ideo dicit de reb. eccleſię alienandis, vel non. facit enim ius hęc rubrica. quod dic vt no. ſ. tit. j. in princ. hic ergo videndũ, Quid ſit alienatio, Quæ res poſſunt alienari, Et quib. ex cauſis, Quæ ſit forma alienandi, Quæ pœna malè alienantis, & quę ſit pœna malè recipientis, An res alienata repeti poſſit, & per quem, & qualiter.

a 2 b

Quid ſit alienatio.

a† Omnis actus per quẽ trãsfertur b dominiũ. ſed trãſponunt̃ ſic verba: Oĩs actus ꝑ quẽ trãſfertur dñium, eſt alienatio. vt C. de ſun. do. l. j. ad idẽ. ff. de alie. iu. mut. cau. fac. ex hoc. §. 2. & de verb. ſign. alienationis. C. de iure emphy. l. j. hoc ꝓpriè. Sed in tractatu largo modo accipit̃ alienatio: quia ꝓhibet̃ etiã cõtractatus, per qđ dominiũ non transfertur. vt conditio, hypotheca, emphyteuſis. vt ĵ. e. nulli. §. alienationis. in auth. de non alien. aut per. §. nos igitur. mihi incipit, alienationis. coll. 2. ſic accipitur C. de re. alie. non alie. l. vlt. Sed & alienare dr̃ qui vſucapi. permittit, & qui non vtendo ſeruitutẽ amitti. ff. de verb. ſign. alienationis. Quod dixi de locatione, ſiue cõductione, intelligas perpetua. vt c. ad audientiã. nã ad tẽpus non ꝓhibetur. vt ĵ. de locato. veſtra nobis. ba. & ne prælati vices ſuas. querelã. Sed quã vocas perpetuã, & qñ concedit. alicui, & hęredib. ſuis. nã vſq; ad 30. annos põt locari. nõ vltra. in auth. de non alie. emphyt. §. ſi vero aliquis. coll. 9. & §. ſeq. vel fortè ille. §. loquitur, quãtum ad precariã, de qua dr̃ ĵ. tit. j. Alibi dr̃ perpetuum, quod durat vſq; ad 30. annos. vt no. ſ. de reſcriptis. §. quod cui præiudicet.

2 c

Quæ res poſſunt alienari.

† Generaliter tibi trado, ꝙ res eccleſię alienari ꝓhibentur in detrimentũ. vt C. de ſacr. ſanct. eccle. iubemus. in auth. ẽtica de non alienan. re. eccle. coll. 2. ĵ. e. c. 1. & c. ſi quis presbyterorũ. ſiue ſint de menſa epi, ſiue de mẽſa capituli, ſiue dubitetur an ſint, vt ĵ. e. vt ſuper. & c. poſſeſſiones. 10. q. 2. hoc ius. §. qui res. ſic & res Cæſaris alienari ꝓhibentur. ff. de leg. j. apud Iulian. §. fi. Sacræ verò res & religioſæ, alienari non poſſunt titulo venditionis. ff. de contrahen. empt. & liberi hominis. & l. in modicis. liceat tranſeant cum vniuerſitate, vt ĵ. de iure patro. ex literis. vaſa verò ſacrata. non conflata, poſſunt vẽdi in forma ſua alteri eccl. conflata cuilibet. 10. q. 2. hoc ius. 12. q. 2. aurũ. Itẽ ſi presbyter duos ſeruos donec eccl. vel ex induſtria ſua eidẽ acquirat, põt vnum ſeruum eccle. manumittere, etiam non benè meritũ, vt ĵ. e. cõſensus. 12. q. 2. eps qui mancipiũ. ſed qui res ſuas nõ attulerit, damnũ nõ inferat, vt ĵ. e. epi. 12. q. 2. & ſi illi. itẽ benè meritos de cõſenſu epi manumittere põt. 12. q. 2. ſi quos deſeruis. & c. placuit. Itẽ res quæ ſaruãdo ſeruari nõ poſſunt, alienãtur, & ea quæ magis expedit diſtrahi q̃ ſeruari, vt animalia ſuperuacua, veſtes attritæ poma, ceraſa, & ſimilia, vt no. ĵ. e. §. ſeq. ver. res aũt. & iunge hic ea quæ no. ĵ. dẽ contrah. emp. §. de quib. re. & ĵ. e. §. fi. ver. ſed & illud. & ſeq. Itẽ de hoc quod dictũ eſt, ꝙ res eccleſiæ gñaliter alienari ꝓhibent̃, excipiũtur 4. ſine v. caſus. & ideo videamus. d

Et quibus ex cauſis.

3 †Primo cauſa neceſitatis, vt in illa l. 10. q. 2. hoc ius. ſ. qñ debitum vrget. Secũdò, cauſa pietatis. ſ. ꝓ captiuis redimendis, vel alimonia pauperũ, tẽporis famis, vel cladis. 12. q. 2. aurũ. & c. gloria. 16. q. j. qm̃ quicquid: quia corpora hominũ omnib. rebus prę ferenda ſunt. vt C. de ſacr. ſanct. eccle. ſancimus. j. cum gratia ipſorũ natura rerũ oĩa comparauit. vt no. ſ. in proœmio. §. vnde habuit originẽ. ideo rediculum eſt, quod tunicæ accedat homo ꝓp dignitatẽ ſuã. vt ff. de redhi. act. iuſtiſsimè. facies. n. hominis figurata ſiue ſignata eſt, ad ſimilitudinem cœleſtis pulchritudinis. C. de pœnis, ſi quis in metallũ. ideo hac neceſsitate vrgẽte, obligari poſſunt libri. & ſacra vaſa. vt ĵ. de pign. c. 1. Tertiò. cauſa vtilitatis. 12. q. 2. ſine excep. ĵ. e. vt ſuper. §. vlti. Quartò cauſa æquitatis, qua de cauſa põt concedi in perpetuã emphyteuſim terræ illę, quæ arabiles factæ ſunt eis, vel hęredib. illorũ quorũ labore hoc factum dignoſcit̃. niſi tũc, id eſt, tẽpore extirpationis, ſecundũ quoſdam, vel. i. tempore cõtractus, ſecundũ alios, quod verius eſt, poſſint ad alios transferri cum maiori vtilitate eccleſ. vt ĵ. e. ad aures. ergo ſi laborãs vel hęres vult tm̃ dare quã rum alius, præfertur omnib. ſi non vult tm̃ dare, repellitur. ſed tm̃ ꝓ labore ſatisfaciendum puto, ne defleat laborẽ & diligentiam adhibuiſſe. arg. ſ. de reſti. in integ. c. 1. C. de allu. & palud. l. fi. Quintò, cauſa incommoditatis, vel minoris vtilitatis, 12. q. 2. terrulas, admittitur etiã contractus precarij, & precarium, & precariæ. quod dic vt no. ĵ. tit. j. & vide quid iuris de alijs contractib. in aliis ſeq. ſummis. Poſſent & alię cauſę aſſignari. vt

a Quid ſit alienatio.] Adde Doc. in rubr. eo. ti. & quot modis dicatur fieri alienatio. vide per Bal. in l. fi. C. de bo. auct. iu. poſſ. Bal. in c. j. in §. aut ſi liberatio. qui mo. feu. amit. i vſi. feud. Inno. in c. Epiſcopi & c. ſe. de reb. eccl. non alie.

b Definita alienatione, reliquũ eſt, vt ad eius acceptiones ꝓueniamus. Eam. n. variè accipi ſcribit Mar. noſter in ſumma rub. de alienat. Qñque, inquit, ſtrictè ſumitur. qñque verò largiſsimè. Strictè quidẽ ſumit in eo contractu tm̃ in quo dñium trãſferi. C. de ſun. dot. Item largè ſumitur verbũ alienationis i conductionib. donationib. in emphyteuſi. & omni perpetuo contractu. Qñque ẽt largiſsimè, vt in caſu extra de of. dele. venerabilis. & de re. alie. nõ ali. nulli vbi. de hoc in gl. verbũ. Alienatio aũt propiè illa non dr̃, qñ reſecclęſiæ à laico detẽtę in epm̃ transferuntur. Itẽ ſi de fratre ad ſororẽ, vt C. de fideic. l. voluntas. de his quę ſi à præla. cũ Apoſtolica. Quod nota. ad multos effect̃. Ma.

c Res eccleſię alienari prohibẽtur.] Ad de Lau. de Rodulphis. diffusè in rep. ca. ſine exceptione. 12. q. 1.

d His addas, & alium caſum ex Mar. nro, videlicet, vt ꝓp vtilitatem minus vtile vendi poſsit. 12. q. 2. hoc ius. 12. q. 2. aurũ. Quod aũt de rebus, q̃ ſeruando ſeruari nõ poſſunt, alienabilib. ait Hoſtiẽſis, hoc de mobilib. accipiendũ rectè putat. Mar. vbi ſupra. Immobilia verò alienari vetantur, vt c. nulli. de reb. eccl. non alienand.

e Si dolus det cãm cõtractui.] Addd qđ dolus dans cãm cõtractui bonæ fidei reddit illum ipso iure nullum ſm An. in l.aduerſus fratrẽ in princ.C.de exce. ſeu prę ſcrip.

f Item in venditionibus rerum eccleſię parochialis requirit conſenſus epi & patroni.12.q.2.placuit.Solus autem eps ſine ſacerdote non poteſt.10.q.2.c.vlt. Solennitas autem illa, quæ ſtatuitur. 10.q.2.c. hoc ius correctum hodie non ſeruatur. Forma vero alienandi variari poteſt ſm varietatem eccleſiarum epiſcopatuũ. monaſteriorum & parochiarũ. Colliguntur autem oẽs formę.10.q.2. hoc ius.& c.ſi quis eps. & 12.q.2.placuit & c.ſine. exceptione. & c. alienationes.& c. Abbatibus. Mar.

ri.vt 12.q.2. aurum. ſed oẽs aliæ ad has 5. reduci poſſunt, ſicut quilibet ſyllogiſmus ad quatuor primos modos principales reduci põt. Res aũt quę ſeruãdo ſeruari nõ poſſunt, ſine aliqua ſolennitate alienãtur.12.q.2. terrulas. C.de admi.tu. lex.in fi.& l. vlt.§.vlt. & qñ decret.opus nõ eſt l. vlt.96.diſt. benè quidem. ſed alię cũ ſolennitate.& olim quidẽ duo de vicinis epis intererãt, & de cauſa alienationis cognoſcebãt & ſcribebãt: 10.q.2.caſellas.in fin.12.q.2.quicũque.17.q.4.nullus.res.hodie ſufficit cõſenſus epi, & capituli.vt 12.q.2.ſine exceptione.& ſi res modica ſit,& neceſsitas magna,nõ requiritur cõſenſus capituli.vt ea.q.c.terrulas.& no. s̃. de his quæ fi.à prę la.§.j.& fin. vtiles tñ non poſſet.17.q.4.quicunque.j. aliàs contrà. vt in c. terrulas. In reb.monaſteriorũ alienandis requiritur conſenſus abbatis. & capituli,& epi.12.q.2.abbatib.17.q.4.in venditionib.ſed iſtud nõ ſeruãt vbique,ideo dixit Goff. q̃ putabat ſufficere ſolennitates,ſm locorũ conſuetudines approbatas: quod non placet:quia poſſent eſſe eccleſiis onerosę.arg.s̃.de conſue.c.1. Si verò res eccleſiæ parochialis, requiritur etiã conſenſus ſacerdotis.12.q.2.placuit.10.q.2.ſi qs eps. facta alienatio alio mõ nulla eſt,licet in caſu licito.12.q.2. ſine exc. C.de ſacr. ſanct. eccl.iubemus. in fin.& in auth.d. n. extrà e.dudum.§.quia verò.quod intelligas in eccleſię detrimentum,vt patet in his quæ no.s̃.ne ſe. vac. c.1.ver.alij contrà.ſed & cũ prę ſcripta forma & alia quã habes.j̃.e.§. pxi.facta etiã in caſu non cõceſſo tenet ipſo iure. arg.s̃.de his quę fiunt ab epiſcop. cũ nos.ſed & ſi læſa ſit eccleſia reſtituit.j̃.e. ad noſtram quod dic vt no.s̃.de in integ.reſt.§. in quib. Vnum tñ no.q̃ ſolẽnitas illa quæ habetur 10.q.2.hoc ius.hodie non ſeruat ſm Goff. puto q̃ & in multis alijs delinquant homines, & omittãt. & ideo dic p̃ vt ſequit in §.ſeq.nam in perpetuis alienationib.ſolẽnitas eſt ſeruanda,vt in auth.d.n.extrà eo.dudũ.§.quia verò.

4 **Quæ ſit forma alienãdi.** † De hoc no. s̃.§. p̃ xi.ver.res aũt.& ſeq.& illud hic iunge:ſed & dicas,q̃ ſi aliqua ſubſcriptarũ quarta, ſiue quĩta principaliũ cauſarũ ſubſit, requiritur q̃ totus clerus cõſentiat, & cauſa vera ſit, & interueniat ſubſcriptio clericorũ & nihil fieri in damnũ diuinæ domus. 12.q.2. ſine exceptione.& q̃ eſt mobilib.ſolui non põt debitũ,& q̃ debitũ vrget, debet iurare œconomus corã epo. 10. q.2.hoc ius.C.de ſacr. ſanct.eccle. iubemus.& auth. hoc ius. nec ſufficit conſenſus, niſi interueniat ſubſcriptio, vt d.c. ſine exce.& auth.hoc ius. & arg. 96. diſt.c.1.10.q.2.caſellas. 12.q.2. abbatib.in auth. de non alien. aut permu. re.eccle. col.2.Sed ſm Io. hęc ſolẽnitas in maiorib. eccleſis tm̃ matricib.obſeruari debet.ar.12.q.j.nõ dicatis ibi, poſsidere, &c.& c. vidẽtes.ibi,matricib.&c.cũ olim.n.eccleſiæ eſſent tenues, maior erat inquiſitio adhibẽda in alienatione:ſed cũ hodie augmẽtatæ ſint poſſeſsiones eccleſiæ,ſufficit conſen.cap.vt c.ſine exce. C.de præd. minorũ.ſi prędiũ.s̃.de foro.comp.ſanè.& no.s̃.de his q̃ fi.à præla.§.j.ſed in c.ſanè.loquitur de ſubſcrip.& qđ dr̃ ibi de clericis,intelligitur de canonicis:nã nõ debet cõicari inter clericos eiuſdẽ eccleſię,niſi ſit intitulatus,nec habet quilibet vocẽ in electio.cũ aliis, licet percipiat fructus eiuſdẽ eccle. quia benè põt eps alicui concedere beneficiũ,nec tñ erit canonicus, vt 16.q.j.poſſeſsiones.qñque etiã habet præbẽdã, & nõ eſt canonicus.quod dic vt no.s̃.de præben.§.cui. ſub §.ſed nunquid pueris.& ſeq. In reb. aũt laicorum ſeu priuatorũ hæc ſolennitas nõ attenditur, vt patet j̃. de cõtrahen.empt.§.j. In vtriuſq; tñ verũ eſt,q̃ ſi dolus det cauſam contractui e, nullus erit. quod dic vt no. j̃.de contrahen. emptio.§. qualitet reſcindatur f.

Et quę ſit pęna malè alienãtis.† De poſitio,ſi ſuper 5 hoc accuſetur.12.q.2.monemus.& c.Apoſtolos.& c. diaconi. niſi celeri reſtitutione, vel repetitione, ſibi proſpexit: & eãdem pœnã patitur clericus iniuſtè ſubſcribens.vt j̃.e.ſi quis.& s̃.de ele.quod ſicut.§.vlt. & debet reſtitui res non deteriorata,vt no.j̃.tit.j.§. contra quẽ. ver. tenetur. Celerem intelligas reſtitutionẽ poſt interpellationẽ eccleſię ſine mora.ſicut.n. poſſeſſor qui facultatẽ habet rei reſtituendę vr̃ in mora,ſi interpellatus congruo loco:& tẽpore,non reſtituat. ſic dicas & in alienatore, q̃ ſi interpellatus ab eccleſia non cõponat cũ poſſeſſore,ita q̃ rem tecuperet & reſtituat eccle. vel ſaltẽ cõtra poſſeſſorẽ agat, quod ei licet.vt j̃. e.ſi quis presbyterorũ.35. q.9. qđ quis commiſit.& no. j̃. e.§. an res. ad minus ceſſa ſibi act.ab eccleſia:& niſi totũ intereſſe præſtet eccleſiæ, vr̃ in mora.Sin aũt ſibi prouiderit pœnam & moram depoſitionis,de qua dictum eſt s̃.c.excõicationis.de qua habes j̃. e.ſi quis presbyterorũ. euitabit, nã & ſi quis rẽ alienauerit, deinde eandẽ receperit, pœnam edicti vitabit.ff. de ali.iud. mu. cau.fac.l.ex hoc.§. ſi quis alienauerit.& licet hic loquamur de celer.reſtitutione,& alibi tñ loquitur de cleric. ſatisfactione. j̃.de loca.& condu.pp.& c.potuit. ſm Goff.& no. in ſumma ſub §.potuit.§. qualiter cõtrahatur.ver.item eſt de natura cõtractus. & ſeq. Alij dicunt. q̃ licet rẽ reſtituat,pœnam tñ depoſitionis nõ euitabit,ſed pœnã excõicationis tm̃.vt in decre.§.ſi quis presbyterorũ.& hoc innuit decr.s̃.de ele.quod ſicut.§.vlt.vbi vr̃ innuere, q̃ diſpenſetur, & p̃ eis facit Grego. dicens, q̃ ſi prelatus ſigillum ſuum commodauerit, quo ſua poſsit eccleſia obligari ab adminiſtratione ſpiritualiũ,& tẽporaliũ nouerit ſe ſuſpenſum.j̃.de ſolu.ſi quorundam.tñ prima opi.magis placet.

Et quæ ſit pęna malè recipiẽ-

6 tis. Vt rem cum fructib† reſtituat, & vt non poſsit repetere precium ab eccleſia.vt in auth.hoc ius. §.q verò.10.q.2.hoc ius porrectum. ſed habebit contra alienantem regreſſum,ſi ſit bonæ fidei.12.q.2.Vulterանç.ſi certè etiam ſi malæ fidei poſſeſſor ſit,vt j̃.eo. ad audientiam.& eſt ſpeciale in hoc caſu, vt prelati metu pœnę, & ſi non propter Dei timorem ſegniores fiant circa venditiones.vt in authen.de non aliẽ. §.ſi quis igitur.& §.ſequen.coll.2.ſm Hug.quod verius credo.al.diſ.in malæ fidei emptore.vt j̃.de cõtraden. emp. & vend.§. & ad quid venditor.Item ſi à rege petat quis bona eccle.vt recipiat,irritum eſt,& à communione eccleſiæ,cuius facultates auferre conatur,excludi iubetur.vt j̃.e.quę res.16.q.j.in canonibus.12.q.2.quicunque militum.& c.de rebus. Idem eſt,ſ. occaſione laicæ poteſtatis facta ſit venditio,vt j̃.e.cum laicis.quod dic vt no. j̃.de immu.ecc.§. in

quantum,

quantum. ſub §. ſed nec illa. Sed & ſm l. nullam omnino actio. habet acceptor: ſic enim dixit, ſed melius dī omnino delegandas eſſe actiones huiuſmodi acceptori: & ſumpſit hoc ex l. C. de ſac. ſanct. eccle. ſancimus. nemini. veruntamen illa corrigitur per auth. s̄. allegatam. & 12. q. 2. Vulteranæ. & ideo dic vt no. s̄. eod. §. in prin. g

g 7 An res alienata † repeti poſsit, & p quē & qualiter. Sic per quā libet perſonam eccle. etiam per parochiale propriū in ſubſidium & cum fructibus, vt j̄. e. ſi quis. in fin. 16. q. 7. filiis ac nepotibus. & arg. ff. quod vi aut clam. aut qui. §. j. & ff. ex qui. cau. in poſſ. eatur. hęc autem. & de dam. infec. l. 4. §. prętor. Quinimò repeti poteſt etiā per alienantem. vt s̄. e. §. quæſit pœna. ver. celerem. quamuis iurauerit non venire contrà: vt s̄. de his q̄ fi. à ma. par. cap. c. 1. §. pen. & vlt. quia non ſunt iuramenta. ſed periuria, quę in detrimentum eccle. attē tātur, vt ibidem, & s̄. de iureiu. ſicut noſtris. ſed con trà. s̄. de inſti. cum veniſſent. in fin. ſed non ob. ſbi. n. ſeruatur iuramentum: quia aliter conſuluitur Archi diaconatui. ſic j̄. de ſpon. commiſſum, & iunge quod no. j̄. ver. ſed nunquid eps. Alij dicunt ipſum alienantem admittendum in modum denunciationis. arg. s̄. de iureiur. quēadmodum. Verius credo primum, 35. quæ. 9 quod quis. s̄. de electi. noſti. quia delictum perſonę, & c. 16. q. 6. ſi epiſcopum. vnde conſtitutio, ſi quis in tantam. C. vnde vi non habet locum, vbi prę latus authoritate propria vſurpat quod ſibi debetur ſicut nec inuaſio tutoris nocet pupillo. C vnde vi. me minerint. nam meliorem conditionem, & c. s̄. de in integ. reſtic. c. 1. j̄. de don. c. 2. ſed prælatus qui ſic inuadit, vel inuadentem punire neglexerit, excōicandus eſt. 16. q. 6. c. j. & quod dicit ea. cau. q. 6. c. 2. quod prę latus patitur detrimentum cauſæ, eſt intelligendum, quantum ad exercitium, vel ſi ſpectat ad perſonam ſuam. 16. quę. 6. §. vlt. C. vnde vi. ſi quis. s̄. de prę ben. de mulcta. vel de proprio ſoluet. vt s̄. de ap. reprehenſibilis. §. ſi autem. & de prę b. de mulcta. quandoque tamen poteſt ſibi ius dicere quis. C. quando licet vnicuique ſine iudic. viu. l. j. quod dic vt not. s̄. de treuga. & pa. §. quid ſit iuſtum bellū. ver. ſed quid ſi quis non habeat. & ſeq. Item quod per prædeceſſorem iniuſtè alienatum eſt, ſucceſſor reuocabit. vt j̄. eod. epiſcopi. in fin. non ob. pœna aliqua. j̄. de præcariis. c. 2. & de rer. permu. c. 2. & de don. ca. 2. & c. Apoſtolicæ. Eccleſia autem, cuius res alienata eſt iniuſtè, duplex habet auxilium: quia poteſt agere contra recipientem, vt not. s̄. eod. §. in princ. vel contra alienantem, vel ſucceſſorem. C. de ſac. ſan. ecc. iubemus. §. vlt. 12. q. 2. Apoſtolicos. & C. ſi tutor vel cu. l. fi. ſed vno ſoluente, alter liberatur. ff. de eo per quem factū eſt. l. j. §. ſi plures. & cùm proprium delictum cuiuslibet puniatur, non poteſt deſiderare, vt actiones ſibi cedantur. ff. de admini. tut. ſi plures. in fi. Quid ſi cœpit vnum conuenire, nunquid poteſt cōuenire & aliū ſic? non enim per conuentionem ſolam, ſed demum per actionem tollitur actio. ff. depoſiti. l. j. §. ſi apud. C. ſi tutor. vel cura. l. fi. Quid ſi partem ſui intereſſe: conſequatur ab vno, dicit q̄ tantùm minus conſequitur ab alio. ff. de exer. act. l. j. §. hęc act. Quid ergo, ſi componat cum vno, & faciat eum redimi, vt in pace remaneat. idem dic, vt proxi. no. ſcilicet quòd tantum minus conſequitur ab alio: videretur tamen, quòd in totum obſtare excep. argu. s̄. de reſcrip. c. ad audientiā. 2. & c. in noſtra. c. nonulli. ſed non eſt par eademq; ratio amittere debita, vt hic, & lucra non capere. vt ibi. C. de codicil. l. fin. Sed g nunquid ēpis poteſt repetere rem. quam iniuſtè alienauit? Non videtur. quia quem tenet de euict. actio. multò fortius eundem agentem repellit excep. C. de euict. excepti. ſed contra hanc exceptionē poteſt epiſcopus replicare rem eccleſię eſſe, ſicut replicat mulier ſe mulierē eſſe, & ideo ſibi Velleianum competere. ff. ad Velle. ſi mulier. §. item ſimulier nec eſt mirum, ſi hoc contingat in epiſcopo: quia contingit ſimile in priuato. C. de agri. & cenſi. quemad modum. li. 11. ideo dic, vt no. s̄. eod. §. ver. quinimò. & ſeq. Extra ſummā videndum, an aliquis poſsit à ſe eximere eccle. in totum à iure epiſcopali? Videtur quod ſic. j̄. de religio. do. conſtitutus vbi retinet ſolum 8. den. de cenſi. cùm venerabilis. & caſopitæ. Sed non eſt verum. j̄. de don. paſtoralis. j̄. de exceſ. præla. ad hoc. quod dic, vt plenè no. s̄. de offic. ord. §. quid pertinet. ſub §. ſunt autem quædam. ver. & no. quòd quantumcunque. Item quæritur, an abbas poſsit retinere eccleſiam, quam accepit de manu laici? Et videtur q̄ ſic. 63. diſti. Adrianus & c. in ſynodo. ſed cōtrà. 16. q. 6. nullus. & c. ſequen. & cap. j. & idem videtur in decimis, & in aliis rebus eccleſiaſticis, quibus ſtandum eſt, ſi tā ſequitur conſenſus epiſcopi, valet. ead. quæſ. §. ſicut ergo. & c. decimas. j̄. de iure. patro. quod autem. §. de cætero. & c. illud. Sed & illud quæri conſueuit, vtrum in rebus eccleſiaſticis à laicis detentis ad ius eccleſiæ reducendis & reuocandis, ſufficit authoritas diœce. epiſcopi ſine conſenſu capi. puta laicus detinet decimam ad parochialem eccle. pertinentē vult transferre in aliam, nunquid hoc poteſt facere de conſenſu diœc. tantum? & dicas quòd ſic, vt s̄. de his quæ fiunt ab epiſc. cum Apoſtolica. 16. quæſt. j. c. fin. Ad quod ſic opponitur, per collationem laici & conſenſum epiſcopi transfertur dominium rei in illam eccle. cui confertur, quo ad priorem eccleſiam, cuius fuit: quia alienatio eſt omnis actus, per quem dominium transfertur, vt no. s̄. eod. §. j. nec reſpectu ſecundę eccle. dicitur res reuocari, ſed potius de nouo acquiri. eo q̄ nuſquam ipſam rem prius habuit. Dic quòd licet in veritate hæc ſit quædam ſpecies alienandi, quo ad primam eccleſiam, tamen hęc ſpecies eſt connexa. illa enim ſpecies prohibetur, qua res alienatur ab eccle. cuius eſt, & ſic intelligitur q̄d dī j̄. eod. per totum. ſic prohibitio, quæ fit à teſtatore, non extenditur ab illam, quæ fit in familiam. C. de fideicomiſ. voluntas. vel hæc alienatio toleratur, vt maius inconueniens euitetur. ſic & Dñs aliàs voluit magis ſibi quàm dęmoniis hoſtias immolari. 22 quę. j. conſiderata. Item res iſta quodāmodo recuperatur, & ſi non ab illa eccleſ. cuius erat, ab alia tamen, & ſic ſemper habet ipſam eccleſiam, quę vnica eſt. vt 7. quęſt. j. nunciamus. & no. s̄. de transla. epiſco. §. cuius authoritate. ver. patet ex premiſsis. & ſic vtilitati eccleſię vniuerſalis conſuluitur in hoc caſu. hęc eſt ratio diuerſitatis quę tangitur s̄. de his quæ fiunt ab epiſcop. cùm Apoſtolica. §. authoritates. ſed facilius & fauorabilius permittitur rei perditæ, in aliam eccl. translatio, quam habitæ & poſſeſſæ alienatio. nā & in reb. nō habitis, ſed habendis, pōt per

ſeruum,

g Quod ait Hoſtienſis, recipienti nullā actionem competere, p̄cedit) vt Martinus ibidem ſcribit in eccleſia, aduerſus quam nullam actionem habet. fallit tamen in alienāte in quem recipiēti datur actio, arg. extra de rep. eccle. non alien. ad audiētiam. & 12. q. 2. Vulteranę. Sublimitac hoc Marti. ſi mala fide quis acceperit rem eccleſiæ, tunc nec aduerſus eccleſiam nec aduerſus alienantē actionem hēt. 16. q. 3. vniuerſas. niſi ſibi per cautionem de euictione proſpexerit, ſm quoſdam ar. C. de euictio. ſi fundus. Mart.

h Quod ad articulũ, de alienatorum repetitione attinet, ita à Martino noſtro ſcriptum ſcio. Item ſi res eccleſię ſit p̃ter formã iuris alienata, tunc eccleſia poteſt agere circa poſſeſſorem realiter, & circa alienãtem, perſonaliter. 12.q.2 apud clericos: & ideo alienatio rei eccleſiaſticæ non valet, niſi in ſex caſib. forma tñ ſeruata, videlicet, ſi debitum vrget, p̃p redemptionem captiuorum, propter pauperes paſcẽdos p̃pter eccleſiam ędificandam, p̃pter ęmeterium ampliandum, & p̃pter vtilitatem, & ſimilia. d.c. hocius. Licet autem facta fuerit alienatio in caſu cõceſſo, ſi tñ facta fuerit contra formam iuris, nulla eſt ipſo iure, vt 12.q.2. ſine pexceptiõe, & in gl. de facto. extra. d̃ reſti. in integr. conſtitutus. & de his quæ fi. à mai. par. ca. c. j. & tali alienationi. rei eccleſiaſticę quilibet de collegio cõtradicere poteſt: extra de rebus eccle. nõ ali. c. 1. ſi qs vbi de hoc in gl. Mart.

a Precarium autem variè accipi & dici, Marti. e. tit. in ſumma adnotauit, Nã quandoque precaria d̃ donatio ad p̃ces facta vſque ad mortẽ accipientis. 12. q. 2. ſepe. Item precaria dicitur cõtractus ad preces ſactus, vſque ad mortẽ accipiẽtis. & hoc habetur: 10. q. 2. prę carię. & extra e. tit. c. fi. & dicitur contractus innominatus. Itẽ precaria d̃ cõtractus innit⁹ ad p̃ces aliquorũ, vſq; ad quinquenniũ, vt de quinquennio in quinquenium ſit renouandũ, vt extrà, de p̃cario. c. 1. vbi de hoc. Precaria quoque d̃ conceſſio: vſufructus ad preces facta. d. c. p̃carię.

b Adiicias & hoc ex ex Mar. noſtro, vbi ſuprà, q̃ precariæ, quę dantur ſub modico cenſu, reuocari poſſunt, ſi eccleſia tempore contractus decepta fuerit, extrà eod. tit. cap. 2. & 3. vbi de hoc in gloſ. eſt autem.

ſeruũ fieri deterior cõditio. C. de acquiren. poſſeſ. p̃ ſeruũ, ſic & debitor nõ poteſt alienare in fraudẽ res quę hẽt. & ſi hoc fecerit, reuocatur. ff. de his quæ in frau. cre. l. j. ſecus in his q̃ habet. & ſi hoc fecerit, reuocatur. ff. de his quæ nõ habet, vt ſi hæreditatem nõ adiit, cũ hoc facere poſſet. ff. d̃ his quæ in frau. patro. l. j. §. vtrũ. Hoc tñ notandũ, q̃ ſi aliqua ecc. vult impetrare in curia, q̃ liceat ſibi acquirere talẽ rẽ, ſolet hęc clauſula adiici, Priori eccl. p̃ſtita cautione, vt ſi ad pinguiorẽ fortunã peruenerit, rem eidem reſtituat, prius ſibi de præcio ſatiſfacto. h

De Precariis. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Cõtractus qui uocatur p̃caria, quid ſit.*
2 *Cõtractus q̃ d̃ p̃cariè, quãto tpe duret*
3 *Cõtractus q̃ uocat̃ p̃cariũ qũo cõcedat̃.*

DIximus alienationẽ rerum eccleſiaſticarũ in genere p̃hibendã: ſed quia per alios cõtractus poſſunt ſine pœna in alios transferri, quorũ cõtractus precariũ inuenitur, quia & aliud eſt precaria & aliud precariè, & aliud precariũ, videamus de precariis. De differentia eorundẽ, & aliorũ quorundã cõtractuum, qui diſſimiles ſunt, quãuis in quibuſdã ſimiles valeant reperiri. Differẽt iam autem iſtorum his verſibus comprehendes:

Rie, ria, riũ, tria ſunt quib. eſt caput unũ.

hoc eſt vnum, principium. ſ. precar.

Ria, cum moritur, citra, nec vult renouari. Hoc eſt, contractus † qui vocatur precaria, eſt q̃dam vſufru. perſonalis, ſeu tẽporalis p̃ſtatio, quæ cõceditur ab eccleſia homini cũ moritur. i. vſq; ad mortem ſuam. ideo dixi, Perſonalis, qa non tranſit in hæredẽ citra. i. vel citra mortẽ. ſ. vſque ad certũ tempus, videlicet vſque ad 35. ann. in auth. de alie. & emphy. §. ſi verò aliquis. & ſeq. col. 9. nec vult, &c. hoc planũ. & no. q̃ hęc precaria ita cõceditur ſm leges. ſi laicus habet vineã valentẽ decem li. & vult dare ecc. ad precariũ. eccleſia dabit ſibi duas vineas, ęquiualentes, & hoc, ſi transfert poſſeſſionẽ & dominiũ & vſumfruct. penes eccleſiam incõtinenti. nã ſi velit vſumfruct. retinere in vita ſua, dabit eccleſia vnã vineam æquiualentẽ tm̃, & ſi laicus d̃ habere has duas vineas ad precariã. C. de. ſacr. ſanct. eccle. iubemus. §. fi. auth. de nõ alienan. aut permut. rebus eccle. §. hoc igitur increpans. col. 2. de alien. & emphyt. §. ſi verò aliquis voluerit quamlibet rẽ immobilẽ, aliàs incipit. §. ſi quis voluerit. & §. ſi verò voluerit rẽ immobilẽ. col. 9. 10. quæ. 2. hoc ius. ver. ſi œconomus. & §. ſeq. Sed ſm canones benignius agitur, reſpectu cõtrahentiũ, & aſperius reſpectu eccle. quia in quo caſu dixi ſ. duas vineas dandas, cõcedunt canones tres: & in quo caſu dixi dandã vnam vineã, cõcedunt canones duas. 10. q. 2. precarię, & nõ eſt faciẽda precaria, vacãte eccl. 12. q. 2. precarię. Poteſt aũt quilibet recipere p̃ cariã. niſi ſit œconomus, vel cõſanguineus œconomi quia his perſonis p̃hibetur. 10. q. 2. hoc ius. ver. hęc vſus p̃ſtatio. & res quę à laico recipitur nõ debet eſſe tributis grauata, vltra q̃ ſit illa quã laicus ab eccleſia recipit. vt C. de ſacroſanct. eccle. auth. hæc vſus præſtatio. Et ſi precaria irrationabiliter fiet, põt reuocari per ſucceſſorẽ. non obſt. pœna appoſita per p̃ latum, ideo q̃ cõtractus ratus eſſet, vt j. e. c. 2. Eſt aũt irrationabiliter facta, ſi dentur tres vineæ æquiualentes, vbi transfert vineã ſuam: hoc ſm leges, licet canones hoc cõcedant, vt no. ſ. Vel fortè canones loquunt̃, vbi perſona eſt ſenex, vel debilis, vel pauper, quia tali debet eccleſia etiã de ſuo p̃prio ſubuenire. 16. q. j. quoniam. 12. q. 2. gloria ep̃i. nota. ſ. titu. j. §. & quibus ex cauſis. a

2 Rie, magis viuit poſt luſtrũ nẽpe renaſcẽs. i. contractus † qui d̃ precarie, magis durat q̃ homo viuat. ſ. quia tranſit in hęredẽ: ſed de quinquennio in quinquẽnium eſt reuocandus: vt j. e. c. 1. & puto q̃ p̃ſtatut ſub certo cenſu: quia fortè eſt terra minus vtilis, & dabitur vſq; ad quinquennium alicui ruſtico, cuius labore meliorabitur terra illa. ſ. ti. j ad aures. Quid ſi in fine quinquennij nõ reuocetur per eccle. vr̃ cõtractus tacitè renouatus. arg. ff. e. in reb. §. vlt. C. loca. legem quidẽ. & expreſſum vr̃ ff. loca. & condu. Item q̃ritur. §. qui impleto. Sed dico contrà. eſt. n. hic ſpeciale, quod non videatur renouatus, niſi expreſsim dicatur. & eſt ratio, ne eccleſia amittat ius ſuum: quia cũ tranſeat in hęredem, & prælati ſępius mutentur: eccle. poſſent de facili ius ſuum amittere. 12. q. 2. longinquitatem. aliàs incipit. ſæpe fit. 16. q. 2. clerici. & quia quod precario poſſidetur non. p̃ſcribitur: vt in c. clerici. ſic, C. de p̃ſcri. 30. an. malè agitur. Iſti contractus pro voluntate cõcedentium, reuocari non poſſunt: vt j. eod. precariũ. §. vlt. in hoc caſu ſimile eſt commodato. titu. j. ca. vni co. §. vnico. non cogitur autem quis facere precariã, niſi velit: & precaria in plurali, & ſingulari inuenit̃. 10. quæſt. 2. precarie. ſed precarię in plurali tantùm. Item precaria ponitur aliquando pro precario, vnde dicit. l. quòd precaria iuſta eſt, ſed non pergit ad iudicij rigorem, loquitur l. quando duo p̃dones tenent rem precario. licet enim iſte contractus iuſtus ſit, ex quo voluntate domini incipiunt rem poſſidere, tamen non agent inter ſe comuni diui. nec ſi caderent à poſſeſsione, poſſunt ipſam repetere coram iudice. & ſic quamuis iuſta ſit precaria. tamen non pergit ad rigorem iudicij. ſic loquitur. ff. communi diui. l. communi diui. §. inter prædones. & de hoc not. ſ. de præſ. ſub rub. de vſuc. §. q̃ nõ. ver. dicũt etiã q̃dã. b

3 Rium, ſicut ego, moritur cũ vult ſuus actor, id eſt, contractus † qui vocatur precarium, conceditur ſicut ego, ſcilicet qui concedo. volo moritur, &c. quia concedens quandocunque vult, poteſt ipſum reuocare. Videndum igitur, Quid ſit p̃carium. In quibus rebus conſiſtat, Qualiter conſtituatur, qualiter ſoluitur. Quibus actionibus repetatur, Contra quem detur, Et intra quod tempus.

Quid

a VId ſit precarium [a] quod precibus vtendũ cõceditur, quãdiu patitur qui cõceſsit: vt ĩ.e.c.vlt.in prin.& diſtat à donatione: quia qui donat,nõ habet animum repetẽ di.& eſt ſimile cõmodato:quia qui cõmodat, non fa
b cit rẽ accipientis. ff.e. l. j.[b] Sed diſtat à cõmodato,
c quia cõmodatum intempeſtiuè non reuocatur:vt[c] ĩ. tit.j.c.vnico.Itẽ rei commodatæ poſſeſsionem retinemus.ff.cõmoda.rei cõmodatę. ſed precario rogãs poſsidet naturaliter.vt ff.e.& habet.§. pe.ſed duo in a ſolidum poſsidere non poſſunt:vt ff.e.duo. A locato autem differt:quia locatũ non eſt gratuitum:vt ĩ. loca.& condu.& iunge qnod no.ĩ.de locato. ſub §.ꝑꝑ. ad fin.ver. patet.& ſeq. Itẽ emphyteuticarius cõtractus à prædictis omnib.differt:quia põt in aliũ tranſferri,dño requiſito:vt dicã ĩ.locat.& cõdu.ſub §. potuit.A vẽditione aũt differt,quia ibi interuenit precium, & ſi traditur res vẽdita à vero dño eidem ſatisfacto,vel habita fide de precio,transfertur dominiũ nec de cętero recuperare poterit,niſi per.diſtractum ſimilem cõtractui,vt no.ĩ. de empt. & ven.ff.de pact. ab emptione.C.qñ li.ab emptio.diſ.l.j. A donatione etiã differt precarium: nam qui donat,ſic dat vt non recuperet:ſed qui precario concedit, poteſt illud, quandocunque placuerit,reuocare.ĩ.eod.cap. 1.

a IN quib.rebus conſiſtat [a] In mobilib.& in immobilib. in corporalib. & in incorporalib. nã ſeruitus precario põt concedi. ff.e.l.2.§. vlt.& l.4.reſpon.j. Sed in re ꝓpria precarium nõ conſiſtit.ff.e.l.4.§.itẽ ſi rem.ſ.quantũ ad ꝓprietatem,ſed quantũ ad vſum poſſeſsionis,ſeu detẽtionis,benè cõſiſtit:vt ſi rẽ meã habeas obligatã ſm quod cõmunitates Lombardiæ faciũt ſcholarib.tota die,& in hoc magna vtilitas cõſiſtit.ff.e.certè.§.vlt.&l.ſi debitor. ſed & ſi ꝓprietarius reus poſitione rogatur ab eo q̃ poſsidet maximè ꝓ poſſeſſore,tenet quidẽ precariũ, & incipit poſſeſſor precario poſsidere,nec mutat ſibi cauſam poſſeſsionis, cui à dño conceditur precario: ſed voluntate ſua deſinit poſsidere ex prima cauſa, & incipit poſsidere ex ſecũda.ff.e.vnuſquiſque.& l.ſi is qui ꝓ poſſeſſore.reſpon.j.Ei ſi durante precario ꝓ rogatur in vlterius tempus,non mutat cauſam poſſeſsionis. ff.eod.ſed ſi manente.

VAliter cõſtituatur inter abſentes,& inter ꝓſentes,per nuncium, & epiſtolã.ff. e.precario. Aliquãdo aũt rogat quis oẽm poſſeſsionem, qñque naturalẽ tm̃, & in hoc caſu vtitur interdicto vti poſ.contra omnẽ, prẽter eum qui rogauit. qñque rogat ſolummodo detẽtione.ff. de acquiren. poſſeſ.l. Pomponius.§. ſi is qui.ff.e. & habet.§.eum q̃ & l.certè. §.qui.& l. qui precario. Si tm̃ dñs in furore ſit.non videtur precario concedere.ff. eod.l.4.§.vlt. & l.5.& 6.in princi.

VAliter ſoluitur: debitore ſoluẽte pecuniam creditori.ff.e.ſi debitor.Itẽ & ſi vſq;ad certum tẽpus conceſſum ſit,tpe aduenĩente ſoluitur:& etiã ante tẽpus,ſi dñs reuocare voluerit.ff.e. cũ precario. non.n. poteſt in hoc caſu res aliena per conuentionem aliquã inuito dño retineri, vt ibidẽ. & ĩ.e.c.vlt.ver.aut.Itẽ ſoluitur morte rogãtis.ſed nõ cõcedentis, vt ĩ.e.c.vlt. ver. ſoluitur tm̃ aliqui libri habent,vel etiã concedentis.ſed falſa eſt litera.vt patet ff. e. cum precario.§. vnico. Licet aũt ſic ſoluatur precarium,interdictũ tm̃ durat:quia datur hæredi,& in hæredẽ.ff.de diuer. & tempo. præſcri.cum hæres. Item ſi res alienet, ſoluitur, ſi is cui alienata eſt reuocare velit.ĩ.e.c.vlt.ver. aut in hoc.igit erit ius in hoc caſu. vtrum reuocet, vel non: quia ſi reuocat, proponet interdictum nomine ſuo: ſed ſi non reuocat nomine alienãntis, ſic intelligas ff. e. quæſitum.§.quod à Titio.& §.illud.[a]

VIbus act.repetatur,cũ natura æquum ſit, tandiu te de liberalitate mea vti poſſe, quamdiu voluero.nõ vltra datur nõ c
ſolùm interdictũ hoc de precario, ſed etiã præſcriptis verbis ciuilis, actio.ff.e.l. ſecunda. & l. duo.§. vlt. hoc ſi actum eſt in cõceſsione,vt reuocare liceat,aliàs nõ.nã ſi ſimpliciter cõceſſum eſt, neceſſariũ eſt hoc interdictũ.ff.e.interdictum. Itẽ poteſt agi certa cõdictione ex ſtipulatu,ſi ſtipulatũ fuerit, & ceſſat interdictũ.ff.e.& habet.§. cum quis.Illud tñ diſt. vtrũ concedẽs ſit dñs.vel nõ. ff.e.quæſitum.reſpon.j.Et quãuis nõ ſit conceſſum ſibi & ſuis ſpecialiter, nihilominus&videtur de ſuis dictũ. ff.eod.cum precario.2.

ONtra quẽ detur. Cõtra illũ qui rogauit ſiue per ſe,ſiue per ꝓcu. vel neg.geſt.ſiue p ſeruum rogãtem nomine meo: nã ſi ſuo,teneor tm̃ de peculio, vel de in rem verſo.ff.e.in reb.§.j.& l. certè.§. j.& l.ſi ſeruus tuus. Quid ſi mãdato tuo alicui dedero, tibi volens cõcedere, teneris mihi:ſed illi concedere nolo mãdato tuo, tm̃ teneris mihi actione mandati.aliud de precario,quod ſi dederis non mãdato meo, ſed potius me ſuadente, teneris act.in factum,vel præſcriptis verbis.ff.e.quæſitũ. reſpon.j.Itẽ datur cõtra illum qui adoptauit precario rogantẽ.ff.e. ſi adoptauero. Itẽ datur cõtra eum qui de dolo fecit,quo minus poſsideret, & hæres ex dolo defuncti tenetur:quatenus ad eum peruenit de ſuo inſolidum.ff. eo.quæſitũ.§.eum quoque. & §.vlt. Datur & cõtra pupillum,licet tutor non interuenerit:nã quicunque habeat,officio iudicis tenetur reſtituere: ſi non habet, pupillus nõ teneẽ.ff.e.l.vlt.§.j. Tenetur aũt is qui recepit de re rogata, & partu & dolo,& lata culpa non leui, niſi poſt lit.conteſt.& tenetur ad intereſſe,ſi in priſtinam cauſam reſtituatur quia aliàs non uĩ redditum, & tenetur de ſeruitute amiſſa culpa ſua.ff.e.quæſitũ.§. & illud.& §. ex hoc.& §.ſi ſeruitute.res.n.reddita,ſed deterior facta,reddita nõ uĩ.ff.cõmo.l.3.§.j.Dĩ autem precariũ.quaſi precib.rogatum,& ex liberalitate deſcendit.ff.e.l.2.& l. quæſitũ.§.eũ quoque. & l.interdictũ. & ideo ſi cautũ ſit de reſtituenda, ceſſat hoc interdictum. ff.eod.& habet.§.cum quis.

TIntra quod tempus.Certè etiã poſt annum: quia cũ nunquam in longum tẽpus concedat, abſurdum eſſet dicere, ipſum locũ non habere poſt annum.ff.e.quæſitum.§. pen.& põt dici actio præſcrip. uerbis, quæ datur ꝓ precario bonæ fidei eſſe.

[a] Quid ſit precariũ.] Adde Do.ſi rumẽ. ti. Precarium etiã dici Mart. ſcribit pignus obligatum creditori.& a creditõre debitori ad vtendum conceſſum,q̃diu patit qui cõceſſit.ff. eo.tit.l.j. & c. fin.extrà eo. Sed & illud adnectit.idem precariũ dici qñque in re propria poſſeſſionis gĝa.d.c. fi. & d.l.fin.

[b] Sed diſtat à cõmodato.] vide gl.in c.ꝑcariũ.extrà,eo.tit.gl. in l.j.ff.e. Bart.in l. in commodato. in §.ſicut.ff.cõmo.do. in l.cõtractus. ff. de iureiuran.

[a] Immobilium exemplũ hoc adfert Martin.vbi ĩ.vt ſi inqr, tu me rogaueris,ꝙ per fundũ meum tibi ire liceat vel i tectũ,ſeu areã ædium mearũ. ſtillicidiũ, vel in parietẽ tignũ immiſſum habere, vt ff.eo ti.l.2.§.vlt. & l.3. & 4.in ptinc.

[a] Voluntate quoq; eiꝰ, qui cõceſsit precariũ ſoluirectè exiſtimat Marti.vbi ĩ.ff. eo.ti.l.j.Soluitur ẽt ex eiuſdẽ ſententia precariũ. cũ debitor ſoluerit creditoriquia tunc finitur pignoris precariũ: quia deſinit eſſe pignus.ff.e.tit.l.ſi debitor. *Martin.*

a Non incongruè adiici poterit ex Ma. nostro rubricella. qualiter faciendasit precarii restitutio. Qua in re ita scriptũ reliquit, Precarium restitui debet in pristinã causam, aliàs, quanti actoris interfuerit, condemnatio fiet. ff. e. tit. quæsitum. §. ex hoc interdicto. Reuocabitur autem p̃ carium per interdictum de precario. ff.e.l.secũda. Mart.

a Quid sit cõmodatum.] Adde c.r.e. tit. & in l.j.ff.e. & p̃ Doc.in rubr.eo.tit.

b Differentia inter cõmodatum & precarium.] Adde Inn. in c. r.e.tit.gl in l.j. ff.de preca. Bar.in l. j.ff.commodati.

c Non inconcinnè inseriicietur hic ex Mar. nostro rubricella, de natura cõmodati. Cõmodati, inquit, ea natura est, vt res ipsa restituatur, & hoc est de iure naturali, vt j. distin. ius naturale. Sed nec res cõmodata] õt prætextu alicuius debiti reti neri vt C. cõmo. l. si. Item si cõmodatum vsum cõcedatur, & in aliter, quã conueniisset, vsus est ses, teneberis, vt ff. e.tit.l.si vt certo. § ĩterdũ. itẽ vt res nõ deteriorata reddat̃. Nã ea non vẽ reddita, si deteriorata reddatur, ff. e.tit. l. sed mihi. §. j. Reddi itaque, debet cõmodata res in pristinam causam d. §. j. aliàs cõmodatarius, quanti cõmodantis interest, cõdẽnari dẽt, vtd. §. j.

a Alicuius rei ad aliquẽ certum vsum gratuita facta cõcessio. ad aliquem certum vsum, ideo dico, vt notet̃

b differentia inter cõmodatum & precarium. b na precariũ sine prę̃finitione certi vsus cõceditur. ideoque qñcunque libet reuocatur, vt no. s̃. tit. ſm Azo. imò ad certũ vsum conceditur. ſ. ad habitandum, vt ff. de precario. cũ precario. 2. & vsque ad certam diem, & nihilominus reuocatur. ff. de precario. cũ precario. j. & ideo dic, ad aliquẽ certũ vsum intempestiuè non reuocãdum. cõmodatum. n. etiã non tempestiuè reuocatur: quia potius benefico hominis nos oportet iuuari, q̃ decipi. ĩ. e.c. vnico. §. vnico. ff. commod. incommodato. §. sicut mihi incipit, igitur si pupillares & de seruis expor. seruus. ea lege. Gratuita ideo dr̃, quia si merces interueniat, transit in locationẽ, & sic est metricabile. debet aũt esse gratuitum, sic vt & mã datum, quod ab amicitia nomen sumpsit. ff. mandati. l. j. inde in Ouidio de Ponto.

Illud amicitiæ quondam uenerabile nomen.
Prostat, & in quęstu, pro meretrice sedet.

Ad hoc Inst. quib. modis re cõtrahitur obligatio. §. cõmodata. & l. mandati. §. vlt. & si species daretur, trã siret in cõtractum innominatũ, do vt facias. ff. de prescri. ver. natu. §. explicitas. Facta cõcessio ideo dicitur non fit translatio, cũ rei cõmodatæ possessionẽ & dominium retineamus. ff. e. rei. conceditur aũt semper ad certũ vsum, qui excedi non debet. cõmodaui. n. tibi equum, vt ad villã duceres, duxisti ad bellum, & amisisti: teneberis mihi. ff. e. si vt certo. §. sed interdũ Cõmodaui tibi ciphos argẽteos, vt biberent ibi amici, quos inuitaueris, tu peregrè proficiscens tecũ tulisti ipsos, & amisisti: mihi teneberis. ff. e. in reb. commodaui tibi scalas, vt tenestris apponeres, suppositi machinæ, & fractæ sunt: teneberis. Inst. de ob. quę ex deli. nas. §. ope. & consi.

c Differentia inter cõmodatum & precarium.] Adde Inn. in c. r.e.tit.gl in l.j. ff.de preca. Bar. in l. j.ff.commodati.

c Non inconcinnè inseriicietur hic ex Mar. nostro rubricella, de natura cõmodati. Cõmodati, inquit, ea natura est, vt res ipsa restituatur, & hoc est de iure naturali, vt j. distin. ius naturale. Sed nec res cõmodata] õt prætextu alicuius debiti retineri vt C. cõmo. l. si. Item si cõmodatum vsum cõcedatur, & in aliter, quã conueniisset, vsus esses, teneberis, vt ff. e.tit.l.si vt certo. § ĩterdũ. itẽ vt res nõ deteriorata reddat̃. Nã ea non vẽ reddita, si deteriorata reddatur, ff. e.tit. l. sed mihi. §. j. Reddi itaque, debet cõmodata res in pristinam causam d. §. j. aliàs cõmodatarius, quanti cõmodantis interest, cõdẽnari dẽt, vtd. §. j.

De Commodato. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Commodatum quid sit.*
2 *Commodatum unde dicatur.*
3 *Commodatum in quibus consistat.*
4 *Commodare quis possit, & cui.*
5 *Actiones quæ oriantur ex cõmodato.*
6 *Actiones commodati quibus dentur.*
7 *Actiones commodati in quos dentur.*
8 *Actio contraria in quantum datur.*
9 *Actiones quales sunt.*

VIa contra actus ecclesiastici, de quib. agere cœpimus, fiunt qñque gratia accipientis tm̃, vt commodatũ ꝓ maiori parte. qñque gratia dantis tm̃, vt depositũ ꝓ maiori parte: qñque gratia vtriusque, vt emptio. de omnib. his videamus. & primò de cõmodato dicentes, Quid sit commodatum, Et vnde dicatur, In quib. rebus consistat, Quis possit commodare & cui, Quæ actiones oriantur ex eo, Quibus dentur, Et in quos, Et in quantum, Et quales sunt.

1 Quid sit † commodatum quẽ certum vsum gratuita facta cõcessio. ad aliquem certum vsum, ideo dico, vt notet̃ differentia inter cõmodatum & precarium. na precariũ sine prę̃finitione certi vsus cõceditur. ideoque qñcunque libet reuocatur, vt no. s̃. tit. ſm Azo. imò ad certũ vsum conceditur. ſ. ad habitandum, vt ff. de precario. cũ precario. 2. & vsque ad certam diem, & nihilominus reuocatur. ff. de precario. cũ precario. j. & ideo dic, ad aliquẽ certũ vsum intempestiuè non reuocãdum. cõmodatum. n. etiã non tempestiuè reuocatur: quia potius benefico hominis nos oportet iuuari, q̃ decipi. ĩ. e.c. vnico. §. vnico. ff. commod. incommodato. §. sicut mihi incipit, igitur si pupillares & de seruis expor. seruus. ea lege. Gratuita ideo dr̃, quia si merces interueniat, transit in locationẽ, & sic est metricabile. debet aũt esse gratuitum, sic vt & mã datum, quod ab amicitia nomen sumpsit. ff. mandati. l. j. inde in Ouidio de Ponto.

Illud amicitiæ quondam uenerabile nomen.
Prostat, & in quęstu, pro meretrice sedet.

Ad hoc Inst. quib. modis re cõtrahitur obligatio. §. cõmodata. & l. mandati. §. vlt. & si species daretur, trã siret in cõtractum innominatũ, do vt facias. ff. de prescri. ver. natu. §. explicitas. Facta cõcessio ideo dicitur non fit translatio, cũ rei cõmodatæ possessionẽ & dominium retineamus. ff. e. rei. conceditur aũt semper ad certũ vsum, qui excedi non debet. cõmodaui. n. tibi equum, vt ad villã duceres, duxisti ad bellum, & amisisti: teneberis mihi. ff. e. si vt certo. §. sed interdũ Cõmodaui tibi ciphos argẽteos, vt biberent ibi amici, quos inuitaueris, tu peregrè proficiscens tecũ tulisti ipsos, & amisisti: mihi teneberis. ff. e. in reb. commodaui tibi scalas, vt tenestris apponeres, suppositi machinæ, & fractæ sunt: teneberis. Inst. de ob. quę ex deli. nas. §. ope. & consi.

2 Et vnde dicatur. † Dr̃ commodatum quasi commodo vtẽtis datum. vnde si intempestiuè reuocetur, tenetur reuocans contraria cõmodati. idẽ in eo qui recepit mandatũ, si intempestiuè renunciet, non aũt fit intẽpestiuè, si ei cui renunciatur, ius suum saluum sit, & sic re integra põt reuocari. ff. mandat. si mãdauero tibi. §. sicut aũt. & Inst. mandati. §. mãdatum. cuilibet sic non põt reuocari in præiudiciũ recipientis. ff. de condicto. caus. dat. si pecuniam. ff. loca. l. penult. arg. s̃. de elect. in causis. §. vltimo. c

3 In quibus † rebus consistat. In mobilib. & in immobilib. & se mouentib. & in seruitutib. sicut & precarium, de quo dixi s̃. tit. j. §. in quib. ff. e. l. j. Excipiuntur res, quæ ipso vsu cõsumunt̃, sicut pecunia, bladũ, vinum, & si. hęc. n. cõmodari nõ possunt, nisi fortè ad pompam, sicut fecit quidã iuuenis, qui pecuniã infinitã commodato receptã, & in arcã repositam ostendit amicis cuiusdã puellę, & sic puellã acquisiuit, cũ crederetur diues, nec ipsãm aliter potuisset habere. sape. n. ad hoc commodãrur pecuniæ, vt dictis gratia, non al. siue non numerationis loco intercedat. ff. eod. l. 3. §. vlti. & l. seq.

4 Quis possit † commodare, & cui. Is qui põt donare, & cui potest donari. qd̃ dic vt not. ĩ. de don. §. quis possit donare, & seq. quinimò & is qui obligationẽ cõtrahere potest. qd̃ dic, vt s̃. de pac. §. quę sunt diuisiones. ver. pactorum igitur. Et fur, & prædo cõmodare potest. ff. e. cõmodare. & l. ita. & si fur. ergo multo fortius œconomus, cui res ecclesiæ gubernanda mandatur, vt dixi s̃. de syndico. §. si quis œconomus. nam talis contrahere potest. 10. q. 2. hoc ius ad hoc. ĩ. e.c. vnic. Sed si pupillo commodetur, non tenetur, licet alium sibi obliget. & sic ex vno latere tm̃ tenet contractus. ff. de act. em. & vendi. Iul. & §. antepe. Personę autem ecclesiasticę, quib. administratio committitur, ideo cõmodare possunt: quia tenentur, prout possunt necessitatibus hominum subuenire. vt dixi s̃. de postu. §. quid pertinet. ver. Item honor. Pupillus autem tenetur in quantum locupletior factus est: nam hæc natura, & c. ff.

de

de condi.inde.naturaliter.in fi.& l.ſe.ff.e.l.j §.vlt. & l.2.& 3. & depoſiti.l.j.§. an pupillum. Sic & eccleſia, etiãſi perſonæ non eccleſiæ fuerit cõmodatum, vt dixi ĩ.de fideiuſſo.§. & quis. dixerunt autem quidam, ꝙ furi & prædoni dabitur nedũ actio cõmodati contra ſuum cõmodatarium, imò etiã & rei vendicatio, quãuis dñs ſit cõmodatarius: quia cũ habeat cauſam ab eo, non licebit ei referre qõnem dominij.ar.C.de pig.act.nec creditores.& de non nume.pen. l.j.vt.n. prædoni nõ licet obiicere dñij qõnem ei quẽ expulit de prædio ꝓp delictum ſuum, ex quo obligatus eſt expulſus.& ita ſi obligatus ſit ex contractu, non debet ei referre litem de dominio.C. de præſcri.30.vel 40.an.ſi quis.§.ſed hæc ſuper illis. ff.e. commodare. & l. ſeq. Sed hoc nõ placet. & quod dicit l. ſi pignus datum ꝓbaturus es, vel ſi originem rei ꝓbare potes, vendicare dominiũ debes. non ideo dicit, ꝙ ſola traditio det rei vendicationẽ debitori: ſed quia traditione pignoris præſumitur hodie poſsidere: quia qđ ſemel verum, ſemper verum, &c. ff.de mi.& ſi ſine.§. ſed quod Papinianus.in fi.C. de proba. ſiue poſsidetis.& ideo poteſt intentari rei ven. quam parit ſola poſſeſsio, C.de ali.iudi.mu.cau.fa.l.vna.C. de rei vẽ. officium.tñ quicunque ꝓponit rei vendi.neceſſe habet probare ſe dñm.ff. de rei vend.in rẽ. aliàs ſuccũbet.C.de rei vendi.l.vltima.ff. ad exhib.de eo.§. hæres.& §.Idem hæres.

5 Quę actiones † oriantur ex eo. Duæ, directa, & contraria. directa datur cõmodanti, & hæredi eius: contraria cõmodatario, & hæredi eius. & quãuis directa non intenteť, nihilominus põt intentari cõtraria, ſicut & cæterę, vt ff.e.incõmodato.§.j.& de act.& obl.ex depoſiti.& l.ex contractib.Inſt.de perpe.& temp.act.§. ſed & hæredib. Et hoc no. ꝙ nulla actio contraria infamat, niſi contraria mãdati. ff: de his qui no. infa. furti.§. mandati. & §. vlt. Vtilis aũt commodati competit ꝓp pupillo, qui comitabatur equam cõmodatã.ff.eo. l.3.§.vſque adeò. Itẽ ſi ego tanquã amicus tuus equũ tuum alicui accomodauero, te ratũ habente, dicunt quidam, ꝙ tibi competit vtilis commodati. hoc nõ placet Azo. ſed potius daretur præſcriptis verbis, ſi cut qñ commodas ei qui tibi bona fide ſeruit. vt ff. e.ſi is qui.ſi libero. ſed ob.ff.mandati. ſi remunerandi.§. ſi paſſus.& l.ſi ꝓ te preſente. à cõtra. Sed & ſi alij commodaſti, vel penes alium depoſuiſti, vt mihi redderetur, competit mihi vtilis ex pacto tuo. C.ad exhiben. ſi res. Itẽ competit vtilis pupillo ex dolo ſuo, vel inquantum locupletior eſt, vt ff.eo. ſed mihi.[d]

6 Quibus † dentur. Patet ꝙ contraria dat commodatario, & hæredi eius: directa commodanti, & hæredi eius.

7 Et in quos. † In contrahentes hæredes eorũ ꝓp parte hæreditaria, niſi forte vnus hæredum habet facultatẽ totius rei cõmodatæ reſtituendæ, vel ſi ſolus cõmiſit dolum: tunc. n. inſolidum cõdemnabitur. ff.e.l.3.§. hęres.& l.in commodato.§. ſi ex facto.& l. ſi ex teſtamẽto. Vbi aũt pluribus commodaui, vĩ ꝙ quilibet inſolidum teneatur, & quod quilibet habeat act.furti. ſed altero agente cõtra furem, liberabitur fur, & vnus de dolo vel culpa alterius tenetur, ſed ei cedendę ſunt actiones contra alterum, & commodati, & l. Aquil. nam & ſi is qui dãnum dedit, cõueniatur, commodati remittenda eſt actio. l. Aquil. niſi in eo quod plus eſt in vna q̃ in alia imò vĩ ꝙ actiones diuidendę ſunt. ff. e. ſi vt certo.§. vlt.& duab.legib. ſeq. & de actio. & obligatio. l.qui ſeruum.§. vlt.& de diui. tuto. l. 2. §. vlti. Nã duo cõmodatarij hodie fiũt duo rei debendi. in auth. de duob. reis conſtitu. col. 7. nec dicat quis, auth. locum habet, vbi res diuidua eſt, hic aũt res ꝓp parte reſtitui non poteſt, vt ff. depoſiti. l. ſi duo. & de verborum obligatio. ſtipulationes non diuiduntur: quia illud verum eſt, qñ id actum. verum eſt, ꝙ quilibet inſolidum teneatur, vel qñ vnus tenetur ad totam rem. aliàs quilibet ꝓp parte tenebiť, vt in hæredibus dĩ, & in plurib.deponẽtib. ff. depoſit.l.j.§. ſi apud duos. & l.ĩ depoſita.

[d] Precium operæ facturus videbor, ſi non minus vti em quàm neceſſariam rubricellam, quæ commodanti imputanda ſint, ex Martino vbi ſ. meriticiã. Si igitur commodatam rem mihi miſeris per non idoneã perſonam, vbi culpa imputari poterit. ff.e.l. qui non tã idoneum: ſecus tñ ſi per idoneam perſonam miſeris, licet caſus euenerit. ff.e. tit.l.argentum, extra de pign. ſignificãte. Itẽ, qui cõmodauit vaſa vitioſa, tenetur contraria actione pro vino effuſo vt ff.e. tit.l.in rebus.§. idem, qui ſciens. Idem iuris eſt in eo, qui ſeruum furem commodauit ff.eo.l pe. Ignorans tñ excuſatur.

8 Et inquantum † contraria dat ad impenſas in ęgritudine ſerui cõmodati factas: ſed naturali rõne modicę impenſæ cibariorũ ad eum ſpectant qui vtendũ accepit. Itẽ qui ſciens vaſa vitioſa ipſa cõmodauit, tenet de corrupto vel effuſo, ignorans non tenetur. ff.e. in commodato.§. poſſunt.& §. item qui ſciens. & l. pe. & vide ſuper hoc quod no. ĩ. de cõtrahẽ.emptio.§.quib.menſuris. Itẽ competit contra illum, qui cõmodatum intempeſtiuè renocat. ff.e. in cõmodato. Itẽ competit, ſi cõmodans rem cõmodatam ſubripiat & æſtimationẽ nihilominus recipiat, qui etiã tenebitur mihi furti, ſi aliquas impenſas facerem. & ſi intererat mea per retentionẽ ipſas ſeruare, & datur hic cõtraria ad intereſſe, vel condictio indebiti: quia indebitum erat quod ſolutum eſt, niſi fortè ſuia cõdemnatus fuerim. ff.e.rem mihi.& de furtis. ſi is qui rem cõmodatam. Quid ſi alius ſubripuit, & poſtea cõmodans recuperet? Tenetur, vt aut rem reſtituat, vel quod receperat, reddat. ff.e. in cõmodato.§. vlt. Itẽ tenetur is qui ſeruum furem ſciẽter cõmodauit. ff.e.l. pen. Poſſunt aũt compenſare ꝙ cunque veniunt in contraria, ſed reprobata compenſatione per iudicem amplius agi non põt. ff.e. in reb. §. quod autem. Sed ſi mihi cõmodaueris equum, ad certũ miniſterĩũ, & vis dicere, ꝙ vſque ad certũ diẽ hoc neceſſe habes ꝓbare. vt C.e.l. 2. Prętextu autem debiti cõmodatum non ꝓbabiliter retinetur. C.e.l. vlt. licet compenſatio admitteretur, ſi in pecunia cõſiſteret cõmodatum. & debitum eſſet liquidum, vt Inſt.de ac. §. in bonæ fidei.& ſeq.& patet in his quæ no. j.ti.j.§. cui detur. ver. Item non ob.& ſeq. vel niſi hoc fiat prætextu impenſarum factarũ circa rem cõmodatam, vbi quidem locus eſt retentioni. ff.e. in rebus.§. poſſunt. ff.de acquirẽ. poſ ſi quis rem. ff. de furtis. ſi is qui rem commodatam. Directa aũt competit ad reſti. rei eſt. n. natura commodati, vt res ipſa reſtituatur. nam hoc de iure naturali eſt diſt. j. ius naturale. ver. Item depoſitæ vel commodatę rei reſtitutio, & ſi plures res commodatę ſunt, de vna tñ, vel de omnib. ſimul agi poteſt, ſi tñ ſeparatim fuerint commodatæ. ſecus ſi coniũctim, vel efficiant aliquod totum integrale. ff. eo. in commodato.§. pen. ſm Azo. ſed Pla. dicit, vtiliter ꝓp partib. agi poſſe. Res verò deterior facta nõ vĩ reddita. ff.e.l.3.§.j.& no. ſ. ti.j.§. contra quam. ver. tenetur. Et ſi contumax ſit commodatarius in reſtitutione facienda, iuratur contra eum in litem: ſed ſi culpa ſua amiſit, æſtimatur res quantum valuit à tempore mote litis vſque ad ſniam. vt

ff.de

e Lata culpa.] Adde Abb.in c. vnico. de commo.

f Leuis culpa.] Adde Doct.in c.1.38. di. Bald.in l.quod Ner ua.ff.depo.

g Leuiſsima eſt.] Ad de Car. Zaba.in c. 1.in 10.q.de cõmo. Bartol. in l. quod Nerua. ff. depoſi.

ff.de rei ven.Iul.ſcribit.ſi hominẽ.§. j. Itẽ competit ad acceſsiones rei, vt partus, fructus & ſimilia, quinimo & quæſtus veniet in hac act. vt ff.e.ſi is.§. j. & ſi cõmodatarius aliter. vtitur re commodata, q̃ cõceſſum ſit, furtum cõmittit vt ff. e. ſi vt certo.§.quinimò.niſi credat dñm p̃ miſſurum, vt Inſt.de obliga.quæ ex quaſi mal.naſ.§.furtum.& §.placuit. & iunge quod no. ꝯ.depoſi.§. & in quantum. ver.depoſitari.& is cuius cauſa cõmodatum recipis,ſumptus litis facere debet.vt ff.e.ſi vt certo.§.rẽ tibi.& §. ſumptus.C. e. de reſtituẽdis. Tenetur ſanè cõmodatarius aliqñ de dolo tm̃ & lata culpa,vt ſi commodeẽ gratia commodãtis tm̃, vt ff.e. ſi mei. vt puta vxori meæ cõmodaui clamydem, vt honeſtius iret ad eccleſiam,vel mihi adduceretur,vel ſcenicis, vel ibi ludum ſuum exerceret.ff.e.ſi vt certo.§. interdum planè.Aliqñ verò tenetur de lata culpa & leui:vt ſi gratia vtriuſque fiat commodatũ,puta commodaui tibi ſcyphos argenteos, cũ amicos cões inuitaſſes, vt ff.e.in reb.Aliqñ de dolo & lata culpa. & leui & leuiſſima:vt gratia cõmodatarij tm̃ fiat commodatum, vt ꝯ.e.c.vnico.exempla multa inuenies.s̃.e.§.j.ver.facta conceſsio.Sed & ſi nihil tibi imputari põt,nõ teneris,inde eſt, quod ſi equum tibi commodatum ad bellum ducas,& in bello amittis,non teneris:& ſi ſeruum tibi cõmodauero , vt tectum tuum cooperiat, & cadẽs de machina moriatur,non teneris,niſi in leuiſsima culpa deprehendaris.ſ.quia machina diligẽter ligata non fuit.vt ff.e.ſi vt certo.§. ſed interdum planè. Milites verò & multi alij aliter obſeruant de curialitate ſua. In hoc aũt caſu cura diligentiſsima adhibenda eſt, maior etiã q̃ in propriis reb.vt ff.e.in reb.ff.de actio.& obligatio.l.j. §. verò.ff.de reg. iur. cõtractus.ſed qñ gratia vtriuſq; cõtrahit cõmodatũ. tunc imputat ſibi,qui amico negligenti cõmodat.Inſtitu. quib. modis re cõtra.obli.§. prẽterea. Fuerunt qui dixerunt, ꝙ ſi res cõmodata ẽſtimata tradatur, pertinet periculum ad cõmodatarium.vt ff. de exercito.act.l.j.& ff.e.ſi vt certo.§.cõmodatum.& §.ſi fortè.aliàs ẽſtimatio nihil addere videretur.Azo cõtra, per eundem.§.cõmodatũ.& ff.loca.& cõducti. opus. nec valet iſta argumẽtatio,non addit ẽſtimatio ꝙ tẽneatur de caſu fortuito , ergo nihil addit. addit. n. ſuper gradum,vt ſi erat de natura contractus, quod tenetur de dolo & lata culpa;tenebatur de leui,tenebitur de leuiſsima,& de caſu fortuito. ad hoc ff.e.ſi vt certo.§.nunc videndum.Ergo nõ tenetur de caſu fortuito,niſi per ſpeciale pactum.C.e.l.j.nominatis aliquib.ſpecialib.caſib. poſtea appoſita clauſula generali,vt patet s̃.de reſcriptis.ſedes Apoſtolica.ff.ſi quis cautio.ſed & ſi quis.§. quẽſitum. C. de negociis geſtis. negocium. C. qñ mulier officio tutelę fungi poteſt.l.ſi.& authen.ibi poſita.C.commodati.l.j. ẽm Azo.& Iob.& quaſi oẽs doctores. Dñs meus dixit, ꝙ non tenetur niſi de expreſsis,ſicut innuit dicta l.ff.ſi quis cautio.ſed & ſi quis.§.quẽſitum. ſed prior opinio verior vr̃,& communior.ſ.ꝙ teneantur de omni caſu fortuito ſpecificatis quibuſdam caſib. & generali clauſula ſubſequuta.aliàs.n.impoſsibile eſſet, ꝙ quis per pactum de omni caſu fortuito teneretur,cũ totſint , quod nec dici nec numerari poſſent. C. de p̃ſcri.30.ann.l.ſi.C.de vſufr.l.pen.Sic ẽt ſoluitur alia contrarietas in iure cano. pone.n.ꝙ literę impetrantur Apoſtolicæ contra primas.& dr̃ in ſecundis,ꝙ iudices procedant,non obſtantib.priorib.literis,nunquid ſunt priores reuocatę?Ita vr̃.s̃.de iud.cauſam q̃ s̃.de reſti.ſpo.audita.ſed contrà.s̃. de do.& contu.c. 2.s̃.de confir.in vti.bonæ.Solutio.dic ꝙ ſufficit generalis mentio,niſi vbi ab aduerſario ſunt plures generales literę impetratę.tunc autem ſufficit:quia ſi de qualibet litera deberet fieri expreſſa & ſpecialis mẽtio,fortè non ſufficeret pergamenum.& ſic loquitur s̃.de reſcri.ex parte decani.s̃.de cle.non reſid.cũ ad hoc.iſtud etiã per ſtylum curiæ comprobatur,quare Anglici de Bachelario nomine nõ obſtante, qui vno ictu oĩa ſua priuilegia reuocabat, me pręſente corã dño noſtro, & fratrib. conqueſti fuerunt in camera, tempote concilij Lugdu . Tenetur etiã cõmodatarius de caſu fortuito,ſi ſit in culpa,vt quia per minus idoneum nuncium commodatum remiſit, vt ff.eod. eum qui.§.vlt.& l.ſeq.& l.ſi vt certo. §.ſed interdum mortis.& l.in rebus.vel niſi ſit in mora.vt ff.depoſiti. ſi in Aſia.§.vlti.tunc enim tenetur , etiamſi eo modo periiſſet penes commodantem, argu.ff.de le.j. cum res.§.vl m.& in authentic.de depoſito.& nunciationis inquilinorum. reſpon. j. in fin.col. 6.& hos caſus habes exceptos. ꝯ.eod.cap.1.Sed quid eſt dolus?Studioſa machinatio: vt ſi commodatarius fecit ſubripi rem ſibi commodatam ſuo doloſo ingenio. ff. de pact. iur.gentium. §. dolo.& eſt contrarius bonæ fidei. ꝯ.tit.j.bona fides.exemplum ꝯ.de rerum permu.

e cum vniuerſorum.Lata culpa[e] eſt,non intelligere qđ oẽs intelligunt: vel neſcire quod omnes ſciunt. ff. de verborum ſignificatio.latè.ff.deiur.& fact.igno.reg. s̃.de poſtu.prę.c.1.& de prę ſump.quoſdam.& c.quanto.& ſi commodatarius dimiſit rẽ commadatam in platea,venit aliquis,& amouet,ſi dicat ꝙ non credebat,ꝙ inde amoueret, in lata culpa eſt.nõ.n.benè abſconderat. Leuis culpa[f] eſt, deſidia ſeu negligẽtia,vt Inſt.qui.mo. re.con.obli. prẽterea, ut ſi cõmodatarius repoſuit rẽ commodatam in camera ſua, & receſsit, oſtio relicto aperto. Leuiſsima eſt[g] culpa,quę aliquo modo põt prẽuideri.ff.ad l.Aquil. ſi putator. 50.di.hi qui arborem.ut ſi cõmodatarius rem cõmodatam repoſuit in arcam ſed nõ firmauit cum claue quod ſi feciſſet, fur fortè rem uon ſubripuiſſet: quia facultas peccandi furem facit, & inceſtuoſum.ut ꝯ. de eo qui cognouit cõſanguineam uxor. ſuæ ueniẽs. s̃.de cohabitatione clericorũ & mulierum.c.1.ſi ergo firmauit arcã, & adhibuit omnẽ diligentiã quã potuit,ſecurus eſt, nec ei caſus fortuitus poterit imputari,caſus.n.fortuitus eſt,qui nullatenus põt prẽuideri.ut ꝯ.de homi.Ioannes.& c.ult.ſicut incẽdiũ, uina,naufragiũ, rapina,C.e.l.j. & de pignora.actione q̃ fortutis.ff.de adminiſt.rerũ ad ciuitatẽ pertinẽtium.l.2.§.2. vel 3. quia enim cura uel diligentia cõ ſequi poſſumus,ne nobis ab aliquo damnum vel iniuria irrogetur.ff.e.ad eos.& l.argentum.fugatur eẽ iuſtitia,ſi violentia inferatur.ff.locati & conducti. ſi merces.§.uis maior.& l.ſed de damno. & ubi iuſtitia ſeruatur,violentia fugatur.nt ff.de uſufruct.ęquiſsimum.C.de Iudę.& cœli.nullus tamquam.

9 Et quales † ſunt.ciuiles, perpetuę,non prætorię.ff.eo.in commndato.§.ſicut. & poſſunt dici prætorię, quia prętor ſuper his edictũ ſuum expoſuit.ut ff.eod.l.j.

De Depoſito. Rubrica.

SVMMARIA.

1 ☞ *Depoſitum quid ſit. Et undè dicatur. nu.2.*

3 *Depoſitum in quibus rebus conſiſtat.*

4 *Deponere quis poſsit.*
5 *Actio depoſiti cui detur*
6 *Actio depoſiti contra quem detur.*
7 *Actio depoſiti quando detur.*
8 *Actio depoſiti inquantum datur.*
9 *Actio bonæ fidei qualis ſit.*

ACtum eſt de cõmodato, ſequitur de depoſito. videamus, quid ſit depoſitum, Vnde dicatur, In quibus rebus conſiſtit, Quis poſsit deponere, Cui detur actio depoſiti, Et contra quem, Et quando, Et inquantum, Et qualis ſit actio.

1 **Quid ſit depoſitũ.** [a] Quod cuſtodiendum alicui datum eſt ſiue traditum: & dicitur depoſitũ inter clericos, cõmodatum inter vulgares. ideo decr. alludit vulgari. ĩ. eod. c. j. & contrahitu re obligario. Inſtit. qui modo re contra. ob. §. pen. Rei autem depoſitæ, ſicut commodatæ, poſſeſsionẽ & dñiũ retinemus. ff. e. licet niſi deponam quod continẽt numero, pondere, vel menſura, non obligatum vel clauſum. hic enim exceduntur notiſsimi fines depoſiti, & transfertur dñium: ſin autem obligatum, vel clauſum deponerem, videretur prohibuiſſe ne depoſitarius vteretur, niſi in contrarium ageretur expreſsim. vt ff. eo. l. licet. §. rei. & l. Lucius. & l. die. §. q pecuniã. & l. Quintus. mihi incipit, Cecilius. & l. ſequen. ſi ſacculum.

2 **Vnde dicatur.** Ex de, & poſitum: nã ppoſitio, de, auget, poſitum, vt ſignificet de cuſtodia mea ſeorſum poſitum, & in tua tranſlatũ: ergo aliud eſt pono, aliud depono, ſm Iaco. de Bald. vt ff. e. l. j. rñ. j. ſic ppoſitio aliqñ auget, vt 35. di. c. j. ff. pro ſocio. cum duob. §. damna. & de Lib. & poſtu. Gallus. §. ille caſus. aliquãdo diminuit. vt ĩ. de cõſuetu. ad audientiam. ĩ. de fideiuſſo. aliàs nihil operatur. vt ff. de dote præle. vndè verſus:

Sæpè precor mortem, mortem quoque deprecor idem.

Sed & ſi mandatũ præcedat, mandati ageret, vt ff. e. l. j. §. quod ſi rẽ tibi. aliàs ſemper agendũ eſt depoſiti, licet & de cuſtodia rei habenda videat mandatũ. q̃is aliqui dixerunt ſemper vtraque agi poſſe per l. proxi.
b inductam. ſed intellige vt præmiſi ſecundum Azo. [b]

3 **In quibus rebus** conſiſtat. † In reb. mobilibus, & ſe mouentibus, tm̃, niſi apud ſequeſtrum deponatur. qđ ꝓpriè fit: cũ controuerſia inter plures ſuborta ipſi in ſolidũ certa cõditione rẽ cuſtodiã tradunt, & reddatur. ſ. ei qui vicerit, ſed cum rem cõem plures deponunt, pro parte vtriuſque deponit. deponentes aũt penes ſequeſtrum poſſeſsionũ amittunt, niſi actum ſit expreſsim, vt cã cuſtodię, tm̃ ſequeſtrũ detinet. ff. de verbo. ſign. ſequeſtrum. & ff. eo. l. propriè. & l. pręceden. ei apud quem. §. vltimo. & l. licet. & de act. poſſ. l. intereſſe. ſ. de iudi. examinata. Sequeſter autem ſemel officio ſuo ſuſcepto ſine cauſa non renunciabit, & tunc rarò reſtitue tur veniẽti, imò deponi debet arbitrio iudicis, apud aliquam ædem ſacram. ff. eod. l. ei. §. vlti. & in hoc caſu conuenit actio depoſiti ſequeſtraria, quod eſt adie ctio non proprium nomen actionis. ff. eo. ſi in Aſiam. §. cum ſequeſtro. Debet ẽt ſequeſter ibi rem exhibere, vbi conuenit, ſi alternatiuè habet elect. ſi copulatiuè, vt apud dignam, & ſi Stichum. in omnibus nihil certũ dictum ſit, denunciandum eſt ei, vt apud prętorem exhibeat. vt ff. eo. l. j. apud quem. §. in ſequeſtrum. Solet autem fieri depoſitum cum chirographo, id eſt, ſcriptura q̃ diuidi ſolet per alphabetũ, & vnã partẽ retinet depoſitarius, altera remanet deponenti, vt ex iunctura partiũ probatio fiat, ſed hæc probatio nec iuris eſt, nec de iure: quia priuatæ ſcripturæ non creditur, niſi habeat ſubſcriptionem trium teſtiũ fide dignorum. vt C. qui po. in pig. ha. ſcripturas. & in auth. de fid. inſtru. §. j. & iunge quod nota. ĩ. de fidè inſtru. §. quibus inſtrumentis. [c]

4 **Quis poſsit** deponere. † Is qui commodare: vt not. ĩ. ti. j. §. quis commodare.

Cui detur actio depoſiti. † Ei q̃ depoſuit
5 per ſe vel per aliũ, vel per ſeruum. & ſi plures ſint dñi, cuilibet pro parte competit. ac vt ff. eod. l. j. §. ſi ſeruus meus. & §. ſi ſeru' depoſuit. & §. ſi duorum. Item per ſeruum hęreditarium acquirit hæredi futuro, & ei cui bona fide aliquis ſeruus ſeruit, vel qui in ipſum habet vſumf. ſi tũ rem, quæ ad peculiũ ipſorum pertinet, deponant. ff. eo. l. j. §. non ſolũ. & §. itẽ ſi ſeruus hæreditarius. Datur ẽt furi & ꝑdoni, vt ff. e. l. j. §. ſi prædo. ſed non agent ac. furti: quia nemo ex improbitate ſua talẽ conſequit ac. vt ff. de furt. itaq;. Veruntñ interdictum, vñ vi, aliqñ datur prędoni expulſo de prædio. vt ff. de vi & vi ar. l. j. §. qui à me. & eſt ratio: quia niſi prædoni daretur, nemini daretur, nõ dño: quia expulſus non eſt, & ideo datur, ne in tuaſio ſecunda remaneat impunita. Sed ſi fur agat depoſiti, & dominus rei ven. cõtra depoſitariũ, potior eſt cã dñi. ff. eo. bona fides. ſic ergo dñs præferendus eſt furti de æquitate iuſtitiæ, quæ ius ſuum cuicunque tribuit, vt ibi dicit. & 12. q. 2. cũ deuotiſsimã. & Inſt. de iuſt. & iu. in princ. Sed cõtrà: quia prohibetur, ne quis extrinſecus interdicat depoſiti reſtitutionẽ. in authent. de depoſi. & denunci. col. 7. reſp. Dñs interdicit nõ extrinſecus, ſed intrinſecus. vel non eſt interdicenda extrinſecus, id eſt, extra iudicium, ſed corã iudice. Itẽ contra. ff. nau. cau. ſtab. l. i. §. Idẽ Põponius. aliàs eſt lex. & incipit, parui. Solutio, ſpeciale eſt in illa act. vt nõ domino, ſed inferenti res reddatur. vel melius: non loquitur in ſure, in quo ſpãle eſt, q̃ nõ ſibi, ſed dño reddatur, & modò ſoluitur aliud cõtrarium. C. loca. & condu. ſi quis conductionis. Sed & ſi fur rẽ ſubreptã apud pro-

[a] *Quid ſit depoſitũ.]* Adde do. in ru. e. ti.

[b] Quũ cuiuſcunq; cõtractus natura diligẽtiſsimè perſpiciẽda ſit, ideo adnectẽda erit hic ex Mart. rubricell. de natura depoſi. Ea, inq̃t, natura eſt depoſiti, vt res depoſita reddatur, hoc. n. de iure naturali ꝓcedit, vt 1. diſt. ius naturale. Hoc tñ fallit 4. caſibus. Primus eſt, cũ q̃s deponit gladiũ, poſtea illũ repetit furẽs, vt 22. q. 2. ne q̃s arbitretur. Secũdus, cũ deponẽs fuerit deportatus: nam tũc bona eius in ſuppliciũ deferuntur. Tertius, cũ fur deponit & repetit. ſed petitio verꝝ dñi cũ furis repetitiõe cõcurrit. Quartus, cũ furẽ furtiuã deponit apud illũ, à quo ſubripuit, vt ff. de poſ. l. bona fides. Aliàs deponẽs ꝓfõt, q̃cunq; voluerit, depoſitũ repetere, vt ff. e. ti. l. 1. §. eſt aũt. extra e. c. ſi. Et hoc ꝓcedit, ẽt ſi eo pacto depoſitũ ſit, vt non, niſi poſt mortẽ depoſitarii, repeteretẽ. ff. e. ti. l. 1. §. ſi. Et ſi nõ illico, & omnib. modis non reſtituatur, condẽnabit depoſitarius, & eo nomine efficit infamis, vt C. e. ti. l. q. de poſitũ. & l. ſeq. Mar.

[c] Grauiſsimꝰ iuriſprudentia ſcriptor Martinus in ſumma ſua hoc tit. addit & articulũ, de diligẽtia circa depoſitũ habenda, quẽ hic tranſferre libuit. Depoſitarius, ait, talẽ dẽt adhibere diligentiã circa rẽ depoſitã, qualem in reb. ſuis adhiberet. Vndè ſi amiſerit rẽ depoſitã, ſaluis ſuis reb. (vt q̃a res ſuas poſuit ſub claui, depoſitas verò extra dimiſit) nõ habuiſſe bonã fidẽ præſumit, ſed latã culpã, vel dolũ. Et talis violentia ꝑſumptio ſufficit ad condẽnationem, vt extra de depoſi. ca. bona fides. in gl. Bern. no. quod depoſitarius. Caſus tñ fortuiti depoſitario imputãdi nõ ſunt, niſi pacto conuentũ eſſet, vt prẽſtaretur, ita tñ vt huiuſmodi caſu nominentẽ expreſsẽ in pacto. extra de cõm. c. 1. de hoc in gl. C. e. tit. l. 1. venit tñ in hanc actionẽ caſus fortuitus, pacto, culpa, vel mora præcedentib. De pacto habe. ff. e. tit. l. 1. §. ſæpius. Cõtractus enim ex cõuentione legẽ accipiũt. d. l. 1. §. ſi cõuenerit. Caſus verò fortuiti imputantẽ ob culpã, morã, & dolũ, ẽt ſi res apud deponentẽ periiſſet. Sufficit enim, q̃ res potuit nõ perire. ff. de legat. 1. cùm res. §. final.

d Dolus ẽt cũ dolo.] Adde l.dãni. in §. j.ff.de dã.inte.c.ſi cui.de iureiu.doct. in c.intellexim⁹,de adul. Archi.in c.de cretũ eſt. 11. qu.3.

proprietatariũ ignorantẽ deponat, nullũ eſt depoſitũ, & ꝓprietarius rẽ depoſitam reſtituit, poſſeſsionem cõ dicet,non proprietatem. ſic eſt intel ligendum.ff.eo.bona fides.per l.ff.de condi.inde l.indebiti.§.ſed & ſi num mos.& de condi.cau.da.dedi.§.ſubtilius.Eſt enim de natura depoſiti,vt ipſa res depoſita reſtituatur, ſicut not.in cõmo.s̃.tit.j.§.& inquantum.verſ.directa.hoc tñ fallit in 4.caſib. Primus eſt,cùm quis gladiũ depo nit demùm furioſus factus ipſum repetit. 22. q. 2. ne quis.Secundus,ſi deponens fuerit deportatus:nã bona eius in publicũ deferunt̃.ff.eo.bona fides. Tertius, qñ fur deponens, & dñs rei depoſitæ cõcurrunt in pe titione.no.s̃.eo.ver. ſed ſi fur agat. Quartus,cùm fur rem furtiuã deponit apud illũ cui ſubripuit,vel apud proprietariũ,ſicut probantur iura inducta.s̃.e.§.verſ. ſed & ſi fur rem ſubreptã: Sed nec contra legẽ ſeque-ſtrationis eſt reſtitutio facienda.vt no.s̃.e.§. in quib. Item non obſt.deponenti cõpenſatio, ne contractus, qui ex bona fide naſcitur,ad perfidiam, reuocetur:vt Inſt. de act.§.in bonæ fidei.C. de compenſa.l. vlt.j̃.e. c.vlt.§.ſanè.ſed in aliis contractib. compenſatio ad-mittitur,ſi cauſa liquida ſit hincinde,vel facilem exi tum habere poſsit,vt j̃.e.c.vlt.§. vlt. Itẽ ſi intra duos menſes probari poſsit,vt ff.de iure fiſci. aufertur.§.q compenſationem. & eſt ratio, quia tempus iudicati vltra progreditur.s̃. de ſenten.& re iud.quod ad con ſultationem.& C. de vſuris.rei. l.j. 2. & 3. De debito aũt,ſuper quo lis conteſta. compenſatio admittitur, vt ff.de compenſa.l.in compenſatione.& de eo quod natura debetur.ff.de compenſa.etiã & de eo,cuius ſo lutionis terminus nondum venit. ff. de compenſa. ſi cum mili. Dicunt aũt quidã, ipſo iure cõpenſationẽ fieri.ar.C.de compen.ſi conſtat.& l. vlt. Dñs meus cõ trà,imò debet fieri per iudicem:vt C.de compen.l.2. & l.ſi ꝓp fructus.Fit aũt cõpenſatio de pecunia ad pe-cuniam,non ad ſpeciẽ ff.de cond.inde.ſi non ſortẽ.§. ſi eſſent.ff.de pig.ac ſi conuenerit.2. quia corpora ꝓp pecuniã non ſunt diminuenda.ff. de impenſis in reb. dota.factis.qđ dr, niſi fortè iuretur in litẽ contra re-conuentũ rei uend. cũ rẽ dolo malo deſierit poſside-re,vt ff.de rei uend.ſi culpa non fraude. tunc. n.nulla eſt differentia inter perſonalẽ actionẽ & realẽ.ſic in-
d telligitur C.de cõp.l.ult.in princ. Dolus ẽt cũ dolo ꝑ cõpenſatur, vt ff.de dolo.ſi duo.& culpa cũ culpa. ff.đ cõpenſ.ſi ambo.& delictũ cum delicto.ff.ſol. ma.viro atq; vxore.j̃.de adul.c.pe.& vlti.ſed depoſito nõ obii citur compenſatio,ẽt ratione expenſarum.vt C.eo.l. pen.licet aliqui contradicant per l.ff.de acqui.poſſ.ſi quis rem.& de furtis. ſi is qui rem cõmodaſſet. ſed lo quũtur in cõmodato,non in depoſito.Sed & ſi extra-neus nunciet depoſitario, ne mihi rem meã reſtituat olim me cauente,vt ipſum indẽnem ſeruarẽ,meã cõ-ſequebar,vt C. eo.l.pe.§. quod in ſcriptis. hodie verò remittitur:& ſi denunciatorẽ reſtitutio de facto fue-rit impedita, tenetur mihi de caſu fortuito, ẽt ſi res penes me foret peritura : & ſi depoſitũ conſiſtebat in numero,pondere vel menſura, tenetur mihi ad trien tẽ vſurã.ꝑm l. à tpe denunciationis, & eædẽ pœnæ im ponuntur ei qui inquilinis denunciat, ne penſionem ſoluant:vt in auth.de depoſito & denunciationib.in-quilinorũ col.8. Vbi autẽ plures depoſuerunt,põt al-ter agere inſolidũ, ſi hoc actũ ſit, aliàs pro parte tm̃: quia & duo hæredes deponẽtis pro parte agunt. ff. e. l.j.§.ſi pecuniã ſacculo.nec obſt.ff.cõmod.ſi vt certo. §. vlti. quia ibi actum erat, ꝙ quilibet cõmodatarius inſolidũ teneretur.nec obſt.ff.de verbo.oblig.ſtipula tiones non diuiduntur: qa illud intelligitur, qñ vnus ad totã rẽ tenetur.vel eſt obligatus inſolidũ.nec obſt. ff.e.duo.quia ibi tenetur quilibet hæredum inſolidũ: ideo quia vterque in culpa ſiue dolo reperitur. aliàs pro parte teneretur, ẽtſi pecuniam depoſitã inter ſe diuiſiſſent. Sed & ſi reſtitutio rei pro parte fieri non poteſt, agit vnus hęredum inſolium. Sed cauere dẽt, ꝙ contra alium defendat,vt ff.e.l.j.§. ſi pecunia. Si ve rò duo deponant hoc pacto appoſito, ꝙ non reddat̃ vni ſine altero,ſeruandum eſt pactũ: & ideo ſi vni red dat,neuter agere poterit,ſi depoſitarius neget ſe red didiſſe,nec alicui reddere cogetur. non enim illi cui reddidit,quia agere non põt:nec illi cui nõ reddidit, quia nõ tenetur ſine altero.& in hoc caſu quidã Phi-loſophus liberauit quandam ancillam à ſuſpendio, penes quam duo rem quandam depoſuerant tali pa-cto, ꝙ ſi vni ſine altero redderet, ſuſpẽderet ꝑm Azo. Datur aũt vtilis actio ex parte extranei,vt C. ad exhi bendum.ſi res.Item ſi creditor non vult pecuniã abla tam re..pere, & debitor deponat, cõpetit vtilis cre-ditori contra depoſitorium,vt C. de vſur. acceptam. Itẽ ſi pater à ſponſo receperit res oblatas in omine fi liæ ſuæ,& ſponſę, ipſa prẽſente, dabitur fortè ſibi vti-lis,ſi ſui iuris erat.ff.e.die. ſed ſi in abſentia filiæ tene tur pater acti. negot.geſt. ff.de neg.geſt.fideiuſſor.§. ignoranter.ad hoc ff.mandati.ſi renumerandi.§.j.

6 Et contra quẽ. † Cõtra depoſitariũ, ẽt ſi pupillus ſit, dũ modo do lo fecerit,vel locupletior factus ſit, depoſiti.l.j.§. an in pupillum.Item contra filiumfam.inſolidum cõtra patrem de pecul. vel contra dñm, ſed contra manu-miſſum competit inſolidũ.ſi tñ penes ſe habeat, aliàs non tenetur,licet de delicto teneat indiſt.ff.e.ſi apud filium.& l.j.§.ſi apud ſeruum.Itẽ contra hęredẽ depo ſitarij,ẽt ex dolo defuncti,multò fortius ex ſuo dolo. ff.de acti.& obli.ex depoſi. & ſi plures ſint hęredes,te nentur pro hæreditariis portionib.ff.eo.ſi hominem. §.datur. Sed & contra hæredem putatiuum cõpetit, vt precium reddat,ſi uendidit: vel actiones prẽſtet,ſi precium non exigit.vt ff.eo.l.2.3.& 4. Sed nunquid & contra eccleſiã pro re depoſita agi poteſt:ſic ꝑm quoſ dam,adeò ꝙ ex quo res depoſita in theſaurariam,vel ſacriſtiam infertur,eccleſiam obligatur, ſicut nauta & caupo de rebus inuectis & illatis.ff.naut. cau.ſta.l. j.& l.parui.§.recepit.& l.& ita.ar. C. de his qui latro. occul.l.j.dicas contrarium.ſ.ꝙ nunquam teneatur ec cleſia, niſi qñ depoſitum ſit prẽlato, & conuentu ſiue cap.præſentibus & recipientibus, niſi inquantum lo cupletior eſſet.vt j̃.eod.cap.j. & patet in his quæ not. j̃.de fideiuſſ.§.& quis.

7 Et quando. † Quando depoſitum tenuit:ſi enim nõ tenet: vt quia rẽ meã penes me deponis, non agit̃ depoſiti:quia nec depo-ſitum,nec commodatum,neque precarium,neq; cõ-ductio.neq; in re mea ꝓpria,niſi ſcienter hoc faciam. vt ff.e.qui rem.& de reg.iur.neq; pignus, & de preca. certè.§.vlt.& de contrahen.emp.ſuę rei. & l.ſi in em-ptione.§.rei ſuæ.C.loca.q rẽ.Si verò tenet,agitur qñ-cunque placet deponenti,& ante tps adiectũ.vt ff.eo. l.j.§.vlt.C.eo.ſi quis pecunias. j̃.eo.bona fides.§.ſanè. niſi in caſibus quos no.s̃.e.cui detur.ver. eſt.n.de na-tura.& ſeq.Item agituranteq̃ depoſitarius admiſerit dolum vel culpam. quid enim ſi furioſus ſit, vel non extet hæres,vel bonorum poſſeſſor.ff.e.l.j.§.idẽ Põpo. quęrit. in fi.Item ſi tibi mandaui, vt rẽ meã depone-res penes Titiũ,& is ſeruandã recepit amore mei, tu mihi

mihi mandati, Titius depoſiti teneẽ Sed ſi amor tuo tu mihi depoſiti,& ipſe tibi tenetur, quã mihi cedes, ſi te conueniam,& ſi tibi dixi:ꝙ ſi nollet cuſtodire,tu ipſemet ſeruares,agetur nihilominus mãdati:& fortè nihilominus depoſiti. ff.eo.l.j. §.ſi te rogauero : & accedit in ea l.§.idem Pomponius,quærit ſi tibi.& §. idem Pomponius,quærit ſi apud te.

8 **Et inquantũ.** † In tm̃, vt dolus p̃ſtetur tm̃. vt ff.e.l.j.§.in conducto.& lata culpa.vt ff.eo.qđ Nerua.Probabitur aũt dolus,vel lata culpa per præſumptionẽ,vt ℨ.eo.bona fides.rñ.j. & dic ibi bona fides abeſſe præſumitur.ſubaudi & dolus adeſſe ſi rebus tuis ſaluis,&c. ideo dixit Azo,ꝙ lata culpa eſt dolus prę̃ſumptus:quia prope dolum eſt. ff.mandati fideiuſſor. tñ.j.dolo cõparatur. vt ff. ſi mẽ ſor falſum modiũ dixerit.l.j.§.lata.ſed ſm Ariſtotel. nihil eſt idipſum cui eſt ſimile,ſic intellige ꝙ lata culpa cadit in crimen doli.ff.de act.& obl.l.j.§.is quoq;. & quod dolũ repræſentat.vt ff. ſi quis teſta. liber eſſe iuſ.fu.l.j.§.non autẽ.& quod pro magna negligentia eſt.ff.de uerb.ſign.magnã.nam ſi verè dolus eſſet,veniret in l.Corn.de ſicar.qđ l.negat.ff.ad leg. Corn.de Sicar.in l.exemplũ poſui ℨ.tit.j.§.pe.ver.lata.Et iterũ ſi deponis penes me ſeruũ vinctum, & ego ſoluo miſericordia ductus,teneor.ff.eod.ſi hominẽ.Item qñ res ſuas ſaluas habet,præſumitur cõtra ipſum,vt ℨ.e.bona fides,& ff.eo.quod Nerua.ff. cõmodati.ſi vt certo. §.quod verò.& de dãn.infe.vtique.in fin. exemplum, ſi res ſuas ponat in arca , & depoſitas dimitat extra, in domo,vel in bancha.Sed de leuiſſima culpa nõ tenetur depoſitarius, ergo non de caſu fortuito, niſi ſit in mora vel in culpa,vel niſi obtulerit ſe depoſito,vel niſi receperit aliquid pro cuſtodia,vel niſi gratia depoſitarij fiat depoſitũ.vt ℨ.c.bona.§.j. & 2.quia vnus. §.dẽt ſubaudiri per aliũ.ff.e.l.j.§. ſæpè.& §.ſi qs in priſtinum.ff.e.ſi in Aſiã.§.vlt.ff.ſi cert.pet. ſi qs nec cãm. Itẽ ſi dolus interuenit.vt ℨ. vel pacto interueniẽte,vt C.e.l.j.ff.e.l.j.§.ſi conuenerit.ff.de reg.iu.contractus, qđ dic vt no.ℨ.de cõmo.§.pe. & hoc intelligas,qñ culpa præceſſit caſum. aliàs ſi violenter auferretur,non tenetur depoſitarius, niſi in duobus caſib. ſ. qñ recipit mercedem, vel qñ ſe obtulit.licet in aliis caſibus de omni caſu fortuito, & in his, & in aliis de culpa ẽt leuiſſima teneatur. Depoſitarius verò vtendo re depoſita obligatur furti.ff.de condi.furt.ꝙ furtũ. hoc niſi expreſsim eſſet prohibitũ,ne vtatur.ff.eo.ſi ſaccũlũ. aliàs non committit : dum tñ putaret dñm permiſſurum , ẽt ſi minus probabiliter hoc putaret. vt ff de furtis.qui rem. eſt tñ contrà argu.ff.eo.ſi ſeruus. Et ſi res deterior reddatur, reddita nõ vr̃.ff.eo.l.j.§.ſi res. Sed & acceſsiones veniunt in hac acti . quamuis depoſitæ non ſint : puta vt homo ſi veſtitus , vel equus qui capiſtro detinebatur,poſitus ſit:nam ſolus equus depoſitus eſt.ff.eod.l.j.§.quæ depoſi.ſecus ſi dixiſſem, Depone equum cum capiſtro:tunc enim vtrunque eſſet depoſitum.ff.commo.ſi vt certo.§.ſi me.& de vſufruct.lega.l.j.illi.Itẽ tenetur hæres de precio rei ignoranter venditæ,& vt ſi hæres nihilominus ab eo lucrũ extorquetur. vt ff.eod.l.j.§.vlt.& l.2.& 3.Item ſi cauſa tumultus,ruinæ, naufra. incendij , fuerit depoſitum, in duplum ſit condemnatio. ff.eo.l.j.§. hæc autem ſeparatio. in fin. §.j.& 2. hoc ſi depoſitum inficietur,nõ aliàs: vt Inſtit.§.omnes autem. Hæres autem de dolo proprio in duplum tenetur,ſed de dolo defuncti, in ſimplum. ff.eod.l.j.§.j.& l.quod tumultus . Eſt autem pondus auri, vel argenti depoſiti,& ſpecies nominãda . Idem in purpura infecta vel lana, & ſi deponens ſit incertus de pondere,ei iurãti ſuc- e
curritur.ff.eo.l.j.§.ſi quis argentum. recipietur ẽt libellus incertus,ſed erit iudex certificandus ante ſniam .
Item numerus abiiciendus eſt,& color veſtis. vt ff.de fur.in ac.Et ſi ciſta, rebus diuerſis plena depoſita ſit, põt agi ad ciſtã,& ad ſingulares res.vt ff. e.l.j.§.ſi ciſta. Itẽ in hac actione iuratẽ
e in litem. vt ff.e.l.j.§.in depoſiti. e

9 **Et qualis** ſit actio ſt bonę fidei. Famoſa. vt C.e. qui depoſitum.Itẽ prætoria in 4.prę̃miſſis caſibus,non aliis, imò ciuilis. Itẽ priuilegiata eſt:quia prę̃fertur chirographarius . ſed ſi plures agant, non habetur rõ tpis. vt ff.eod. ſi hominẽ. §. quoti. & l. quod priuileg. & accedit ff.de priuil. cre.ſi veniri. §. in bonis.& l.quod quis.& de reli.l.pe.& ꝙ po.in pig. ha.interdum. C.qui po.in pig.ha.l.ſi.& l.eos. ff.de peculio. depoſui.& de bonis autho.iudi. poſ. cũ vnus.& C.de bo.au. bo.iud.poſ.l.vlt. naſcitur aũt hæc actio, anteq̃ dolus, vel lata culpa commiſſa ſit,vt ff.eo.l. j.§.idem Pompon.ℨ.eo.bona.§.ſanè. Contraria aũt depoſiti datur depoſitario & eius hęredi,in qua uenit impenſa utilis.ff.de neg.geſt. at qui natura.§.vlt.& mãdati.ſi verò nõ remunerandi. §. vſuras aũt. ff.e.acti. & de vſu.qſemiſſes.§.vlt.Itẽ venit in ea in tereſſe,vt ſi ſeruũ furẽ depoſueris penes me,& dãnum patiar.hoc ſi ſcienter. Quid ſi ignorãter? Dixit Pla.ꝙ potes ipſum pro noxa relinquere. arg.ff.de pig.acti.ſi ſeruus pignoratus.Azo contrà: quia non debet alicui officium ſuum eſſe damnoſum.ff.de fur. ſi ſeruus cõis. §.quod verò.Eſt aũt hæc actio ciuilis & pſonalis , nec in litem iuratẽ,vt ff.e.l.ei.Item bonæ fidei eſt. Inſti.de act.§.actionũ.Famoſa non eſt.ff.de his qui no.ℨ.furti. §.vlt.eſt.n.regularis , ꝙ nulla actio cõtraria infamat. vt ibi. fallit hoc in cõtraria mandati, q̃ infamat. Hoc autem ſcias, ꝙ 4. ſunt actiones ex contractibus deſcẽdentes.ſ.mandati,depoſiti, tutelę, pro ſocio. & 4. ex delictis prouenientes, ſcilicet vi bono.rap.furti, iniuriarum, doli mali, quæ infamant:vt ff.de his q no. infa.furt.§.mandati. & ſequenti.& l.j.vnde verſus:

Iudice damnatos,infames reddit ubique.
Quod ui dirumpitur iniuria,furta,doliq́ue.
Actio mandati,tutelę,depoſitiq́ue
Directo ſi pro ſocio communis utrique.

Non ineptè adiicias ex Mart.vbi ℨ. rubric.đ priu.depoſiti. Actio,inqt, depoſiti vſq; adeo priuilegiata eſt, vt depoſitũ cõtra depoſito nõ cõpenſet, poteſt.n. depoſitũ repeti,ſed non cõpenſari. C.de compẽſ. l.vlt.& extra de depoſ.bona fides. Eſt & aliud priuilegiũ ut qui primò depoſuit, primò recipiat.ff.eo. tit.l.ſi quis pecunias. Itẽ actio depoſito, vel cõtra hæredẽ eius ex dolo defuncti,& multo magis ex ſuo.ff. de ac.& ob.l.ex depo.venit in hãc actionẽ dolus , licet conuentũ ſit, ne de dolo agatur.ff e ti. l.1 §. ſi cõuenerit. Itẽ uenit latior culpa, quã Nerua dixit dolũ eſſe. (l qđ Nerua ff.de poſi.) quẽ dolũ præſumptum eſſe intelligit Mar. p̃ceptor.arg. l.1.fideiuſſor.ff.mãda. teneẽ quoq; depoſitarius đ leuiſſima culpa.l 1 § ſipe cunia.ff.e.ti. Mart.

De Contrahenda emptione & vendit. Rub.

SVMMARIA.

1 *Emptio & uenditio,quando & qualiter contrahatur.*
2 *Emptio & uenditio,de quibus rebus contrahatur.*
3 *Quibus menſuris,uel ponderibus uendendum ſit.*
4 *Emptionis & uenditionis natura quæ ſit.*
5 *Emptor ad quid teneatur.*
6 *Venditor ad quid teneatur.*
7 *Emptio & uenditio qualiter reſcindatur.*

Diximus de cõtractibus, qui gratia alterius tantùm perficiuntur: nunc vidẽdum de his qui gratia vtriuſq; :

& sic de contrahenda emptione & venditione. & dicamus igitur, Quãdo & qualiter contrahat emptio & venditio, Et de quib. reb. Quib. mensuris vel põderib. sit vẽdendũ, Quæ sit eius natura. Ad quid emptor tenetur, Et ad quid vẽditor teneatur, Et qualiter rescindatur.

Quando & qualiter cõtrahat emptio & vendi. solo cõsensu, postq̃ de precio [a] conuenit non imaginariè seu simulatè: quia fortè animo donandi, sed verè eo animo ꝙ soluatur. vt Insti. eo. in prin. & §. cùm aũt. Et inter præsentes, & inter absentes per nunciũ vel epistolã, vt ff. eo. l. j. §. vlti. & l. 2. §. j. & l. cùm in venditione. l. nuda. Et si precium in quantitate consistat, non in specie, puta in pecunia, q̃ est in illo sacculo: nam tunc esset potius contractus innominatus. ff. de condicti. cã data. l. vlt. C. eodẽ emptione. Certa aũt quãtitas nedũ sermone adiici põt, imò & re ipsa, puta quanti est in arca, non valeret ff. eo. hęc venditio § huismodi. ad hoc ff. de legat. j. planè. §. sed hoc ita. & l. sed & si certos. unde si quantitas non esset in arca, uõ ualeret. ff. e. si quis fundũ. quã titas aũt precij uel cõmercium in arbitrio alterius contrahẽtium cũseri non põt, vt C. eo. in uenditis. ff. eo. quod sępe. §. j. nisi tacitè: ut si ascẽderis Capitoliũ, sit tibi empta. Receptio autẽ rei uel restitutio arbitrio emptoris cõmitti põt. Instit. e. §. emptio. j. e. de pig. illo. Itẽ arbitrio tertij põt cõmitti ẽt quãtitas precij tertij dico certi, puta quãti Titius æstimauerit: qui si malè arbitratus sit redigitur ad arbitrium boni uiri. hæc probantur Instit. e. §. precium. & ff. C. e. l. ult. ff. pro socio. l. cũ ita. & l. 2. socierate. ff. loc. si merces. Imo & si ab initio inuitus distrahere uel emere nemo cogatur: vt C. e. inuitũ. & l. dudum. si tũ rem exponas uenalem & precium, quo uendere nis, sit iniustũ, potes cogi per iudicẽ ut tẽperes. j. e. c. 1. ff. de offi. præfec. urbi. l. j. §. cura carnis. Itẽ necesse est, ꝙ ex parte uenditoris res, uel merces uendatur, ut discernatur quis emptor, quis uenditor, quid precium, quid merx. ff. de rer. perm. l. j. Inst. e. §. diuersę scholæ. Possunt tũ emi fructus futuri, sicut hæreditas q̃ obuenire dẽt, & iactus retiũ, & alia. ff. e. nec emptio. & de actio. empt. si sterilis. & de hæred. uel acti. uend. cum hęredi. & l. qđ si nonnulli, & l. qđ si in uẽditione. & de condi. & demõ. l. j. in fi. & de uerb. obliga. inter stipulantem. §. sacrã. Et si res uendita extare creditur, cum tũ non extet, nulla est emptio. ff. eo. l. & si consensu: Quid si domus uendita incendio consumpta sit? Dist. vtrũ vterq;, vel alter sciat uel ignoret, & utrum in totum uel in partẽ. ff. eo. domum. & l. arborib. Arræ aũt datio, est argumentũ emptionis & uẽditionis: & si emptor velit resilire amittet arras: si aũt uenditor uelit à uenditione discedere, arras duplicatas emptori restituet. Inst. e. resp. j. C. de fid. instr. con

[a] Qđ de pretio ait Hostiẽsis de eo, qđ certa quãtitate definitũ est, accipiendũ rectè putat Marti. in summa e. ti. Nã si ita dictũ esset, da bo tibi preciũ, qđ est ĩ sacculo, tũc nõ est emptio, nec vẽditio, sed est cõtractus innominatus. ff de cõdi. cau. dat. l. deditibi. C. e. tit.

[a] emptí fides.

[b] Et de quib. rebus.] Qđ latissimè hic edisserit Hostiẽsis, paucis cõplexus est Mart. noster, vbi ĩ. Emi, inquit, & vẽdi põt id, qđ i cõmercio est hominum. Quæ ĩã. n. sũt, quæ in cõmerciũ nõ veniunt, vt liber homo, res sacra, vel religiosa. vt ff. e. ti. l. si in emptione. §. j. & §. liberũ. & l. inter stipulantẽ. §. sacrã. ff. de verb. oblig.

[c] Res aũt sacræ.] Add de gl. summæ. 1. q. 1. c. pe. de sepu. tex. & ibi Arch. in ca. hoc ius porrectũ. 10. q. 2. Arch. in ca. aurũ. 12. q. 2. Arch. in c. saluator. 1. q. 3

[d] Pater vẽdere filiũ.] Add de gl. in c. qđ nõ est de reg. iur. gl. in c. 1. de pig. & an filius possit cõtra cũ agere si venerit ad pinguiorẽ fortunã, vide p Fel. in c. dilecta de reseri. ver. fallie. 8 & vltim.

[e] Mater põt filiũ vendere.] Add l. 2. C. de patri. q. fil. dilec. Ias. in dic. de patria ptãte. in addit. ad Porciũ incip in glo. in ver. coniunctio.

Et de quibus rebus.[b] † Corporalibus & in corporalibus. ff. e. conuenit. & l. si debitor. §. j. C. de hær. vel act. uẽ. seruitutes. Res aũt sacræ[c] & religiosæ ꝓhibentur uendi. quod dic ut no. ĩ. de re. ecc. non alie. §. quę res. uer. sacrę. & seq. Nõ põt vendi liber homo, cùm seruus erit. aduersam. n. fortunã libri hominis expectare nec ciuile est, nec naturale. ff. e. liberi. & l. si in emptione. §. j. & §. liberũ. & de uerb. obl. inter stipulantẽ. §. sacrã rem. Põt tñ pr uẽdere filium[d] necessitate famis ingruẽte: vt tñ precio præstito uel à filio reddito, uel alio quocunque resti tuto, in ingenuitatem perueniat. ut C. de patri. q. fili. distra. l. 2. multo fortius pignori obligare: ga cui qđ plus est conceditur, &c. ff. de reg. iur. non dẽt cuique. Sed nunquid seruus efficitur? sic, ꝺm Azo. alij contrà: sed tñ seruire debet. C. cõmu. de ma. l. j. Sed nunquid in alio casu necessitatis põt vendí à patre? Non: quia l. dicit gñaliter, ꝙ non licet patri vẽdere filium. C. de patri. qui fil. distra. l. j. ergo gñaliter intelligit ei ꝓhibitũ, nisi in casũ concesso. Sed nunquid mr̃ põt filium uendere[e]? Non puto: arg. de transl. transactus matris. & ga nec l. reperit concessum, nec filiũ hẽt in prãce, sicut pater. ad hoc facit quod no. j. de sepul. §. & apud quã eccleſiã. & j. de pig. §. q̃ res. ver. fallit. Itẽ earũ rerum q̃ in cã negociationis de domo eximunt, venditio irrita censet, emptor ẽt duplũ precij in ærarium inferre cogetur. & hoc ꝙ sc. con. Velleianũ. ut ff. e. senatus. & de leg. 3. cętera. & si preciũ iã soluit, repetit tanquã indebitũ, vt ibidẽ, & retinet rẽ emptã vndè si benè cõputes, tam emptor, q̃ venditor in simplũ punitur tñ. & sic nõ obst. ff. de dãn. infe. l. ult. Itẽ seruus. dum in fuga est, uẽdi nõ põt, licet possit procurator ad hoc cõstitui, ut ipsum q̃rat, & inuentũ vendat. ff. e. quod sępe. §. si quis. C. ad legẽ Falcid. de plag. in fuga. ꝺm hoc intellige 12. q. 2. fugitiui. j. de rer. permu. iniustũ. Itẽ uenent mali, qđ non põt esse vsui aliqua permistione, nulla est emptio: secus, si mistum cõferat. ff. eo. qđ sępè. §. veneni mali. ff. fami. erc. ꝓcedere. §. j. de uerb. sig. qui uenenũ. in vlti. charta. nam & si uenenũ, quod amatoriũ appellat. ff. ad l. Cor. de sic. l. 3. Itẽ rei proprię nulla est emptio, & si ignorãs emi, qđ solui repeto. idem est, si res cõis sit mihi & tibi, quantum ad partẽ meã: sed si usufructuarius emat rẽ, in quẽ habet usum ĩ. diminuit preciũ rõne vsufr. & rõne possessionis, quã habet uenditor in re mea, tenet emptio. Itẽ si habeat ibi perceptionem fructuũ, uel aliquod ius. ff. eo. sue rei. & l. officio. & l. sed & si cõis. & l. si in emptióe. §. rei suę. C. e. cũ res. sed in re aliena tenet cõtractus ff. e. rem alienã. Cùm aũt dixerim, cõtractũ hũc solo consensu perfici, apparet ꝙ si error interueniat, non perficitur. ff. de iur. om. iud. si per errorẽ. & de iu. l. 2. & sunt 6. errores qui impediũt hunc cõtractũ. Primus, si in precio erratũ sit, si putẽ uẽdere 10. putas emere 5. secus econtrà. vt ff. loca. l. si locem. Secundus, si erret ĩ cõtractu: vt qa puto uẽdere, tu putas tibi donari. ff. de re. cre. si ego. Tertius, si erret in corpore, vt quia ego credo vendere fundũ Sempronianũ, tu credis

dis emere Cornelianũ,vt ff eo.in venditionib. Quid ſi vendo tibi Petrũ Cocũ, cũ ſit pelliparius,& is q̃ cocus eſt Martinus vocat: ſi habui nota nomina ſeruorũ,is debet q̃ nominatus eſt:ſed ſi nõ habui nota,is vt̃ vẽditus,cuius artificiũ eſt adiectũ.ff.de re.dub.q̃ habebat. Quartus & quintus,ſi in ſubſtantiali qualitate vel materia erret:vt ſi æs ꝓ auro,vel plumbũ ꝓ argento diſtrahat. ſed ſi acetũ veneat pro vino, qđ ab initio acetũ fuit,emptio nõ valet:ſecus ſi poſteà coacuit,q̃a eadẽ ꝓpe vſia ſiue ſubſtantia eſt:eſt.n.idẽ corpus.Sed iõ dicit prope,quia vinũ eſt calidũ & ſiccũ,& acetũ frigidum & ſiccum. probant hæc ff.eo.in venditionib.§.vlt.& l. alioquin.& l.aliter.ſed & ſi in parte erretur , in ſubſtantiali qualitate, tenet pro parte in qua non erratur.vt ff.e.quid tñ.& l.cum ab eo. §. vlt. Sextus,ſi erretur in ſexu,vt q̃a puto vẽdere puellã, tu putas emere puerũ:ſecus ſi putas emere uirginẽ , cũ iã ſit corrupta,vt ff.e.l.alioquin.§.qđ ſi ego.ſed vẽditor ſciẽs corruptã,tenet act.ex empto ad reſoluendũ contractũ.ff.de act.empt.& ven.ex empto.§.ſi q̃s virginẽ. Itẽ ſi erret in eſſentia, nulla eſt emptio,vt ſi uendo tibi domũ,q̃ iã cõbuſta eſt,& vterq; ignorat, vt ff. eo.domũ. Perficitur ergo emptio ſolo cõſenſu precij & rei cuius cõmercium concedit:qđ verum eſt,ſi ſine ſcriptis fiat contractus. nã ſi in ſcriptis non aliter, q̃ ſi omnia in mundũ.i.in chartulariũ, ꝑm quoſdã, imõ in mundũ.i.in chartam,in qua dẽt ſcribi inſtr̃m,quæ debet eſſe múda & pura , vel quæ ſicut mundus debet omnia continere,ſic non valet, aliter quouſq; in hoc mundo omnia recepta & ſcripta ſint ſubſcriptionib. partium confirmata , & ſi per tabellionem ſcribatur ẽt per ipſum completa,& demùm à partib. abſoluta: nam quouſq; omnia iſta facta ſint, neuter agere põt, vt C.de fid.inſtr.contractus. Sed ſi venditor antequã iſta completa ſint,rem reſtituit,benè transfert dñiũ, ꝑm Azo.quia ex doloſo contractu idẽ ſit . Sed poteſt agere condi. ſine cã ad rem recuperandã,niſi preciũ
b ſoluatur.ar.C.de re.permu. reb. Dicitur aũt contractus fieri in ſcriptis,q̃ñ conuenit,ꝙ non aliter valeat q̃ facta ſit exinde ſcriptura. C.de probat.cùm res.vel q̃ñ conuenit vendicationem in ſcriptis.i. hoc acto in contractu,vel incontinenti,vt ſcriptura inde fiat . Secus ſi à principio ſimpliciter contrahat, & poſtea ad probationẽ fiat inde charta.vt ff.de pig.contrahit.& hoc eſt qđ dicit p̃dicta l.cõtractus. ibi,illos tñ quos i ſcriptis fieri conuenit.Põt aũt venditio fieri purè,vel in diẽ,vel ſub cõd.cãli ptãtiua,vel mixta. & ſi conditio impleat , vel p̃ emptorẽ ſtet , ꝙ impleta habeat.l.ſi mihi biliothecã , niſi collata ſit in emptoris arbitriũ expreſsim,& vendo tibi, ſi placuerit tibi res: vel tacitè.ſ.ſi Capitoliũ aſcenderis. Inſt.e.§.pe.Itẽ ſi vendi.tibi diſplicuerit, ſit inẽpta,q̃a eſt emptio,ſed ſub cõditione reſoluit.Secus,ſi dico,erit tibi empta,niſi alius meliorẽ conditionẽ attulerit,vt ff.e.l.3.Inſt.e.§.pe. ℨ. de pig.illo.Si ergo conſtet de mẽte contrahentiũ,illi ſtandũ eſt:ſi benè cõſtat,attende ſignificationẽ verborũ:nã p̃ſens tp̃s in pendenti eſſe nõ põt. ff.ꝑ empto. l. 2.§.ſi in idẽ.ſed futurũ extenſiuũ eſt.ff. de act.& obli. obligationũ.§.cõditio.& de verb.obl.ſi q̃s ſtipulatus Stichũ.& ad Tertu.Sil.2.§.filius.Sed & in vltimis voluntatibus nõ eſt uis,utrũ ſub cõd.vel purè cõdi.poſt ea appoſita legẽt.ff.de adimẽ.leg.ſi legatũ purè. & đ con.& demõ.q̃b.§.quidã.& de le. 3. fideicõmiſſa. §.ſi fideicõmiſſum.Emptio verò trib.mo.dicit p̃fici, vno quantũ ad obligationẽ:q̃a non licet diſcedere altero inuito,& hoc mõ ẽt cõditionalis venditio dr̃ p̃fecta: altero modo,quantũ ad hoc,ꝙ ex ea agi poſsit,vt q̃a ceſsit & venit dies, vt cùm purè contractum eſt. tertiò,quantum ad hoc, vt periculum pertineat ad emptorem,vt iam dicam. ℨ.eo.§.quæ ſit eius natura.

3 Quibus menſuris vel ponderib ſit ꝑuẽdẽdum . Iuſtis,& qui cã lucri ipſas mutauerit.30.dies in pane & i aqua pœniteat. ℨ.eo.c.2.& excõicari põt,ſi pœnitentiam agere nolit.24.q.3.ſi quis Romipetas.& c. p̃ced. & accedit 45.diſt.omnis qui.24.q.j.non afferamus. Vt aũt đ hac materia plenã habeas notitiam,ita diſt. cùm q̃d falſis vel iniquis ponderib.menſuratur,& non fuit dictum,q̃b.& emptor ſciens plus iuſto recepit, & dñiũ tranſlatum eſt,repetit vẽditor,quod plus iuſto dedit per conditionẽ inde.vt ff.de dolo.arbitrio.§.de eo.& lo.& cond.ſed addes.§.ſi q̃s cùm in annum. Itẽ dicũt quidam habere locum act.ex hoc cõtractu:ſed proximus §. contradicit . Sed ſi dñium tranſlatum non eſt, non cõpetit condi.inde.ff.de cõd.inde. ſi in area.ver. ſed & ſi q̃s.ſed eſt locus rei uen.& actiõi furti,& cõdi. furtiuę,vt ff.de furt.ſi quis vxori.§.ſi maiora. & fortè hic locus eſt actioni ex contractu. arg.C.de act.emp. & ven.l.2.ſed dñt quidã contrà, nõ obſt.l.proximè dicta , q̃a ibi plus iuſto habebat de re vẽdita,hic aũt extra rẽ.põt aũt dici,ꝙ hic locum habeat condictio indebiti,gr̃a poſſeſsionis,vt iam dicẽt in alio mẽbro.ergo vbi dñium tranſlatum eſt,nõ fit furtũ.ad hoc ff. de furt.falſus.§.j.Hoc vbi emptor ſciens, plus iuſto recepit: ſi aũt ignorans, & dñium tranſlatum eſt,hẽt locũ ſola condi.inde.ut in l.ſuperius allegat.Sed ſi non eſt tranſlatum,puta uenditor dixit, Ego trado tibi hoc: ſi tñ apparet,ꝙ plus iuſto tradidiſſem, nolo transferre dñium,hic emptor ignorans,furtum non facit,cũ dolo careat.ff.ꝑ ſocio.merito.vñ dic, ꝙ tenet cond. inde.gr̃a poſſeſsionis,vt ff.de cond.indebiti.§.ſi quis nummos. Itẽ rei vend.& fortè ac.ex cõtractu.Sic patet qđ iuris ſit,q̃ñ vẽditor deceptus eſt, q̃a plus iuſto tradidit. Sed ſi emptor deceptus eſt, q̃a non tradidit ei uenditor quantũ debuit,inde tenetur vẽditor act. ex empto.ff.de dol.arbitrio.§.de eo. nõ.n.hẽt locum rei uen.nec act.furti,cũ uenditor ante traditionẽ dñs perſeuerauit rei ſuæ.C.de hære.vel act.vẽdi,qui tibi. & de act.emp.& uen.ſi p̃.& ff.de act. emp.& uen.ſi q̃s à me.Et ſic agit vnus contra alium,q̃ñ non erat dictũ ꝙ ſtaret illis põderib.nam ſi hoc dictũ eſſet, & uterq; ſciebat falſa, neuter agit.C.de tranſac.de fideicõmiſſo.& uide ſup̃ hoc cõcor. ℨ. p̃bẽ.§.& à quo.uer.ſed q̃d. ubi ſimilis diſt.tradit. & eſt rõ : quia ſi uenditor plus iuſto ſciens tradit,donare uĩ, & emptor ſciẽs minus iuſto recipiens,pari rõne uĩ remittere.arg.ff.de cõd. inde l.j.ff.de acti.emp.& uen.l.j.& de reg.iur.cũ res p errorẽ.& idẽ eſt remittere,qđ dare.ℨ. de inſt. ueniẽs. j.Si uerò uterq; ignorat, dicunt q̃dã,ꝙ deceptus agere non põt,& malè.ff.de hære.vel act.uen.ꝙ ſi in uẽditione.Si uerò deceptus hoc ſcit,& alter ignorat, non agit,q̃a à ſeipſo decipit.ff.de rei uen.is q̃ obtulit.& l. ſeq.Sed ſi deceptus ignorabat, & alter ſciebat,tũc agere põt q̃ ſciẽs p̃dicere debuit ꝙ falſa erãt. ff. đ hær. uel act.uẽ.hoc aũt.& ff.de ac.ẽp.& uẽ.l.tenet. & §. pe. & ult.Et in hoc caſu põt intelligi,ꝙ dẽt agere pẽnitẽtiã 30.dierũ.ut ℨ.dixi in prin.Sic uidemus quaĩt uẽditor põt agẽ cõtra emptorẽ,uel ecõtra.nũcuideamus q̃ñ teneat q̃s , ſi fortè cũmodauit põdera uitioſa: & ſi q̃dem commodans ignorauit uitioſa,nemini tenetur.ff.commodati.in rebus §.item ſi quis.& l. pe. Sed locator etiam ignorans tenetur. ff. loca. & com. ſed addes §.j. Sed ſi commodans ſciebat vitioſa,& cõmodauit emptori ſcienti, ad hoc ut uenditor decipere-

tur,in hoc caſu, ſi non ſit trãſlatũ dñium,emptor facit furtũ, & cõmodans facere intelligit̃,tanq̃ opẽ afferens,& iõ cõueniri põt à venditore act.furti.& cõdi.furti.ff.de furt.ſi q̃s vxori. §.maiora.Sed ſi dñium tranſlatũ eſt,& emptor ſoluendo eſt, cõmodãs nullo iure teneẽ venditori:cõmodati non, q̃a ei non cõmodauit cõd.fur.vel ac.fur.nõ,cũ dñium tranſlatũ ſit. & iõ non facit furtũ p conſequẽs, nec cõmodans, quaſi opẽ ferens,q̃a non eſt cui ferat.ad hoc.ff.de fur.ſi is q̃ rẽ.§.ſi tu Titiũ. Itẽ nec de dolo teneẽ,cũ vẽditor regreſſum habeat cõtra emptorẽ,q̃ ſciẽter plus iuſto recepit, & ſoluendo eſt. vt poſitũ eſt.ad hoc ff.de dol.l. 2.aliàs eſt.j.§.vlt.& l. ſeq. Sed ſi emptor deceptus eſt, q̃ ſcienter vitioſa recepit,non agit̃.idẽ eſt,ſi vterq; tã emptor,q̃ venditor ſciebat, vt dictum eſt in ſuperioribus.Sed ſi vterque ignorabat,& vẽditor deceptus eſt, teneẽ cõmodãs act.de dol.Iſtud ẽtſi emptor ſciebat, ſed nõ eſt ſoluẽdo , & in his caſibus põt intelligi ſnĩa Trebatij.ff.de dol.arbitrio.§.de eo.in princ. & l.nã ſi nullã.& ſic in oĩb.caſib. in quib. ſ. diximus emptorẽ teneri vẽditori,ſi emptor factus ſit nõ ſoluẽdo, intelligas venditorẽ agere poſſe cõtra cõmodantẽ in ſubſidiũ act.de dolo.arg.ff.ſi mẽſ.falſum mo.dixerit.l.3. & de dol.eleganter.§.ſeruus pactionis.in fi.Vbi verò emptor & vẽditor ignorãt põdera vitioſa,& emptor deceptus eſt, hẽt cõtra cõmodantẽ contrariã cõmodati, p quã conſequet̃ ab eo, ſi q̃d ſua interſit. Idẽ ſi emptor ignorat,ſed vẽditor ſcit.q̃uis.n.hic venditor teneat̃,nihiominus & cõmodans. Sed ſi vẽditori cõmodauit,& ipſe vẽditor deceptus eſt: in illo caſu hẽt cõtra cõmodantẽ ac.de dolo,cũ habeat aliã contrariã.ſ.commodati.Si verò emptor deceptus eſt hic,in quo caſu ſupradictũ eſt,q̃ apud venditorẽ regreſſum habeat , nõ põt habere cõtra cõmodantẽ aliquã act. ſed in quo caſu regreſſum nõ hẽt,puta q̃a tã emptor, q̃ vẽditor ignorabãt vitioſa, & dixerũt q̃d eis ſtaret, ſiue æqua eſſent,ſiue iniqua.Itẽ in oĩb.caſib. in q̃b.dictũ eſt venditorẽ teneri,ſi nõ eſt ſoluendo, teneẽ cõmodans act. de dolo, q̃d ex ſupradictis & ſnĩa Trebatij colligere tibi licet, ſm D.M.Ia. & Bal. Et ſunt hęc vera, q̃ũ dictũ fuit q̃b.põderib,ſtaret, & menſurareẽ, ſed ſi hoc dictũ non eſt, videntur ſenſiſſe de põderib. q̃ in regione frequentabantur.vt ff.e.Imperatores.& ſi hoc non appareat, de minimis ſenſiſſe videnẽ: vt ff. de reg.iur.ſp. ĩ.de ſenſib.ex parte. Hi aũt q̃ falſas mẽſuras tenent,vocati ſunt in lege Dardanarij,à quodã Dardano functionũ authore,qui maximã dabat operã,vt annona carior fieret, emẽdo oẽm quã inuenire poterat, vt poſtea ſolus venderet ſicut vellet,& tales variis pęnis puniunt̃. ſm l.nã aliq̃n interdicit̃ eis negotiatio, interdũ releganṫ,& humiliores ad opus publicum danṫ:& diuus Adrianus ſtateras,ſeu mẽſuras adulterinas ſeu falſas tenẽtes.l.Cor.de fal.teneri dixit , ſi ipſis vſi fuerant : ſed ſi inuenti ſunt ipſas habere,relegari põt, vel aliàs extraordinariè puniri.ff.de extraordin.cri.annonã.& ff.de pę.l.in Dardanarios.

4 Quæ ſit eius natura. † Hic ſciendũ,q̃ quædã ſunt de ſubſtãtia,vt preciũ, & res.ſine quibus emptio eſſe nõ põt,vt ſ.dixi.& habes ff.eod.l.j.& l.nec emptio.Quæ de natura.ſ.vt venditor de euic.teneatur, vt patet ĩ.§.& ad quid venditor. Quædam accidentalia: vt ſi fecerim pactũ, q̃ liceat mihi abſtrahere gloſſulas de libro quẽ tibi vendo,vel ne cautio duplex p̃ſtetur in rebus precioſis.ff. de euic.l.2.& ad hoc ff.de pact.iuris gen. §.ſed cũ nulla.& §.quinimò.& §.ea.n.& §.ſeq.ff.eo.tit.pacta conuenta.Eſt & hoc de natura contractus,q̃d ex quo cõtractus initus eſt, pertineat periculũ rei ad emptorẽ licet res tradita non ſit, & tũ dñs venditor p̃ſeuerat, vt Inſti.eo.tit.§.cùm aũt. & trib. §§. ſeq.& de re.diui. §.venditę.& §.per traditionem. ff.eod. quod ſępè.§.ſi res vendita. C. de pact.traditionib. hoc tũ magnam caudam trahit , vndè talis regula : Cùm venditio fit purè, & ſine ſcriptis ſpeciei certæ, quæ deguſtationẽ non exigit omne periculũ ſpectat ad emptorẽ, excepto caſu publicationis:niſi pactum,vel mora, vel culpa,vel calliditas interuenerit.Benè dixit,Purę.aliud enim,ſi ſub conditione, & ante condit. exiſtentẽ pereat res:ſpectat enim periculum ad venditorem, ſed deterioratio ad emptorem,vt ff.de pericul. & cõ.rei vend.id quod. & ff.e.q̃ ſi pendente.Sine ſcriptis,qua re dixerim,patet ſ.e.§.de quib.verſ.perficitur.& ſeq. & C.de fid.inſtr. contractus.& Inſt.eo.§.cùm autem. Speciei,quia ſi in genere,puta,vendo tibi hominem: non dico quem, nunq̃ ad te emptorẽ ſpectat periculum,quia quod in genere debetur, perire non põt.ff. ad l.Fal.in rõne 2.§.verum eſt aũt. & §.ſi verò argẽti. & ff.de peric.& commo.rei vend.electos.& l.eum. & l.q̃d ſi neq;. quia hic vẽditur certũ de incertis. Quid ſi vẽdo incertũ de incertis: vt, pendo tibi vnũ de ſeruis meis,vel 10. corbes ex hoc dolio, ſeu 10. ſeſtaria? vt q̃ liberer,ſi omnia pereant,vt ff. ad l.Fal.in rõne legis . §. incertæ autem , vel fortè aliud ibi.legatarius enim non petit vinum.cum totum effuſum ſit, neque precium,quia legatum non eſt: emptor verò repetet precium,ſi ipſum dedit,quia ſine cauſa eſt penes venditorem.ſi non ſoluit,habet exceptionẽ,& ſi non pertinet periculum ad eum. Certè ideo dictum eſt, quia ſi ſub alternatione vẽdam tibi Stichum aut Pamphilum,periculũ primi pertinet ad venditorem , ſed ſecundi ad emptorem.ff.eo.ſi in emptione.§.pen. Quæ deguſtationem non exigit , ideo appoſitum eſt, quia ſi deguſtationem exigit,& vendatur in ſpecie,pertinet periculũ ad emptorem poſt deguſtationem, non ſm Iob. & Ber . nec dicunt hoc ſpeciale in vino, licet lætificet cor hominis.idem & in aliis,vt patet in zinzibere,pipere,& ſimilibus: ſed ſi venditur ad menſuram, non pertinet periculum ad emptorem, niſi deguſtatum fuerit,& ẽt menſuratũ. ff. de peri . & com. rei vend.l.j.& l.ſi uina.Azo dixit in uino eſſe ſpeciale, q̃ etiã ante deguſtationem pertineat periculum ad emptorem,ſi uenditio ſit in ſpecie. nec obſt.ff.de peric.& com rei.uen.l.j. quia ibi uenditor recepit ſe periculum uſq; ad certã diem.aliàs ſpectat periculũ ad emptorẽ,ſicut & in qualibet alia ſpecie. ff.e. q̃d ſæpè. §.in his.ff.de peri.& cõ.rei uẽ.l.j. §. ſed & cuſtodiã.& l.ſi uina.& l.ſi q̃s uina.§.ſi aduerſione.C.de peri.& cõ. rei uen.cũ cõuenit.& ſi q̃s uina.intelligit̃ de uino uẽdito, q̃ ad menſurã, deguſtandũ erat poſt diẽ certã: undè ſi ſpectat periculum ad uenditorem, ſi nõ petit̃ deguſtari, q̃a eſt ĩmora,aliàs impurareẽ emptori.ff. de act.em.& uen.rõ.§.ſi perempto,& de peri.& com. rei uen.ſi per emptorẽ.§.ſed ſi.uerbi gr̃a.nec in periculo.diſt.ſm Azo.ſi acoris,uel mucoris,uel effuſiõis. licet B.diſt.primo anno, ſicut in cõditionali nẽditione.ut dixi ſ.eo.uer. benè dixi puræ,q̃a uendit̃ uinũ ad menſurã,quaſi ſub condit.vt̃ fieri.ff.e.quod ſæpè.§.in his.ſed in ſequẽti anno ſe correxit B.q̃a ſapientis eſt, mutare conſiliũ ſuum in melius.ĩ.de acc.qualiter. j. ſ.de uſu.pal.niſi in auth.ut fratrũ filij. in prin. col. 9. & de nup.rñ.j.col.4.diuerſum eſt.n. in hac cõdi.quia pr̃ãtem hẽt uenditor menſurare,uel offerre ut menſuretur.Quid ſi emptor nolit accipere, põt uenditor menſurare, & effundere corã teſtibus,ſi uaſa ſibi ſint neceſ-

neceſſaria, vel pp vindemiam, vel pp nouam rõnem & iuſtã, vt ff.de peri.l.j.§.vlti.& l.2. Excepto caſu publicationis, qa hoc ad venditorẽ menſurare & effundere pertinet, vt ff.loca.ſi fundus. Niſi pactũ, quia licet venditor de natura cõtractus teneatur de dolo, lata culpa & leui, nõ tñ de caſu. ff.de peri.& cõm. rei ven. cuſtodiã. aut.& ſi venditor.& de act.emp.& ven. l.pe.C.de peri.rei ven.mora. ſed p pactũ. ff.de peri.& com.rei vend. ſi venditione. ꝓmiſſa ſpãli clauſula. qđ dic vt not.s.cõmodati.§.& inquantũ. ver.ſic directa. & ſeq. Vel culpa. ſ. caſum p̃cedentem, vt Inſt.e.§.cum aũt.in fi.& dixi s.de cõmo.§. & inquantum.ver.tenetur. Vel mora, qa tunc ſpectat periculũ ad moroſum, ẽt ſi res peritura erat penes aliũ. ff.de leg.j. cũ res. §. vlt. ſm Azo. ſed M. contrà, p l. ff.de rei ven. item ſi ver beratum. §. vlt. vltima vero mora ſp nocet. de peri.& cõ. rei. ven. illud. Vel calliditas. qa ſi vẽditor affirmauit bonitatẽ duraturã, imputat ei. ff.de peri.& cõ. rei vẽ. ſi qs vina. vel ſi ſciebat bonitatẽ nõ duraturã, hoc tacuit: vt in ea l. Eſt ẽt de natura contractus, ꝙ ſicut periculũ ad emptorẽ pertinet, ita & emolumentũ. vt ff.de reg.iur. ſm naturam. & iõ quod per alluuionem acceſsit & fructus, & partus rei ven. ad ipſum emptorem ſpectãt, vt C.de act.emp. & ven. fructus. ff.de act. emp.& ven. fructus. & l. pen. Item & actiones ei cedẽdæ ſunt. ff.de acti.emp. & vend. Iulia. §. ſi fructibus.

5 Ad quid emptor tenetur. † Ad hoc, vt preciũ ſoluat, & ipſũ faciat accipientis. ff.de act.emp.& ven. ex empto. vẽditor aũt non teneẽ rem facere recipiẽtis, vt patet j. e. §. & ad qd. & eſt rõ diuerſitatis, qa vẽditor tenetur in ſpecie, iõq; ſufficit ipſum de eui. teneri. emptor verò teneẽ in gñe, & ꝓpterea cogitur nũmus facere venditoris. ad hoc ff.đ le. j. ſi à ſubſtituto. §. hæ res quoq;. Itẽ ad hoc teneẽ emptor, vt obſeruet pacta q̃ fecit vẽditori, & ecõtrà, vt C.đ pa. iter ẽp. & vẽ. l. j. & pe. & vl.

6 f Et ad quid venditor †teneatur[f] Ad traditionẽ rei præcisè, ſm M. ff.de act.emp.& ven. ſi quis alienã. & l. exempto. Verius eſt, ꝙ ad intereſſe dãnetur. ff.de act. emp.& ven. l. j. Sic intellige, ꝙ venditor teneẽ vacuã poſſeſsionẽ tradere, hoc eſt, vt emptor potior ſit, ita ꝙ ab eo nequeat euocari, aliàs perinde eſt ac ſi tradita non fuiſſet. Quid. n. ſi alius ſit in poſſ. eiuſdẽ rei cã rei ſeruandę, vel legatorũ, vel mulier ventris nõie. & quidẽ tunc non dr̃ tradita poſſeſsio vacua. ff.de acti. empt. l j. §. j. & l. 3. & l. emptio. rñ. j. & l. emptorẽ. §. idẽ Neratius. Si verò tradatur res, & poſſeſsio vacua faciat emptorẽ dñm. ſi tñ ſatisfactum fuerit de precio, vel fides habita fuerit, non antè, vt ff.e. qđ vendidi. & de tributoria ac. ꝓc. §. ſed ſi dedi. Hoc, ſi vẽditor dñs erat, aliàs teneẽ de euic. & ſi non promiſerit, qa hoc eſt de natura contractus, vt s. dixi. §. q̃ ſit eius natura. & habes C.de eui. nõ dubitat. De natura aũt teneẽ in ſimplũ tm̃, & ad intereſſe. & in rebus precioſis cogit promittere duplũ. aliàs in duplũ condẽnabitur. ſic intellige ff.eo. l. 2. & l. emptori, & intellige duplũ precii conuenti, non cõis, vel eius quod valet tpe quo de euict. agit, vt ff.eo. cùm fundus. & l. ſi fundo. & l. ſi plus. Sed nunquid vltra duplũ poterit fieri ſtipulatio? Non vr̃, quia hæc ſtipulatio p̃toria eſt. ff.de p̃to. ſtip. l. j. §. ſtipulatio duplex. ergo non licet ai. quid addere, vel diminuere, vt ff.de ver.obl. in conuentionalib. ſtipu. rñ. j. dic illud verum eſſe, ſi ſimpliciter ſtipulatio facta fuit, vel niſi vtraq; pars cõſenſerit. ar. ff.de fer.& l. j.& C.de tẽp. app. l. vlt. in fi. vel nõ licet authoritate alterius q nõ ſit p̃tor, aliàs in quadruplũ põt fieri ſtipulatio: vt ff.e. ſi dictum. Et nunq d vltra f nõ vr̃ ſtipu. Inſti. de acti. §. oẽs. ſed illud verũ eſt de legali pęna. illa. n. nõ extẽditur vltra duplũ, ſed hoc cum cõuentionalis ſit, ẽt in centeſimum vel milleſimum ſtipulari põt, vt C. eo. ſi tibi liberã.& Inſti. de uerb. obl. §. ult.& de inuti. ſtipu. §. alteri.& ff. ſi qs cau. ſed & ſi qs. §. ult. & de p̃t. ſtip. l. ult. excipitur caſus ſpecialis. C. de ſpon. l. vlti.& eſt rõ ſpecialitatis. j. đ ſpon. gemma. de hoc dic ut not. s. de ſent.& re iud. ſub rubricell. de re iu. §. quis ſit effectus. ante fin. Dicuntur g autem res precioſæ g, margaritæ, ornamẽta precioſiora, ſerica & ueſtis, ut ff.e. l. 2. & l. emptori. uel dic relinquẽdum arbitrio iudicis, q̃ dicatur precioſa res, uel contemptibilis. ar. ff.de iure deli. l. j.& j. de dona. Apoſtolicæ. §. pen.& ultim. & ſm hoc tenetur de euict. ẽtſi dictum non fuerit in ſimplum, uel in duplũ, uel etiã milleſimum. Imò quamuis ſpeciali tei dictum ſit euictionis nomine nihil præſtitũ iri, nihilominus euictione ſequuta tenetur uenditor ad precium reſtituendum, niſi eſſet ſpecialiter dictum, ꝙ neque ad intereſſe, neq; ad preciũ teneat. ff.de act.emp. & uen.exẽpto. §. ult. tunc. n. de euict. non agit, neq; ad intereſſe, neq; ad preciũ. Item ſi cõuentus non denunciauit uenditori, ut ſibi aſsiſteret,& rem defenderet, uel hæredi, uel fide g iuſſoribus de euictione agere non põt emptor. ut C.de euic. autho. & l. ſi cũ quæſtio. & l. ſi parentes. & l. cùm ſucceſſores. niſi denũciatio remiſſa ſit, ut ff.e. l. Herẽnius. rñ. j. Põt aũt fieri denunciatio qñcunque ante ſnĩam. ff. de euict. ſi rem quam. §. ult. dũmodo ius ſaluum ſit uenditori. arg. ff. manc. ſi mandauero tibi. §. ſicut aũt. Inſt. mand. §. mã datũ. arg. j. de dona. Apoſtolicæ. ibi, hoc ſp eſt obſeruandũ, &c. Itẽ non agit, ſi contumaciter abfuerit tẽpore ſnĩæ. ff.de euic. ſi iõ contra emptorẽ. Vel ſi iniuria iudic. dãnatus ſit. j. e. c. ult. ff.de euic. ſi per imprudentiam. C.de euic. ſi non iniuria.& l. emptor. đ qua ſumptũ eſt. c. ult. dictius tit. Itẽ non agit, ſi rẽ alienam ſciẽter emit, niſi de euic. ſibi ſpãliter proſpexerit, ut C. de euict. ſi fundũ ſciens. uel niſi aliqd caſuale contingat: ut C. cõm. de leg. l. ult. & s. de re. eccle. nõ alie. ad audientiã. Itẽ non agit, ſi quid eſt qđ poſsit ei imputari, ut quia cõpromittit & ſuccubuit. ff.de euic. ſi dictũ. §. ſi cõpromiſero. Vel ſi alio mõ in culpa ſit. ff.đ eui. ſi rẽ quã. §. ſi duplæ. ſ. qa de poſſeſſore factus eſt petitor culpa ſua, ut. Itẽ non agit, ſi ſeruũ emptũ manumittit. ff.de euic. ſi ſeruum cuius. Itẽ ſi ſeruus emptus mortuus ſit, anteq̃ euincat. ff.de euict. ſi ſeruus uẽditus. Itẽ ſi cõtra l. uenditionẽ fecerit. ff.de eui. ſi mãcipiũ. rñ. j. Itẽ ſi rem uenditã pro relicta habuerit. ff.de euic. l. fi. Itẽ ſi bonam cãm uitio ſuo pp præſcriptionem perdiderit. ff.de euic. Herennius. §. ult. Itẽ ſi uenditor uoluntate emptoris in locũ uenditũ ſepultus fuerit. ut ff.de euict. ſi p imprudentiã. §. ſi qs locũ. Itẽ ſm Hug. nõ agitur, niſi appellauerit. ar. s. de proc. nõ iniuſtè. §. potuit. ff.de euic. Herẽnius. §. j. Azo contrà, & dicit ꝙ non hẽt neceſſe appellare. & aliud procura qui

Huc etiã ex Mart. vbi s. referẽdus eſt alius caſus, nẽpe vt vacua poſſeſsio tradatur. nã venditor ita tenetur rem tradere, vt emptor habeat vacuam poſſeſsionem. Vacuã aũt poſſeſsionẽ habere hoc eſt, vt emptor ĩ poſſeſsiõe ſit potior, ita vt ab eo aduocari nõ poſsit. Nã ſi quis eã p iudicẽ aduocauerit, pinde eſt, ac ſi tradita nõ fuiſſet. Vacua quoq; poſſeſsio traditẽ, ſi alius ſit in poſſeſsionem miſſus cã rei ſeruãdæ, vel mulier ventris nomine, vt ff.de acti. emp. l. 1. §. j. & l. 3. Hæc aũt traditio facit emptorẽ dñm ſi vẽditor dñs erat. Si non erat obligat nomine euictionis, ſi modo ſit preciũ ſolutũ, aut eo nomine ſatisfactũ. ff. de act. emp. l. exẽpto. & ſi venditor nolit rem tradere, tenetur ad intereſſe. d. l. j. Emptor quoq; tenetur facere nummos venditoris. d. l j. in fin. Martinus.

Dicunt aũt res preciosę.] Adde gl. ĩ l. emptor. ff.de euict.

h Dolus det cãm cõtractui.] Adde Bal. in c vnico. ad fi. de pl' pet. Ang. ĩ le aduersus fratrẽ. C. de exce. seu præscrip.

ra. qui cùm alienũ factum gerat, nõ vī bona fide versari, nisi appellauerit. nec obst. l. Herẽnius. §. j. nam qđ dicit venditore prẽsente. subaudiẽdũ est maximè. cõsulo tñ, q̃ emptor venditori pronũciet, quòd appellet, si putauerit appellandum. ff. manda. si procuratorẽ. §. si ignorantes.

7 **Qualiter rescindatur.** Dist. ṫan dolus det cãm contractui bonæ fidei, vel stricti iuris, vel incidat in contractũ, vel re ipsa inueniat q̃s se deceptũ. Et si qui h dẽ in iudicio bonæ fidei dolus det cãm contractui,h nullus est contractus, si deceptus hoc allegare velit, aliàs agere põt ex hoc cõtractu cõtra decipientẽ. ff. de dol. eleganter. 12. q. 2. quisq̃s eps. prope fi. ar. ĩ. de rer. permu. cũ vniuersorũ. ff. de mino. in causę. 2. §. j. & de iure doti. si res. §. j. Sed si deceptus ignorans rẽ tradiderit eandẽ repeteret acti. de dolo. vñ B. ait, ꝓcessit venditio a vt in firma sequuta est traditio, vt a, vt infirmanda ꝑ actio. de dol. ff. de dol. arbitrio. & l. qđ vẽditor. & l. si legatarius. & aliq̃n implorat offi. iu. vt s̃. de renun. sanè. veniens, & lectæ. & de pactis cũ pridẽ. Sed si non det cãm contractui, sed incidat in contractũ, tenet cõtractus, sed purgat dolus per actio. ex eo cõtractu, ẽtsi vnius nũmi deceptio sit. vt ff. de act. emp. & ven. Iul. §. si vẽditor. & §. idẽ Iul. ff. de dol. si q̃s affirmauerit. In cõtractib. aũt stricti iuris siue dolus det cãm, siue incidat, ſp tenet cõtractus, sed obst. exceptio inquantũ dolosus vult patrocinari sibi dolũ, vt de inuti. stipu. dolo. vel metu. Sed si ꝑ exce. vel alio mõ consuli nõ põt, datur decepto. act. de dolo. ne moret in dãnum. ff. de dol. eleganter. §. seruus. Itẽ in facto vt des. ff. de pscri. verbis naturalis §. si facio. Dat aũt dolus cãm contractui, q̃n nullatenus erã venditurus, nisi esset dolus: verbi gr̃a, tu vis vt tibi vendã decretales meas. rñdeo me nullo modo hoc facer̃. & tu replicas, si scires aliã cõpilationẽ venturã, sicut ego scio, libenter venderes: ego credo hoc verum, vendo tibi. Incidit aũt in contractũ, q̃n ego eram venditurus, sed ꝑ dolũ prædictũ viliori precio dedi, nec tenetur bonę fidei emptor de dolo mediatoris. vt ff. de dolo. eleganter. sed mediator, q̃ & ꝓxeneta vocat̃, de dolo tenetur, vt ff. de ꝓxen. l 2. & l. 3. In subsidiũ tñ ẽt emptorẽ teneri dicã. vt d. l. elegãter. §. pe. petunt̃ aũt proxenetica. i. salaria, quæ eis dari debẽt iure licito, vt ff. de proxe. l. j. Sin aũt in cõtractu bonæ fidei, nõ ex ꝓposito alterius: sed re ipsa inueniet aliquis se deceptũ, & si impropriè dicat res ipsa in se dolũ continere, tenet tñ cõtract. sed si contrahens decipiatur, aut in precio est deceptio, aut in quãtitate rei. Si in precio quis deceptus sit, non ex ꝓposito cõtrahẽtis, siquidem vltra dimidiã iusti precij agit deceptus vt restituatur. s. q̃ rescindat̃ cõtractus, vt suppleat̃ iustũ precium, data elect. decipiẽti. C. de rescin. vendi. l. 2. ſm Azo. Sed certè lex illa dicit, q̃ electio est ẽptoris, q̃n minus dimidia iusti precij cõparatur. & ĩ. e. cũ dilecti. c. cùm cãm. ergo à cõtrario, si vltra dimidiã iusti precij, vt si emptor deceptus sit, dabitur electio venditori, sicut intelligit Azo. Emit aũt res, minus dimidia iusti precij, si res valet 10. & vendit̃ pro 5. minus vno denario. & sic decipit̃ venditor, sed si valet 10. & emat̃ ꝓ 15. & vno denario, deceptio est vltra dimidiã iusti precij. & sic decipitur emptor ſm Azo. Alij dñt, q̃ tunc fit deceptio vltra dimidiã iusti precij, q̃n res q̃ valet 10. emit̃ 21. sed sñia Azo. verior est, ſm M. Iustũ aũt precium consideratˉ respectu tpis contractus, vt ff. de euic. ex mille. §. j. C. de rescin. ven. si volũtate. ff. de iur. fil. nõ intelligit̃. §. diui fratres. nõ aũt attẽditur, q̃ pluris emptũ sit, & minoris venditũ, vel econtra. vel q̃ plus offeratur. ff. de rescin. vend. ad rescindendã. & l. non est probabilis. & l. non idcirco. sicut & tps electionis attendit̃. vt no. s̃. de ele. §. quis eligi. ver. itẽ sciendum. hoc vbi in precio inuenitur deceptio. sin autẽ in quantitate rei, aut res erat mobilis, aut immobilis: si mobilis, & sic in mẽsura vel põdere inuenitur dolus, dic vt no. s̃. eo. §. quibus ponderibus. Sed si res immobilis est, puta si vendas fundũ 4. modiorum, qui est duorum tñ, reintegrare teneris. arg. ĩ. de donat. per tuas. Verũ si dictũ sit, q̃ intra certã diẽ ipsum fundũ dixerit minoris esse, licet non dixerit quantitatẽ, vt ĩ. e. qui fundũ. debeat vẽditor tibi denunciare quanti minoris esset, elapsa die nõ auditur. Sed si dictũ fuit, q̃ deberet denunciare qđ minoris esset elapsa, põt dicere quanti minoris, dũmodò intra diẽ ipsum fundũ dixerit minoris esse, licet non dixerit quantitatẽ, vt ff. e. qui fundũ. ar. ff. de act. emp. & uen. exẽplo. ĩ. Iul. & si per mensorẽ denunciatio delata est vltra diẽ, ut sic đ cętero agi nõ possit cõtra emptorẽ ꝓp vim pacti appositi, tenebit̃ mẽsor actio. de dolo. ff. si mẽsor falsum mo. dixerit. si mensor nõ falsũ. Et no. q̃ libellus in casu illo, ubi q̃s deceptus est ultra dimidiã iusti precij sub disiun. format̃, similiter & sñia, ut ĩ. e. cũ cãm, nõ obstat, qđ disiũctio incertitudinẽ inducat, ut de iniuriis. ꝓtor edixit. § qđ aũt. & q̃ libellus certus & dilucid' debeat esse, ut no. s̃. de lib. ob. §. qd debeat cõtinere. & qđ sñia certa ferẽda est. ut C. de sen q̃ sine cer. quã. ꝓfe. l. pe. q̃ cũ electio sit illius cõtra quẽ agit̃, nõ dẽt, nec põt peti unũ ꝑcisè. aliàs plus peteret̃, ut no. s̃. de plus pe. Aliud est, si seruus alicuius dedit dãnum: ubi quidẽ ęstimatio dãni petit̃ ꝑcisè, condẽnatur ꝑcisè, licet dñs possit se liberare dando ipsum pro noxa ante sñiam. ff. de pe. hære. Itẽ ueniunt. §. cũ aũt ꝑ diximus. & §. seq. Sed M. dixit in hoc casu petitionem & condẽnationem subdisiuncto faciendã, ut ff. de re iud. miles. §. j. & Inſ. de nox. act. in prin. sed reprobatur per §. cùm aũt prędiximus. ſm dñm meum. Alij canonistæ dñt, q̃ in illa decre. cum cãm. ĩ. eod. vī dñs Papa approbasse sñiam M. agitur aũt ad rescindendã hanc uenditionem iu. offi. implorata rest. in integ. C. quib. ex cau. maior. in contractib. ſm quosdã arg. C. de rescin. uen. l. 2. & de act. emp. & uen. l. 2. & l. 4. & sic usque ad quadrienniũ põt exerceri, ut C. de temp. res. in inte. superuacuam. uel act. ex eo contractu ſm Azo. & sic usq; ad 30. ann. qđ uerius est. ff. de contrah. emp. Celsus. §. j. & de act. emp. exẽpto. §. is q̃ uina. & §. ꝑced. nihilominus dicẽt fieri Iudicis off. vt ff. qđ metus cã. metũ. §. ex hoc edicto. & de alie. iu. mu. cã facta. l. 4. §. pe. Sed si deceptio non excedit ultra dimidiã iusti precij, & utraq; contrahentium maior est & priuatus toleratur, quia licitũ ad contrahentib. sese ad inuicem decipere naturaliter. i. bona fide. s. q̃ uenditor credat uendere iusto ꝑcio, idẽ est, si alter sit, dũmodò nihil dicat, q̃ alius moueatur ad emendũ, ſm Azo. arg. optimè. ff. de do. qđ uenditor. sic intellige. ff. de min. in causæ. 2. §. ult. & loca. & condu. Item si precio. §. ult. Si uerò sit ciuitas, restituitur. arg. ff. si cer. perat̃. ciuitas. & C. qb. ex causis. ma. l. respub. sed illud uerũ est in repu. secus in ciuitate. ut probat̃ ff. ad Mac. se. cõ. & de min. uerũ. §. ult. Minor uerò & ecclesia restituerent̃, si graue damnũ paterent̃: qđ dic vt no. s̃. đ in inte. res. §. cui. & §. qb. Sin aũt re ipsa insit cootractui stricti iuris dolus, vel deceptio, tenet ꝯtractus: sed obstabit doli exceptio, vt ff. de uerb. sig. si q̃s cũ aliter. gdã aũt intellexerunt

l. illam

l.illam,cū in contractu bonæ fidei interpoſita fuit ſtipulatio. Vbi autem extra cōtractum adhibetur dolus,dic ut no.s̄.de dolo.§.quæ auxilla.uer.ubi aūt dolus.Item ſi equus morboſus uēditus ſit, poteſt fieri redhibitio intra ſex menſes, ut ff. de redhibi. actio. l.j.idem eſt in fundo peſtifero, ſeu ferēte herbā peſtiferam,ut C.de ædil.act.ſi prędium. ſed non ut̄ uerū, quia redhibitoria in rebus animatis tm̄ locum habet,vel quę fuerunt animatæ,non in aliis,vt in liberis.imò ibi agitur quanto minoris.certè imò & in libro, ſi talis ſit, ꝙ potius expedire non habere, q̄ habere, locum habet vtilis redhibitoria. & locum habet hęc actio in reb.ſoli, & ſe mouentib. & mobilib. vt ff.de redhi.l.j.in prin. & l.ædiles aiunt.§.ſequunt. & l.ſi cum.§.nō ſolùm.& l.bouem.§.aliqū.& l.ob q̄ vitia.& l.ſciendū eſt.Itē reſcinditur venditio rōne ætatis,& priuil.minoritatis. vt no.s̄. de in integ.reſti.§. cui.& §.in quib. Item rōne erroris, ſiue diſſenſus:qđ dic vt no.s̄.e. §.ver.cum autem dixerim. Itē rōne ſolennitatis commiſſæ, vt no.s̄.de reb.eccleſ.non alie. §.quæ ſit forma.& in prædiis minorum.C. de admit. tu.lex.& de prędiis mino. ob æs, & in debitorū prædiis reipubl.ſi non vendātur iuſto precio.C.de reſci. ven.ſi quos.Item rōne pacti non ſeruati,vbi aliàs nō erat cōtracturus:nā ſi cōtracturus eſſet,agit ad interesſe tm̄,vt C.de reſcidend.vendit. ea. & de pactis inter empt.& vend.cū te.Item rōne cauſæ,puta,hi quibus ſunt impoſita munera ciuitatum. ſ.decuriones. C.de aduo.diuer.iud.l.2. fugam petentes, ſi furtiuos inierant cōtractus, non valent. & emptor fugæ conſcius mulctatur precio, vt C.de reſcin. vendi. l.pen. Item rōne officij pub.vt ſi Comes Palatinus, vel iudex rem ſubditi emerit,puta, veſtem,aurum, vel argentum.C.de reſcin.vendi.l.vlt.& de contractib. iudic.& adde quod no.s̄.quod metus cauſa.§.qualiter retractetur.ver.item per conſiſtit. Item rōne iuſtè ignorantiæ.nam ſi Titius ꝓpc. Seij ab eodē Seio hæres inſtitutus ignorans inſtit.ſeruit.hæreditarij contractui fundum vēdentis,tanquā procur.ſubſcribat,vēditionem reſcindere poteſt.ff.de reſcin.vendi.Titius

i Et no,ꝙ nemo prę ſumitur ignorare[i] vires patrimonij ſui.C.de reſcin.vend.quiſquis. ſed arg.contrà Inſti.qui.& ex quib.cauſis ma.poſſ.§.in fraudem. C.de hære.ven.l.qui.nondum.Sed dic ꝙ ignorare nondebet, vt in l. quiſquis. q̄ valere nō pōt, vt in cōtrariis.

Illud autem no. ꝙ ſi quid fiat in fraudem legis,non valet quod ſequitur ex eo,vel ob id vt C.de leg. non dubium.facit autem cōtra legem,qui facit quod l. prohibet, offendendo verba legis & ſn̄iam, vt patet in iudice,qui emit à ſubditis: vt ff. de contrah. emp.l. non licet. vt patet in eo qui emit rem minoris, quæ ſeruando ſeruari poteſt ſine decreto iudi.vt ff. de reb.eorum per totum.C.de admin.tuto.l. lex quę tu.vt patet in œconomo, vel prę lato,qui vendit rem eccleſ.non ſeruato ordine,authen. C. de ſacroſanct. eccleſi.auth.hoc ius porrectū. ſed fit fraus legi,qñ ſeruatis verbis circunuenit̄ mēs. vt ff. de legi. contra l. leg. & hæc fraus fieri habet 4. modis.Primò, de contractu ad cōtractum alterum, vt cum coniunx qui donare non poteſt, vt j. de dona.inter virum & vxorem, ca.vlt.vendi. precium nō exacturus,ideoq; non valet contractus: vt ff.de don. inter vir.& vxo. ſi ſponſus.§.circa. Vel qñ accedo ad vſurarium,& volens mutuum recipere, ipſe non cōſentit:quia timet de vſu.ſed dicit ꝙ emet,ſi voluero ſi hoc dicunt teſtes qui fuerunt mecum, ꝙ talia verba habuimus, & vēditio fit longè citra iuſtū preciū, vel prope iuſtum:ſed conſtat, ꝙ emptor vſurarius eſt,& ego ſi aliud facere poſſem, nullatenus eram venditurus,non valet cōtractus. vt j.e. ad noſtram. Itē ſi fiat pactū, ꝙ fructus in ſortē cōputetur,& ꝙ det aliquid vltra ſortē, vt j. de pig. illo. Cōſuetudo etiā vſurarij,& terræ, in hoc maximè attēdēda eſt. ſ.qñ multi vſurarij ſunt in terra, & ſic oēs cōtrahere cōſueuerunt,ſicut & in multis locis. & ad hoc accedūt q̄ no. s̄. de cōſue.§.& de virtute.ver.ſpecialis. & ver. ſpecialiſsima.& hoc exēplo opus eſt, vt ff. de pœni. aut facta.§.pen.& vlt.C.ad l.Iuliā.repet.l.j.& s̄.de vi.& hon. cler.ut clericorū.& de cohabi.cle.& muli. clericos. Secūdò, de perſona ad perſonā:ut ſi cōiunx interponat aliā perſonā,cui donet,ut cōiugi ſuo det.ff.dedona.inter vi.& vxo.l.3.§.nō tm̄.Itē ſi do poteſtatē amico tuo,vt poſsit cōferre tibi eccleſiā vel præbendam primò uacātem, vel cui voluerit: & ego benè ſcio ꝙ tibi dabit, vt s̄. de cōceſ. pręben.cōſtitutus.& c. vlt. Hæc aūt poteſtas benè pōt dari in genere,hoc eſt vniuerſaliter.tacitè uel expreſsim.vt s̄.de inſtitu. ex frequentib. Itē no. qñ perſona per ſe ꝓhibita cōtrahere per aliū cōtrahit, vt patet in iudice qui cōtrahit. per aliū cū ſubditis, cū per ſe nō poſsit: vt C. quod met.cauſa.l.pen.C.de contractib.iud.l.j.ff.de cōtrahen.emp.nō licet.Itē eſt exēplum in œconomo eccl. qui emit rem eccleſię per interpoſitā perſonā, cū p ſe nō poſsit,quia nō valet C.de ſac.ſan.eccl.auth.qui buſcunq; modis.Itē exēplum.C.de ꝓxi.ſac.ſcri.l.vlt. C.de ꝓb.agē l.j.Tertiò,de re ad rē.vt cū filioſ.cui nō pōt tradi pecunia mutua ſine metu Macedonianī, patre inſcio.& ratū nō habēte,vt C.ad Mace.l.j.&vl. tradit̄ ſpecies certo precio,ut ipſum uēdat,& ꝑciū recipiat.ut ff.ad Maced.Itē ſi filius.§.mutui.Itē cū nō debeat dari p̄ſidi ultra eſculētū[a] & poculētū,ut ff.de of.p̄ſid.l. plebiſcito.dat̄ ei in tātū,ꝙ ꝓuenit ad munerū qualitatē in enxeniis,ut ff.de of. ꝓcō.l.ſolet.§.nō aūt:Sic ꝑlatus eſt,q nō pōt obligare eccleſiā ſuā. cōſueuerat tradere ſigillū. j. de ſolu.in quorūdā. Hæc fraus hodie p uſurarios eſt nimiū uſurpata:nō.n.mutuāt, ſed tradūt ſpeciē certo ꝑcio æſtimatā, & aliqñ cū denarius miſcēt, aſſumēdo oīa ſimul, quas baratas uocāt.tu dicas uerū eſt animarū ſuarū quas baratāt,ſiue adbaratrū ducūt,niſi ſatisfaciāt ante mortē, nā in æſtimatione cariore facta, q̄ uēdi poſſet, benè cōtinent̄ uſura:ergo ſeipſos baratāt tales baratores nec uidēt etiā qđ agūt, ut ar. expreſſa.C. de man.ab Anaſtaſio.ff.de act.emp.& uē.Iul.§.idē Pap.C.de uſu. cū allegas. & l. cōſtitutionib.ſed eſt ar. ꝓ ipſis.ff. de act.emp.& uē.Lucius Titius. Quartò de cōtractu ad eūdē cōtractū.Sed altero modo,ut cū trado tibi mutuū,uis dare mulierē ꝓ fideiuſſo.ego ſciēs ipſam tutā uelle,uolo ꝙ ipſa cōſtituat ſe principalē, & fideiubeas tu ꝓ ipſa,ut ff.ad Vellia.quāuis.§.ſi cū eſsē.& hoc nō eſt omittēdū,ꝙ mulier cōſentiēdo alienationi rei donatæ ſibi pp nup. ſibi ꝑiudicat,ut j.e.ꝓuenit qđ intellige,qñ bonis cōſenſit, ſm̄ auth.C.ad Velle. auth.ſiue à me.uel qū debeat reuerti ad heredes mariti,qa nō erat factū pactū de lucrādo. j.de don.inter ui.& uxo.c.ult.in fi.uel qa inrauit.s̄.de iureiu.cū cōtingat.uel qñ expediebat mulieri.in quo caſu eriā dos uēdi poſſet.ff.ſol.mat.quāuis.& de iur. do.l.ult. in auth.ut nulli iud.§.illud.col.9.Acqrit̄ aūt dñium.[b]

[a] Vltra eſculentum.] Adde c.cum ab oī. de vi.& hon. cle.& per Doc. in c.ſtatutū.de reſcrip. lib.6.

[b] Acquiritur aūt dominiū.] Adde gl.in ſti.de re iu. in §.per traditionē.gloſ.in l. traditionibus. C.de pact. & ibi Cyn.gl, & Bart. in l.nūquā nuda.de acqu. rerū domin.

Nemo præſumit̄ ignorar̄.] Adde Hoſti.in ca.ad liberandam.de Iudæis.

per

c Fructus præbendæ suæ.] Adde c.cum venerabilis.de reli. domib.Ho.in c.indecorũ.de æta.& qua.

a Quid sit locatio.] Adde doct.in rub. e.tit.& ibi Barbat.

b Seruitutes autem.] Adde per Bart. Cepolam de Verona, in tractatu de seru.

per traditionẽ, vt no.s. e.§. & ad qd vẽditor.in tñ, q; si res vẽdita duob. sit.potior est secũdus, si sibi primò res tradat. idẽ est in donatione, vt C.de rei ven.quoti. nisi primus emptor emisset nomine ecclesiæ:hic.n. est speciale q; dñium acquiratur sine traditione. ar.s. de cõsue. ex literis. 2 & expresim C.de sacrosan. eccle.vt inter diuinũ.& no.s.de pœnis. sub §. & vt nihil. ver. res. & etiã secundus nõie ecc.emerit,p̃ferẽ primo, quia vtilis aliq̃ prę̃fer tur directè.ff.de p̃cu.in causę. Sed vẽditor tenẽ crimine stellio.ar.ff.de crimi.stel.l.3.imo.l.Cor.de falsis.vt p̃ ea.l.& ff.ad le.Cor.de fal.q; duob.Quãuis aũt res pecunia mea empta fuerit,nõ p̃ hoc mea efficit 4 nisi nomine meo emat,C.com.vtriusq; iudicij.si patruus. & de rei ven. si ex ea.& de p̃ba. ad p̃bationẽ dñij. Fallit in re empta de pecunia eccl.vt arg. j. de cleri.c.2.& pe.12.q.3.c. 1.Itẽ in re empta de pecunia militis,vel populi,vel data cõiugi. C.de rei ven. vt si p̃ponis.& arbi.tu.l.3.ff. de don. inter vi.& vxo. vxor marito.Itẽ in iure empto de pecunia vsuraria. j. de vsu.cũ tut.§.vlt.fm quosdã. quod dic vt no.j.de vsu. §.fi.ver.nedũ aũt.& in re empta de pecunia data liberto.postea ingrato facto,vt C.de reuo.do.l.j.Item
c clericus fructus p̃bendę suæ[c] vẽdere pot vsq; ad certũ tẽpus vel perceptio decimarũ, vt j. ti.j. vestra. & ne prę̃lati vices su. querel ã,licet ipsum ius vẽdi nõ possit.j.de rerũ permu.c.vlt.sicut nec iurisdi.in auth.vt iu.sine quoquo suf.§.hęc oĩa apud nos.col.2.sic& vsu. perceptionẽ fructuũ vẽdit, sed non ipsum ius. ff. de vsufru. arborib.§. vsufructuarius.& de pericu. & cõ. rei vẽdi. necessario.§.pe. & de iure doti. si vsufru. qđ dic vt no. j.ne prę̃lati.vi.su.ver.item prę̃latus. & seq.

De Locato & conducto. Rubrica.

SUMMARIA.

1 *Locatio quid sit.*
2 *Conductio quid sit.*
3 *Locator quis dicatur.*
4 *Conductor quis dicatur.*
5 *Qualiter contrahatur.*
6 *In quibus rebus consistat.*
7 *Quæ actiones nascantur ex hoc contractu.*
8 *Actiones quales sunt p̃petuæ hæredib.dantẽ & in hæredes.*
9 *Emphyteusis quid sit,seu dicatur.*
10 *Emphyteusis in quibus rebus consistat.*
11 *Emphyteusis qualiter contrahatur.*
12 *Natura huius contractus quid sit.*
13 *Quæ actio ex hoc contractu nascatur.*

QVoniam locatio cõtrahitur ad similitudinẽ emptionis, in tñ,q; in quibusdã casib.quęri soleat,vtrũ sit vẽditio an locatio.vt no.j.e.§.in quib. & p̃batur.ff.e.l.j.& 2.dicto de vẽditione,est subsequẽter videndũ de locato & cõdu. videamus, Quid sit locatio, Quid cõductio, Quis dicat locator, Quis cõductor, Qualiter cõtrahatur,In quib.reb. cõsistat, Quæ actiones nascãtun ex hoc cõtractu,Quib. dent, & in quos,& ad quid.& quales sint. Postea videamus de iure emphy. Quid sit emphyt. In quib. reb. cõsistat, Qualiter cõtrahat. Quid sit de natura huius cõtractus, Quę actiones ex illo contractui nascantur.

1 Quid sit †locatio.[a] Per me,vel rei ad vsum fa
a ctã cõcessio, mercede in pecunia numerãda cõuenta.aliàs si res,vel species daret,nõ locatio,sed cõtractus innominat⁹, do vt facias,ex quo aget præscriptis verbis, vt ff.cõi diui. si cõuenerit. & depo.l.j.§.si q;s seruũ.ff.de præscri.verbis naturalis.§. at cũ do vt facias.ergo cõtra partionariũ colonũ vẽ dãda præscriptis verbis,uel utilis actio p̃ socio, ut ff. eo.si merces,§.apparet.Et hoc patet.

Quis sit conductio. †Quia cõtrariorũ eadẽ est disciplina.11.q.3.estimãt.ff.de re.perm.l.j.Inst. q; sui iuris uel ali.sunt.respo.j. & de libertinis.§.j. Sed & q̃nque iuxta uulgare Gallicorũ, locatio siue cõductio seu emptio firmata dr̃. j.eo. nr̃a. j. ne cle.uel mo.scd̃m.

Quis dicatur locator. †Is qui preciũ recipit. 3

Quis conductor. †Is qui precium donat.unde uersiculo.

Qui locat ille capit,conducit qui precium dat.

Si ergo domũ meã inhabitare patiar certa mercede mihi data, uel dãda:tu cõductor,ego locator dicat: ut ff.e.si tibi.& l.q; fundum.& l. si quis fundũ.C.e.l.3. & l.nemo.& l. cõductoris.Itẽ si operareris in re mea certa mercede tibi dãda. tu locator operarũ tuarũ, ego cõductor earundẽ dicor.ff.e. q; operas.Sed respectu, ego locator. & tu coductor diceris. ff.e.Itẽ q̃rit. §.j.& §.si gemma.& §.si fullo.& l.si opus.Itẽ q̃nque dices redemptor:ut ff.e.qui insulã.§. qui eden.& l.ea lege.§.ult.C.e.si hi.Et hęc est emptio mirabilis in pecunia & opera cõi sumptu facta. sed respectu operę ecõtrà est,& sępe unum pro alio ponimus, ut ff.de actio. empt.& vendi.l.ueteres.

Qualiter contrahatur. †Quibuscũque modis 5

contrahitur emptio & uenditio.& ideo quæcunque in superiori tracta.de cõsensu,re & precio dicta sunt hic repetita intelligantur,quod dic, ut no.s. tit.j.§. j.& 2. mutato tñ precio p̃ mercede, licet & q̃nque p̃ mercede ponatur.ff.e.qui insulam.§.qui ædem.

In quibus rebus cõsistat.†In his in quib. 6
emptio, qđ dic ut no.s. tit.j.§.quib.nam eiusdem naturæ sunt:unde de quibusdam contractibus dubitatur. an si uenditio uel conductio,uel locatio. ut ecce artifex cõuenit mecũ ut ex auro suo mihi p̃ trecentis anulos faceret certi ponderis,& certæ formę,& magis est emptionem esse,q; si aurum dedi mercede constituta p̃ opere,locatio est,ut ff.e.l.j.& 2.Seruitutes[b] autem prædiales lo-
b cari non possunt, & tñ uendi possunt, ut ff.e.l.locare seruitutem. Sed personales, ut usufru. locantur.ff.de usufru.l.6.§.j.nam & obligari possunt,ut dicam j.de pign.quæ res. Item miles uel curialis conducere nõ potest,ne amisso usu armorũ,ad opus naturale se trãsferat, subuenitur tñ ignoranti, ut C. e.cui.alleg.& l. milites.& l.ult.ff.e.si ignorans.idem uĩ in clericis,ut j.eo.ne cle.uel mo.ca.1.& c.sacerdotibus.& c.sed nec procuratores.& eadem ratio est.C.de episcop.& cle. repetita. & de testa.consulta diualia.quia uituperiũ est ei,si uelint uideri periti forensium,ut ibi.Locatio autem ad tempus, & in perpetuum fieri potest. ff.si ager uectigalis. l.j. & 2. & succedit hæres in locatione,sine conductione rei corporalis, etiam si usus locatus sit C. eo.uiam.& de usufru. si domina.Hoc autem quod dixi de usufru. intelligas,q̃a a proprietatio locatio processit.secus si ab usufructuario. tunc enim per mortem usufructuarij extinguitur & locatio,ut C.de iure dot.si socius.& Inst.de usufruct.§.finitur. & eod. titu.§. ult. Quid ergo, si clericus locanit

uit vſque ad 5.ann.fructus præbẽdę ſuæ,vt j̃.e.veſtra. j̃.ne præla.vic.ſu. querelam. cũ comparetur vſufructuario,ſiue vſurario,vt j̃.de pecu.c.vlt.ſuccedit etiã hęres locatoris,niſi locator locauiſſet quò advellet. ff.e.l.4.quod dic vt no.j̃.ne cle. vel mo.ver.item prælatus. & ſeq. In rebus etiã eccleſiaſticis fit locatio q̃dam,aliq̃ vſque ad 30.ann.aliq̃ vſque ad certũ tẽpus.aliud,quod dic vt no.s̃.de preca.§.ria.& ſeq.Vafalli autem vſque ad 20. an. feudum locare poſſunt, & dr̃ libellis de hoc tñ dic vt no.j̃.de feu.§.qd olim. & §.quid hodie.Et nunquid operę liberi hominis in perpetuum locari poſſunt,ferr̃ Y.dixiſſe, q̃ non,quia ius libertatis infringeretur.arg.ff.de condi. Lucius. §.2.Azo contrà ꝓ ipſo.s̃. de ſeruis non ordin.eo libẽtius, & quia poteſt liberari præſtito intereſſe, vel ꝓ alium facere.niſi in contrarium actum eſſet.ſ. quod per ſeipſum faceret.C. de epiſco. & cle.l. ſi quis. & l. ſeq.ad ſimilitudinem.& de cadu.tollem.l.j.§.ne autem.ff. de ſolu.inter artifices. Et nunquid poteſt ex vi locationis compelli aliquis pręciſsè operari? Reſpondeo,ſic & in hoc oẽs Docto. Bononien.conſenſerunt,ſm Azo.& hoc vſque ad certum tempus. C.e.ſi hi contra. Itẽ opera menſoris non dr̃ locari,& quod datur ei, non merces, ſed honorarium appellat̃. Idẽ in aduocato,vt diximus s̃.de poſtu.§.quis poſtulare. ff.ſi menſ.falſum mo.dixe.l.j.§.ideo autem.Idem eſt in proxeneta.ff.de proxenetis.l.2. an presbyter poſſit locare operas ſuas.no.j̃. de ſimon.qualiter committatur.ver.& ſunt hæc Mar.

7 Quę actiones † naſcantur ex hoc cõtractu, quibus dentur, & in quos & ad quid? Et quidem ex hoc contractu naſcũtur actiones duæ.ſ. actio locati, quæ datur locatori. Item actio cõducti,quæ datur cõductori.Primò vidẽ dũ eſt de actione locati. Ad quid cõpetat.In primis venit ea merces ſoluenda, & vt pacta obſeruentur, C.e.legem.ff.e.in lege.§.ſi dñs.& l.dñs.§. vlt. Et ſi inſtrumentum fundi,ſeu vas colonus recipiat ęſtimatum,periculum ad ipſum pertinet, ſicut obſeruatur in dote ff.e.cũ fundus. & l.quæro.§. vlt.habentur & alia exempla ff.e.l.item ſi lege.& l.ea lege.Sed quo tẽpore erit ſoluenda merces? Vr̃ q̃ in princip.poteſt.n. expelli inquilinus,niſi ſoluat pẽſionẽ. C.e.l 3.s̃.de iureiu.querelam.s̃.de dilatio.literæ. 10.q.2.hoc ius.§. qui verò.ff.e.quæro.§.inter.Imò in medio:arg.C. de aduo.diuer.iud.cum per hanc.§.pen.Imò in fin.ſicut & cũ aliquid debetur in diem.ff.de verb.ſig. qui hoc anno.& l.eum qui literalis.ff.de migran.l.j.§.ſi penſio. Azo putat ſeruandum, quod actum eſt, aliàs conſuetudo regionis ſequenda eſt, ſi non apparet minimum ſequitur,& ſi in fine dicit eſſe ſoluendum.ff. de regul.iur.ſemper.arg.j̃.de cenſi.ex parte.& de ſepul. certificari. Vel poteſt diſt.vtrum promiſerit inquilinus ſoluere annuatim, vel quolibet anno ꝓ l. C. q̃ dies lega.ce.l.j. Inſt.de verborũ oblig. §. at ſi ita. Itẽ quod ſine die ꝓmittitur,ſtatim debetur. Inſt.de verbo.oblig.§.oĩs autem.Sed & conſuetudo.patrisfam. locatoris.poteſt dici ſpectanda, ut arg. ff.de pigno. l.uniuerſorum.no.de conſuetu.§. & de virtute. uer. ſpecialiſsima. Sed ſi pœna remittatur conductori à locatione,ſi ipſum expellerer, ineſt conditio,ſi ſatiſfecerit de penſione, ut ff.e. quæro.§. inter.Sed ſi inquilinus paratus eſt ſatisfacere,poteſt dño reſiſtere. Item poteſt inquilinus expelli impunè,ſi dñs probet domum ſibi neceſſariam, uel ſi ipſam reficere uoluerit, uel ſi inquilinus malè uerſetur ibi, quod tenet porcos in ſolario, uel cũ conduxit ad 5.an. fundum, ſtetit per biennium,quod non ſoluit.ſed quod s̃. dixi de cauſa neceſsitatis. intelligitur qñ non imminebat tẽpore cõtractus, puta quia poſtea duxit uxorẽ. alij hoc intelligunt,qñ tempore locationis habebat locator aliam domũ,quæ poſtea chaſmate periit:nã ſi aliã non haberet, deberet ſibi imputari: quia hoc non proſpexit euenire poſſe.ff.e.ti.ſi quis domum. §. hic ſubiungit.tu intellige ut prędicis: nã ſi neceſsitas immineat,quę nõ imminebat tpe contractus,expelli poteſt,& eſt remittenda penſio iuxta lapſum tẽporis ſeu ꝓ rata,ut j̃.e.propter ſterilitatẽ.§.uerum inuito.C.e.l.3.unde ſumpta fuerit decretalis.& l.iudicio.ff.e.quęro.§.inter. & l. item §.qui impleto.§. de pręca.c.ſi.in fi.excipe caſum s̃. poſitum. ſ.qñ improbè uerſetur,quia tunc non fiet remiſsio,ſm Azo:ſed & dabitur dño act.le.Aqui.Alij dicunt, q̃ in hoc caſu ſit remiſsio, in primis uerò duobus caſib. ſ.qñ domus locatori neceſſaria eſt,ſit remiſsio ꝓ rata. ſicut qñ domus eget refectione,quæ nõ imminebat tẽpore contractus, uel non, uel ꝓuidebit dñs de alia domo æquè bona inquilino.ff.e. cũ in plures. in princ. ſm Goff. iura tñ s̃. inducta indiſtinctè loquuntur. Item ſi inquilinus aliqua parte prædij utatur, nulla fit remiſsio,ut no.j̃.e.ſub §. ꝓpter ſterilitatẽ.ver.itẽ fit remiſsio propter caſum. Et licet conductor in caſib.ſimiliter poſsit domum relinquere:ſi tñ ante tẽpus in locatiõe expreſſum cõductor ſine ꝓbabili cauſa exeat, & dimittat domũ locatã, agit locator ex conducto.i.ex locato ad intereſſe.ff.e.habitatores.§. uerũ.& l.dñs.§. qui contra legẽ. Conductor etiã improbè uerſari intelligitur,ſi non ſeruat.l.conductionis.& ſi opera ruſtica ſuo tẽpore non exercet, ne intempeſtiua culturę fundũ deteriorẽ reddat, & curã uillarũ gerere debet,ut incorruptas teneat.Itẽ ſi ꝓp inimicitias culpa coloni ortas damnũ detur, tenẽt. ff.ſolu.matrim.in his.reſpo. j. ut ſi inimicus eius arborem exciderit, tenetur ex locato. ſed ſi ipſe excidat,& ex locato.& l.Aquil.& arbo.fur.cæſa.& interdicto,quod ui aut clàm.ſed ſi una uia recuperat ſuũ, locator altera expirat.ff.e.ſi merces.§.conductor. & §.culpæ.& l. ſi uulneratum. Sed & improbè dicam ipſum uerſari, ſi ſecũ teneat publicas meretrices,uel alios publicos peccatores.ut arg.in auth.de lenonibus.§.ſancimus.col.2.& ſcenicas mulieres.col. 5. & j̃.de ſtatu.mo.c.fi.§.j.& 45.diſt.ſed illud.Itẽ ſi conductor columnam tranſportandã conduxit, vel dolia, tigna,uel ſimilia ſi fregerit culpa ſua,vel illorũ, quorum opera vtitur, tenetur.ſed ſi adhibet diligentiã quã adhibuiſſet diligens paterfam.ſecurus erit.vt ff. e.ſi merces.§.qui columnã.Et in hoc contractu venit culpa leuis, cum gratia utriuſque celebretur,quãuis quidam contraxerint.Inſt. quia. mod.re contra.ob. §.vlt.Sed & licet de damno ab alio dato non teneat̃, vt ff.e. ſed & de damno. tenetur tñ de cuſtodia. vt ff. qui mercedem. Et vr̃ Iob. q̃ ſi quis mercedem accipiat ꝓ cuſtodia, tenetur etiã de leuiſsima culpa, qđ admitto ſm Azo.vt Inſt.de contrah.emp.& vend.& ſi fugerit.& s̃.depoſiti bona fides.§.de culpa.Sed caſus fortuitus non venit niſi per ſpeciale Pactum: qđ dic vt no.s̃.commo.§.& inquantum.uer. tenetur.ad hoc.ff.e.ſi merces.§.vis maior.& l.videamus.§.ſi hoc & §. vlt.ſi quis fundum.reſpo.j.& §. j. & l.Marcus. §. domum.l.vlt. Culpa aũt conductoris ſæuitiæ annumeratur: an ſi magiſter ſcholari oculum effoderit ſe uerius cum calce percutiendo.quia leuis caſtigatio tm̃ ei permiſſa eſt:ut j̃.e.item quæritur.§.item Iul.ff. ad legem Aquil.ſed & ſi quacunque.§.vlt.& l.ſeq. j̃.

de

a Dicitur autem ſterilitas.] Adde c. propter ſterilitatem. eo.ti. doct in l.licet C.loc.gl. & Bar.in l.ex conducto in §. cum qui.ff.loca.

de homi.ad audientiam. Itē imputatur ei, ſi pallium meū per errorē dederit alij, quia nō toleratur error in facto ꝓprio. Itē ſi veſtimēta poliēda acceperit, & mures roſerint, de culpa tenetur.ff.e.item quæritur. §.ſi fullo.& §.item ſi palliū. & ad Velle.quēquā. idēque eſt, ſi corpus ſibi locatū deterius fieri patiatur.ff. e.videmus.§. itē ꝓſpicere.& l. in lege locationis. Itē ſi vitulos paſcendos, vel aliquid ſarciendū, vel poliē dū, vel gemmā ſculpendā, vel includendā cōduxit, tenetur, excepto ſi vitio materię frangatur. nam tūc nō tenetur, niſi per ſpeciale pactū.ff.e.ſi quis fundū.§. ſi quis vitulos.l.itē quæritur.§.ſi gemma. itē & ciſiario.i.carrucario ſiue aurigę nimiū cōtendendo, dū cęteros tranſire nō permittit, currū euertit, & ſeruū vel bouē occiderit, tenetur ex locato.debuit.n.tēperare ciſium ſeu currū, & voltatē ſuā: vt ff.e. itē quęritur.reſpon.j. Itē ſi cùm non poſſet reſiſtere exercitui; vel dño nunciare, neutrū fecit, nec aufugit, de dā no ab exercitu dato tenetur, vt ff.e.l.itē quæritur.§. exercitu. Itē ſi me inuito ponat rē meam in alia naui, q̄ in ea quā conduxerā.ff.e. itē quæritur.§.j. Tenetur etiā conductor rem reſtituere, impleto tēpore cōductionis: aliàs ad intereſſe dānabit.ff.e. videamus. §.qui vinū.& ſi cōtumaciter non reſtituit, iuratur cōtra eum in litē.ff.e.ſi cui.§.j.quia hęc actio bonæ fidei eſt: vt ff. de in litē iuran. in actionib. Item agi poteſt condi.ex l.& ſi vſque ad diffinitiuam ſnīam conductor litē expectauerit, cōdemnatur in rem & ęſtimationē: vt C.e.ſi quis cōductionis. & l.cōductores. Itē locator vel eius ſingularis ſucceſſor, vt emptor pōt authoritate ſua expellere cōductorem: nec. n.poſſideat cōductor tēporalis. ſed dñs.ff. e.cùm in plures.§. e.& de acq.poſſe.qui vniuerſas.§. per colonū.& C.eo. per emptorē. Si tñ conductor interuerteret poſſeſſorē, non liceret dño eum expellere, niſi incontinenti. Sed nec liceret etiā alij mandato ſuo.ff. de vi & vi arma. colonus.& l.cū fundum. Sed colonus perpetuus, vel qui ad magnum tempus cōduxit, impunè expelli nō pōt, cū habeat iuſiuran.& naturalē poſſeſſionē. ff. ager.vect.l.j.& 2.de ſuperfic.l.j. §.j.C.de fun.patri.iubemus.li.10.ſ.de preca.c.vlt.j.ne præl.vi.ſu.querelā. Sed notādum, q̄ q̄nque locator agit vt reſtituatur tāndem ſibi in eodē gñe: nā duo ſunt genera rerū locatarū. ſ. vt aut idem reddatur, ſicut eſt cū veſtimenta curāda fulloni dantur: & tūc habet locū regula, quia nō ſolet locatio mutare dñm. vt ff.e.ſolet. aut locantur aliqua vt reddantur ciuſdē generis, vel vti cū argentū puſillatū. i. purgatum, & puſillum factū ꝓp putredinē detrahendū datur fabro, vt ex eo vel quolibet argēto vaſa fierent. nā & in hoc caſu in creditū itur. ff.e.in naue.& no. ſimile: q̄ depoſitarius recipit pecuniā nō conſignatā. ſ.depo.§. quid ſi depoſitū, & cōductor aliq̄ trasfert dñium in locatorem. vt ſi ei inſula fulciēda locata ſit ſua impenſa. ff.e.item ſi pretio. §. cū inſulam & tenetur de culpa ſua. & eorū quo a rū opera vtitur. ff.e. videamus. ff. ſi menſ. fal. mod. dixe. l. vlt. §. j. & de neg. geſt. nam & ſi ſeruus. §. vlt. ar. ſ. de off. archi. ea quę. nec impeditur hæc actio ꝓp remiſſionem mercedis. ff.e. ſi tibi. Habet etiam dñs ius hypothece. nam ſi locetur vrbanum prędium, oīa in uecta & illata tacitè obligantur dño etiā ignoranti, ſed inuecta in prædio ruſtico, ita demum tenentur, ſi dño ſciente intromiſſa ſint. C.e. certi. & res ſecundi conductoris. ſ. qui a mea conductore conduxerit. C.e. nemo. obligatur mihi non ad vniuerſam penſionem, ſed quatenus dare debet ff.e. ſi il. §. ſi colonus. & de pigno. act. l. ſolutū. §. ſolutā. & hoc fortè in vrbano prędio tm̄ locum habet ſm Azo. Et ſi tacitè remouetur cōtractus, vt quia ad quinque annos facta erat cōductio, patior q̄ vltra quinquēnium ibi ſis, renouatur in aliis quinque annis, in ruſticis præſidiis: ſed in vrbanis, prout quiſque inhabitauerit, ita obligat, niſi in ſcriptis certū tēpus comprehenſus ſit. ff.e. item quæritur. §. ſi. prout inhabitauerit. i. vt tenetur ex primo tēpore cōuento, vel ex prima habitatione tm̄. vt ſi nihil videatur recōduxiſſe, vel vt videatur recōduxiſſe in id tm̄ tempus, quo inhabitauerit poſtea, vel vt videatur reconduxiſſet in id totum tempus, quo inhabitauerit ex prima inhabitatione. & fit hęc reuocatio tacita, ita demū ſi dñs ſanæ mentis erat. ff. e.l. qui ad certū. & in his tacitè ius hypothecę intelligit renouatū, ſi tū conductoris erant: nam ſi alterius, cō ſenſus inde dñi neceſſarius eſſet. ff.e. item quęritur. §. vlt. C.e. ſi cum Hermes. Debet etiā fieri opus arbitrio locatoris. ſi dictum ſit aliàs arbitrio iudicis cōmittitur. ff.e. ſi in l. vnde ſi opus approbādum ſit, ſufficit cōductori. ff.e. ſi prius. & ſi nō erat approbandū & approbauit, tutus eſt cōductor, vel ſi ſtetit per ipſum, quo minus approbaret. ff. eod. opus. & l. ea lege. §. vlt. & l. cùm in plures. §. lege.

Vnc videamus de actione ex cōducto. Ex cōducto actio dat cōductori, & competit ex his cauſis: vt puta, ſi rē quā cōduxit, non liceat ei frui, vel ſi nō prēſtatur quod in contractu cōuenit. ff.e. ex conducto. Sed diſtingue, an prohibeat a locatore, vel ab alio, quæ prohibere poteſt, & tūc tenetur locator ad intereſſe, quod & lucrum conductoris continet. ff.e. ſi fundum quem mihi. ibi: nam ſi & colonus tuus. & l. ſi in lege. §. colonus. & §. itē inutiliter. In caſib. tñ poteſt impunè expelli. vt not. ſ. e. §. reſpon. j. ver. item poteſt inquilinus. & ſeq. & ſic locator neceſſario reficit rem locatam, ſi non voluntariè reficit, tenetur ad intereſſe. ff.e. ſi fundū. §. vlt. & l. qui inſulam. & l. & hęc diſt. Aut ꝓhibetur ab extraneo, quem locator prohibere non poteſt. & ſi hic locauit ſcienter rem alienam, agit conductor ad intereſſe. niſi ei poſsit imputari quod non ꝓpexit hoc euenire poſſe, puta, ſi uſufructuarius fundi mihi locauit fundum vſque ad quinquennium: ſecus ſi locauit mihi ut dñs: ſed ſi bona fide locauit, credens rem ſuam eſſe, tunc tenetur locator ad exonerationem mercedis tm̄ pro rata. ff e. ſi tibi alienam. & l. nos uideamus. & l. ſi quis domus & l. ſi uno. §. planè. & l. ſi fundum. & l. & hæc diſtin. Tenetur etiā locator præſtare conductori uaſa olearia & uinaria, quocunq; nomine cenſeantur. ff.e. ſed addes §. illud.

Ropter ſterilitatē cōtingentem agitur ad exonerationē mercedis, niſi poſsitcū ubertate prędecētis anni, uel ſubſequētis recō pēſari, ut j. e. ꝓp ſterilitatē. & C.e. licet unde ſumptum eſt, rñ. j. §. excepto. ff.e. ex conducto. §. ſi uis. Dicitur autem ſterelitas, a q̄ colonus non recipit, ſeu recolligit ſemen ſuum, ſm quoſdam. ut in dicto §. ſi uis. uer. ſed & ſi labes. & l. ſi uno. §. ubicunque Sed Ioannes Baptiſta intelligit ſterilitatem ſm uulgi opinionem. ut ſi dicant homines cōiter bonum tēpus eſt uel malum. arg. ff. de fundo inſtruct. lega. cum de lanionis. §. aſinam. j. de ſponſali. ex literis. & hoc uerum eſt de ſterelitate, quæ contingit caſu fortuito, & extra modum conſuetum, ſecus ſi uitio rei contingat: ut ſi uinū coacuit, uel ſi ſegetes in herbis corruptę ſunt: nam hoc damnum colonus ferre debet. ff.

eodem.

eodem. ex conducto. §. ſed ſi vtendo & §. ſi vis. & §. vltim. & l. ſi vno. §. cùm quidam. Hoc quod dixi de vitio rei verum eſt, quando aliquid poteſt imputari colono: vt quia tenuit vinũ iuxta ignem, & ideo coacuit, vel nõ fœdauit ſeu extirpauit fundũ, & ideo ſeges cõſumpta eſt. eſt etiã culpa, ſi non reddidit decimas: & ideo à brucis vel locuſtis cõſumptæ ſunt ſeges. 16. q. j. reuertimini. ſecus. ſi non reperitur in aliqua culpa, ſm quod dñs Grego. vł velle, ĵ. e. propter ſterilitatẽ. Vel fortè canones benignius agere volũt, ſicut ĵ. de teſta. filius noſter Fauſtinus. arg. ĵ. de don. per tuas. Vel põt intelligi Grego. qñ fundus ita peſtifer eſt, quod etiã redhiberi, deberet. arg. C. de ędil. ac. prædium. Fiat etiã remiſsio iſta, ſi fundus terræ motu vel chaſmate ita perierit, vt nuſquã ſit, vel ſi p incuſum hoſtium fructus amiſſus eſt: ſecus, ſi exercitus per laſciuã aliquid abſtulerit, qđ referas ad modicũ dãnum. ff. e. ex conducto. §. j. & pe. & de cenſi. forma. §. j. Dicunt aũt cõpenſari ſterilitatẽ, qñ bis tm̃ q̃ ſolitus erat habere. verbi gratia, cõſueuerat habere. 10. modò habet 20. cum ꝓximo pręcedenti anno nõ recollegiſſet ſemel, vt s̃. dixi. ſed Iob. dicit tunc compenſandũ, qñ tm̃ habuit, quod facta compenſatione hincinde neuter annus dicatur ſterilis: verbi gratia, cõſueuerat habere tempore vbertatis, ſeu fertilitatis, de trib. ſeſtariis terræ 30. ſeſtaria. & dabat annuatim pẽſionem trium ſolid. ſi habet 15. non dr̃ annus ſterilis, & ſic ſoluet oẽs tres ſolid. vno anno habuit nihil, & ideo nihil dabit, quia fit remiſsio. ſequenti habuit 30. & ſic facta recõpenſatione cum præcedẽti, neuter dicetur ſterilis. dabit igitur 6. ſolid. & ſic ſoluet ꝓ prætedenti anno, & præſenti. Sic fit remiſsio & recompẽſatio inſolidum: ſed ſi vno habuit 10. fit remiſsio ꝓ rata. ſ. quia remittũtur 12. dena. & duo ſolidi ſoluũtur. ergo ſi in ſequenti habet 20. reddũntur quatuor ſolidi, & hoc eſt quod dicit ꝓ rata. in c. ꝓpter ſterelitatẽ. ſic etiã fit recompẽſatio cum vbertate pręcedentis anni. quia ſi primo anno fuit vbertas, & in ſecundo ſit ſterilitas, non ſit remiſsio. & ſi per erroré facta ſubuenitur. ſecus ſi ſcienter, ff. eo. ſi vno. Et notãdum, ꝙ dicit, præcedentis anni, vel ſequẽtis, & non dixit præcedẽtium, vel ſequentiũ, vnde vbertas ſecundi anni proximi pręcedẽtis cedit lucro coloni. ſed cõtrà, quia ſingularitas reſoluenda eſt in pluralitatẽ. arg. ĵ. de priui. vt priuileg. a. §. vlt. ff. de nego. geſt. l. 3. & quia non habuit lucrũ, non debet habere onus. C. de cad. tol. vna. §. ꝓ ſecundo. ecõtrario, vt ĵ. de ſepul. c. 1. ff. de regu. iur. ſm naturam. & eadem ratio æquitatis eſt, ergo idem ius. s̃. de reſcrip. inter cęteras. & de conſtit. trãslato. & hęc duo ęquiparãtur, quia dicit l. colonus. modicũ damnum referre debet, quia nec modicũ lucrum ei aufertur. ff. e. ſi merces. §. vis. & l. habitatores. ergo à cõtrario magnum ei auferendũ eſt, vnde vr̃ quod etiã penſionem debeat augmentare. arg. ff. de teſti. ex e. s̃. de his quę ſi. à ma. par. c. cùm Apoſtolica. §. vlt. Dixit Azo, ꝙ ſi caſu fortuito contingit vbertas, augmentatur penſio, ſicut & s̃. diminuẽdã dixit, qñ caſu fortuito ſterilitas contingit ſecus ſi diligẽtia coloni. C. de fund. rei priua. l. 2. & de cõi agro deſer. l. vlt. lib. 11. & de allu. & pal. l. vlt. arg. s̃. de reſti. in integ. ca. 1. contradicit tm̃. C. de leg. quod fa. ore. Sed an fiat cõ-
b penſatio[b] cum vbertate annorũ præcedentium, di. vtrum ſcienter, vel ignoranter remiſsio facta fuit, vt s̃. dixi. Loquor autem de colono, qui nummis colit, ſecus in partiario. ſ. qui debet habere quotã partem fructuum, non quantã: nam ſi quotã dẽt lucrũ & dãnũ partiri inter ipſos, quaſi iure ſocietatis, ff. e. ſi merces. §. apparet. Itẽ fit remiſsio ꝓp caſum fortuitũ, quo cõductor impeditus, frui nõ potuit corpore conducto. ff. eo. ex conducto. §. item cũ quidam. & l. qui inſulam. §. ędilis, vel ꝓpter neceſſariam refectionem domus, vt dictum eſt s̃. §. quæ actiones. ſi tm̃ conductor ruſtici prædij, vel vrbani, paulominus cõmodè aliqua parte prædij vteretur, non fit remiſsio, ſed tunc tm̃ qñ magno incõmodo afficitur, vt ff. e. habitatores. & l. ſi merces. §. ſed vicino. Et ſic caſus fortuitus nocet locatori corporis in mercedem, vt non habeat niſi ꝓ rata, ſecus in eo qui locat operas ſuas tm̃, vel locat rem, & operam, vel accipit ſpeciẽ ex innominato cõtractu, vt aliquid faciat: nam totũ recipit. niſi mora uel culpa imputari poſsit, puta ſi operatus fuit alij eo tẽpore, quo mihi cõmodè poterat operari, in hoc concordãt leges circa honoraria aduocatorũ. & mercedes operariorũ & exceptorũ. i. alio dictante, qui mortuus eſt ſcribẽtium, vel ſcriptorũ, & notariorũ, & comitũ præſidiis. ff. de uar. & extra ordi. cog. l. j. §. pe. & de ſtatu libe. cùm hęres. §. pe. uel antepe. C. de condi. ob cauſam. l. pe. ff. e. q̃ operas. & l. ſed addes. § pe. & ult. aliàs eſt l. & incipit, diẽ functo, aliàs defuncto. & de aſſeſſori. l. diem. & tm̃ ar. contrà, ff. de condict. cauſa data. ſi pecuniam. Si quis aũt operas locauerit duob. primò ſatisfaciendũ eſt primo conductori. ut ff. e. in operis. Quid ſi non apparet quis primus. ſorte dirimendũ eſt, ar. ff. de Iud. in his tribus. & l. ſeq. C. com. de leg. l. ult. Sed quæro quare in locatione operarum, non obſtante caſu fortuito, agitur ad totam mercedẽ, & in locatione corporis remittitur? Reſpondeo, natura res oẽs gratia hominis cõparauit. ff. de uſur. ideòque tunica & res accedit corpori. i. homini locãti operas, non contrà, ut ff. de euic. iuſtiſsimè. Item ſi ego loco rẽ corporalẽ. & ipſa res deficit, nullo modo intelligitur ſeruire res quæ non eſt, & quę ſenſu caret. ſecus eſt in homine, cuius animus inſpicitur, ut ff. de ſtatu. libe. cũ hæres. §. Stichus. nec obeſt, ſi moriatur, quia adhuc uiuit anima, quę idem compoſitũ intelligitur habere, ſed hoc intelligo, qñ ſine culpa incidit in caſum fortuitum, aliàs ex delicto ſuo hoc priuilegium habebit, ut arg. ff. de neg. geſt. ſiue hæreditaria & de locato. ſi merces. §. culpæ. & de interdictis & releg. relegatorum in ſi. & s̃. de æta. & qual. c. 1. Agitur & cõtra locatorem, qñ locat mihi ſeruum incertum, ſi malum poſtea mihi repræſentauit, vel ſi certum malum ſcienter locauerit. aliàs contrà. ut ff. e. ſi domum. §. j. & l. cùm in plures. §. ſeruum. qualiter autem teneat quis de uaſis uitioſis, diſ. ut dixi s̃. tit. j. §. quib. menſuris. Venit & in hac ac. dolus & culpa dñi horreorum & ſi permiſit cuſtodiã, poſsunt renunciare cuſtodiã cuſtodiæ. & ſi ponit cuſtodes me ſciente ad ipſos exhibendos tm̃ tenetur, niſi dolo uel latã culpa malos exhibuerit. Idem eſt. ſi claues mihi tradidit; ſi nihil horum interuenit, de leui culpa tenetur: & de leuiſſima, ſi cuſtodiam repromiſit, ut ff. e. qui mercedẽ. & l. dñs horreorum. C. e. l. j. & l. iudicio. & l. ex diui. Inſ. de cõtrahenda emptio. §. quod ſi fugerit. Et ſi ſpecialiter promiſit caſum, tenetur. ut no. s̃. de commo. §. inquantum. uer. tenetur. Si conductor fundi aliquid neceſſario uel utiliter expenderit agendo, uel ædificãdo, uel inſtituendo aget cõtra locatorẽ, ut ea recipiat, quãuis non cõueniſſet, & per doli exceptionẽ ſumptus poterit retinere. ff. e. dñs. §. j. & l. pe. reſpo. j. Item põt conductor agere, ut ſibi liceat tollere oſtia

vel

An fiat compenſatio.] Adde Paul. de Caſt. conſi. 53. inci: quia exceptiones.

uel alia quæ ibi ędificauit, sine lęsione tñ ædifici. nã in pristinam faciem ædes reddere debet, nec debet locator viam angustare inquilino, quo minus possit in ædificiis arcam inferre. ff. eod. sed addes. §. si inquilinus ostium. & §. si inquilinus arcam. & iunge hic qđ no. s̃. de causa possess. sub rub. de causa proprietatis. §. j. ver. Itē per specificationem. & seq. Si quis autem scholaris conduxit hospitiū, non dēt alius scholaris conducere ipsum in prędiciū inquilini, nisi tempore cōductionis emerso: quod qui fecerit, excōicatus est ipso iure. sic intelligunt quidã. j̃. c. 1. & debet publicari anno quolibet in medio magistrorum & scholarium, ne quis allegare possit ignorantiam. vt ibidē. Alij dicunt hoc speciale in ciui. Bono. in qua loquitur: quia cū constitutio illa odiosa sit, & contra l. C. e. ne cui. nō est extēdenda. Sed certè vī esse inducta nō in odium, sed in fauorem pauperū clericorum & hoc est quod ibi dicit in læsionē, vel præiudicium, & ideo cōtraria rōne vī extendenda. ad hoc j̃. de deci. ex parte. ff. de lib. & posthu. cū quidam. & s̃. de iur. calum. c. j. & vī extendenda ad oēs illos qui sunt de iurisdi. dñi Papę, puta clericos, certè & ad oēs scholares, qui ꝓ maiori parte clerici sunt, secus de alijs, in quib. Papa iurisdict. non habet. arg. 89. dist. iudicatū. & c. seq. Vnde & Lauren. ipsum intellexit extendi ad oēs illos qui gratia scholarium sunt ibidem. exceptis meretricib. quas vilitas vitę non facit dignas obseruatione legum. C. de adul. quę adulterium. arg. ff. de rei vend. quę religiosis. j̃. de paro. super eo. j̃. de ver. sig. cum in partib. nam & odia qñque amplianť. ff. de his qui no. infamia. l. 2. §. exercitum. & ideo extenditur ad scriptores, nisi forte vxorari sint. Et si dicis dubitari, vtrum sit odiosa vel fauorabilis. respondeo, sufficit, quia perinde est ac si fauorabilis esset, vt ff. de cond. inde. sufficit, & ad quid fuisset apposita, nisi ipsa vteremur in iudiciis. vt s̃. de consti. & ad qd esset cōfirmata authoritate Papę, nisi vellet ipsam generalem innuere: nã sufficiebat authoritas legatorū quãuis postea prouinciam exiissent, vt s̃. de off. leg. nemini. prætera sñia excōicationis medicina est, quare extenditur. arg. 2. q. j. multi. j̃. de senten. excom. c. pe. & ideo semper, in dubio seruanda est, vt j̃. de cler. excommu. mi. illud. §. licet aũt. Patet autem ex præmissis, locationem similitudinē habere cum emp. sed tñ differunt, vt no. de preca. §. quid sit precarium. Itē qa in venditione spectat periculum ad emptorē, etiã ante traditionem rei, vt s̃. determinauimus. aliud in locatione, vt ex prędmissis patet. Item vēditor tenetur, vt rem tradat vel interesse præstet: sed conductor aliquando excusatur, vt quia res erat aliena. quã bona fide locauit, vel quia vsibus eius necessaria. Itē locatio non titulus vsucapiendi, vel dñium transferendi, nisi in casu, vt diximus s̃. Quib. dentur, & in quos, & ad quid, dictum est s̃. c. §. quæ actiones. ver. sed notandum. & seq. & no. j̃. eo. §. sequentibus.

8 **Et quales sint** † perpetuę hæredib. dantur & in hęred. ff. e. sed addes. §. ex cōducto. bonę fidei sunt, ideo admittunt vsuras secūdum leges antiquas. C. e. præses. Tenetur fideiusso. cōductoris, si obligauerit se in oēm causam. ff. e. quęro. idem putat Azo. & si simpliciter intercedat. ff. de fideiuss. si quis ꝓ eo. §. si nummos. l. amissi. respon. j. & §. si fideiussores. & l. si vt ꝓponis, & l. si ita stipulatus. & l. inter. & l. si à colono. & vt legato. no. cau. l. j. §. bel lissimè. Sed si ꝓ sorte tm̃ intercedat, non tenetur de vsuris, nec ecōtrà. nam ad alterum tm̃ obligari potest sicut & pignus. ff. de pig. act. solutum. §. si in sorte dun taxat. & est arg. qꝑ si quis fideiubeat aliquem iudicio sisti, non teneatur ad mulctam, quã Iudex ex officio suo aliqñ inducit. scil. qñ sub pœna centū librarū citat: & si intercedat in 10. non tenetur vltra. ff. de fide iuss. si in pignore. & l. fideiussores. respon. j. & l. vlt. ff. de eo. quod certo loco centum. & ad municip. l. Lucius. §. Paulus. Sed contrà, j̃. de fideiuss. c. 2. & 3. qđ dic vt no. j̃. de fideiuss. §. ad quid fideiussor.

Potuit emphyteuta, &c. potest quæri, quare hæc decr. ponitur sub hoc tit. non sub præcēdēti? rñ. cōtractus emphyteucarius ab aliis putabatur emptio: ab aliis locatio. Sed Zeno Imperator diffiniuit ipsum cōtractum esse per se medium inter locationē & emptionem suis proprietatib. insignitum: & licet dixerit ipsum ad neutrū prędictorū cōtractum inclinare. C. de iure emphy. l. j. tñ semper magis similis est locationi, cū dñium retineatur: & aliquid certum annuatim recipiatur: & ideo ponit̃ sub hoc titu. sicut & Imperator Iusti. posuit ipsum sub e. tit. Institu. eodem. §. adeò autem. post titulo. de contrah. empt. & vend.

Quid sit[a], **seu dicatur** † emphyteusis. Emphyteusis Grecè, Latinè melioratio dī. ab initio. n. sterilia tm̃ per hunc cōtractū concedebãtur: sed postea permissum est de fertilib. & fructuosissimis emphyteucari poss. & dī contractus emphyteuseos, vel emphyteuticus, seu emphyteuticarius. i. meliorationis, & consistit in rebus soli tm̃. Ecclesiastica aũt emphyteusis, in his immobilib. consistit, quę ad hæc cōgrua videtur œconomo, & aliis gubernatorib. vt C. de sacrosanct. eccle. auth. perpetua. 10. q. 2. hoc ius. versic. perpetua. & de hoc dixi. s̃. de preca. §. ria. & seq. a 9

10 **In quibus rebus cōsistat** † ꝓximè dictū est.

11 **Qualiter contrahatur.** † Scriptura interueniē te, non aliter: vt C. e. l. j. ibi, scriptura interueniente, &c. Itē consensit vtriusque. i. dñi & emphyteutę, adhibito in hoc. s. vt statim dñs aliquid ꝓ re accipiat, scilicet, quod inter eos conuenerit, vel pecuniã vel aliam rem. Item vt de cęterò singulis annis duo. Raymundinos, vnum vel duos Turon. vel simile soluat, puta reditus in spem. vt Inst. e. §. adeò. Et contrahit̃ aliqñ ad tempus. i. vsque ad 10. vel 20. annos, in quo succeditur hæres. Item. imperpetuum, & tunc non aufertur emphyteutę: vel eius hæredib. quandiu soluerint pensionem. Itē inter certas personas, puta vsque ad secundū vel tertium vel quartum gradū. Itē sicut renouatio fiat, vt in d §. adeò, & no. s̃. de preca. §. tie.

12 **Quid sit de natura** † huius cōtractus. vt si cōtrahentes aliquid pacti sint, obseruetur: & si nihil paciscunt̃ de natura pēsio solui debet, nisi res ex toto perierit. Si aũt particula etiã minima remansit, quãuis septē partes perierint, spectat damnum ad emphyteutam, ꝑm Azonem. sic intelligitur. C. e. l. j. Alij vocant. particulare damnum. s. medietatē. arg. ff. de vsu. etiam partis. & de verbo. significa. nomen filiarum. §. portionis. quod ęquius est. arg. s̃. c. proximo. & in his quę no. s̃. e. sub §. propter sterilitatem, & seq. Item est de natura contractus. vt liceat dño suum emphyteutam propria authoritate expellere, si per triennium in secularibus, vel per biennium in ecclesiasticis cessauerit, qꝑ pensionem non soluerit, nec apochas triburorum

rum dño cum prẽſcriptione ſua reddiderit, etiamſi emphyteutæ dñs pœnam, ſi expelleret, ꝑmiſiſſet. Itẽ in ſimplicib. colonis biennium ſpectatur tm̃, & dies aſsignata pro dño interpellat. vnde emphyteuta excuſari nõ põt, quod ab eo penſio nõ fuerit requiſita. C.e.l.2.§.ſin aũt nihil.& §.ne aũt.in auth.de non alie. aut permu.reb.eccle. §. ſcire.coll.2.ff. loca.quęro.§. interlocatorẽ.ſm Azo. Alij contra. arg.C.ne quis in cauſa ſua iud.& C.vnde vi.ſi quis in tãtam.arg.s̃. de electio.cõſiderauimus.& de cõceſ.præb.poſt ele. bo. me.§.cre. Quod verius vr̃, quod non ꝑpria authoritate, ſed per iudicẽ expellatur. vt hic dicit, ibi, niſi celeri reſt.& s̃.c.prox.in fine.& de reb.eccle. non ali. ſi quis presbyterorũ.j̃.de reg.non eſt nobis. dico. n. celerem ſatisfactionem, antequã patiatur ſe trahi ad iudiciũ.arg.s̃. de foro. compe. ſi diligenti. ideo ſi in ſolutione ceſſatũ ſit, agendũ eſt corã iudice. vt s̃. de dila.bonæ.& ff.de pu.& vectiga.cotẽferro.§.agri. & ſic põt intelligi. s̃. de reſt.ſpo. cõquerente, & hoc patet, C.e.l.2.ibi, nulla.n allegatione, &c. nam corã quo fieret allegatio, niſi coram Iudice. Vel dic celerem ſatisfactionẽ, ſicut no.ſm Goff. s̃. de reb.eccle. non alie.§.quæ ſit pœna.vt celerem intelligas,& ſeq. Vel arbitraria.s̃.de off.dele.de cau.ff.de iur.deli.l.j. §.de tranſact.c.fi. Imò hic vr̃ appellare celerem ſatisfactionem, obligationẽ, obligationẽ, & conſignationẽ.vt C.e.l.2.in fin. Quid ſi emphyteuta dedit in dotem[b] emphy. de conſenſu dñi, ſaluo debito canone, quod fieri potuit.vt j̃.de don.inter vi.& vxo.nuper. nũquid incidit in cõmiſſum, ſi maritus in ſolutione canonis per trienniũ ceſſauerit? Dico ꝙ ſic: ad ipſum enim ſpectat ſolutio, quãuis vxor cõtrarium pacta eſſet, vt C.de pact.ex cõuentione. & C. ſine cenſu, vel reliquiis.& l.j.2.& 3. & ff.de impenſis in reb.dot. fa. neque. & de vſufr. hactenus. ergo ſi nõ ſoluit, cõmittitur.arg.de pig. lex vectigali. & ſic alienatur fundus dotalis neceſſaria alienatione culpa mariti, vel dolo interueniente. ſic ſi non cauet de damno infecto, ponitur vicinus in poſſeſsionem fundi dotalis ex ſecundo decreto,& dñs ſit, vt ff. de fun.dota.l.j.ipſe tñ maritus de dolo ſuo ſiue culpa obligatus remanet mulieri.ff.ſolu.matr.ſi conſtante.§.ſi maritus.& l.j.§.maritum. licet non teneatur, ſi dos publicata ſit, ſubaudi, ꝑpter culpam mulieris. vt ea.l.ſi conſtante.§.ſi bona. Quid ergo ſi factus ſit nõ ſoluendo. fortè habebit recurſum mulier aduerſus dñm in ſubſidium. arg.ff. de eo per quẽ fact.eſt.l.vlt.& de dolo eleganter.§.pe. arg.eſt ex eo, quia ſi ꝑpter culpã prælati eccleſia amittit feudum. non priuatur eccleſia feudo, niſi viuente prẽlato qui in culpa fuit, & ſic recuperat feudum eo mortuo, vel remoto, vt in conſti.feu. de pace tenenda.§. ſi clericus. nam & reipublicæ intereſt, vt dotes ſoluemus mulierib. vt ff.de iure do.l.j.& 2. & ſol.ma. l.j. Quid ſi emphy. promiſit pœnã, ſi non ſolueret, cõtractu remanente in ſua firmitate, nõ ſoluit, dñs vult repellere ipſum, emphy. offert pœnam, & dicit ſe nõ eſſe expellendũ? Dicas ꝙ nihilominus expelli poteſt ſm Azo. quia pœna gratia ſeruãtis pactum fuit apposita. arg.ff.de tranſa.ſi quis maior. & in fauorem ſuũ. vnde non debet retorqueri in eius læſionẽ.ff. de le.cõmiſ.l.j.& 2.C.de legi. quod fauore. nec putat Azo, ꝙ propter hæc verba, rato manente cõtractu, pœna ſæpius cõmittatur, ſed ſemel tm̃ quia illa verba referũtur ad contractum emphy. non ad ſtipulationem pænæ. nec.n. ſtipulatio contractus dr̃.ff.de verb.ſigni. Labeo. ſed ſi ita dictum eſt, contractu remanẽte, cum ea dẽ pœna obligatione in firmitate ſua ſæpius poſſet committi ſtipulat.ar.ff. de tranſa.q[b] fidẽ.C.de tranſ. cum proponas. vtra que tñ q̃ſtio ſcholaſtica poteſt eſſe. Quid ſi hæreditate dñi iacente labatur triennium vel bienniũ. Reſpõdeo, ſecurus eſt emphy. quia nõ fuit cui ſolueret. ar.ff. de l.cõmiſ. ſtatim.§. vlt. ff. de vſur. pecuniæ.ff.de verb.obl.diẽ. Quid ſi pactus eſt, vt nũquam repellatur, licet ceſſet in ſolutione? Non valet ſm P.arg.ff.pro ſocio. & ſi cõuenerit.& de precario. cũ precario.s̃.de preca.c.vlt. contra.ff.de pign.act. ſi cõuenerit. ff.com.di.in hoc iudicio.§.ſi quẽ.& de di. pign.ſi creditor.§. vlt. & eſt verius, vt pacto ſtetur, ſm d.m. Quid ſi ex plurib. vnus non ſoluit, puto oẽs repelli. arg.ff.de verb.obl.l.2.& de condi. & demon. cũ fundus.ff. fa.erc. cum idẽ. Hoc eſt etiã de natura contractus, vt liceat emphyteutę emponemata ſua. i. melioratiõnes ſuas alij vẽdere, dño tñ primitùs requiſito coram teſtib. & de prædicto quantũ re vera inueniꝛe põt. dñs. n. cuilibet emptori præferendus eſt, ſi comparare velit: ſed ſi licentiã dat, vel non reſpõdet lapſis à tempore denunciationis duob. menſib. licet emphyteutæ etiã ſine conſenſu dñi vẽdere. dum tñ caueat à perſonis prohibitis. ſunt aũt perſonæ prohibitæ hę, quę duriores & potentiores ſunt, vel non ſoluendo. arg.ff.qui ſatisda.cog.l.2.& de ali. iu.mu.cau.fac.l.j.2.& 3. vel ſicut dixi.s̃.de prec.§.riuer. põt œconomus. & parentes eius ꝑhibentur. Et dñs emphyteutam nouũ neceſſe habet ſuſcipere & in poſſeſsionem mittere, non quidẽ per procu. ſed ꝑ ſeipſum, vel per literas ſuas, vel per aſſertionẽ ſuam, ſeu depoſitionem corã magiſtro cenſus factam.& ſic ponitur, depoſuerunt. C.de teſti. teſtium. ve per literas tabularij coram teſtib. præſidẽ vel defenſorẽ locorũ celebrandas, nec licet dño occaſione iſta exigere vltra quinquageſimã partẽ precij vel æſtimationis loci, qui ad aliã perſonam trãsfertur, loco cuius quinquageſimæ quaſi generalis conſuetudo trecenũ induxit. tm̃.n.in complurib. locis accipitur ꝑ laudiſmo. ſed ſi dñs nullo de prædictis modis vult conſentire, licet emphyteutæ etiã dño non cõſentiente ad alios ius ſuum transferre. Sed & ſi emphyteuta aliter verſatus ſit, ius ſuum amittat. vt j̃.e. c.ſi.§.j.C. de iure emphy.l.vlt. vnde hæc decre. ſumpta eſt. Hoc ſi velit vendere: nã ſi donare vult, hoc facere poteſt, etiã dño irrequiſito. C.de fun. pat. l.j. Inſt. e.§.adeo. fortè & pignori dare: arg.de pig.lex.& de pig.act. tutor.§.vlt. ſic mulier quãuis fideiubens Velleiano iuuetur, non tñ donans.ff.ad Velleia. ſed ſi ego in ſi. & eſt ratio quia facilius mulier ſe obligat, q̃ alicui donet, vt ibi. ſi ergo poteſt donari ſimpliciter, multò fortius cauſa dotis. arg.C.commu.de leg.l.vlt.& authen.res.& de lit.l.ult.arg.contrà. j̃.de donat. inter ui.& uxo.nuper. ſed illud in feudo temporali. Nunquid ergo, ſi res emphyteucaria in dotem detur, dñs habebit laudiſmum ſuum, vel cõſenſus eiuſdem requirendus eſt? Hoc uidi de facto, & dico ſi ab extraneo detur, non requirendũ conſenſum dñi: quia donatio ſimplex eſt reſpectu mulieris. arg.C.de iure do. l.ult.ff.de lega.j.ſi domus.§.ult.& in aliis cõcor. quas no.s̃.in illo ver.hoc ſi uelit. ſed ſecus, ſi detur à patre ꝑ filia, quam habet in poteſtate. aliàs idem quod in extraneo, ut C.de pac.conuen.l.ex morte.§.fi.& æſtimata exigitur conſenſus dñi, & laudiſmum habebit arg.C.de iure dot. quoties. ſi in æſtimatã donet, nec credo, ꝙ exigatur. arg. C. ſolu. mat. dos. & de bonis maternis. l.2.& de impu.& aliis ſubſti. l.ult. nã iure naturali

[b] Quid ſi emphyteuta dedit in dotem.] Adde Rotã deciſ. 293. in nouiſſimis, & ꝑ Bal. cõſil. 332. incip. pũctus, cõceſſa fuit res. in 2.vo.

a Quid sit permutatio.] Adde Doct. in rubri c.tit. Car.Za. in c.quæsitum in j. q.e.t i.Fed de Sen. in tractatu.permutationum.

naturali remanet in dñio mulieris, ut C. de iure dot. l. in rebus. Quid si dedi tibi rē in emphyteusim, deinde tu alij das, me consentiente, & iste secundus emphy. ult. alienare, cuius cōsensus est requirendus. nunquid meus uel tuus? Dixit Azo, ꝙ meus. nam tu alienando nec ciuiliter, nec naturaliter possideas. arg. ff. de relig. l. 2. §. j. & ad Sillan. l. 2. §. j. C. depos. auth. sed iā cau. Azo. Et facit ꝓ e. ff. de seruis expor. l. pe, ff. de fur. interr̄oēs. respo. j. in fin. ff. de condi. fur. sed nec. & l. pręcedenti. §. ult. Sed est cōtra argu. ff. de furt. si dñium. & l. si is qui rem. §. j. sed pro Azo. est ff. quib. mod. vsufru. à Pompo. ff. de acquir. possess. qui vniuersas. §. vlt. & l. quamuis. §. j.

13 Quæ actio † ex hoc cōtractu nascatur. Cōdictio ex l. Zenonis. ad petendū can. ab eo cui datū est, in emphyteusim. Quid si alij concesit iste emphyteuta? Dicunt quidā secundm emphyteutā cōueniri condi. ex l. ad exemplū tributorum. sed hoc absurdum est, ꝙ factum priuati reipu. ad æquetur, dicā ergo dñm possessorē vendicare. & si ille se defendit ꝓpter cōcessionem primi, replicabit dñs, non est ęquum fidem seruari quā ꝓmisi authori tuo, quia tu nō seruas mihi ea quę author tuus mihi cōuenit: arg. C. de pactis. cū proponas. s̄. de iurirā. peruenit. debet. n. vti accessione cū sua causa, suisq; vitiis & honorib. ff. de acquiren. possessio. Pompo. §. cum quis. j. de decimi. pasto. & ca. cum nō sit in homine. sed & cond. darem dño, nisi ipse induxerit ꝑm emphyteutam in possessionē, quasi cū ipso videatur cōtractum ꝑm Azo, Certū aūt est, ꝙ dñs ciuiliter possidet, & directum habet dñium, emphyteuta verò tm̄ naturaliter, sicut & vsufructuarius. ff. de acqui. poss, naturaliter. sed & vtilem habet rei ven. ff. si ager veli. j. Ex præmissis patet, ꝙ cōtractus iste nec locatio est, nec venditio. C. e. l. j. in prin. nam hic cōtractus in reb. soli tm̄ celebratur, illi aūt in reb. omnib. Item in hoc non exigitur pecunia: sed pōt dari & alia res, vt s̄, dixim. in illi verò exigitur. Itē per hunc cōtractum non fit alienatio, sed per venditionē fit. Item per locationē non habet quis regulariter ius in re: hinc est ꝙ conductor nec vendit, nec vendicat rē: emphyteuta verò facit vtrunque, ꝑm Azo. Hoc aūt notandū, ꝙ si emphyteuta potest ꝓbare per duos annos proxi. pręteritos in ecclesiasticis, vel per tres in secularib. soluisse canonē, quāuis antea cessauerit per decē vel plures annos, tutus est, nec expelli pōt, vt C. de apo. his. l. peu. libro. 10. & iunge quod no. s̄. e. sub §. ꝓpter sterilitatē. ver. & notandū quod dicit, & præceden. Quid ergo si is qui facit cēsum ecc. ꝓ domo quam tenet, vel fundo, cessat per biennium, quod non soluit? Respondeo, aut ecclesia habet rōne dñij. & de hoc constat. & tunc incidit in cōmissum, vt 10. q. 2, hoc ius j. de loc. & condu. c. pe. & vlt. in fi. Aut rōne eleemosinę. vt C. de epi. & cle. nulli. §. j. & tunc si causa alimentorū relictū est res. vī affecta, vt ff. de alimen. & cib. relic. l. 2. Sed si dixit testator, tm̄ relinquo ecclesię super tali domo, & adiecit, vsque ad certum tēpus, non vī res obligata. ad hoc ff. de leg. j. quidam testamēto. & de contrahen. emp. & ven. l. §. vlt. & de annuis. leg. Gaius Seius, & de ali. & cibaria. reli. Lucius Titius. & de leg. 4. Paulo Calimaco. §, vlt. Sed si dixit, ꝙ in perpetuum præstaretur, tunc quilibet possessor tenebitur. vt ff. de vsufr. hactenus. & sic vī consensus ecclesiæ requirendus, cū sua interfit. arg. ff. de off. arch. ad hoc. §, vlt. j. de his quæ fi. à præla. c. vlt. ff. de aqua plu. ar. in cōcedendo. C. de autho. tu. l. vlt. vsufr. aūt in testamēto relinqui pōt, vt ff. de vsufr. l. 3. Si uon dixit, imperpetuum, vel ad tēpus, præsumo ꝙ imperpetuum relinquit. ff. de an. lega. annua. in fi. Si non constat vtrū relictum sit, & ecclesia habet maius dñium ciuitatis præsumendum est, ꝙ rōne dñij debeatur, vt j. de cen si. oīs anima. nisi probetur exemptio, vt s̄. de cauſ. possess. & proprie. c. vlt. Quid si ecclesia non habet dñinium rōne elemosinę, pręsumitur relictam fore, cùm commissio odiosa sit, & tī summa ratio est, q̄ ꝓ religione facit, vt ff. de relig. & sum. fu. sunt personæ.

De Rerum permutatione Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Permutatio quid sit, & qualiter contrahatur. & nu. 2*
3 *Permutari quid potest.*
4 *Permutare quis possit.*
5 *Actiones quæ nascantur ex ea.*
6 *Actiones quibus dentur.*
7 *Actiones in quos dentur.*
8 *Actiones ad quid dentur.*

Remisso tractatu de contractibus nominatis, videamus de innominatis, & sic de rerū permutatione. Quid si permutatio, Qualiter contrahatur, Quid potest permutari, Quis possit permutare, Quę actiones nascantur ex ea, Quib. dentur. Et in quos, Et ad quip. Nouissimè de actio. præscrip. verbis generaliter dicemus.

Quid sit † permutatio. a Vnius rei pro altera vicaria præstatio. hoc si cadat in nomine speciali. nam in generali stans omni contractui cōuenit, ergo emptioni & locationi, & cæteris tam nominatis, q̄ innominatis. vnde emptio olim permutatio dicebatur. ff. de contrah. empt. l. j. Et quia plura sunt negotia q̄ vocabula. ff. de pręscri. ver. l. 4. obtinuit. ꝙ ita competenter declinetur hoc nomen, sicut & vēditio: sed quia latè patet, nimis incertus est, censetur contractus innominatus, quia caret nomine certo. i. speciali. nam vt dixi omnem significat cōtractum, ex quo quid dat vel accipitur, sicut dicimus ibi. do vt des. ff. de prescri. ver. naturalis. in fin. Et hęc ratio potest assignari, quare vocatur cōtractus innominatus. ff. e. l. j. §. Itē emptio. Vel pōt reddi alia ratio. nā cōtractus duntaxat nominati sunt, ex quib. statim nascitur obligatio, vt in depositō, cōmodato, & simi. nam statim ex quo cōtractum est, pariunt actiones. vt Inst. quib. mo. re contra. ob. §. itē is cui. & §. pe. ff de pact. iuris gentium. respo. j. secus in permutatione. vbi non pōt agi, nisi res ab alterutra partium tradita fuerit. & tunc ex pręcedenti pacto agitur, vt C. e. ex placito. & sic secundū hoc donatio hodie contractus nominatus pōt dici, quia ex solo pacto dat ac. sed olim secus. C. de dona. si quis argentum. §. vlt. Hoc non placet dño meo. sed dicit, ꝙ ideo dicunt cōtractus nominati. quia nomina adeò appropriata habent, quod nomen unius nulli alij cōuenit. ut uenditio. i. uenūdatio. cōmodatum, quasi cō modo tuo datum, mutuū, quia de meo sit tuum: & sic de singulis. sed nomen permutationis cuiuslibet contractui cōuenit, sicut sibi. & ideo dī innominatus s. quia caret nomine speciali propriæ appropriato.

Qualiter contrahatur. † Contrahit permuratio sicut sapientib. placuit, tunc demùm, qñ conuenit, ut certa species detur pro certa. puta, ille Stichus ꝓ Pā philo.

philo.illa domus pro hac uinea, qđ qdē nō est apta. l.expressum.sed hic cōuincunt,qa quoties ius de ꝑmutatione loqtur,certā hincinde spēm designat, vt C.e.qm̄ asseueras.Si verò certa ꝑ incerta, vel incerta ꝑ certa.puta bos in genere,ꝑ boue in gñe,vel æquus in spē ꝑ boue in genere nō erit permutatio,sed alius cōtractus noiatus,do vt des.No.est.n.ꝙ si pecuniā.dē in quātitate,& rem mihi dones; emptio est.sed si do rem,& rem mihi des,& sic hincinde in spē ꝑmutatio est. Si in gñe remanebit nomē gñale,do vt des.Sed si do pecuniā in quātitate,vt tabulā pingas, ē locatio. Si rem est,cōtractus inoiatus,do vt facias.Est & alius cōtractus, facio, vt des, & alius.facio ut facio vt fa-
b cias,vt oīa hęc probantur.ff.de præsc.uer.naturalis.[b]

3 **Quid pōt** permutari.† Pōt aūt ꝑmutari qc-quid vendi pōt, qđ dic vt no. s̄.de cōtrah.emp.ergo tꝑalia cū tꝑalib.sed spūalia cū tꝑ lib.permutari nō pñt:vñ nec decima cū pecunia.vt ȷ̄. e.c.vlt.Per quod patet,ꝙ laicus nō pōt se eximere a præstatione decimæ,quāuis det partem fundi.Spūalia autē cum spūalib. permutari pñt. & si ecclesia cū ecclesia & rōnc possessionum alterius si alij prępon-deret,ꝑt pecunia refundi dūmodo cōtractus ad inui cē minimè misceant.vt ȷ̄.e.ad qōnes.16.q.fi. nemini. Et hoc itelligas,qñ fit authoritate superioris.16.q.vl. nemini. ȷ̄.de excess.præl.sicut unire.& de cens. prohi-
e bemus,aliàs non licet. vnde nec dignitas cum dignitate,nec canonia cum canonia,sine authoritate superioris permutari debet.s̄.de pręb.maiorib.ȷ̄.eo.quę-situm. Et si aliqui ꝓpria temeritate hanc permutationem fecerint,priuandi sunt,vt ȷ̄.eo.cum olim.ni si simplicitati venia tribuatur,vt ȷ̄.eo.cum vniuersorum.Sed nunquid sufficit authoritas superioris, ubi non ad ipsum,sed ad capitulum pertinet collatio & institutio præbendarum.& certè non.argu. s̄.de offi. Arch.ad hoc.§.fi.s̄.de of.dele.super eo.ad fi.s̄.de ma. & obe.c.fi.s̄.de his quæ fi.a prę̄l.c.fi. Et nunquid sufficit in hoc casu authoritas capituli? Non vr̄, quia non cōcedit ei,ꝙ possit dispēsare cōtra conci.sed ep̄o tm̄. s̄.de præb.uacante.ar. ȷ̄.de test.requisisti.Oppo.tm̄ sic permutatio non est contractus gratuitus.ff.eo.l.j. ergo nō pōt interuenire in spiritualib.quæ gratis sunt conferenda.j.q.j.gratia.& q.7.Daibertum.quæ ēt abhorrent pactum & modum.j.q.2.quam pio. Item si sit permutatio ecclesiarum tradita una,agetur ad alterā tradendā ex permutato, & sic peteтur prę̄latura, quod fieri non debet.ȷ̄.de iure patro. ꝑ nr̄as. Rn̄deo, hoc totum soluit authoritas superioris, ex cuius arbitrio, nō partiū,oīa pēdent,ut no.s̄.uer.& hoc intelligas.& propterea oē uitium aboletur.arg.ff.de his q no.infa.furti.§.q iussu.s̄.de prę̄b.nisi essent.s̄.de pact. cum pridem.s̄.de ele.cum inter R.seniorem.Manci-
c pia[c] autem ecclesiastica cum mancipiis priuatorum 6 permutari nō pñt,nisi ad libertatem. i. ad hoc ut liberi fiant,ut ȷ̄.eo.mancipia. Quod uerum est, nisi ecclesię expediret:nam cum donari possint,ut 13.qō.2. eccleſiasticis,multo fortius permutari,unde & fugitiui serui,& permutari & distrahi pñt,ut ȷ̄.e. iniustū. 12.q.2.fugitiui.quod uerū est,ex quo redierint. aliud si sint in fuga.C.ad le.Fauiam,de pla.in fug.ff. de cō-tra.emp.& ven.quod sæpe.§.si quis amico.& dixi seruū eccleſiasticū posse ꝑmutari ad libertatē,intelligas si duo alij sibi denr̄,nō alias.7.q.2.eps q mancipiū.& dixi s̄.de reb.ecc.nō alie.Res autē aliena ꝑmutari nō pōt,qa nō pōt transferri dñiū ff.e.l.j.§.vlt. ff.de cōdi. cā data.l.fi.Dns tm̄ Y.glossauit,ꝙ Pedius q hoc ait, nimis prosequutus est.hoc verbum re euicta non videtur fuisse tradita .Et sanèpotest.ita b distingui.vt re aliena permutata satis sit interim rē traditā esse.vñ & dicet ꝑmutatio.C.e.l.interim.ergo nō pōt agi,sed re euicta nō vr̄ tenuisse ꝑmutatio.ff.de distr.pign.rescriptū.§. i.& ideo cōpetit cōdictio ob cām ad repetēdū qđ datū est,vel ad p̄sc. vet. ad interesse.vel vt fiat qđ cōuenit,vt C.e.qm̄.& l.cū precib.& hęc ac.p̄scr. verb.bonæ fidei est, vt Insti. de ac. §. c actionum. condictio vero stricti iuris est,sicut & aliæ oēs cōdictiones.

4 d **Quis possit** †permutare.[d] Permutare aut ē pōt ecclesia tm̄,cū ecclesia alia,ser uata indēnitate vtriusq;. 10.q.2.hoc d ius.Et cū principe pōt ꝑmutare,dūmodo non mouet in dānū.s.qđ recipiat rē æquialētē.pragmatica sanctione interueniēte.& hoc si princeps e eget tali permutatione.quamuis aliter intelligatur ab aliis. ȷ̄.eo. c.1.nā si vtilitatē ecclesiæ cōsideremus tm̄, nullū erit priui.principis.Est autem e pragmatica sanctio[e],quod princeps de consilio procerū statuit & sancit. C.de diue.rescr.l.vlt.sed cum priuato ita demū ꝑmutat eccl'ia si ecclesiæ ipsi expediat,vt s̄.de reb.ecc.nō alie.vt sup.i fi.& no.in summa huius ti.de reb.ecc.nō alie.Et si ꝑmutatio incōsultè facta sit,successor pōt reuocare,vt ȷ̄.eo.c.2.C.de præca.c.2.ȷ̄.de dona. ca.2.

5 **Quę actiones** nascantur ex ea.† Duæ prę-scr. verbis., & condictio ob causam.hoc intellige re tradita ab alterutra partiū vt s̄.dixi,& habes.C.e.ex placito.ff.de pac.iuris gentium.§.sed & si in alium,in fi.Idem in ac.de peculio. nam licet seruus habeat mille,si tm̄ duo tm̄ sunt in peculio, ad illa tm̄ est obligatus. ff.de pec. quoties. §. si semel.Quid ergo,si postea augeatur peculium, adhuc agit creditor serui.ff.de pecu.quæsitum.§.is qui & ex eadem causa & eodē contractu, & ex quo primò egit.& ꝑ de st hoc ad alias opiniones circa actionem pro socio & tutelæ,quæ demum finita tutela datur ex quasi contractu dodum ante interpositio.ff.de tute.& rati.di.si tutor.§.vlt. & l. sed non datur.sic est aliquoties.& in mutuo. ff.de fideiuss.si qs pro eo.§.si nummos.sic & in mandato.ff.de offi. proconsul. obseruandum.§.fi.sic & in dote.C.de diuor. & repu. l.j. & accedit.ȷ̄.e.cū vniuersorum.& de sol.Odoardus.& de usu. cum tu manifestus. & quòd hæ duæ actiones competant.probatur.ff.de præscrip.versic.naturalis.

6 **Quibus dentur.** †His q pactū permutationis nude vestierūt rei interuētu.Hinc est: ꝙ si unus vestiuit,alter non ei tm̄ qui vestiuit dantur.sicut ȷ̄.in cæteris innoīatis cōtractib.dicetur.ad hoc ȷ̄.e.cum vniuersorū.sic patet.

7 **Et in quos** dentur.†Scilicet in illos qui non vestierūt,nec volūt fidē seruare.

8 **Et ad quid.** †Ad interesse quod nondū est, vel est.sed nondum est certum tempore contractus, erit autem certum per sententiam: ideo etiā dicitur,ꝙ hæc actio in certa crescit, maximè a tpe more usque ad sn̄iam.C.e.in reb.Ex supradictis colligi pōt, ꝙ uēditio & ꝑmutatio in hoc similes sunt,quia vtraque bonæ fidei est, & ex vtraq; paratur iusta cā usucapiendi,ex vtraq; parat euictio,

Nō solo autē pacto, vt adnotat Martī.contrahitur permutatio,sed rerum interuentu ꝙ & verisimum est, licet in eā rem nihil citet,sed potuit allegare tex.Et 1.§.ꝑmutatio autē. ff.de re.permu. In reliqs cōuenit Hostiē si,ideo non repeto.

c Mancipia.] Adde qđ si mācipiū, vide gl.in cle. vt hi.qui. de ata.& qual.c.2. & ibi D. & de cōdi. appo & in l.seruus. in si ff.de lla.homi.

Quis possit pmutare.] Adde Fed.de Se.in tractatu permutationum.

e Est autem pragmatica sāctio.] Ad de gl.in c.peruenit. 101.dis.gl.in c.dicite.25.q 2.gl.in l.fi. C.de diuer.relc. gl. in l.iubemus nullā. C.de sacros. eccle. Iun.in c.1.de re.ꝑ.

ex vtraque redhibitio ff.de ædil.edi. sciendum.§.pe. Differunt autẽ, quia venditio solo consensu perficitur, ꝑmutatio verò re demum tradita. Itẽ in permutatione locũ hẽt cõdictio ob cãm, in venditione nõ. Itẽ in venditione alius est emptor, alius vendi tor, in permutatione verò vterq; dr̃ permutator. Item in venditione em ptor cogit̃ precium accipientis face re, venditor nõ cogitur rẽ facere em ptoris, ẽt in ꝑmutatione utriq: tenẽ tur rẽ alterius facere, ꝺm Pedium, vt dif. hæc no. ff.e.l.j. illa quoq; põt dici dr̃ia, ꝙ in venditione non transfertur dn̄ium re tradita, nisi precium sit solutũ, vel aliter satisfactum, secus in aliis contractibus, ergo & in permutatione secus, vt Insti.de rer.diuisi.§.per traditionem & §.vẽ ditæ. Inuenitur tñ contractus multum affinis emptio ni & permutationi, nõ tñ est emptio vel permutatio, puta patruus tuus exposuit fundum suum venalem ꝑ decẽ: deinde pr̃ tuus hoc audito dixit fratri suo. i. pa truo tuo, habeo tale ꝑdiũ, quod benè valet cẽtũ, & sic sufficit ad ꝑciũ fundi tui, da mihi tuũ, & accipe meũ. hic dicit Azo, agẽdũ vtili actione ex emp. & vẽ. C.e.l.j.

Actio autem præscriptis verbis locũ hẽt in pa ctis appositis incontinenti in quocunq; con tracto, vt C.de pact.inter empto.l.2. Item ha bet locum vbicunque dubitari põt, quæ actio detur. nam dño mercium si incertum sit, vtrum nauem con duxerit, an merces vehẽdas locauerit, datur actio in factum prẽscriptis verbis. & est bonę fidei, cum pro ẽstimato datur, vt Insti.de act.§.actionum.ff.de exer. act.l.j. & de præscriptis verbis. l.j.§.vlt. & l.2.3.& 4. & l.si tibi. Item habet locum in tribus contractib. inno minatis. s.do vt des, do vt facias, facio ut facias, de q̃ bus s̃.dixi §.qualiter contrahatur. in quarto autem. s. facio vt des, locum habet act.de dolo.ff.de prẽsc.verbis. naturalis §.quod si facio. Et hoc fortè verum est, cum mihi ex eo quod facio abest, & ibi non adest, vt quia seruum meum manumitto, vt tuum manumittas: & est rõ quia vestienti contractum debet dari prę scriptis verbis. vestire autem dicor, cum ex eo, quod facio, aliquid tibi adest. aliàs daretur de dolo. C.de pact.cum proponas.ff.de præscr. verb.solent. Hęc tñ rõ fallit in facio vt facias, vt dictum est. & probatur ff.de præscri.verbis naturalis.§.vlt.sed ibi est alia rõ: quia factum erat in obligatione ab alia parte, vnde agitur ad interesse. Si quæras, qñ debet dici do vt facias, vel contrario: rñ. attende quid præcesserit. nam si dicas, do tibi fundum, vt facias mihi armarium: est do vt facias. Si verò dicatur, facio tibi armarium, vt fundum des: est facio vt des, licet in faciẽdo alterum præcedat, & nihilominus datur prẽscriptis verbis, vt C.de transact.cum mota. Spectatur ergo cõuentio, li cet quidam contradicant. Ex prædictis patet q̃ actio cõpetat. s̃.de renũ.lectæ. Id veniet in actione ꝑscriptis verbis, qđ ueniret in actione, q̃ daret ex simili contra ctu, puto do rẽ ut rẽ mihi des, id ueniet quod veniret in vẽditione. Do vt facias, id veniet quod in locatione. ff.depositi.l.j.§.ex conducto. & de præsc. uerbis. l. j.§.sed si facio vt facias. in fi. ibi, quæ actio. &c. ueniet igitur interesse, & dolus, & lata culpa, & leuis. Itẽ veniet ut fiat qđ cõuenit. ff.de ꝑsc.uerbis.l. ob eã. C.de don.legẽ. Ciuilis est hæc actio ꝑscriptis uerbis, & eadẽ quę dr̃ in factũ. ff.de præscr.uerb. si tibi polienda, non tñ omnis in factum est præsc.uer. sicut ea quę de damno dato proponitur, & ex quolibet edicto uel interdicto. & locum habet nedum in contractib. & quasi, sed & in maleficiis & quasi, vbicũq; ęquitas suadet dari actionẽ. ff.de prescr. verb. quoties, & iõ dr̃ eius tenor, in multis & variis atriculis admissis, vt C.de sac.s.eccl.sancimus. stricti iuris rr̃iter est hęc actio, ꝑpetua est, ꝑsonalis est, hęredib. cõpetit, & in hr̃des.

De Feudis. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Feudum quid sit & unde dicatur, & nu. 2.*
3 *Feudum quis possit constituere;*
4 *Quid olim obtinebat de feudi alienatione.*
5 *Quid hodie obtineat de alienatione feudi.*
6 *Feudum qualiter distinguatur.*
7 *Feudum qualiter constituatur.*
8 *Mulier in quibus casibus in feudum succedat.*
9 *Inuestitura per quos fieri possit, & per quos recipi.*
10 *Fidelitas quid sit.*
11 *Inuestitura facta quod ius acquiratur vasallo.*
12 *Feudum quibus modis seu causis amittatur.*

Diximus de contractibus, per quos dn̄ia rerum trãsferunt uideamus de his per quos ius percipiendi fructus trãsfertur, & sic de feudis, q̃ tractatus similis est iuri emphytruticario: de quo dic, quantum ad actionem, ut no. s̃.de loca. & con.sub §. potuit. In summa igitur uideamus, Quid sit feudum. Vnde dicatur, Quis possit cõstituere feudum, Quid olim obtinebat de feudi alienatione, Quid hodie ob tineat de feudi alienatione, Qualiter feudum distin guatur, Qualiter feudum cõstituatur & acquiratur, In quibus casib. mulier in feudum succedat. Per quos fiat inuestitura, & per quos recipiatur, & coram qui bus testibus, Quid sit fidelitas, & qualiter sit facienda, Quod ius acquiratur uasallo facta inuestitura, Quib. modis seu causis feudum amittatur, Apud quẽ uel apud quos iudices causa feudi debeat agitari.

1 Quid sit †feudũ.[a] Est itaq; feudũ bn̄ficiũ. i. be
a neuola actio, tribuens gaudiũ capiẽ tis, capiensq; tribuendo in id quod facit ꝑna, & sua sponte parata. Vel est feudum illud beneficium, quod ex beneuolentia alicuius ita traditur alicui, & ꝑprie tate eius rei, quæ in feudum datur penes dantem remanente. i. dn̄o. usus fructus autem eiusdem rei ita in accipiẽte transeat, ut ad eum hærdesq; suos masculos & fęminas, si de eis noīatim dictum fuerit, & in ꝑpetuũ ꝑtineat ad hoc, ut ipse siue eius hęredes fideliter dn̄o seruiãt, siue illud seruitiũ noīatim dictũ fuerit à dn̄o, quale esse debeat, sine indeterminatè sit ꝑmissum. ut in const. feu. qui. casi. feu. amit. circa prin. Vel dic, ꝙ feudũ est beneficiũ rei alicuius inuestitura interueniẽte, sic cõcessę seu datę alij, ꝙ dn̄iũ penes cẽ cedẽtẽ remaneat, cuius occasione recipiẽs, & succes sor eius cõcedẽti dn̄o ad id, de quo & quousq; conue nit, ac feudi natura requrit, ꝺm diuersarũ regionũ cõ
b suetudines obligãt, & ipsis deficientib. iure scripto.[b] Et sic patet, ꝙ añ oĩa pacta, si de ipsis appareat, sũt ser uãda. ff.de re iu. ꝯract'. ff.de pa. iuris gẽ. §. ait ꝓtor. ip sis verò deficiẽtib. ꝯsuetudo regiõis. j̃. đ sepul. certifi cari. sed & cõsuetudine deficiẽte, iure scripto uti pote rit circa hãc mãm strenuus aduocatus. ut no. j̃.e.§.qd hodie. uer. sed an hodie. & §.fi. in fi. Tenet ergo uasallus facere seruitium dn̄o, occasione feudi, nisi rõne obligationis aliud dicatur. ut j̃.eo.c.j. potest. n. feudũ ad certum seruitium dari. ut in const. feud. de capitaneo, qui curiã uendidit. c. similiter põt feudũ dari.

Vnde

2 **Vnde dicatur.** †Et vtiq; feudū dr̃ à fidelitate, vel à fide.nec.n.debet aliqua inueſtitura fieri ei qui fidelitatē facere recuſat.in cōſt.feu.p̄ quos fiat inueſtitura.& p̄ quos reci.c.nulla.& ca.ſeq.Hæc aūt ſic ſunt intelligēda.ſ.niſi feudū eo pacto ſit acquiſitū,vt eo fidelitas non p̄ſtet, vt ibidem.& in quibus caſib.feudū amit.c.eſt & alia.

3 **Quis poſsit** conſtituere † feudū,& qualiter conſtituatur. Cōſtituebat olim feudum Archiep̄s,Abbatiſſa,Præpoſitus: hodie verò conſtituere non valent huiuſmodi perſonæ.& hoc intelligēdū eſt de reb.ipſius eccleſiæ, q̄ videlicet ei ſub iecta ſunt,vt in conſtitu.feud.q̄ dare feud.poſſ.& qualiter acquirat. in princ.& Ep̄m vel Abbatē, &c. Q̄d̄ ſic puto intelligēdum,vt videlicet id q̄d̄ in feudū datum eſt,tp̄e ſui ingreſſus inuenerit,ſi fuerit apertum adhuc in feudū dari poſsit.vt j.c.c.2.ſed ſi alia prius data non inuenerit,de nouo dare prohibetur.& hoc eſt q̄d̄ dixit,q̄ ei ſubiecta ſunt, ſ̄m q̄d̄ legitur in cōſti. feu.de clerico qui inueſtitur.facit.c.clerico. Vr̃ ēt q̄ Ep̄s de nouo poſsit feudum cōcedere, ob gratiam.ſ. præteriti ſeruitij.j. de donat. per tuas.& de cenſi.cū venerabilis.& de pecu.cleri.c.fi.25.q.j.§. vlt.circa fi. Idem in alio prælato. arg.j.de teſta.relatum.§. licet aūt.de dona.cæterum.12.q.2. ſi quos de ſeruis. quod non eſt verum,niſi à Papa impetretur.j.de dona.per tuas. Sed & ſi proprium feudū in pignus recipiāt,nō cōputant fructus in ſortē.vt j.c.j.dic vt no.j.de vſur. §.an aliquo caſu.ver.j.q̄ eccleſia.Item antiquū feudum alij dari pōt.vt no.s. non obſtante iurō,quo tenetur adſtrictus ne de nouo infeudet.Sed & ſi cōtingat vaſallū feudū alienare,vel patrem,pōt filium vel conſanguineū eiuſdē de tali feudo inueſtire.Et ſi feudum recuperare non poſsit de facili pōt dari alijqui ipſum recuperet,& pro eccleſia recognoſcat, vt j. e. c.2.Sed nunquid decimas poſſunt clerici in feudū dare? dixit Io. q̄ fructus benè poſſunt dare laico ex cā non tanq̄ titulus,ſed tanq̄ beneficium. agr.32.diſt.ſi quis verò.ſed ius decimale nunq̄ : nam aliud eſt ius, aliud ipſa res.ff de euic.vaccæ.ergo decimę.i.resipſa poſſunt dari in feudū, ſecundū Io.ſed tñ non tranſibit ad hæredes,vt j.de deci.ad hoc.vnde forrè ſecundū q̄d̄ propriè feudū accipitur, non p̄ūt dari in feud. j.de dec.q̄uis.Contra q̄d̄ ēt fructus dari nō poſſunt, quia cibus eſt Leuitarū.16.q.j. reuertimini.& c.vlti. nec ēt ad vſum pōt habere laicus de decimis . vt ibi. & 16.q.7.c.j.quia ſine periculo animæ ſuę eas retinere nō poſſet.j. de decim. prohibemus.& ibi dicitur, q̄ nullo modo transferātur in laicos, quia nec ipſas poſsidere poſſunt.s̄.de præſcript.cām. Dicit tñ T. q̄ eſt quoddam ius ciuile,quod concedi eis pōt.ff.de vſucap.non ſolum.§.qui pignori. Alij dicunt, q̄ decimæ duplici iure debentur eccleſiæ. vno,rōne diuini obſequij in ea præſtiti.13.q.j.§.his ita.16.q.j.j.de deci.nouum.& c.tua nobis.§.antepen.hoc ius percipiē di decimas,merè ſpirituale eſt, nec pōt in laicum cadere.Item debentur in ſignum ſubiectionis,& dominij vniuerſalis.16.q.j.reuertimini.& c. decimæ.j. de decim.tua nobis.& c.cùm non ſit.hoc ius non eſt ita ſpirituale,vt primum:imò ciuile,vel quaſi,& cadere poteſt in laicum. & ſi nō in totum,ſaltē quantum ad fructuum perceptionem, vt in illa tua. in fine. Quod verum eſt in decimis antiquitùs conceſsit laicis , de nouo enim nullæ decimæ poſſunt eis concedi. j. de decim.prohibemus.& c.q̄uis. s̄. de his quæ fiunt à p̄lat.ſine conſen.cap. cùm Apoſtolica.dic q̄ nullo modo hodie decimæ[c] in feudum dari poſſunt.vt in cōſtitut.feud.quib.mod. feud.amit.c. item ſi ep̄s vel abbas.nec ēt laicus à laico ſub oblegatiōe pignoris,ipſas decimas accipere debet, q̄a nec clericus alterius eccleſiæ,vt j.de deci. c.vlti.& expreſſum eſt, q̄ licet locatio poſsit fieri, non tñ ꝑpetua,vel q̄ videatur ad feudū extēdi.s̄.de loca. veſtra,q̄d̄ dic,vt no.j.de deci.ſub §. 3.Sed & Marchiones,& Comites.Itē &minores & maioresvaluaſores, qui capitanei appellant[d], feudū dare p̄ūt,[d] vt in conſti. feu.qui feu.da. poſ.circa prin.Idē dicēdū vr̃ de minimis,de his.ſ.qui ab eis feudū acceperunt,cū idē hodie ſeruandū ſit in eis.q̄d̄ ēt in maiorib. ſeruabatur, vt conſti.feu. de natura feu.in fi.Verū licet ex antiqua conſuetudine q̄ncunque volebant, feudū auferebāt, medio tñ iure deuentum eſt,vt vſq; ad vitam fideli auferre non valeāt, & poſtea vltra proceſſum eſt.ſ.vt ſi decedit fidelis,ad eius filios trâſeat ſed illū tm̄ quem dñs voluerit, licet hodie ad omnes æqualiter ꝑtineat, vt in conſti.feu.qui feu.da.poſ.§. & quia vidimus. Verùm Corradus vſque ad nepotes ex filio ꝑduxit hāc ſucceſsionem,ita & ad fratrē, ſi frater ſine legitima ꝑle decedat,vt ibi dē ſequit̄ in §. cùm verò Corradus. & in Lōbar.beneficus.& ti.tributis. l.vlt.§.præcipimus.Sed hoc quod dicimus de fratre,eſt intelligendū q̄ñcunque eſt paternū,qūo in alio feudo frater fratri nō ſuccedit , niſi eo pacto fuerit acquiſitum, vt in p̄dicto §.cùm verò Corradus.& in cōſt. de gradib.ſuc.in feu.c.j. vel niſi fuerit feudū de cōibus bonis exemptū, domino ſciēte, cùm in ſimul ſtarēt, vel inhoneſtè.i. in exercitu regis ac quiſitū,vt in cōſt.de benefi. fratris. & qualiter frater ſuccedat fratri in feudo.c.ſi qs acquiſierit. benè dixit dn̄o ſciēte:qūo ſecus eſſet,ſi eo ignorante.tunc.n.non ſuccederet frater fratri in feudū, ne fortè inuitus dominus aliū q̄ quē velit acquirat vaſallum,vt in conſtit. feu.de fra.de nouo benefi.inueſt. c.2. Sed ad id quod dicimus, niſi feudum ſit emptū, &c.tu inſtabis,nunquid feudū venditur ? & vr̃ q̄ ſic. vt in p̄dicto c. de benefi. fra.& in conſt.de natura. feud.§. ſi verò,& quēadmodū ad filiā feudū p̄tineat. c.& ſi quis ſine filio.ſed obſtare vr̃, quod dr̃ j.ſ.q̄ feudum non ſub p̄extu pecunię,ſed honore & amore dn̄i acquiritur,vt in conſt.feu.de feu. da.in vicem. l. cōmiſſoriæ. c.j.ſi quis obligauit.ſed illud ſic intelligas nō ſub p̄extu pecuniæ.i. q̄ pecunia ſola nō ſit cā quare feu.dat̄, hodie aūt qualiter ſucceſsio feudi extendatur.j. plenius dicemus . Feudum aūt guardiæ & caſtaldiæ,vel q̄d̄ pro mercede alicuius rei dat̄, poteſt tranſacto anno iure auferri,ēt precio pro eo dato non reſtituto,niſi ad certum t̄ps datū ſit,vt in cōſti.feud.de feu.guardię.c.j.& de content.inter dom. & vaſallum. & de inueſt.vaſa.inſuper feudum.[e]

[c] Nullo modo hodie dicimę.] Adde Bal. conſi. 408. incipiē. non reuocando . in 4.vol.

[d] Feudum dare poſsūt.] Adde Bal.Ia. Alua. & Car.Ale.ſ c.j. q feu.dare poſ. in vſib. feudorum.

[e] Poſt articulū illum, Quis feudū conſtituere p̄ōt, cōſequēter erat adiicienda rubricella,Quę res dari,an non in feudū poſsint, ab Hoſtiēſi p̄termiſſa,ſed à Marti. in ſumma tit. de feu. crudite. diſcuſſa . Feudales, inquit,res, quæ cōſueuerūt infeudari, in feudū cōcedi poſſunt.Vndefeudum decedēt̄is infeudare p̄ōt p̄latus , licet iurauerit ſe de nouo nō infeudare,& p̄ōt de ipſo filiū decedēt̄is inueſtire.Similiter feudū alienatū p̄ōt alicui cōcedere,ſed ita , vt illud reuocet pro ecclęſia . Aliæ quoq; res,q̄ feudales non ſunt de nouo infeudari p̄ōt , niſi in 4. caſib.quorūcres habētur.extrà de feu. cap.fin.vbi de hoc. quartus verò nota. extrà de donat.per tuas. Nouū aūt nō eſt,q̄d̄ iterato conferr̄, vt extrà d̄ feu. c.fi. Decimæ tñ nō poſſunt laicis in p̄petuū cōcedi in feudū.vt 10.q.j.c.fi.& extrà de dec.c.prohibemus.c. ad hęc. & c.q̄uis. & de his quæ fiūt à p̄la. cùm Apoſtolica. Ad t̄ps aūt nō vt tiui°, ſed vt ſtipēdiū decimę ꝑceptio laico poſſet concedi.arg.32. diſtin.c. quis. Mart.

4 Vid olim obtineat† de feudi alienatione? Et quidem iure antiquissimo poterant vasalli vsq; ad medietatem feudi pignori obligare. Itē alienare, i. libellario nomine dare. Sed & locare, nisi foret fraudulenta locatio feudi. poterant etiā necessitate suadente vsque ad mediam partem, etiam ignorante domino, feudum rectè vendere. vt in const. feu. qui. mo. feu. amit. §. rursus. & de feud. alie. c. j. & qualiter poterat olim feu. alie. c. j. & c. est autem optima. & §. donare. Sed hæc sunt intelligenda secundum ius antiqnū, qñ vasallus non habebat feudum in curte. aliud si habebat feudum in curte. & si habebat ex curte, qñ dñs habebat districtum vel alium honorem: qm̄ tunc si aliquam partem sine voluntate dñi alienabat, à feudo cadebat. vt in constit. feudorum. quib. modis feudum amitta. §. item si quis fundum. Sed si fiebat alienatio sicut fieri non debebat, locum habebat præscr. s. 30. anno. & obstabat tam scienti quàm ignoranti, vt consti. feu. qualiter poterat olim feudum alie. §. præscriptione autem triginta annorum.

5 Quid hodie obtineat† de feudi alienatione. Et certè hodie non potest ēt minima pars alienari sine voluntate dñi: & si fiat alienatio ad dominū feudi. liberè; reuertitur, nulla præscriptione obstante, quia quod ab initio non valuit, nō pōt tractu temporis cō ualescere, vt in consti. feud. de prohibita feu. alie. per Federicum l. Imperialem. & de ca. cor. reg. ca. 1. Sed vtrum totum an partem tm̄ alienatam amittere debeat, lege nō cauetur, pōt tm̄ intelligi sine calū. vt partem tm̄ amittat, sicut & ille qui contra consti. Lotharij regis feudum alienat, vt in cōst. de vas. qui contra consti. Lothararij reg. feu. alie. in prin. nec. n. debet vltra progredi pēna, q̄ reperiatur delictum: vt C. de pēnis. sancimus. Sed an hodie pignori obligari possit ſm quod dixit Pil. sil'r remanet in qōne. & incautū. igitur lege prescripta sine calumnia strenuus aduocatus vti poterit: vt in cōsti. feu. de feu. cog. c. j. Quid ergo? Rñ. Pil. Obligati non poterit pignori, qm̄ lex prædicta alienationem prohibet, ergo & pignoris obligatio est prohibita, vt C. de reb. alie. nō alie. l. vlt. s̄. de rebus eccl. non alie. nulli. Quicquid tm̄ circa hanc partē notauerit Pil. argumentando. hoc idem poterat dicere expressum p legē prædictā imperialem, quæ noīatim pignorationem feudi prohibet, licet alibi nominauerit idem Pil. contrarium, q̄ possit vsque ad medietatem pignori obligari, vt per eum nota. in constit. feu. de feud. alie. c. j. super illo verbo, intelligas de libello, &c. Sed an possit in fendū dari, nec hodie prohibetur. nec olim. sicut ergo poterat, sic pōt, quia quod specialiter non mutatur, quare stare prohibet̄, vt C. de test. sancimus. quicqd. n. nō mutatur l. noua. intelligi debet durare. C. de app. p̄cipimus. in fi. ergo & hodie poterit in fendū dari, syncere tm̄, & sine fraude vt in const. feu. qualr poterat feu. olim alien. circa prin. ſm Pil. Sed hæc vera sunt, dū tm̄ secundus vasallus talis sit, qui feudo seruire possit, vt si dñs miles est, & ille qui accepit miles inueniatur ad hoc, vt in feu. si cōtigerit, dño seruire possit vt prior. Item si nō dederit alia l. nisi qua ipse habet. s. vt si hēt in se & suis hæredibus, quod intelligi debeat tm̄ de masculis, nō debet dare in se & in suos hæredes, ēt fēminas. in const. feu. de lege Corradi. §. ex eadē. l. meliorem. n. feudi conditionē facere pōt, sed nō deteriorem sine volūtate dñi vel eorū agnatorū, ad quos successione p̄tinere dēt, ut in consti. de inue. rei alie. §. rei autem, &c. Quidam tm̄ uolunt dicere, q̄ hodie non possit feudum in feudum dari, sine uoluntate dñi, & hoc per consti. prædictam Imperialem. cum per eam prohibeatur alienatio. quasi velit dicere, q̄ hoc sit alienatio: quod quidē uerum non vr̄ ſm assignatam rationem, & arg. in his quæ no. s̄. de loc. sub §. potuit. ver. hoc si uelit uendere. & de hac materia plenius not. in consti. de c. Corradi regis. c. j. Sed nunquid potest pro anima legari? Dic vt no. j̄. de immu. eccle. §. inquantum. sub §. sed nec illa immunitas.

6 Qualiter feudum distinguatur.† Quod quidem ita pōt distingui: feudorū aliud dr̄ paternum, aliud nouum: aliud ēt dr̄ maternū seu fęmineum. Item feudorū alind est cū fidelitate, aliud ne fidelitate. Itē feudorū aliud est cōditionale, aliud nō. Itē feudorū aliud ppetuū, aliud nō. Itē feudotum aliud hēt propriam feudi naturā, aliud non. Feudum paternum dr̄, quod a quocunque de maiorib. est acq̄situm, hoc est ab eo parente, qui fuit agnationis cōis. ut in consti. feu. de gradib. suc. in feu. c. j. & de natura suc. feud. circa princip. Nouum feudum dr̄, quod de nouo est acquisitum, ut in consti. feu. per quos fi. inue. & per quos reci. c. j. §. noui uerò feud. & qui testes sunt necessarij ad probandam nouam inuest. c. j. circa fi. Maternum autem feudum siue fœmineum dr̄, quod per fœminam acquisitum est, in const. feu. de beneficio fęminæ. c. j. & de natura suc. feud. c. j. licet ſm usum regni non debeat feu. uocari maternum, sed paternum: in constit. feu. an maritus uxo. in ben. suc. c. j. si fęmina feudum. Cū fidelitate dr̄ illud. de quo fidelitas iurat̄, uel iurari debet: & intelligas, q̄ de oī feudo debet fieri fidelitas, nisi p̄ pactū remittat̄. nec. n. det alias fieri inuestitura, nisi fidelitas debeat inde sequi, nisi, ut dictū est, per pactū remitt at̄, ut in const. feu. p̄ quos fiat inuestitura, & per quos rec. c. j. Sine fidelitate autem feudum dr̄ illud, de quo sacr̄m fidelitatis fieri non debet, puta quia per pactum remissum est quod fieri pōt, ut in prædicto c. nulla. in fi. & in quib. casib. feu. amit. §. est & alia ingratitudo. in fi. Feudū cōditionale est illud, quod datur ad certū seruitiū. vt, ad conditionem certam faciendā, quod fieri pōt ut in const. feu. in q̄b. casib. feu. amit. c. j. in fi. & de c. qui curiam uen. c. vlt. si'r pōt &c. inde est quod aliàs dr̄, q̄ si uasallus negauerit condi. feu. q̄ ipsum amiitere debet. ut in consti. feu. si de feu. contro. fuerit. c. uasallus si feudum. Non conditionale feudum dr̄ illud, quod sine aliqua conditione datur, ut ex premissis patet. Perpetuum feudum dr̄ illud, quod transit ad hęredes ut in consti. feu. in q̄uib. casib. feu. amit. c. j. in fi. Non perpetuum vero feudum dr̄ illud. quod non trāfit ad hæredes. Sunt. n. quædam feuda, quę ad hęredes non transeunt, ut in const. feu. de feu. Marchię. c. 1. q. mo. feu. cōst. pōt. c. 1. & tale nō pōt in dotē dari. j̄. de don. inter uir. & uxo. nuper. Feudum quod hēt propriam feudi naturam, dr̄ illud, de quo uasallus nō pōt disuestiri sine culpa. in consti. feu. de natura feudi. c. 1. Itē quo ad hæredes transit, uel quod ita datur, ut ipse habeat, & eius hęredes, aut cui in feudum dederit in cōsti. feu. de feu. non habente propriam feudi naturam c. 1. si quis ea. l. alicui. Feudum uerò quod dr̄ non hr̄e propriam feudi naturam, dr̄ illud quod ita datū est, ut ipse & sui hæredes habeant, aut cui dederint, ut in p̄dicto tit. & c. Itē quod sine inuestitura est acq̄situ in cōsti. feu. qui. mo. feu. constituī pōt. c. j. Itē feudū guardię & castaldię in const. feu. de feu. guardiæ. Itē q̄ nō tran-

tranſit ad hæredes vt feudum Marchiæ, Ducatus, & Comitatus, vt in conſti.feu.de feu.Marchiæ.c.j.

7 Qualiter feudum conſtituatur† & acquiratur? Et vtique feudum conſtituitur vno modo, ſicut habeat propriã feudi naturã in conſti.feu.qui.mo.feu.conſtitui põt. c.j. Acquiritur autem feudum plurib.modis. Acquiritur.n. inueſtitura, vel eo quod hr̃ pro inueſtitura. acquiritur etiam ſucceſsione, vt in conſti.feu. de feudi cognitione.§.ſciendum eſt.& de conſu.recti feu.c. ſciendum. Inueſtitura.n. acquiritur feu.puta cum aliquis tradit poſſeſsionem alicuius rei immobilis alicui noĩe feudi corporaliter,& tunc propriè dr̃ inueſtitura. propriè.n.dr̃ inueſtitura poſſeſsio. abuſiuè aũt dr̃ inueſtitura, qñ haſta vel aliud corporeum quodlibet porrigitur à dño ſciente ſe inueſtituram facere, vt in conſtit.feu. quid ſit inueſti in prin. Et benè dixi alicuius rei immobilis, quia feudũ ſiue beneficiũ nõ põt conſiſtere, niſi in reb.ſoli, aut ſolo cohærentibus aut in his quæ inter immobilia cõputanr̃ veluti cũ de camera, ſeu de caneua feu.dar̃, vt in cõſt.feu.de feud. cog.c.ſciẽdũ. in p̃dictis.n. rectè feudũ conſiſtit, niſi ſit res cuius alienatio ſit p̃hibita; nã illa nõ põt p̃ beneficiũ dari, niſi in caſu, vt in cõſt.feu.p̃ quos fi.inueſti. & p̃ quos rec.§.ſed & res. Eo aũt qd̃ hr̃ p̃ inueſt.acq.feu. puta cũ dñs dixit alicui corã curia, Vade in poſſeſsionẽ illius fundi, & ipſum teneas p̃ feu. licet.n. nõ interceſsiſſet inueſtitura, cñ. tale eſt, ac interceſsiſſet In li. feu.de cõſu.re feu.c.ſciẽdũ. Itaq; poſt tit. q̃ teſt.ſunt vo. Vetũtñ hoc tale feudũ nõ hẽbit p̃priã feudi naturã, cũ in eo nullus ſuccedat in cõſt.feu.q.mo.feu. conſtitui põt.c.j. ſed fortè melius eſt, qd̃ dicamus, q̃ propriã feudi naturã hẽat, & q̃ in eo hẽat locũ ſucceſsio nec ob.p̃dictũ c. p̃x. inductũ, qm̃ ibi nõ dixit dominus corã curia vt ingrederet poſſeſsionẽ, ſed aliàs fortè eã nactus fuit de volũtate domini. Acqrit autẽ alio modo feudũ, qd̃ hr̃ p̃ inueſtitura, puta præſcr. vt ſi q̃s poſſedit feudũ aliqd̃ p̃ 30. an. tãquã ipſum hꝛet in feudũ, & ſeruitiũ domino exhibuit: q̃uis.n. de eo nũquã fuerit inueſtitus, tñ rectè in eo tãquã in feudo tuebit̃ p̃ſc. p̃dicta 30. an. ut in cõſti.feu.ſi de feud. controuer. fue.c. ſi q̃s. p̃ 30. añ. Per ſucceſsionẽ aũt acqrit̃ feudũ, nõ qdẽ ex teſtamento, ſed potius ab inteſtato. nec.n. valet aliqua ordinatio defuncti in feudo facta, ſiue legatum. vt in conſti.feu.de ſuc.feu.in prin. & qualiter olim poterat feu.ali.§.donare aũt. Natura.n. ſucceſsionis talis eſt, q̃ aſcẽdẽtes nõ ſuccedũt in feudo, puta pater filio, vt in conſt.feu.de natura ſuc. feu.c.j. in prin. Deſcẽdẽtes verò ſic, & primò quidẽ filius pr̃i, & nõ filia. Item nepos ex filio, & non neptis, & ſic vſq; in infinitũ, vt in conſt.feu.de ſuc.feu.fęminæ.c.j.& §.filia vero.& de gradib.ſuc.in feu.c.j.& q̃ feu.dare poſ. §.hoc quoq; ſciendũ eſt. Poſteà verò ſuccedũt collaterales, & primò frẽs cũ frãtrũ p̃mortuorũ filiis, deinde agnati vlteriores olim vſq; ad fratres patrueles, hodie vero vſque ad ſeptimũ geniculũ, imò vſque ad infinitũ in li.feud.q̃ debe.ſuc. in feud.c.j. Et benè dixi de agnatis, qm̃ ad cognatos feu.ſucceſ.nõ pertinet, vt in conſti.feu.de ſuc.feu.c.j.in fin.& hæc vera ſunt.ſ. q̃ ſuccedũt collaterales in feudũ.ſ.ſi fuerit paternũ feudũ. in alio.n. non ſucedũt, niſi p̃ pactũ. vt in p̃dicto titu.&c. De cõſuetudin. imperij n̄ ſuccedit, niſi filius deſcẽdẽs. imò reuertit̃ feudũ ad Imperatorẽ, & ipſe confert cui vult: ſic vidi hoc.qñ fui in Alemania p̃ p̃ceres iudicari: Q̃d aũt dixi de filio, q̃ ſuccedit patri in feudũ, intelligas verũ eſſe de legitimo ab initio, nõ adoptiuo, nec de naturali, Adoptiui.n. filij, itẽ naturales, licet poſtea efficiant̃ legitimi ad ſucceſsionem feudi, nec ſoli, nec cũ aliis vocant̃. vt in conſti.feud. ſi de feu.contro. fuerit. c. adoptiuus. & c. naturales. Itẽ hoc intelligas verũ eſſe de tali legitimo, q̃ non ſit natus de vxore ſecũda morganatica l. accepta. dr̃ autẽ lex morganatica, qñ aliquis hñs liberos de prima vxore mortua, ducit ſecũdã, tali pacto interpoſito, q̃ nec ipſa neq; filij ſuccedãt, nec de bonis p̃ris, niſi quantũ accepit tpe ſp̃ſaliorũ, alias dr̃ l. Fallica, & talis non ſuccedit in feudũ, nec in p̃prietate, priorib. extãtib. vt in cõſt.feu.de filijs natis de mr̃imonio ad morganaticã legẽ cõtracto. ante titul. de feudo fœminæ. c.q̃ dã hñs filium. & ſi de feudo cõtrouer. fuerit. c. filij nati. Itẽ hoc verum eſt de tali legitimo, qui fuit natus ex ſecundo matrimonio, qm̃ ille excluditur à filio ex priore matrimonio nato. ſ. in feudo materno, etiam quod iniquum vr̃, vt in conſti.feu. ſi de de feu.contro uerſia fuerit. c. mulier habens feu. vel dic, q̃ illud intelligit̃ de filiis morganaticis, quod fortè verius eſt.

8 In quibus caſibus † mulier in feudum ſuccedat. Et quidẽ regulariter filia nõ ſuccedit, vt no.s̃.e.§. qualiter feudum conſtituatur. ver. deſcendentes. nam proles fœminei ſexus, vel ex fœmineo ſexu deſcendens ad huiuſmodi ſucceſsionem aſpirare nõ põt, vt in conſtit. feud. de gradib. ſuc. in feu.c.j. circa prin. licet.n. filiæ vt maſculi, ſuccedãt legib. à ſucceſsione tñ feu. remouentur & earũ liberi, vt in cõſti.feu.q̃ feu.dare poſſ. & qualiter actio §. hoc autem notandum eſt. Et hoc intelligas verum eſſe, niſi ea conditione vel pacto fuerit feudum acquiſitum, vt filij & filiæ ſuccedant, & etiam tunc demum ſuccedet filia, ſi maſculi non exiterint: aliàs non, vt in conſtit. feu. de gradib. ſuc. in feu. in fi.c.j. & ep̃m vel Abbatem. in fi. de ſuc. fœmin̄. §. filia verò. Nec.n. patet locus fœminæ in feu. ſucceſſione. donec maſculus ſupereſt ex quo qui primus accepit, vt in conſti.feud. qui ſibi uel hæredib. ſuis maſculis & fœminis inueſti. accepit. c. qui ſibi. Item hoc uerum eſt, q̃ non ſuccedit, niſi feudum fuerit fœmineum: tunc.n. ſm quoſdam ſuccedit filia patri & matri in feudo, ut in conſtit. feud. de natura ſuc. in feud. c.j. in prin. licet uideatur contradicere quod legit̃ in conſt. feu. de bene. feu. c. ſi fœmina. Itẽ uerũ eſt, q̃ nõ ſuccedit, niſi ipſa poſt mortẽ p̃ris redimeret bñficiũ à dño, uel niſi dñs inueſtierit eã de bñficio patris p̃ ſeruitium & amorem patris: tunc.n. non poterit reuocari ab ullo ex parentib. ſuis. in cõſti. feu. quemadmodum feu. ad filiam perti. c.j. Et hæc uera ſunt, q̃ feud. acquiritur per ſucceſsionem, niſi fuerit tale feudum, in quo nullus ſuccedit, ſicut eſt feudum Marchiæ uel Ducatus, uel alicuius Comitatus, uel alicuius Regalis dignitatis, de quo Imperator fecit inueſtituram: nã in eo nullus ſuccedit, niſi ab Imperatore fuerit iterũ inueſtitus, antequã morte uaſalli finiat̃. ut in cõſt. feu de feu. Marchiæ. c.j. licet hoc hodie ſit uſurpatum in cõſtitutio. de feu. alie. in fi. Item niſi fuerit feudum ſine inueſtitura ab initio acquiſitum, in quo nullus ſuccedit, ut in conſti. feu. qui. modis feud. conſti. põt c.j.

9 Per quos fieri poſsit inueſtitura, † & per quos poſsit recipi, & corã quib. teſtib. fieri debeat inueſtit. & utique fieri põt tam à fęmina, q̃ a maſculo, etiã de nouo bene. ut in cõſt. feu. p̃ quos fi. inue. & p̃ quos reci. §. fœmina quoque. Põt etiã fieri inueſtitura tã a minore 25. an. q̃ a maiore, cum diſt. tñ, quia refert utrum fiat inueſtitura de ueteri benefi. an de nouo. ſiqdem fiat inueſtitura de ueteri bñfic. tũc ſ̃ fiat minore, ualet, &

tenet. si verò de nouo, secus: nec. n. põt inuestitura de nouo beneficio rectè fieri, nisi ab eo qui legitimã bonorum suorũ administrationẽ hẽt: quia. n. qualibet rõne de bonis suis prohibetur alienare is, nec per feudum inuestituram põt facere in consti. feu. per quos fi. inuest. & per quos reci. in prin. & §. noui vero feudi. Hodie autem videntur per constitutionem Federici sacra puberum: ꝙ si minor pubes iurauerit se non vẽturum contra nouã inuestituram, quã fecerit, quod benè valeat inuestitura. Persona vero eius q̃ inuestitur nõ est distinguẽda, qm̃ ẽt seruus põt de feudo inuestiri, nisi ignorãtia p̃tendatur à dño. s. quia dicat se ignorasse eũ seruuũ, qũ eũ inuestiuit: tunc. n. fortè nõ valeret inuestitura. Itẽ nõ interest, vtrũ per te facias inuestituram. vel recipias, an per aliũ. põt. n. hoc negociũ p̃ ꝓcuratorẽ ab vtraq; parte expediri, vt in consti. feud. per quos fi. inuesti. & per quos reci. §. personã vero inuestituram accipiẽtis, & c. & arg. s̃. de p̃b. accedens. Restat igit̃, vt videamus corã quib. testib. fieri debeat inuestitura. quo quidẽ casu distinguendũ est. aut. n. fit inuestitura de nouo bñficio, aut veteri. Itẽ aut à laico, aut à clerico. Itẽ aut dñs hẽt pares, aut nõ. Siquidem fiat inuestitura de nouo beneficio & à laico, & pares habeat, ille qui inuestit corã eis saltẽ duob. vel tribus fieri debet, & si fiat inde breue testatũ ab eis dẽt confirmari. Sed ſm Medio. sufficit, ꝙ ab extraneis confirmatur, vt in consti. feu. quid sit inuestitura. c. j. & 2. & qui testes sunt necessarij ad probandum nouã inuestiturã. c. j. & c. seq. Vnde si postea emergat controuersia inter dñm & vasallum, dño in possessione feudi cõstituto, & negante se inuestiturã fecisse, siue factã fuisse, tunc vasallus probabit per illos pares, qui interfuerunt inuestituræ, vel per breue testatũ supradicto modo: & si pares noluerint iurare, tunc dñs debebit eos cõpellere iurare: si autem noluerit compellere, tunc vasallus poterit ẽt per extraneos probare inuestituram esse factã. vt in lib. feu. quid sit inuestitura. §. si. n. Si autem extranei noluerunt iurare, Comes vel ppl's debebit eos compellere. ꝙ si Comes vel ppl's nõ compellat eos, tunc vasallus cum misso dñi ad Imperatorem ibit: & quod Imperator iudicauerit, seruabit, in consti. feud. si de feu. inuest. inter dñm & vasallum lis oriatur. c. j. Super probatione autem inuestituræ dic vt plenius no. in di. q̃ fit in li. feu. qd fit inuestitura. c. j. quæ sic incipit, Circa hũc articulum talis est facienda distinct. aut agitur de nouo, & c. Et hæc vera sunt. s. ꝙ fieri debet inuestitura coram parib. cũ dñs pares habeat, & p̃tes sunt idẽ & si absunt: qm̃ expectari dñt, donec p̃sentes sint. aliter. n. nõ valeret inuestitura in li. feu. de cõsu. rec. feu. c. j. in fi. Si aũt dñs nõ habet pares, tunc sufficiat, si fiat inuestitura de nouo bñficio coram extraneis testib. vt in p̃dicto tit. & ca. Et hęc vera sunt, qm̃ iuestitura fit de nouo bñficio: sin aũt fiat inuestitura de veteri beneficio, tunc ind. corã omnib. siue parib. suis extraneis fieri põt inuestitura. in li. feu. qui test. sunt necessar. ad probã. nouã inuestiturã. c. j. & hæc vera sunt, cũ laicus inuestiturã facit. Sin aũt clericus facit inuestiturã, tunc subdis. quia aut facit inuestiturã de reb. ecc. aut de suis ꝓpriis reb. Siquidẽ facit inuestiturã de reb. eccl. tunc indifferenter p̃nt testes adhiberi, siue pares siue extranei. & hoc ideo, qa huiusmodi clerici sæpe absconsè faciunt inuestiturã

a Quid sit fidelitas.] Adde quot modis capitur fidelitas. vide per Bart. in extrauagãti ad reprimendum inopiam. & in c. 1. quid præcedere debeat, an inuestitura, an fidelitas. & ibi Ia. Alua. & Car. Alex. in vsib. feud. Et quid continetur nomine fidelitatis. vide per Do. in ca. ego N. de iureiu. ca. de forma. 22. q. 5. & ꝓ Do. in c. de feud.

10 a **Quis sit † fidelitas,** a& à quib. fieri debeat, & qualiter sit facienda. Et vtiq; fidelitas nihil aliud est, nisi iusiurãdũ quod à vasallo præstatur siue sit domino post inuestiturã. debet. n. præcedere inuestitura fidelitatem, & non fidelitas inustiturã, vt in li. feud. quid præcedere debeat, an inuestitura, an fi. c. j. §. fidelitatẽ. Et hoc verũ est, ꝙ statim debet sequi fidelitas post inuestiturã, nisi ꝓ pactũ fidelitas sit remissa, quod fieri põt, vt in li. feu. ꝓ quos fi. inuestitura. & per quos reci. c. nulla. & in quib. casib. feu amit. c. est & alia ingratitudo. Filij vero oẽs fidelitatẽ facere debẽt, vt in li. feu. si de feu. cõtrouersia fuerit. c. oẽs filij. & de ꝓhibita feu. alie. ꝓ Fed. l. vnica. §. prẽterea ducatus. Et hæc vera sunt, nisi ꝓ pactũ sit remissa, vt s̃. dictũ est. vel nisi sit minor impubes, qui nõ cogitur eã facere, donec venerit in maiorem ætatem, vt in li. feu. si de feu. controuersia fuerit. c. si minor. & se. si qs decesserit. Sed nunqd fidelitate facta, & iurata domino dẽt fieri iterũ successori? Dic vt no. s̃. de iureiu. §. qũo censeat. sub §. cui. ver. si. & no. ꝙ licet qlibet vasallus. & præ. Fieri autẽ fidelitas ita dẽt: Iuro ego ad sancta Dei Euangelia, ꝙ amodò in antea ero fidelis huic, sicut dẽt esse vasallus domino: nec id quod mihi sub noĩe fidelitatis commiserit, pãdã alij, me sciẽte, ad eius detrimetũ. & hoc sufficit in sacro vasalli. Sin autẽ domesticus. i. familiaris eius sit, cui iurat, vel si iõ fidelitatẽ iurat, nõ vt feudũ hẽat sed qa est sub iurisdõne eius cui iurat: tũc noĩatim vitã mẽbrũ & illius rectũ honorẽ iurabit, ſm qd̃ hæc dicunt̃ in li. feu. qualiter vasallus iurare debeat. c. j. No. igit̃, ꝙ licet aliqs fidelitatẽ faciat & iuret alicui, non ꝓp hoc sequit̃, qd̃ ab eodẽ teneat in feudũ bona sua, vt patet ex præmissis: sed nec oĩs ille qui tenet feudũ astringitur ad fidelitatẽ faciendã, vt patet in his quæ no. s̃. e. §. qualiter feudũ distinguat̃, vt sine fidelitate, & p̃c. Est aũt sciendũ, qd̃ ille, q dño suo fidelitatẽ iurat, ista sex ſp in memoria hr̃e debet: Incolumẽ, tutũ honestũ, vtile, facile, possibile. debet ẽt alia duo domino suo præstare. s. consilium & auxiliũ, si beneficio vult videri dignus, & fidelitate eẽ securus. vñ versus.

Incolumem, facile, tutum, quoque possibile, honestum.
Vtile consilium fidus dabit auxiliumq;.

Incolumẽ, ne. s. sit in damnũ domino suo de corpore suo. ergo oẽ venenũ, oẽm infirmitatẽ, mortẽ, captionem, & oẽm corporis læsione vitabit. Facile ne, s. id quod dominus facere intendit, & de facili põt facere reddat ei difficile, sicut multi faciunt hoc latenter ꝓ curando. Tutum quoq;. ne sit ei in damnũ de secreto suo. de s. alicui reũelet in detrimentum suum, hoc est alicui qui posset obesse vel de coniurationib. suis, per quas tutus põt esse. ne, s. ipsas prodendo reddat, sed subueniat & defendat. Possibile. i. possibile. ne. s. id ꝙ dominus facere intẽdit, & ei possibile est, sicut no. in consimili. s̃. eo. ver. facile. Honestũ. ne sit ei damnũ de sua iusticia, vel aliis causis, quæ ad honestatem ꝓtinẽt, sicut ne vxorẽ vel filiã dehonestet. ne carmẽ famosum, vel aliud uerbũ. uel factũ, ꝓ ꝙ fama dñi sigillari posset, cõponat, dicat, uel faciat, nec audiẽdo, uel dissimulãdo cõsentiat. Vtile. ne sit ei in dãnũ de suis possessiouib. quin imò ne ĩ aliquo utilitatẽ impediat

sed

ſed ipſam fieri bona fide procuret. Cõſilium, quo ad verbum Fidũ dabit. i. fidelis vaſallus. Auxiliumq; ſ. de perſona & reb. ergo corde, ore & opere debet vaſallus dño ſubuenire, abſtinendo a malo, & faciendo bonum, ſed in his omnib. fideli ſuo dominus vicẽ debet. vt no. ℨ. §. ciuib. no. ver. fi. & vt omnia hæc probãtur in li. feu. de forma fide. ca. j. 22. q. 5. de forma. s̃. de iureiur. ego. ℨ. de exceſ. præla. grauem. & licet ꝓ aliis extraneis nõ debeat quis eſſe in iudicio contra dñm. s̃. de poſtu. c. fi. & tamen pro ſe & ſuis hæredib. pót petere & defendere ius ſuum, vt arg. s̃. de iureiurã. petitio. ego ſupradicta extra iudicium intelliguntur. Eſt & alia de nouo ſuper fidelitatis iuſo forma inuenta, & vtentium approbata conſuetu. quæ hodie in omni ferè curia vr̃ obtinere hoc. ſ. Ego Titius iuro ſup ſancta Dei Euangelia, ꝙ ab hac ora in antea, vſque ad vltimum vitæ meæ ero fidelis tibi Caio domino meo, contra omnem hominẽ, excepto Imperatore, vel Rege. quod verbũ ſi rectè intelligatur, nulla indiget adiectione, ſed integram & perfectã continet in ſe fidelitatem. ſed pp ſimplices & nominis & ſignificationis ignaros, ad illius verbi interpretationem hæc adijci ſolent: Iuro ꝙ nunquam ſcienter ero in conſilio, vel in facto, ꝙ tu amittas vitã, vel mẽbrũ aliquod, vel tu recipias in perſonã læſionẽ aliquã vel iniuriam, vel contumeliã, vel ꝙ tu amittas aliquẽ honorem quem nunc habes, vel in antea poſsidebas: & ſi ſciuero, vel audiero pro aliquo, ꝙ aliquis velit aliquod iſtorũ cõtra te facere pro poſſe meo, vt nõ fiat, impedimentũ præſtabo: & ſi impedimentum præſtare nequiuero, q̃ cito potero tibi nunciabo. & cõtra eũ, prout potero, tibi meũ præſtabo auxiliũ. & ſi contigerit te rem aliquã, quã habes vel habebis, iniuſtè vel caſu fortuito amittere, eã recuperare iuuabo, & recuperatam omni tẽpore, retinere: & ſi ſciuero te velle iuſtè offendere aliquẽ. & inde ſpecialiter vel generaliter fuero requiſitus, meũ tibi, ſicut potero, præſtabo auxiliũ. & ſi aliquid mihi in ſecreto manifeſtaueris, illud ſine tua licentia nemini pandã. vel per quod pandatur faciã: & ſi conſilium meum ſuper aliquo facto poſtulaueris illud tibi dabo conſilium, quod mihi videbitur tibi magis expedire, & nunquam in perſona mea aliquid faciam ſcienter, quod pertineat ad tuã iniuriam vel cõtumeliã. ſm qđ hæc oĩa ita de verbo adverbũ cõtinẽtur in li. feu. de noua fi. for. c. eſt & alia. & eſt. ſ. poſt rubricam illa de forma fidelitatis. ad idem s̃. de iure iur. ego. & 63. diſt. tibi domino. In quibuſdam tamen conſuetudinib. non inuenitur. Rectè autem ponitur in ſupradicto ſacro de nouo inuento verbum illud, contra oẽm hoĩem. qm̃ vaſallus contra oẽs hoĩes debet dñm iuuare, etiam contra fratrem & filium, niſi contra alium dñm antiquiorem. hic. n. cæteris eſt p̃ferendus, vt in lib. feud. hic finitur l. de conſuetud. ſ. regni incipiunt capitula in illo c. contra oẽs. ad idẽ in his quæ no. s̃. da inreiur. §. quot comites. ver. item ſi duo iurã. & ideo rectè fiet, ſi in ſacro expreſsim excipiatur antiquior dominus, ſi alium habet dominum ille qui iurat. ꝙ autem perſona Imperatoris nominatim debeat excipi in oi ſacro fidelitatis, expreſsim dicitur in li. feu. de prohi. feu. alie. per Fed. l. Imperialẽ. §. illud quoque præcipimus. Item illud verbum, Et ſi ſciuero te velle iuſtè aliquẽ offendere, &c. quod in p̃dicto ſacro continetur, ſic̃r rectè ponit̃: qm̃ non tenet vaſallus dominum adiuuare, ſi velit aliquẽ offendere niſi ad dñi de fenſionẽ, vel niſi dubitet utrũ iuſtè. vel iniuſtè guerrã faciat, tũc. n. tenet eũ adiuuare: licet q̃dam dixerint, ꝙ cum quadã diſt. tenetur eum addiuare. in li. feu. hic finitur lex. c. j. & iunge hic quod no. s̃. de treu. & pac. §. quod ſit iuſtum bellum. & hæc vera ſunt, ꝙ tenetur dominum adiuuare, ſicut s̃. dictũ eſt, niſi dominus ſit excõicatus, vel aliàs à Rege bannitus, qm̃ interim vaſallus eſt à ſacramento fidelitatis abſolutus, vt in prædicto tit. &c. Quod verò ſequitur in dicto ſacramento. Et inde ſpecialiter vel generaliter fuero requiſitus, & c. non ſine rõne ponitur; quia vaſallus non tenetur offerre ſeruitium domino: quãtũcunque. n. tpe ſtetit ꝙ domino nõ ſeruierit, ob hoc non amittit feudum, dum tamen domino petenti ſeruire paratus ſit, ſi tamen ſciuerit domino magnũ periculum imminere, putà mortem. vel captionem, vel quid ſimile. tunc. n. vltro ſe ei offerre debet, vt in lib. de feu. hic finitur l. c. ad hoc. & ſi de feu. contro. fue. c. licet vaſ. & an ille qui interfecit fratrem, ſeu. amit. c. non cogitur. Inueſtitura verò facta & fidelitate ſubleuata, omnino cogitur dominus inueſtituram in vacuam poſſeſsionem mittere: ꝙ ſi deferat, oẽm vtilitatem ei præſtabit, vt in li. feu. de noua fid. for. c. inueſtituram. nec liberabitur dominus præſtando intereſſe, ſi pẽniteat inueſtiturã feciſſe, vt in li. feu. ſi de feu. controuerſia fuerit. c. ſi facta. ex præmiſsis ergo vr̃, ꝙ dominus nullã retineat poſſeſsionem, ex quo tenetur vaſallo dare vacuã poſſeſsionẽ: alias. n. nõ eſſet uacua, ſi aliquã retineret, ad hoc. n. pertinet vacui appellatio, vt nullus ſit in poſſ. ut ff. de act. emp. & uend. l. 2. in fin. Sed dic ꝙ dominus retinet eiuilẽ poſſeſsionẽ, & uaſallo tradit naturalẽ. tenet̃. n. tradere uacuã. ſ. ut nullus ſit potior uaſallo in ipſa poſſeſsione naturali, quã tũ ad perceptionẽ fructuũ, cũ uaſallus quaſi fructuarius intelligat̃, ut in li. feu. quib. c. feu. ami. circa prin.

11 Quod ius acquiratur uaſallo, †facta inueſtitura. Facta autem rectè inueſtitura alicuius, & rei poſſeſsione tradita, uaſallus hanc habebit ptãtem ſ. quia tanquam dominus poterit illã rem a quolibet poſsidente quaſi uendicare: & ſi ab alio eiuſdem rei nomine conueniatur, defenſionem poterit opponere, ut in li. feu. de inueſt. rei alie. §. rei autem. Quã actionem habebit utilem ad ipſam rem uindicandam in l. feud. ſi de feu. contro. fue. inter uaſ. & alium. c. ſi cã inter uaſ. Vnde hic quæri poſſet, utrum uaſallus habeat dominium ipſius rei ſaltem utile. quod quidem ur̃, cum habeat utilem actionem, & tanquam dominus poſsit rẽ quaſi uendicare, ut s̃. dictum eſt. ſicut & aliàs dr̃ de ſuperficiario, cui dat̃ utilis actio. ff. de rei uen. l. ſuperficiario. & l. ſe. de pig. act. tutor. §. ult. aliàs incipit l. ſed & ſciẽs. Idem ẽt dr̃ & de emphyteuta, & de eo q̃ non ad modicum tp̃s fundum conduxit, quib. datur utilis in rem. ff. ſi ager uect. uel emphyt. per l. j. §. ulti. & l. ult. Econtrà ur̃, ꝙ non habeat aliquod dominiũ, ſed penes dominum remaneat. nam cũ dominus facit in ueſtituram alicuius beneficii. proprietas remanet penes eũ, & vſufru. trãſit ad inueſtitũ, & eius hæredes in feu. in qb. caſib. feu. amit. circa prin. Quamuis. n. per beneficium ad eum res in feudum ſibi data ptineat tamen proprietas ad alium ſpectat. in lib. feu. de inueſti. rei alie. c. rei autẽ. nec obſt. ꝙ habeat utilem actionem, ſine quaſi uendicationem, quia per hoc non dr̃, ꝙ habeat aliquod dominium. nam & aliquãdo datur utilis rei uendicatio ei qui non eſt dominus directo, nec utiliter, ſicuti ẽ ille cui dat̃ Publiciana, Inſ. de. ac. §. ecce plerũq;. & ff. de Publicia. p totũ. hoc ẽt ur̃ innui ex prædicto c. rei autem. cum ibi dicat̃, ꝙ tanquã dominus poſsit eã uendicare. q. d. ſicut dominus poſsit eã uendicare, ita ipſe poterit eã quaſi uẽdicare, & ſic

uideatur ab eo quasi excludere dominium. quicqd tamen superius sit allegatum, satis vī dici posse, ꝙ habeat vtile dñium ad exemplum prædictorum, sed dominus meus dicit, ꝙ vtile dominium est chimæra.

a Quibus modis † seu causis feudū amittatur. Multis d causis amittitur feudum, seu retinetur. Amittitur.n. feudum aliquando propter casum. Aliqñ ꝓp incuriam, seu negligentiam. Aliqñ ꝓp culpam, quæ non propriè dicitur Felonia. Aliqñ ꝓp Feloniam, quæ respicit dñm. Aliqñ quæ respicit alium, & non dñm. Item cum propter Feloniam vel culpam amittitur. Aliqñ ꝓpter suam. Aliqñ ꝓp alienam. Aliqñ etiam sine culpa amittitur feudum, quod est dignū no. Propter casum aūt amittīt feudū, seu non retinetur, puta si vasallus efficiatur mutus, ita ꝙ nullo modo loquatur. Veruntñ si feudū magnum fuerit, quo ei ablato se exhibere non valeat tñ ei relinqui debet de dicto feudo, vnde se possit alere. in li. feu. eꝑm vel abbatem, & c. c. mutus. sic & prouidetur prælato depositō, vel remoto, vel inhabili facto. 50. dist. studeat. §. de cle. debil. mini. tua nos. §. de renū. ad supplicationem. Et hoc intelligas verum esse in feudo, quod non est paternum, sed nouum: sin autē paternum, tūc mutus, surdus, cęcus, claudus, vel alias imperfectus, totum retinebit. Quidam tñ dixerunt, cum qui taliter natus est, feudum retinere nō posse, quia ipsi seruire nō valet, in li. feud. an mutus vel aliter imperfectus feu. reci. c. mutus. Propter religionē vero amittitur feudum, puta cum vasallus efficitur clericus, siue conuersus: quia cum factus sit miles Dei desinit esse miles seculi. nec pertinet beneficium ad eum qui non solet officium gerere, in li. feu. de eo ꝙ arma bellica depo. c. j. & an mutus vel aliter imperfectus feud. reci. pos. c. mutus. in fin. & si de feu. controuersia fuerit. c. si clericus. Imò etiam si fuerit paternū in eo non succedet, licet illum habitū postposuerit, in lib. feud. de bene. fœmi. c. ex hoc illud. Vtrum autē ecclesia possit hre feudū, dic vt no. j. de iur. immu. §. inquantum. sub §. sed nec illa immunitas. Propter incuriam autem seu negligentiam amittitur feudū, puta, si hæres vasalli stetit post mortē ipsius vasalli per annum & diem. ꝙ nō petierit a dño inuestiturā feudi pollicendo fidelitatē, nisi per pactū fuerit remissa, vel ēt si ipse vasallus post mortem dñi eodem modo non petierit ab hærede dñi in li. feu. in quib. cau. feu. amit. c. prima cā. & de ca. Corradi. c. j. Et hoc verū est. dum tñ fuerit maior 13. an. in li. feu. de prohibita feu. alie. ꝑ Federicū. l. Imperialē. §. si quis infeudatus. secus. n. esset, si esset impubes, cum ipse non debeat ad sacrm accedere. 22. q. 5. pueri. & ca. paruuli. Nec cogatur fidelitatem facere in li. feu. si de feud. contro. fuerit. c. si quis decesserit. Aliud tñ obseruandum est in milite qñ miles pōt stare per annum & mensem, ꝙ non petat inuestituram. in li. feu. quo tpe miles inuesti. pen. debeat. c. j. qđ qualiter intelligat. ibidē no. Et intelligē hæc vera esse, si dolosè stetit per dictum tps, quod non petiit. nam si dolosè non stetisset. tunc secus esset & intelligetur abesse dolus, si iusta causa impediēte steterit in li. feu. de prohibita alie. feud. per Lot. l. qñ inter dñm. Tunc autem intelligitur iusta cā impediri, cum ꝓp mortem, vel capitales inimicitias, vel infantiam, vel etiam propter absentiam impeditur, in li. feu. quo tpe miles inuest. pen. debeat. c. j. quod capitulum & alia plura ibi sequentia & præcedentia credo fuisse Lotharij Imperatoris ꝓp culpam vero, quæ non propriè pōt dici Felonia, amittitur feudum. puta si dūs inuestituram pollicendo fidelitatē petierit a vasallo, & illo non præstante, dūs trib. vicibus conueniente tpe interposito ad curiam propter hoc procla mauerit, & vasallus trib. vicib. a suis parib. citatus iurare noluerit, dum tñ non sit sacrm per pactum remissum in li. feu. in quib. causis feu. amit. c. est & alia ingratitudo. Sed nunquid minor in isto casu & in superiori restituetur in integrum, si restitutionem petierit. cū hoc ipso videatur lęsus. l. quia inuestiturā intra tps prædictum, & fidelitatem non fecit, cum ab eo peteretur, & hoc ipso debeat amittere feudum? Rndeo fortè sic, non. n. per consti. feu. vī illud beneficium, cū ibi hoc specialiter non dicatur, quod ergo non mutatur, quare stare prohibetur. C. de test. sancimus. & de ap. percipimus. in fi. Audiui tñ, ꝙ in quibusdam locis non auditur volens restitui, cum lex indeterminatē loquat. & facit pro hac via, quia nō restituit in deli ctis. ff. de minori. auxiliū. & iunge quod no. §. de resti. in integ. §. in quib. & se. Est & alia culpa, ꝓp quam vasallus feudum amittit, puta si infeudauerit feudum alia lege, q̄ ꝙ ipse habet, vel ēt in talē vasallū, qui feudo seruire nō pōt, in li. feu. de lege Corra. c. ex eadem l. descendit. Propter Feloniam autem, quę nō respicit dñm, amittit feudum, qñ vasallus interficit fratrē ꝓprium, vel filium fratris, vel aliud crimen commisit, quod parricidij appellatione continetur, ad hoc, vt totam habeat hæreditatem, vel etiam hoīem tradidit, ideo ꝙ in curia amplius stare non possit in li. feu. quib. modis feu. amit. §: item si fratrem. & in quib. casib. feudum amit. c. denique. Propter Feloniam autē, quæ respicit dñm, amittit feud. qñ vasallus reliquit dñm in prelio campestri, non mortuum, nec ad mortem vulneratum, propter alias multas ingratitudines, quæ enumerantur in li. feu. quib. modis feu. amit. c. j. & c. seq. & de feud. sine culpa non amit. ca. j. & c. a. quas hic enumerare, nimis esset prolixū. Sunt & aliæ ingratitudines, siue Feloniæ notandæ, quæ sunt extra prædictos titulos positæ, per quas vasallus amit. feu. puta si vasallus negauerit feudum, paremve, vel feudi conditionem. in li. feu. si de feu. controuersia fuerit. c. vasallus si feudum. & de l. Corrad. ca. si fuerit. Et hoc verum est, si sciens negauerit: secus si ignorans, qñ tūc subuenit ei. in li. feu. si de feu. cōtrouersia fuerit, p̄dicto. c. vasallus. si feu. Quid si vasallus confiteatur se esse vasallum, sed non vult ostendere feu. Respō deo, pōt compelli vt ostendat, vt ff. de act. emp. & vē. Titius. ff. de interro. act. de ætate. §. qui tacuit. ff. de cō fes. certū. ff. de censi. forma. rñ. j. §. j. j. de censi. peruenit. Si nō vult aliquo modo ostēdere, prę̄sumitur ꝙ totum teneat in feud. arg. ff. ad leg. Aquil. item. §. si plures. Quid si quis faciat certū censum pro toto patrimonio, puta 6. denarios, soluit per triennium quinq; denarios tm. vel faciebat 22. denarios, & gallinā, soluitur alterum tm? Vī ꝙ pro rata incidat in commissum. arg. j. de relig. dom. constitutus. in fin. §. de loca. & conduct. propter sterilitatem. §. verum. j. de testi. Raynaldus. §. cæterum. & præced. & in hi, quæ no. j. c. verum tñ pro ea parte. Item si vasallus feud. alienauerit contra const. Loth. vel Federici, seu Corradi, amittit feud. in lib. feud. de vas. qui contra constitu. Loth. Regis hoc beneficium ali. c. j. & de ꝓhib. feu. alien. ꝑ Loth. l. j. & de c. Corradi. c. j. de prohibi. feu. alien. per Federicum. l. Imperalē. Verūtñ pro ea parte tm amittet, pro qua alienata erit, vt in prædicto tit. de vas. q contra constit. Loth. & c. quoniam. non debet vltra ꝓgredi pœna, q̄ reperiatur delictum. C. de pœnis. sancimus. Nec proderit vasal. si post alienationem iniustè factam, ipsum recuperauerit ab emptore, cum semel

fue-

fuerit apertum dño, vt in lib.feud.quid iuris ſit, ſi uaſal.poſt alien.feud.ipſum recuperet, c.præterea. Qd uerum eſt, niſi vaſallus potuerit & voluerit iurare, q̃ ignorans eſſe feud. ipſum vendidit. tunc. n. dabitur electio emptori cui potius velit ipſum reſtituere, vtrum dño, an vaſallo, & ſi vaſ. reſtitutum fuerit, vaſallus id beneficium re obtinebit, non nocente ei venditione, ideo quia ignorans eam fecit. quod enim dr̃, q̃ alienatum feudum dño acquiritur, intelligẽdum eſt, cum a ſciente hoc venditur. Idem eſt & in omni alienatione, vt in lib.feu.ſi de feu.contro.fuerit.ca.ſi vaſallus feudum alienauerit. Si autem hoc non poſsit iurare, tunc dñs eum recuperabit, nulla ei præſcriptione obſtante, quia quod ab initio non tenuit, non potuit tractu temporis confirmari. in li.feud.de prohi. feu.alie.per Fed.circa fi.primæ col.& de ca.Corradi. c.j. Item ſi vaſallus dñm accuſauerit, vel teſtimonium contra eum tulerit in ciuili ac.modica, vel criminali, ſil̃r amittit feudum: licet quidam dixerunt, q̃ in ciuili cauſa poſsit teſtimonium contra dñm dicere, vt in lib.feud.de conſue.feudi regni.c.ſil̃r vaſallus. Item amittit vaſallus feu.ſi expeditione publicè indicta, vaſallus à dño ſuo vocatus, vt ſecum in ea expeditione ad ſuſcipiendam Romæ coronam vadat, & non venerit, nec alium pro ſe dño acceptabilem miſerit, vel ſtipendia malitiæ ei non dederit, puta dimidium reditus feudi vnius anni, vt in lib.feudo. de pace iur. firmãda. l.j.§.vlt.de prohi.feu.alie.per Fede.Imperialem.§.firmiter etiam ſtatuimus. Huiuſmodi autẽ ſtipendia, alias dñr hoſtꝫditiæ per ca.Corradi. quæ tales erant, q̃ vaſallus qui non ibat cum domino aſſociante Imperatorem Romam pergentem, eidem domino debebat præſtare in Lõbardia 12.dena. de medio. in Alemania tertiam partem fructuum feudi illius anni, quo expeditio fiebat, vt in lib. feud. de ca. Corradi.§. ſimiliter in hoſtꝫditiis. Propter Feloniam autem ſeu culpam alterius, & non ſuam amittitur feudum, puta ſi vaſallus delinquat ſiue culpam committat, per quam feudum amittere debeat, qm̃ tunc filij eius & alij deſcendentes ſil̃r amittunt. in lib.feud. ſi vaſal.feud.priuetur cui defera.feu.c.vaſalli.feud.& ſi de feud.contro.fuerit.c.ſi vaſal. culpam. Imò etiam & agnati amittunt, licet fuerit paternum, ſi Felonia dñm reſpiciat, vt dñs habeat ſuæ iniuriæ vltionem. in lib.feud.qui.cau.feud.amit.c.deniq;. licet quidã fortè dicant, quod illud c. loquitur de feudo nouo, & nõ de paterno. Sine culpa vero amittitur feudum, quod eſt valde notandum, puta ſi dñs infeudauerit allodiũ ſuum, & poſtea eum contulerit alicui eccleſiæ, vel p̃ oblationem fidelium vel per contractum emptionis & vend. vel etiam per alium contractum, qm̃ vaſallus non poterit illud feudum retinere, niſi per gratiam illud ab eccleſia reciperet, tanquam nouum. vt in li. feud.de pace iur.fir.l.vnica.§.pe. Sed nunquid tũc poterit vaſallus contra dñm agere, vel ad intereſſe, uel ut aliud eiuſdem bonitatis feudum ſibi debeat dare? Ita uſ̃, ar.s̃.de præb.inter cætera. j̃.de iur.pa.paſtoralis. Poſſet autem quæri, utrum uaſallus feudum amittat ipſo iure, an per ſententiam? Et uſ̃, q̃ per ſententiam, non ipſo iure: nec enim debet uaſal.feudũ amittere ſine certa & conuicta culpa, & laudantia per iudicium parium ſuorum. ut in Lomb.de beneficij, &c. tributis. l.vlt. in li.feu.de feu.ſine culpa nõ amit.c.j.& quo t̃pe miles inue. pe. debeat.c.3.& iũge qd̃ no.s̃.de lo.ſub §.quid ſit de natura.uer.in ſimplicib.& ſeq. Eſt autem ſciendum, q̃ ſicut uaſallus amittit feudum p̃ culpam ſeu Feloniam, ita dñs amittit p̃prietatẽ feudi, ſi eã committat. ut in li.feu.ſi de feu. cõtro. fuerit.c.dño amittẽte. & qualiter dñs proprie. priuetur ex facto, nec mirũ, cũ dñs uicem debeat p̃ ſtare uaſallo in his q̃ uaſallus ei tenetur in li.feud.de forma fid. c.j. in fi.[a]

13 APud quem, ſ̃ uel apud quos iudices cã feu. debeat agitari,[a] & terminari. Diſtingue, nã inter quos ſit controuerſia feudi. Aut enim eſt cõtrouerſia inter dñm & uaſallum. Aut inter duos vaſallos. Aut inter dñm, & aliũ, q̃ nõ eſt uaſallus. Aut inter uaſallũ, & aliũ, q̃ nõ eſt uaſallus. Si quidẽ fuerit contro. inter duos uaſallos, coram dño debet agitari, in lib.feu.de prohi.feu. alie. per Fed.§.præterea ſi inter duos. Sin autem inter dñm & uaſallum, tunc coram parib. debebit fieri & terminari, ut ibidem. & in Lõb.de bene.& c.tributis.l.ult.& in li.feu.de cõtro. feu. coram parib. terminanda. c.ſi inter dñm. & de milite uaſ. q̃ cõtumax eſt. c. dominus uocat militem. Pares autem ita debebunt eligi: ſi enim cõ ſentiatur in eis eligendis, planũ eſt: ſi uero diſſentiatur. tunc dñs primò eliget quos uoluerit poſtea uaſallus eliget ſm̃ numerum a dño comprobatum, dum tñ à neutro eligãtur pares, qui fidelitatem dño non iurauerint inuito altero eorum, in lib. feu. coram parib. terminanda. ca. ſi inter dominum debent. n. pares, q̃ debent cognoſcere, a domino ſuo debito fidelitatis coniurari. ut in conſti. feu. de prohi. alie. per Fed. l. Imperialem. §. præterea ſi inter. Iure autem conſuetudinario aliter obſeruabatur, quãdo inter duos pares erat controuerſia de feu. qm̃ tũc corã iudice, uel arbitro cã terminari debebat. ut in conſt. feu. d.l. Corradi. c. ſi inter duos pares. nec. n. poterit declinari eius examen i. in conſt. feud. de inueſti. in mari. facta. c. illud tamẽ ſciendũ eſt. & an apud iudic. uel curiam domini cauſa feud. termina. debeat. capit. ex eo quod s̃. diximus. Vel dic, illa c. loquantur de illis non erant alias uaſalli ipſius domini de alio feudo, niſi quia contendebant de eo. feudo, & q̃libet dicebat ad ſe partẽ feu. ptinere, dubitat̃ tñ ad quẽ deberet pertinere, cõſtitutio uerò p̃dicta Fed. loquit̃ de illis q̃ alias erant uaſalli ipſius dñi. ſ. de aliis feud. & præterea unus illorum debebat eſſe ſil̃r eius uaſallus de illo feud. licet dubitaretur quis eorũ deberet eſſe. & ita ſm̃ hoc dices. q̃ potius ſunt diuerſi caſus, q̃ aduerſi. & hoc, qm̃ cõtrouerſia eſt inter dñm & uaſal. uel inter duos uaſ. Sin uero controuerſia fuerit inter dominum & alium, qui non ſit uaſallus, puta emptorem feudi, uel alio modo poſſidentem ipſum feudũ uel etiam inter uaſallum & alium non uaſallum, tũc alius Iudex cognoſcet ſub cuius iuriſdõne ſi ſaltem reus uel res ipſæ. Sed in hoc caſu uſ̃ ſubuentum conſtitu-

a Sunt & alii caſus præter eos, qui ab Hoſti. recenſentur, quibus vaſallus feudo priuatur; hos autem ex Martin. vbi s̃. huc trãſtulimus, Iure itaq; proditũ ait idem feudatariũ, qui feudũ alienatũ, feudo priuari debet: nam eo ipſo, cadit iure ſuo vſque adeo, vt dominus alij concedere poſsit, extra de feu. ca. 2. vbi de hoc ingl. ſi vaſallus. Nam ſecundum alienati non debet; quod regulariter verum habet. In dotem. n. dari põt, vſque ad vitam feudatarii, vt inſtit. de do. § ante nuptias. & extra de do. poſt diuor. c. nuper. Quod autẽ de feudo alienato admittendo dictũ eſt, procedit, ſiue totũ, ſiue maiorem partem alienet, & dñs poterit illud reuocare à quouis poſſeſſore ſecus tamẽ erit, ... more partem alienet, dũmodo remaneat ſeruitium domini ſui. Si militer, ſi intra annum, & diem inue ſtituram feudi ab hærede domini nõ quæſiuerit. Vel domino petenti iurm̃ fidelitatis tertio cõ monitus non præſtiterit. Ex delicto quoq; patris filius perdit feudum. ar. ff. de bo. liber. l. queritur. & C. de qõ. l. diuo. Sed circa hoc recurrendũ eſt ad cõſuetudines, & cõ ſtitutiões feudorũ. Feudo vero non poteſt vaſallus renunciare inuito dño p̃ l. ſicut initio. C. de act. & obli. Mar.

a Cauſa feudi debeat agitari.] Doc. in c. cæterum. de iu. Bal. in ca. 1. de contro. apud pares curiæ. in vſibus feu.

ſtitutionib.per ius canonicum:uult.n.q̃ dominus feu di cognoſcat,qñ nõ vaſallus conuenit uaſallum.s̃.de iud.cæterum.& de fo.cõp.ex tranſmiſſa.& c. verum. Quod verum eſt,ſi dñs feudi paratus ſit de vaſallo te ncret iuſtitiam,aliàs in ſubſidium etiam ordinarius vel delegatus cognoſcet.s̃.de fo.comp.ex tenore. & c.cum ſit generale.Poteſt autem hoc non abſurdè intelligi,vbi tam petens quam vaſallus cõfitentur hoc eſſe de feudo talis dñi, puta Titij. ſed ſi alter neget, tunc durũ eſſet,q̃ dñs deberet cognoſcere,qa iam eſſet Iudex in re ſua.s̃.de fo cõp.ſi clericus.qđ eſſe non debet.C.ne quis in cauſa ſua iu.vel ius ſibi dicat.in ru bro & in nigro.Quia tñ hoc in fraudẽ negari poſſet, vt̃ declinaretur iudiciũ dñi,dici põt,q̃ dñs eos cõpel let ad iurandum de veritate dicenda.ar.s̃. de proba. ſicut conſuetudo:quia malitiis occurrẽdum eſt.ff.de rei ven.in fundo.s̃.de reſcr.plerun.c.nonulli. Si ergo vterq; neget,cũ in hoc ſit qõ inter dñm & uaſallum, cognoſcent pares curiæ,vt s̃.dictum eſt:vel dic,ſi petens confiteatur,& poſsidens neget,cognoſcet dñs, quia iudicium redditur in inuitum.ff.de ver.obli.inter ſtipulantem.Sed & ſi petens neget, vel vtriq; negent,tunc cognoſcet iudex ordinarius, vt lites dirimantur,& circuitus tollatur.ff.ſi cer.pet.quidã & s̃. de reſcr.c.ſi.& de or.cog.tuam. Cognoſcere autẽ põt de qõne feu.ſ.an ſit feudum,nec ne,& ſic an ſua ſit iuriſdõ nec ne.ff.de ind.ſi quis ex aliena.& ſi pronũciet feudũ eſſe remittet eos corã dño feudi qui de principali cognoſcat,aliàs & ipſe de principali cognoſcet. ar.s̃.de reſcr.dil.ſi.l.Sarracenus.in ſi.& c.& ab excõicato,& qcqd ibi no.ſiue de expreſsis,ſiue de aliis põt huic materiæ adaptari.Sin autem vaſallus non vaſallum conueniat, tunc ſp ordinarius cognóſcet, quia actor ſequitur forum rei.ff.de fo.cõp.ſi clericus.C.de fo.comp.iuris ordinem.cum.n.iſte caſus conſuetudinib.feudi non ſit cõprehẽſus, abſq; cal.ſ.ſcripta ſtrenuus aduocatus poterit ſuper hoc vt in conſti.feu.de cog.feu.c.j.eſt ar.ad hoc prędictum c. illud tñ ſciendum eſt.& c.ex eo quod s̃.diximus.& c.ſi inter pares duos.& de pace tenẽda.l.vna.§. ſi duo hoſtes.& §.ſeq. Põt ẽt hoc probari per eandẽ cõſti.R.imperialem.§. præterea ſi inter.cum.n.ſpecialiter ibi loquat̃ de dño vaſallo,voluiſſẽ vt̃,q̃ in aliis oĩbuscaſib.veteres leges debeant obſeruari.ſ.vt alius iudex de eis cognoſcat. quod.n.non mutatur,quare ſtare prohibetur.C.de teſti.ſancimus,nam quicquid.l.noua ſpecialiter nec vt̃ expreſſum illud reg.veterũ legũ, & conſtitutionũ intelligitur relictum.C.de ap.p̃cipimus.in ſi.Tñ Goffr. ſic no.de hac materia.Si agitur inter duos. vaſallos, nec reuocatur in dubiũ,quin res de qua agitur, feudalis ſit,tunc cognoſcet dñs.s̃.de fo.cõp.verũ.& hoc qñ dubitatur quis ſit vaſalls intereſt.n.dñi hoc diſcutere, ſic intellexit s̃.de iud.cæterũ.& c.nouit.s̃. de fo. comp.ex tenore.& c.ex tranſmiſſa,& l.imperialem.§. præterea.Sed ſi qõ ſit inter dñm & vaſallum, vtrũ vaſallus debeat feudum perdere,vel hr̃e,per pares curiæ hec qõ finietur.Vbi vero aliquis ſe aſſerit dñm feudi,& petit ſe in dñm recognoſci, poſſeſſor autem negat,tunc coram ordinario loci agendum eſt,& nõ corã illo qui dicit ſe dñm,ne quis in cã ſua iudicet. Qđ ſi inter duos agatur non de iure rei,ſed de iure poſſeſſionis,puta quis ad quem venerit poſsidentem,licet vterque vaſallus ſit,& hoc confiteatur,non tñ coram dño feudi,ſed corã ordinario vel delegato, hæc erit qõ terminanda.ſic intellexit s̃.de fo.comp.ex parte, ẽm Gof.tñ in multis locis de conſue.ſp cognoſcit dominus in hoc caſu,ſiue poſſeſsione,ſiue de proprietate quæratur,Item q̃ s̃.dixit ordinarium debere cognoſcere,vbi aliquis petit ſe in dñm recognoſci,planum eſt,ſi talis ſit ordinarius qui hoc facere poſsit. Sed quid ſi qõ ſit inter archiep̃m Vien.& Comitẽ Sabaudiæ ſuper re feudali,quæ ab Imperatore tenetur immndiatè,certè nimis diſtat Imperator qui in temporalib.Papa qui in ſpiritualib.vtriuſque iudex eſt. ergo compromittant.s̃.de off.dele.ſuſpicionis cã. & de iud.qualiter.& de eff.or.ſignificauit.& de fo. cõp. ex tenore.ad fi.aliàs niſi in defectũ,non vt̃ q̃ vaſallus poſsit compromittere in præiudicium dñi, ne fortè habeat dñs vaſallum quem hr̃e nollet.ar.s̃.de fo.cõp. ſignificaſti.ff.pro ſoc.act.§.ſocietas& l.qui admirtit. s̃.de fil.presby.propoſuit.nã & prohibere põt dñs,ne corã alio rñdeat.s̃.de fo.cõp.ex tranſmiſſa.hic clericus in his quæ tangunt gubernationem eccleſiaſticã, non põt iudicium ep̃i declinare in auth.de ſan. epiſ. §.œconomus.col.9.3.q.6.non liceat.6.q.3.ſcitote:& c.ſeq.9.q.2.c.j.& 2.11.q.j.peruenit,s̃.de fo.comp.c.2. & c.ſe.& c.ſi.diligẽti. & c.ſignificaſti.vt & de hoc no. s̃.de arb.§.de qua re.uerſic.ſed nunquid uaſallus.hoc autem in ſumma notandum eſt,q̃ qñ controuerſia eſt inter dñm,& uaſallum,& ſacr̃m defertur à parte parti, uaſallus tunc non debet exigere ſacr̃m cal. a domino,quod quiſque iuis in alium ſtatuerit, ipſe eodem iure utatur,in conſti.feu.de conſue.r& feu.c. ſacramentum.in fi.In quo autem loco debeat iudiciũ feudi agitari,quęri põt.& certè ſi inter dnos uaſallos ſit contentio per dominum:ſi inter dominum & uaſallum,per pares curiæ erit qõ terminanda.vt in lib. feu.de feud. non alie.ſine con.maio.l.Imparialem.§. pe.vocabitur ergo uaſallus ad curiam trina cautione per interuallum.7.q.10.dierum.uel alias ad arbitriũ curiæ.& ſi nec ſic uenerit, uaſallus feudum amittere debet,& dominus in poſſeſsionem ponetur.ſed ſi intra an uenerit,poſſeſsionem recuperat,ut in li.feud. de milite uaſ.qui contũmax eſt.c.dominus uocat militem. Vocabitur autem ubicunque curia elegerit intra territorium domini,cuius eſt feudum:nam tm̃ extenditur eius iuriſdõ ſiue forus.ff.de iuriſ.om.iu.l.ſi. territorium.n.ideo dr̃,quia is ſub cuius dominio cõſiſtit,ptãtem habet terrendi.i.ſubmouendi,ſubaudi homines delinquentes.ff.de uerb.ſig.pupillus.§.territorium.C de epi.& cle.nulli licere.§.ſi.ff. ad munici. qui ex uico.unde & territorium ponitur pro diœce. 16.q.7.omnes baſilicæ.& ideo ubique intra prouinciam poteſt ſubditus uocari,ſicut expreſsè legitur in auth.de ſan.epi.§.ut autem omnis eccleſiaſticus ſtatus.col.9.C.ubi ſen.uel clar.l.j.ergo non expectet, q̃ curia ad ipſum ueniat,imò debet ipſe uenire ad curiam.ff.qui or.in ho.poſ.ſeruetur.l.2.§.ſi p̃ſes. ſi fortè detineat in diuino ſeruitio, mittet̃ delegatus ad ipſum.C.de epi.& cle.iubemus.ad fi.ſed nec eps in aliqua cã ciuili uel criminali perſonaliter eſt citandus, alioquin trahenti imponitur grauis pœna, in auth. de ſan.ep.§.nulli uerò iud.& §.ſe.col.9. Nam is locus ur̃ eligendus,in quo ius ſiue incommodo litigãtium reddi põt.ff.de iud.ſi locus.i.ubicũque p̃tor ſalua maieſtate imperij ſui.i.non in proſtibulo, uel alio loco inhoneſto,faluoq; more maiorum. i.non extra territorium ſibi cõmiſſum.9.q.2.c.j.&2.is eſt mos maiorũ ut extra territorium ius non dicant,ſic & illud quod aliquis non committat iuriſd.niſi is qui ipſam ſuo iure habet.ff.de iuriſ.om.iud.more.& l.ſi. Notandũ.n. eſt,q̃ dicit more maiorum,non inferiorum.q.d.iudicium non ſubditorum:ergo undecunque ſint ſubditi, ſi iudices ſoliti ſint ius reddere intra territorium ſuum,

ſuum,& vocati venire debẽt,& ibi litigare ẽt in itine re dũmodo ſedeãt ꝓ tribunali.ff.de inter. act.voluit. §.quod ait ꝓtor.& dũmodo nõ in ſecreto,ſed palã ſe deãt.C.de ſen.& interl.om.iud.ſnĩam,is locus ius dr̃ vbicũq; prætor,ſicut expoſitũ eſt,ius dicere cõſtituit. ff.de iuſti.& l.pe.vt tñ nõ relinquat ſacra palatia vel ꝓtoria ꝓ domib.priuatorũ, ne ipſa palatia cõtingat dirui.C.de of.rec.prouin.l.fi.& hoc caueat, quod lo cus vtriq; parti cõgruus ſit & honeſtus.ff.de arb.ſi cũ dies.§.ſi arbiter.& ſe.s̃.de cõſi.vti.cũ dilecta §. nolen tes.s̃.de ap.ex parte.& s̃.de teſt.cũ olim.s̃.de fid.inſt. accepimus.n.aliquis ex aliena iuriſdõne vocat̃.veni re debet.ff.de iud.ſi quis ex aliena.alioquin mulctari põt.ff.de in ius voc.l.2.multo fortius,ſi de iuriſdõne non dubitetur,veniendũ eſt:& ſi quod hr̃ priuilegium oſtendendum,vt dicunt iura ꝓmè inducta.dũ tñ quis extra prouinciã,vel extra duas dietas a dio. per literas Apoſtolicas non trahatur:quod dic vt no. s̃.de reſcr.§.quæ põt obiici.ver.cẽteſimo.& iunge qd̃ no.s̃.de fo.comp.§.quib.ex cauſis.ver.item rõne poſ ſeſsionis.& ſe.Hodie ẽt non põt quis trahi per literas Apoſtolicas ad locũ nõ inſignẽ,vt in auth.d.n. ex̃, de reſc.præſenti.ſicut.n.quilibet eps põt ſubditis in quo libet loco intra ſuã diœc. ordines conferre, ita & in ter ipſos ibidem poterit iudicare.ar.j̃.de paro. nul lus.& 11.q.2.epm̃.& c.ſe.& per totũ.ad idẽ.ff.de off.ꝓ cu.ſolent.& l.ideo.ff.de off.præſi.l.3.& 4.& l. gene raliter.s̃.de off.leg.§.in quo loco.& ꝙ intra prouinciã alicui commiſſam teneatur quis rñdere, dum tñ ex tra non trahatur,expreſſum eſt in auth.vt oẽs obe.in dicib.§.hoc conſiderantes.& præcedentia & ſequen tia.coll.5.nec ad angulũ prouinciæ reſtringẽdus eſt iudex,ſed in oĩ loco ſuæ iuriſ. põtius reddere, ſicut alias dixit lex ſimile.ff.de vi,& vi ar.l.j.§.j.ibi.ideoq; qñ quæritur de loco vbi qõ agitari debeat,potius in ſpicitur iudex & territorium,q̃ locus in quo quis de git.ar.ff.de poſtulando.l.j.§.j.C.de fru.& lit.expen.nõ ignoret.C.de iuriſ.om.iud.l.pe.& vlt.in quib.cau. mi lites.l.j.C.vbi quis decu.vel cohor.l.j.& ſm hoc intel lige aliquem cõueniri tñ, vbi habet domicilĩ corã illo iudice,nec tñ ꝓp hoc remouentur aliæ cauſæ, ex quib.quis forũ ſortitur.ſic intellige.C.de iuriſd.om. iud.iuris ordinẽ.vnde expoui debet,vbi.i.corã quo, vel apud quem iudicem.ſic C.vbi de cri. agi opor. & tit.ſeq.ad hoc j̃.de rap.c.j.& 3.q.6.c.j.& 6.qõ.3.pla cuit. Quid autem iur.ſit ſi de controuerſia ſit inter dñm & aguatos defuncti de feud.vel inter dñm & fi liũ defuncti,vel inter agnatos & filiam defuncti. dic vt dicit in conſti. feud.ſi de feud.contro.fuerit.ca.j. 2.& 3.& de contro.inter maſcu.& fœmi.de B.c.item ſciendum eſt.Veruntñ licet ibi dicatur, ꝙ per ſacr̃m debeat terminari alterutra parte in probatione defi ciente:illud tñ eſt intelligendum cum determinatio ne eius,quod legitur in conſt.Fed.de conſu.recti ſeu. c.ſacr̃m non ſp eſt ſtandum. hoc idem eſt de omnib. ca.in quib.dr̃ ſacr̃m poſsidenti debere dari,ſ. vt in telligantur cum determinatione prædicti ca.ſacr̃m. Iſtud autem ſcire debes,ꝙ oẽs filij eius qui feudũ ac quiſierunt debent facere fidelitatem, maximè ſi feu dum indiuiſum hñt:ſed ſi ad vnum ex diuiſione totũ peruenerit,tunc ille ſolus iurabit.vt in conſti.feu. ſi de feu.contro.fue.omnes filij.Sed nũquid tenebitur
b iurare fidelitatẽ.oĩb.filius ſui [b] dñi defuncti?Rñdeo, non puto, qm̃ vaſallus nõ cogit̃ ꝓ vno feudo plures dños hr̃e.maximè in comitatib.& ducatib.marchio natib.qui hodie diuidi non debent,nec põt dñs ſine voluntate vaſalli feudum alienare,vt oĩa hęc probã tur in conſti.feu.de prob.feu.ali.per Fed.Imprialc.§. præterea ducatus & de feu.ſine culpa non amit,§.ſanci mus.ver.vel ſi quis.ideo vaſalli in ge nerali alienatione non continentur, niſi hoc noĩatim dictum ſit, vt in li. feu.ſi de feu. vaſ.ab aliquo interpel. fuerit in generali.aliqui tñ uoluerũt dicere,ꝙ ęquali aut maiori dño cõ cedi pñt,ut in li.feu.l.Corradi: Hoc etiam in ſumma notandum eſt,ꝙ in feudo prohibitum eſt pactũ.l.cõmiſ ſoriæ.ſicut in pignore in conſti.Feu. de feu.dato in uicem.l.commiſſorię c.j.& c.qui curiam uen.c.ſi fr̃ feu.da tum.Eſt & in ſumma notandum, ꝙ uaſallus põt feudũ refutare qñcunq; uoluerit,etiam ſine uoluntate dñi: & poſtquam refutauerit,non tenebi tur dño ſeruire, ueruntñ nõ debebit eum offendere:in conſti.feu.de uaſ. qui contra conſti.Lotha.feu.ali. c.j. Sed & in hoc in ſumma ſciendum eſt ꝙ alienatio feudi paterni non prohi betur inter agnatos,cum potius re futatio q̃ alienatio uideatur in con ſti.feu.de alie.feu.paterni.c.j.Præte rea illud in ſumma ſciendum eſt,ꝙ ſi uaſallus aliquod ædificium in feudo fecerit,aut ſua pecunia ipſum me lio rauerit,& poſtea ſine deſcendentib. deceſſerit,dñs debet pati ædificium ab hærede auferri, uel debet preciũ melioration is ſoluere.idem eſt,& ſi ſua pecunia ſeruitutẽ feudo acquiſi uit,licet quidã dixerint, quod oĩno ad dñm prędicta pertineant,ut in cõ ſti.feud.hic finitur.l. c. ſi uaſallus in feudo.Sed & ſi uaſallus decedat an te calendas Martij ſine prole,& poſt Auguſtũ oẽs fructus qui ſunt in feu do pertinent ad dñm:ſi uero poſt ca lendas Martij,& ante Auguſtũ, tunc pertinent ad hæredẽ. Quidã tñ dixe rũt,ꝙ quocũq; tẽpore deceſſerit,oẽs pendẽtes pertinẽt ad dñm,ut in pdi cto titu.c.ſi uaſ.decedat. Hoc aũt in ſumma nõ eſt omittendũ,ꝙ filius nõ põt retinere feu.repudiata hæredi tate patris ad hoc,ut nõ teneatur ſol uere debitũ paternũ. ſed aut totum debet repudiare, aut totũ retinere, niſi dñs eũ tanquã de nouo beneſi cio inueſtiat,agnatis cõſentiẽtibus, qm̃ tunc illud bñ retinet ſine aliquo onere hr̃ditario.aliud aũt agnatis, ipſi pñt feudũ tetinere repudiata hę reditate ſine aliquo onere hæredita rio,ut in conſti.feu.an agnatus uel fi lius defuncti poſsit retinere repu.hę re.c.ſi cõtigerit.& de capitaneo qui curiam uendidit.c.filius nõ põt. Fi naliter in ſumma notandũ puto, ꝙ ſaluis legib.imperialib.q̃ continent̃

in

b Nunquid tenebit iurare fidelitatem omnib.filiis ſuis.] Adde in illa mate ria reperio duas o pi.prima opinio,ꝙ oĩb. hoc firmat gl. in l.ſi cuius. in §. j. ff.de vſufr. qa iura mentum fidelitatis eſt quid indiuiduũ ſicut & ipſa fidelitas ergo vnicuique inſolidum debetur per regulam l. 2. in § pen.ff.de verb. obl.idem expreſsè firmat Bal.in l.j.in 22.q.ff.de re diuiſ. An.in l.2.§. ex his. & ibi Ludoui. Ro. in 3.col.ff.de verb. ob.Io.de Imol.in l. 4.in fi.ff.eo. Bal. & Ang.in l.cõis.ff. de in ius voc. Gul. de Cu & Alb.de Roſa.in l.duo patroni. in prin.ff.de iureiu. & latius per Ioan. Andr.in addi. Spe. in titu.de loca.in §. nunc aliqua.verſic. 72.cõtrariam opi. tenet gl.ĩ c.1.in §.ꝑ terea ducatus. de prohi.feu. alie. per Fed.in vſibus feu. iſtam opinio.tenet Alb.de Roſciu l.ſti pulatio.in ſ.quæſi tum.ff.de no.oper. nunc. idem Alb. in l.cũ vnus. ff. de ali. & ciba.leg.idem te net Iac.de Belui.in c.oẽs filii.ſi de feu. fue.contr.inter do. & agna.in vſib.feu. & ibi Bal. ſibi con trarius.idem tenet Iac. de Arzionibus ſummus feud iſta in ſum. feudorũ in tit.de ſucceſ.feu. in §.ſed vbi dñs.idem tenet Spe.& ibi Io. And.in addi. in tit. de feu.ſ §.qm̃.ver. 29. ſed Pilius do ctor antiquus latè diſputauit hunc ca ſum, & determina uit pro prima opi nione.ſed Fran. de Aret. in l. 2. ff.de ver.obl.tenet cũ ſe cunda opinio. ver. ꝙ vaſallus non co gitur præſtare iu ramentum fidelita tis vnicuiq; filiorũ, ſed ſufficit vni iura re.vbi dicit ꝙ iſta opinio eſt ſequen da in practica eo, quia eſt cõis opin. ſed in tanta varie tate tenere primã opinio.nẽ,ꝑ quã te net Dy.& Ray.de

Forli & Bar.in l.cum vnus.in prin.ff.de bo.autho.iud.eandem partẽ tenet Ange.in l.loci corpus.in § ſi fundus.ff.ſi ſerui.vend.&c.

in cõsti.feu.natura & cã feudi,ſm diuerſas regionũ cõſuetudines. eſt diuerſimode terminãda, ſicut no.ſimile ℸ.de nat.ex libero vẽtre.ver.q̃uis. quia nõ eſt conſuetudo vnius regionis alterius cõſu.ſubuertẽda. 11.diſ. illud breuiter.& c.ſcit ſcta.cõſue.aut̃ deficiẽte in regione aliqua recurrẽdũ eſt ad aliarũ conſuetudinẽ regionũ.ℸ.de cenſi. ſuper eo.& ſi nec illa appareat conſtitutione vel lege ſcripta ſine cal. niſi vti poterit ſtrenuus aduocatus, vt in libr. feud. de feud.cogn.ca.1.

De Pignoribus. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Pignus quid ſit. Et vnde dicat. n.2.*
3 *Pignus qualiter contrahatur.*
4 *Pactis quibus interuenientibus.*
5 *Pignori quis poſsit obligari.*
6 *Quæres poſſunt obligari.*
7 *Actio quæ inde naſcitur, cui detur.*
8 *Actio ad quid detur.*
9 *Actio quando efficaciter intentetur.*
10 *Actio quo ordine, & in quantura fiat.*
11 *Vſusfructus quid ſit.* (uinos.
12 *Vſusfructus qualiter cõſtituatur inter*
13 *Vſusfructus in quib.reb.conſtituatur.*
14 *Vſusfructus quemadmodum caueat.*
15 *Vſusfructus qualiter amittatur.*

IMus qualiter resalienanꝫ videamus qualiter obligentur.& ſic dicamus de pignoribus. Videntes, Quid ſit pignus, Et vñ dicat̃, Qualr contrahat̃, Quib.pactis interuenientib. Quis poſsit pignori obligare, Quæ res obligari pñt. Quæ actio inde naſcat̃, cui det̃,& cõtra quẽ, Quo ordine. E ad q̃d, Q̃ efficaciter intẽtet̃, Quo ordine & in quãtũ fiat condẽnatio. Tractãtes poſtea de vſufru. ſuper decretali, cum conſtet.

Quid ſit pignus.† Obligatio rei licitæ pro debito inita. Fit aũt ad maiorẽ ſecuritatem creditoris, quia tutius eſt, pignori in cũbere, q̃ in ꝑſonã agere. Inſt.de obl. q̃ ex deli.naſc.§. furti.& tutius eſt nõ ſoluere q̃ ſolutũ repetere.ff.de cõpẽ. 1.ideo cõpenſatio.magnũ.n.eſt commodũ poſsidẽtis vt ℸ.de ꝑb.ex literis.ff.de rei vend.is q̃ deſtinauerit.

Et vnde dicatur. †A pugno, vnde propriè dicit̃ pignus res mobilis tradita de pugno in pugnũ, vt ff.de verb. ſig. plebs.§.pignus. Pignus ergo dr̃, cũ trãſit: hypotheca, cũ nõ tranſit, vt Inſtit.de acc.§.item Seruiana.ff.de pigno.ac.ſi rẽ.§.propriè. Sed quantũ ad accuſ.non differunt inter ſe pig.& hypotheca, niſi quãtũ ad ſonũ vocis, quia ꝑ vtroq; pignoratitia dat̃ debitori, hypothecaria creditori.ff.e.res.§.inter pignus.& inſti.de acc. §.inter pignus.ſic, Primas & Patriarcha, quãtũ ad dignitatẽ, nõ differunt, ſed in ſono vocis tm̃ 99.diſt.§.j. & c.j.& 2.& de off.ord.duo ſimul.ſic nec refert in iure nr̃o, vtrum is qui ꝑ nobis eſt in iudicio, ꝑcurator vocetur vel actor, vt no.s̃.de ꝑc.§.j.ver.ſed ſecundũ.

a Quid ſit pignus.] Varior Iuriſperitis viſa fuit pignoris definitio à Mart.in ſumma hoc titul. tradita, vt quæ rem ipſam totam propriè & breuiter explicet. Sed hunc audiamus. Pignus, inquit, eſt res obligata pro debito ad ſecuritatẽ creditoris. Nam pignus nõ ius ipſum, quod ad rem hẽt, vt falſo putat Hoſti. ſed rẽ ipſam manu traditã ſignificat. Hoc probat text. apertus in l.plebs.§.pignus.ff. de rerum & verb. ſign. Adde Doc. in rub.eo. tit. & quid ſit pignus prætorium. vide ꝑ Arc. in §.ſed notandum 1.q.1.Iac.& But.in l.ſi.§.q̃ po.in pign. & in l.ſi is qui.in §. 1.ff.de pign.

b Qualiter contrahatur.Quod ad hunc articulum attinet, Mart.ita ſcribit Pignus, inquit: duobus modis contrahit̃ tacitè & expreſsè, tacitè quidem, ut in dote: nam vir dotem recipiens, tacitè pignori bona ſua ſupponit, vt extra eo.tit.ex literis. Bona quoque tutoris tacitè obligant̃ pupillo C. in qui. cau.pig.tacitè cõtr. ſi mater.ff.eo. l.ſi mater. Similiter in uecta & illata ĩ domum conductam: C.eo.tit.l. ſi non in ducta.& ff.eo.l. eſt dr̃ia. Expreſsè vero contrahitur pignus q̃nque ſpeciatim, ut ager, libri, equi & reliqua id genus. Q̃nque vero generaliter, vt cũ quis omnia bona ſua alicui obligauit, quo caſu obligata intelliguntur habita & habenda.

a Quid ſit pignus.† Obligatio rei licitæ pro debito inita. Fit aũt ad maiorẽ ſecuritatem creditoris, quia tutius eſt, pignori in cũbere, q̃ in ꝑſonã agere. Inſt.de obl. q̃ ex deli.naſc.§. furti. & tutius eſt nõ ſoluere q̃ ſolutũ repetere. ff.de cõpẽ. 1. ideo cõpenſatio. magnũ. n. eſt commodũ poſsidẽtis vt ℸ. de ꝑb. ex literis. ff. de rei vend. is q̃ deſtinauerit.

2 **Et vnde dicatur.** †A pugno, vnde propriè dicit̃ pignus res mobilis tradita de pugno in pugnũ, vt ff.de verb. ſig. plebs.§.pignus. Pignus ergo dr̃, cũ trãſit: hypotheca, cũ nõ tranſit, vt Inſtit.de acc.§.item Seruiana.ff.de pigno.ac.ſi rẽ.§.propriè. Sed quantũ ad accuſ.non differunt inter ſe pig.& hypotheca, niſi quãtũ ad ſonũ vocis, quia ꝑ vtroq; pignoratitia dat̃ debitori, hypothecaria creditori.ff.e.res.§.inter pignus.& inſti.de acc. §.inter pignus.ſic, Primas & Patriarcha, quãtũ ad dignitatẽ, nõ differunt, ſed in ſono vocis tm̃ 99.diſt.§.j.

b †Hic ſciendũ, q̃ alia ſunt pignora prætoria, alia iudicialia, alia cõuentionalia: & cõuentionaliũ alia tacita, alia expreſſa. Prætoria ſunt q̃ fiunt ꝑtore iubente, puta caueat̃ pro legatis, vel de dam.infect. vel in oper.nou.nunc.demoliendo.& hæc conſtituunt̃ per miſsionẽ in poſſeſsionẽ non aliter. ff. de pig.ac.non eſt mirũ.§.ſciẽdum.de his etiam dieb. feriatis põt cognoſci.ff.de fer.l.2.idem in iudicialib. Sunt autem iudicialia, cum iudex iubet aliq̃d poni in poſſeſsionem ex officio ſuo, vt mandet executioni diffini.ſnĩa.& primo capiunt mobilia, ſecundo immobilia, tertio peruenitur ad noĩa.ff.de re iud. à diuo Pio. ſic intellige rubr.C.de præt.pig.l.j.& hoc per miſsionem in poſſeſsionẽ cõſtituit.vt s̃.de re iud.cum aliquibus. Effectus autem iſtorum pignorum hic eſt, vt creditor cadens à poſſeſsione culpa ſua, vel ſine culpa habeat hypothecariam, vt C.de præt.pig.l.vlt.& fortè conuenietur à debitore pignoratitia, vt inſtr̃m. vel ſi quid habeat vltra debitum reddat. vt ff. vt in poſſ. leg. is cui.§.quæri. Conuentionalia vero ſola conuentione conſtituuntur, vt iam dicemus. Item in conuẽtionali venit dolus, lata culpa, & leuis: ſed in iudiciali dolus tm̃ & lata culpa. ff.de bo.autho.iud.poſſ.prætor. §.eſt præterea. Item in conuentionale à ſolo principe adiicitur iure dominij. C.de iure do.impe.l.ult. iudiciale vero etiam a præſide. ff.de re iud. a Diuo. Item conuentionale pro quantitate tm̃ quã valet adiicit̃, ſed iudiciale etiã ꝑ toto debito, vt in proximis legibus allegatis. Item creditor cõuentionalis ciuiliter & naturaliter poſsidet, ſed iudicialis naturaliter tm̃. ff.uti poſsid.duo.§.creditores.& de acqui.poſſ.l.qui pignoris. Sed quærit̃ vtrũ creditor poſſit intẽtare interdictũ vñ ui? & ur̃ prima facie, q̃ nõ, quia nõ eſt poſſeſſor. ff.qui ſatiſ.cog.l.ult.& ff.de acqui.poſſ.l.qui pignoris.in prin.& C.de præſc.30.an.l.cũ notiſsimi.§.j. ibi, quia dũ ille uiuit, &c. ff.de uſuc.l.pig. & ur̃ expreſſum. ff.uti poſſ.l.ſi duo.§.creditores, E cõtra ur̃, quia creditor poſsidet, un̄ dr̃ poſſeſsionem amittere, ut ff. de pig.acc.l.ſi creditor. ſola.n. poſſeſsio apud ipſum transfertur, ut ff.de pign.ac.l.cum & ſortis.§.fi.& l.ſi pignus.& l.debitor.§.fi.& l.ſi rem alie.§.j. propriè tñ eſt, q̃ ſi creditor debitori locet hypothecam, debitor loco coloni uel inquilini hr̃, & per eũ creditor poſſeſſionem retinet. ff.de acqui.poſſ.de pig.noĩe ante l.qui abſenti.& ff.de uſuc.nõ ſolum.§.qui pig.& §.ſi rem pignori. Solutio. dic creditorem poſſeſsionem hr̃e, & ipſum poſsidere, quo ad oĩa, præterquã quo ad uſumfr. ut ꝑbat lex alleg.ac uſufru.pignori.& l.non ſolũ.§.q̃ pignori.& ſi rem pig.ſed nec intelligit̃ poſſeſſor, quo ad reuelationem ſatiſdationis.& ſic loquit̃.ff.q̃ ſatiſ. cog.l.ult.& hæc uera ſunt de creditore cõuentionali ſecus, de iudiciali, qui cã cuſtodiæ tm̃ miſſus eſt ĩ poſſeſsionem, cũ hic cuſtos ſit. nõ poſſeſſor. ſic loquit̃, ff. uti poſſ.ſi duo.§.creditores.& aliæ leges, quas allegaui in contrariũ faciũt pro, ſi diligẽter conſiderent̃, tm̃ interpoſito ſcdo decreto, ét talis poſsidet. ut no.s̃.ut lit.nõ cõ.§.ſin aũt ꝑſonali.uer. Laurẽtius. Itẽ cõuẽtionalis agit ꝑ dãno dato in pignore, ſecus fortè in iudicialiut ff.e.ſeruũ. Pignus aũt quod in cã iudicati, i. ꝑ exequẽdo iudicato accipit̃, olim poſt 2. menſes licebat diſtrahere, ut ff.de re iud.debitorib. ſed hodie exꝑectantur 4. menſes, ut C.de uſu.arg.ℸ.l.ult. & authoritas iubẽtis uicẽ iuſtæ obligationis obtinet. ut C. ſi

in

in cã iud.pig.l.j.hocergo pignus captũ per exe cutorem diſtrahi iubetur,& ſi emptor non extiterit, uel extet,ſed non iuſtum precium obtulerit victor.i.creditor loco cuiuslibet alterius,ex officio emere põt, vt C.ſi in cã iud.pig.c. ſit.l.2. vel pñt ei adiici pignora,p ea quãtitate,q̃ ſibi debetur,nõ pro minori, & ſi recipiet in ſolutũ vicẽ emptionis obtinet.ff.de re iudi.à diuo §.ſi pignora.& C.de euic.ſi prædiũ.& ſi calliditate condemnati victor emptorem non inuenerit authoritate principis dñium conſequetur,vt C.ſi in cau.iu.pig.c.ſit.l.ult.vel authoritate præſidis, vt dictũ eſt:& ſi non inueniat̃ res quin ſit alij conuentionaliter obligata,creditor conuentionalis cogit pignus tradere:ſi tñ inueniatur emptor,qui ſibi prius ſatisfaciat, & ſuperfluum victori reddat.ff.de re iudic.à diuo Pio.§.quod ſi res pignorata

Conuentionaliũ alia expreſſa, quæ ſola conuẽtione conſtituuntur, & inde cõuẽtionalia vocant̃.ff.de pign.ac.l.j.& hæc contrahunt inter pñtes,& inter abſentes p nunciũ, vel epiſtam.ff.e.contrahit̃.& l.creditori.§.j.Alia tacita,vt ec.ſi qs tibi dotẽ promiſerit oĩa bona ſua,pro illa promiſsione tacitè obligantur,ſic & bona mariti oĩa pro reſtituẽda dote vxori tacitè obligant̃,ẽt ſi extraneus,i.is qui mulierẽ in ptãtem nõ hẽt cõfert dotẽ. & niſi ipſe extraneus ipſam dotẽ ſibi ſpãliter,ſtipuleť,ipſa mulier tacitè ſtipulata vr̃.vt C.de rei vxo.act.l.vna.§.& vt plenius.& §.accedit.& de pact.conu.ſuper dotẽ ex morte.& q̃ po.in pig.ha.aſsiduis.Nec pro delicto viri dẽt vxor amittere dotẽ ſuã,vt j̃.e.ex literis.ẽt ſi crimẽ lę ſæ maie.cõmiſerit.C.ad l.iul.mai.quiſqs.§.vxores.Et hoc notandũ circa hanc materiã.q̃ mulier præfertur oĩb.creditorib.priorib.& poſteriorib. hñtib.expreſſam hypothecã:quãuis.n. habeant tacitã.ſ. authoritate legis.vt inferius apparebit,nihilominus præferẽ mulier,niſi & hñs tacitã prior eadẽ ęquitate nitat̃,vt quia petit dotẽ prędecedentem:duab.n.dotib.ab eadẽ ſuba debitis,ex parte prærogatiuã volumus manere vt C.qui po.in pig.ha.l.fi.& auth.vt exac. inſtan. dotis primæ.coll.7.In donatione autem p̃p nup.præferẽ mulier poſteriorib.tñ.C.e.l.vlt.in auth.de exhi.reis. §.optimum.coll.5.& de æqual.do.§.quia vero & huius.col.7.Itẽ pro reb.paraphernalib.i.iuxta dotẽ poſitis,a para,quod eſt iuxta,& pherna,quod eſt dos,habet mulier tacitã hypothecã,niſi per ſpecialem & expreſſam ſibi prouiderit,quia tunc alij renunciare vr̃. C.de pac.conu.ſuper dotem.l.vlt. Hoc priuilegiũ ad hæredes mulieris non trãſi.C.de priui.do.l.vnica. q̃d verum eſt de extraneis:nam ſui hoc priuilegiũ hñt.ff. ſol.matr.ẽt.C.qui po.in pig.ha.l.vlt.§.exceptis.Item hoc priuilegiũ nõ habet,niſi mulier participãs fidei catholicæ,vt C.de hære.auth.item priuilegium.& in auth.de priui.dotis.col.8.Itẽ oĩa inuecta & illata in ruſtico prædio,dño ſciente,niſi ad tps inferantur,q̃uis empta ex fruſtuũ præcio dño tacitè oblihanť,vt ff. quib.mod.pig.vel hypoth.tacitè contrahatur.p diis. ff.e tit.debitor.C.in qui.cau.pig.tacitè cõtraho.q̃uis. ſed in vrbano nõ diſt.vtrũ dñs ſciat,vel neſciat vt no. s̃.de dol.& contu.§.actiones.ver.habet ẽt dñs. Itẽ bona tutorum & curatorum tacitè obligant̃ filiis, pro reb.aduentitiis.C.de adm.tut.pro officio.Sed & bona patris tacitè obligantur filiis.pro reb.aduentitiis & preciis earũdem,nõ tñ imputatur patri, ſi male ſit ipſis vſus,vel in eis maleverſatus ſit,vt C.de bon.quæ li.l.antep.§.vlt.& l.vlt.§.vbi autẽ,& l.pen.§. non aũt. Ergo & bona prelati ad exemplum patris & tutoris eccleſiæ,tacite obligant̃ pro mala adminiſtratione. 12.q.2.illud.2.q.7.lator.3.q.3.§.vlt.s̃.eo. ex præſentiũ.Itẽ bona matris conuolantis ad ſecũdas nup.ſunt filijs prioris matrimonij tacitè obligata, vt eis reſtituat quę a priore marito lucrata fuit.C.de ſecũ.nup. hac edictali.§.pen.ſuper hoc vides j̃.de ſecun.nupt.§. quare & qualiter puniatur ſub §.ſic vidiſti.ver.itẽ punitur hæc mulier.& ſeq.Item tacite obligantur bona defuncti pro leg.& fideicõ.vt cõia de leg.l.j. Item tacite obligantur mutuanti ad militiam emendam. vt dictum eſt.vel ad nauem armãdã, vel rẽ reficiendam ſeu conſeruandam,vt ff.qui po.in pig.ha.interdũ.& l. huius.& l.idemq;.& quib.mo.pig.vel hypot. contra. l.j.nec.n.facit ad tit.niſi dicas ibi contrahi tacitam hypothecam.Aliud eſt,ſi ex pecunia mea rem emeri quia quamuis ad hoc tradidero,non tñ eſt mihi obligata,niſi ſpecialiter cõueniamus,vt C.qui po. in pig. hab.licet.ſed contra in auth.de æqual.do.his conſequent.Solutio dic q̃ ibi ſpecialiter conuenit.vel loq̃tur de re empta de pecunia pupilli. Quid ſi quis mutuauerit ad rẽ de nouo fabricandã? Vr q̃ tacitè obligetur.ff.quib.mod.pig.taci.contrahatur.l.ſed ibi loquitur in reficienda,& aliud eſt facere.& aliud refacere,vt j̃.de ludęis.conſuluit.ff.de iti.actuq̃ pri.vnde ẽt reficere.& de no.ope.nũ.l.j §.ſi quis ædificium.Itẽ pro tributis obligantur tacitè bona oĩum qui cenſentur,vt C.in quib.cau.pig.tac.con.l.j.Item bona contrahentis cum fiſco tacitè obligantur.C.in quib.cau. pig.tac.con.l.2. Item bona principalarij fiſco tacitè obligantur,in quo caſu fiſcus vxori præfertur.nam ſi bona mariti deficiant,etiam de reb.dotalib.ſatisfiet vt C.in quib.cau.pig.tacitè contra. ſatis ergo multo fortius.Item in cler.coniugato obligato eccleſię.ar. C.de ſacroſ.eccl.l.fi.in auth.vt non luxu. contra nat. §.j.ibi,ſi.n.&c.col.6.contra,quia non inuenitur iure expreſſum.Item bona matris filio tacitè obligantur, ſi antequam ei tutorem petierit,& ordinari fecerit, quod ex tutela habuerat,reddiderit,ad ſecundas nuptias conuolauerit,cum tutelam liberorum ſuſcepiſſet.& etiam bona mariti ſui ipſi filio tacitè obligant̃, vt C.in quib.cau.pig.tac.contrah.ſi mater.& ad Tertul.oẽm.matri. Quinimò indigna eſt ſucceſsione, ſi ei tutorem non perierit intra annum a tpe mortis patris,dummodo copiam iudicis habuerit,& deuoluit̃ ſucceſsio ad alios proximiores gradu.Sed & ſi mater ſuperſit,proximiores gradu hanc pœnam patiuntur, ſiue ex teſtameato veniente,ſiue ab inteſtato. ab hac pęna excuſatur minor 25.an.quod intelligo,niſi poſt maiorem ætatẽ cucurriſſet annus.vt v.g. tpe mortis patris mater hẽt 22.anu.filius vnum vixit per 4.& vltra,ſed mortuus eſt in pubertate:hic ipſam indignã, iudicio,quia quamuis tres anni priores non obſint ſibi,cum minor eſſet,obſtat quartus,quo fuit maior: ſed ſi filius pubes decedat,hæc pœna locum non habet.Item ſi miſit mater nuncium,qui interfectus eſt, nullam pœnam patietur.hęc oĩa peroptimè probant̃ in d.l.oẽm.ſ.C.ad Tertul.ſenatuſcõ.& l.matres.& de leg.hęre.ſciant.& qui pe.tuto.vel curat.cum a matribus.ff.ad Tertul.l.j.§.ſi mater,& §.confeſtim.C.ſi adu̇er.deli.l.vlt.& in qui.cau.reſt.in integ.nõ eſt neceſ. ſancimus.hæc autem materia j̃.deli.pue.ſub §. illud notatu dignum.plenius expedit̃.quod dic vt no. ibi.

4 Quibus pactis† interueniẽtib.

Omnibus,licitis, poſsibilibus. & honeſtis, ſiue pactum ſit purũ,ſiue in diem,ſiue ſub conditione.quod dic ut no.in uenditio.s̃.de contrah.emp.§. & de qui. reb.uer.põt autem fieri.nec diſt.utrum obligatio ſit ci-

ciuilis,vel ꝓroria,vel naturalis tm̃,vt ff.eo.res.& l.q̃-ſitum.§.vlt. Valet ergo hoc pactũ, vt ſi pecunia intra certũ diẽ ſoluta nõ ſit,extũc creditor rẽ iure emptionis poſsideat iuſto ꝓcio,tũc ꝙſtimandã.ff.e.ſi fundus. §.vlt. & ſic preciũ in incertã perſonã vr̃ cõferri poſſe in hoc caſu,qđ eſt contra legẽ.ff.loc.ſi merces.reſpõ. j.& cõtra illud qđ no.s̃.de contrah. emp.§.j. Secus, ſi dicat debitor,ꝙ creditor habeat rẽ emptã ꝑ precio mutuato. nã hoc pactũ legis cõmiſſoriæ dr̃, quod eſt in pignorib.reprobatã,vt C. de pac.pign.& lege cõmiſſ. l. j. & 3. Itẽ reprobatur, ſi debitor ꝑmiſit dare inſolutũ,vt Calipodius,vel ſi cõueniat,ꝙ nõ liceat ei pignus luere.i. redimere,vel imperpetuum, vel ante diem ſibi præfixam. arg.ff. de precar.cũ precario. s̃. de precariis.precariũ.Itẽ illud pactũ nõ tenet,vt creditori nõ liceat vendere.ff. de diſtra. pi.ſi creditor. §.vlt. & de his lex faciet mentionẽ. j̃. e.ſignificante. Quamuis aũt hoc pactũ inter creditorẽ & debitorẽ fit reprobatũ, tñ inter debitorẽ & fideiuſſorẽ licitũ eſt.ff.de cõtrahenda em.l.vlt.reſp.j.niſi fieret in fraudem legis de ꝑſona ad perſonam, ꝙ dic vt not. s̃. de cõtrah.empt.§.fi.ſub §.illud aũt notandũ.ver.de ꝑſona. Quid ſi fiat pactũ,quod niſi ſoluat intra certum diẽ, creditor habeat rẽ in feudũ?Rñde, nõ valet, qa fieret fraus legi.arg.s̃.de re.eccl.nõ alien.ad noſtrã. & hoc expreſſum eſt in tit.de feu.da.in vicẽ legis cõmiſſ.c.j. Quid ſi dicat,vt nõ liceat ſibi recuperare pignus?Rñdeo,nõ valet arg.in ſuperiorib. legib. & ff. de iuriuran.ſi duo patroni.§.idẽ iul. Quid ſi dixit,ꝙ nõ poſſet recuperare vſq; ad duos annos? dixi qđ nõ valet.s̃.e.ver idẽ reprobatur.arg.tñ cõtra. ff. cõi diuid.in hoc iudicio.§.fi. Quid ſi renũciauit debitor beneficio huius legis?Rñdeo,nõ valet:qa ꝑ bono publico introducta eſt. arg.s̃. de foro cõper. ſi diligẽti.C. de iureiurã.l.2.§.ſed qa veremur.ff.de poſtu.quos ꝓtor. & quia introducta eſt in odiũ creditorũ, ſuper quo vide qđ no. s̃. de renun.§. q̃ poſſunt renunciari. Quid ſi iurauerit debitor, ſe nõ venturũ cõtra? Rñdeo, nõ valet ſarm̃,cũ factũ ſit in fraudẽ legis. ar. C. de leg.nõ dubiũ.quia quoties pactũ à iure cõi remotũ eſt, nõ eſt ſeruandũ,vt ff.de pact.iuriſgent.§.ſed & ſi quis paciſcatur.l.ſi vnus.§.pacta ꝑ & cõtra. j̃.e.ſignificante.credo tñ,ꝙ valet:ſed is q̃ fecit poterit abſolui ꝑ eccleſiã,quod dic vt not. s̃.de iureiur.§. qũo cenſetur.uer.ſi is igitur.& uer.& hoc notandũ. Quid ſi debitor ꝑmiſit pœnam,ſi de iure, vel de facto veniret cõtra?Rñdeo.nõ valet,cũ præſumatur hoc factũ in fraudẽ legis.arg.j̃.de ſpõ.gemma.s̃. de preca.c.2. C.de uſur.cũ allega.ff.de act.emp.& uendi.Iulianus. §.& idem.& §.Papi.ff.ſi quis cau.l.2.reſpon.j.ff.de cõdi.inde.eleganter.§. pe.Sed ſi fiat pactũ, ut emptor habeat obligatum aliquẽ fundum uẽditoris,loco illius qui emit,cũ ſibi ſuper empto fuerit mota qõ, lata ꝑ emptore ſnĩa cogitur ſubrogatũ reſtituere uenditori,q̃ ipſum trãſtulerat in emptorẽ,ut C.de pact. pig.& leg. cõmiſ.l.2.hoc aũt pactum.ſ.legis cõmiſſoriæ,in emptionib. & uenditionib. licitum eſt: quod credo uerũ,niſi fieret in fraudem legis,ut s̃. dixi. C. de pact.inter empt.& uend.cõmiſſoriæ,ff.de leg.cõmiſ.ꝑ totum. Valet & illud pactum, ut debitor amiſſione pignoris liberetur,ut C.de pign.actio.quæ fortuitis aliàs non obeſt.nã & quãuis minus idoneũ pignus creditor accepit,nihilominus ageret ad debitum recuperãdum,ut ff.ſi cer.pet.creditor. Aliqñ uerò nõ tenet principalis obligatio, & tñ valebit pignoris datio:vt ſi tutor ſine decreto rẽ pupilli diſtrahat, & pignus conſtituat quãtum ad pignus. Valet, quia cõtractus in ꝓiudicium ſuum fortè tenebit. C. de prædiis minorum,& ſi is.

5 Quis poſsit pignori † obligare. Is q̃ põt donare, ſuper quo vide qđ no. j̃. de don. §.qs poſsit. & §.q̃.& s̃. de loc.§.in quib.Ergo uerus dñs maior 25. ann. cui bonis interdictũ nõ ſit,obligare põt.Itẽ,& nõ dñs:ſi tñ publiciana ſibi cõpetat.ff.e.res.§.ul.& l.ſi ab eo.& l. ſi inter. uel hypothecaria actio:qa & creditor pignus pignori dare põt, & illi q̃ habet rei utilẽ uẽdicationem.C.ſi pig. dactum ſit. l.j. & 2. Sed ſi ſatisfactum ſit primo creditori,ius ſecũdi euaneſcit,ut ibi dẽ.& ff.e.grege.§.pignori. & §.in ſuperficiariis.Item emphyteuta obligare põt,ſed ſi nõ ſatisfaciat,de canõne ſoluitur pignus,ut ff.e.lex.Et quãuis nõ dñs nõ poſsit obligare rẽ alterius,ſine cõſenſu dñi,ſi ibi,nõ habet aliquod ius, ſi tñ poſtea factus ſit dñs,cõualeſcit ipſa obligatio.ff.e.ſi fundus.§.aliena.& l.ſi Titio & ff.q̃ po.in pig.ha.l.4. §.cũ ex cauſa. Quòd ſi debitor ſciens rẽ alienã abſque dñi uolũtate alienauerit, uel rẽ obligatã ſubripuit,crimen ſtellionatus cõmittit.C.de crimi.ſtell.l.2.ff.de crimi. ſtell.l. 3.in eandẽ incidit, quoties ꝑ auro obligat. ff. de pig.ac. ſi quis in pignore. Sed & is incidit q̃ rem vni obligatã alij obligauerit.C.de crim.ſtell.l.j.& fin.niſi res talis ſit q̃ utriſque ſufficiat ꝑ debito.ff.de pign.ac.ſi qs in pignore.§.fi.In talib.tñ excuſat ꝑbabilis ignorãtia debitorẽ,quo ad crimen ſtellionatus,nõ quin cõtrario iudicio teneat̃,ſed quo ad utrũque,excuſat ipſum debitorẽ ſciẽtia creditoris.ff.de pig.act.l.tuto.§.j.ideo què ſi creditor ſciẽs rẽ alienã recipit ipſam pignori obligatã,obſtabit ſibi exceptio.ſed retentionẽ haberet:ſi poſsideret. nã & ſi in rẽ ueri dñi uerſa eſt pecunia,obſtat ei uẽdicati exceptio.C.ſi res alien.pig.data ſit.l. j. ſufficit etiã, ꝙ uoluntas dñi ꝓcedat, vel ſequatur.ff.de pign.act.aliena.res reſp.& §.j.ſi ignoro, ff.e.ſi fundus.ſi ſciente.quinimò ꝑ patientiã roboratur.C.ad Vell.ſi ſine.§.ſi res.alie.pig.data ſit.ſi ꝑbauerit. Quòd ſi creditor patiẽte debitore pig. diſtrahat,nõ obeſt creditori, dummodo ſciat ius ſuũ vbique durare.ff.quib.mod.pig.vel hypot. ſol. l.ſicut re corporali.§.nõ uſ.Sed ſi ſciebat,ꝓiudicat ſibi. ut ibi. In dubio tñ ꝓſumitur,ꝙ ſciat ius ſuũ ubiq; durare,niſi ſubſcribat.ff.quib.mod. pig. uel hypot. ſol.Lucius §.ult.Sic ſi rẽ meã uendas, nõ ꝓſumor cõſentire, niſi ratio cõſanguinitatis,vel affiniatis interueniat.ff.de dona.inter uir.& uxor.ſi ſeruus cõis. Item tutor põt obligare rẽ pupilli, ut in iudicio ſiſtat.ff. de admin. tut.l.ult.§. defenſionẽ. Imperator aũt cũ poſsit rem alienã donare,põt obligare.C.de quadri.præſc. benè.ff.ad l.Rhod.đ iac.de precario. qa cui qđ plus eſt licet,& qđ minus.de reg.iur.cui. j̃.de deci.ex parte.

6 Quæ res obligari poſſunt.† Præſentes & futuræ,fructus pẽdentes,partus ancillæ, fructus pecorũ, & ea quæ naſcũtur.ff.e.& q̃ nondum.Itẽ res corporalis & incorporalis,ut cautiones & nomina debitorũ.ff.e.cũ cõuenit. C.de hæred.uel act.uend.poſtquã.& pro his nominibus habet creditor utilem actionem,quæ competit debitori directa.ff.de pig.act.ſi conuenit. Item poſſunt pignori obligari perſonales ſeruitutes, ut uſufruct.& uſufruct.ff.e.ſi is.§.pen.Item prędiales ſeruitutes ruſticæ,ut quãdiu pecunia ſoluta nõ ſit,non liceat uti ſeruitutib.& ſi intra certum diem nõ fuerit reddita,liceat uendere.ff.e. ſed an uitę. Vrbanę aũt ſeruitutes non poſſunt ſic pignori obligari.ff.e. ſi is. §.vlt.& eſt fortè ratio, quia ex uarierate uſus creditoris,

toris,vel eius cui eandem ſeruitutẽ uẽderes ædificiũ deberes ſeruitutes,uel is cui ꝓſtẽt ſeruitus, mutaret, ꝓp q̃ ædificia inutilia fierẽt,uel deformarent. Sed & dici poſſet, q̃ cõmoditas ſeruitutũ vrbanorũ ꝑdiorũ obligari ꝓt, ſicut in ruſticis hoc cõtingit, ut ſ.liceat ire & agẽ creditori.ff.e.ſed an vi̇e.ſm Gof.Huic aũt qđ dixit ſeruitutes obligari poſſe,ſic opponit̃,ſeruitutes nec in bonis nr̃is ſunt,nec extra bona.ff.de vſu fruct.leg.j.ergo obligari nõ pñt:q̃a ea demũ pñt obligari,q̃ quis de bonis ſuis facit obnoxia.C.quæ res pign.obli.poſ.qui filios.ff.e.& quę nondum.§. quod dr̃. Solutio.Seruitutes dr̃ non eſſe in bonis, quia per ſe ſubſiſtunt:ſed ſi corporib.inhærent,ſiue accedunt,dicuntur nõ eſſe in bonis,quia res ꝓpria nemini ſeruit. ff.de ſer.prę.urb.in re cõi.uel quia nõ poſsidẽtur,ſed quaſi.ff.de acq.re.dom. ſeruus qui.§.j.ſic non ſunt de bonis,ſed quaſi de bonis.& ideo obligari poſſunt.

VNt & quædã,q̃ obligari prohibent̃ fauore religionis:q̃a nec alienari pñt. Monumentũ.n. obligari nõ põt,vt C.q̃ res pig.oblig. poſ.l.3. Nec eccleſiæ.in auth.de nõ alie.emph.§.& qm̃.Nec ſacra uaſa,uel ueſtimẽta, uel ornamenta eccleſiaſtica, ut C.de ſacroſ.eccl.ſancimus. nemini. niſi iuſtiſsima neceſsitate vrgẽte,ut j̃.e.c.j.q̃ ſit iuſta neceſsitas.no. s̃.de reb.ecc.nõ alie.& §.quę res.§.ſeq.Itẽ liberi hoĩs obligatio nulla eſt,ẽt filij:ut C.q̃ res pig.obli.poſſ.q̃ filios:quia in his tm̃ conſiſtit obligatio pignoris,q̃ de bonis nr̃is facimus obnoxia, ut ibi.& creditor q̃ filiũ retinet,à debito cadit,& tm̃ aliã quantitatẽ filio retẽto uel parẽtib.eius dare cogit̃,ut poſt hoc corporalib.pęnis ſubiiciatur:quia liberam perſonã ꝓp debito ꝓſumpſit retinere,aut locare, aut pignorare.in auth. ut nulli iud.§.q̃a aũt,uel uerò,& huius.col.9. ergo liber hõ ob ęs alienum ſeruire debet.& iõ q̃;aliũ ꝓp alio pignorauerit,idipſum quicquid ſit,& quadruplo mihi paſſo reddit, & à iure ſuo cadit,ut C.de act.& obl. ob ęs & auth.ibi ſignata. & oĩno in auth. ut non fiat pignor col.5.ẽt ſi hoc conuenerit inter nos, q̃ hoĩes meos poſsis pignorare.& hoc eſt qđ dicit auth.ſm pignorationis formam.q. d. ita,conuenit.ad hoc ff.de arbitr.arbiter intra.& de his legib. facit mẽtionem. j̃.e.lator.Fallit in liber hoĩe ſuſpecto, & malè, merito,ut s̃.depoſiti.c.j.Vacillante.ff.de qõ.ex libero.Vel in proprio debito,niſi debitor cedat bonis.C.qui bonis ced.poſſ.l.j. j̃.de ſolut. Odoardus.uel ſi tanta neceſsitas ducat patrẽ,q̃ filiũ obliget,quẽ uendere poſſet:quod dic ut no.s̃.de cõtrah.emp.§.de qb.uer.põt tm̃ pater. nam ſi licet uendere,multò fortius pignori obligare.ff.de leg.j.ſenatus.§.ult.Item fallit in redẽpto ab hoſtib. qui per quinquennium ſeruire iubet, niſi precium reddere poſsit.C.de cap.& poſtli.reuer. l.ult.Item in raptore uirginis,qui ſi fugiat ad eccleſiã reſeruatur ei uita: ſed ad ſeruiendũ ſubiicitur, niſi ſe redimat, ut 36.q.j.de raptorib.tm̃ ſm leges decapitat̃ talis.quod qualiter intelligi debeat, no.j̃.de immu. eccle.§.inquantum.ver.ſi uerò maleficium.& ſeq. Itẽ fallit ſi quis iurauerit tenere hoſtagia,vt s̃.de iureiu. ex reſcripto.& de arbitr. innotuit.& ſic uno mõ pñt intelligi leges.ff.qui teſt.facere poſ.obſides. & de iu. fiſc.diuus Sed de aliis obſidib.intelligũt Doctores. Dicũt tm̃ leges,q̃ uidenẽ loqui de talib. obſidib. licet qs nõ ſit in cuſtodia,uel uinculis, ſed ſub fideiuſſorũ ſatiſdatione teneaẽ:& dũ ꝓp hoc recedere, nõ põt, ſi captus ſit,reſtituit̃.ff.ex qb.cau.maiores.necnõ.§.j. ſi ergo hoc de hoſtagiario ius intelligit,intelligas quo iurm̃ fecit,uel fidẽ dedit,q̃a hæc duo ęquiparanẽ, ut no.s̃.de arbit.§.qualiter conſtituatur.§.ſed mẽs.uer. & idem eſt.Itẽ impeditur obligatio ꝓp publicam vtilitatẽ,vt in ſeruis aratoriis,& bob.& inſtr̃is,vt C.quę res pignori obligari pñt.l.antep.& ult.& hoc,ne illatio tributorum tetardetur. Quid ergo ſi in terra datur tributum? Dicas idem,vt no.s̃.de treug.& pac.§. quot ſint ſpẽs.ver.item canonica.& §.ſe.& s̃.de pere. §.& quo priuilegio.ver.hoc tñ adde. & ſeq. Item ſpes præmiorum obligari nõ põt,vt C.quæ res pignori oblig.poſſ.ſpem.ſed in cã iudicati capi pñt ꝑmia,vt ſic exequat̃ ſnĩa,ſi debitor aliud nõ hẽt.C.de exec.rei iudi.ſtipendia.j̃.de fideiuſ.c.2.& 3.ff.de rei iudi.cõmodis.Si quis autem res ſuas obligauerit,& de prę̃ſenti bus & futuris ſenſiſſe præſumit̃,q̃uis hoc nõ exprimatur,ut C.quæ res pig.obl.poſſ.l.vlt. ſed ur̃ exceptum oẽ id quod ſpecialiter obligaturus non erat, vt puta veſtis ſuppellectilia mãcipia, quæ in vſu habebat, & ſimilia.C. quæ res pign.obligari pñt.l.j.ff.eo.obligatione.& l.denique. Sed & ſeruus obligando oĩa bona dñi,ipſo dño ſciente obligatus vr̃.ff.eod.Paulus rñdit.§.vlt.& qui obligat inſtrumenta,& de agris, q̃ ibi continẽtur,ſenſiſſe vr̃.C.quæ res pign.oblig. poſſ. l.2.Pignoratitia verò non naſcitur, niſi demùm retradita creditori.Inſti.quib.mo.re cõtrah.obl.§.vlt.

7 Quæ actio inde naſcatur, †cui detur, & contra quẽ,quo ordine.Et datur actio hypothecaria creditori, & eius hęredi,q̃ & quaſi Seruiana vocatur, vt s̃.dixi.& datur contra quemlibet poſſeſſorem pignoris,cũ ipſa ſit in rẽ:unde & cõtra emptorem dat. ff.de pign.C.eo.pignoris.& l.debitorem. & C.de diſtrah.pign.ſi debitor.ff.de pig.actio.ſi cõuenerit. §.ſi fũdus. & nudã aduocat poſſeſsionem hæc actio.ff.de euict.ſi cũ venditor. Habet aũt electionem creditor, vtrum agat perſonaliter cõtra debitorẽ vel hypoth. contra poſsidentem,ſecũdum iura, vt C.de diſtra.& l.perſecutione.ſed hodie primò cõueniẽdi ſunt debitores, fideiuſſores mandatores, & ſponſores, anteq̃ perueniat̃ ad pignorũ poſſeſſores, vt C.de act. & obli. hodie.& in auth.de fideiuſſ.§.neq;.col.j.Dixerunt tm̃ quidam illud corrigi per aliud. auth. de liti.ad hoc. col.7.Alij dicunt,ꝓ ſi poſſeſſor habeat cãm à debitore,tunc habet creditor electionem,vt in auth.de liti. ſi ab extraneo non habet electionẽ. Imò tunc habet locum auth.de fideiuſ.Sed certè factũ debitoris poſſeſſori nocere non dẽt.ff.de doli excep.apud Celſum. §.ſi qs aũt.vnde dic,ꝓ auth.de lit.loquitur, qm̃ debitor lit.conteſt.ſuper hypothecariã rem obligatã alienat:quãuis.n.nõ fiat res litigioſa per hypothecariã: fecit tm̃ creditor conditionem ſuã meliorem per factũ debitoris alienãtis, in hoc, ꝓ electionẽ habebit, ſm Azo.vel diſtin.vtrum poſſeſſor habeat titulum lucratiuum,& tunc habet creditor electionem vel onoroſum,& tunc ſi fuit fraudis conſcius, ſ.quia ſciebat rem alij obligatã,idem vt pridem:quod ſi bonam fidẽ habet,tũc obſt.creditori exceptio,quouſq; egerit contra debitorem & fideiuſſores,& mantores,ſed poſtea agi põt contra pignorũ poſſeſſores.nec diſt. vtrũ lite cõteſt.alienauerit debitor,quia dicit auth.de liti.quod licet debitori res uendere cui & quando uoluerit, ergo loquitur eriam ubi lis nõ eſt conteſtata.

8 Et ad quid. †Ad res obligatas,licet earum forma mutata ſit,ſ.ad iuneam, uel hortum, uel aream. ſed bonæ fidei poſſeſſor ſumptus in ædificãdo factos ꝑ exceptionẽ retinet.ad hoc j̃.de deci.cõmiſſum.ff.eo.ſi fundus. §.res.& l.Paulus. §.domus.Idem in eo quod accreuit per alluuionẽ,ut ff.e.ſi fundus.tñ.j.Item ad acceſsiones fructuũ & partuum

tuum,si tñ apud creditorẽ cõceperit.ff.e.Paulus.rñ.j. & idẽ de pig.act.si cõuenerit.§.si fundus Idẽ dici pót in fructib.satis,seu seminatis eo tpe,quo obligatio facta fuit.dñr.n.fructus dñi, ẽt antequã percipiantur, quia pars fundi sunt.ff.e.& q̃ modũ.hoc locũ hẽt, qñ vsufructuarius obligauit:aliud,si proprietarius, nisi noïatim cõueniſſent,vt innuit hoc ead.l.j.ff. de pign. act.si cõuenerit.2.§.pen.excepto qđ dr̃ in l.in prędiis ℨ.allegata.& est ibi rõ specialitatis in prõptu,& ratio dñij,siue ꝓprietatis.sic cõtra.de feu.c.j. & ad hoc ff. e.l.j.§.cũ prædium.sed fm Azon.sp intelligunt obligati.ergo ꝓ fructibus seminatis per bonæ fidei possessorem,inquantum dñs non transtulit rẽ, dabitur mihi hæc actio,nisi consumpti sint.ff.e l.j.§.cum prædium. & in quib.cau.pig.tacitè contrah.in prædiis. Dat & ad gregẽ,quãuis renouatũ.ff.eo.grege.rñ.j. obligato tñ seruo,non vr̃ peculium obligatum.ff.e.l.j.§.seruo.

9 Quando efficaciter †intẽtetur. Admonito debitore,vt soluat.C.eo.debitores.hoc si dies debiti cessit, & venit.aliàs repellitur,nisi iusta cã ad hoc ꝓcedat, vt quia possessor putabat recessurus: nam & debitor fugiẽs retineri pót.ff.de his quæ in fraudem cred.aitptor.§ si debitorem.Sed & si debitũ purũ sit.hypotheca cõditionalis nõ intẽtat,nisi fortè adhoc,vt caueat de restituenda cõditione existente.ff.e.grege.§. pen. & l.quæsitũ est.Et quãdiu vnus denarius remanet ad soluendũ pignus nihilominus remanet obligatũ.ff.e. q plures.C.de distra.pig.quãdiu,ideoq; creditore possidẽte,nõ dat pignoratitia debitori, nisi oïs solutio facta sit,vel aliàs satisfactum,vt ff.de pig.act.si rẽ alienã.(.oïs pecunia.sed sufficit oblatio in iudicio facta, dũmodo depositio & cõsignatio sequuta sit.C.de vsu acceptã.ff.de adm.tu.tutorq tutelã.§.vl. C.de pi.act. quo minus.& l.nec creditores.Hæc aũt pignoratitia dat debitori, & oï illi q pignori obligare põt, dũmõ obligauerit: qđ dic ut no.s̃.eo.§.qs possit.Quinimò & prædoni dat.ff.e.si rẽ.§.is quoque.& l.si pignore.§. si p̃do.Datur & tutori & curatori si obligatio decreto interueniẽte facta sit.ff.de pign.act.tutor. & C. de admi.tut.lex.Itẽ ꝓcuratori,q obligauit de spãli mãdato vel generali,si dñs cõsueuerat taliter cõtrahere.ff.de pig.act.solutũ.§.vlt.& l.vniuersorũ.Sed ꝓcurator meus,si pignus receperit post satisfactionẽ sibi factã,pignoratitia conuenit.ff.e.solutũ.§.ult.Et intẽ tat ad hoc pignoratitia,vt creditori restituat,vl̃ possessionẽ pignoris corporalẽ,q̃ apud eũ fuerit.C.de pign.act.l.pen.& ff.de pig.act.cũ & sortis.§.vlt.& l. debitor.§.vlt.& hoc nec deterioratã nec alii obligatã. ff.de pig.act.si uẽderet.§.ult.& l.seq.C. de pig.act.l.2. Sed sumptus bona fide factos deducere pót, nisi sint immoderati.hæc igit̃ a iudice erũt inspiciẽda,vt neque nimis onerosus creditor, neq; nimis delicatus debitor audiat.ff.de pig.act.si necessarias. & l. si seruus pignoratus.in fi:Itẽ accessiones & fructus, & qđ p alluuionẽ accreuit,restituẽdũ est,vt ff.de pig.act.si cõuenerit.§.si nuda.Et soluta pecunia extinguit obligatio in psonã creditoris,& eius cui pignus obligauit.ff.de pig.act.si debitor.§.vlti. Quãuis aũt creditor necesse hẽat ꝓbare amissionẽ,pignoris,nõ tñ tenet ꝓbare,p sine dolo suo vel culpa amissum sit :qa nec põt.ergo debitor hoc probet,si vult,p alius sibi cõdẽnet.C .de pi.ac.si creditor.& l.si nulla.ff.de ꝓba. quoties.§.q dolo.nec ob.ff.loc.si qs fundũ.§.Imperator.qa ꝓbat,p sine dolo amiserit eo ipso p nõ ꝓbat cõtra.sic caprarius ꝓbans latrones abegisse capras, hoc ipso nõ ꝓbat. p ipse cõsenserit,a fraude excusat. C.qui mil.non pos.l.vlt.lib.12.nec tenet creditor de fortuitis casib.vt dixi s̃.Illud aũt certũ est, p fructus sortẽ attenuant,vnde nõ põt pignus obligari alij creditori à primo creditore, vltra summã quã ibi hẽt, vt ℨ.e.cũ contrà.C.si pignus pignori data.sit.l.j.& 2.& ff.eo.ti.l.grege.§.cũ pignori.Sed qua actione repetes pignus à creditore creditoris tui?Quidã dñt officio iudicis.arg.ℨ.e.cũ contra.& C.si pig.pig. dat. sit.l.2. in fi.quia soluta pecunia primo, ius secũdi euanescit. ff.de pig.act.debitor.§.fi.ff e.grege §.cũ pignori.& §. in superficiariis.Alij dñt agendũ cõtra primũ creditorẽ,vt pignus redimat ff.cõmod.si vt certo.§.nũc videndũ.& de pig.act.l.petenti.Vel dic,p is q obligauit,pót intentare rei vẽd.& hæreditatis eius,si possessionẽ aliqñ adeptus fuit,alioqui agendũ est pet. hær. vt C. eo.ti.si dñiũ.ff.de peti.hære. p si in diem.§.non solũ. Si tñ qs fecerit iurm,vt nõ petat rẽ, quousq; pecuniã soluerit,hoc seruare debet: verũ soluta pecunia qcquid deductis expẽsis pceperit, creditor restituere cogitur,vt s̃.de iureiurand.adnostrã.nã fructus pceptisem cõputantur, nõ obstante fictitio contractu, vt ℨ.e.illo.iõ dico fictitio:qa si pœna adiiciat,q̃ legitimũ modũ vsurarũ excedat, prsumit contractus vsurarius:& ex quo apparet,p creditor vsurarius erat đ facili,interpretamur contra ipsum.ad hoc.ff. de act. emp.& ven.Iul.§.idẽ.ff.ad Maced.sed Iul.§. qđ dr̃.de leg.3.nũmis.C.de epi.audi.nemo deinceps.& ad hoc facit qđ no.s̃.de his q̃ vi metusve cã fiunt. §. qualiter distinguat.& de contrahẽ.emp.& ven.§.qualiter.sub §.illud aũt.ver.seq. Sed nunqd creditor tenet de fructib.pcipiendis?Ita vr̃ expressum.C.de pig.acti.l.2.& đ partu pig.l.2.ergo si nõ locauerit fundũ vel domũ, vr̃ ei imputandũ.ar.ℨ.e.significante. Sed cõtrà qa nõ inuenio decretalẽ,q̃ hoc dicat expressim,vt pareat in superiorib.& ℨ.de vsur.c.j.& c.qm̃.& c.conquestus.q̃ dñt ipsum tñ teneri de perceptis necessariis:tñ expẽsis deductis,qa fructus is intelligit, q supereſt deductis expensis, vt C. de fru.& li.expen.l.j.& iõ ẽt malè fidei possessor expensas ipsas deducit,quas fecit gra querendorũ,colligendorũ,& cõseruandorũ fructũ, vt C.de pet.hære.l.si à dño.§.vlt.& certè improbè exigit debitor fructus prouenientes ex artificio acqsito sumptu creditoris.ff.de rei ven.cęterũ.&pro hac via vr̃ casus.ff.de pig.acti.q̃is cõuenerit.§.vlt. Itẽ nullus tenet de percipiendis,nisi malę fidei possessor,vt no. C.de rei ven.certũ.§.de resti.spo.grauis.ff.de rei ven. si nauis.& l.fructus.& de pet.hær.itẽ veniunt.§.si possessor.& §.fi.& l.se.& l.sed si lege.§. si ante litẽ.Itẽ ita haberet necesse colere,vellet,nollet.qđ nõ est dicendũ,qa nec debitor ei libẽter redderet boues, si amitteret:ergo nõ debet ab eo exigere quot colat suo periculo,& fructus reddat.arg.C.de sol.l.pe.ff.de dam. infe.qui bona.§.si qs.qa nec tenet colere, nisi p spãle pactũ.arg.ff.loc.& con.ea.l.C.de allu.l.vlt.nec ẽt malæ fidei possessor cũ titulo tenet de pcipiendis,vt C.đ rei ven.si fundũ.Sol̃o.Dicas,p nõ imputat̃,si non coluit nisi fortè hoc feciſſet in fraudẽ,qđ p̃sumit,nisi ꝓ prias possessiões colebat,nõ ita fertiles:sed imputat̃ si non locauit,& locare potuit,qa est in culpa.arg.C. de distr. pig.l.3.idẽ dicas de qualibet re, quã pr̃fa. locare cõsueuisset,siue mobili, siue immobili, vel se mouẽti.ar.ff.de vsufr. sed & si qd.§.& si vestimentorũ.& ff.de pig.act.vel vniuersorũ.& iũge qđ no.s̃.de cõsu.§. & de virtute.ver.itẽ est spãlissima.arg.ℨ. e.illo.ad fi. si non cõsueuit locare,& aliqs cõducere voluit p̃stita cautione: & creditor res ꝓprias ptulit in locãdo,cũ alius peteret obligatas, idẽ vr̃, aliàs nõ imputabitur de re

de re mobili,vel ſe mouente,cùm eſſet ſuo periculo, vt ff.de rei vend.ſi nauis.& ad hoc optimè facit.ff.de bon.auth.iu.poſſ.in venditione.§.j. & l.prætor ait.§. is.& §.præterea.qa & creditor videret furtū cõmittere,ſi aliàs mala fide pignore vteretur, vt Inſt.de obl. q̃ ex delict. naſc.§. furtū.dicas tñ,qđ pacto, ſi de ipſo appareat,ſuper omnib.ſtandū erit.ff.de verb.obli.eũ qui calendis.& no.ſ.depoſiti.§.& inquantū. & cõmodati.§.& inquantū.ver.directa.Non ſolū aũt debitore ſoluente repellitur creditor intentãs hypothecariam actionẽ,imò & idẽ ſeruat in quolibet poſſeſſore,ſi uelit repellere creditores. ff.qb.mo.pig.vel hypot. ſol. Paulus.§.q pignori. Sed & q̃uis ſatisfactũ ſit debitũ, pro quo res obligata fuit, nihilominus creditor ipſum pignus retinere põt ob chirographariã pecuniã.i.perſonalẽ actionẽ.C.ob chirogra.pecu.l.j. & 2.chirographariã intelligas, ẽt ꝓ qua pignus obligatum non eſt,licet inde non extet chirographariũ, id eſt,inſtr̃m:& largo modo intelligas,ꝓ vino, frumẽto,& ſimilib.q̃ conſiſtunt in pondere,numero, & mẽſura,in quib.mutuũ conſtare põt,vt ff.ſi certũ petat. l.2.quia poſsibile eſt oẽm rem in pecuniã conuerti, vt C.de conſt.pe.l.2.ff.de verb.ſig.l.4. Et hoc verũ eſt in pignore cõuentionali, ſecus in iudiciali, ſm d.m. pinguius.n.ius habeo in conuentionali, qđ traditur mihi de cõſenſu dñi, q̃ in iudiciali,quod traditur eo inuito. arg. contrà:quia ſi vnus creditor mittitur in poſſeſsionẽ,prodeſt aliis.C.de bon.autho.iud.poſſ.l. vlt.ff.de bon.auth.iud. poſſ.cùm vnus.ſi ergo prodeſt aliis,multò fortius ſibiipſi.arg.C.de nat.lib.l.penul. Vnum tñ notabis, ꝙ hodie pro vſuris non vr̃, ꝙ poſſit retinere pignus, quantumcunque pro ipſis obligatum ſit,quia penitùs illicitæ ſunt.ff.de pign.act.ſolutũ.§.j.& 2 Itẽ ad hoc,vt creditor efficaciter intentet hyoothecariã, neceſſe habet probare rẽ fuiſſe obligatam eo tpe,quo obligauit, niſi gñaliter utat̃ hypotheca.ff.e.& quę nondũ.§.qđ dr̃.Habet locũ hypotheca, quoties pecunia ſoluta non eſt,q̃uis condemnatus ſit debitor vel fideiuſſor: habet.n.ſuas conditiones. ſ.ſi ſoluta ſit pecunia, vel aliàs ſatisfactũ.ff.e. grege.§.ẽtſi creditor.& §.ſi cum defenſore.Creditor tñ habens ſpecialem & generalem hypothecam, nõ extẽdet manum ad generalẽ, dum de ſpeciali ſibi ſatisfieri põt,vt C.eo.q̃uis.Ex conuentione etiam ſpeciali poteſt creditor pignus authoritate propria accipere:ſed vrbanius faciet, ſi per prętorẽ hoc poſtulet.C.e.creditores.& de pign.act.pignoris. & iunge quod no.contrà,de conſu.§.qualiter. ver.quid ergo.

10 **Quo ordine,** † & inquantum fiat condẽnatio. Si ordine iudiciario intentat quis hypothecariã, & conueniat debitorẽ, lis æſtimabitur vſque ad quantitatẽ debiti,& ẽt contra ipſum in litem iurabitur, ſi dolo deſiit poſsidere:ſi extraneum,condemnabitur,quantũ in litẽ iurãtum erit:ſed ſi ſine culpa deſiit poſsidere debitor ad debitũ tenetur,extraneus ad intereſſe.Sed & ſi poſſeſſor per contumaciã nõ reſtituat,põt creditor eligere iuſiurandũ in lite contra ipſum, vel quod res manu militari ei auferatur. ꝙ ſi fortè res abeſt, ſi cauerit reſtituꝝ ſe,poſſeſſor abſoluitur,vt ff.eo.ſi fundus. §.in venditionem.& l.ſi inter.§.vlt. Eſt aũt hæc actio in rẽ,vt C.eod.pignoris. & arbitraria,vt Inſt.de act. §.præterea. Itẽ quandoque tollitur decennio,q̃nque vicennio,quandoque tricennio,quod dic,vt noat.ſ. de reſcri.ſub rub.de præſcrip.rer.immob §.quæ exigantur.ſub §.hoc quo ad res. ver.hæc aũt quadrage-
a naria pręſcript.& ſequent.§.ª

QVM cõſtet,&c. In primis pone caſum, ꝙ Titius frater Ioãnę mulieris,& auũculus Margaritę,Raynal.nepotẽ ſuum, & filium prædictæ Ioannę inſtituit ſibi hæredem,dicens ita,R.nepotẽ meũ mihi hæredem inſtituo:ſi verò moriatur,in pupillari ætate, ſubſtituo ſibi ſororem meã Ioan.quantum ad vſumfructum inſolidũ. Mart.aũt neptem meam ſibi ſubſtituo, quãtum ad proprietatem & inſolidum.mortuo igit̃ Titio, & poſt ipſum Ray. in pupillari ætate,petit Mart.ꝓprietaria à Ioan.amita ſua vſufructuaria, vt ſibi caueat. quærit̃ quid iuris? Ad p̃dicta rñdet Papa, & accedit, ff. de vſufr.leg.vxori meæ.& Inſt.e.§.j.vel pone ſm l.ff.de vſufru.accre.mulieri.vel ſm aliam.ff.vſufr. quẽad.cau. ſi vſu mihi.hic videndum, Quid ſit vſufructus, Qualiter conſtituat̃, In quibus rebus conſtituatur vſufruc. Quemadmodũ caueat vſufructuarius,Et qualiter amittatur.

11 **Quid ſit** vſusfruct'. †Ius alienis reb.vtẽdi,fruẽdi,ſalua rerũ ſubſtantia:eſt enim ius in corpore,quo ſublato & ipſum tolli neceſſe eſt,vt ff.eodem.l.j.Inſtitu. eod.in princ.Benè dicit ius. per hoc enim innuit,ꝙ non loquitur de fructibus fundi, qui corporales ſunt, ſed de iure percipiendi.i. ſeruitute. ff.de ſeruit.l.j.quæ eſt incorporalis. Inſt.de reb.corp.§. iõque q̃uis interdictũ, vnde vi, nõ intentet̃ principaliter ꝓ preb. mobilib. tñ vſufructuario neceſſariũ eſt, ſi ſemel poſſedit. aliàs vſumfruct.per confeſ.act. vendicabit.ff. de vi & vi arm.l.3.§.vnde vi,interdictum.& §.ſeq.& ꝓ hoc remouet̃ vaſallus ſuperficiarius, q ſm Azo.habet dñium vtile,vel ſm dñm meũ,vtilem actio.ut ff.ſi ager vecti. uel,emphyt. per l.j.2.& 3.Alienis iõ dicit

Nõ ineptè ex Mar. ſubiiciemus ſupiorib. pignorũ rubricellam, ad quid dator.ad qd exceptor pignoris tenetẽ.Qua in re idẽ in hæc verba ſcripſit: Pignoris dator tenetẽ ſoluere debitori, ſi pignus periit abſque culpa creditoris, vt Inſti. quib.mo.re cõtrah. obl.§.ſi. nĩſi id actũ ſit,vt amiſſo pignore liberet debitorẽ. C.de pig.act.l.quæ fortuitis.Itẽ impenſas à creditore in pignore bona fide factas reddere dẽt, niſi fuerint immoderatę.ff.de pig. act.l. ſi ſeruos. Similiter nec rẽ vni pignoratã põt alteri pignori dare, alioqn crimine ſtellionat' poterit accuſari. vt ff. đ crimin.ſtell.l.j.& fin. niſi res talis ſit, qđ ſufficiat.ff.de,pigno.acti.l.ſi quis in pignore § fin.Itẽ ſi debitor rem alienã ſcienter pignori dederit abſq; dñi voluntate,vel rẽ obligatam ſubripuerit, crimini ſtellionat' ſubditus erit. C. de crim.ſtel.l.2.& ff.e. l.3.Creditor aũt debito ſibi integrè ſolutio, pignus tedde re tenetur, vt C.de luitio.pig.l.ſi. Debito tñ pro parte ſoluto, pro reliqua parte totũ pign° remanet obligatũ. C. de diſtr.pig. l. quãdiu. Itẽ tenetur reddere pignus alii nõ obligatũ nec deterioratũ.ff.eod.l ſi cùm vẽderet. § venit.& §.creditor. Itẽ qñque ĩ fraudẽ pigno

ris res vendit̃,vbi cõmittit̃ frequenter vſura,id qđ ex forma cõtract', & ex corrupta intẽtione emptoris & vẽditoris, & ex cõparatione precii deprehẽdi põt.extrà, e.tit.illo vos.& de emp.& ven.ad noſtrã.& de act.em.l.Iulianus.§.ibid. Itẽ q̃buſcunq; res pignoreĩ debẽt fructus cõputari in ſortẽ,deductis tñ expenſis ẽt ſi res trãſeat in manus multorũ creditorũ,& ſtatim cũ fructus adæquatur ſorti,poſſeſsio rei pignoratę reddi debet dño ſuo.extrà,eo.ti.cũ contrà.C.vbi de hoc in gl.non potuit.Itẽ pignus recuperari põt à debitore q̃cunque voluerit,niſi ſit diſtractũ.C.de diſtr.pig.l.ſi pignus.Itẽ ſm quoſdã, põt quis vendere pignus vltra terminum, ẽt inuito & contradicente creditore, niſi offerat debitũ vltra terminũ,& eo bona fide vendito:ſi minus accipi põt agere ad ſupplementũ.Si verò plus,tenet̃ reſtituere debitori. Circa vendi tionẽ verò talis diſtinctio facienda eſt, q̃a aut fuit pactũ, ꝙ liceret vẽdere,aut ꝙ non liceret,aut de hoc nulla fuit mẽtio.Primo caſu dẽt nũciare creditori,& poſtea vendere,aliter non. In ſecundo caſu ẽt põt vẽdere,ſed prius tenetur,& dẽt nunciare creditori, vt ſoluat, ꝙ ſi nõ ſoluerit, põt vendere,aliàs ſi ante trinã denunciationem vendiderit, furti tenetur. In tertio caſu ſufficit vna denũciatio:& poſtea elapſo biẽnio, poterit fieri vẽditio.ſimiliter ſi pignus caſu fortuito, vel ſine culpa ſua perierit,vel deterioratũ fuerit,nõ tenet̃ creditor, ſed ſi dolo vel culpa ſua,tenebit̃. Similiter ſi creditor vltra terminũ impignorauerit alteri, authoritate ſua,ẽt cũ licentia debitoris,vel contra voluntatẽ; põt. ſed oẽs fructus,quos ſecundus creditor recepit,ſibi computant in ſortẽ,niſi debitor ipſemet obligauerit pignus ſuum ſecundo creditori. Martin.

dicit, quia res propria seruire non potest. ff. de se. vrb. præd. in re cõi. ff. si vsusfr. pet. l. vti frui. in prin. Rebus quibuslibet, nisi vsu consumantur, vt Inst. e. §. constituitur. ff. si cert. pet. l. j. in fin. de hoc dic vt nota. ℣. §. in quibus rebus. Vtendi: per hoc remouetur creditor, qui si pignore vtatur, furtum committit, nisi crederet dñm permissurum. Institut. de oblig. quæ ex delic. nasc. §. furtũ. Fruendi: vt remoueatur nudus vsuarius, qui ad quotidianum vsum vti potest, sed non potest vendere nec capere vltra quã sibi necessariũ sit. Instit. de vsu. & habi. §. j. Salua rerum substãtia, id est, præstita cautione de saluanda substantia. & sic cautio est de restr. ℔m quosdam. arg. C. eo. l. j. & ff. de vsufru. leg. l. vxori. alij contrà, quia & sine cautione vsusfructus est. arg. ff. de vsufru. ear. rer. quę vsu con. hęc senatus. §. si pecuniæ. & quemadmodum serui. ami. si patrem. §. j. & qñ dies legat. ce. cùm ita. §. cum seruo. Et quia sunt casus, in quibus nullo modo prȩstatur cautio. ff. vt in poss. leg. l. j. §. si ad fiscum. C. de bonis quæ lib. l. vlt. ff. vsufr. quẽad. cau. si vsufr. §. illud. & §. planè. Dicas, ꝙ verba sunt de definitione, sed non cautionũ, vnde sic expono, salua rerum substantia, id est, dummodo non pereat substantia. q. d. ita debet vti & frui, quod non consumat substantiam rei, quia tamdiu durat vsusfructus, quãdiu substantia, & ideo consequẽter iũgitur: est enim ius in corpore, &c. dic ius, id est, seruitus, scilicet, personalis, secundum d. m. & sic excludit emphyteuta. & quia talis benè vendit ius suũ, & distrahit, & cedit, ut s. de loca. c. ult. sed vsufructuarius hoc non potest. ff. de peric. & commod. rei vendi. necessario. §. penul. & de iure do. si usufruct. quod de ipso iure intelligas: nam fructus vẽdere potest, vt ibi, & ff. e. non vtitur. & l. seq. Vel dic ius in corpore, id est, forma corpori inhærens, quo scilicet corpore, puta domo, in qua habetur vsusfructus, destructa vel chasmate perempta, & ipsum ius tolli necesse est: nam corpore ipso perempto, & ipsum ius perimitur. ad hoc ff. pro socio. verum §. pe. & not. ℣. e. §. fin. Et iste vsusfru. dicitur formalis, qui etiã à proprietate recepit separationem. Insti. eo. §. 1. & dic vsumfru. id est, quia postea dicitur vsusfruct. nam ante separationem non dicitur vsusfruct. nec post separationem separatur. Causalis aũt vsusfr. dicitur, quem aliquis habet causa dominij, & talis non dicitur seruitus, vnde non petitur confessoria, sed negatoria, qñ negat ipso inuito ius alij esse fruendi, & sic vendicat ratione dñij. ff. de except. rei iud. si cum argentum. §. pen. & ff. de pact. si vnus. §. antepe. sed primus vsusfructus, scilicet formalis, dicitur pars dominij, cum vsufructuarius loco dominij habeatur: quia fructus ei tanquam dominio acquiruntur, & accessiones, & seruus ex opera, & re sua ei acquirit, & ei de damno infecto cauetur, & seruum pro noxa defendit. ff. eo. arbores. §. j. & l. 7. & l. sed & si quid. & l. hactenus. §. Neratius. & l. serui. tñ formã proprietatis vsufru. mutare non põt. q̃uis ẽt in melius inuito ꝓprietario, vt ff. e. fructuarius. & l. nouũ. & l. vsufru. sed in veritate pars dñij non est. arg. ff. de vsuc. iusto. §. non mutat. & de acquir. poss. si quis fundũ. §. vlt. & de fideius. si à reo. § fideiussor. ff. e. si Titio. §. vlt. Sed secundus. s. casualis, pars dñij est: qui ratione proprietatis cõpetit ius seruiendi, vt ff. de verb. sig. iustè. primus vsusfructuarius. s. formalis, verus dr̃, & est quasi verus, qui consistit in pecunia, & in rebus quæ vsu cõsumũtur, vt dicam ℣. §. & in quib. reb. Est & legalis. nã à lege dat patri vsusfructus in rebus aduentitijs filiorum alienatione ꝓprietatis eidẽ penitus interdicta: sed non põt accusari de mala administratione. Inst. p quas person. no. acqr. & C. de bo. q̃ lib. cùm non solũ. ead. l. cùm oportet. rñ. j. & §. non aũt. potest tñ filius iudici denunciare, si pr̃ malè administrauerit, sicut & libertus denunciat iudici seueritatẽ patroni, non tñ accusat. ff. de offi. p̃fe. vrb. l j. §. qđ aũt sic intellige cap. qđ vr̃ dicere, qđ conqueri possit. 2. q. 7. quęritur pr̃ de malo filio, & iudex hoc audito debet inquirere veritatẽ, & interponere partes suas. expedit. n. rei pub. ne quis re sua malè vtatur. Instit. de his qui sui iuris sunt. §. sed hoc tempore. sed & interest principis, habere sub se locupletes. in authen. de iudic. sine quoquo suffragio. §. cogitatio. col. 2.

12 Qualiter constituatur † inter viuos. Pactionibus, & stipulationib. Itẽ in iud. fami. herciſc. & cõ. diuid. vt si iudex alij proprietatem adiudicet. alteri vsumfruct. ff. e. l. 6. §. j. Itẽ in testamento. ff. eo. l. 6. rñ. j. Insti. e. §. j. Quid si quis dicat in testamento suo, Vxorem meam relinquo dñam & vsufructuariam oĩum bonorum meorum, q̃diu alium virum non duxerit: nunqd vr̃ dña uel vsufructuaria vel vsuraria tm̃? Quã uis hæc qõ diuersimodè ꝑ diuersos doctores terminata sit: dicimus tamen ipsam dominam ad tps, vt satis probatur ff. de au. & ar. le. species. & ff. de vsufr. earum rerum quæ vsu con. l. fin. & arg. ff. ad Treb. cog. & ff. de leg. 3. vxorem. rñ. j. & de hęre. insti. his verbis. talis tñ proprietaria temporalis nihil alienare põt, de his quæ relicta sunt: q̃uis fructus suos faciat. arg. de dona. quæ sub modo. l. 2. & 3. & cõia de leg. l. fin. & auth. res quæ subiacent restitutioni. põt tamen contractus laudare, & laudissimum recipere. nec per hoc vr̃ facta conditio hæreditatis deterior, sicut nec ecclesiæ, si prȩlatus beneficia vacantia conferat, vel electos confirmet, cùm talia ad manus suas retinere nõ possit. s. de inst. c. fi. & de offi. archipre. c. fi. vel feuda antiqua concedat. s. de feu. c. 2. Sed quid si talis testator reliquit hęredem suũ legitimũ? Dic ꝙ nõ potuit grauari in legitima sua, neque quo ad proprietatẽ, neque quoad usumfr. vt C. de inof. testa. qm̃. & in authen. nouissima. & l. nouissima. & l. sancimus. §. cùm aũt quis. Sed nunquid tali cõpetit quęrela? Et dic vt no. ℣. de test. §. qualiter infirmatur. sub §. itẽ ꝑ querelã. Quid si cũ non haberet filiũ testator reliquit hęredẽ extraneũ? Dñt quidã, ꝙ tunc habebit vsumfr. in solidũ oĩum bonorũ, ẽt nominũ, q̃uis etiam non fuisset ei relicta proprietas, sed vsufru. tm̃. ff. de vsufruc. leg. l. vxori meę vsumfructũ lego bonorum meorum. & l. vxori vsumfruc. Tu dicas hoc verum, vbi proprietas est legata, vt s. secus, si vsusfr. nam tũc alius scriptus hęres quartã suã detrahit de vsufru. & si plures sunt, quilibet quartã suã habebit, vt ff. de vsufr. oĩum. & l. si mihi, & tibi. Sed in hoc casu qñ scilicet, vsusfru. tm̃ relictus est, hoc notabis, ꝙ si talis vsufructuaria ante satisdationem, de qua loquit ℣. eo. c. fi. prȩstitam fructus perceperit, ipsos amittit, vt in patrocinio bonorum cõputari debeant, vt ff. de vsufru. le. vxori vsufructu bonorum legato. Hoc ẽt notandum, ꝙ vbi maritus aliquid relinquit vxori, si ẽt post mortẽ viri appareat matrimonium, fuisset illicitũ tale relictũ, qdquid occasione relicti percipit mulier, reuocat, vt ff. de vsufru. lega. vxori maritus per fideicõmissum. qđ intelligas, vbi vxor habuit malã fidẽ. arg. ℣. de cland. desp. cũ inhibitio. §. si quis verò. & seq. alioqn cõtra. ar. ℣. qui fi. sint leg. ex tenore. & intra qnquenniũ tm̃, vt apparet in his q̃ no. ℣. de clãd. desp. §. si sup uerbo, ẽt in conspectu eccl. falsa autem accusatio uxori nõ oberit. ff. de usuris. maritus. Non obstat his quę s. dixi-

diximus illud quod consueuit opponi, ꝙ in tali relicto vī testator sibiipsi fuisse contrarius, quia per hoc quod dicit dñam,innuit ipsam proprietariā:qđ dicit vsufructuariā;contradicit.ergo cōtraria dicēs,&c.C. si ser.exce.se.mi.man.l.vnica.quia intelligendū est de casuali vsufructu,de quo not.s̄.eo.§.qd sit vsusfructus. ver.casualis.vt bñ probant superiora iura. Itē non obstat interpretatio facta per doctores, q̄ dixerunt,ꝙ p hæc verba videatur relicta sibi sustentatio sua tm̄,qua si videatur vsuaria tm̄,quia & contra verba,& contra mentē interpretati sunt: & si fortè mori fuerint ex eo ꝙ hæres nondū nomen hæredis vī habere, huic satisfacimus.s̄.e.ver.sed quid si talis.& ver.quid si cùm nō haberet. Igitur ad contrariam interpretationē,& plenā faciendam,mouet nos verbor.signifi.C.eo.verbis. & l.j.ff.de lega.3.nō aliter.nec non testatoris mens & intentio quæ talis fuisse præsumitur, tū rōne spālis affectionis, quam maritus ad vxorem habere consueuit,arg.ff.de lega.j.si qñ. C. de legat. cùm alienā.ff. de supel.leg.l.Labeo.tū rōne vltimę voluntatis.s̄.đ don. cum dile.ad fi.tum rōne modi appositi. s. q̄diu alium virum non duxerit. per hoc.n. inducitur ad castitatē seruandam,cuius sumus amatores. in auth.in quibus mod.na.effi.leg.§.illud quoque.coll.6.ficq; triplex funiculus fortiter operatur.arg.s̄.de trēu.& pac.c.j.& đ offi.cust.c.2.& accedit quod no.j̄.de condi.appo.§.fi. sub§. illud in summa.Sed qd si talis non iuducat aliū virū,ad turpē amatorē?& quidē erit multo magis punienda,vt in auth.de resti.& ea quæ parit in 11. mense. §.verum si quidem coll.4. Sed quid si testator nullum alium hæredē instituit,nec sibi substituit, nec eā hæreditatē restituere rogauerit,tñ & si filios non haberet, habebat tm̄ consanguineos,q̄ sibi succederent ab intestato,qs hēt hæc bona,tali vxore moriente, vel secundas nuptias cōtrahente:cōsanguinei mulieris nō, qa tpe illo, quo illi succedere deberent, nō inueniunt̄ in bonis mulieris:ergo non pñt succedere in bonis, q̄ ad ipsam non pertinēt.ff.de reg. iur.hæreditas.& hoc expresim probat̄ ff.de annuis leg.l.3.cōsanguinei testatoris nō,qa tpe illo quo testator dedit, ex vi relicti inuenit̄ in eis mulier insolidū ius habere, ergo in eo qđ insolidū ad aliā pertinet, succedere nō pōt,p eandē l. hæreditas.& ff.de vsufr.l. qui fructus p̄diorum.sed neque mulieri succedunt,qñ desinit esse dña,quia ei nihil attinent, succedit ergo fiscus in bonis sic vacantibus.C.vnde vir & vxor.l.vnica.& de bon. vacan. l.j. & l.pen.li.10.sed non ita est, imo ad hæredes mariti deuolui debent,quia & in vita mulieris desiderare possent, vt eis caueat̄ de bonis ipsius post mortem mulieris reddēdis nō deterioratis,vt C.de lega. l.fi.ff.vsufr. quēadmodū caue.l.j.§.j. nā talis mulier similis est vsufructuarię,cùm morte proprietas finiat̄.ff.be ann.leg. in singulos.& ff.eo.tit.si qs ita legauerit.& l.cū defuncta.§.Sēpronio.ff.de vsufr.lega.patrimonij.& l.cū ita. & hoc traditur ꝑ regula in omni casu restitutionis faciendæ,in auth.de nup.§.si verò vsufr.& §.p̄ced. in fin. col.4.& accedit.ff.ad l.Falc.l.j.& §. si in annos. & ff.qñ dies leg.ce.cùm in annos.& l.seq. In fine nota.ꝙ si cui relinquatur vsusfru.omniū bonorū, tenet̄ æs alienum soluere de ipsis bonis: secus,si certarum rerū relictus sit vsufructus.ff.de vsufr.leg.l.fi. Itē proprietarius pōt in aliū proprietatē suæ rei transferre, retento vsufructu,in quo vī possessio tradita.C.de don.quisqs. Item constituitur vsusfructus à lege,vt dictū est s̄.eo.§. ꝑxi. versi.& est legalis.& alibi.nā mater, q̄ succedit filio cū fratribus eius, in rebus paternis habet vsumfructum tm̄. Item si transit ad secundas nuptias post annum à tpe mortis viri, omniū quæ lucrata est à marito, hēt tm̄vsumfructum proprietate ad filios delata.in auth. de nup.§.huic.C.de secun.nup.l.3. Itē ex die ad diem constituitur vsusfru.non tñ relinquitur in die quo desinit.ff.eo.Titio.& pro parte diuisa & indiuisa constituitur. sed si portionis fit mentio, & nō dicat quotæ, de dimidia intelligitur.ff.e.ēt.ff.de verb.sig.nomē filiarū.§.portionis. Et mortuo eo qui vsumfructū ꝑmisit,hæredes pro hæreditaria parte conuenirnt. & pro l.Falc.& ipso iure minuitur.& cùm ex cōi prędio debeturis qui defendit pro parte sua tm̄ restituit̄,& pro eo cōi diuid. agitur:& in venditionē bonorū ēt vsusfructus venit.ff.eod.l.4.&.5.& famil. herciſc. & puto. §.2.& de bon.auth.iud.pos.l.in venditio.ff. de damn. infect.qui bona.§.& superficiarium.

13 In quibus rebus constituitur † vsusfructus. In fundo rustico & vrbano,& ędibus, & in seruis & iumētis,& cæteris rebus ēt sterilibus, exceptis his quę vsu consumuntur. Insti.e.§ constituit̄.ff.e.stat̄.§.j. & hęc vera sunt đ vero vsufructu formali:qui s̄.eo.§.quid sit vsusfructus,descriptus est. sed vtilitatis causa receptum est,sed qua si verus,vt est in his quæ in vsu consumuntur, cōstitui posit non dico verus.ergo in pecunia, vino,frumento,oleo,& similib.vt Inst.eod.§.sed utilitatis cā.ff.de vsufr.ear.rer.quę vsu con.l.j.2.& 3.& l. in stipulatiōe. ff.e.sed & si quid.§.& si uestimentorum.& in vestimētis scenicis,& annulis aureis,& cęteris apparatibus, quę ēt locari potuerunt, si ipse diligēs paterfamilias locaturus erat,vt in ꝑxi. §. vel qđ dicit de locatione, restringitur ad duo tm̄ genera uestimētorum, de qb. ibi loquitur. Pertinet aūt ad usumfructū lac,& lana, agni,& hœdi,& uituli. & si in singulis animalibus hēt usumfructum,& aliquod moriatur,usufructuarius nō tenetur. Sed si ususfructus uniuersitatis,uel gregis relictus sit, tūc submittere tenet̄ loco mortuorū:alia noua,qua submissione facta,uetera ad ipsū ꝑtinent.ff.e. uetus.l.ul.& l.qd ergo.Inst.đ re.diui.§.sed & si gregis.

14 Vsufructuarius † quemadmodū caueat? Rńdeo,in uero vsufructu cauet,ꝙ ipse vtatur,& fruatur arbitrio boni uiri,& đ restituenda re,uel eo qđ' ex ea extabit finito,usufruc. ff.usufr. quemad. caueat.l.j.& per totum. Hęc cautio seu satisdatio à testatore non pōt remitti. C.e.l.j.& 2. q̄uis satisdatio legati uel fideicōmissi remitti possit. C.ut in posse.leg.l.2.& l.scire.Hoc tñ fallit in casibus, in quibus cautio huius non pręstat̄. s.in fisco fructuario, & in patre qui habet usumfructū in rebus filiorū aduentitiis, & qñ certū est proprietatem ad usumfructuarium peruenturā, quorū cōcordantias inuenies notatas s̄.eo.§.quia fit.uersi. quia & sunt casus.Sed in qua & si uero usufructu. formalis fit res,in qua reljnquitur ususfruct.ipsius ususfructuarij,caueat tñ de restituenda consimili quantitate uel in summa.ut in cō cor.fig.s̄.§. in quib.uer.j.ibi,sed utilitatis causa,&c. & debet fieri restitutio ꝑprietario,uel hęredi. & hoc dicit hęc decret.j̄.eo.cùm constet.

15 Et qualiter amittat̄. † Hoc meritò uidendū est. ut sciamus qñ fiat restitutio ꝑprietario, uel hęredi eius:& certè amittitur morte usufructuarij,ut hic,& maximè capitis diminutione, & media: sed minima non amittitur,& si res perierit in qua relictus erat,amittitur. Inst.e.§.finitur. ff.quib. mo.usufr.amit.l.j.& per totū.C.do.l.pe.& hoc sine cōstitutus erat,siue constituendus.ff.e.qui usufr. §.stipulatus. Est autē maxima capitis diminutio,cū aliqs simul & libertatē & ciuitatem amittit.s. quia efficitur

a Anathema.] Adde q̃ſit differẽcia inter anathema & excõicationẽ, Vide in c.oẽs.3.q.4. itẽ anathema æquiparat deportato, ſm Bal. in c.cũ ab eccleſiarum.in 1.col. de offic. ordin.

a Quis dicat fideiuſſor.] Adde Doct. in rubric. eo. tit.

ſeruus pœnæ ꝑ delictum ſuum, vel quia ꝑ ingratitudinẽ redigitur in ſeruitutem. Minor verò, ſiue media eſt, cũ ciuitas quidẽ amittitur, libertas verò retinetur: & qa aquæ & igni ei interdictũ eſt, vel in inſulam aliqs deportatus eſt. Minima autẽ capitis diminutio eſt, cũ ciuitas & libertas retinetur, ſed ſtatus hominis commutat, qđ accidit in his, qui cum ſui iuris eſſent, facti ſunt iuris alterius. Inſti. de capi.dimi.§.maxima.& §. minor. & §. minima. Primæ duæ mortes ciuiles ſunt. ff. pro ſocio. verũ. §. ſocietas. nõ aũt minima. vnde omnia iura tranſeũt ad patrẽ, cui ſe quis arrogandũ donat. Inſti. de acq. ꝑ arrogationẽ. §. arrogationẽ. ſic C. de ſac. ſan. ec. auth. ingreſſi. ℨ. de teſta. §. ingredientib. Maximæ põt anathema, [a] ſiue maior excõicatio cõparari, de quo habes 11.q.3. debẽt. minori autem ſiue mediæ excõicatio minor. vnde in primo caſu clericus amittit fructus ꝓbendæ ſuę. ſ. de appel. paſtoralis. in fi. in ſecũdo verò à ſacrorum eccleſiaſticorũ participatione remouet. ℨ. de cle. excõ. min. ſi celebrat. Minimæ peccatum mortale, qa ſtatus hominis vtrunq; cõmutat, imò & multũ. vt patet ſ. de coha. cle. & mu. c. vlt. Hoc aũt no tandũ, ꝙ vbi vſufructus ciuitatis relinquit, nõ amittit minori ſpacio 100. ann. ff. e. vſufruc. niſi forte in ea ararrũ inducat qa tũc ciuitas eſſe deſinit, vt paſſa eſt Carthago. ff. qb. mod. vſuſtr. amit. ſi vſusfructus ciuitari, & habitatione domus relicta, põt domus inhabitari & aliis locari, vt C. e. cũ antiqtas. Etſi plures ſunt vſufructuarij, vno mortuo acquirit aliis pars ſua iure accreſcendi ff. de vſufr. accre. ꝑ totũ. iõ dicit lex, ꝙ qñ totus vſufr. amiſſus eſt, redit ad proprietatẽ. Inſt. e. §. vlt. Sed ſi ꝑ parte tm̃ amitteret, non rediret ad ꝓprietatẽ. ff. quib. mod. vſusfr. amit. accepta. Et ſunt hæc in arg. ꝙ ſi duob. clericis det aliquod beneficiũ pro indiuiſo ad uitã ſuã, vno mortuo, vel remoto, pars ſua ſuperſtiti accreſcat pro & cõtra. ℨ. de iur. pa. poſtulaſti. Quid ſi vſusfru. relinquit alicui, quouſq; pupillus ad pubertatem peruenerit, & intra annũ moriat pupillus. Itẽ qd ſi donec talis à furore reſipuerit, & ſtatim moriatur, non extinguit vſusfr. C. e. ambiguitatẽ. Vſusfructus ẽt amittitur, non vtendo ſpacio decẽnij inter ꝑſentes vel 20. inter. abſentes. C. e. l. pen. per quã legem dixit Bul. vſumfructũ rei mobilis ſpacio triẽnij amitti. arg. ibi, q̃ ẽt ſi dñium vendicabat, &c. nã ſi dominiũ acquirit, quod plus eſt, quare non vſusfr. qđ minus eſt. Azo contrà. nam per vſumfr. non acquirit exceptio, ſed dñium. C. de pact. traditionib. ff. de vſuc. l. 3. ideoq; vſucapione nõ extinguitur vſusfructus. ff. de vſuc. iuſto errore. §. nõ mutat. ff. e. locũ. §. j. & ꝙ idẽ ſit in rebus mobilib. probatur C. de ſerui. l. penu. põt tm̃ pro Bul. rñderi, quod illud quod dicit de decennio, eſt ad res immobiles reſtringendũ. nec obſt. ꝙ vſusfr. non extinguatur vſucapione, quia illud verũ, ſi vſufru. quolibet anno vſus fuerit, puto Azo. ſnĩam veriorẽ, ꝑ l. C. de ſeruí. l. pen. ibi, oẽs ſeruitutes. & ibi, in omnib. huiuſmodi. nã vſusfr. ſeruitus eſt, vt patet in his q̃ no. ℨ. e. §. quid ſit. ver. alienis. nec obſt. C. e. l. pen. qa ſubaudiri dẽt ibi, vbi dicit, quæ ẽtſi dñium vendicabat. ſ. rerum immobiliũ, bona fide & iuſto titulo poſſeſſarum. hoc ẽt innuitur in verbis ibi ſequentibus. ibi poterat eum præſentem, vel abſentem excludere: nec enim in vſuca. ſed in præſcri. long. tẽpo. tm̃ diſtinguitur, inter præſentes & abſentes. dicendum eſt igitur, quod loquitur de præſc. long. temp. & ſic concordat cũ alia l. C. de ſerui. l. pen. tm̃ rõnem Azo. non approbo. ſed hæc eſt, quia inrentio vſucapionis eſt à q̃ſtione ſeruitutis ſeparata, ſicut alias dicit lex in pignore, vt no. ℨ. de ꝓſcri. ſub rub. de præſcr. rer. immob. §. fi. & hoc ẽt ꝓbat lex dicta. ff. de vſufru. iuſto. §. non mutat. Itẽ res in qua habeo vſumfr. formalẽ, aliena eſt: res verò in qua habeo cãlem, ꝓpria, vt patet in his quæ not. ℨ. e. §. qd ſit. ver. alienis. & ver. cãlis. prę ſumit aũt ius, quod naturaliter poteram magis eſſe negligens in re aliena, q̃ ꝓpria, & iõ magis voluit ſubuenire. per quę apparet, ꝙ licet ꝙ id quod plus eſt, acquiratur per vſumfr. nõ tm̃ quod minus, quia natura hoc non patitur, ergo lõgo tpe tm̃ non amittitur vſusfr. ſed tunc dicas perſonalem actionẽ, quæ pro vſufructu competit, nõ amitti ipſo iure, ſed per exceptionem, qa tps non eſt modus tollendę obligationis. ff. de act. & obl. obligationum. §. placet. In hoc aũt caſu amittitur qñ diu q ſaltẽ per aliũ vtitur, vel precium hẽt, quo vendidit, licet emptor non vtatur: amittitur aũt, & ſi alius vtat, ſed nomine vſufructuarij. ff. e. arboribus. §. vſusfr. & §. ſeq. & l. non vtitur. & l. ſeq. quia pro precio. ff. quib. mod. vſusfr. amit. l. antepe. Sed & confuſione amittitur. cũ ſ. ad proprietarium rediit. ff. quib. mo. vſusfr. amitt. ſi ſeruus. Diminutio ẽt numero gregis, cuius vſusfr. relictus erat, intm̃ ꝙ grex eſſe deſinat, amittit vſusfr. ff. q. mod. vſusfr. amit. l. fi. Secus eſt, ſi nõ gregis, ſed corporũ relictus eſt vſusfru. ff. quib. mod. vſuſtr. amit. qd tm̃. § j. Itẽ amittitur rei mutatione, ſup quo vide qđ not. ℨ. ff. e. quoties. §. fi. & ff. quib. mo. uſuſtr. amit. repet. §. pen. & fin. & l. qui tm̃. §. agri. uſque ad fin. l. & l. ubi. & l. ſi cui. & l. ſi ager. & l. cùm uſumfructum.

De Fideiuſſoribus. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Fideiuſſor quis dicatur.*
2 *Fideiuberi pro quo poſſit.*
3 *Fideiuberi quis poſſit.*
4 *Fideiuſſor qualiter fiat.*
5 *Fideiuſſor ad quid teneatur.*
6 *Fideiuſſoris beneficium quod ſit.*
7 *Fideiuſſio inter quos locum habeat.*
8 *Fideiuſſio quando locum habeat.*
9 *Fideiuſſio quando ceſſet.*
10 *Fideiuſſio quid prodeſt ei, pro quo fideiuſſit.*

Præmiſſis tractatibus, quibus perſonæ principaliter obligantur, uideamus an alius ſecũdario ipſas recipere poſſit. Vel ſic, Diximus qualiter ꝑ obligationem rerũ creditoribus caueatur: nunc dicamus qualiter caueatur per obligationẽ perſonarum, & ſic apponamus rubr. de Fideiuſſoribus. qui principalibus obligationibus applicantur, dicentes, Quis dicatur fideiuſſor, Pro quo poſſit fideiuberi, Et qs, Qualiter fiat fideiuſsio, Ad quid fideiuſſor teneatur, Ad qd pro quo fideiuſsit.

1 Quis dicatur [a] fideiuſſor. Qui alienam obligationem in ſuam ſuſcepit fidem, principali nihilominus remanente obligato. Inſtit. eod. in princ. ff. eo. l. j. & 2. Eſt autem nomen fideiuſſoris generale, quia continet in ſe mandatorem & conſtitutorem, & eum qui ex toto in ſe alienam obligationem transfert. q & expromiſſor uocatur. ff. ad Velle. quamuis. §. ſi mulier. Sed differunt hi inter ſe, quia conſtitutor non obligatur, niſi præcedat obligatio, quæ uiribus debita ſit. ff. de conſtitu. pec. l. j. j. §. & §. debitum. & §. ſequen. & l. hactenus. & l. item illa uerba. §. quid adiicitur.

Fide-

Fideiussor verò ipsam obligationē p̄cedit & seq̄tur. Inst.e.§.fideiussor.ff.de iud.non quēadmodum. ff.eo. p̄ot.& l.grege.§.j.Mādator aūt nunq̄ sequit, sed semp p̄cedit obligationē.ff. mand.si verò non remunerandi.§.si post creditā mihi.& l.si filius. Verùm si mādem alicui,ne debitorē suum vrgeat ad solutionē,periculoq̄ meo fore pecuniā,dicā obligabor. vt ibi dicit.

2 Pro quo possit fideiuberi. † Pro omni p̄sona,q̄ ciuiliter& naturaliter est obligata. Vnde pro pupillis & furiosis ēt sine tutoris vel curatoris authoritate p̄ot fideiuberi. ff.e. Marcellus scribit. Quod uerū est,vbi ex re descendit obligatio, vt si in rē cōem, quā cum eis habeo,aliqd impendero, vel si pupillus in rem cōem damnū dederit.ff.de act.& obl.furiosus.aliàs.ff.e.si à reo.§.si à furioso.Itē & pro eo, quia debet hæreditas iacens,fideiubere possum.ff.e.mortuo.Itē & pro fideiussore alius fideiussor interuenire p̄ot. ff.e.si plures.§. vlt.& l.9.in fin.Sed & pro eo qui tm̄ obligatus est naturaliter.ff.e. fideiussor obligari.§.fideiu.accipi.& ℔m omnes efficaciter p̄ot exigi fideiussor.arg.ff.eo.vbicunq;.q̄uis ipse reus exigi non possit,q naturaliter obligatus est, nec obstat quod dicitur,q̄ in plus obligari nō possit,quā principalis.Insti.eo.§.fideiussores plus.n.tm̄ quatuor modis accipitur,vt no.§. de plus pet. quorum nullus in casu proposito adaptari potest.& iunge quod not. j.eo.§.qualiter fiat.vers.refert.Vnde & pro seruo naturaliter obligato mihi dūo suo fideiuberi p̄ot.Insti. eo.§.nec illud interest. secus,si ego dūs ipsi seruo obligatus essem.ff.e.si quis pro eo.§.item si filius.& est rō, quia non posset dari,nisi mihi,sed nemo pro eodē,& apud eundē obligatus manet,vt ff.ad Vell.tutor.nam si mihi condemnaretur, ego sibi tenerer resarcire: ergo dolo facerem,si peterem.ff.de reg.iur.in condemnatione.§.vlt.Secus in casu superiori,quia ibi non acquirit̄ per patrem obligatio filio vel seruo. ff.de pac. dotal. cum dos. Itē pro eo qui tm̄ ciuiliter obligatus p̄ot fideiuberi, sed ei cōpetit eadē exceptio, q̄ & reo. C.de non nu.pec.si cui. Quæ est ergo rō,q̄ in naturali non hēt except.vt no.§. Rūdeo, quia naturalis consistit in sola veritate, non in subtilitate consistit, ideo ipsam nō admittit,sed respuit,sed ciuilis in sola subtilitate consistit,iō ipsam admittit.vel iō quia omnis exceptio à iure ciuili procedit,sicut & actio.Instit.de act.non tm̄ obligatio.vt Insti.de iu.natu.§.ius aūt gentiū.Sed si reus nullo mō est obligatus, vel ex turpi cā, quia contra legem promissum est, nulla est obligatio fideiussoris.ff.eo.qui contra.& l.cū lex.& l.si qs post q̄. Et obligatur fideiussor ei cui debetur, non illi cui victus est cā solutionis faciendæ.ff.eo.si mihi aut Titio.

3 Et quis. † Et quidē quilibet idoneus,in quo requirunt̄ tria. Primùm,q̄ sit fidelis.ar. Inst.de suspe.tut.§.pen.& fin.& §.suspectus.j.ff.de ver. obl.si quis stipulatus.in fi.Secundū qđ sit soluendo.ff. de verb.sign.quos nos hostes.§. locuples. Tertiū,q̄ sit facilis ad conueniendum,vt colligit̄ hoc totū.ff.q̄ satisd.cog.l.2.rñ.j.& l.si verò.§. qui pro rei qualitate. & duab.legi. seq. ei aūt imputandū est, q minus idoneū approbauit tacitè, vel expresè.ff.e.l.3. ff.qui satisda. cog.l. si ab arbitro. possunt tm̄ fideiubere generaliter illi oēs,qui aliàs possunt obligari, de quo dic vt j. de don.§.qs.& s̄.de pac.§.qs. Sed excipiuntur milites,vt C.loca.& condu.milites.Itē excipit̄ monachus,q nec naturaliter obligatur,cū nec velle habeat.12.q.2.nolle. nō dicatis.si tm̄ administrationē habeat,vī obligari de his q̄ ad administrationē pertinent.arg.ff.e.si qs inscio dño. & l.sequ. quod intelligas,qñ administrationi expedit,aliàs contrà,vt sequit̄ j.Item clerici, in auth. de sanct. epi. §.aliud aūt.ideoq̄ dicitur, q̄ clericus inseruiēs fideiusionibus,[b] ab ecclesia abiiciatur. j.e.c.j.& dic inseruiens.i.valde frequenter seruiens.& sic præpositio in,auget,vt not.s̄.depositi.§.vnde dicatur. Dī autē valde frequenter seruiens, qñ indifferenter fideiubet,ita q̄ dilapidatio inde prouenit,vel id est vltra q̄ debet seruiēs,puta vltra summā cōi prouidentia taxatam.j.e. q̄ quibusdam.vel inseruiens.i. non seruiens,quod est qñ fideiubet pro laico,vt 11.q.j.te quidē.in authē.de sanct.epis.§.alium.nam pro clerico fideiubere p̄ot iudicio sisti.C.de epis.& cler.oēs.§.in hac.j.eo.c.2.& 3. Ecclesiam verò cōmissam clericus vel p̄latus pro nullo hodie obligare dēt,vt j.tit.j in quorundam.ex pietate tm̄ moderatè subuenire tenetur. 85.di.non satis. Quid si pro ecclesia clericus aliqs mūtū receperit, vī dist.vtrū recipiat vsq; ad quantitatē, vel summam cōi prouidentia constitutā,& tūc indistinctè tenet ecclesia,vel vltra.& tūc similiter tenet̄,si de cōsensu capitu.hoc fiat:sed si consensus non interuenit, non tenetur ecclesia,nisi fortè pecunia probaret̄ versa in vtilitatē ecclesiæ,vt innuit j.e.quod quibusdā.& ad hoc s̄.depositi.c.j.& ff. de cōd.inde.nā hæc natura.& d̄ re. iur.nam hæc natura. ff. de in rem ver. l. j.& per totū. Sed contrà, q̄a is creditor intelligendus est tm̄, q p̄ot probare pecuniam versam in vtilitatē ecclesiæ. 10.q. 2.hoc ius.C.de sac.eccl. auth.hoc ius. potest intelligi ℔m dist.decr.p̄dictæ.j.eo.in quibusdā.& quā s̄.not. Vnum tm̄ no.q̄ & si ecclesia non teneatur,tm̄ ipse œconomus qui recipit,obligatus remanet.argu.ff.si cert. pet.ciuitas.& in auth.hoc ius.§.qui res.Pōt & illud dici,q̄ satis fit si probet creditor,q̄ mutuauerit ad repellendos certos vsus,qui tunc imminebant.arg.j.titul.j.c.j.& 2.ff.de exer.act.l.j.qđ si mutuā.& l.Lucius. sufficit.n.quod ab initio vtiliter gestum sit.ff.de neg. gest.sed an vltro.§.j.ff.de minor.verū.§.si locupleti.qa nec ecclesia suis dēt contractib.fraudē adhibere. j.đ don.per tuas.ecclesię siquidē interest,vt ita interpretemur: aliàs nunq̄ mutuum interueniret.arg.C.de rescind.vendi.ratas ff.de min.ait prætor.§.idē faciunt. aliàs incipit l.& si fine.Econtrà moueor:quia delictū personæ in dānum ecclesię redundare non dēt,vt s̄.đ excep.cùm venerabilis.§.intelleximus.s̄. de his q̄ fiūt à maiori par.cap.quæsiuit.alij dicūt,q̄ probatur versa in utilitatem, eo q̄ nō probatur contra. argu. ff.de excep.l.vlt.C.qui mil.non pos.super seruis. li.12. nam subtilitas,aliàs si seruaretur,in perniciē ecclesię redūdaret: ergo est repellenda.ff.ad Trebe.l.pen.in princ. & de verb.sign. cùm quidam.in fin.arg.pro & contrà. ff.de in rem verso.quod si seruus.§.sed si sic accepit & §.seq.Solutio,dicas, q̄ in ecclesiis illis,in quib. certa summa statuta est,habeo locū dist.illius decr.j. eo.in quibusdā. in aliis attendenda vī consuetudo terræ, q̄ tm̄ non improbetur canonicis Insti.arg.j.de dona.cæterum.& si vltra illam summam, quā consuetudo approbat,& approbare dēt,detur mutuum,dici pōt tutum creditorē,si de cōsensu prælati & capit. tradiderit mutuū p̄p necessitatem & vtilitatem ecclesiæ, q̄ tpe mutui imminebat, aliàs ecclesia non tenetur, cū vnum corpus sint.arg.s̄.de his q̄ fiunt à pl. nouit.quātro.pastoralis.tua.& ca.vlt. & s̄.de proc.c.j.dūs tamen noster à verbo.auth. hoc ius porrectum. quæ notant. s̄.eod.uersi.sed contra.de facili non recedit.

[b] Clericus inseruiens fideiusionib.] Ad de qđ si tales fideiusserint,an valet fideiusio. vide in c. peruenit, & in c.cōstitutus. c.ti. & per Card.Zab.in c.j.in 10.q.de postu. & p Lu.Ro.cōsi.309.incip. Quo ad pr.mū propositæ cōsultationis articulum.

a Mulier ēt fideiube re]Adde gl.in c.re scripto. de iureiur.

MVlier ēt fideiubere[a] prohibetur: quod si fecerit, hēt excepti. Vellei. S. C. sed quia hæc materia practicatoria est, & satis diffusè tradita per doctores, quasi totā vtilitatē huiꝰ materiæ potes sub compendio cōprehendere, distinguendo. Dicas ergo, ꝙ cu mulier ꝓ aliquo intercedit, nisi fiat instrm̄ de ipsa fideiusione tribus testib. signatū, ipso iure nō tenet obligatio, qa seruatur illæsa per beneficiū constitutionis. C. ad Velle. antiquæ. §. vlti. Si verò fiat instrm̄ prædictū, tunc obligatur, sed per beneficiū Velleia. & in hoc casu si tam ipsa, q̄ creditor sciūt ipsam iuuare, hēt locū Velle. qa non debuit certiorari creditor q̄ nō ignorabat. ff. de act. emp. & ven. l. j. in fin. & arg. C. ad Vell. l. j. & ff. depositi. l. j. §. eleganter. Idē est, si vterq; ignorat, nisi in vtroq; casu mulier renunciauerit beneficio Velle. certificata de effectu ipsius per aliquē sapientē, aliàs iniquū est, pactū perimi, id de quo cogitatū non docet. ff. ad Vell. l. vlt. & de transa. qui cū tutoribus. §. vlt. & l. cū Aqliana. & de pact. tres fratres. & de instit. sed si pupillus. §. de quo palā. Et sic dūt intelligi oīa iura, q̄ dicunt, ꝙ qlibet pōt renuncia re his q̄ pro se introducta sunt, verū est certificatus. arg. in auth. qūo oportet eps. §. igitur ordinarius eps. & 38. dist. placuit. & si mulier renunciat Vell. & omni demùm legum auxilio. C. in quib. casi. mulier. offi. tu. fungi. l. vlt. & auth. vt liceat matri & auiæ. & iunge qđ nota. j. eo. sub. §. sed & si plures. §. qñ cesset. & s̄. de renunc. §. q̄ possunt. versic. vnum aūt notabis. Sed si mulier ignorat se iuuari Vell. & creditor scit hęc, creditor à seipso decipit, vt ff. de rei ven. is q̄ se obtulit. & l. seq. & de regul. iur. nemo vī fraudatus. Si verò mulier scit, sed creditor ignorat, erat in facto ꝓbabili, vt qa venit mulier cum barba fictitia, braccis, & caligis induta, tanq̄ esset vir, vel aliter creditorē decepit, non iuuatur, quia deceptis & non decipientibus iura subueniunt. s̄. de rer. permu. cùm vniuersorū. ff. ad Vell. l. 2. §. vlt. & l. si decipiendi. & C. ad Vell. si fine. & l. fœminis. Quod aūt dixi mulierē ipso iure seruari illæsam per beneficiū constitutionis, vel iuuari Velle. facit in 10. casib. Olim obligabatur, nec iuuabatur, & hodie obligat, nec iuuatur. Primus est, si cā decipiēdi interueniat. & de hoc dictū est s̄. prox. Secūdus, si renuncia uit Vell. & beneficio cōstitutionis antiquæ, & de hoc dictū est s̄. e. ver. idē est si vterq;. mirū tn̄ vī, ꝙ beneficio constitutionis renunciare possit, cùm per ipsum nulla acquirat exceptio, sed ipso iure nulla fit obligatio. Tertius est, si elapso biennio, cōputando à tpe fideiusionis, iterū confessa fuerit se obligatā esse, vel pro ipsa intercessione pignus, vel intercessorē alium dederit. C. e. si mulier. Quartus, si partē pecuniæ accepisse probata fuerit, ſō vt se obligaret, vt C. ad Vel. antiquę. rn̄. j. Quintus, fauore libertatis. C. e. l. pe. Sextus, fauore dotis. C. e. l. vlti. istos sex excipiūt doctores, ego alios addo. Septimus. n. est, si animo donādi intercesit. ff. eo. si ego. & l. seq. Octauus, si in tē suā fideiubeat. ff. e. alij. & l. si ꝓ aliquo. rn̄. j. Nonus, si quasi in rē suā fideiubeat. ff. e. nō mulier. & l. si mulieri. Decimus. si in nullo periclitet. ff. e. si mulieri. contra sen. con. Vell. interceſisſent. Vel dici pōt, ꝙ oēs hi casus cōprehenduntur sub illo, qñ in rem suā fideiubet. Pro maritis aūt olim nullo casu interueniēte, obligare se poterat. ff. eo. l. j. & 2. rn̄. j. nec hodie pūt aliquo mō in authē. vt immobilia ante nup. col. 5. & est signa. C. ad Velle. senatusc. auth. siue à me, siue à te. & est rō, qa timet lex, ne si hoc concederet, se amore mutuo spoliarēt. ff. de don. inter vir. & vxo. l. j. Hoc aūt notandū, ꝙ vbi dixit constitutionē Vell. senatus. habere locū, nō periclitat in aliquo creditor, cùm sibi restituat actio pristina, si amissa sit vtilis, tn̄ nō directa, licet eadem sit in substantia. & sic intelligas. ff. ad Vel. l. j. & l. q̄is. §. si cū essem. sed si creditor nullā habebat, nō restituitur, sed potius instituitur, vt in proxi. §. dī. Verū cùm p̄dictum instrm̄, de quo not. s̄. e. §. ver. j. nostris nō fiat tpibus, quid curamus de hoc senat. Velle. Nedū liber obligatur fideiubendo, imò & seruus agendo negotiū peculiare, puta, ꝓ suo peculiari creditore, aliàs naturaliter obligaret seruus: sed nec dñs ex illa fideiussione de peculio conuenitur, filius verò famil. indi. fideiubet, sicut & paterfam. ff. de pecul. licet. §. si filius. & l. seruus inscio. & l. sed si serui dominus.

4 **Qualiter fiat** fideiussor. †Fit aūt hoc mō, vt interrogaretur fideiussor, Sic fide tua esse iubes, ꝙ illi credidi? & ille rn̄deat, Fide mea esse iubeo: sic intelligunt omnia solenniter acta. Insti. e. §. in stipulationib. Sed hodie sic vtuntur vulgares. Es mihi fideiussor pro tali, & promittis mihi reddere pignora ad uoluntatē meā, qñ requiram te? & alius rn̄det, Sic, & promitto. Refert tn̄ vtrum res deducatur in stipulationē, an factū, si rē eadem possum à fideiussore stipulari, vt tn̄ in durioṙ casum nō accipiā: & vī durior 4. modis, causa, re, tpe, & loco, ff. eo. l. 4. §. si quis Stichum. & §. idem Iul. & §. contra aūt. & §. sed & si reum. Inst. de act. §. plus aūt. s̄. de plus petit. c. vnico. §. plus. Idem vī, si operæ contineantur in promissione, puta pictoriæ 10. dierū. ff. de duo. reis deb. nemo est. nam operę diuisionē accipiūt. ff. de verbo. obli. in stipulationib. §. operarū. & de operis liber. libertus qui post. & pōt peti pars operæ. vt ibi dicit, id est, pars æstimationis operæ. ff. de verb. obl. stipulationes non diuiduntur. Sed si factū stipuletur indiuiduū putà promisit reus ꝓ se non fieri, quo minus mihi ire agere liceat: hic fideiussor inutilis vī quia non posset promittere, ꝙ reus non impediret. iā. n. promitteret alienū factum, & iō non obligaretur, nisi fortè pœna apponeretur, quia tunc obligaretur ad pœnam. ff. e. sicut reus. & de verb. obl. stipulatio ista. rn̄. j. §. sed & si quis promittat. & Inst. de inu. stipu. §. versa vice. Item si fideiussor promittat se non impediturū, non tenet, licet prohibeatur. ff. de verb. oblig. cùm filius. §. si stipulatus. Sed dic, ꝙ sic potest intercedere. fide mea est se iubeo, vt s̄. dixi. & sic tenetur ad interesse: quia vbi cunque factum est in obligatione & interesse. ff. de re iudic. si quis ab alio. §. vlt. & de verb. oblig. quod quis alium stipulatus. Itē quamuis quis non possit ꝓmittere alienum factum, si tn̄ promittat se effecturū & curaturū, qđ Titius faciat vel faciat, benè obligat. vt Inst. de inut. stipul. §. si quis alium. ff. si certum petatur. eius qui. Item accipitur fideiussor ante obligationem, vel post, vt diximus s̄. e. §. j. ver. fideiussor verò & probatur ff. e. l. 7. §. adhiberi. Si verò fideiussor in duriorem casum accipiatur, ſm Azo. in nihilum tenetur. alij contrà, quia vtile per inutile nō vitiatur. C. de don. sancimus. §. sicut aūt. & si nō valet vt ago, valeat vt valere pōt. Nō solū simpliciter pōt qs fideiubere, sed etiā usq; ad tēpus, puta in diē uitæ suæ. ff. e. l. pe. aliàs si simpliciter fideiubeat, hæredē obligatū relinqt. Inst. e. §. fideiussor. ff. e. l. 4. §. ult. sicut ī quolibet alio cōtractu accidit. ff. de act. & ob. ex cōtracti bus. Quid ergo si is ꝓ quo fideiusit, furti dānat' sit, uel alia actio, q̄ nō trāsit ī hęredes? Dixit Azo eū nōte neri. ar. ff. si qs cā. si eū. §. q iniuriarū. & Inst. đ act. §. fuerat autē. Sed ſm iura nr̄a hr̄des ex delictis defunctorū indistinctè tenent. j. đ sepul. paroc. j. đ rap. in literis.

& se-

& ſecuritas dari ꝑcipitur. ℨ. de rapt. ſuper eo. Hoc ſi extra iudicium fideiubeat, ſi quis fideiubeat aliquē iudicio ſiſti, vel vt ipſum exhibeat iudicio intra certū tp̃s, & hoc ſub certa pena, ſi dictū fuit, ꝙ intra ſex mē ſes, illis elapſis, dantur alij ſex menſes fideiuſſori, intra quos ſi ipſum exhibeat, vitabit pœnā, & purgabit moram: ſed ſi tp̃s prolixum appoſitū fuerit, ergo illo elapſo, quantuncunq; ſit, dātur ſex menſes tm̄ ad purgandū morā, intra quos pōt, ſi vult, defenſionem rei ſubire vſq; ad finē litis: ſed ſi reus intra primū tp̃s moriat, pœna extinguit̄. Quòd ſi moriatur intra tp̃s ſex menſiū adiectū, pœna iā cōmiſſa non ſolùm nō extinguitur, imò nō admiſſa aliqua defenſione, ad pœnam oīno tenetur, vt C. eo. l. ſancimus. Et illud ſpeciale eſt in hac fideiuſsione. ſ. iudicio ſiſti, qd̄ ſi fiat ſine ſcriptis, nec in cā publica liberatur fideiuſſor rei, elapſis duob. mēſib. C. e. l. pe. & eſt rō, ga cū actio intra 2. mē ſes litē debeat cōteſtari. C. de lit. cōte. auth. libellū. 3. q. 3. libellū. ꝓſumitur, ꝙ voluerit deſiſtere, & ſic renūciare eo ipſo quod non fuit proſequutus. Sed & ſi cā publica facta eſt fideiuſsio, vel ꝓ priuata, ſed in ſcriptis, vī ꝙ fideiuſſor perpetuò tenetur, vel ſaltē vſq; ad triennium, quia tm̄ durat inſtantia, vt not. ℨ. de iudi. §. quæ ſit neceſſaria. ſub §. porrecto. verſ. perit. & legit̄ C. de iud. properandū. §. j. vbi verò facta eſt intra certum tp̃s, vltra non extendirur. C. e. l. pen. ſm Azo. Sed præmiſſam rónem reprobat dñs meus, quia nō eſt veriſimile, ꝙ illa lex antiqua ſomniaſſet de iure nouo. authē. poſtea ſuperuenienti, vndè dicebat, ꝙ illa ſola erat ratio, ꝙ fideiuſſor liberaretur intra duos mēſes in præmiſſo caſu, quod voluit lex, quandiu eſſet in obligatione. ad hoc C. mand. ſi pro ea. ℨ. eod. c. ſi. ideo ēt dicebat, ꝙ ſi quis extra iudicium fideiubeat ſine tpe certo, & ſine ſcriptura non in cā publica, ſed priuata ꝙ idē erit. ſ. ꝙ non teneatur fideiuſſor elapſis duobus menſib. nec enim debet quis in infinitum obligatus eſſe. ff. de dam. infe. qui bona fide. §. vlt. & quod ibi dicit ꝓtor, dabit, dicebat ipſe non facit de cætero: quia Imperator dedit certū tp̃s. ſ. duorum menſiū. vel vbi aliud ꝓp facti, de quo queritur qualitatē, vt dicit textus: ſed qñ in ſcriptis fideiubet, tunc efficacior eſt fideiuſsio, ſicut aliàs in caſib. eſt efficacior probatio, q̄ per ſcripturam fit. C. de non num. pec. generaliter. & no. ſ. de fid. inſtr. §. quid ſit inſtrm amiſſum fuerit. hāc tm̄ opinionem dñi mei non approbat cōſuetudo, ſed potius ſtat dictum Azo. & licet antiqua nō videatur ſomniaſſe ius auth. tm̄ & per legem antiquā imputat actori, ſi non egit, cùm poſsit. C. de tēp. in integ. reſti. petenda. Si quis autem hoc modo fideiuſſerit, ꝙ creditori dixerit, vt pignora acciperet à debitore, antequā ei pecuniā mutuaret, & creditor hoc omiſit, hēt fideiuſſor exceptionē. C. eod. ſi creditor. ſed nec illud creditorē accuſat, nec fideiuſſorē excuſat, ꝙ fideiuſſor creditori mandauerit, vt debitorē compellat ad pecuniā ſoluendā, vel pignus diſtrahat, q̄uis creditor in his ceſſauerit. ff. e. ſi fideiuſſori creditor. & eſt rō. ℨ. de vot. & vo. re. mag. §. j. C. de ac. & ob. ſicut ℨ. ne ſede vacan. c. j. ſed & ſi fideiuſſor in eo qd̄ minus ex precio diſtracti pignoris poterit cōſequi acceptus ſit, amiſſo pignore inſolidū teneb̄. prædictis. n. verbis ēt totū conuenit contineri, vt ff. eodem. l. amiſsi. reſpo. ℨ.

§ **Ad quid fideiuſſor** teneatur. †Ad ſatisfaciendū de debito, nec prodeſt fideiuſſori, ſi denunciauerit creditori, vt à principali exigat. nec. n. ꝓp hoc liberat̄. ff. eo. ſi fideiuſſor creditori. & tenetur ad ſortē & vſuras, niſi ꝓ ſorte nō tm̄ fideiuſsiſſet, vt no. ℨ. de loc. §. & quales. & ℨ. e. dicūt ēt. & ſic pōt intelligi quod dī de acceſsionibus. ℨ. eo. conſtitutus. Alan. dicit, ꝙ fideiuſſor non teneb̄ de vſuris, quia vſurę indebitæ ſunt ex nouo & veteri Teſtamento. ℨ. de iureior. debitores. ℨ. de vſur. quia in oībus hoc vī expreſſum. ℨ. de for. cōpe. dilecti. ſi dicis illud uerū eſt, quo ad principalē, idē eſſe oportet cōcedere & quo ad fideiuſſorē, ga non pōt obligari in duriorem caſum, vt no. ℨ. e. §. qualiter. & ℨ. e. verſ. dñt. & qa ois exceptio, q̄ principali cōpetit, cōpetit & fideiuſſori. ff. mand. qa de mutua. §. gñaliter. vide ſi fideiuſſor ſoluit, condēnatus imputet ſibi, ſi condēnatus non teneb̄ principalis de iniuria iudicis. ff. de exceptī. exceptiones. ff. de euic. ſi ꝓ imprudentiā. ℨ. de contrahen. emp. & ven. c. vlt. nec. n. principalis vī ſibi mā daſſe, vt indebitū ſoluat. ff. de cond. inde. ſi ꝓcuratori. Dñt ēt Doc. ꝙ ſi fideiuſsit pro ſorte tm̄, non teneb̄ de vſuris, quia non pōt obligari in maiori quantitate, q̄ actum ſit. ff. eo. ſi in pignore. ſi uerò in oēm caſum, vel ſimpliciter fideiuſsit obligatur. nam ſi dicat, Pro tali fideiubeo, ſimpliciter in oēm caſum fideiubere vī. ff. e. ſi qs pro e. § ſi nūmos. & l. amiſit. §. fideiuſſores. & l. ſi vt proponis. & l. ſi ita ſtipulatus. ff. vt leg. nom. caue. l. j. §. belliſsimè. ff. loca. & cond. quæro. Tan. dixit, ꝙ tenetur, vt patet ℨ. c. c. 2. & 3. quod verum vī ſi iurauit, nec potuit impetrare abſolutionē: nam & hoc modo principalis obligatur. ℨ. de iureiu. c. j. & c. debitores. & ideo hoc repetit fideiuſsor à principali, & expēſas quas inde faciet, tanq̄ intereſſe. arg. ff. mand. ſi mandato. §. ſi fideiuſsor. ff. de admi. rer. ad ciui. pert. l. 2. §. vlt. in hoc. n. caſu ei ſubueniendū eſt, quia voluit pare re pudori ſuo, & argu. ff. mād. ſi quis vſuris, aliàs incipit, Quintus Mutius, nec obſt. ꝙ pōt repetere ꝓ ſolutionē, vt in decr. debitoris. ℨ. de uſur. tuas. dudū. quia fortè execrat̄ litē, vndè potius vellet re carere, q̄ litigare. ff. de alie. iud. mutandi cā facta. itē ſi res. §. pōt. imò ex alieno facto agere non cogēt̄ ſine occaſione alterius: qa expedit ei ne uexet̄ laborib. & expen. ff. de mino. l. minorib. 30. an. ſubueniṫ. nec. n. alicui dētofficiū ſuū eſse dānoſum, vt ff. ex qb. cau. ma. in inte. reſti. videlicet ff. de fur. ſi ſeruus cōis. §. qd̄ verò. nec dēt ꝓpati pēnā, vndè dēt meritum reportare. ℨ. de renū. ſanè. & hanc rēnem reddit ℨ. c. 2. Item ſm Goſtre. pōt implorate officium iudicis, vt remittatur ſacrm̄, quod quodāmodo inhoneſtatē inducit. & ego tibi dico, ꝙ ēt multi ſunt, qui nullatenus venirent contra ſacrm̄ ſuū: ergo de bona fide agendū eſt, & non de iuris apicibus diſputandum. ff. mand. ſi fideiuſsor. §. quędam. præterea iudex nō abſoluit, ſed cogit vſurariū, quòd abſoluat. quod dic vt not. ℨ. de iureiur. §. qūo cenſeatur illicitum. ver. ſi quis igitur iurauerit. Itē ſi fideiuſſor non ſolueret, non inueniret creditorē, q̄ de cætero ei crederet: hoc aūt beneficiū nō eſt interdicendū per contrariā interpretationē, vt innuit ℨ. eo. peruenit. §. ne igitur. in prin. Itē ſi pro ſeipſo hoc promiſiſſet. fidem ſeruaſset, & ſic non dēt ei debitor imputare. dēt. n. ei ſatis ſufficere, quòd eum diligat, & eo faciat, ſicut ꝓ ſeipſo. ſed pōt dici, ꝙ in hoc caſu tenetur dere actionē, quā habet, principali, & ipſe agat, ſi putauerit agendū: ideo. n. tenetur, quia ipſam hēt: & iō hēt, quia teneb̄, ſicut aliàs dī. ff. de pecul. quod debeb̄. ff. mandati, ſi procuratorem. §. ſi quis mandauerit.

SED & ſi plures ſunt fideiuſsores, quilibet inſolidū teneb̄, & ſi creditor elegerit cōtra vnū agere, ipſo nō ſoluēte, nihilominus ad alios redibit: ſed ſi pro parte vult quēlibet conuenire, pōt diuidere petitionē, & poſtea nō cōueniet alios ꝓ parte deficientis, ſi ſoluendo ſit, nam ſi non ſoluendo,

põt ad alios recursum habr̃e, vt C. e. liberũ. & l. reos. Verũ ex beneficio epistolæ D. Adriani. scindit̃ actio inter eos, q̃uis quilibet insolidum fideiusserit. & hoc est beneficiũ ipsius epistolæ, de cuius renunciatione tabelliones nostri tp̃is faciunt magnam gulã. & quia materia huius epistolæ in summa Azo. indiscussa remansit, & ferè ab omnibus dñis prętermittitur, ideo in primis videmus quod sit eis beneficium, Secundò inter quos locum habeat, Tertiò quando habeat locum, Quartò quando cesset.

6 **Quod sit eius** beneficium. †Hoc dixi §. vt probatur C. de consti. pec. D. Adria. epistolam. Instit. de fideius. §. si plures. & §. seq. sed ex epistola. & ff. eo. si fideissores.

7 **Inter quos** locum habeat. †Inter mandatores, & fideiussores, & constitutores. C. de cõstit. pec. l. fi. Itẽ inter tutores. ff. de tute. & rati. dist. l. j. §. non tractemus. sed inter plures reos debendi, olim non habeat locum, vt ff. loc. & cond. cùm apparebit. hodie verò hæc possunt desiderari non dico per beneficium epistolæ, sed per beneficium nouæ constitutionis. C. de duo. reis debẽ. auth. hoc ita. Hoc aũt beneficiũ ita demũ locum habet, si omnes p̃sentes sunt, & soluendo, vt probant iura superius inducta. Quid ergo si dubitetur de aliquo, vtrũ soluendo sit, vt q̃a creditor negat ipsum soluendo esse. sic. n. p negationẽ res efficitur dubia. C. quib. ad liber. ꝓpc. nõ li. l. 3. ff. de pet. hæred. si creditor. rñ. consiliũ est legis, vt creditor agat contra illum qui affirmat ipsum esse soluendo, recepta cautione ab illo quem primò conueniebat: quòd si non potest ius suum consequi ab illo quem conueniet, ipsum seruet indemnem. ff. de fideius. si dubitetur. facit pro creditore, quia quilibet p̃sumitur non soluẽdo. C. de probat. ex persona. & de diui. tut. l. j. sed facit contra ipsum: quia quilibet p̃sumitur soluendo. ff. de priu. cred. si creditores. in fi. & q̃libet præsumitur bonus, nisi probet̃ malus. §. ꝺ p̃sum. c. vlt. & de scrut. in ord. faci. c. vnic. Quid si qdã absentes sunt, quidã p̃sentes, nunq̃d p̃sentes desidera re possunt, vt nõ conueniant̃, nisi ꝓ parte? vr̃ casus l. q̃ lic ff. e. si plures. sed cõtra credo, vt ff. eo. si dubitet̃. vbi dicit, si p̃sto sint, ergo à cõtrario. si absentes, secus est: qꝺ arg. fortissimũ est. ff. de offi. eius cui mãd. est iurisd. l. j. §. de his q̃ fiũt à pl. sine cõs. cap. cùm Apostolica. ℑ. de reg. iur. cũ virũ. ibi, nec obloquit̃, &c. & q̃ inter p̃sentes tñ locũ habeat, probat̃ C. de duob. reis de ben. auth. hoc ita. C. e. p̃sente. nec obs. casus legis, quẽ allegaui pro aduersa parte qa ibi est, q̃ mihi põt imputari. s. quia recepi fideiussorẽ sub cond. sed in hoc casu nostro nullus sani capitis dicet mihi imputãdũ: qꝺ aduersarius meus se absentauerit. arg. §. de tẽp. ordi. literas, & c. vel non est cõpos. Sed nũquid p̃sentib. danda erit dilatio, intra quã absentẽ fideiussorẽ faciant cõparere, & interim nõ conueniant̃, nisi ꝓ parte? vr̃ q̃ sic. arg. C. de fideius. auth. p̃sente. sed dic contrà, vt C. de duob. reis deben. auth. hoc ita.

8 **Quãdo habeat locũ.** †Ante lit. cõte. & post. q̃cunque ante diffinitiuã sn̄iam. C. de fideius. si fideiussor. Et nunquid post sn̄iam? Dicunt quidã, q̃ sic, ad exemplum beneficij cedendarum actionũ, vt ff. de fideius. si fideiussores. §. fin. & l. inter eos. §. vlt. sed contra puto, vt C. e. si fideiussor. C. senten. rescin. non pos. perẽptoria. nec ob. l. §. all. si fideiussores. qa illud speciale est in casu illo. nec l. inter eos. §. vlti. quia ibi fideiussor non fuit condemnatus ex causa fideiussoria, sed ex aliquo crimine, & quia hæreditas eius delata fuit fisco: & ideo fiscus ibi tenetur tanquam hæres.

9 **Quãdo cessет.** †Si aliq̃ sunt absentes, vel nõ soluẽdo cõstituti. vt dixi §. inter quos. Itẽ si mẽtiti fuerint, vt C. e. si dubitet̃. §. ita demùm. Itẽ si renunciatũ sit, qa q̃libet põt renũciare iuri suo: hoc ita demũ verũ est, si renunciãs certificatus fuerit de iure suo, vt no. §. e. §. & qs sub. §. mulier. & ar. ff. de inof. testa. mat. & de furt. l. vl. §. fin aũt. põt & allegari, q̃ teneat renũciatio, sine hac certificatiõe. ar. ff. de don. doli exce. & de pub. interdũ. §. licet.

Habet & fideiussor hoc beneficiũ, vt non conueniatur p̃sente principali, priusquam inuentus fuerit minus idoneus, in totũ, vel in partem: sed principali absente iure cõuenitur: ipso tñ desiderante, datur sibi latio ad repsentandũ principalẽ, vt conueniatur: & ipse in subsidiũ reseruat: trãsacta autẽ dilatione satisfacere cogit̃ actionib. sibi cessis à creditore absq; distinctione cõtractus siue intercessionis. C. e. auth. p̃sente. Et dr̃ p̃sens, q̃ est in eadẽ ciuitate vel territorio. ff. de ꝓpc. præsens, vel in eadẽ prouincia. C. de p̃scri. lon. tẽp. l. vlt. arg. ff. de ele. corã. Et hæc locũ habẽt in omni intercessore siue spõsore: ergo in mandatore & constitore. in auth. eo. in prin. col. 9. & de duob. reis deben. in prin. col. 7. Imò & in cũ q̃ principalẽ se cõstituit, locũ hẽt, quia & spõsor dr̃ talis: ni si fortè esset argentarius: in auth. e. §. argentariorũ. & §. j. Sed & huic beneficio renunciari põt: hæc. n. est noua cõstitutio, cui sæpè in instr̃is renunciatur. Sed quã tum ad t̃ps dabitur ad reũ repr̃sentandũ, arbitrariũ est. ff. de iure delib. l. j. de offi. deleg. de causis. Patet ex p̃missis, q̃ creditor tenetur cedere actionẽ fideiussori, vel contra principalẽ, vel cõtra fideiussores: alias repellit̃ ꝑ exceptionẽ doli. ff. de sol. Stichũ. §. pe. ff. eo. fideiussores in id accepti sunt. C. e. l. 2. & ff. e. fideiussorib. & hoc tã cõtra personas, q̃ ẽt pignora obligata, vt ꝓbant dictæ leg. & C. e. cùm vltra. Quid si fideiussor vltra agere velit: vt sibi. s. actiones cedant̃, nõ põt agere: qa nullã hẽt in hoc actionem. ff. de nego. gest. si pupilli. §. videamus. & de admi. tuto. quo. §. itẽ si tꝑa li. contrà credit dñs meus. vt ff. e. si fideiussorib. C. loca. & condu. si diuisa. Sed qua actione: puto officio iudicis. arg. ff. de distra. pign. l. 2. Sed nunquid creditor põt simul conuenire principalẽ, & fideiussorem, q̃ renunciauit beneficio huius constitutionis: vr̃ q̃ sic, qa eadẽ est obligatio rei debendi, & fideiussoris. argu. in auth. e. §. sed & neq;. ff. de duob. reis debẽ. l. 3. §. ult. & l. reos. & l. si reus. & de actio. & obli. l. j. §. verbis. imò vr̃ q̃ hodie facere teneatur, vt arg. C. de duo. reis. auth. hoc ita. & ff. de duob. reis deb. l. j. & lex vr̃ expressa. ff. mandati. creditori. resp. j. Cõtrà: quia hęc renunciatio nihil operatur, nisi vt ius antiquũ in suo statu ꝑmaneat, sed olim nõ poterat cõuenire insolidũ, vt ff. de pig. greg. §. si cũ defensorẽ debet. n. eligere cũ quo malit agere, vt C. eo. iure nostro. & si alienam. & l. sicut eligendi. nec obst. leg. superius alleg. quia non est eadem obligatio rei & fideiussoris, imò diuersa. vt ff. de duob. reis deben. l. si reus. ff. e. gñaliter. nisi quo ad hoc: quia solutione vtraq; tollitur, vt ff. de act. & obl. l. 2. §. vlt. & sic intelliguntur contra. Dixerunt quidã, q̃ solidũ põt conueniri vterq;, arg. ff. mã. creditor. C. de act. & obl. l. fi. nec obst. C. de fideiuss. tu. l. j. qa verũ est, q̃ non põt insolidũ cũ effectu. nã altero soluente, alter liberat̃: video. n. q̃ duo cõueniunt, vnũ ratione eiusdẽ rei. ff. de pet. hęred. l. pe. ff. de rei vend. is à quo fundus, eadẽ rõne vnus aget cõtra duos rõne eiusdẽ rei obligatos. Credo cõtrà cũ dño meo, nec obs. l. creditor. quia loquitur in mandatario, non fideiussore:

vel

vel ꝙ dicit, principalẽ posse cõueniri, pend. appel. verum est ꝓ parte, non insolidum: & hoc ꝓbo naturali rõne: nam fideiussor rñdere nõ tenetur, nisi sibi cedãtur actiones, vt s̃. dixi. versi. patet, sed qũo pót ipsas intentare, & cedere cum effectu, non video: & si culpa sua non pót cedere, non tenetur fideiussor, vt ff. de sol. Stichum. §. pe. sed contrà. ff. e. si stipulatus. fideiussor aũt conuentus & etiã cõdemnatus impetrat cessionem cõtra principalem, & in rem, & in pignorib. vt dictum est: nec tñ habetur loco emptoris extranei imò mandati conuentus pignora restituet debitori cum omnib. accessionib. ff. e. mandato meo. & l. Paulus. respon. j. C. de dolo. l. j. ff. manda. si mandato Titij. §. Paulus. Item impetrat cessionem contra fideiussor. vt dictum est s̃. e. ver. patet. intelligas ꝓ parte, non insolidum, vt ff. e. fideiussores. §. idem resp. & l. si fideiussorib. de pecul. quæsitũ. §. j. ibi, sed si velit ꝓ parte, &c. & de admin. tuto. l. si plures. ibi, in alterum ꝓ parte, & c. & de tu. & ratio dist. cũ pupillus. & ad l. Rhod. de iac. l. j. & 2. §. æquissimum. de censi. cũ possessor. Nulla dicunt facta cessione non agit fideiussor contra fideiussorem, vt ff. e. vt fideiussor. vno aũt fideiussore per iudicem absoluto. alij non liberantur, sed vno solutẽ tm̃. ff. e. amissi. §. vlt. Sed si quis fideiussor cõuentus per creditorẽ tempore lit. contest. soluendo non sit, hoc cæteros onerat. Inst. e. §. si plures. & hoc si sint fideiussores vnius: secus, si plurium, licet eiusdem summæ: vt ff. e. si à Titio. Quod dixi de cessione facienda locum habet ante solutionem, nõ post, nisi prius conueniſiet de cessione facienda. ff. de sol. Modest. & e. ti. l. cũ is. vel di. in fideiussore, vtrũ soluerit nomine suo: & tunc qñcunque pót fieri cessio. ff. manda. Pap. an nomine debitoris: & tunc nunquã cedantur ei. ff. eo. vt fideiussor. aut soluit simpliciter: & tunc si creditor incõtinenti cedit, valebit cessio. Sed si ex interuallo, contrà est. ff. de pact. si vnus. quinimò. C. de pac. in bonæ fidei. ff. si cer. pet. lecta. Et erit hic notandũ, ꝙ licet actio quæ hic ceditur, inutilis esset penes cedentẽ, q̃ suum recuperauerat. quia solutione eius quod debetur, oĩs tollitur obligatio. Inst. quib. mod. tol. obl. in princ. est tñ vtilis penes illum cui ceditur. ff. e. l. cùm his. & est fortè ratio: quia fideiussor posset alia mareum cõuenire. s. contraria mandati. arg. ad hoc ff. de sol. Stichũ. §. à Titio. & hæc posui: quia practicatoria sunt, & ideo scienda. ff. de libe. leg. Iagaui.

10 Ad quid is, pro quo fideiusit. † Ad hoc, vt fideiussorem indemnem seruet in debito principali, & accessionib. & expensis, & interesse. vt ĩ. eo. c. 2. & 3. ad hoc tenetur contraia mandati: si ipso mandante vel patiente, vel ratũ habente fideiusit: sed si absens erat, tenetur actio. nego. gest. nisi fideiusserit ꝓ vetante, vel in rem suam, vel animo donandi, vt ff. manda. qui fide alterius. & l. ex mandato. §. fideiussori. & l. si remunerandi. §. si passus. & §. vl. ibi. Marcel. aũt, &c. & l. si pro parte. Repellitur aũt, si exceptionem sibi cõpetentem omisit. Sed hic dist. q̃ si omisit exceptionẽ sibi cõpetentem item ex persona propria, & exceptio erat inhonesta: vt quia impetrauerat iniquum ius, vel quia fuit ei factũ pactum de non petendo, si vineam foderet: cũ esset in dignitate constitutus, agit mãdati cõtraria, licet hanc omiserit. Si aũt honesta, & poterat placere reo, tunc ei imputatur, si non ꝓposuit exceptionẽ, nisi hanc habeat ex beneficio. l. vt in Velleia. ff. mand. idemq;. §. generaliter. & l. fideiussor. §. vlt. & ad l. Velleia. l. pe. & vlt. §. si mulier pro eo. & de pac. ideo. §. vlt. nec excusat fideiussorem ingnorantia in hoc casu, quia de facto suo loquimur, vt s̃. de rescriptis. ab excõicato. ff. ad Velleian. quanquã. Sed si exceptio competat ex persona rei, & porrigebatur ad fideiussorem, siquidem fideiussor ignorabat eam sibi competere, agit, nisi in iure errauerit. ff. man. fideiussor. respo. j. & §. non malè. Si verò sciebat eam sibi competere, & erat declinatoria iudicij: quia non opposuit contra procur. ꝙ esset miles, vel fœmina. dummodo verus sit procurator, agit: quia de bona fide tñ quærimus, cui non cõgruit de iuris apicib. disputare: secus, si non inquisierit, an verus esset procurator. ff. manda. si fideiussor. §. quædam. & l. inter. §. mandato. Si aũt exceptio illa erit dilatoria vel peremptoria, solutio nõ agit in primo casu, nisi tempore elapso. in secundo nunquã. ff. man. si mandauero tibi, vt in diem. & l. si fideiussor. respon. j. Sed si ex persona rei non porrigebatur ad fideiussorem, exceptio non imputatur: sed illud imputatur, si non denunciauit reo, vt iudicium suo vel procuratorio nomine susciperet. ff. mand. ideoq;. §. pe. Item non agit, si liberatus sit à creditore, qui ei nolebat donare principaliter: secus si liberauit legãdo liberationem, vel donando causa mortis, vel etiã inter viuos remunerandi causa. ff. man. ideoq;. §. vlt. & l. si verò. respon. j. Vbi autem tertius volens donare fideiussori, soluit creditori, agit similiter fideiussor: nisi fideiussor sit seruus, vel filius fam. quia tunc agit dñs vel pater: vt ff. mand. si vero non. §. j. Itẽ agit mandati fideiussor: si suum debitorem delegauerit, quamuis debitor, quem delegat, non soluendo sit. ff. mand. inter causas. §. abesse. & §. si is. Sed nunquid agit ad vsuras, quas soluit pro debitore ipse fideiussor? Dic vt no. s̃. eo. §. & ad quid fideiussor. Item tenetur ad hoc, vt fideiussorem liberet, quãuis non soluerit: sed hoc in casibus tantùm, si iam damnatus sit: si diu stetit in obligatione: si reus bona sua dissipare, aut dilapidare incœperit: si eo pacto adhibito intercesserit: & sic in quatuor casibus tantùm, quorũ tres habes ĩ. eo. c. vlt & 4. C. mand. si pro ea. vnde est sumpta decret. & ad idem. ff. mand. Lucius. ff. eod. fideiussor pro venditore. & l. fideiussor qui minori. Addunt aliqui & quintum casum, quando scilicet fideiussor est pignoratus, inducentes pro se. C. mand. l. 2. sed ibi soluerat: consuetudo tñ in plerisque locis hęc approbat, pro qua habes. arg. ff. de noua. si quis delegauerit. sed de iure stricto non vr̃ stare posse, nisi forte hoc modo satisfactum sit creditori. arg. ff. de pig. act. si rem alienam. §. omnis. Et est ratio, ꝙ non agat, nisi his in casib. q̃a duo videnr̃ mandata fideiussori, vt se obliget, & vt soluat ff. de condi. indeb. indebitã. sic s̃. de dolo. & contu. dilecti. §. præterea. ff. de arbi. Celsus. Vel est alia ratio, quia si statim teneret liberare, ipsum deciperet beneficio suo: ꝙ esse nõ debet, vt s̃. de commo. c. vnico. & accedit ff. mand. si mãdato. §. quoties. ff. commo. si vt certo. §. rem tibi. Sed qñ intelligitur diu cessare in solutione? Respõdeo, si steti per sex menses. arg. C. e. sancimus. & arg. s̃. de concess. præben. c. 2. & de cle. non resid. ex tuæ. & de transl. episc. inter corporalia. §. neque. vel dicas arbitrio iudicis relinquẽdum. ar. ff. de iure delib. l. j. §. j. ĵ. de dona. Apostolicę. §. penultimo. s̃. de officio, delega. de causis. arbitrabitur autem ex temporis cursu, & his quæ inter contrahentes agebantur, & ex effectu personarum, vt ff. mand. Lucius. & de leg. j. si seruus plurium. §. si numerus. & de leg. j. cùm pater. §. ab institu. to. in fine. & de test. hæres. si quid post in fine. & innge quod not. s̃. §. qualiter fiat, versiculo. & illud speciale. & sequent.

De

De Solutionibus. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Solutio quid sit.*
2 *Solutionum quod sunt species.*

Via obligatio nes, de quib. puinimus, ꝑ solutionē tollũtur: vt Inſt.quib.mod.tol. obl. in princ.ideo poſt tractatus obligationũ videamus de ſolutionib. dicẽtes,Quid ſit ſolutio, Quod ſunt ſpecies ſolutionũ, Quis poſsit ſoluere, Cui faciẽda ſit ſolutio, Cui ſoluat̃, Quis eius effectus.

1 Quid ſit † ſolutio. [a] Eius qđ debetur redditio, vt in ſuperiorib. cõcor.largè tñ ponitur ꝑ qualibet liberatione:liberatio aũt quocũque modo facta, magis refertur ad obligationẽ, q̃ ad nummorũ ſolutionẽ.ff. e. ſolutionis. nã & qualitercũque ſatisfactũ ſit creditori ad voluntatẽ ſuã, ꝑ ſoluto habetur : licet ſolutũ nõ ſit.ff.de pig.act.ſi rem alienã.§. oĩs. & l.ſolutũ.§.ſolutã.& no. j̃.e.§.quid ſoluatur. ver.ſi.

2 Quod ſpecies ſolutionũ. †Tres,ciuilis ſiue inmaginaria,interpretatiua, naturalis ſiue vera.Ciuilis ſiue imaginaria,vt acceptilatio.Eſt autem acceptilatio,liberatio ꝑ mutuã interrogationẽ,qua vtriuſque cõtingit ab eodẽ nexu liberatio ſiue abſolutio.vt ff.de accept.l.j. ideo dicit Mutuã, quia neceſſe eſt ꝙ ꝑ ſtipulationẽ debeat̃ id qđ ꝑ acceptilationẽ tollitur:ideoq; ſi alio cõtractu debeat̃,neceſſe eſt qđ nouetur per ſtipulationẽ. & qualiter fiat hoc, vide j̃.e. ſub §. interpretatiua, vbi habes rubricã de noua. & ſtatim ſequit̃:nã creditor interrogat hoc modo, Qđ debes mihi ex cauſa empti. ꝓmittis mihi dare ꝑ ſtipulationẽ animo nouãdi? Reſpon.debitoris, Promitto.poſtea interrogat debitor, Quod tibi ꝓmiſi ꝑ ſtipulationẽ animo nouãdi,habeſne acceptũ? Reſpõſio creditoris, Habeo,acceptũq; tuli. ſic ipſo iure tollit̃ obligatio.ff. de accep.an inutilis.§. acceptio fieri nõ põt.& dr̃ debitor liberari ꝓpriè:ſed creditor impropriè.liberat̃.n.i.deſinit ſibi actio cõpetere.ff. de exe. act.l.j.§.ideo aũt.de admin.tut. quoties.§.ſicut.Sed ꝑ Aquilianã ſtipulationẽ omniũ rerũ obligatio in ſtipulatione deducit̃, & ipſa ꝑ acceptilationẽ perimit̃: & à Gallo Aquilio ita cõpoſita eſt, quicquid vel quocũque te mihi, vel quodcũque ex quacũque cauſa dare aut facere oportet , oportebitve ꝑſens in diemve aut ſub cõditione quarumcũque rerũ mihi tecũ actio eſt q̃q; abs te.i.cõtra te petitio quodve aduerſus te ꝑſecutio erit,quodq; tu me nõ habes,tenes poſsideſve dolove malo feciſti, quo minus poſsideas, ſpondes quantũcunq; eorũ res erit, tantã pecuniã ſtipulatus eſt Aulus Augerius,ſpopõdit Numerius Egidius. itẽ ex diuerſo Numerius Egidius interrogauit Aulũ Augeriũ, Quicquid tibi hodierna die ꝑ Aquil. ſtipulationẽ ſpopõdi,id omne habeſne acceptũ? Rñdit Aulus Augerius, Habeo acceptũ, acceptũ̃ue tuli. Inſt. quib.mod.tol. oblig.§. eſt & ꝓdita. & ff.de accept.& vno.§.j.Hoc aũt ꝑ hanc acceptilationẽ & Aquil. ſtipulationem lites, de quib. cogitatum non eſt in ſuo ſtatu retinetur, vt ff.de tranſa.cum Aquiliana. quia iniquum eſt pacto perimi, de quo cogitatum non docetur. ff.de tranſact. q̃ cũ tutorib.§.vlt. niſi ſecuta ſit generalis trãſact.s̃. de tranſact. c.1. quod dic vt not. in ſumma de tranſact.§.& quis ſit effectus.

b Valiter fiat acceptilatio [b] Et quidẽ nõ in diẽ, vel conditionẽ expreſſam,ſed in tacitã benè fit.ineſt.n.tacitę illa cõditio,quæ erat in prima obligatione,vt ff.de acept.l.4. & 5. & l.qđ in diẽ. & de regul iur. quod in diẽ.ſed aliud in ſolutione naturali,vt ff.e.ſub cõdi. & de acquĩ.poſſ.q̃ abſenti. §.j. Et fit acceptilatio ſuper illa obligatione tm̃ quæ verbis cõtracta erat.aliàs deducit in Aquil.ſtipulationẽ & poſtea ſequit̃ acceptilatio, vt dixi s̃. ſub §. ꝑx. ver. ſed & ꝑ Aquil. Fit aũt aliqñ in obligationẽ, quæ cõtracta erat iureiurando ꝑ operis liberti.ff. de accep. & ꝑ iuſiurandũ.Itẽ in ea q̃ ſolo cõſenſu erat cõtracta & valet potius iure cõſenſus, quã acceptilationis.ff. de accep.l.vlt.& de reſcin.ven.cũ emptor.Si verò inutiliter fiat acceptilatio,vt ſuper obligatione, q̃ re cõtracta erat,habet pacti exceptionẽ.ff. de accep.ſi acceptilatũ, ſi verò deo inutilis eſt, qa ſolennitas non fuit ſeruata,cõtra eſt vt ff.de accep.an inutilis.& l.in diẽ & l. acceptilatio. & ſm hoc intellige ff. de pact.ſi vnus.§.penultimo.

Quo fit acceptilatio. Et quidẽ ſpeciale eſt ꝑ ꝓcurat.creditoris, fortè & generalem,ſi tñ habeat liberã adminiſtrationem, ſed ſeruus creditoris.nec iuſſu dñi acceptũ ferat, vt ff.de accep. l.pe.vel per ſpecialẽ ꝓcuratorem debitoris, ſi ꝓmittat dñs nouandi animo,vt in curatore dr̃.ff.de acce. & per iuſiur.§.tutor.aliàs incipit lex aut. & ita vr̃ debitor liberari.ſi verò nõ erat ꝓcurator,& promittat nouãdi animo, nihilominus me liberat, & ipſe per acceptilationem liberatur.

De Nouationibus. Rubricella.

SVMMARIA.

1 *Obligatio quę poteſt nouari.*
2 *Nouare quis poteſt*
3 *Nouatio quando ſit.*

Nterpretatiua dicitur ſolutio, vt eſt nouatio & delegatio, Eſt aũt nouatio [a] prioris debiti in aliam obligationẽ ciuilem vel naturalem,transfuſio ſiue translatio,nec refert vtrũ prius fuerit ciuilis vel naturalis , nec refert an contracta fuerit re, vel verbis, vel qualitercunque, vt ff. de nouat.l.j.In ſecunda aũt obligatione neceſſarium eſt, ꝙ teneat ſaltem naturaliter, vt ecce,quod debes mihi ſtipulor à pupillo, animo nouandi, ſine tutoris auhoritate, fiet nouatio, quia pupillus naturaliter obligatur.ſecus,ſi ſtipulor à ſeruo, quia ex fideiuſſione nec obligatur naturalitet,nec dñs de peculio, aliud in pupillo qui naturaliter obligatur,& ideo quãuis inutilis ſit ad agendum, vilis tñ eſt ad accipiendum,vt Inſt. quib.mod.tol.obl.§.adeo. ff.de fideiuſ. ſed & ſi ſerui dominus.

1 Væ obligatio† poteſt nouari? Quælibet,dum modo contracta ſit, fortè etiã ſi literis tm̃ ſiue ſit pura, ſiue in diem , ſiue ſub condi.ff. de nouat.oẽs.& l.in diẽ.& l. ſi Stichũ.§.j.& l.quoties.

2 Vis poteſt nouare? † Is cui actio competit,ſi maior ſit 25. ann.& compos ſuæ mentis.Itẽ tutor & curator ſi his,quorum curam gerũt, expediat. idem in prẽlato, ſed nouare poteſt is qui habet liberam & generalem adminiſtrationem filiuſfam.vel ſeruus.ſed ſi non habet liberam,ſoluí poteſt ei,

a Quid ſit ſolutio] Adde Dd.in ſub. ertit. & quæ dicatur ſolutio ſponta nea.Vide per Pau. de Elea Z.in cle.fin de cenſibus.

b Qualiter fiat acceptilatio.] Adde de forma acceptilationis,& ciuseffectu.Vide Inſt. quibus mod.tol. oblig §.j.

a Eſt autem nouatio] Adde Iaſ. in addit.ad Porcum. Inſt,quib mod.to. oblig. in addit.incip. quia hoc caſu. in j.coi.

ei, ſicut adiecto in ſtipulationē: ſed ipſe nouare non pōt: q nimò & niſi hēt liberā, nouare non pōt aīo nouandi. ff. de noua. cui rectè. & l. ſeruus. & l. nouare. & l. ſi debitorē. & l. ſi quis abſentes. & l. filius. & l. vlt. reſponi. j. & §. j. & de procu. procurator cui libera. & ꝓcurator tutorū. & de pact. contra iuris ciuilis regulas. ℨ. de do. c. 1. quod dic vt no. ℨ. de do. §. qs donare.

3 b Vando ſit † nouatio.[b] Secundum antiquiſsimum tēpus ſit nouatio, eo ipſo ꝙ aliquid additur, vel detrahitur obligationi: vt ff. de act. & obliga. obligationū ferè. §. vlt. Inſt. quib. mod. toll. oblig. §. præterea. Sed medio tēpore ita demū fiebat ſi hoc ſaltem ageretur tacitè. ff. de nouationib. l. 2. & l. ſi ita fuero. §. j. & l. cùm. n. Sed hodie ita demùm fit, ſi hoc expreſsim agatur. alias prior obligatio manet & poſterior incrementū affert: vt C. de dona. l. vlt. ff. de prætor. ſtipul. l. pen. Inſt. quib. mod. tollitur obligatio. §. pręterea. nouationū aūt alia voluntaria, de qua diximus, alia neceſſaria, vt ea quæ fit per lit. con teſt. in voluntaria petit priuilegium dotis, & tutelæ ſi poſt diuortium dos in ſtipulationē deducatur: vel poſt pubertatē tutela actio: ſecus eſt in neceſſaria. nemo. n. dicet conditionē noſtram per lit. conte. deteriorem debere fieri. vt ff. de noua. aliam. Fit. n. nouatio neceſſaria per ſententiam: vt ff. de condit inde bi. Iul. & C. de reb. credi. actori.

b Quando ſit nouatio.] Adde an ſit differentia inter nouationem & acceptilationem. Vide per Bar. in l. ex duob. ff. de duob. reis.

De Delegationibus. Rubricella.

S V M M A R I A.

1 *Delegare quid ſit.*
2 *Delegans liberatus eſt, ſi nouatio interueniat.*

1 Vidimus de nouatione, nūc de delegatiōe. † Quid eſt delegare: vice ſua aliū reum creditori dare: vel cui iuſſerit creditor: vt ff. de noua. l. 2. & l. delegare. delegare autem poſſum, vel voce, vel ſcripto, vel nutu. Sed ſi delegauerim non debitorē, ipſo ignorante, nulla poteſt ſe tueri exceptione, contra creditorem. Quid ergo faciet nunqnid erit in damnum? non: imò ſi non ſoluit condi. incerti, aget contra me, vt liberem eum, ſi ſoluit condi. certi, vt ei pecuniam reddam. ff. de noua. ſiqs. Sed ſi delegem eum ei, quē credebā debitorem meū cū non eſſet: vel illi cui donare volebam excep. patet ff. de doli. excep. Iulia. Inter delegatum aūt & creditorem, cui ſit delegatus, oportet ſtipulationē interuenire: vel litis conteſta. his. n. modis fit delegatio. ff. de noua. delegat. §. ſit. ſecus ſi tibi mādo actiones vel cedo: nam ibi nulla requiritur neceſsitas: nec conſenſus debitoris, contra quē ceduntur, exigitur: quinimò ipſas actiones intentare poſſum, niſi ei denūciaueris, vel partem debiti acceperis, vel litem cōteſtatus ſis. C. e. l. j. & 3. & per hoc patet incorporalia difficilius ſeparari, q̄ corporalia. ff. de peculio. quis ergo. ff. pro ſocio. l. j. 2. & 3. Et no. ꝙ qui delegat, † liberatus eſt, ſi nouatio interueniat. vt C. de noua. l. 2. & 3. in fin. & l. vlt. Idem eſt. ſi creditor approbauit nomen, quamuis minus idoneum, & imputet ſibi q̄ approbauit. arg. ff. mād. inter cauſas. §. abeſſe: & ad Veleia. quamuis. §. interdum. Eſt tñ verum, quod nō fit nouatio, niſi agatur expreſsim: vt dixi ſ. e. §. qñ fit nouatio. ſub rubrica. de noua. ſed hæc non remouet, qn delegatio fieri poſsit. Sed nunquid, vbi delego debitorem & creditor nomen approbauit, ſum liberatus ipſo iure, an per exceptionem. dico ipſo iure. ſm Ot. Papa. ſoluit. n. & qui delegat. vt C. de ſolu. inuito. ff. de ſolu. ſolutam. & ſolutione eius quod debetur, oīs tollitur obligatio: vt dixi in princ. huius ſummæ, & actio ſemel extincta in perpetuum non reuiuiſcit. ff. de ſolut. qui res. §. aream. & de conſecra. diſt. 3. quæris.

2

De Confuſione. Rubricella.

S V M M A R I A.

1 *Solutio interpretatiua poteſt dici confuſio.*

1 Item poteſt dici ſolutio interpretatiua † confuſio. nam ſi ſuccedis creditori tuo, vel creditor tibi aditione hæreditatis, confuſa eſt obligatio, & extincta per compenſationem, de qua dic vt no. ſ. depoſiti. ad hoc C. e. titu. ſcilicet de ſolutio. liberari. & l. eius quantitatis. & l. ſi obligatum. C. ad legem Falcidiā. l. adiectis. l. impo nenda. & l. ſucceſſores. Si tñ fideiuſſor ſuccedit fideiuſſori, nulla tollitur, ſed duab. tenetur. ff. de fideiuſſorib. hæres. §. non eſt. ſed ſi fideiuſſor ſuccedit creditori, vel econtrà, acceſſoria tñ tollitur. vt dicta l. hæres. §. quid ſi ſtipulator. & l. Lucius. & l. Vranius. §. q̄d ſi creditori. Sed ſi fideiuſſor ſuccedit reo naturaliter tñ, obligato neutra tollitur. ſi verò reo ciuiliter, & naturaliter obligato ſuccedit, acceſſoria tñ tollitur vt ff. de fideiuſ. hęres. §. ſeruo tuo. & ſeq. §. quod ſi hic ſeruus. Sin aūt reus creditori, vel econtrà ſuccedit, oīs tollitur obligatio, vt ff. de fideiuſ. ſi Stichum. §. à Titio. & l. ſi debitori.

De Oblatione. Rubricella.

S V M M A R I A.

1 *Soluere quis poſsit.*
2 *Solutio cui ſit facienda.*
3 *Quid ſoluatur.*
4 *Effectus ſolutionis quis ſit.*

1 Est & oblatio, interpretatiua ſolutio. Sed hic multa ſunt neceſſaria. In primis, ꝙ fiat congruo & loco tpe. i. vbi debetur, & ꝙ alius cui offertur, nō habeat impedimentū, quo minus recipere poſsit, vt C. e. obſignatione. & ff. e. ſi ſoluturus & de pig. creditor. Et ꝙ conſignetur, & ſub ſigillo in ſacco recludatur, & deponatur in ædem ſacram, ſi is cui offertur recipere nolit, nec. n. prodeſt oblatio ſine conſignatione, vel contra, vt C. de vſu. l. 2. & l. acceptam. Itē neceſſe eſt, ꝙ totum offeratur, non pars, vt C. e. obſignatione. niſi ab initio ita cōuenerit. vt ff. manda. qui mutuam. §. j. vel vbi non confiteor, niſi partem debiti. ff. e. ſi certum petatur. quidam æſtimauerunt. vel niſi fauor libertatis aliud induçat, vt ſi relicta ſit libertas ſeruo. ſi Titio dederit 20. nam ſi 10. tñ habeat, ea ſoluere poteſt. ff. de ſtatu lib. cùm hæres. §. vlt. Et neceſſe eſt, ꝙ ipſemet qui deber offerat, non alius pro eo. ff. de his quę in frau. cre. ait prætor. §. illud. aliud in ſolutione, quam quilibet facere pōt. vt no. ℨ. e. quis poſsit ſoluere. poteſt tñ dici contrarium, nec obſt. l. ſ. inducta. ff. de his quæ in frau. cre. ait prætor. §. illud. quia intelligi poteſt, qñ verbo tñ offerebat, ſed tradere nolebat, & ſic faciebat hoc in fraudem, & ideo non valet. vt dicit litera, alias aūt ſi bona fide & cum effectu fieret oblatio per alium, quare non valeret, quæ. n. eſſet ratio diuerſitatis, ꝙ poſſet

posset quis per alium soluere, & non offerre? Dicas ꝙ in promptu est. ſ. qa solutum de facili: nō recuperat: secus in offerente: vt patet ĵ. e. ver. sequ. vel dist. vtrum fiat in iudicio: & tunc valet, vel extra, & tunc nō valet: vt patet in his quæ no. ĵ. e. ver. si tñ quęras. Item necesse est, quod depositа duret. aliàs si offerēs in vsus proprios cōuertat, nō est tutus. ff. de vsur. debitor. & C. de vsur. acceptam. in fin. Itē requiritur, ꝙ fiat oblatio ei cui debetur. vel eo absente, iudici: & si Iudex deficiat, aliis honestis personis: vt C. de vsur. si creditrici. s̄. de off. ord. pastoralis. in fine. nec. n. imputatur mihi, si non habeo cui soluam. vt ff. de leg. com mis. l. vlt. Si tñ quæras, vtrum talis obligatio pariat pignoraticiam: dico ꝙ sic, si fiat in iudicio: aliàs nō: vt ff. de pigno. actio. si rem alienam. ff. quib. mod. pign. vel hypo. item liberatur pignus. §. qui paratus. & de hac oblatione multa notan. C. de iure emphy. l. 2. & de vsur. acceptam. Operatur aūt hæc oblatio, vt debitor liberetur, & quidē ipso iure, quāuis pecunia depositа amissa sit. ff. de arb. si arbiter. & depositi. l. j. §. si pecunia. in fine. Et hęc locum habent, qñ debitum cōsistit in quantitate. nam si species debetur, sola oblatio sufficit, vt ff. de solu. qui decem. §. j. & l. si debitor. hoc dixi ad notitiā aliquam huius oblationis habē dam. Azo tñ quantum ad vsuras, & alia quædā plenius dixit de hoc in summa sua de vsuris. super l. acceptam. sed nobis sufficiunt ista.

ITem per interitum rei, quę debebatur mora præcedente, contingit liberatio, vt ff. e. verborum. & de verborū obligatio. si ex legati. & l. nemo rē suam. §. j. Tollitur aūt in hoc casu ipsa naturalis obligatio, quia & tollitur per pactū simplex, & per iusiurandū, & per chirographi redditionē. ciuilis aūt tollitur per exceptionē. & ff. e. Stichum. §. naturalis. & Inst. de exceptio. §. præterea. sed in casib. ipso iure tollitur ciuilis. ff. de pact. si tibi. §. j. Itē amittit creditor ius suum propter maleficium suū per consti. diui. Claudij, cū cesset actio. suam potentiori, vt no. s̄. de alie. iud. mutandi, causa facta & per alias cō stitutiones, quas no. s̄. quod metus causa. §. qualiter retractetur. sub §. puniuntur.

ITem fit solutio per fructuū perceptionem. s̄. de pigno. cum contra G. quod dic vt no. s̄. de pign. §. qñ efficaciter. ver. si tamen quis fecerit iuramentum. & sequentibus.

NAturalis siue vera solutio est, qñ pecunia numeratur, & hæc omnem obligationem perimit, si soluens maior sit 25. ann. sanæ mentis, quamuis accusatus esset. ff. e. sed nec illud. & l. prę ceden. reo, secus in pupillo vel adulto, habente curatorem. nam si non haberet adultus, idē esset. vt ff. e. quod si fortè. §. vlt. C. de in integ. rest. mi. si curatorē.

1 **Quis possit soluere.** † Is qui obligatus est, vt dixi s̄. proxim. §. Item fideiussor, & eius hæres. ff. de fideiuss. potest. §. j. Et hoc intelligas, dummodo cōpos & maior ann. nam si pupillus sine authoritate tutoris solvat, non contingit liberatio, nisi pecunia sit cōsumpta. ff. eo. ꝙ si fortè. §. fi. idem est etiā in adulto, si curatorem habet, vt patet in his quę no. ĵ. e. §. seq. vers. idem si soluatur. & prędeceden. sed & is qui obligatus non est nomine suo, vt tutor, curator, & prælatus ecclesiæ, etiā debita prædecessoris sui soluere potest, & debet. ff. de admin. tuto. quoties. §. sicut autem. & conditio. indebi. si procurator. ĵ. eo. c. 1. & vide quā tum ad debitum ecclesiæ, quod no. s̄. tit. j. §. & quis. Et quilibet nomine debitoris soluens ipso mādante liberat debitorem. ff. e. qui mandatum. & l Cassius. vel etiā ignorante, & tunc tenetur habere ratū, qa per hoc melior fit conditio sua. ff. de pigno. actio. lō lutum. §. solutam. & etiā eo inuito. ff. e. soluere. & de nego. gest. soluendo. Inde est, ꝙ possum soluere creditori creditoris mei, & liberor, nisi fortè interesset creditoris mei non fuisse solutum. ff. de neg. gest. si liber homo. & l. cùm pecuniā. hoc si quantitas debetur, secus, si factum est. ff. eodem. inter artifices.

2 **Cui facienda sit** solutio. †Creditori maiori 25. ann. etiam accusato. ff. e. reo, non pupillo, nisi fieret authoritate Iudicis, in quo casu si debitor ei soluat sine iussu iudicis, in ædem sacrā deponat, plenam consequitur securitatem. ff. de minorib. ait prætor. §. j. Sed si soluitur ei authoritate tutoris, vel tutorib. vel curatorib. nomine eorum cōsequitur soluens liberationē. Idem si soluatur adulto, non habenti curatorē, si tñ perdat pecuniam, restituitur, vt C. si aduer. solu. l. j. nisi falso. ꝓ bauerit se maiorem ad decipiendū, in quo casu curator perseuerans in officio, sciens ipsum minorē. & patiens ꝙ pecuniam recipiat, hoc nomine pōt cōueniri, vt ff. de minorib. l. minor. 25. ann. adito. prę side. Sūt etiā casus, in quib. denegatur restitutio minori, quā uis fraudem nō adhibuerit. ſ. cū restituitur ei ex Trebellia. hæreditas, & qñ soluuntur ei pēsiones, vel vsurę, non excedentes metas biennales & summā centū solidorum. C. de administratione tutorū. sancimus. & l. ad constitutio. & ad Trebel. l. pe. Sed si soluitur soli pupillo, vel adulto curatorem habenti, sine authoritate curatoris, non contingit liberatio ipso iure, verùm si sit minor. locupletior per exceptionē repellitur. ff. e. in pupillo. quia potius certat de prę da, q̄ de damno, neque debet occasione iuris trahere ad iniquum compendiū, vt Inst. quib. ali. licet. §. pe. & C. ꝓ emptore. l. eum. ff. de administratione tutorū. minoris. Sed si minor soluat maiori, & erat obligatus ex causa, in qua decretum erat necessarium, & tutor & decretum interuenire debet, nisi pupillus obligatus sit ex persona patris. ff. de reb. eorū qui sub tut. sunt magis. §. si pupillus. aliàs solutum repetet, sed si creditor consumpsit, liberatur minor facto creditoris vt Inst. quib. alie. licet. §. fi. ff. si certum pet. non oīs. §. fi. ff. e. ꝙ si fortè. §. vlt. Et pōt hoc trahi in arg. qñ solutio fit ecclesię, quæ fungitur vice minoris, vt s̄. de resti. in integ. c. 1. Potest etiā solui alij, volente creditore, vel ratum habente, nisi in casu. ſ. cùm seruus fugitiuus gerit se pro libero: & ibi fortè locum habet doli except. vt ff. si cert. pet. cùm fundus. ff. e. solutam. & l. fugitiuus. Sed si sciam tacitè vel expressim reuocatum mandatum, non liberor, aliàs contrà. ff. e. verò. & l. ratum. & l. cū quis. §. fi. Item soluitur adiecto in stipulatione, quicunque sit ille, nisi fortè status adiecti mutetur: puta quia factus est alieni iuris, cùm esset sui, vel nisi creditor litem contestatus sit, aliàs contrà. vt ff. e. si stipulatus fuero. & l. cùm quis. resp. j. & l. Stichum. §. vsufructus. & l. aliquid. & l. si quis stipulatus. §. j. Item soluitur seruis ex contractu dominico, etiā post manumissionem, si tñ ignoretur manumissio, vel in peculiari etiā scienter, dummodo peculium credatur concessum, vt l. si quis seruo. & l. secus. peculiari nomine. & l. quòd seruus litis. tñ pro curatori, nisi ad hoc specialiter datus sit, nō rectè soluitur. ff. eo. hoc iure. & in summa cuicunque soluatur voluntate creditoris maioris, sanę mentis, liberatio contin-

contingit: quamuis antequam inſtrumenta obligationis reddita fuerint, creditor moriatur. C. e. nihil intereſt.

3 **Quid ſoluatur.** † Et quidem quod eſt in obligatione, ſi erat corporale: nã incorporalia nõ recipiunt ſolutionẽ nec traditionem. ff. de acquir. rerum domi. ſeruus. §. incorporales. Et ſi quidẽ quantitas ſit, & adiiciam in quã cauſam ſoluam, cũ ex plurib. obligatus ſim, in eã cedet, ſi vero non exprimo, & oẽs cauſæ principales erant, eliget creditor in quã acceptum feret, & hoc ſi eligat in continenti, tunc. n. põt in eam cauſam cõputare, in quã, ſolueret, ſi deberet, & veriſimile, ꝙ potius ſolueret id quod non eſt incontrouerſia, q̃ illud quod eſt, & ꝓ ſe potius, q̃ pro alio, ſi tñ conſtat percõ ieſsionem partiũ, contrariũ ſemper in eã cauſam accepto feretur in quam ſolueret, & in hoc prodeſt electio facta in cõtinenti. & in alio, quia ſi plures eſſent pares cauſæ, vnam eligit, quod poteſt ei prodeſſe, ſi fortè in electa cauſa nõ habet ꝓbationes in euidenti, ſi aũt nunquam eligit, vel ex interuallo, & plures ſunt cauſæ pares, decidit de omnib. ꝓ rata. ſin autem vna appareat durior, vel grauior cã, ſemper in eã accepto fertur, vt tamen grauior dicatur, ex eo ꝙ vna pura, altera in diẽ, vel vna eſt pœna pecuniæ, vel infamiæ, altera nõ: vel vna cũ fideiuſſores, altera non. Itẽ ꝙ de electione dixi, intellige cũ creditor eligit, & debitor tacet, aliàs ſi cõſentiat, expreſsim, nõ eſt opus diſcretione cauſæ, vel ſi diſſentiat, incontinenti repetit. ff. e. l. j. 2. 3. 4. & 5. reſpon. j. Si vna eſt principalis, & alia acceſſoria, puta vſuraria, & ſi vſuras accepto feret, vt C. e. l. j. hæc ſi ſint vſuræ debitę per ſtipulationẽ vel pignoris retentionẽ, ſecus, ſi nudo pacto, ſed aliud, cũ creditor diſtrahit pignus, quia etiã in vſuram pacto debitam accepto fert. ff. e. in his. §. Imperator & l. Paulus. C. de vſu. per retentionẽ. Hodie non accepto feretur in vſuras, cũ indebitę ſiut. ni ſi, ſicut no. j. de vſur. §. an aliquo caſu. Si verò corpus debeatur, ſi quidem in ſpecie certa, ita demum liberatur, ſi ita ſoluitur, vt non euincatur ex aliqua cauſa. ff. e. qui ſibi aut Titio. & l. ſi rem, niſi fortè cauſa præceſsit obligationem, vt in eo qui peruenit ad liberam. ff. de verbo. obli. ſi ſeruum. §. ſed ſi ſit quidem. Sin aũt in genere, neceſſe eſt corpus ſic ſolui, vt aliquo modo auferri non poſsit. ff. e. cũ quis. §. hominem. & l. qui decem. §. vlt. In omni aũt debito in totum & plenè debet fieri ſolutio ff. e. etiã circa. & l. qui ſibi aut Titio. Item oĩs ſatisfacto pro ſolutione cedit, vt ff. e. ſatisfactio. hoc qñ creditor eam admittit. nec. n. cogitur. ff. de pigno. action. ſi rem alienam §. oĩs. ſed in caſib. cogitur. C. e. auth. niſi. & ff. de leg. j. ſi domus. §. in pecunia & de auro & argento legato. l. j. in fin.[a]

a 4 **Quid ſit † effectus.** eius. Vt oĩs tollatur obligatio, etiã naturalis. ff. e. ſi pupillus. vt fideiuſſores & pignora liberẽtur. Inſt. quib. mo. tol. obſt. in prin. & qui dicit ſoluiſſe, hoc probare tenetur. quo facto chirographum cõducere poteſt. C. e. l. vlt. cancellatio autem vel reddi tio inſtrumenti ſine voluntate creditoris facta, nõ liberat debitorem. vt C. e. quod debitori. ff. de probatio. ſi chirographum.

De Ceſsione bonorum. Rubricella.

Hoc autem notandum, quòd ſi non habet quis vnde ſoluat, & cedit bonis, non detruditur in carcerem, vt C. qui bo. cede. poſſ. l. j. nec excõicandus eſt, & ſic excõicatus ſit, abſoluitur, recepta idonea cautione de ſoluendo debito, ſi ad pinguiorẽ fortunã peruenerit. j. e. Odoardus: ſed nec tunc condemnatur, niſi inquantum facere poteſt, habita. ſ. ratione, ne egeat, nec. n. fraudandus eſt alimentis quotidianis. ff. de re iudi. ſunt qui in id quod facere poſſunt. vt ff. qui bo. ce. poſ. is qui & l. q̃ bonis. & l. ſi debitoris. & quo ad hęc tria, prodeſt ceſsio. Sed cõtrã. vr̃ſ. tit. j. peruenit. dic ꝙ ibi adhuc non ceſſerat bonis, & ideo fructus præbẽdarum aduerſario aſsignant. Quid ergo, ſi Iudex ei præcipiat, ꝙ ſoluat cum non habeat vnde? Reſpondeo impoſsibile Iudicis præceptum nõ obligat. ff. quæ ſent. ſine appellatio. reſcin. Paulus. ff. de reg. iur. impoſsibilium. ſ. de pact. c. fi. & eius periculo, qui nihil habet, nihil eſſe poteſt. ff. de furt. itaque fullo. ff. de dolo. nã is nullam. §. de reſti. ſpolia. olim. §. de pigno. lator. fit aũt laudis ceſsio mirabilis non ſine infamia & vituperio hoc modo. ſ. ꝙ is qui cedit cũ ano nudo lapidẽ nudũ percutit ter, dicendo, Cedo bonis. Sed ſufficit, ſi verbo cedat, nec ſit infamis. C. qui bonis cedere poſſunt. l. j. & vlt. & ex quib. cauſis infamia irrog. debitores. Bonis aũt cedere poteſt paterfamiliàs, & filiusfamili. ſi habeat aliquid in bonis, & etiã ſi nihil habeat nec. ſ. patiatur iniuriã, quia poſtea poterit habere bona. C. qui bonis. ced. poſ. cum & filij. ſic tenet ceſsio: & ſi nihil in bonis ſit, ſicut & actio de pecul. competit, quãuis in peculio nihil ſit. ff. de pecu. quæſitum. ſic & Petrus, qui non reliquit niſi rete, & nauiculam, dr̃ omnia reliquiſſe. Cedere aũt poteſt ita demum, ſi cõfiteatur debitum, vel condemnatus ſit. ſecus ſi neget, quia tunc non auditur inuito creditore, volente probare contrariũ in continenti. ſed ſi dicat creditor, Cede, ſed ego probabo debitum, qñcunque voluero, tũc ceſsio admittetur. ff. qui bonis cedere poſſunt. l. pen. Fit aũt ceſsio in iure, & extra ius, per nuncium, vel epiſtolam, nedum per cedentem ꝑſentem. ff. qui bo. ce. poſ. l. fi. quia ſufficit ſola voluntatis profeſsio. C. q̃ bo. ce. poſ. in omni. Eſt autem faciẽda ceſsio creditori. ſed ſi quis inhabilis ad munus vel honorem vocet̃, & ideo cedat bonis, non admittitur. C. qui bon. ce. poſ. l. propter honorem. Sed nec creditores, quibus. ceſsio facta eſt, poſſunt inter ſe bona diuidere. ſed iure dñij authoritate ſeruandum, quid ſcienter ſoluit non repetit. ff. de cond. indebi. l. 2.

a Commodiſsimè interijci poterit rubricella de alternatiui debiti ſolutione. Qua in re ita ſcribit Martin. in Summa e. ti. Quando q̃s (inquit) tenet ad alterum duorum, quod voluit præſtãdo, liberatur. de iure dot. l. plerunque §. ſi & C. de condit. indebi. l. ſi quis ſeruum. Nã ſi in alternatiui ſufficit alterum impleri, vt ꝓbat tex. apertiſsimus in l. cùm pupillus. §. diſiunctiuo modo. ff. de condi. & demon. Vſque adeò, vt debitor alterum ex alternatiuè promiſsis ſolueret, creditor verò eſſet in mora recipiendi, & res oblata poſtea perierit ſtipulatori in creditorem actio nõ competit. l. ſtipulatus ſum Damam. in princ. ff. de verb. obl. Nam cum ſolutione, & reali oblatione extincta ſit obligatio, extincta quoque eſt actio. Nam ceſsãte cauſa, ceſsãt & cauſarum & effectus. Et nemo ſine actione experitur. vulg. iurib. Superiori rubricella ſubiici rectè & hęc poterit de ſoluti. indebiti repetitiõe, (ſiue ſi malis) condictione quam ex Martin. vbi ſuprà huc trãſtulimus. Soluens inquit, quis indebitum iure ciuili per errorem facti, & nõ iuris, repetere id poteſt: quale eſt illud quod per legẽ Falcidiam retineri põt C. de iuris & fac. ignor. l. cũ quis. Itẽ repeti poteſt indebitum iure tm̃ naturali debitũ, vt eſt illud, quo chirographo obligamur futuræ numerationis ſpe, nam is, qui ſoluit, repetere põt, extrã, de ſolu. c. fi. Itẽ ſolutũ vtroque iure indebitum qñcunque ignorantia repetitur. C. de cõdi. indeb. l. j. Qui verò ſcit ſe nõ debere, & ſolui nõ repetit, qa donare vr̃, ff. de cõdi. indeb. l. 1. Et ergo indebitũ triplex. l. iure naturali, ciuili, & utroq;. Eſt & indebitũ ad iuris rigorẽ

a Ex nudo pacto.] Adde cap. 1. & ibi Doc. de pac. Inn. in c. cum venissent de inst. Inst. in c. nouit. de iu. Archid in c. sunt nonnulli. i. q. 1. Bar. in l. fideiussor. in §. qui certo ff. de fideius. Bar. in extraua. ad reprimendam. Bal. in auth. ad hęc. C. de vsur. Ang. in re. pen. l. si certus annis. C. de pac. Sali in legem. Cod. eod.

tate propria retinere: imò nisi bona data sint insolutũ. vel distracta, põt debitor postea soluens, nõ obstante præscriptio. longi temporis recuperare. C. q̃ bo. ce. ꝓ. l. legis Iulię. nam & is qui cessit ante distractionem veniens põt voluntatẽ suã mutate, & se defendere. ff. de cessione bono. l. 3. Quid si plures sunt creditores, & debitor petit dilationẽ quinquennij, si oẽs concordant, benè est: sin autem discrepant, statur maioris partis iudicio. & intelligit maior pars: primo respectu cumuli debitorum non personarũ: secundo respectu personarum: q̃ si oĩa æqualia sunt, erit humanior sníа. i. eorũ qui in dilatione danda cõsentiunt præferẽda: in quo quidem non distinguitur inter hypothecarios, & chirographarios creditores, sed nec ex dilatione quinquennij, quo ad præscriptionem temporalẽ aliquod præiudicium creditorib. generatur. C. qui bo. ce. pos. l. fi. Quid si debitor petit sibi dimitti partem debiti tunc non prę̃iudicatur hypothecarijs creditoribus. quamuis pauciorib. numero per consensum chirographariorum. & sic loquitur ff. de pact. rescriptum. & l. præcedenti.

SI quis autem dicat persoluisse pecuniam indebitam, & recipiens neget se recipisse, eo ipso q̃ de receptis conuincitur, necesse habet Pecuniam reddere, nisi ꝓbet, q̃ debitum recepe rit. J. e. c. fi. ff. de proba. cũ de indebito. vnde fuit sumpta decre. Et sic mendaces puniuntur: vt C. de non nu. pe. auth. contra. ideo dr̃, q̃ nemini expedit negare vel mentiri. ff. de tribu. ac. illud. §. pe. s̃. vt bene. ec. sine di. com. c. vnico. §. pe. & s̃. de rescrip. super literis. Si verò confitetur, præsumitur debitũ, si tñ diligens paterfam. soluit: quia non est verisimile, q̃ quis iactet pecuniam suam. secus, si sit rusticus bestialis, vel pupillus, vel minor. 25. ann. vel miles, vel mulier, simplicitate gaudentes, & forẽsium negociorũ in expertos. nam si tales soluant, semper prę̃sumitur indebitũ. ff. de proba. cũ de indebito. Pater aũt fami. dili gens non repetit, nisi probet indebitũ, vt dictum est J. e. c. vlt. Sed & in eo dist. quia aut repetit indebitũ vtroque iure: vt quia is cui successit, satisfecerat de debito: & ideo iustè potuit ignorare. ff. de reg. iur. q̃ in alterius. vel quia soluit id in quo cõdẽnatus erat authoritate falsorum instrumentorũ: vt ff. de excep. qui agnatis. in fi. vel q̃a errauit in nomine, vt. J. ideo que rẽpetit, secus si scienter soluit, quia tunc donare vr̃. ff. de condi, inde. l. j. ff. de reg. iur. cuius per errorem. excipe vsuram, licet scienter solutam, vt no. J. de vsur. §. quę pœna. sub §. alia a indice. ver. sed qũo, vel quia errauit in nomine. cũ alius suo nomine, ipso absente, pecuniã mutuò recepisset. ff. de verb. obli. l. vlt. s̃. de reseri. significante. aliàs in proprio facto nõ esset tolerabilis error. s̃. de res. ex excõicato. ff. ꝓ suo. l. vlt. ff. de iur. & fac. ign. plurimum. C. de rescin. ven. quisquis. Item si soluit indebitum iure naturali, sed debitum iure ciuili, vt quia obligatus erat literis, vt Inst. de lit. obl. §. is quoque. hic. n. repetit, nec dist. vtrum errauerit in iure vel in facto, quia iuris ignorantia ius suum prosequentibus non obest. ff. de iur. & fac. igno. l. iur. ff. de cond. indeb. indebitis. & de cõsti. pecu. q̃ si maritus. §. j. Fallit in l. Aquil. quę inficiatione crescit. C. ad l. Aquil. negantem. nam si satisfactio de damno dato ab aliquo, quasi ego dederim, non repeto. Item si soluo legatum ab alio debitum. Inst. de ob. quæ ex quasi cõ. na. §. vlt. Item si scienter soluo. vt s̃. dixi. ver. sed & in eo. Itẽ per sníam vel transactionem solutum, quãuis indebitum esset, non repetitur. ff. de condictione indebiti. in summa. §. & q̃dem. ff. mãd. si fideiussor. §. in omnib. C. e. l. j. & de trã sact. l. 2. Item si iurante aduersario me deferente soluere. ff. de iuriuran. nam postea. §. fi. Item si puto me debere ex causa dotis, non repeto. ff. de condict. inde. cũ is. §. si mulier. Item si ab alio debitum, licet indebitum ab eo cui dedit. ff. de condi. inde. si pœne. §. quamuis. vel quanquam. Si verò soluit indebitum iure ciuili, sed debitum iure naturali, vt in obligatione per nudum pactum contracta, quod dic vt no. §. de pactis. §. quæ sunt diuisiones sub §. supereſt vt de pactis vtilibus, & se si scienter non repetit, si per errorem iuris non repetitur, per errorem facti repetit C. de iur. & fac. igno. error. & l. cùm quis. ad l. Fal. error. & de condi. inde. l. fideicommissum. ff. de condi. inde. l. fideicommissum. Fallit hoc in minore. ff. de min. interdum. & in muliere. ff. ad l. Velleia. quamuis. §. interdum. & in muliere. hi. n. repetunt, qualitercunq; errauerint. Cùm autem ſm canones ex nudo pacto [a] detur actio. vt s̃. de pac. qualiter. & de arbi. per tuas. 22. q. 5. iuramenti. appareat q̃ non est locus tepetitioni, quia cui damus actionem, multo fortius exceptionem. arg. ff. de compen. etiam. & de superficieb. l. j. §. quod ait prætor. ff. de reg. iur. inuito. §. j. Sin autem sit debitum vtroque iure, sed indebitum ope exceptionis temporalis non repetitur. ff. de cond. inde. in diem. & l. nam & si maritus. & l. nam si cum moriatur. & ff. man. fideiussor. Sed si exceptio erat fauorabilis & perpetua, vt Velleia. quacunque ignorantia interueniente, repetitur, nisi sit introducta ad rigorem iuris conseruandum, vt exceptio rei iud. ff. de cond. indeb. Iul. C. de cond. indeb. l. j. Sed si exceptio erat perpetua & odiosa, vt Macedoniani ignorantia iuris ductus, soluen. non repetit, vt dixi de perpetua fauorabili. ff. de condi. inde. qui exceptione. sed si probet ignorantiam facti probabilem, repetit. ff. ap Maced. l. vlt. Quòd si dubitetur, vtrũ sit dilatoria, vel perpetua, repeti potest. sufficit enim dubitatio. ff. de condi. indebi. sufficit.

a do pacto

ILlud in summa no. q̃ si prælatus suam ecclesiam obligauerit pro alienis debitis, vel sigillum tradiderit, vt obligari possit, ecclesia non tenetur, subaudi, nisi versa sit in vtilitatem ecclesiæ, quod dic vt no. s̃. ti. j. §. & quis. & hoc præsumpserit ap. administratione spiritualium rerum, & temporalium, nouerit se suspensum. s. ipso iure. J. e. si quorundam. quod autem dixi, Si sigillum tradiderit, vt obligari possit, subaudi & oblatio secuta sit. arg. s̃. de clericis non residen. relatum. & de offi. delega. in literis. & J. de sponsa. c. fi. arg. tñ contrà. s̃. de confes. cùm super. sed dic quod ibi secuta fuit electio. præmissa pactione, & ideo simoniaca iudicatur. hanc ergo pœnam patitur q̃ obligat cum effectu. Sed quid si reddat ecclesiam indemnem? Dicũt quidam, quòd pœna remittitur. arg. 81. dist. si qui sunt 16. q. 7. si quis deinceps. 15. q. 6. nos sanctorũ. alij cõtrà, quia satisdatio maleuolum animum non immutat. Inst. de suspect. tuto. §. libertus. ff. de susp. tut. l. 3. §. quæri. & l. suspectus. & l. seq. & ideo remouendus. ff. de suspe. tuto. suspectus. nisi cum eo dispensetur. s̃. de electio. quod sicut. §. vlt. s̃. de off. deleg. venerabili. solam. n. excõicationem euitat talis. s̃. de re. eccle. non

alien

alien.ſi quis presbyterorum,quod dic,vt no.s̃.de rebus eccle.non alie.§.quæ ſit pœna.

De Donationibus. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Donatio quid ſit.Et unde dicatur.nu. 2.*
3 *Donationis quod ſunt ſpecies.*
4 *Donare quis poſsit.*
5 *Donare cui poteſt.*
6 *Donatio quæ ſit,quæ requirit ſcripturam.*
7 *Donari an poſsit res aliena.*
8 *Donatio qualiter reuocetur.*
9 *Donator ad quid teneatur.*
10 *Donatarius ad quid aſtringatur.*

DIctũ eſt s̃. de contractib. quib. res alienant̃ non gratuito titulo.nũc videndũ occurrit de donationib. q̃b. res gratis transferunt̃. dicamus igit̃, Quid ſit donatio, Vnde dicatur, Quod eius ſpecies, Quis poſsit donare, Et cui, Et quid, Quæ donatio requirit ſcripturam, Qualiter perficiatur, Qualiter reuocetur, Ad quid donator teneatur, Et ad quid donatarius aſtringatur.

1 a **Quid ſit** †donatio.[a] Donatio eſt rei licitę,nullo iure cogente, mera liberaliter facta collatio.ff.e.l.j.§.donari.ff.de reg.iur.donari.Sola aũt ciuilis obligatio præcedens non impedit donationem, eo q̃ illa non ſit efficax ad agendum, vel retinendum,ſeu etiã conſtituendum:ſed in naturali cõtrarium eſt.nam illa donationẽ impedit.ff.de conſti pecu.l.j.§.debitum.& l.3.§. j. & probatur ff. e.hoc iure.§.fi.Mera liberaliter.facta collatio, ideo dr̃, qa ſi ex neceſsitate fiat,non eſt donatio.non.n. in neceſsitatib.liberalis exiſtit.ff.de adi.vel tranſ.l.rem legatam ideoq̃;prælati impropriè dicuntur conferre beneficia, cũ neceſſe habeãt hoc facere,s̃.de off.archip. vt ſingulæ.aliàs,niſi intra ſex menſes hoc fecerint,de uoluitur poteſtas ad ſuperiorem.s̃.de conceſ.prębẽ. & eccle.non va.c. 2. & ideo tales de euict.tenentur, ſm Goff.quod dic vt no.j̃.e.§.ad quid donator.& eſt veritas, q̃ neceſſe habent donare, non tñ magis iſti q̃ illi:dum tñ vterque idoneus ſit: & in hoc q̃ alterũ eligunt,poteſt dici q̃ liberales ſunt.ſic intellige s̃.de præben.relatum eſt.

2 b **Vnde** †dicatur.[b] A dono .dicit̃.n. donatio, quaſi doni datio à Græcis tracta.ff.de dona.cauſa mor.ſenatus.§.j.

3 **Quod eius ſpecies.** †Species verò donationum diuerſæ ſunt:quia donationum alia inter viuos, alia cauſa mortis.& hæc duo genera ſunt donationum. Inſt.e. in prin. Donationũ aũt inter viuos, alia ob cauſam ſ.interpoſitã, vt aliq̃d fiat uel nõ fiat, & de hac C. de condi.ob.cau.ff.de condi.cauſa dat.per totum. Alia ſimplex,& harum alia perfecta & pura,alia imperfecta,ſeu conditionalis,vel ſub modo.ff.e.l.j.& 2.C.de do.quæ ſub modo .l.j.2. & 3. & 5. Donationum verò cauſa mortis tres ſunt ſpecies.prima, cũ quis donat e metu mortalitatis futuræ,non inſtantis. ſcit.n.quilibet,q̃ mori debet,licet neſciat q̃n.ff.de condi.& demon.l.j.de hac C.fa.erciſ.quoties.& l.vlt.ff.de leg.2. cũ pater.§.dulciſsimis. ad fin.Secunda, cum quis donat metu mortis inſtantis deſperans omnino de conualeſcentia, & hic dñium transferttur. ff. de donat. cauſa mo.vbi.& l.ſenatus.§.mor. cauſa. & hæc comparatur donationi inter viuos, vt in l.vbi.Tertia,q̃n magis vult ſe habere:q̃ hunc cui donat,& magis donatarium q̃ hæredem ſuum.ff. e. l.j. a de his tribus.ff.de dona.cau. mor.l. j.& 3.j̃.e.ſub rub.de dona.cau.mor. plenius dicetur.

4 **Quis poſsit** donare.† põt paterfa.& dñs rei.ff.de reg.iu.cui ius donãdi. Non c ergo ſeruus, non filiusfa.[c] non pupil b lus.ff.de pact. contra iuris ciuilis regulas.reſpo.j.& §.j.& 2. ff.de acquir. re.do.pupillus. Non monachus, vel conuerſus,quia proprium nõ habet. 54.diſt.abbati. nec abbas ſeruũ eccleſiæ,nec eps, niſi recompenſationem faciat.12.q.2.eps.qui mancipiũ quod dic vt no.s̃.de reb. eccl.nõ ali. d §.quę res.ver.item presbyter.& j̃.e. §.& quid.Item compos mentis,non furioſus vel prodigus. ff.e.Modeſtinus. ad finem .ff.de curatore furio. Iul.ff.de verb.obli.is cui bonis.Et eſt de furioſo, ratio. quia nec inuitus, nec ignorans quiſque donat. C. eo. nec ignorans. Senectus aũt non impedit donationem.C.e.ſenectus.ſed nec põt donare is cui alienatio per l.interdicta eſt,vt quia commiſit crimen læſæ maieſt.vel hęreticus eſt,vt j̃.de hęre.vergentis.& c.ad abolendam.6.q.j.§.verum.C.ad l.Iul.maie. l.vlt. & C. de hære. Manichęos. nec condemnatus de publico crimine, licet ante ſnīam donare poſſet. ff.e. poſt contractum & l. donationes.§. vlt.In donatione aũt quam facit maritus vxori diſtiguitur, fiat donator ſeruus pœnę,an non,quia licet donatio ſit ſimplex, non tñ tenet ab initio,ideo in primo caſu confirmatur in ſecundo eſt in pendenti. C.de dõ. e inter vi.& vxo res Quod dixit de filiofa.fallit in quatuor caſib.nã iuſta ratione motus cauſa mor. donare poteſt.Item ſi habet peculiũ caſtrenſe.vel quaſi. Item ſi habet liberam adminiſtrationem peculij profectitij,vel hoc ipſum ſpecialiter ei conceſſum ſit.Item vbi eſt filius Comitis,vel Marchionis,vel Senatoris,aliter non,quantũcunque magnus ſit,& diſcretus.ff.eod. filiusfa.reſp. d j.§.j.2 & 3.[d]

3 **Et cui.** †Cuilibet poteſt donari,niſi per leges ꝓhibeatur, ſiue abſens ſit.ſiue præſens,notus vel ignotus,C.e.nec abigi.& ff.e.abſente. C. e.in extraneos.Item amico & meretrici.ff.eo.l.affectionis.Excipe militem, qui meretrici dare non põt. C. de donatio.inter virum & vxo. ſi ancillam.ergo multominus clerici ſuis focarijs dare poſſunt. & e vĩ ꝓ nec aduocati. & quia & iſti milites dicuntur, & iſti tres ęquiparantur.13.q.j.militare.s̃. de ſeruis nõ or. e.libentius.tñ hi & iſti quotidie donant.Item donari poteſt patrif.& filiofa.extraneo tñ.C.e.ſiue mancipa.filio.n.fami. ſuo.vel vxori propriè donatio facta non valet,niſi morte confirmetur. C. de dona. inter vi.& vxo.donationes.

6 **Et quid.** †Quicquid in dñium alterius tranſire poteſt.ff.e.in ędib.§. vlt. Nũquid ergo

[a] Quid ſit donatio.] Adde Doct.in rub. c.tit.& in l.j.& in l. donare.ff.de dona. glo.in §.ex his.23. q 6. gloſ. in c. 2. de reſcri. lib. 6. Ioan. And.in c. 1. de cenſib.e.lib.in nouell.

[b] Vnde dicatur.] Add de Card.Zab.in rubri.e. tit. in 2. quæ.

[c] Nõ filiusfamiliãs.] Adde caſus in quibus. filiusfamiliãs poteſt donare,vide gl.in l. contra iuris. in §. ſi filius. ff. de pactis.

Sunt alii quib.dona re nõ poſſunt, quos ex Martino c. tit.in ſum. adnotauimus. Item nec abbas (in quit) ſeruum eccleſię donare poteſt:qa in illa donatione neceſſaria eſt compenſatio. ſ. vt dentur eccleſiæ duo eiuſdem meriti. & peculii.vt 12.q.2. Eps, qui mãcipium. vel alia res conſenſu capituli,ſolus donare poteſt. Sed cũ ſolus donat, donatæ rei quantitas, & illius terrę in qua ſita eſt conſuetudo diligentius attendi debet. Et ſm hoc demum ratum irritum,vel iudicandum eſt extra, de dona.cæterum.Minor quoque. 25.an: donare non poteſt: C.ſi ma.fa.alien.ra. l.ſi.Marti.

Clerici ſuis focariis. dare poſſunt.] Adde doct. in c. ſi.& in c.relatũ.el 2.de teſt. Ioan. An.in c.de his de ſepult.Cyn. in l. ancilla. C. de donatio. inter virũ & vxo.Bar.in l.miles. ff.de re iudicata.

ergo aliena res donari pōt? Dic vt no.s̄.de præsc. sub rub.ti.ꝑ donato. Sed & donari pōt res,cuius cōmerciū haberi pōt,nō ergo res sacra,vel religiosa,vel sol,& luna.Inst. de inuti.stip.rū.j.& §.j.& 2. Itē res ecclesiastica,vel sacra dari ꝓhibetur.s̄.de pigno.c.1.nō ergo possunt prælati donare res ecclesiasticas, qa ꝓcuratores sunt,nō dñi.ȷ̄.e.fraternitatē.sed di.vtrū donet ꝑlatus ex necessitate, puta beneficiū vacās est,& tūc intra sex mēses cōferre tenet,aliàs deoluit potestas ad superiorē,vt no.s̄.c. §.j.ver.mera aūt volūtate.in quo ep̄s pōt cōferre quinquagesimā partē reditus suorū ecclesiæ de nouo fundā dę, vel cēteſimā sustēntationi antiq, vel si eā ꝓ sepultura sua magnificare velit,vt ȷ̄. eo. Aplicæ. qđ dic vt not. s̄.de his q̄ fiu.à ꝑla.sine cō.ca.§.in q̄bus cōsiliū.ver.sed nūquid pōt dare & se.aliàs ꝓpetuā donationē facere nō pōt,nisi fortè moderatā,iuxta cō suetudinē patriæ.ȷ̄.e.cæterū.vel nisi cā elecmosynæ, siue extraneis, siue ꝓpinquis.ȷ̄.de test.ad hoc in fi.& c. relatū.§.licet. Itē ꝓpetuā pōt facere ꝑlatus ex causa de cōsilio Papę, vel maioris sui,seu ca.ȷ̄.e.p tuas.& c.pastora.s̄.de his,q̄ fi.ab Episc.sine conse.ca.tua.& c.pastoralis.Cōsuetudo etiā generalis tenet,q ꝑlati sani & sui cōpotes,pecuniā,ęquos,fructus, & res se mouētes & mobiles donāt ꝓ libito volūtatis: possent tn̄ si nimis excederēt,reprehēdi:q totū cōmittēdum est arbitrio boni viri. ar. ȷ̄.e.Apostolicæ.& c.cæterū. & c. fraternitatem. & in aliis iuribus superius allegatis.

Quę donatio reqrit scripturam? Illa q̄ † excedit qngentos aureos. Excipiūtur tn̄ casus,in quib. valet, etsi hāc summā excedat. ſ.vbi Imperator donat priuato, vel ecclesiæ, vel aliàs causa pietatis:vel magister militū militib.vel priuatus priuato,in reparationē domus, vel in donationē ꝓp nuptias. C.eo.l pe. in auth. vt nō fi.pig.§. illud quoque. col. 5.ȷ̄.in auth.de nō ali.aut ꝓmu.re. eccl.§.si minus.col. 2.C.de don. ꝓp nuptias. auth.e.decursum est. vel si remittāt vsurę futuritēporis.ff.e.Modestinus sed nec donatio cā mortis scripturā requirit,vt no.ȷ̄.de don.cau.mo. §.qualiter, aliàs exigit scriptura.ex quo hāc summā excedit, & q infirmet siue publicet apud cōpetentē iudicē,adhibitis ꝑsonis publicis, nec exigūtur priuati testes, cū publica sufficiāt munimēta.Debet aūt donator volūtatē suā exprimere, & quātitatē donationis & hæc oīa in scriptis debēt redigi.C.e.in donationibus.Vbi verò donatio quingētos aureos nō excedit valet,quāuis scriptura inde facta nō sit.C.e.l.pe.§.si. nisi fortè inter partes cōuenerit,q scriptura inde fieri debeat.C.de fid.instr. cōtractus.vel nisi fortè fiat à patre in filiū suū emancipatū,vel nisi fiat in cōiunctas ꝑsonas,vt C.si qs in emācipatū.& l.seq. Quid si plures donationes factæ sunt alicui diuersis tēporibus. quarū nulla ꝑ se excedit summā,sed oēs cumulatē excedūt?valet donatio,vt si insinuata nō sit.C.e.sancimus.§. si qs aūt. Quid si donatio facta sit in annos, singulos eius quātitatis, quæ nō excedit summā, sed oēs simul iūctæ excedūt, & quidē vna est donatio. ff. de don:causā mortis.senatus. §. fi.si tn̄ ꝑsonalis fuerit,qa.ſ.nulla hęredū facta est mētio,nō exigit scriptura:aliogn si de herædib.vtriusq;partis vel donatoris vel donatarij mētio habeat, tūc scriptura exigit. C.e.sancimus.§.fi. Hæc locū habēt, vbi donatio,q̄ facta est,cōsistit in quātitate. Idē si in reb.mobilib. vel immobilib.in vtroq;.n.casu retractat tm̄ id,qđ legitimā summā excedit,&dat facultas illi q maiorē partē hēt in re donata,offerre estimationē minoris ꝑcij: aliàs res diuiditur:vel si nō pōt cōmodè illi q minorē partē habet offerēdi æstimationē,maioris ꝑcij facultas dat.C.e.sancimus.resp.j.& §.j.& 2.& l.si qs argentum.Qualiter ꝑficiatur:nudis verbis. sed olim ꝓ stipulationē tm̄.C.e.si qs argentū. Inst.e. ꝑficiuntur. ȷ̄.de test. iudicāte. cōsensu tn̄ vtriusq;interueniēte. ſ.tam donatoris, q̄ donatarij: alias nec nuda ratio, nec cūsa ioci vel doctrinę facta pactio cōstitueret debitorē.ff.e.nuda.ff.de act.& oblig.obligationē substātia.ꝑficitur,aūt nedū inter ꝑsentes. sed etiā inter absentes ꝓ nūcium, vel ꝓ epistolā, cuius nec breuitas, nocet.ff.e.etiā ꝑinterpositā.C.e.nō ambigi.& l.si qđ nec requirūtur verba superflua,q̄ rerū effectus nullus sequit.ff.e.l.fi. sed solus cōsensu sufficit. C. de don.& de act.& obl.cōsensu. Nec refert, vtrū dicat. Do vel dabo.nā olim ꝓ stipulationē fiebat,q̄ in futurū cōcipitur.ff.de vera. obl.stipulationē l. quot qs alium.ff. de euic.si ita quis.ff.de pact.l. j.§.j. & ex nudo pacto etiā secundū leges in hoc casu datur actio. C. e.titu. si quis argentum.& tenetur donās ad traditionem, vt not. ȷ̄.eo.§.ad quid donator.

8 f Qualiter reuocetur. † Et quidem regulariter perfecta donatio non reuocatur.C.de don.quæ sub modo perfect.C.de reuo.dona.l.2.3.4. & 5.& 7.21.q.2. non enim,sed & causa & causaliter reuocari pōt puta ꝓpter ingratitudinē.ȷ̄.e.c.fi.Hic tn̄ est dist. vtrum patronus det liberto vel priuatus priuato,vel mater filiæ. Si patronus liberto donauerit, ipsa donatio, & etiā,quod mirabile vī,res empta ex pecunia donata sola ratione obsequij non præstiti reuocatur. C. de reuo.don.l.j.libertas tn̄ data ad hoc non reuocatur. C.de lib.causa.solo.excipe.s̄.de ser.non ord.nullus.& c.e.libentius.Item reuocatur tota donatio ꝓpter liberos postea à patrono susceptos, C. de reuoc.do. si vnquam aliàs autem si facta esset priuato,non reuocaretur tota.C.de in of.do.si totas.Sin autem priuatus priuato, etiā filio emancipato donauerit,ex qnque causis tm̄ reuocatur donatio. Prima est, si in donatorem manus violentas iniecerit. secūda,si atrocem iniuriam irrogauerit . tertia, si graue damnum rerum suarum molitus fit.quarta,si vitæ periculum inferre præsumpserit.ȷ̄.e.c.fi.quinta est,si conditionem appositam non impleuerit.C.de reuo.dona.l.fi.

Insti.

7 f His quoque casib. non inconcinnè adiici possunt alii ex Mar. vbi suprà. Si fiat donatio iuris ordine non seruato,reuocetur,& nō valet extrà de dona.past. & 12. qu.2. pastor. Potest etiā reuocari si fiat per prælatum in magnum damnū ecclesię. & hoc per successorē eius nisi modicū de consuetudine donaretur extra e.c.2.& c. ęterum.vbi de hoc in glos.& ita vī.Reuocantur quoque donationes factæ in filium emancipatū. propter 5. causas, quarum quatuorcō tinentur extra.c. ti. fin.in glo. hoc ius, reuocandi quæ sumpta est ex l.generali ter.C.de reuoc.dona.vt si in parentes manus impias iniecerint, aut graues iniurias aut grauerum suarum dānum, vel vitæ periculum inferre præsumpserit,vel si nō compleantur conditiones in donatione adictæ. Si mr qua filio donauit, & postmodū ad secundas nuptias trā fuerit, ex tribus totum causis donationem poterit reuocare. ſ.si vitæ eius insidiatus est, si atroces manus in eam intulit:si totius substantiæ eius molitus est iacturam.C.de donatio.l.fi.Quia verò đ donatione sub cōditione facta edisserimus eius occasione rubricellam addamus ex Mar. qui ait, donationē sub cōditione factā nō tenere,nisi aduenīente vel ea impleta.ff. de cond.& demon.l. qui hæredi. § fi.& l.sub cōditione. Fit aūt donatio sub cōditione ita, Do tibi hoc, si hæc feceris, Donatio verò sub modo fit ita Dono tibi hoc, vt singulis annis id facias.Et hæc nō reuocatur, quādiu modus seruatur,modo verò nō existēte, reuocari pōt donatio. C.de dona.quæ sub mo.l.j.& 2.& extra de condi.appo. c.verum.vbi de hoc in gloss.si quis donec & de don.c.fi. Alienari quoque ꝓhibita donari nō possunt.vt in auth.de alie.& emhy.§.sanctissimas. col.9.& d.l. verum,cum similibus.Martinus.

Inſt.eo.§.alie.Sic pp ingratitudinẽ impugnantis auferetur beneficiũ.s̃.de poſtul.c.fi.j̃.de exceſ.præl.grauem.& feudũ.96.di.ſi imperator.& legatũ.ff.de inof. teſta. Papinianus.§.meminiſſe.ſic qui patronũ impugnat,in ſeruitutem redigitur.C.de obſe.patro.p̃ſtan. ſi manumiſſori.12.q.2.liberti.& c.8.s̃.de ſer.nõ ordi. de famulis.§.fi.Quòd ſi mater filio donauerit,& poſt modũ ad ſecundas nuptias conuolauerit ex tribus cauſis tm̃ donationem poterit reuocare.ſ. ſi filius vitæ ipſius inſidietur:ſi manus violentas iniecerit:ſi totius ſubſtantiæ iacturã molitus fuerit. C.de reuo.do. his ſolis.& auth.ibi ſignata hæ quoq;.Hæ aũt reuocationes perſonales ſunt, nec extenduntur ad hæredes illorũ,qui in vita ſua ſiluerunt.j̃.e.c.fi.C.de reuo.do. l.fi.i.ſi non egerunt,nec ad agendũ ſe p̃parauerũt.ar. C.de inof.teſt.ſi pater.& l.ſancimus.in fin.Sed & donatio facta eccleſiæ reuocatur pp conditionẽ vel modũ appoſitũ.j̃.de condi.appo.verũ.Itẽ pp acti turpitudinem.j̃.de ſimo.de regula.& c.de hoc.& c.audiuimus.& c.veniens.& c.dilectus.Itẽ pp donantis enormitatem:vt ſi pater iratus filium exhæredet.13.q.2. ſi quis iraſcitur. Item pp fraudem ſuſcipientium : vt ſi monachi alliciendo laicum tonſurauerint, vt eius bona percipient.20.quæ.3.conſtituit. Item propter ſuperuenientem filiorum natiuitatem,ſed iure poli. non iure fori.17.q.3.quicunq;. Item pp dantis impotentiam: vt ſi res eccleſiæ detur vel legetur.17.q.4.q. j̃.de teſt.filius noſter Faudinus. Item pp cauſæ defectum.s̃.de cler.coniu.quod à te. & de renunc.ex trãſmiſſa. quod dic vt notat.s̃.de cleri.coniug.§. fin.ver. itẽ quia ſi eccleſiæ.& ſequent. Item reuocatur donatio aliquando,quatenus eccedit.12.quæ.2.ſi quos de ſeruis.C.eod.ſancimus.

9 Ad quid donator teneatur. † Ad traditionem rei,quam dare promiſit, vel ipſius æſtimationem, ſi rem non poteſt tradere.C.eodem.ſi quis argentum.& vt præſtet euictionem, ſi quid dolo fecerit. ff. eodem. Ariſtot.ff.de redhibit. actio.ad res donatas. vel ſi ex pacto ita conuenerit.C.de euictionib.l.2.vel ſi donatio à promiſſione incœpit.C.de iure do.l.j. ff.de verborum. obligati.vbi autem non apparet.§.final. vel vbi quis ex neceſsitate donat, ſecundum Goffredum. s̃. de præben.inter cætera. j̃. de iure patron. paſtoralis. 7.q.j.præſentium.ſed certè non puto, q̃ prælatus teneatur de euictio. beneficij, niſi ratione fraudis, vel in lite, licet teneatur conſtitutio in ſacris. & etiam cuilibet clerico ex generali adminiſtratione, quam gerit prouidere: 12.q.1.Epiſcopus eccleſiaſticarum. & capit.ſequentibus. & hæc etiam probant concordantiæ pro Goffred. inductæ. & de hoc inuenies pleniſsimè notat. s̃. de præ.§. & qualiter. ſub §. illud in ſumma. Regulariter itaque teneas, quòd non tenetur donator de euiction.ſed ſi non poteſt ſoluere, vel reddere quod promiſit, condemnabitur inquantum facere poteſt. ff.eodem.qui id. habebitur ergo ratio, ne egeat.ff.de re.iu. ſunt qui.& l.inter eos. & l. neſcimus.& l.ne de liberalitate.& ff. de regul. iur. in condemnatione.

10 Et ad quid denotarius aſtringatur. † Naturaliter ad antidora. ff.de petit.hæredit. ſed & ſi lege.§. conſuluit. & expone antidora, id eſt, retributionẽ: naturaliter enim mouet homo vt benefaciat benefacienti,id eſt,vicem ei impendat,& beneficium recognoſcat, & defendere caueat.& ideo dicit, naturaliter : quia hoc eſt naturali iure primæuo:vnde canis hoc iure vtitur,& cætera animalia.Inſtit.de iure natura.reſp.j.multò fortius homines hoc attendere debent:ad hoc j̃.de teſti.cùm in officiis.8.q.2. illud. Illud quidem notandũ, q̃ nobiles donare debent. ſ. benè morigerati,quando ratio ſuadet, & hilari vultu hoc facere debent, & quotieſcunq; neceſſe eſt: ſic approbatur largitas, & prodigalitas reprobatur.ſic poteſt intelligi j̃.c.j. vel intellige ipſum in donationibus ad pias cauſas,in quib.optima menſura eſt immenſitas.in auth.de non alie.aut permu.reb.eccle.§. ſi minus. nec põt dari eccleſię in præiudiciũ alterius. j̃.e. conſultationib.& q̃ eccleſia in actibus ſuis fraudem adhibere non debet. j̃.eo.per tuas.& ſi verbũ in inſtr̃o donationis dubium ſit,largiſsimè interpretatur:quia in contractibus plena in teſtamẽtis plenior in beneficiis eſt pleniſsima interpretatio faciẽda. j̃. eo.cùm dilectus.ad fin. & quòd donatio in fraudẽ alterius facta donatori præiudicat,non donatario:quia nemo turpitudinem, &c. quia deceptis, &c. nec abſenti,quia res inter alios acta,&c.ne aliquis cõtra factum ſuum,&c.vt j̃.eo.inter dilectos.

De Donationibus cauſa mortis. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Donatio cã mortis quid ſit. Et quot ſint eius ſpecies.2. Et qualiter fiat.3.*
4 *Donare cauſa mortis quis poſſit.*
5 *Donatio cauſa mortis cui poſſit fieri.*
6 *Donari cauſa mortis quid poſſit.*
7 *Effectus donationis cauſa mortis quis ſit.*

IN quo ſuprà plenè expediuimus de donationib. habitis inter viuos: dicamus de illis q̃ fiunt cauſa mortis, tractantes, Quid ſit cã mortis donatio, Quot eius ſpecies, Qualiter fiat, Quis poſsit donare cauſa mortis, Cui poſsit fieri donatio cauſa mortis, Et quid poſsit donari, Quis ſit effectus huius donationis.

1 Quid ſit † cauſa mortis donatio qui. Et dẽ timore mortis imminentis, vel futuræ alicuius rei prouidæ & liberaliter facta collatio. Timore mortis imminentis, vel futuræ, ideo dictũ eſt: quia q̃nque fit ab homine ſano ſe cogitante: q̃nque ab infirmo, ita q̃ ſtatim ſit accipientis, vel morte demùm ſecuta.ff.eo.l.2. & intellige morte donatoris, vel donatarij, vel alterius.ff.e.l.3.4.5.& 6. & l.mortis cauſa filij.& l. mortis cauſa capimus.& l. fi.C.e.l.j. & 3. Quid ſi quis ſimpliciter donet de morte, vel mortis periculo nullam faciens mentionem, nunquid iudicabitur donatio inter viuos vel mortis cauſa facta? Et quidẽ dixit Azo, q̃ niſi de morte eius, vel periculo fiat mentio, nõ vr̃ donatio cã mortis facta: nec. n. hoc ipſo, q̃ moriẽs donat, vr̃ cã mortis donare.ff.eo.Seia.§.fi.& arg.ff.de don.filiusfamil.in fin. Sed contrà: quia ſufficit, q̃ mortis periculum immineat ad hoc, vt donatio cauſa mortis facta præſumatur.ff.e.l.pen.& 2.& 3.& ſola cognitio vr̃ ſufficere.ff. e.mortis cã capitur.§.antep.& C.e.l.fi. So.ex natura, verborum affectione,& qualitate perſonarum, & ſtatus, hoc æſtimandum erit: vt ff.de dote p̃le.Seia.ff.eo. ſenatus. §.ex hoc.& ſeq.& §.mortis cã.& l.Seia.verſi. vtrũ.ergo ſi nihil apparet inter viuos, p̃ſumit̃ donatũ. ff.e.Seia.in fi.C.de in.don.l.2.Prouide iõ dictũ eſt, q̃ a is q̃ donat, puidendo hoc facit, q.ſ. magis vult, q̃ donatarius habeat rẽ quã donat, quã hæres ſuus,& magis vult ipſam habere ſe, q̃ donatarium.ff.e.l.j.& 2.& l.ſenatus.§.j.ſi.n.ſic daret, vt nullo caſu rẽ recuparet,

non mortis causa, sed inter viuos donatio cẽseretur. ff. eod. vbi. & not. s̃. in rub. proxi. §. quot species. vers. secũda. Liberaliter iõ iunctũ est: quia si cã mortis sibi cõminate aliquis rẽ suã conferret, non valeret, q̃uis periculũ immineret. ff. qđ me. cau. metũ. & l. metũ. & no. s̃. quod met. cau. §. quid sit metus. & §. qualiter retractetur. qđ intelligas qñ metus mihi infert, vt aliquid donẽ: alioquin si cã siue occasione metus mortis liberaliter donẽ, q̃uis mihi metus inferatur, non tñ hac de cã vt donẽ: quia si donẽ, nihilominus metus instat, valet donatio. & sic loquitur ff. e. l. 3. & l. senatus. §. mortis. Est subaudiendum in descri. tradendo & se obligando, vt differat à legato, ſm Azo. q & in summa sua multas alias notat differentias. Prima est, quia legatũ ab hærede semper traditꝰ: sed donatio plerunque à testatore, vt patet in his q̃ no. j. e. §. qualiter fiat. Secũda est, quia in mortis cã donatione sic põt fieri substitutio, vt alicui ꝓmittat, si ipse capere non põt: secus in legato. ff. eo. tit. cui mortis cã. ff. de lega. 2. vt hęredib. Tertia est, q a si accuso testm̃, amitto legatũ, non tñ donationẽ cã mortis. ff. de his quib. vt indig. leg. aufer. post legatum. §. fin. aliàs aũt regulariter verũ est, q̃ deficiẽte legato, deficit & donatio cã mortis. ff e. & si debitor. §. fi. & l. illud gñaliter. ſm Azo. vel dic q̃ refert vtrũ donatio facta sit extra testm̃: & sic loquitur prima lex, post legatũ. §. fin. vel in testamento, & sic idẽ est, q̃ in legato, vt ꝓbant ll. sequen. Quarta est, ſm quosdã: quia in legato locum habet interdictũ, quorum legatorum non in donatione cã mortis vt ff. quorum lega. l. j. §. quid ſm literam cessabit. sed Pisana q̃ hẽt, necesse habebit, contradicit. Itẽ prima differentia, quam not. ſm Azo. s̃. eo. & est subaudiendum, nõ placet: quia si tradit ita, q̃ non recuperet, vel obligat̃ ad tradendũ sine spe recuperationis, donatio est inter viuos vt s̃. e. vers. ꝓpui dẽ. sin aũt sic vt recuperet, idẽ est in legato, & idẽ dicit Imperator, q̃ huiusmodi donationes oẽs effectus sortiant̃, quos vltimę volũtates, seu liberalitates, nec ex quacũq; parte eis absimiles habeant̃. C. e. l. fi in fin. ergo nõ curo inter hoc magnã differentiã assignare.

2 **Quot eius** species? † Tres: qđ dic vt not. s̃. eo. sub rub. prox. §. quot species. ver. donationem verò causa mortis. & seq.

3 **Qualiter fiat.** † Per stipulationẽ. ff. e. Senatus. §. fin. & l. mortis cã capitur. § pe. vel per traditionem. ff. e. qui alienã rẽ. vel p simplicem verborũ prolationẽ, adhibitis 5. testib. in vtroque casu in scriptis, vel sine scriptis. nec n. gesta vel munimenta alia requiruntur. C. e. l. fin. iõq́; nec ſp tradit̃ res: quare non est multùm approbanda adiectio Azo. & no. s̃. e. §. quid sit. vers. & est subaudiendũ. & ver. prima differentia. & aliqñ traditur, vt pater ff. e. si mortis cã res donata est. Nec est codicillus vel testamentum: & differt mortis causa donatio à mortis causa capione: quia in mortis causa donatione obligatur, qui donat plerunque, & eius hæres: & plerũq; tradit̃ statim res: sed mortis causa capio est, qñ post mortem alicuius aliquid datur alicui causa cõditionis implendæ, vel aliquid qualitercunq; sine donatione causa mortis facta, peruenit ad aliquem occasione mortis. ff. eo. qui precio. & l. si mulier. & l. mortis causa capitur. resp. j. & §. sine donatione.

4 **Quis possit donare** causa mortis. † Et quidẽ qcũq; põt facere testm̃, licet non faciat, & etiam filiusfami. licet non possit facere testamentum: potest tamen cã mortis donare. ff. eo. l. tam is qui testamentum facit. & iunge quod no. s̃. e. sub rub. prox. §. quis possit. ver. quod dixi de filiofam. & seq. & j. de test. §. quis possit facere testamentum.

5 **Cui possit fieri** dõatio causa mortis. † Et quidem ei soli qui ex testamento vel ex causa legati capere potest. ff. eo. omnibus. & l. senatus. resp. j. in quo quidem non tempus donationis, sed tempus mortis inspicit̃. ff. eo. in mortis causa. ergo si sit excommunicatus tempore mortis, donatio euanescit. 11. q. 3. cum excommunicato. s̃. de appel. pastoralis. §. fin.

6 **Et quid possit** donari. † Et quidẽ res mobiles, & immobiles, corporales, & incorporales. ff. eod. si mortis causa donatus fundus. & l. mortis cã capimus. & si chirographa debitorum dẽtur debita vel empta, ibi cõtenta donata videnṫ. ff. e. mortis cã capimus. §. Titia. C. de dona. l. j. & breuiter donari põt cã mortis, quicquid inter viuos dari põt. qđ dic vt no. s̃. eo. rub. proxi. §. & quid.

7 **Quis sit effectus.** † Et quidem vt res retineatur, si tradita fuerit. vel vendicetur, si non fuerit tradita, non obstãte vsuc. ff. e. senatus. §. j. & l. si mortis cã res. & l. si alienã. resp. j. expenſę tñ necessarię, vel vtiles ꝓ doli exceptionem recuperantur. ff. e. si mortis cã donatus fundus. Item effectus is est, vt ius vsucapiendi titulus transferat̃. ff. e. qui alienam. Hæc vera intelligas, nisi donatio fuerit reuocata: puta si prius decedat donatarius, q̃ donator. in quo casu inspicitur persona filij vel serui donatarij, non patris, vel dñi. ff. e. si filiofa. j. & 2. & l. si. Itẽ reuocat̃, si donatorẽ pœniteat, vel si cõualuerit de periculo in quo erat: vel si deficiat cõditio, vel nõ adimpleat̃ cã, sub qua donatio facta est. ff. si certũ petatur. non oĩs. ff. e. senatus. §. nec dubitauerunt. vel hi, qui sibi adinuicẽ donauerũt, pariter mortui sunt. ff. eo. si hi qui inuicẽ. Et hoc verũ est, nisi sic datũ fuerit, vt statim transeat dñium, nec reuocare possit. ff. e. si alienã. §. Marcellus & Senatus. §. mortis. talis. n. donatio inter viuos facta censet̃. vt no. s̃. e. §. qđ sit. ver. ꝓpui dę. & iõ exquo facta est: nec cõditionẽ nec modũ, nec pœnitentiã sine cã admittit, vt C. de dona. q̃ sub mõ. l. ꝓfecta. & đ reuoc. donat. l. 2. & seq. sed ex cã reuocari põt, qđ dic vt no. s̃. sub rub. proxi. §. qualiter reuocet̃.

De Peculio clericorum. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Peculium clericorum quid dicatur.*
2 *Peculium vnde dicatur.*
3 *Species peculij quot sint.*
4 *Clerici qui possint habere peculium.*
5 *Peculium qnod donari possit.*

QVoniam clerici de peculio suo donare possunt, seu testari, cùm & filiusfam. hoc possit facere de castrensi peculio. ff. de donat. filiusfa. iõ post tractatum de donat. & anteq̃ de testamentis, de ipso peculio videamus. Sciendum est igitur, Quid hic dicat̃ peculium, Vnde dicatur, Quot sunt eius species, Qui clerici possunt peculium habere, Quod peculiũ donari potest, seu inter viuos, seu causa mortis.

1 **Quid hic dicatur** † peculiũ. a Certè pluribus modis dicitur. vno modo dicitur peculium pusillum patrimonium, seu pusilla pecunia seruo à domino, vel filiofamilias à pa-

a patre conceſſa,& ſeorſum à rõnibus dñi, vel patris poſita. ff.de pecu.depoſiti.§.peculium. ſed ſine pecunia fragile dr.ff.de leg.3.ſi chorus.§.j. Item dr peculium res paraphernalis.ff.de iure dot.ſi ego.§.dotis. aliàs ponitur pro hæreditate, vel patrimonio. C. de epiſc.& cler.ſi quis presbyter.ff.ad Trebel.cogi.reſp. j.& ſic accipitur hic.

2 Vnde dicatur. † Peculium à pecunia.pecunia à pecorib.qa antiquorum pecunia ſeu bonæ in pecorib.erãt. j.q.3. tutum, & tunc nihil poterat emi, vel vendi: ſed contractus permutationis neceſſarius erat.ff.de contrah.empti. &venditione. leg.j.

3 Quot ſunt eius ſpecies. † Secũdum leges eſt profectitium,aduenti
b tium,caſtrenſe,& quaſi b caſtrenſe. Profectititiũ dr, qđ proficiſcitur de reb.paternis,& acquiritur patri, quo ad proprietatem,& vſumfr.Aduenticiũ eſt,qꝫ acquiritur ex donatione, vel ſucceſsione alicuius, vel aliter aliũdè ex aduentu proſperę fortunę prouenit. excipe res ab Imperatore vel Auguſta donatas,q̃ qua ſi caſtrenſes iudicantur. C. de bon. quæ lib. cũ multa priuilegia. Caſtrenſe,qđ milites in caſtris requirunt. ff.de caſtr.pecu.per totũ. ſed hodie tales milites non inueniunt,quia nõ ſeruant conditiones,quas illi ſeruabant. Quaſi caſtrenſe,qđ filiiſa.de ſcientia ſua acq. runt,occaſione aduocatiõis,vel munerũ publicorũ. probantur hæc C.de inof.teſt.l.vlt.& de bon. q̃ lib.cũ oportet.& l. cũ nõ ſolũ.Inſt.per quas perſo.nob.acq. Sed hic duob.modis tñ dr peculium,illud. ſ.qđ prouenit ex re eccleſiæ: & hoc profectitiũ quodãmodo dici põt, quia clericus nõ põt teſtari de hoc regulariter.j.e.c.j.2.& 3.non tñ per omnia,qa ſuper profectitio inter patrẽ & filiũ,nulla lis eſſe põt.ff.de iudic. lis nulla. ſed ſuper hoc ẽt inter patrẽ ſpũalem & filium, litigatur ſ.dè inſtit. ex frequentib.& c.veniſſet.& de ꝓben.vacan.& de offi.dele.ſi qñ. Aliud eſt peculium, de quo hic tractatur.ſ.qꝫ artificio,vel paterna ſucceſſione,vel intuitu cognitionis,aut dono cõſanguineorum vſq; ad quartum gradũ, aut amicorum intuitu perſonę,non eccleſiæ,clericis acquiritur: & iſtud ſm Ala.aduentitiũ dr:ſed dici põt,qꝫ eſt quaſi caſtrenſe: qđ ergo in filiofa. laico aduentitiũ dr: hic diceẽ quaſi caſtrẽſe,cùm de iſto teſtari poſsit clericus.j. de teſtua nos.vel quia nos.C.de inof.teſta.l.vlt.& de epi.& cle.auth.presbyteros.& in auth.de eccl. titu.§. interdicimus.col.9.91.di.clericus.10.q.3. cauendum.in fi. 21.q.j.c.j.in fi.vt.n.in his iurib. probatur,clerici poſſunt honeſtè propriis laboribus & manib.ſibi acquirere.& de talib.teſtari põt,ẽtſi in prãte ſint.C.de epi. & cle.fac.ſan.C.de acceſſ velut caſtrenſe.In his ẽt ab inteſtato ſuccedunt parentes. 12.q.j. manifeſtè.& ca. eꝑs qui filios.& q.3.c.fin. Sed & venientes poſſunt de his ad libitum facere. j.de ſucceſ.ab inteſta.c.j.12. q. 3.fixum. Regulã aũt hanc teneas, qꝫ illud peculiũ hic cenſetur profectitium,quod clericus non acquiſiuiſſet,ſi eccleſiam non habuiſſet.ff.de caſtr.pec. caſtrenſe peculium.j.ti.j.requiſiſti.§.illud. Quid ergo de oblationib.Da.dixit peculiũ profectitium eſſe. argu.j. ti.j.requiſiſti. Sed contrà. quia non rõne eccleſiæ,ſed ordinis offeruntur. vnde & ſacerdoti offertur, & ſi eccleſiã nõ habeat.Reſp.non ob.quia nullus dẽt admittere parochianũ meũ.j.de paroch.vt dñicis.& de ſepult.c.j.Quid ergo de oblatione viatoris?Adhuc puto idem arg.contra.ff.de iud.ſhæres abſens.

c 4 Qui clerici poſſunt peculiũ habere.c quaſi caſtrẽſe? po teſt habere clericus,quicunque pro
priis non renunciauerit, ſed is qui renunciauerit non poteſt. j.e.c.j.j. de ſtatu mo.cùm ad monaſteriũ. ad fi.j.de teſt.quia ingredientibus.54. diſt.abbati.12.q.j.nolo.& c.non dicatis.j.de priuil.cùm & plantare.§. de confratrib.& c. vt priuilegia.27. q.j.vt lex. Sed & hi qui propriis renunciant, poſſunt habere profectitium occaſione adminiſtrationis, vt j.de ſtatu monac.ca.cùm ad mo- c
naſterium.§. qui verò. & tales poſſunt temperare de blado, & victualibus donare ad tempus. ſ. de re eccleſ.non alienan.ca.2.alias qui poſſunt,quod dic vt not.ſ.de do.§.quis poſsit.& §.& quid.

a Quid.hic dicaẽ peculiũ.] Adde do.in rub.c.ti.&. quotuplex ſit, vide ꝑ Spc. titul.de arb.in §.1. verſic.itẽ cũ agitur.

b Caſtrẽſe vel quaſi.] Adde not. in ca.qa nos de teſt.ca.licet. de ſepul.li.6.glo.in c.fi.de iu.pat.l.quidã.ff. de acqui.rer. dom.Bald.in l.3.ff. de in ius vocan.

c Clerici poſſunt habere peculiũ.] Adde qꝫ peculiũ clerici dicitur eſſe aduẽtitiũ.vide per Barb. cõſi.1.inci. magn⁹. in 21.col.in 3.vol.

5 Quid peculium † donari poteſt,ſeu inter viuos, ſeu cã mortis. Quaſi caſtrẽſe, & non profectitium. quod dic,vt not.ſ.eo.§.quod ſiue.& ſ.e.ſub rub.de don.§. & quid. & j.tit.j.§.quis poſsit.Illud in ſumma notan.eſt, qꝫ ſi dubium ſit,vtrum peculium profectitiũ ſit, vel quaſi caſtrẽſe: profectitium præſumitur,ex quo eccleſiam habet.j.eo.c.j.Sed ſi non habet eccleſiam, tunc præſumo quaſi caſtrenſe. arg.C.de vſu.l.vlti.arbi.tute.ſi defunctus.Item presbyter de profectione emens,debet emere nomine eccleſię, non proprio, nec alieno in fraudẽ:quia ſicut nec ſuo,&c. j.eo.presbyter.& c. inquirendum.& res aliter acquiſitæ eccleſię propriè relinquendę ſunt.j.e.vnuſquiſque.Item clericus qui terram ſterilem eccleſiæ ad fertilitatem redegit, agella vel in vincula faciẽdo,illud in vita ſua ꝑcipuũ hẽt:ſed poſt mortẽ non ſuccedunt hæredes, niſi Eꝑs hoc concederet fortè ad precatiã,vel pro ſeruitiis ſibi exhibitis.j.e.ſi quis ſanè.ſ.de re.eccle.non alic.ad aures.ſ.tit.j.per tuas.& de preca.c.j.& 12.q.2. ſæpè.

De Teſtamen & vltimis voluntatib. Rubr.

SVMMARIA.

1 ☞ *Teſtamentum quid ſit. Et vnde dicatur.* 2. *Et quid ſit militare.* 4
3 *Species teſtamentorum quot ſint.*
5 *Miles unde dicatur.*
6 *Teſtes quot requiruntur in teſtamento.*
7 *Teſtamentum quis poſsit facere.*
8 *Eremitæ & ſolitariꝝ,an poſsint facere teſtamentum.*
9 *Teſtamentum qualiter conſtituatur. Et qualiter confirmetur.* 10 *Qualiter infirmetur.* 11.
12 *Querelam quæ cauſæ inducant.*
13 *Vterini fratres an admittantur ad querelam.*
14 *Effectus querelæ quis ſit.*
15 *Filia ſi inſtituatur in dotem,an agat querela.*
16 *Effectus vltimæ voluntatis quis ſit.*
17 *Inſtitui quis poſsit, vel non, quibus temporibus conſideretur.*
18 *Inſtitutio quomodo fiat. Et quid dicatur inſtitutio.* 21.
19 *Quantitates portionum poſſunt exprimi in inſtitutione, prout teſtatori placuerit.*
20 *Aſſis appellatione quid contineatur.*
21 *Subſtitutio quid dicatur. Et quomodo dividatur.* 22.
23 *Hæres ad quid tenetur. Et per quem cogatur voluntatem defuncti ſeruare.* 24.
25 *Clericus de quibus poſsit teſtari, & de quibus non.*
26 *Relicta in teſtamento qualiter petantur ab epiſcopo.*

TRactauimus ḋ donationib. inter viuos, & cā mortis: ſed qm̄ hæ in teſtamentis fieri ſolēt, videamus de teſtamentis. Vel ſic: Vidimus de volūtatibus inter viuos, videamus de voluntatibus extremis. vel ita: Vidimus ḋ pecu. cler. quod in teſtamentis relinqui pōt, videamus de teſtamentis. In primis ſciendū eſt, Quid ſit teſtamentum, [a] vnde dicaī, quot ſint ſpecies teſtamentorū, Quot teſtes requirañ in teſtamento, Quis poſsit facere teſtm̄, qualiter cōficiatur, qualiter confirmetur, qualiter infirmeť, quis ſit effectus vltimæ voluntatis, Ad quid hæres teneatur, Et per quem cogatur defuncti voluntatem adimplere.

1 Quid ſit teſtm̄. † Iuſta ſententia voluntatis noſtræ, de eo quod poſt mortē noſtrā, b hæredē inſtituēdo, fieri volumus: vt ff. e. l. j. [b] Benè dico, Iuſta ſnīa, non dico. i. ſolennis, vt quidā, ſed iuſta ad literā. nā ſi iuſta eſt, pro ſnīa & lege ſeruanda eſt. ff. ad l. fal. l. j. Inſt. ad l. fal. in prin. in auth. de nup. §. diſponat. ſecus, ſi impia vel iniuſta: vnde ſi dicat, ꝙ reli quię ſuæ iactenť in mari, non ſeruabitur hæc volūtas. ff. de cond. inſti. cū quidā. vel ſi quid p̄cipiat cōtra iura, vel bonos mores: vel ea q̄ ad pietatē, vel verecundiā noſtrā læderent, q̄ nec nos facere poſſe credendū eſt. ff. de condi. inſt. conditiones. & l. fideiuſ. ad idē j. e. tua. & c. Raynaldus. ad fi. & c. requiſiſti. rū. j. & de ſepul. fraternitatē. 16. q. 4. volumus. 13. q. 2. vltima voluntas. C. de ſac. ſan. ecc. l. j. j. e. iudicante. & c. filius. De eo quod poſt mortē hæredē inſt. &c. benè dixi, ꝙ neceſſe eſt, quòd hęredes inſtituamus, aliàs non eſſet teſtamentum: Inſti. de lega. §. ante hæredis.

2 Vnde dicaī. † Ex eo ꝙ teſtatio mentis [c] eſt. Inſt. eo. tit. in prin. ſic arg. dicitur quaſi argutè inuentum: & ſm̄ hoc codicillus largo modo diciť teſtamentum. arg. ff. de iure codic. ab inteſta. §. fi.

3 Quot ſint ſpecies † [d] teſtamentorum. Et qui dē antiquo tpe res fiebāt diuiſiones. Vnū. n. teſtm̄ erat pacificū, qđ appellabatur calatis comitiis. i. à bonis initiis, vel bonis cōuentib. calos. n. dr̄ bonum, comitię conuentus. Secundum erat bellicum, quod procinctorium ex eo fortè, ꝙ ſuccinctè fiebat, dicebatur: & hæc duo prorſus iampridem abierunt. Acceſsit ergo tertiū genus, qđ dicebat per æs & librā: quia per emancipationē. i. quandā imaginariā venditionē agēbatur 5. teſtib. & libripende. i. tabellione, vel erant libripendæ æſtimatores qui libri pendebunt, ſm̄ Azo. ciuib. Romanis, & puberib. p̄ſentib. & qui fa. i. hæreditatis ſubſtantię. ff. de verb. ſign. pronunciatio. §. familię. dicebaī emptor. & hoc diutius pmāſit, ſed poſtea in vſu eſſe deſiit: & omnia e hæc narrantur Inſt. eo. in prin. [e] Hodie verò dicendū, ꝙ aliud eſt teſtm̄ militare, aliud priuatū. Priuatorū aliud nuncupatiuum, aliud ſolenne. de nuncupatiuo & ſolenni dic, vt no. j. eo. §. qualiter cōficiatur. Teſta- 4 mentū militare eſt illud qđ miles facit. † Dr̄ aūt miles, vt agit Vegetius de re militari, q̄ iurat ſe nō euitaturum mortē pp̄ ſalutē reipub. ſm̄ Azo. exemplum eſt hodie in militib. ordinis deſperata. Nec ſufficit, ꝙ ſit electus tyro, ēt ſi publicis expenſis litem faciat, ſed neceſſe eſt ipſum in numero militū referri. ff. ḋ te. mil. l. antep. i. in matricula, vel tabula, in qua oīa nomina militū ſcribebātur, ſm̄ Azo. ſicut aliàs legitur. ff. de albo. ſcrib. l. j. & 2. Idē eſt, ſi in comitatu principū retentus cōfeſtim cingi iuſſus eſt. ff. de te. mi. l. pe. Sed & ſtigma. i. notā publica eorū brachiis debebat infigi. C. de fabricē. l. ſtigmata. & talis miles à ſignis militarib. citra 20. ann. & ſine magna cā remitti non poterat ſine infamia. ff. ex quib. cau. matri. l. pen. ff. de his qui no. infa. l. 2. Hodiè verò tales non inueniūtur, ſed inermes tm̄, puta clerici. ſ. de ſer. non ord. libentius. ſ. de cor. vit. c. j. 50. di. clerici. 54. di. c. j. & c. ex antiquis. 23. q. j. militare. & aduocati militant: namq; patroni cārum qui glorioſæ vocis confiſi munimine laborantiū, ſpē, vitā, poſterosq; defendūt. C. de aduoc. diue. iud. aduocati. 5 † Miles verò dictus eſt à multitudine: aut à malo, quod debet arcere, aut à numero milleno, ſiue milleſimo: qa de mille vnus p̄cipuus & magis ſtrenuus in militē eligebaī ff. de teſta. mili. l. j. §. miles. iuxta illud Salomon. Virum ex mille vnū reperi: mulierem ex omnib. non inueni: Eccleſiaſt. 7.

Talis

a Quid ſit teſtm̄.] Adde doc. in rubr. e. tit. & q̄d ſit teſtm̄ nuncupatiuū. vide per Phili. Franc. in rub. de teſta. in fi. 2. col. ver. aliud verò. lib. 6.

b Iuriſcō. Vlpia. definitionē. nō Hoſtiē. ſi: ſequit Martin. nī eod. tit. in ſumma. Hoſtienſiana. n. definitio non caret, vt q̄ inſufficientiæ Iu re conſultū arguat: Fruſtrā aūt in ea adiecit verbailla. Hę redē inſtituēdo: nā ſub reliquis definitionis verbis cōtinētur. Nā teſtamenti ſubſtantia eſt hæredis inſtitutio. l. inter cætera. ff. de lib. & poſthu. & §. 1. de hær. & Fal. col: 1. verior eſt igitur Mart. Iuriſcō. ſequentis definitio. Accipere aūt teſtm̄ debemus, inquit Mart. cùm quis in eo de toto ſuo patrimonio diſponit, idq;, vt excludantur codicilli, & ſpeciale relictū. Similiter ſcias, ꝙ ſi q̄s inſtituat hæredē in re certa vel portione, & de reliquo non diſponat, de toto diſpoſuiſſe intelligendus eſt: vnde ſcriptus hæres totū capiet quia & in parte totū continetur. ff. de hær. inſtit. l. ſi quis ita ſcripſerit. & C. eo. tit. l. quoties.

c Quod ait Hoſtienſis teſtm̄ duci à teſtatione mentis: id nō de qualibet. ſed de illa qua teſtator de hr̄editate diſpoſuerit accipiendū rectè putat Marti. nī vbi ſ. volūtas teſtatoris eſt ambulatoria vſq; ad extremū vitæ ſpiritum. ff. de adim. lega. l. 4. extrà de celeb. miſſ. c. cum Marthæ.

d Quot ſint ſpecies teſtamentorū.] Adde Phil. Fran. in repetit. rub. de teſta. in 6. 2. col. ver. circa ſecundum.

e Verior & legib. congruentior mihi vī teſtamentorū diuiſio de Martin. vbi ſ. tradit. i, quæ latius patet. nam quodlibet eiuſdē librum eam, quæ ab Hoſtienſi aſſignaī, cōprehendit. Sic igitur Marti. diuidit. Teſtamentorum aliud eſt nuncupatiuum, aliud in ſcriptis. Hæc Mart. diuiſio optimè probātū. §. j. & fin. ſimul iunctis inſtitu. de teſt. ordi. & in l. hæredes palam. in prin. ff. e. tit. argu. ab inſtantia. & in l. hac conſultiſsima. in prin. iuncto §. per nuncupationē. quæ iura Mart. non citat. ſed à P. Prętcio adducta fuere, quo huius diuiſio cōfirmarētur atque probaretur. Teſtm̄ aūt nuncupatiuū, ꝙ ſola teſtatoris nuncupatione conſiſtit, nō in ſolennitate ſcripturæ, in quo 7. teſtes neceſſarij ſunt, & hæredis inſtitutio, vt §. fi. Inſt. e. & d. § per nūcupationē. Similiter neceſſariū eſt, ꝙ fiat vno cōtextu, hoc eſt, nullo actu interpoſito, niſi fortè actu naturę, vt cū iret ad purgandū vētrē, vel fortè ſumeret pharmacū, vel breuis laguor interueniret. C. e. tit. l. cū antiquitas. & ff. e. l. hæredes. §. fi. Itē teſtm̄ nūcupatiū dr̄, & valet, q̄n q̄s ad interrogationē alteri⁹ annuit, teſtib. pręſentib. & illud, ꝙ dr̄, ſibi placere nuncupoſtendit. C. qui teſt. fa. poſſ. l. hac conſulciſsima. Teſtm̄ verò quod ſit ſine ſcriptis, exigitur numerū, ſubſcriptionem, & ſigilla 7. teſtiū. Et debent eſſe teſtes rogati maſculi, puberes, & liberi, & hoc ſi fiat ī ciuitate. Si verò ruri fiat, 5. teſtes ſufficiūt. Sed ſi teſtator velit teſtib. eſſe occulta q̄ teſtamēto ſcripta ſūt, tūc charta teſtamēti ſui clauſā & inuolutā, teſtib. repſentet, & dicat eis, hoc eſt teſtm̄ meū, rogo vt ſubſcribatis, & eis ſubſcribētib. ſubſcribat ēt ipſe teſtator, vel alius loco octaui teſtis. d. l. cōſultiſsima. & l. ſi. C. e. tit. Subſcriptio aūt teſtatoris, dēt cōtinere nomē hęredis. C. e. ti. l. iubem⁹. Sed ſi teſtator ꝓpria manu teſtm̄ ſcripſerit. & hoc expreſsim in ſcriptura poſuerit, qđ manu ſua cōfecerit, tunc alia ſubſcriptio nō requirit. d. l. cū antiquas. § fi. A p̄dictis ſolēnitatib. excludit teſtm̄ militis, ſiue in ſcriptis, ſiue nūcupatiuè teſtet. C. de mil. teſt. l. q̄q̄. Similiter & teſtm̄ ruſtici, in quo ſufficiunt 5. teſtes. l. ſi. C. de teſt. Itē teſtm̄ de cōſcientia principis, vel ipſo p̄ſente confectū, ſolennitatē oīum teſtamentorū ſupare vī. C. e. l. otum. Excipiť ēt teſtamentū, qđ fit inter liberos. d. l. hac cōſultiſsima. §. ex imperfecto. & in auth. ibi ſignata, q̄ incipit: Hoc inter liberos. & C. fa. erciſc. l. fi. itē in his, q̄ relinquunt ad pias cās, valet teſtamentū, ſm̄ Canon. ſi fiat corā duob. vel trib. teſtib. extrà e. ti. cùm eſſes. vbi de hoc in gl. ſuper relictis. & in c. relatū. 1. Similiter ſi fiat teſtamentū nudis verbis. extrà, e. ti. iudicante. Quidā rn̄ dixerunt, ꝙ per decretales p̄dictas derogatur legib. loquentibus, de ſolennitate teſtamentorū, vt de 7. teſtib, ſiue 5. Alii tn̄ dicunt, ꝙ derogatur, qn̄ agit in foro eccleſiæ: ſecus, ſi agitur in foro ſeculari. Tertii dicunt, ꝙ nō tollit Papa ſolennitates teſtamentorū, nec ēt poſſet, niſi in terris vtroq; iure ſibi ſubiectis, vel in legatis ad pias cās. extrà e. ti. cū eſſes. vbi de hoc in gl. ſup relictis. Valet quoq; minus ſolēne teſtm̄, ſi ſpāli p̄cipis priuilegio ſolēnitas ſit remiſſa. C. e. ti. l. ſi nō ſpāli. Id aūt interea notabis, teſtm̄ nō debere eſſe obſcurū. ar. extrà ḋ ꝓb. c. in p̄ſentia. & de teſti. cū clamor. Quia nūq; ꝓ externa verba res ꝓponenda eſt, ſed tantū ꝓ vſitata. arg. 37. di. relatū.

Talis miles priuilegium habet, quia ſi in expeditione eſt, in conflictu belli, vel vitę periculo conſtitutus, licet ei teſtari qūo poteſt & vult. C. de teſta. milit. q̃q̃ proinde, ēt ſi nullus teſtis interſit, ſi tñ ſanguine rutilanti, vel in vagina vel clypeo ſuo voluntatē ſuā, aut in puluere ſcripſerit, & legi poſsit, ſtabilis erit. C. de teſt. mi. milites. in hoc n. caſu nuda voluntas ſufficit. ff. de teſta. mil. l. j. Sin aūt in expeditione ſit, non tñ in conflictu, vel vitæ periculo, ſed in tentorio fortè, vel alibi, duos ſaltē teſtes adhibere dēt, vt teſtetur corā eis, quē velit ſibi hæredē eſſe, & cui libertatē, & cui legatum relinquere: nec ſufficeret, ſi ſermonib. ſimplicibus, ſicut plerunq; fieri ſolet, diceret, Te hæredem facio, aut bona mea relinquo, qđ ipſorū militū intereſt, alioquin nō difficulter inueniretur qui diceret, ſe poſt mortem militis hoc audiuiſſe: & ſic vera iudicia ſubuerterent. ff. de te. mi. diuus. Inſt. de mil. teſta. §. planè. & §. id priuilegiū. & ſe. Quid ſi nō in expeditione, ſed domi ſit, vel alibi, iure cōi teſtari dēt. vt C. de te. mi. l. pe. Inſt. e. §. illius aūt. & eſt ar. q̃ illi clerici tñ qui regulariter viuūt, & ſunt circa diuinū officiū occupati, debeāt gaudere priuilegio clerica. ſup quo vide qđ not. ſ. de cle. coni. §. j. ver. priuilegij. Hoc priuilegiū hēt, & ſi cæcus vel mutus factus ſit, dū eſt in expeditione ante cāriam miſsionē. ff. de teſt. mil. l. 4. Sed & ſi is q̃ ignorat an ſui iuris ſit, pp̃ mortis patris incertitudinē, hoc priuilegiū hēt: ſed ſi non teſteť, niſi de caſtren'ib. & ignorat mortē patris, bona paterna ad hæredem inſtitutū nō pertinebūt. ff. de teſ. mil. ex militar. §. ſi miles. & §. ſeq Is ēt q̃ ſcit ſe eſſe filiūſa. teſtari põt, ſiue ſit in armata militia, vel inermi. nā hoc q̃buſdā priuilegij loco conceſſum eſt. Inſt. de te. mi. §. ſi. & q̃b. nō eſt permiſ. fac. teſt. in prin. & not. de hoc ſ. tit. j. §. quot ſint. & §. q̃ cle. & de do. §. q̃s poſsit. & ſeq. Hēt & miles priuilegiū circa perſonā hæredis. nā & deportatos, & ferè oēs q̃ factionē teſtamtēi nō hūt, inſtituere põt: ſeruū tñ pœnæ nō põt inſtituere, niſi mortis tpe in ciuitate inueniat: quia tūc incipit conualeſcere inſtitutio, qđ gñaliter dicendū eſt oīb. aliis inſtitutis. ſ. q̃ ſi nō valet cōſiderato tpe inſtitutionis, conualeſcit tñ, ſi tpe mortis impedimentum ceſſauerit. ff. de teſt. mi. l. q̃ neq;. §. j. vndē & ſi mulier inſtituta turpis ſuſpicionis ſit, valet: q̃a nec teſt. militis aliquid capere põt. ff. de teſt. mi. l. miles ita. §. mulier. niſi fortè tpe mortis correcta, & bonæ opiniōis inueniatur, ſm Azo. tunc. n. non dēt deſpici in eo qđ fuit, quia iā incipit eſſe qđ non fuit. l. diſtinc. ferrū. ſ. đ teſti. teſtimoniū. Et aliud priuilegiū hēt miles, quo ad qualitatē inſtituēdi: quia vſq; ad certū tps, vel ex certo tpe in antea inſtituere põt, & ſic decedere, quo ad tps teſtatus, & quo ad rps inteſtatus. ff. de te. mi. ſi miles vnū. §. j. l. miles ita. Et eſt notandū, q̃ ſi miles inſtituat vnū hæredem in paganicis bonis, aliū in caſtrenſib. ius accreſcendi nō hēt locū inter eos: q̃a quaſi duorū hominū duæ hęreditates intelligūtur: adeò q̃ nec æs alienū cōicat, ſed vterq; ſoluit, qđ hæreditatē ſuā contingit: q̃ ſi altera pars ad ſoluendū æs alienum, qđ eam cōtigerit, non ſufficiat, & iō inſtitutus hæres hęreditatē ſuā repudiauerit, is qui adiit, cogitur totā hæreditatē defendere, aut totā repudiare, & creditorib. cedere. ff. de te. mil. ſi certarū. §. Iul. Sin aūt vnū inſtituat in vna re, vel in vna vncia, & aliū in alia, tūc eſt ius accreſcēdi inter eos. ff. de te. mi. ſi mi. ſi certarū. rū. j. C. de teſt. mi. q̃q̃. nec ob. ff. de te. mil. ſi miles vnū ex fundo, vbi dī, creditur quantū ad reſiduū patrimoniū inteſtatū deceſsiſſe: credit. n. ita iure, ſi probetur militem ita voluiſſe. Verū ſi vnū inſtituat tm̃ in paganicis, vel in caſtrenſibus, omnia ad ipſum inſtitutū pertinent iure inteſtati. C. de te. mil. l. j. & 2. niſi vbi filius f. miles ignorat patrē mortuū eſſe, vt no. ſ. e. ver. ſed & ſi is q̃ ignorat. Durat aūt hoc priuilegiū militū, q̃diu ſunt in expeditione, ex quo dimiſsi ſunt de militia, ſi moriant intra annū, ſiue cōditio inſtitutionis intra an. extiterit, ſiue poſtea. Inſt. de mi. teſt. §. ſed hactenus. ff. de teſt. mi. q̃ conſtitutū. & l. qđ dī. & hoc verū eſt, ſi dimiſsi ſunt ex cā honeſta, vel cāria. nā ſi cā ignominiæ, ſtatim amitttunt priuilegiū. ff. de teſt. mil. l. teſtamenta eorū. Sed & illud priuilegiū, qđ hēt miles, vt teſtari poſsit, qđ aliàs nō poſſet, durat ēt poſt miſsionē iure. ſ. cōi. vt Inſt. de mil. teſ. §. illis aūt. Amittunt & hoc priuilegiū dānati crimine capitali cōi. Si verò de crimine militari, vt qui arma ſua alienauit, vel contra p̃ceptum ducis aliq̃d fecit, vel ſimilia q̃ enumerantur. ff. de re mi. l. 2. & 3. de fide rupta argui poſsit nō licet teſtari. Sin aūt & Iudex in ſnia ſibi reſeruauit q̃ liceret, licebit de caſtrēſib. bonis tūm: ſi nō ſeruauit, nō licebit. colligunt hęc C. đ te. mi. & militib. ff. de vete. ſuc. l. j. ff. đ te. mi. ex militari. ff. de iniu. ru. irri. te. ſi q̃s filio. §. ſed & ſi q̃s fuerit capi. ff. đ do. īter vi. & vxo. cū hic ſtatus. §. ſi miles. ff. đ le. 3. ſi q̃s. in prī. te. §. miles. Hęc aūt oīa appoſui, q̃a p̃nt habere locū in teſtamētis clericorū in aliqbus. vt patet in his q̃ no. ſ. e. ver. hodie. & ver. qđ ſi nō in expeditione. & ver. is ēt q̃ ſcit. & ſ. ti. j. §. quot ſint. & §. q̃ clerici.

6 a **Quot teſtes** † requirūtur [a] in teſtamento? Et quidē regulariter 7. vt patet in his quę not. j. eo. qualiter conficiant. & probat C. de bo. poſ. ſm tab. l. 2. alioq̃n, vt ibi legit, à cōtrario ſenſu bonorū poſ. peti non põt. Sed q̃d ad nos de bo. poſ. cū hodie de iure ciuili admittat quilibet ad ſucceſsionē, vt Inſt. de ſuc. q̃ ab inte. defe. §. admonēdi. & §. ſi. & C. đ ſuis & legi. hęr. auth. ī ſucceſsione. & de le. hær. auth. ceſſante. Rñ. Valde ad nos, in 4. caſib. Primus caſus eſt, vbi q̃s capite minutus fecit teſtm̃, & poſtea deceſsit, factus tñ ciuis Roñ. & ſuæ p̃tātis, Inſt. qui. mo. teſt. infir. §. non tñ. Secundus eſt, vbi quis ſub cond. inſti. eſt hęres. nā licet conditio deficiat. p̃tor tñ permittit bonorū poſſ. ſm tab. ff. de bono. poſ. ſm tab. l. 2. §. 2. Tertius eſt, q̃ñ poſthumus p̃teritus naſcitur viuo teſtatore, & ſic decedit. q̃uis. n. teſtm̃, nimia ſubtilitate videat ruptū, & ſic hæres de iure ciuili non poſsit ſuccedere, p̃tor tñ concedit bon. poſ. ſm tab. ſi aliàs ſolēnè fuerit teſtm̃. ff. de iniuſ. ru. irri. teſt. poſthumus. p̃teritus. rñ. j. Quartus eſt, ſi filiuſfa. p̃teritus ſit. nā ſi petat portionē ſuā, teſtm̃ ruptum vī: ſi verò ſe abſtineat, q̃uis iuris ſubtilitas refragetur: tñ volūtas teſtatoris, & ex bono & æquo ſeruabitur. Intelligas per bon. poſ. ſm tab. ff. de ininſt. rup. irri. teſt. filio p̃terito. in his. & olim erat, & hodie eſt neceſſe ſm leges perere bon. poſ. ſm tab. Quid ſi quis condat teſtm̃ nunc patiuum in p̃ſentia 7. teſtium, & tabellio inde conficit inſtrm̃, in quo duos tantùm teſtes, vel 3. apponit, nunquid probatur teſtamentū per tale inſtrumentum? Azo, Iob, Lanfran. Cre. dixerunt, quòd non etiam ſi nomina 7. teſtium inſcripta fuerint. arg. C. eo. tit. hac conſultiſsima. §. final. & l. final. C. de codic. l. final. in fine. qui teſta. face. poſſ. hac conſultiſsima. §. ſed quia tabulariorum. teſtamentum enim nuncupatiuū nec poſſet probari per 3. vel 4. teſtes, ergo nec inſtrm̃ totidem teſtes continens. argument. C. de fide inſtru. in exercendis. ſupra de fide

[a] Quot teſtes requirunt. ſ Addegl. inſt. e. ti. C y. in l. 1. 2. q. C. đ ſa. ſan. eccl. tex. & ibi doc. in c. cū eſſes de teſt. Spec. in ti. de inſtr. edit. in §. cōpendio ſa. ver. ita per ius canonicum.

b Quis posit facere testñ.] Adde Doc. in ea.rub.& p Phil. Fran in repe.rub.e. tit.lib.6.

c Plures multo sunt, q.testamenta facere possint q̃ ab Hosti.recenseant̃, quo ex Martini summa hinc transtulimus. Testñ.n.pôt facere ep̃s, idq; de reb. quas ante adeptũ, epatum acquisierat.& eas,cui voluerit,relinquere pôt: nisi eccle siã læseric quia oẽ damnũ ec clesiç de reb.huius resarciri debet prælatus nõ pôt testari de immobilib.eccle siæ suę:quia de mobilib.pôt esse ei cõpos.Sed nec religios testari pôt, licet post annum professionis non assumpserit habitum ꝓfessorum.co tit. illud de regulari. ex parte.quia, cũ se & sua Deo dedicauerit,de his testari nõ pôt.C.de sa.san.ec. auth ingressi. & in auth.de mon.§.illud.Sed si filios habens monasterium ingrediat̃,nullo cõdito testamento ꝓmittere diuidere inter eos,vt in auth. de san.epi.§. si qua mulier.& 29.q6.3. ea de ingredientib. &c.si qua mulier eremitæ.& alii solitariã vitã agentes, quia nulli qui eccle siæ se tradiderũt, testari pũt.29.q.3.§. econtrario. Pf ẽt ꝓ filio impubere pôt facere testñ,dũmodo sibi etiã fecerit: aliàs secus. vt Instit. de pup. substitu. §. igitur. & §. liberis. & ff.de inoffi.test.l. Papinianus: §. sed nec impuberis. & & arg.extra de sepul.in nostra.

inſtrum. cum Ioan.§.porro.s̃.de clepere.tuę.& ſicut de ſubſtãtia ſolẽnis teſtamenti ſunt 7.ſignacula,& 7. teſtes,ita de nũcupatiuo 7.teſtes:ergo ſi vnus de 7.teſtib.moriatur,non poterit probari de cætero teſtñ.arg.C. e.ſi vnus.Inſt.e.§.fin.ideoq; in Lombardia,vbi iura ſeruantur,ſtatim publicantur,ſm formam no.s̃.de fi.inſtru.§.de publicatione.Place.vero & Mar.dixerunt,ꝙ benè pôt probari ꝑ duos teſtes,& per inſtrm prędictum. ar.C.arbi.tu.l.fi.C.ad Vell.ſe.con.antiquæ.rñ.j.C.de edic.diui Adri.tol.l. fi.C.de don.in donatio.ff. de proba. monumẽta.& hęc opinio expreſsim. j̃.e.relatum.& c.cum oẽs.hodie com probatur,q̃uis aliqui illas dec.aliter intelligant,vt no.s̃.e.§.qualiter conficiatur.ver.fallit ẽt in eccleſia. & iũge qđ no.s̃.de teſti.§.quoties numerus.Sed & qñq; vnus teſtis ſufficit, & duo,& tres vel quatuor,vel quinque ẽt,ſm l.ꝙ dic vt no.j̃.§.qualiter cõficiat̃.uet.item qñq; vnos teſtis.& ſe.

7 **Quis poſsit facere** †teſtamentum. b Rñdeo is qui pôt donationem facere.quod dic vt no.s̃. de don.§.quis poſsit. Pater namq; fam. pôt facere teſtñ,ſi maior eſt 14.ann. non filiusf.non ſeruus,non ſurdus, q nullo modo audit, & mutus. nam ſi hæc duo vitia concurrant naturaliter,teſtari non pôt,ſecus,ſi literatus ſit,& ex accidẽti cõtingit: vel ſi ſurdus ſit tm̃,vel mutus. qđ dic, vt C.q te.fac.poſ.furioſum.& l.diſcretis. Inſti.qui teſt.fac.poſ.per totũ. nec is q̃ ꝓpriis renunciauit,pôt facere teſtñ j̃.e.quia ingredientib.19.q.3.qa ingredientib.C.de ſac.ſan.eccl. authẽ. ingreſsi.Sed ſi filios hñs ingrediatur monaſterium,nullo cõdito teſtamẽto,permittitur ei poſtea bona diuidere,vt auth.de ſan.epi.§. ſi qua mulier.C.de ſac.ec.auth.ſi qua mulier. Idem puto,& ſi filios non habeat,qñcunque ante profesionẽ intra an. cũ ad ſeculum reuerti poſſet.j̃.de regu. ſtatuimus.†Quid de eremitis & ſolitariis,ſi nõ renunciauerunt ꝓpriis, nec ſe alicui eccleſiæ tradiderunt,vi caã mutando teſtari poterunt.19.q.3.§.econtra Paulus.Et breuiter,qui nõ prohibeẽt,teſtari pôt.ar. ff. de his qui ſui iur.ſunt.l.j.ff.de ꝓcu.mutus.Pôt aũt filiusf. facere teſtñ de caſtrẽſi peculio, & quaſi.C.e.l. ult. & de inoffi.teſt.l.qđ dic,vt no.s̃.ti.j.§.quot ſint eius ſpecies.& §.q cle.& ſe.Ergo clericus filiusf.de oĩb. his, q̃ obuenerũt ei ſiue ex artificio,ſeu alio mõ,reſpectu pſonæ teſtari pôt.j̃.e.relatum.§.licet.& ſe.& c.req ſiſti. de re.eccl.iure teſtamenti donari nõ pôt:ſed cã eleemoſynę pôt.dic vt no.s̃.de do.§.& quid.& j̃.e.§.vlt.

c **Qualiter conſtituatur.** Hic diſtin. vtrũ quis

9 uelit facere† nuncupatiuam teſtamentum,i. ſine ſolẽnitate,ſeu ſine ſcriptis: vbi ſufficiunt 7. teſtes legitimi,ſm leges,ſine alia ſolennitate.Inſti.eo. tit.§.ulti. C.eo.hac conſultiſsima.§.per nũcupationem: dũmodo præſentes fuerint & rogati.ff.e.hęredes §.pe.in authen.de teſt.§.& licet.C.de teſti.auth.rogati. Sed & neceſſe eſt, ꝙ vno contextu fiat.i. nullo actu contrario intermixto:quod qualiter intelligitur,no.j̃.eod. verſi.non nocet.Vel velit ſolenniter teſtari, & tunc neceſſe eſt, ꝙ in ſcriptis redigatur, & quod nomine hæredis, & dignitates ſcribantur: vel per teſtatorẽ, vel per alium vice ſua.vt C. eodẽ. iubemus.ſed hodie valet,& ſi non ſcribat hæc nomina,aliàs tñ priſca cõſuetudine obſeruata:vt ih auth. vt ſponſalitia largitas.§.qui vero ante legẽ.col.9.Et eſt tripartitè collectum:nam ꝙ teſtes vno contextu interueniant, & in eorum præſentia fiat,de iure ciuili deſcendit,ꝙ teſtator & teſtes ſubſcribant:vel alius pro eis ex ſacris cõſtitutionib.ꝙ 7. ſint numero,& 7. ſignacula apponãtur ex dicto prętoris.Inſt.eo.§.ſed cum paulatim.Nõ nocet autẽ,ſi teſtator vel teſtis naturalis,põderis depoſitione interueniẽte,exierit, vel breuis lãguor,vel datio medicinæ,quia nihilominus vno contextu intelligitur factũ.C.e.cũ antiquitas.ff.e.hęredes.§.ſi.Et tabellio in numero teſtiũ cõputat̃.ff.e.Dñs Labeo. & in terris,vbi tabellio nõ inuenitur,octauus teſtis, cõputato teſtatore,ſm quoſdã,loco tabellionis adhibetur.per quod probatur,ꝙ tabellio æquipollet uni teſti,nõ plutib.C.q re.fac.poſſ.hac cõſultiſsima.§.vl.de cretalis tñ vult,ꝙ duo adhibeant̃ loco tabellionis, s̃. de prob.qm̃ contra falſam.& ſic puto dictam legem, hac cõſultiſsima, intelligendã eſſe. Sed & ſi teſtator nolit, ꝙ teſtes volũtatẽ ſuã ſciãt, ꝑt chartã teſtamẽti clauſam repſentare teſti.& dicere.Hoc eſt teſtñ meũ rogo ut ſubſcribatis,& ſi ipſe vel alius pro eo cũ ipſis ſubſcribẽtib.ſubſcripſerit,valebit.C.e.hac cõſultiſsima.Quid ſi manu propria ſcripſerit,& hoc depoſuerit in ſcriptura,qđ manu ſua cõfecit:nõ requirit̃ alia ſubſcriptio.C.e.cũ antiquitas.§.fi.Fallit hæc ſolennitas:qa qñq; valet teſtm̃,ẽtſi nullus teſtis inueniat: ut ſimiles ĩ bello morit̃.& cũ ſanguine rutilãti in clypeo ſcribat,prout pôt,dũmodo de uoluntate appareat ꝑ ſcripturam.C.de mil.teſt. milites. & ſi in tẽtorio ſuo teſteẽ,nõ exigit̃ tanta ſolẽnitas.ff.de mil.teſt.Lucius. quod dic,ut plenè no.s̃.eo.§.quot ſint ſpecies. ſub §. teſtm̃ militare.Itẽ qñq.unus teſtis ſufficit,ut ſi coram Impatore fiat.C.e.oĩum.Q̃nque duo ſ.inter filios.C. e.hac cõſulriſsima.§.ex imꝑfecto.& auth. inter liberos.nã & ſi teſtm̃ uel codicilli cõpleti nõ ſint,quocunque tñ mõ uolũtas declareẽ,ſeruabit̃ inter liberos,nõ ut teſtm̃,ſed ut ultima uolũtas:ſed quo ad ꝑſonas extraneas,nulla hm̃ hm̃oi diſpoſitio imꝑfecta.C.fa. er.l. fi.& s̃.d.l.hac conſultiſsima.§.ex imꝑfecto. Hodie tñ uĩ,ꝙ ita demũ teneat inter liberos imperfectũ teſtm̃ ſi ſubiiciatur ſubſcriptio ipſius parẽtis,uel oĩum liberorũ,inter quos fit diuiſio. ſed & ſine ſubſcriptione tenebit,ſi parẽs lĩratus manu ꝓpria,nõ ſignis,ſed literarũ cõſequẽtia tẽs,& liberorũ noĩa declarauerit, & unciarũ numerũ,ſeu ſigna ſpecialium rerũ,dũ tñ corã teſtib.idipſum.quod ſcribit.exprimat, expreſsim primã reuocet uoluntatem.ff.de leg.3.ſi quis in prin. teſt.ff.de do.inter ui.& ux.cũ hic.§.2.ff.de bo.poſ.ſm tab.l.pen.§.fi.s̃.de reſcrip.cæterum.& c.cum dilecta. licet uideatur hoc ſpeciale in mĩlitis teſtamẽto.ff. de teſt.mil.quærebatur.& pôt in tali ſcriptura legatũ & libertas relinqui ẽt extraneis perſonis:ut oĩa hæc ꝓbãtur in auth.de teſt.imperf.reſp.j.& §.ſæpè.col.8.& & de triẽ.& ſemiſ.§.ſæpè.co.3.dñs tñ meus hoc intellexit in teſtamento,qđ fit ſolẽniter,& in ſcriptis. nã

in

in nuncupatiuo q̃cunq; verba ſufficiunt, vt dicunt leges antiquę ſuperius allegatæ. & de hoc no. ĩ. e. §. qua liter confirmet. ver. qd ergo ſi quis. & ſeq. Q̃ñq; tres, vel quatuor vel pauciores, ſm diuerſas conſuetudines & l. municipales, vel alia priuilegia principis. C. e. ſi nõ ſpãli. Q̃ñq; quinq;, vt in teſtamẽto ruſticorũ. C. eo. l. vl. Fallit etiam in eccleſia, ſm Da. & T. qa ſi relinquat ad pias cãs, duo teſtes vel tres ſufficiunt. ĩ. e. cùm eſſes. & c. relatũ. Sed cõtrà: qa in eccleſia & Imperatore ius cõe attenditur. C. de ſac. ſan. eccl. gñali. ibi, cõi iure. aliàs, omni iure. & qui teſt. fa. poſſ. ſi quis Imperatorẽ. & de teſt. ex imperfecto. & ſi ſolẽnitas, vel veritas deſiit, nec fideicõmiſſum debeť. C. e. nõ dubiũ. C. de fideicõ. ſi veritas. & l. ex teſtamẽto. niſi vbi hæres ipſum ab initio p̃fidẽ negãs, poſtea cõfiteť: ſed dic uoluntatẽ minus ſolennẽ, & ió nõ valere, in quo caſu fideicõmiſſario prius de cal. iurante deferť ipſi hĩdi iuſm, q̃ iuret ſe nihil tale à teſtatore audiuiſſe: aut eo recuſante ſatisfacere cogiť. C. de fideic. l. fi. Inſti. de fideic. liber. § fi. ſm Bul. & Azo. ſi verò ab initio confiteat fideicõmiſſum, ſed dicit nõ valere teſtm̃, cogiť ſoluere, niſi ſcienter voluntatẽ defuncti approbauerit: vt dñt leges ſuperiores. arg ad hoc in auth. de trien. & ſemiſ. §. dubiũ. & ſeq. col. 3. Alij aũt dũt, q̃ de voluntate minus ſolẽni debeť fideicõmiſſum, ẽt ſi ab initio hoc hæres confiteat, vt expreſsius p̃bat in di. l. Inſt. de fideicõ. hęre. in fi. & ſi qua ſunt iura expreſsim cõtradicentia: vel p̃t intelligi, qñ hęres negat ab initio, & iuſm ſibi delatũ p̃ſtat, vel qñ nõ deferť, nec per teſtes conuinciť, vel corrigunť. Verũ ſuper hac materia ſic põt diſtin. cũ q̃ritur, vtrũ volũtas teſtatoris minus ſolẽnis, puta qa teſtes deſiciũt, ſit adimplẽda vel tenẽda, refert vtrũ agat in foro eccleſiaſtico, & inter p̃ſonas eccleſiaſticas: & tũc 2. vel 3. teſtes ſufficiunt. ĩ. e. cũ eſſes. qa ſcriptura exigiť. C. de ſac. ſan. ecc. gña li. in fi. Vel in foro ſeculari. & inter ſeculares: & tunc Iudex ſecularis ſm legẽ ſuã iudicabit illos. ar. 96. di. duo ſunt. & c. ſi Imperator. in auth. qõ opor. Epiſ. in prĩ. col. j. Aut agiť in foro eccl'iaſtico, & inter p̃ſonas ſeculares: & tunc ſi ſeculares ſint, de tp̃ali iuriſdictione eccleſiæ ſm cano. iudicabunť. s̃. de for. compe. qd clericus. & ar. de cle. cum eccleſia Vulterana. ad fi. C. cõia p̃di. ven. ſund. ĩ. q fil. ſint leg. p venerabilẽ. rñ. j. ad fi. in illo ver. id aũt, qd̃ intelligas ẽt ſi laici ſubiecerint ſe p̃progãdo iuriſdictionẽ eccl̃i in ſe, ſicut de hac prorogatione no. s̃. de of. dele. §. qb. modis. nã tũc p̃in de eſt, ac ſi ordinariè cognoſceret. ff. de iud. l. j. & 2. s̃. de of. deleg. P. & G. qd̃ intelligas, niſi dictũ eſſet à patrib. q̃ ſm le. humanã volebant iudicari. arg. s̃. de eo q mi. in poſ. cau. rei ſer. c. pe. rñ. j. & §. fi. ff. de re iu. ſi cõuenerit. Si verò Iudex eccleſiaſticus ex delegatione alicuius principis forſan cognoſceret in ciuilib. qa nec de aliis ſe dẽt intromittere, niſi pœnã ſanguinis tẽperaret. ĩ. de rap. in archiep̃atu, tunc ſm le. humanã iudicatũ erat: qa delegatus p̃priũ nihil hẽt, ſed iuriſdictione tm̃ vtiť delegata. ff. de off. eius. cui mã. eſt iur. l. j. ad fi. vnde ad eadẽ rõ dẽt eũ mouere, q̃ & delegantẽ moueret. s̃. de reſcr. ſup literis. in fi. Quod ſi in foro ciuili inter clericũ agentẽ & laicũ reũ ſit qõ, qa forũ in rei ſequiť actor. s̃. de fo. cõp. cùm ſit gñale, iudicabitur ſm l. humanam. excipe relicta eccleſiis, vel aliàs ad pias cãs, in qb. vtroq; fo 02. teſtes ſufficere debẽt. ĩ. e. relatũ. hæc. n. ſunt eccleſiaſtica, in qb. can. p̃t leges corrigere. vt in auth. qũo opor. Epiſc. rñ. j. col. j. & vt cle. apud pro. Epi. cõueni. §. ſi verò eccleſiaſticũ. col. 6. ĩ. de ſec. nup. c. fi. Io. tñ. ſcribit, q̃ leges nimiã ſubtilitatẽ ſequentes in hac parte corrigunť: qa ſm legẽ diuinã & cano. In ore duorũ vel triũ teſtiũ, d ſ. honeſtorũ, & fide dignorum, ſtat omne verbum: nõ obſtante lege, vel conſuetudine cõtraria, vt ĩ. eo. cùm eſſes. & c. relatũ. nã ex quo municipes poſſunt in hac parte auſteritatem legum & ſubtilitatẽ nimiã moderari. vt C. eo. ſi non ſpeciali. multo fortius Papa. & hoc ſatis innuit lex C. de fideic. l. fi. ibi, lex etenim, ne quid falſitas incurrat. p̃ duos fortè teſtes, cõpoſitum maiorẽ numerum poſtulat. ad idẽ. C. e. ti. l. iubemus. circa prin. ergo vĩ loqui in ſuſpectis, ſed ex quo de veritate conſtat, dẽt ceſſare ſubtilitas. vt ibi. & Inſti. de fideic. hær. §. fi. vt patet in his quæ no. s̃. e. ver. alij aũt dicunt. nam & ſm leg. antiquã in caſu ſufficiunt teſtes, vbi ẽt de falſitate timeri põt, vt patet in his quæ no. s̃. e. §. quot ſint ſpecies. ſub §. teſtm̃. verſi. ſin aũt in expeditione. qd̃ intelligi dẽt, qñ nõ ſunt ſuſpecti, ſed omni excep. maiores: ſic & ſm cano. 70. teſtes requiruntur in depoſitione Epi cardinalis. 60. contra preſbyterum. 28. contra diaconũ. 7. cõtra ſubdiaconum: qd̃ intelligi dẽt de ſuſpectis, aliàs duo vel tres ſufficiunt bonæ vitæ: de quorũ. ſ. aſſertione nulli dubium naſci poſſit. vt 2. q. 4. præſul. & c. nullam. & §. ibi ſeq. qui incip. ſed hæc vel ſpeciali priuilegio, tales ergo ſubtilitates meritò recuſabit Iudex ẽt ſecularis. ff. quib. mo. pig. vel hypo. ſol. ſicut re. cor. §. antepe. C. vt ac. ab hę. & cõ. lĩgr. l. vnica. in fi. C. ad Treb. ſancimus. in talib. n. ſubtilitati iuris eſt humanitatis veritas p̃ferenda. de lib. & poſth. ſi ita ſcriptum ſit. rñ. j. ad fi. & hoc verũ eſt, ſide veritate conſtet tpe congruo. quod dic vt no. s̃. de ſen. & re iud. ſub rub. de ſenten. §. quid hęc dicatur. ſub §. ſed nunquid eſt hoc ſimpliciter verum. & ver. ſe. Non refert quantum ad perfectionẽ teſtamenti, vtrũ dicã, Petrum hęredẽ inſtituo: vel volũtatẽ meã eius diſpoſitioni cõmitto, qa talis nõ vĩ decedere inteſtatus. ĩ. e. cùm tibi. qd̃ multi intelligunt in relictis ad pias cãs: ſed pót intelligi gñaliter, ſi tñ teſtator ſolenniter non teſtabatur, vt arg. C. e. in teſtamentis. & qui allegabit teſtatorem voluiſſe ſolenniter teſtari, hoc probet: vt ibi. nec enim credẽdum eſt, q̃ aliquod genus teſtandi eligat ad iudicia impugnanda. vt C. de teſt. mi. ſi miles. Poſſet ẽt intelligi ſecundum l. ff. de hęr. inſt. Cornelius & Mæuius. Sed melius eſt, q̃ ſimpliciter intelligať, ex quo ſimpliciter teſtatur: quia ſi quis in re vel portione certa hæres inſtituatur, de toto patrimonio ſenſiſſe vĩ, ſi de ipſo aliter non diſponat. ff. de hære. inſt. ſi quis ita ſcripſerit. C. de hære. inſt. l. quoties. quinimò in tali caſu ẽt imperfecta oratio hęredẽ facit: vt ſi dicat, Titius hęres, vel Titius eſto. vel ſecundum quod quidam intelligere volunt, ſufficit, ſi dicat Titius. ff. de hæ. inſt. l. j. C. eo. errore. ſed error nominis non nocet. ex quo de voluntate conſtat. vt C. de hęr. inſt. l. vlt. ff. e. quoties. multo fortius ergo valet, ex quo conſtat de perſona, per quęcunq; verba relictum ſit. ar. s̃. de reſcr. ſignificante. & c. Rodolphus. ergo q hæredẽ inſtituit, diſpoſitioni ſuę bona ſua reliquit. & ecõtrà: nec eſt curandum de verbis teſtatorũ: qa plerunq; abuſiuè loquuntur. C. de teſti. l. vlti. ff. de le. 3. non aliter. & iunge qd̃ no. ĩ. eo. §. qs ſit effectus. ſub §. quib. autẽ verbis. verſi. ſed & per verba directa & ſeq. nec obſt. ff. de hę. inſt. illa inſtitutio, qa intelligiť qñ in fraudẽ ſit, vel loquiť, qñ per talia verba non intelligebat hęredẽ inſtituere: nec. n. reprobatur illa, q̃ mutuo affectu iudicium p̃uocaret. ff. de hær. inſt.. capratorias. & l. ſeq. & ſi qd̃ ius contrarium inuenitur, ipſum intelligas, quan-

d In ore duorum vel triũ teſtiũ.] Adde c. ab illo die. 35. q 6. c. licet. de teſt. c. nõ uit. de iud. originaliter. Deu. 19. Mat. 18. & 2. ad Co. 13.

do testator dixit, ꝙ solēniter testari volebat. Bonus tñ Iudex inspectis personis, vtrū instituti sint coniūcti, vel extranei: vtru testantes literati, vel simplices: vtrum in articulo constitut. vel spacium testandi habuerint de facili poteritterminare. hęc enim omnia debet habere in mente. s̄. de transac. c. vlt.

10 Qualiter confirmetur. † Per mortem testatoris, nisi aliud interuenerit: vt patet in his quæ not. ꝯ. eo. §. seq. vnde Apostolus: Testamentum in morte confirmatur. ꝯ. de cele. mis. cùm Marthæ. §. certum. sed ante mortē qñcunq; mutari pōt, ētsi pacto conue. ne mutetur. C. de pact. pactū qđ dotali. & ētsi testamentum fuerit per principē cōfirmatum. C. de testa. omnium. nam voluntas testatoris, & si post mortem expiret, quia iterum liberū non reddit arbitriū. C. de sac. sanct. eccl. l. j. tñ vsque ad mortē sine vitæ exitiū ambulatoria est. ff. de adimen. leg. l. 4. ff. de don. inter vir. & vxor. cùm hic status. §. p̄sentium. C. de cod. l. 3. Quid exgo, si quis fecit testamentū suū, in quo plura legata reliquit, inter quæ vxori suæ centū legauit, demū corā duob. testib. ita dixit, Centū quæ in testamento meo vxori meo legauerā, ipsam habere nolo, nunquid vxor possit legatū petere? vr̄ ꝙ sic. nam ex quo testamentum valet, nec reuocatū est, legata in ipso præstita valere debent. ar. ff. đ reg. iur. cū principalis. maximè ꝙa ipso ēt deficiente, legata plerunq; soluenda sunt, siue sit vnicū, vel primum, siue secundū. C. de lib. p̄teri. vel exhęre. auth. ex cā. ff. de hęre. inst. l. fi. ff. de his quæ in te. delen. ꝓx. nec enim primū testamentū rūpitur per secundū, nisi p̄fectū sit. ff. de iniu. rup. irri. test. l. 2. vel nisi fortè in primo instituti sint extranei, in secundo sui, ꝙ ab intestato succederent, vt ibidē dicit. in quo quidē casu, nō quasi testamentū, sed quasi voluntas intestati seruet: sed quinq; testes exiguntur. C. eo. hæc consultissima. §. fi. quin imò lex expressa vr̄, ꝙ non valeat ademptio, ēt quo ad legata: nec admittatur post mortē probatio, nisi ademptio soleniter facta fuerit sub testimonio 7. testium fide dignorū. vt in auth. de test. impfe. §. si verò ēt rerum. & §. & si quidē. vsque ad mortem. col. 8. nec. n. ex eo solo, ꝙ dicit testator primū testamentum valere nolle, intelligitur reuocatū. vt Insti. quib. mo. test. infir. §. ex eo aūt solo. vt & no. ꝯ. eod. §. qualiter infirmet. versi. item p posterius. Sed contrà, quia ambulatoria est voluntas, vt not. s̄. e. §. rñ. j. & iō tenet reuocatio facta. ff. de leg. 3. si quis. in princ. testamenti legata ēt nuda voluntate, vel ēt tacito tollū tur, & adimi possunt. ff. de adimen. vel transferē. leg. l. 3. §. fi. ff. de auro & argen. lega. l. 2. & 3. ff. de de lega. 3. item legato. §. pe. & in legatione nouissima ademptio est spectanda: nec vr̄ datū, qđ adēptum est. C. de fidei clari. ff. de leg. j. si mihi & tibi. aliàs incipit, si ꝙs seruos. §. in lega. & in l. si ita sit scriptū. legatum ēt in testamento relictum in codicillis seq. minui pōt. ff. de lib. lega. Aurelius. §. testamento ita scripserat. vel adimi. ff. de adim. vel trāsfe. leg. l. pe. §. matri. & l. alū nç. §. ꝙ filias. & l. libertus. & l. legatū. §. pater hortos. & l. cùm centū. & expressim ar. ff. de iur. codi. diuus. §. licet. C. de cod. cùm proponatis. sed & primū testamentū in partē vel in totū concellari pōt, & cancellatis tñ adēptis alia firma remanent. ff. de his q̄ in testa. delen. cancellauerit. Solut. pōt dici, ꝙ testamentum fuit nuncupatū, valet adēptio. vt ꝯ. e. relatū & c. cùm esses. & in hoc casu possunt intelligi omnia iura ꝓx. inducta ab illo vers. sed contra vsq; hic, ꝙ in scriptis & soleniter testamentū ꝓpria manu scribēda fecisset, non tollerētur legata: nisi & in consimilib. solennitas adhibita esset, vt in auth. de test. impe. §. j. & §. & siquidem. coll. 8. arg. ꝯ. de reg. iur. omnis res. & ff. de reg. iur. nihil tam naturale est. sed ſm 10. indist. valet adēptio, vt patet in his quæ no. ꝯ. e. §. qualiter infirmetur. s̄. e. §. proxi. fallit ēt in ecclesia. & seq. Sed & primum testamentum per secundū, in quo exprimit, ꝙ primum valeat, dr̄ confirmari: Inst. quib. mod. test. infirmen. §. sed & si ꝙs priore. ff. de test. mili. Titius.

11 Qualiter infirmet. † si non est legitimè factū, nec infirmari pōt. ꝙa nec firmatum est. C. e. si vnus. & l. ex imperfecto. sup quo vide qđ notat. s̄. e. §. qualiter conficiat. vers. fallit & in ecclesia. & seq. & qualiter confirmet. ver. quid ergo, si ꝙs fecit testamentū: sed & si legitimè factū sit durat: & sp nisi infirmetur. Inst. qui. mo. test. infi. in prin. Infirmatur tñ, siue irritat, maxima, vel media capitis dimin. sed & minima: vt si testator post testamentū arrogeat. si tñ testator iterū fiat ciuis Roñ. vel sui iuris. & codicillis vel aliis literis primā voluntatē cōfirmauerit, iudiciō recēti rediisse æstimat, & hēt hæres scriptus bonorū poss. ſm tab. de iure p̄rorio. ff. de bon. pos. ſm tab. qui ex literis. §. j. Insti. qui. mo. test. infir. §. alio. & §. nō tñ. quid aūt sit capitis diminutio, dic vt no. s̄. de pig. sub §. cùm cōstet. & §. & qualiter amittat. Itē infirmat agnatione posthumi. C. de posth. l. j. ff de iniusto rup. irri. test. l. j. in fi. & l. 3. in prin. & l. verū. & idē, si testator aliqs adoptauerit illum, qui ab intesta. veniret. C. de adop. cùm adoptionis. vel arrogauerit extraneum. Inst. qui. mo. tes. infir. §. j. qđ intelligas in testamento masculi: secus in testamēto fęminæ, qđ hoc modo nō rumpit. ff. de lib. & posth. gallus. §. nunc de lege. in fi. agit tñ talis posthumus de inofficioso. C. đ inoffi. test. l. 3 Itē per posterius testamentū iure perfectum sic, ꝙ ex eo adiri possit hęreditas rumpitur primū: & si adita nō sit: & sic decedit qs intestatus. Insti. qui. mod. test. infir. §. posteriore. & seq. Sed si ex secundo non potuit adiri hæreditas, ꝙa fortè nō fuit solēne, vel ꝙa p̄teritus est in secundo is q̄ instituī debuit: & iō non valet C. de lib. p̄te. auth. ex cā. non reuocat primum. ff. de vulgari suo. si qs. §. fi. & si dixerit primū nolle valere. Insti. qui. mo. test. infir. §. ex eo. nisi apud acta hoc dicat, vel corā trib. testib. & post hæc decenniū sit elapsum. C. eo. sancimus. si tñ testator in secundo impfecto declaret primos hęredes nō mereri voluntatē suā, fisco applicabit. C. de his q. vt indig. l. hæreditas. Illud nō refert, vtrū in vltimo testamēto instituat qs hęres in certa portiōe, vel in certis reb. vel an primū confirmet: ꝙa tūc ualet primō iure fideicōmissario: vt Inst. q. mo. test. infi. §. sed & si qs priore. & ſm hoc intellige qđ no. s̄. e. §. qualr cōfirmet. ver. sed & primi. sed ꝓp errorē testatoris subuenit primis hę redib. quos ꝙa credebat testator mortuos, alios instituit: legata tñ secūdi testamēti p̄stantur. ff. đ hęr. in sti. l. fi. Itē qñq; prius pfectum rūpitur p posterius impfectū, qñ fit inter liberos. vt in auth. de test. impfec. §. nos igit. col. 8. de hoc no. s̄. e. §. qualiter conficiatur. ver. qñque duo. & seq. nā & si primò sunt instituti extranei, rūpitur per secundū, in quo hi qui ab intesta to succedunt, instituunt, q̄uis sit imperfectū. vt no. s̄. e. §. qualiter confir. vers. qd ergo. Idē est, si secundum impfectū militare sit. ff. de iniu. rup. irri. tes. l. 2. aliàs non valet, secundū imperfectum iure testamenti: ꝙa impfectum est, nec iure codicillorū: ꝙa hoc testator noluit. ff. de iu. codi. l. j. C. de cod. l. fi. & sunt illæ ll. de qb. in testamentis fit mētio tota die, cùm dr̄ in fi. hęc est vltima voluntas Titij, quā voluit valere iure testamēti, vel codicillorū, vel cuiuslibet alteri' vltimę voluntā-

Iuntatis.Itē rumpitur teſtamentum ſolenne,ſi teſtator vnum de ſingulis inciderit,vel abſtulerit:ſecus,ſi ſine voluntate ſua factum ſit.C.e. l.fi. ff.de his quæ in teſt.delen.l.j.& 2. Quid ſi quis habens duo teſtamenta eiuſdem tenoris,alterū incidit,nunquid vī & integrum reuocaſſe? non, niſi ꝓbetur, ꝙ hac intentione hoc fecit,ꝙ decederet inteſtatus.ff.de his quæ in teſ. delen.l.fi.ff.ſi tab. teſt. nullæ exta.l.j.§. pen. & arg.in his q̄ no.s̄.e.§.qualiter conficiant̄.ver.nō refert.& ſe.

Item per querelam inofficioſi teſtamenti rúpitur:& dī teſtamentū inofficioſum, quod factum eſt contra officium pietatis.ff.dein off. teſt. l.2. Officiū.n.inter patrem & filiū dī pietas. ff.de obſequiis.l.pe.ff.ad Treb.cogi. §.ſi pater. inter patronū aūt & libertum,obſequium. C. de neg.geſt. officio.inter Deum & hominem religio.ar.ff.dg iuſt. & iure.l.2.inter hominem & hominē,ſtat in nomine generali, vt dicatur, ꝙ homo debet homini ex natu-
12 ra.ff.de ſerui.expor.ſi ſeruus. ea lege. † Inducunt aūt querelam duę cauſæ, exhæredatio in linea paterna, & prēteritio in materna.Inſt. de liber. exhęred. §.fi. quod intellige, qñ exhæredatio ſine cauſa facta eſt, nam ex cauſa aliqua de his quæ enumerantur in authen.vt cū de appel.cog.§. cauſas.& §. hoc quidē. col. 8.& ꝓbatur vera,ceſſat querela.Itē ceſſat,elapſo qnquennio,ab adita hęreditate:niſi interim querelā exposuerit is cui cōpetebat: & cogitur hæres ſcriptus adire, vel repudiare, ſi ſit in eadē ꝓuincia, elapſis 6. menſib.ſi diuerſi,elapſo anno.C.de inof. teſt.l. pe.§. fi.Itē ſi agnouit legatum vel teſtamentū:aliàs expreſſim.vel tacitè approbauit, vel ſi partē legitimā recepit.C.de inof.teſt.cū quæritur. & l. parentib. Inſt.de inof.teſt.§.igitur.quartā.C.de codic. l.pen.§.fi. ff.de mino.ſi filius.ff.de rei ven.inter off.ff.de inof.teſt.l.fi. reſpō.j.& l.mater. & l.pe.§.fi.& l.ſi pars.§.fi.& l.nihil & ſi proponas.§.fi.Item excluditur.ſi ei alia via poſſit ſubueniri,puta competit ei bonorū poſſeſsio,vel condictio ex l.diui Pij.in bonis arrogatoriis.Inſ.de inof.teſt.§.tam aūt.ff.de inof.teſt.Papi.§.ſi quis impubes.nec obſt.ff.de inof.teſt.pater.quia ibi non loquitur de querela inof.teſt.ſed bo.poſ.cōtra tab.cōquerendo de iure prætorio,reſcinditur teſtamentū. quod iuris eſt,non facti.Inſt.de ſuc.lib.§.ſi verò teſtamentū.ff.de bo.poſ.l.3.§.j.& 2.& eodem modo pōt intelligi.C.de inof.teſt.l.2.Datur hæc querela filio &ne. poti omni deſcendēti, qui tēpore mortis ſuccedere poterat ab inteſtato, non obſt.præcedenti perſona ſi exhæredatus eſt:vel ꝓ exhæredato habitus,vt quia prætor ius à matre,vel alio ex linea materna.ff.decō tra tab. non putauit filius etiā à patre prēteritus,ſi erat in poteſtate, pōt dicere teſtamentū nullum :vel petere bono.boſ.contra tab.ſed ſi ſit mancipatus,da tur ei bon. poſ. contra tab.Inſt. de exhære.lib.reſpō. j.& §.emancipato.C.de lib.prēter.l.fi.§.ſancimus.ita que & hi qui per contra tab. admittuntur, dicuntur largo modo querelam agere.& ſic poteſt intelligi.C. deinoff.teſt.l.2. & l.ſi maritus. Sed & frater conſanguineus non vterinus admittitur ad querelam perſona infami.ſaltē leui macula.inſt.C.de inof.teſ.fratres.qui tū ex quibuſdam ingratitudinib.repellitur.
13 in anth.de nupt.§.ingratitudine.col.4. † Sed nūquid admittentur hodie etiā vterini?ita vī arg.in auth.de hęre.ab inteſt.venient.col.9. vel illud obtinet, qū ab inteſtato veniunt ſecus quo ad querelam.Et nūquid filij fratrum admittuntur ad querelam? Dicas non: arg.ff.de inof.teſt.l.2.Inſt.de inoff.teſt.§. ſoror. licet ab inteſtato ſuccedant vna cum fratrib.vt in auth.de hęred.quę ab inteſta.& vt ſtatrum filij:alij dicunt cō tra.arg.pro ipſis,ff.de inof.teſta.poſthumus.in prin. Sed & patri datur, turbato ordine.ff de inof.teſt. nā & ſi parentib.quia parētes maternæ lineæ exhęredati vel prēteriti habent querelam:vt in liberis ecōtrario dictum eſt:parentes aūt lineæ maternæ exhæredati habent querelam prætériti bono.poſſ.contra tab. ff.de inof.teſtamen.l.j.3.& 4. & 5.Inſt.quib. mod.ius pat.ſol.§.prætérea.& hoc intelligas, quo ad filios ſui iuris factos, nam filiifa. teſtari non poſſunt, niſi de caſtrenſi,& quaſi,& tunc ceſſat querela,ſi teſtamentum cōditum fuerit, ipſo in militia exiſtente. ſecus in veterano.C.de inoff.teſta.de inofficioſo. & l. fi.ff. de teſta. mili.ſi à milite. & de inof.teſt.Papi.§. Papi. contra, veterani. hodie tñ vī, ꝙ in caſtrenſi,& quaſi caſtrenſi querela vendicet ſibi locum,vt in auth. vt cùm de appel.cog.§.ſancimus itaque non licere.col. 8.& de ſanc.epiſcop.§. presbyteros.colla.9. Sed & patri.datur querela nomine filij,ipſo filio volente,non inuito.ff.de inoff.teſta.Papi.Alij oēs repelluntur,ſed liberis excluſis,admittuntur parētes,qui ſunt in primo gradu:& eo repulſo,qui in tertio gradu eſt. ff. de inoff.teſta.pater.& l.ſi is. Quòd ſi extraneus,cui non competebat,querelam propoſuerit,& eo non repulſo caſu obtinuerit, non eis, ſed his qui ab. inteſt.admittuntur,hæc victoria prodeſt.ff.de inoffi.teſt.poſthumus.§. ſi quis. Vt autem de hac materia plenam habeas noticiam,ſic diſt.

Vm quis facit teſtamentum,refert vtrum ſit pater,vel filius,vel collateralis.Si is q teſtamentum facit eſt pater,& inſtituit ſibi filiū planum eſt,ꝙ filius ſuccedat etiā ex teſtamento imperfecto,vt C.e.ti.hac conſultiſsima.§.pen.& fi.C.fa mil.erciſ.l. fi. Si verò pater non filium, ſed extraneū ſibi hæredem inſtituit,& filium exhæredabat, cauſa ſcripta,& in lege adiecta,non poteſt niſi per querelā inof.filio ſubueniri.C.de inof.teſt.omnimodo. vt in auth.vt cùm de app.cogno.§.ſiue igitur.col.8.Sed ſi filium nō exhęredat pater,ſed prēterit, & filius erat ſuus,habet electionem,an velit dicere teſtamentum nullum.vel per bon.poſſ.contra tab.ipſum teſtamētum ſubuertere,& ſic loquitur, C.de libe. prætē.l.fi. §.pe.& ff. de bo.poſſ.contra tab.is qui.ff.de iniu.rup. irri.teſt.l.j.Sin autem filius non erat ſuus,ſed emancipatus, habet bon.poſſ.contra tab.tm̄.C. de libe.præte.vel exhęre. maximum.§. pe. & de bo.poſſ. contra tab.is qui in poteſtate.§.ſi vnus.& l.ſi filius.& l. bonorum.nec ob. ꝙ ſublata dicatur differentia patriæ poteſtatis & emancipationis:vt in auth.de hære.ab inteſt. coll.9.quia illud verum eſt,quo ad ſuc.ab inteſt. aliàs.n.antiqua iura firma permanent & intacta. vt no.j̄.e.tit.j.§.fi.ſub §.circa.ver.poteſtatis.Si uerò mater.teſtamentum fecerit,ibi ſemper agit filius querela inof. qa prēteritio matris & maternæ lineę, habetur ꝓ exhæredatione patris,& lineæ paternæ,ut C.d inof.teſt.filiam.& Inſti.de exhæreda.libe.§.fi.Secundum hoc intellige.auth.ex cauſa exhęredationis,uel prēteritionis,irritum eſt teſtamentum,quantum ad inſt.cętera namque firma permanent.C.de libe. prēteriti. authē. ex cauſa. ſ. intelligas exhæredationis, quo ad lineam paternam,prēteritionis,quo ad linea maternam.Item exhęredationis,qū cauſa adiecta nō eſt:nam ſi adiecta eſſet,non haberet filius,niſi querelam,vt no.s̄.e.uer.ſi uerò pater non filium,in quo caſu ſubuerſo teſtamento per querelam nec legata,nec libertates relictę in teſtamento deberentur.ff.de inoffi.

off.test.contra veterani.§. fi.Ratio diuersitatis hæc est: quia vbi causa adiecta non est,nullũ est testamẽtu,quo ad vim institutionis:& sic legata non possunt dependere ex testamento sine institutione,quæ nulla est.sed per se,& ex vi legis firmitatẽ assumũt. & firmiter substituunt. Vbi verò causa adiecta est, tenet testamentũ,& institutio ipso iure.& sic legata depẽdent ex eo.Inst.de lega.§. ante hęredis institutionẽ. Ideoq; testamento per querelam postea subuersũ,& legata dependentia meritò subuertũtur.ar.ff.de iniusto rup.irri.test.nam & si sub cõditione.ff. de libe. & posthu.& si peperit.§.fi.ff.de reg.iur.cũ principale. s̃.de re.perm.c.fi.s̃.de elec.qualiter.Sed & si alia causa,q̃ vna de quatuordecim, quæ enumerantur in authen.vt cũ de app.cog.§. aliud.col.8.adiiceretur.perinde esset,ac si nullam apposuisset,ꝑm d.meũ. Quid si is qui testamentũ facit,filius sit in potestate cõstitutus, nulla restat hæsitatio, quia de profectitio vel aduenticio peculio non põt testari.vt Inst. qui testa. fa.pos.in princ.De castrensi verò,vel quasi intantum põt facere testamentum,quod neque de inof.test.l.fi. C.qui test.fa.pos.l.fi. Excipe tũ filiumfa. clericum, q̃ de aduẽticio peculio põt testari. sicut no.s̃.de pec.§. quod sint eius species.ver. aliud est peculium. & seq. Sin aũt filius testamentũ faciens emancipatus erat, & habet filios, eadẽ disti. restat facienda, quã no. s̃. e.sub §.ab illo. ver.si is qui testamentũ facit, vsq;ad ver.si verò mater.nec refert,an talis filius emancipatus patrem habeat,cũ nati filij emancipati patrẽ eiusdem excluderent ab intestato.vt C.de suis.& legi.lib. auth.in succes.& auth.defuncto.Si verò filius emãcipatus solos parẽtes habeat,& nõ filios,& filius ipsos parentes sibi hæredes instituat, planum est ꝙ & ipsi hæreditatem habebunt.Sed si non parẽtes, sed extraneos sibi instituerit,& parentes exhæredauerit, adiecta causa,in l.scripta,nullum restat remedium parẽtib.nisi querela,per quã rumpent testamentũ,& succedunt ab intestato,nisi hęredes scripti possunt probare causam exhæredationis veram esse: nã ea ꝓbata, valet testamentum, nec per querelam rũperetur. Si verò nullam causam,vel aliã quã in lege scriptam adiiciat, nullũ est testamentum, quãtum ad institutionem,sicut no.qñ pater testamentum fecit.s̃.e.sub §.ver.ſm hoc:vt oĩa hæc probantur in auth. vt cũ de ap.cog.§.hoc quidem.& §.sancimus itaque.col.8.vbi verò filius emancipatus faciens testamentũ patrem suũ non exhæredauit,sed præteriit,cõpetit patri.bo. poss.contra ta.ff.de inof.test. pater. ff. si quis à patre manumis.fue.l.j.Verùm si is qui facit testamentum, nõ sit pater, neque filius,sed collateralis:aut est frater cõsanguineus,aut alius quicunque voluerit. si sit frater cõsanguineus,cõpetit fratri suo querela, turpi persona instituta,non alia,quæ nec fratri vterino cõceditur.ff.de inof.test.fratres. multo miuus, si nõ sit frater,sed patruus,vel nepos, vel quis alius: nam vltra fratrem cõsanguineum,subaudi,melius facerẽt si se inanib.sumptib.non vexarent.ff.de inoff.testa.l. j.sic quid iuris sit linea descendenti atque collaterali, de successio. ex testa. potest satis. sufficienter per hanc breuem notulam edoceri.

ROponitur quetela contra scriptos hęredes vel fidei cõmissarios vniuersitatis, & aperta via per querelam tenetur petitione hæred. ac si ꝓ hęred.vel possessore possideret.C.de inoff.testa.l.j.& l.si hæredem.& l.cum duob.& l. cũ filium.& l.si maritus.ff.de inoff. test.l. filio . & dicit lex, ꝙ qui agit de inoff.nec aliam vllam actionem,q̃ hæred.petitionem exercere debere,intelligas prælata querela:nam aliud est querela,aliud petitio. sic intellige, ff.de inoff.test.§. fi. querela.n. non est propriè actio: nec etiã ideo,vt quid detur,vel præstetur,ꝓponitur. nec est propriè accusatio: quia nec per eã vinus aliquis accusatur, vt puniatur in corpore: sed est ius quo testamentum in totum vel in partem rescinditur: vnde fit per eam,vel plerunque quis testatus & intestatus decedat.ff.de inoff.testa.circa.& l.nam & si.§. fi.mediam ergo viam tenens,querela vocatur,& viã ſm aperit succedendi.& not.ꝙ per querelã irritatur testamentũ,quo ad partem,ꝓ qua scriptus erat is,cõtra quem agitur,& agens quo ad eandem admittit, nisi agens in minori parte succederet,vel nisi is, contra quem agitur,ab intestato succederet cum agente,nec.n.repudiat hæreditatem legitimã,cũ testamẽtum expugnabile credat.ff.de inoff.test.mater.& de petit.hæred.legitimam.Et nascitur querela ab adita hæreditate.vt no.ff.de inoff.test.Papi.§.si cõditio-
14 ni.†Effectus aũt querelæ hic cõsueuit esse,vt si iudex pronunciasset cõtra testamentum,nec ꝓuocatum esset ipso iure recissũm testamentũ, legata debebant, nec libertates directè,sed fideicommiss.præstabãtur datis à singulis manumittendorũ 20. aureis. & hoc si intra quinquennium agebatur,aliud post quinquẽnium.sicut hæc habentur ff.de inoff. test. Papi.§.fi.& l.fin aũt.ff.de mino.ex causa.§.fi.Hodie aũt,quo ad institutionem, irritatur testamentũ, sed quo ad legata,firmum remanet, vt in auth. vt cum de ap. cog.§. si tñ contigerit.vel refert,vtrum causa exhæredationis non sit expressa & tunc habet locum quod prox. dixi,vt expressim dicit auth.vel sit expressa,& testamentum irritetur, & tunc seruabũtur iura antiqua. & est ratio, vt no.s̃. e.sub §.prox. ver.ſm hoc. Olim etiã præsumebatur quilibet ingratus,hodie aũt præsumitur gratus, nec licet hęredi scripto referre cõnem de ingratitudine,nisi testator expresserit vnam de causis,in auth.scriptis.C.de inoff.test.liberi. & l. omnimodo.Itẽ olim agebat querela,q̃ minus quartã habet.sed per.l.C.agit ad supplementum,& quartam suam debet habere, sine omni onere conditionis,etiã vel substitutionis. quamuis dicatur facta ꝓ bono filij . quia fortè sibi pupillariter substitutum est.C.de inoff.test.omnimodo.& l.sancimus. & l.qñ. & l.filius.& l.ex trib.& l.si pater puellæ. Item iure veteri non transmittebatur querela,nisi prępărata per libelli oblationem vel denunciationem, vel saltem cõminationem.ff.de inoff. test.l. posthumus.§.fi.& l. quemadmodum. hodie autẽ transmittitur ad suum hæredem,& si prępărata non fuerit. C.de inoff.test. l.sancimus.§.fi.Sed & per auth.de tri.& semis.col.3. aucta est portio legitima.nã si quatuor sint, uel paucioribus liberi , debetur eis triens , si quinque , uel plures,debetur eis semis.unde uersus,

Quatuor aut infra dant natis iura trientem.
Semissem uerò dant natis quinque uel ultra.

Et hoc quoquo relicti tit.ex ęquo inter eos diuidendo, cuius usufructus nec à parente potest fraudari. ut in auth.de tri.& semis.§.hoc nos.quod quo ad relictum,quoquo ti.hodie immutatur.quia necesse est ꝙ iure institutionis relinquatur. si tñ pater perfectũ faciat testamentum.sed & si filii in certis rebus instituantur,& testator dicat,ꝙ quemlibet uult esse cõtentum portione illa,ualet,ut in auth.ut cùm de ap. cog.§. illud uerò necessarium est.& §.cæterum si quidem.nec obst.C.de hęre. inst.quoties.ubi dicit,ꝙ in

stituti

ſtituti in certis reb.loco legatariorum hñtur: quia illud verum eſt,quo ad æs alienum ſoluendum. porrò verum eſt,ꝙ in inſtitutionem honorati ſunt.ar. ff. de le.præſt.l.3.nam & tales excep.hæredes ſunt. vel eſſe pñt:quod non eſſet ſi iure tm̃ legati haberent.vel dic ꝙ vbi teſtatur quis inter filios tm̃, ſufficit quoquo relicti tit.qm̃ verò inſtituit extraneos, neceſſe hẽt filios inſtituere,ſm̃ d.m.† Quid ſi filia inſtituatur in dotẽr 15
nunquid aget querela. & quidem hic eſt diſſenſio: tm̃ eſt dñorum conſilium,ꝙ inſtituatur vel in 5.ſolidis, vel in 6.dena.præter dotem & ſic non põt agere, niſi ad ſupplementum,ſi aliquid deficiat de legitima, in qua etiam dotem computare debet: nam etſi ab inteſtato ſuccedere vellet,neceſſe haberet ipſam conferre cum fratrib.C.de inoffi.teſta.qm̃ nouella.C.de rei vxo.act.l.vnic.§.videamus.ff.de col.l.j.§.ult.& l.p̃tor. §.Iul.C.de col.do.l.illud.§.ad hoc cum ante nuptias. Nedũ autẽ in offi.teſt. reuocatur per querelam, imò etiam inofficioſa donatio,& inofficioſa dos,& in officioſa venditio,quo ad legitimã,vt C.de inof.do. l.j. & l.ſi totas.& l.fi.ff.de inof.teſt.l.j.& l.filia.& l.filiũ.ff. de leg.2.Titia Seio.§.Imperator Alex.in auth.de reſt. §.pe.coll.8.qa in legitima nullo modo fraudari dẽt. vt in auth.de reſti.& ea quæ parit in 11.menſe.§.quãobrem.coll.4.& accedit ff.de his quæ in fra.cre.l.oẽs. §.j.& j.eo.Raynut.& c.Raynald.et nunquid põt quis
a deducere duas quartas, [a] puta debitã iure naturæ, & Trebellianicam,diſſenſio eſt inter Dd. legum.dicunt enim quidam,ꝙ non, niſi quantum plus eſt in ſecũda q̃ in prima.ff.ad l.Falc.quicquid.C.ad l.Falc.d.l.pen. Alij dicunt indiſt. cõntra Azo diſtinxit, vtrum quis rogatus ſit reſtituere hæreditatem incontinenti, & tunc vera eſt ſnia priorum.C.de inoffi.teſta.qm̃ nouella.& l.omnimodo.vel vſque ad tps, puta, ſi decedat ſine liberis,& tunc vera eſt ſnia ſecundorum, vt ſ. duæ quartæ deducantur.in auth.de reſti antep. & penul. col.8.C.de inoffi.teſta.qm̃ in priorib.Hõ diuerſitatis hęc eſt:qa vbi quis rogatus eſt reſtituere hæredi, poſt tps certum.vel ſi decedat ſine liberis, incontinenti, deducere,põt tertiam partem debitam iure naturæ. quia illam ſine oĩ grauamine hĩe debet, vt probant: b
auth.ſupradictæ. procedente autem tpe,Treb.deducet, in qua cum fructus percepti computentur minus intelligitur diminui de hęre.ſuba, q̃ ſi incontinẽti rogatus eſſet: & ideo tunc non deduceret, qa tunc ſubam defalcaret,non autem fructus. Iac.de Bel.contra,quia conſuetudo contraria eſt, & ea, quæ cã implendę conditionis dantur in Treb.computantur. ff. ad l.Falc.in rõne.j.§.ꝙ vulgo, & ꝓ ipſo,in auth.de hęre.& Fal.§.is igit̃ a nobis. ibi, quantũ lex,&c. & ff.de 17
inoffi.teſt.Papi.§.ſi quis impubes.Ius can. apertè fouet ſniam Azo.j.eod.Raynut.& c.Raynaldus.& facit pro ipſo.C.ad l.Falc.quanquam. & l. irritum. nam ſi alicui legatum ſit vltra quam capere poſsit,detrahit̃ primo Falcidia, ut ſi caperet poſtea detrahitur quod per l.habere non poteſt.ut illud habeat hęres, pręter Falcidiam.ff.ad l.Fal.quoties quidam. De his omnibus plenius no.j.eod. Raynut. & c.Raynaldus.

16 Quis ſit effectus †vltimę uoluntatis.Vt ſm̃ eam pronuncietur & ei omnino ſtetur ſi iuſta ſit: prout no.ſ.eo.§.j. & j. eo.§.& per quem.& ꝙ inſtitutiones & ſubſtitutiones locũ habeant.Nec eſt teſt.niſi in eo hęres inſtituatur. ff.de iur.codi.l.fi.de his quę in teſt.delen.proxi.& de vulg.& pup.ſub l.j.§.fi.Inſt.de fideic.hęr.§.in primis. & no.ſ.eo.§.quid ſit teſt.Et ſciendum eſt,ꝙ hęredem. inſtituere nihil aliud eſt,q̃ aliquẽ intus.i.loco ſuo,ſiue in bonis ſuis ſtatuere,vt quaſi eadem perſona repręſentet̃,vt in auth. de iureiu.qđà maiorĩ.pręſt.col.5.& verè inſtitutus videtur, non ſolũ qui b
qui inſcribitur, ſed & is qui nuncupatur.ff.de hęre. inſti.l.j.§.inſtitutũ. Poteſt autem inſtitui perſona quælibet, dum tm̃ hẽbeat teſta. factionem paſsiuè,i.q̃ nõ vetet̃ à iure capere.Inſtitui põt igitur liber homo,& ſeruus liberi hois,q̃ poſsit hæres inſtitui.ff.de hære.inſti.nõ minus. C. de hære. inſti.neq;. ꝙ ſi dñs capere nõ põt, & manumittitur antequam adeat,põt manumiſſus arbitrio ſuo adire. ff. de acqui.hære.ſi ſeruus eius qđ idem eſt, ſi capaci alienet̃, quia iuſſu noui dñi adire poterit,vt ibi dr̃.Pater etiã fam.& filiusfa.mutus,ſurdus, furioſus, ꝓdigus. priuatus,miles, honoratus, clericus,laicus,monachus, ciuitatis Imperator & Auguſta,fiſcus & eccleſia, ac qlibet locus venerabilis põt hæres inſtitui. Inſt.de hær.qual.& diffe.§.teſtamẽti aũt factionem.C.q teſt. fa.poſſ.cũ hæredes.& de hęre.inſti. hæreditatis. Sed & incertę ꝑſonę inſtitui poſſunt,diuini numinis nutu.C.de epiſ. & cle. id quod. & l.nulli.& l. ſi quis ad declinãdam.aliàs agt certus hæres nominandus eſt, vt no.j.c. Nedum ſeruus alicuius, ſed nullius puta hæreditatis iacentis,põt inſtitui,dum tm̃ defunctus cuius ꝑſonæ nõ hęredis futuri vicẽ obtinet, hæreditatis capax fuerit.Inſt.de hær.inſti.§.ſeruus alienus. ff.de hære.inſti.ſeruus hæreditarius. Sed & ſeruus ꝓ prius põt inſtitui.in quo qdẽ caſu ſemp efficit liber. Inſt.de hæred.inſt.rñ.j. niſi fortè ſit ſeruus mulieris accuſatę de adulterio,cũ eod.ſeruo cõmiſſo,qa talis ab ipſa dña inſtitui nõ põt.ff.de hær.inſti.his verbis. §.interdũ.Inſt.de hær.inſt. §. eſt aũt.Et breuiter q nõ ꝓhibetur, ꝑ inſtitui.Prohibet̃ aũt hæreticus, baptiſmũ iterans,apoſtata,collegium illicitũ, qđ priuilegium nõ habet incerta ꝑſona,niſi ꝑtendat fauor pietatis,vel diuini numinis,vt no.ſ.e.ver.ſed & incertæ. probatur in his quę no.ſ.c.ver.de hær.§. qua pœna.& de apoſta.§.quaſt puniant̃.C.de apoſta.hi q ſanctã fidem. C.de hær.inſt.collegiũ.Sed nec nati. ex dãnato coitu [b] põt à pre inſtitui:ſecus in naturalib.liberis ex cõcubina natis, vt patet in his q̃ no.j.q fil. ſint leg.§. an vtrũque genus ſuccedat. Nec mulier ſecundo ſine delectu nubens ſm̃ leges,quod dic vt.no.j.de ſecun. nupti. §. quare & qualiter puniatur. verſiculo. item punitur in reb.alienis. Item deportatus inſtitui non põt.C.de hęre.inſtit. l.j.multo minus qui in metallũ dãnatus eſt.tales.n.inſtitutiones ꝓ nõ ſcriptis habẽtur, vt ibidem. & ff.de his quę pro nõ ſcriptis haben. in metallum.† Vtrum autem quis poſsit,uel non poſsit inſtitui,trib.temporib.conſideratur,ſ. tpe inſtitutionis,ut ſciatur utrũ inſtitutio tenuerit. Item tẽpore mortis teſtatoris,vt ſciat̃ vtrũ effectũ habuerit. Itẽ tpe aditionis hęreditatis,ꝙ tps maximè ſpectandum eſt,quo ſ.acquiritur hęreditas.ff.de de fur.a Titio.medio autem tpe inter factũ teſtm̃,& mortem, vel cõditionem inſtitutionis exiſtentem,mutatio iuris hęredis nõ nocet:quia tria tpa cõſiderant̃.vt dixi.ff.de hęre.inſt.ſed ſi in cõdi.§.ſolemus. & l.ſi alienũ.§. in extraneis. Inſti. de hæred.qual. & diff. §. in extraneis. hoc quo ad hæredes extraneos, & eos qui in eorum ſunt poteſtate, in ſuis autem neceſſariis hæredibus tempus mortis tantum ſpectandum videtur, ut Inſt. de hær.qual.& diffe.§.ſui. In neceſſariis duo tãtũ tpa ſpectanda.ſ.tempus teſtamenti,& mortis.ff.de hære. inſti.ſi alienum.reſp.j.& l.ſeruum. Dicuntur aũt ſerui

a Deducere duas q̃rtas.] Adde Pe. de Vbald.in repe.cap. Ray. de teſt.

b Nec nati ex dãnato coitu.] Adde Io. Zoc. de Ferraria in rep. c.per venerabilẽ.qui fil. ſint legit.

pro-

ptoprij instituti hæredes necessarij: quia velint nolint, hæredes fiunt. Sin aũt & necessarij dicuntur, hi qui in potestate parentis sunt: sui dicuntur, quia domestici, necessarij: quia de iure ciuili necessariò hæredes fiunt, licet prætor eis permittat abstinere. Extranei dicuntur oẽs alij, qui non sunt in potestate, vt ꝓbatur Inst. de hæredit. qualit. & diffe. à princi. vsq; ad §. itaq; liberi. Et prodest hoc notare ad hoc, vt si quæratr de excõicato hærede instituto ab extraneo, tria tempora cõsiderentur. Itaque si tẽpore institutionis vel mortis, vel aditionis excõicatus sit, ꝓ nihilo habetur. sed excõicatio medij temporis non oberit: vnde si post institutionẽ excõicatus fuerit, & ante mortem absolutus, & post mortem excõicatus, & ante aditionem absolutus hæres erit. arg. in supradictis iurib. & in his quæ no. s. ver. instituí. potest. & §. quot sint species. sub. §. testamentũ. ver. habet & miles. & s. de æta. & qual. cũ bonæ. s. de elect. dudum. §. pe. & §. fi. & dudum. 2. §. nos igitur. & §. tandem. & c. cũ inter R. iuniorem. §. fi. & de consuetud. cũ inter dilect. §. ga nobis. nisi fortè cũ eo fuerit misericorditer dispẽsatum. arg. s. de cler. excommu. minist. postulastis. vel dic, ꝓ aliud in beneficio ecclesiatico est, quod nemini acquiritur, ideoq; sine cuiusquam præiudicio poterit dispensari: vt ibi dicit: aliud in hareditate tẽporali, quæ, ex quo defficit hæres, his qui ab intestato veniunt, acquiritur. & ideo in eorum præiudicium non poterit dispensari: vt patet in his quæ no. j. qui filij sint legit. §. vlt. ver. quãuis aũt hoc facere possit princeps. & seq. Verùm ſm ius auth. si ante mortem reconcilietur frater institutus, cũ aliis fratrib. partem suã recuperat, amissis fructib. perceptis, medio tempore: sed si excõicatus decedat, proprietas patris suæ ad fratres catholicos pertinere incipit pleno iure, vt in auth. vt cũ de appellat. eo. §. generalem. versi. quòd si fortè. & seq. col. 8.

18 Vibus aũt verbis fiat institutio, † non refert dummodò dicat, Talem hæredem instituo, vel æquipollens. nam & si dicat, Titius esto vel Titiuo hęres, valet institutio: vt no. s. e. §. qualiter conficiatur. ver. non refert. Quod si dicat, Titius dicunt quidam ꝙ valet, malè intelligentes, ꝙ Marcellus non insubtiliter licere putat hoc hodie ꝓcedere. ff. de hæred. inst. l. j. §. qui neq;. §. fin aũt. q. d. subtiliter putat hoc non procedere. nam duæ negatiuę faciunt vnam affirmatiuam. ff. de verb. signi. duob. verbis negatis. ergo nihil aliud est dictum, non insubtiliter, q̃ si dixisset, subtiliter, nec obstat C. de hęre. instí. errore. vbi innuit, ꝙ valeat institutio. & si de siit hęres esto: quia testator benè expressérat, sed tabellio hoc omisit, sicut dicit ead. l. in princi. Sed & ꝙ verba directa, vel inflexa potest institui hæres, vt dicat, Illum hæredem facio, vel instituo, vel volo, mando, vel esto, vel erit. C. e. qm̃ & dicuntur oĩa verba inflexa in omnib. casib. præterquã in nominatiuis. satis est autem, liquere de intentione testatoris ꝓ verba quęcunque: & si balbutiens lingua profuderit, vt d. l. qm̃, quia non est facienda vis in verbis. C. commu. vel omne verbum. l. j. Valet ergo, si dicat, Petre hæreditatis meę dũs esto. ff. de hæred. instí. his verbis, vel si dicat, Habeas bona mea: vel, Bona mea tibi relĩquo. C. de secun. nupt. hac edictali. resp. j. Inst. de mil. test. §. cæterum. & §. id priuilegium. vel si dicat, Voluntatem meam dispositioni tuæ committo. vt no. j. e. §. qualiter conficiatur. ver. non refert. & iunge quod no. j. e. sub §. quãuis autem. ver. nec est prętereundũ. Inst. potest fieri & in principio testamenti, & in medio & fine: licet olim secus esset, vt Inst. de leg. §. ante hæredis. Inst. de hęred. inst. l. j. resp. j. in codicillis. nõ põt quis instituí, nec directè substituí, nec condi tio hæredi instituto adiici. quãuis ibidem hęreditas per fideicommissionẽ rectè relinquatur. vt C. de codicil. hęred. Inst. de codicil. §. pe. & fi. & si testaẽ hoc modo, & in defectum cõditionis in codicillis appositæ cogitet adimere, instituo hæreditatem, hoc in vacuum cogitat. sic iutellige. ff. de condi. instí. quidã §. fi. Sed & is cui in codicillis hęreditas directè relicta est, potest eam recipere ab hęrede veniente ab intestato, ac si per fideicommissum eidẽ in codicillis relicta fuisset: & hoc benigna interpretatione admittit. ff. ad Trebel. senatusconsul. Sęuola. Quid si dicat testator in testamento suo: Hęredẽ, quem in codicillis nominauero: vel talẽ, si ipsum in codicillis instituero, & quidem valet, nõ iure codicillorũ, sed testamenti. & sub tali conditione potest instituí quilibet, excepto filio. ff. de condit. instí. l. institutio talis. ff. de hæred. instí. asse. Ad hoc aũt vt institutio valeat, necesse est certum hæredem demostrari oportere, aliàs non valebit, Vnde si habeat plures amicos eiusdem nominis, puta quilibet vocatur Petrus, & dicat, Petrum mihi hæredem instituo, non ualet, nisi iungat aliam circunstantiam: uel aliàs appareat de quo senserit per probabiles coniecturas. ff. de hęred. inst. quoties. §. hęres. & l. in tempus. §. quoties. sufficit autem signum indubitabile, non tñ illud, quod causa contumelię solet adiici, contumeliæ tñ causa specificata. nam secus esset, si in genere diceret, Filius meus impiissimus de me malè meritus, & causam non exprimeret, valeret. tunc etiã institutio, quia purè instituitur, etiã cum maledicto oẽs huius institutiones receptę sunt. ff. de hęred. instit. quoties. §. si quis in nomine. & l. his verbis. §. j. ff. de leg. j. turpia. Sed & sufficit hęredem demostrare per conditionis euentum vt si dicat, Illum qui Margaretam in uxorem duxerit, hęredem instituo. ff. de hęred. inst. quoties. §. si qs ita demostratio etiã ad oculum facta, sufficit, ut si cum digito ostendendo dicat, Illum mihi hęredem instituo. ff. de hæred. instí. nemo dubitat. ff. si cert. pe. certum est, nisi erretur in corpore, ut si putat instituere Petrum, & instituit Martinum. ut si dicat, Talem fratrem meum, quẽ putat fratrem, sed nõ est. talis. n. institutio nulla eẽt. secus, si sciat nõ esse fratrẽ: talis. n. rectè cum nomine suo tanquam frater hæres instituitur. ff. de hęre. inst. quoties. respo. j. & l. nemo. §. qui frater non est. C. de hęred. inst. si filiũ. & l. nec apud. sed nec error nominis nocet. C. e. si in nomine. & de hoc no. s. de rescrip. §. quę possunt obicij. uer. idem est. si in nomine. & pręced. & seq.

Vamuis autem non possit quis à re certa ex hęredari. ff. de lib. & posthu. cùm quidam, uel in omnib. excepta una re, nel usufructus ipsius inst. quia perinde habetur. ac si nullius rei sit facta mentio. ff. de hęred. instí. l. j. §. si ex fundo. & l. si ita quis hęres institutus fuerit. & l. quoties uolens. §. si duo sint hęredes. & arg. ff. de acqui. hęr. §. fi. potest tñ in una re instituí, nam si in fundo certo aliquis hęres institutus fuerit, in solu. erit hęres, nisi testator alium scripserit, ut in supradictis legib. & ff. de liber. & posth. cùm quidam. ff. de uul. sub cohere di. §. fi. in fin. sed si duo instituantur, unus in una re certa, alius in alia quasi, fine partibus uidentur scripti, & æqualiter sunt heredes. Inst. qui mo. te. infir. §. sed & si quis. Sin autem unus instituatur in una re,

& duo

& duo in alia, vnus habebit ſemiſſem, & duo ſemiſſem: ſicut ſi dixiſſet, Titiũ & filios fratris hĩdes inſtituo: vbi quidẽ Titius habet ſemiſſem, & filij alium ſemiſſem: nec teſtator expreſsim dixerit, ęquè hæredes ſunto. ff. de hęred. inſt. ſi alterius. & l. Titius fundi. & l. interdum. ſic ſi relinquatur eſpo & c. eſps habet ſemiſſem, & c. alium ſemiſſem, niſi à teſtatore aliud dictum ſit, quo ad canones: nam eſpo præiudicare nõ poteſt. ℣. e. requiſiſti. Sed & ſi Titium in ſemiſſem, Seium in ſemiſſem, te aũt in eam partem, in qua inſtituit Titium, inſtituat, Titius & tu in vnũ ſemiſſem inſtituti eſtis. ff. de hær. inſt. Iul. Illud notatu dignũ, ꝙ vbi plures in certis reb. inſtituti ſunt, & ſi ęquis portionib. ſint hęredes, tñ res, in quib. inſtituti ſunt, tanquam prælegatæ debent vnicuiq; in familia herciſ. iudicio aſsignari. & de ipſis ſicut de alio quolibet legato poteſt Fal detrahi. niſi æs alienũ tm̃ ſit, ꝙ tota hæreditas non ſufficiat ad ſoluendũ: tunc. n. perceptiones erũt inutiles, cũ ex nullo teſtamento pręſtẽtur legata, niſi ære alieno deducto. ff. de hære. inſti. ex poſt facto. ff. ad Trebel. l. j. §. is qui. Hæc locum habẽt vbi aliquis, vel aliqui in re certa, vel rebus certis inſtituuntur, & eſpi ſoli. nam ſi alij vnà cum ipſis ſimpliciter, vel in quotis portionib. inſtituerẽtur, tunc inſtituti in certis reb. loco legatariorũ haberentur. C. de hæred. inſt. quoties. Nec eſt prętermittendum, ꝙ fieri poteſt inſtitutio ſine parte, vel in quota portione: dum tñ aſsignatio partis pendeat ex arbitrio teſtatoris. nam voluntate alterius expreſsim conferri non poſſet, tacitè tñ poteſt, putà, ſi Titius Capitolium aſcenderit, quędam. n. ſi in teſtamentis exprimuntur, effectum nullum habent, quæ ſi verbis tangantur, quamuis idem ſignificantib. effectum cõſequuntur. ff. de hæred. inſt. ſi quis. Sempronium. & l. talem. §. j. & l. illa. inſtitutio. & idẽ eſt in leg. ff. de leg. 2. l. j. & 3. & ſm hoc poſſet intelligi. ℣. e. cùm tibi. vt exponas diſpoſitione. ſ. tacita, non expreſſa. Sed & aliter intelligitur, vt tetigi s̃. e. ſub §. proximo. ver. valet ergo. Item quod dixi, ꝙ expreſsim non poteſt, verum eſt, quo ad tempus futurum, puta, Inſtituo te in dimidia ſi Titius volet, ſed ſi recipiat tempus præteritum, poteſt, puta ſi dicat, Inſtituo te pro ea parte, qua Petrus inſtituit me, quia talis inſtitutio ſtatim tenet, vel non tenet, vnde non dr̃ committi alienę arbitrio voluntatis. ff. de hære. inſtit. ille autẽ. & ſi duo ſint qui me hæredem inſtituerunt, & ego dico, Petrus & M. quanta quiſque eorum ex parte me hæredem habuit ſcriptum, hęres mihi eſto, vterque admitteretur. ſi verò alter tm̃ me hæredem ſcripſerat, de rigore iuris neuter admittitur, ſed humanius eſt vt is tm̃ admittatur, qui ſcripſit. ff. de hæred. inſtitu. hoc articulo quiſquis. Ex voluntate aũt teſtatoris dr̃ pendere, cũ ſic dicit, Inſtituo vos hæredes ex partib. quas aſcripſero. Si. n. aſcribat has partes, habebunt, ſin aũt videntur ſimpliciter ſine partib. iuſtituti. ff. de hæred. inſti. l. j. & l. ſi quis ita ſcripſerit. nec obſt. l. eiuſdem tit. clemens. §. ſi. nam ꝙ ibi dicit Nullo teſtamẽto recitato, inanis inſtitutio vr̃ ſubaudi, ſed nõ ſic erat, imò malè videbatur, vel inanis eſt inſtitutio de rigore iuris, vel quo ad conditionem appoſitam, quę non eſt ſecuta, ſed alia puta & tacita, quam lex fingit benè valebit ſaltem de humanitate ſiue ęquitate. arg. ff. de hære. inſt. hoc articulo quiſquis. ſicut no. s̃. eo. ver. nec eſt prętereundũ. Purè etiã poteſt fieri inſtitutio, & ſub conditione, quod dic, vt plenè no. ℣. de cõd. app. §. quot ſunt ſpecies. & ſub §. ſecũda, vſq; ad ſub §. diximus. Ex cero autem tempore, aut vſq; ad certum tempus fieri non põt, imò vitio tpis ſublato de medio, tenet inſtõ. Inſti. de hęr. inſt. §. hæres. & purè. ff. de hær. inſt. hr̃ditas ex die excipe militem, qui hoc facere poteſt, vt no. s̃. eo. §. quot ſint ſpecies. ſub §. teſtamentum. ver. & aliud priuilegium, ſed in diem incertum põt quis inſtitui, puta cùm capax fuerit, ergo ſic poteſt excommunicatus inſtitui, cùm ſcilicet fuerit abſolutus.

a Sexunx.] Adde, Doct. in c. cum eſſes. eodem. tit.

19 NEc eſt prætermittendum,† ꝙ in inſtitutione poſſunt quantitates portionum exprimi, ꝓ vt teſtatori placuerit, nam tot faciũt aſſem, quot tibi placuerit. Sed niſi aliud apparet, fiet ſolennis diuiſio hæreditatis in 12. vncias. denique ſi minus diſtribuerit, poteſtate iuris in hoc reuoluitur: puta duos hæredes ex quadrante ſcripſit: nam ex ſemiſsibus ſcripti videntur. ſed ſi vnum ex quadrante alterum ex ſemiſſe ſcripſerit, quadrãs remanẽs vtrique pro rata accedit. vt ſi quis inſtitutus ex ſemiſſe habeat. ſ. duas vncias, alius tertiam partem, i. vniciam, ſin aũt exceſſerit, æque pro rata decreſcet, puta me inſtituit in 12. vncias, tẽ in vj. nam ego habebo beſſem, tu trientem, probantur hæc Inſt. de hær. inſt. ab illo. §. hæreditas. vſque ad §. hęres, & purè. &
20 iunge quod no. ℣. e. ver. qd ſi duos inſtituat. & ſeq.† Appellatione aũt aſsis, ſiue libræ, ſiue ponderis, qa hęc tria nomina ſynonyma ſunt, 12. vnciæ cõtinentur habent hæc propria nomina. Vncia hęc tñ nõ no
a minatur in lege Sexunx, [a] quaſi vncia, & ſemiuncia. i. vncia, & dimidia. vt probatur ff. de inoff. teſta. contra. §. qm̃ autem quarta. Sextans, quaſi ſextã partem ſignificans. i. duæ vnciæ: Quadrans, quaſi quartam partem ſignificãs, i. tres vnciæ. Triens, quaſi tertiam partem ſignificans, i. quatuor vnciæ. & hæc quatuor à quota parte hr̃ditatis, quam deſignant, ſumũt denominationem ſiue interpretationẽ: ſequentia verò etymologiam hñt ex eo, ꝙ ſignificant certum numerum vnciarũ. vt patet ex his quæ ſequũtur. Quincunx, i. 5. vnciæ. Semis, i. ſex vnciæ. Septunx, i. ſeptẽ vncię. Bes, i. octo vnciæ. Dodrans, i. ix. vnciæ. Dextans, i. x. vnciæ. Deunx, i. xj. vnciæ As, i. tota hr̃ditas, quæ ſic xij. vncijs continetur. vt hæc probanr̃. Inſt. de hæred. inſt. §. hæreditas. ff. de hæred. inſt. ſeruum meum. §. ſi. Attende, ꝙ non oẽs vnciæ, quæ ſignificãtur per nomina ſupradicta, continẽtur in aſſe. ſic enim cõtinet as 66. vncias, & dimidiam: ſed ideo as ponit partes: qa quælibet earum põt in aſſe contineri. hac eadem ratione dr̃ homo riſibilis, & actio legis Aquil. pœnalis: quia ad hoc apta nata eſt, ſm Azo. Inſti. ad l. Aquil. §. his verbis. Non ſolùm aũt as pro tãto numero ſuppo nit: ſed & ꝓ minori, ſ. pro obolo. vnde in Euangelio, Nonne duo paſſeres aſſe veneunt. vnde verſus:

As obolus pondus. as eſt poſſeſſio tota,

ideſt, aliqñ ponitur pro obolo, aliqñ pro põdere, aliqñ pro tota hæreditate. Ponitur ergo pro hæreditate, vel pondere, 12. vnciàs continente, aliqñ plures. vnde & aliqñ diximus dupondium, quaſi duo ponderа, i. 24. vncias continẽte. Inſt. de hære. inſti. §. & ſi plures vnciæ q̃ 12. dicimus & tripondium, quaſi tria põdera, i. 36. vncias continentem. & quadripondium, i. 48. vncias continentem, & ſic aſcende quantum tibi placuerit: ſicut patet in his quę no. s̃. eo. ſub §. reſpõ. j. Quid ſi duos inſtituat ex aſſe quis ſibi hæredes, & tertium ex dimidia & ſexta parte aſsis, debet hr̃ditas diuidi in 20. vncias, de quibus duo habebunt 12. & tertius octo. ff. de hęre. inſti. interdum. §. ſed ſi duos. ſed

contra,

a Obliqua dicitur illa.] Adde Phil.Frā. in repe. c. ſi pater. de teſt.lib.6.

b Alia vulg.] Adde an iſta fiat per verba affirmatiua.vide in l.ſi.& ibi Bar. & Bald.C.de hær. inſti.in l.ſi Titius. ff.e.Bart.in l.1.in 3. q.de vulg.& pupil.

c Alia pupillaris] Adde an iſta ſubſtitutio pupillaris expiret,ſi alter ex duobus pupillis fiat pubes viuo teſtatore. vide per Bald.in l. in teſtamento. de teſta. mili. Bal.in l. impuberū.C.de impu.& aliis. ſubſtit. & in l. impuberi. ff.eod.

d Alia exemplaris.] Adde Bart.Bald.& do.in l. humanitatis.C.de impub.& aliis. ſubſt.Bart. in l.ex facto. de vulg. & pupil.

e Vulgarium.] Adde Pau. de Caſt. in l. Gallus.in §.quidā. in 2.col.ff. de liber. & poſthum.

contra, quia tm̄ vī ademptum primis,quantum ſecundo relictū eſt.& ſic primī duo habebunt 4.vncias,ſecundus verò inſtitutus octo,vt C.de leg.cum qō.Solutio:Aut certum eſt teſtatorem voluiſſe excedere aſſem: aut certum eſt,ꝙ nolnit, aut dubitatur.Si certum ſit, quod excedere voluit aſſem, tunc ſit diuiſio ſecundū primam l.interdum.§.ſed ſi exceſſerit.& §.ſed ſi duos.voluit.n.tunc ad dupondium veniri ſic diuidi hæreditatem ſuam,quod potuit,vt ſ.no. ver.ponit ergo ꝙ hæreditate. Si verò certum eſt, ꝙ noluit excedere aſſem, tunc vī tm̄ minuiſſe primo,quātum cōtulit ſecundo.& ſic loquitur C.de leg.cum qō agitur. ſi primum in aſſem, & ſecūdum in aſſem inſtituit,concurrunt.ff.de leg.j. ſi pluribus. Si tres inſtituit, quemlibet in aſſem, quilibet trientē habebit, ſin aūt primum in aſſem, duos alios in aſſem,primus ſemiſſem,& duo ſemiſſem habebunt. vbi verò primum ex aſſe inſtituit,reliquū ex reliqua parte ille nihil habebit,quia nihil reliquum eſt.ff.de hæred. Inſti. item qđ Sabinus. §. ſed ſi aſſe.vſque in finem l. Sed ſi inſtituatur ex illa parte, ex qua inſtitutus capere nō pōt, qui tñ nihil pōt capere,totum habebit.C. de hæred. inſti.l. 2.Quid ſi teſtator primo minus aſſe cōtulit,ſecundū aūt ſine aliqua portione inſtituit, ille habebit quod aſsi deerat. ſiue vnus ſit,ſiue plures.Inſt.de hæred.inſti.§.ſi plures inſtituantur.ff.de hęre.inſti. item quód Sabinus.Sed & ſi primo cōtulit minus aſſe, & ſecundum in aſſem inſtituat,tm̄ plus habet ſecundus,quātum plus apparet ei datū . verbi gratia, primū inſtituit in ſemiſſem, ſecundū in aſſem, primus habebit, quadrantem, & ſecundus beſſem.& eadem diſtributio fiat in qualibet vacante portione.vt d.l. item qđ Sabinus. & ad idem.ff.ad Trebel.Marcel. & l. qui 40. nam ibi prius dederat. ſecundus, & eſt diuerſitatis ratio,quia vbi inſtituit me in 12. vncias,te aūt in 6. intelligitur minuiſſe 6. vncias de primis 12.& ſic nō vī diuiſiſſe hæreditatem in 18. vncias.at vbi primò inſtituit me in 6 . te aūt in 12 . non poteſt dici, ꝙ 12. vnciæ de 6. quicquā minuerit : quia impoſsibile eſt, vt plus videatur ademiſſe,q̄ dediſſe:& ſic patet in his caſib. defunctum voluiſſe excedere aſſem:vbi aūt voluit excedere,& mihi plures q̄ tibi relinquere vncias tm̄ plus habeo ex præſumpta voluntate teſtatoris, quātum plus mihi datum eſt ſic poteſt elici.ff.de lib. & poſthu.ſi ita.ff.de hæred. inſt.ſi ita ſcriptum.§.quidem.verū ſi dubitetur,præſumitur ꝙ teſtator voluit aſſem excedere,vt in d.l. C.de leg. cum qō. & arg.ff. de hæred.inſt. qui non militabat. §. pe. Quid ſi quis tres hęredes inſtituerit,primum in prima parte,ſecūdum ſecunda,tertium in tertia partę hæreditatis,viriles fient portiones inter ipſos.nam teſtator appellatione numeri ſcripturæ magis ordinē, q̄ modum partib. impoſuiſſe vī.ff.de hær.inſt.ſi q̄s ita hæredes.

12 NOn ſolùm aūt inſtitutiones, ſecúdum ea quæ prædiximus,ratæ debēt eſſe,ſed & ſubſtitiones † Dī aūt inſtitutio primus gradus hęredū,& ſi nulli ſint ſubſtituti:ſubſtitutio verò dī ſecundus gradus,vel tertius,omniū eorū qui in loco inſtitutorū vel deficientiū, vel adeūtiū ſuccedunt & inſtituūtur.nā ſecundus dī ois, qui poſt primū ſequitur, etiāſi decimus ſit.ff. de vulg.ſubſt.l. j. in princ.ff. de bo.poſ.ſm tab.l.j.§.j.gradu.in his aūt plerunq; cōditiones apponūtur.qđ dic vt plenè no. j.de cond.ap.

12a §. quot ſpecies . † Hęc aūt eſt diuiſio inſtitutionum a alia obliqua, alia dirrecta. Obliqua dī illa[a] quæ fit p verba precaria,ſiue precatiua,vel fideicommiſſaria, & hæc aliqñ fit per verba directa:vt ſi dicatur,Petrū inſtituo mihi hęredem,& rogo vt hæreditatē Guliel mo reſtituat.ff.ad Treb.l.j.Inſt. de fideicom.hęrd. in princ.Aliqñ per indirecta,vt j.e.Ray.§.poſt modum ibi,vel ſubſtitutiones,quę.ſ.trahitur ad fideicom.vt apparet in his quæ no. j.e. ver. compendioſa. & ſeq. b directarum autē. Alia vulgaris[b].Alia pupillaris[c] Ad lia exemplaris.[d] Alia breuiloqua,ſeu reciproca,Alia c compendioſa. Vulgarium[e] verò alia tacita,alia expreſſa. Tacita vulgaris ſubſtitutio fit per verba affirmatiua:vt cum dī,vos adinuicem ſubſtituo,demō ſtratis duob. puberib.inſtitutis.vel ſic: Quiſqs mihi hęres erit,ſit hæres filio meo.vel ſic:Titius eſto hęres Plotij,cùm Plotium hęredem inſtituiſſet.C. de hær. inſt.l.ſi.ff.de hęred.inſt.cùm in teſtamento.§. j. ff. de vulg.ſubſt.quilibet. §. ſi. Sed & aliud exemplum poti poni.per.l.ff.de hæred.inſt. Titius & Seius ſm Azon. Expreſſa aūt vulgaris ſit verbis negatiuis. ut ſi dicat, Si Titius non erit hęres, Seius hæres eſto. vt Inſt. de vulg.ſubſt.reſp. j. Et dī vulgaris ſubſtitutio:quia fit cuilibet,& à quolibet de vulgo,dummodo factionē teſtamenti habeat.ff.de vulg.ſubſti.l.j.& 2.& ſi teſtamento.& l.ſeq.Hæc vulgaris adita hæreditate expirat.C.de impub.& aliis ſubſtitu.poſt aditam.Pupillarium ſubſtitutionum alia tacita, alia expreſſa. Expreſſa pupillaris ſubſtitutio fit per verba affirmatiua vt ſi dicatur. Adiectam impuberem mihi hęredem inſtituo:& ſi ipſa intra pupillarē ętatē deceſſerit,Alterocha ſit hæres:ut Inſt. de pupill. ſubſtit. in princ. ff.de vulg. ſubſtit.moribus.Tacita verò pupillaris fit per verba negatiua, ſm quod notatur in vulgari expreſſa.ſ.eo.ver. expreſſa aūt vulgaris,nā vulgari expreſſa à pupillo facta, intelligitur tacita pupillaris. & econtra in pupillari expreſſa, intelligitur vulgaris tacita.ff.de vulg.ſubſtit.ſ.4.Pupillaris dī,quia fit pupillo. & expirat,adueniente pubertate,& intelligitur ordinatum vnum teſtamentum duarum hęreditatum.ſ.patris & filij, vel filię. & neceſse eſt, ꝙ is qui vult pupillarem ſubſtitutionem facere, habeat pupillum in poteſtate, & ꝙ ſibi hęredem inſtituat primò,deinde filio.nam ſi primò filio, quem exhęredauit,non ualet:ſed ſi inſtituerat ipſum ualebit, Probantur hæc Inſti.de pupil.ſubſt.reſpō.j.§.j.& §.igitur in pupillari teſtamento.ff.de vulgar. ſubſtit.l. j.§. fi. & l.2.§. prius. & §. ſed & ſi quis. & l.ſi quis eum.§. ſi ſuo.ſed & citra pubertatem fieri poteſt puta,ſi filius moriatur j.decimum.vel j. octauum annum.ff. de vulga.ſubſt.ſi ita quis ſubſtituerit.Exemplaris ſubſtitutio dī illa,quę fit filio furioſo,& dī exēplaris,quia ad exemplum qupillaris inuenta fuit Inſt. de pupil. ſubſti.§.qua ratione.C.de impub.& aliis ſubſt.humanitatis.Ratio.n.quare pupillaris ſubſtitutio adinuēta fuit hæc eſt:quia cùm multum profit habere hęredem,ut Inſt.qui & ex quib.cau.manu.non poſ. §.j. & pupillus nō poſsit ſibi hęredem inſtituere,quia nec teſtamentum condere.ff.e.qua ętate.aliàs incipit in qua bonum fuit inuenire modum:ne pupilli decederent

rent inteſtati. Inſt.de pupil.ſubſti.reſpon.j.ad fin. Sed nunquid eſt eadem ratio.in furioſo?Patet ꝙ ſic.vnde eodem modo & eadem ratione ſibi ꝓuidẽdum fuit, ad exemplum pupilli.& ideo rectè dr̃ exemplaris.Licet aũt in hoc cõueniant pupillaris & exemplaris:in multis tñ diſſimiles poterunt inueniri:quia exemplaris etiã puberibus fit:ſed pupillaris tm̃ impuberibus.Itẽ pupillaris fit.vſque ad certũ tẽpus, puta vſq; ad 14.annos in homine 12.in muliere: nec vltra extenditur.& ſi citra arctari poſsit,Inſt.de pupil.ſubſt. §.maſculo.ff.de vulg.ſubſt.in pupil.& l.ita ſi quis ſubſtituerit. exemplaris aũt in incertum tempus porrigitur.Itẽ in pupillari quilibet ſubſtitui põt, ſicut in vulgari.In exemplari aũt certæ perſonæ tm̃: puta ſoror & frater: & potiſsimè filij,ſi ſuperſint. C. de impub.& aliis ſubſti.humanitatis.Ceſſat hęc exemplaris,& expirat furore ceſſante.vt in eadem l. humanitatis.Inſt.de pup.ſubſt.§.qua ratione.ff. de vulg.ſub. l.ex facto.Sed quid,ſi habet dilucida interualla?Poteſt dici,ꝙ ſi habet tanta,ꝙ teſtamentum facere poſſit,ꝓm leges.C.qui teſt.fac.poſſ. furioſum.euaneſcit ſubſtitutio.& ſi non fecerit,& imputet ſibi, non euaneſcit,quod ſæpius cogitatio potuit euitare.arg. ff. ad Velle.ſenatuſcon.ſi mulier.ff.de reg.iur.ꝙ quiſq; ex culpa ſua damnum patitur.vel dic,ſi fecerit teſtamentum euaneſcit, ne habeat hæredem, quem habere nollet:vt liber teſtandi ſit ſtilus. C. de ſacroſan. eccle.l.j.ꝙ ſi non fecit,nec potuit,durat ſubſtitutio arg.expreſſum.C.de cur. fur. cum illis.C.de legi.qđ fauore. ff.de lib.& poſthu.cùm quidam.nec obſt.ſuperiorib.legib.quia intelligi poſſunt de illo furioſo qui continuè laborabat:& eſt plenius liberatus: in illo aũt qui habet dilucida interualla,eſt eadem ratio,quæ no.s̃.e.ver.ratio.n.ſi inteſtatus decedat,vẽdicat ſibi locum:hoc vr̃ de mente,quicquid innuant verba:mens aũt ſequenda eſt.ff.de excu.tu.in l.Gręca ſcire oportet.§.aliud poſtmodum .Breuiloqua verò dr̃ ſubſtitutio,quæ his verbis fit,Adiectam & Alterocham filias meas impuberes mihi hæredes inſtituo, & ipſas ſibi adinuicem ſubſtituo. Hæc inquam breuiloqua dr̃,quia ſub breuibus verbis quatuor cõtinet ſubſtitutiones:duas.ſ.in perſonã cuiuslibet.videor.n.dixiſſe,ꝙ ſi alterutra nõ erit hæres, vel in pupillari ætate decedat,alterutra ſit hæres:quę etiam ideo reciproca dr̃, quia reciprocanda in perſonã.ſiue ad perſonam vtriuſque extendirur. ff. de vulga. ſubſt.iam hoc iure.Compendioſa aũt ſubſtitutio appellatur illa, quæ magnũ compendium verborum, ſiue magnam cõprehenſionem. temporis habet. vt ſic dicatur:Adiectã filiam meã mihi hæredem inſtituo:& qñcunque deceſſerit,Alterocha hæres eſto. & hoc ſi fiat à milite pupillo,vel non pupillo,iure directo valet,qñcunque inſtitutus decedat:vt patet C.d teſt.mil.in teſtamento. ff.de mili. teſta. in fraudem. §.miles.& l.miles ita hæredem.§.j.niſi miles hãc ſubſtitutionem proprio filio fecerit, cuius mater eſt in medio.quo caſu iure fideicom.valebit,ſi filius pubes factus decedat. C.de impub.& aliis ſubſti. precibus. Quòd ſi paganus eam fecerit per verba ſuperiora, & pupilla in pupillari ætate deceſſerit, ſubſtituta iure directo admittit̃,&mater omnino repellitur:ſed ſi pubes moriat̃, ſubſtituta nullatenus admittitur: ſed venientes ab inteſtato in totum ſuccedunt.ff.de vulga.ſubſt.verbis ciuilib.aliàs incipit his verbis. & l. pupillari. & l. centurio. Quid ſi teſtator dixerit, Qñcunque deceſſerit Adiecta, eidem ſubſtituo Alterocham.tunc licet directè non valeat,indirectè tñ valebit:quia hęc verba ad fideicommiſſum trahent. ff.ad Trebel.Scæuola.& arg.C.de inſt.& ſubſt. generaliter.& quia hæc interpretatio rẽ omni tempore valere ſuadet.ff.de reb. dub. quoties.& l. vbi.& l. cũ in teſtamento.ff.ad Treb. cogi. Idem ſi dicat, Si ſine liberis deceſſerit,talem ſibi ſubſtituo. nã & hęc trahitur ad fideicommiſſum.j.e.Raynutius.§.poſtmodum.Item ſi dixiſſet, Volo ꝙ hæreditas ꝓueniat ad Alterocham.ff.ad Trebel.hęredib.§.j.quia nec interest,vtrum dicat, Volo, vel rogo, vel mando. Inſt. de fin. rebus per fideicom. reli.§.fi. C. cõia deleg.omne verbum. Vbi aũt in his caſib.mater ab inteſtato admittitur,bona reſtituit,Falcidia detracta.ff.de vulg. ſubſti.cohærede.§.cũ filiæ. Vnum not.tñ circa materiam,ꝙ in expreſſa pupillari ſubſtitutione. & in breuiloqua repellitur omnino mater, & ſubſtitutus admittitur.ff.de vulg.ſubſt.Lucius.In tacita aũt pupillari non repellitur mater,etiã in teſtamento militis C.de impub.& aliis ſubſt.precib.ſiue mater vnà cum impubere fuerit inſtituta.C.de inſt.& ſubſt. l.fi. ſine non.C.de teſt. mili. in teſtamento. licet Pla. dixerit tacitam pupillarem cõtra matrem admitti, niſi vbi ipſa vnà cum impubere hæres fuerit inſtituta.vel di. vtrum extraneus vulgariter ſubſtituatur impuberi, & tunc tacita pupillaris non admittitur cõtra matrem,an ſubſtituatur impuberi frater eius:& tũc mater repellitur, quia eſt veriſimile, ꝙ in hoc caſu voluerit teſtator vxorem ſuã impuberis matrem alio filio ſuo præferri.C.de imp. & aliis ſubſt. cũ quidam.

23 Ad quid hæres tenetur. † Ad totũ id quod defunctus tenebatur,quia hæreditas eſt ſucceſsio in vniuerſum ius, quod defunctus habuit.ff.de reg iur.hæreditas.habita tñ diſt.vtrum fecerit inuentarium, necne. vtrum adierit hæreditatem,necne.quod ſolius animi eſt.ff. de acq.hęr.ꝓ hęr.Bñ dixi,Defunctus,quia hæreditas viuentes nulla eſt.ff.de acq.hære.qui hæreditatẽ,& l. neminem,quod dic, vt no.s̃. de conceſ.præb. nec ex die,vſque ad diem rectè dat̃.vt ff.de hęr.inſt.hæreditas.niſi in milite aliud dicatur,vt no.s̃.e.§. quot ſint ſub §.teſtamentum militare. ver. & aliud priulegiũ. Tenetur etiã hæres voluntatem defuncti adimplere,. vt patet ex ſequen.eſt.n.vltima voluntas adimplenda.12.q.2.vltima voluntas.& notatur s̃.eo.§.j.

TEnetur aũt hęres,ſiue filius ſit,ſiue extraneus ad oĩa debita defuncti ſoluenda: ſiue ſint ex contractu,vel quaſi maleficio, vel quaſi,ſiue res ꝓ qua debitum fuit cõtractum ad ipſum hæredẽ peruenerit,ſiue non:ſiue lis cum defuncto conteſtata fuerit,ſiue non.& hoc de iure canonico. 16.q. 6.ſi eꝑm.s̃.de pign.ex literis.& de ſolu.c. 1.s̃.de ſepul. c. fi.j̃.de vſur.tua nos. j̃.de rapto.in literis.j̃.de ſentẽ. excom.à nobis.2.in fi.arg.ff.de condi.fur.ſi pro fur. §.condi.ꝓm Vinc.& Laur.Io.licet Ala.diſt.in malefi ciis,vtrum lis fuerit conteſtata, vel non per l. C. de deli.defunct.l.vnica. Quid ſi non ſufficit hæreditas ad debita perſoluenda?diſt.ꝓm leges, vtrum fecerit inuentarium: & tũc non tenetur vltra vires hęreditatis:vel non fecerit.& tũc tenetur.C.de iure delib. ſancimus,& idem vr̃ ꝓm ius can. j̃.e.Ray.§.pe.in fin. In iudicio.aũt animę non puto quod teneatur,vltra q̃ ad ipſum peruenerit de ipſa hæreditate,quamuis ſibi imputari poſſet,quo ad detractionem Falc.facie dam,vt no.e.ver.& hoc ſi inuentarium.Sed cui debet primò ſoluere hæres, vel debitorib. vel damna paſſis,vel legatariis?Et quidem debitorib.primò ſatisfieri

fieri debet: secundò, damna passis in foro cõtentioso: & hoc insoliidum. sine aliqua detractione: tertio verò, legatariis, & aliis, qui lucratiua causam prosequuntur, detracta Falcidia, si necesse fuerit de legatis, quia in illa grauari non potuit: vt no. s. e. §. quis sit effectus. sub §. proponitur querela. ver. itẽ olim agebat. & seq. & iunge quod no. s. de solu. sub rub. de obla. ver. quid soluatur. Et hoc si inuentarium fecit: si verò non fecit inuentarium, etiã in vtroque foro tenetur insolidum ipsa legata soluere, inquantum hæreditas patitur: nam vltra non tenetur in iudicio animę: vt no. s. e. ver. quid si non sufficit: & sic etiã potest intelligi quod ibi dictum est de inuentario. Sed & primis creditorib. primò satisfieri debet, secundò secundis. & sic per ordinem. secundum ea tñ, quæ no. s. de pign §. qualiter contrahatur. sub §. conuentionaliũ. vt. s. priuilegiatorũ ratio habeatur. & hoc si simul veniant creditores & legatarij: nam si separatim, liberatur hæres soluendo per ordinem cuilibet venienti: dum tñ sit sine dolo: quia. s. non est facti cõscius, nec aliquid de hæreditate subtraxit: in quo casu in duplum tenetur restituere id quod cælauit: aliàs de proprio non tenetur satisfacere secundò venientibus: quamuis in iure potiores essent, qui tã & aduersus creditores posteriores vel legatarios, quibus iam satisfactum est. habent actionem, & nihilominus contra hæredem, si penes eum aliquid de hæreditate remansit, deductis tñ expensis omnib. necessariis, quas occasione hęreditatis fecit, siue circa funus, siue causa inuentarij conficiendi, vel alia consimili: & breuiter, sicut non facit lucrum, vbi hęreditas soluendo non est, ita est & ab omni grauamine releuandus. probantur omnia hæc C. de iure deliber. cimus. C. depo. l. fi. C. de codic. l. fi. §. pe. ff. ad Trebel. l. j. §. fi. ff. de dona causa mortis. & si debitor. ff. de his quæ in frau. cred qui autem. §. sciendum. Licet autẽ obligatio hoc modo transeat ad hęredem, pœna tñ periurij, vel voti fracti, vel quodlibet aliud, quod ex sua vi vel forma personam singularem non potest excedere, ad hęredem non transit, sic intellige iura posita s. e. sub §. respõdeo primo. & 7. q. j. denique. s. de iureiuran. veritas. & quod nota. j. de voto. §. & vtrũ à voto. ver. sed nonquid hæres. Quid si plures sint hęredes, nunquid quilibet creditorib. insolidum obligatur? Dicas quòd non, sed proportionabiliter tm vt patet in his quæ no. s. e. ver. quid si non sufficit & probatur. C. de hær. act. l. j. & 2. Excipiuntur casus, in quibus quilibet insolidum aliqñ, non pro portione hæreditaria obligatur. Primus est, si aliquod indiuiduum est in obligatione. ff. de verbo. oblig. in executionib. Secundus est, si res quę restitui debet ab vno, insolidum possideatur. C. de hęred. actio. l. 2. ff. cõm. si mihi. §. hęres. in his. n. casibus tenetur hæres insolidum. Tertius est, si alimenta legata sunt. nam tunc pro voluntate defuncti vel iudi. peti possunt ab vno insolidum, vel à pluribus pro partib. designatis. ff. de alimen. leg. l. 3. Quartus est, si testator ab vno hæredum legauerit creditori hæreditario animo compẽsandi. tunc. n. ille hæres vsque ad quantitatem debiti, onus legati sustinebit. ff. de legatis. 2. cùm ab vno. Quintus est in expensa funeris vxoris, quę non tm astringit hęredes pro hæriditariis portionibus, sed etiam vtrunque pro portione, quæ ad eum peruenit de dote ipsius vxoris. Verbi gratia, peruenerunt ad eum centum, ducenta sunt in hęreditate, ipse ꝑ tertia, hęredes pro duabus obligantur. ff. de reli. & sum. funer. quoties. & l. veluti. Quòd si hęres pupillus sit, nunquid prętextu pupillaris ętatis differenda est solutio creditorum? Quod non, dummodo tutorem habeat, vt C. de hæred. act. sub prætextu. si tñ tutor soluit debitum, quod non debebat solui, restitutio competit. C. si aduer. sol. l. j. & 2. & iunge quod no. s. de solu. §. cui facienda sit. Quid si hęredes vel executores testamenti soluere, vel clamores emẽdare differunt, denarios testatoris in propriis negotiis expẽdentes? Dic ꝙ per locorum epos ad satisfaciendum & voltũtatem defuncti adimplendam monitione ꝑmissa sunt, etiãsi testator hoc prohibuerit compellẽdi, vt no. j. e. §. seq. respo. j. Quid si quis rem alienam legauerit, nunquid tenetur hæres ipsam ꝑstare? dist. vtrum testator ignoraret ipsam rem alienam esse, & tunc non tenetur hæres, nisi fortè is, cui relinquebat, esset persona cõiũcta, puta vxor, vel alia, cui erat de suo tantundem relicturus, quia tũc tenet legatũ. C. de lega. cũ alienam rem. vel nisi res aliena esset hæredis, quia tunc tenetur hæres. ff. de lega. 2. vnum ex familia. §. si rem tuã. Quòd si qõ sit inter hæredem & legatarium de sciẽtia testatoris, legatario incũbit probatio, vt. s. probet testatorem hoc sciuisse. Inst. de legat. §. qđ aũt diximus. Sed quid si is, cuius est res nõ vult ipsam vẽdere, vel vult, sed ꝑ magno, & đ graui ꝑcio? tũc tenetur hęres officio iudicis prætare iustã æstimationem. ff. de lega. 3. non dubium. §. si. & l. fidei com. §. si seruo. ff. de leg. j. apud. Iulianum. §. constat. & l. si domus. §. 2. nisi fortè sit res, cuius cõmercium non habetur, ergo si res ecclesię legetur, nullum est legatum. arg ff. de leg. j. apud Iulia. in fin. & s. de rebus. eccle. non alien. c. 2. & est expressum. j. eo. filius. sed hic cadit alia dis. vt no. Inst. de leg. §. non solum. & se. Verũ si eadem res in duob. testamentis legetur & ex primo consequatur quis æstimationem, ex alio res nihilominus peti pôt, ꝙ si res habita sit, ex quo nihil debetur, duę. n. causę lucratiuę in eundem hominem & eandem rẽ concurrere non possunt. Inst. de leg. §. si res aliena. Hoc ꝑm leges, nam ꝑm legẽ diuinam, secundũ quã debemus viuere, tale legatũ nõ vr valere, vt expressim innuitur j. e. filius nolter Faustinus, sed certè non obstat, quia illæ res erant cuiusdam ecclesię, in quib. legatum non tenuit, vt no. s. e. ver. sed quid si is, cuius. sed & in aliis reb. legatis intelligi potest, qñ hæres egens remaneret, si redderet, vel precium solueret. arg. ff. de condi. indeb. cũ hęc natura. nec. n. debent esse viri ecclesiastici exactores importuni in graue prędiudicium aliorum quib. potius debent de suo in suis necessitatib. subueuire. j. de censi. ex parte. Compostellani. 16. q. j. c. fi. 81. dist. per totum. 17. q. 4. quisquis. licet aũt viri ecclesiastici in his magis astricti sint, puto tñ & laicos ad hoc teneri. arg. j. de censi. licet. 86 dist. non satis. nam & ad ipsos extenditur ratio. decre. vt patet j. eod. filius. in fine. & 14. q. 6. si res.

24 Et per quem cogatur † voluntatem defuncti adimplere. Respondetur, per epm in piis causis, & intra annum à tempore monitionis numerandũ, quo elapso, ipsemet eps exequetur, & oẽs fructus hæredib. interdicet. j. e. nos quidem. & c. si hæredes. ff. de petitio. hęredi. si hæreditas. §. si defuncto. C. de episcop. & cleric. nulli. & l. si quis ad declinandam, etiãsi testator interdixit, ne eps intromitteret se. vt j. e. tua. & in auth. de eccl. titu. §. sin autem. pro redẽptione. coll. 9. & creditoribus faciat satisfieri. sicut testator prędepit. j. eo. Ioannes. quod potest intelligi secundum ea. quæ. no. s. e. §. qualiter. conficiatur. vers.

ver.fallit ẽt in eccleſia.publicatio aũt ſm leges ad ec cle.nõ ptinet.C.eo.cõſulta diualia.Et not.q; ſi relinquat aliqd teſtator eccleſiæ beatæ Mariæ, & ſunt diuerſę eccleſię,eiuſdẽ nois pauperiori dabit: in auth. de eccl.tit.§.ſi q in nomine magni Dei.coll.9.ſi non apparet pauperior,eps,cui voluerit,poterit gratificari.ff.de reli.& ſump.fu.l.vlt.& de hoc dixi.j.e. tua.

25 IN ſumma no.† q; clericus de eccleſiaſticis [a] teſtari nõ põt,ſeu de ꝓfectitiis:ſecus de quaſi caſtrenſib.j.eo. c.j.& 2.& c. cum in officiis charitatis,& duob.ſeq. & not.s.de pecu.cler.§. quot ſint.& §.qui clerici.& de don.§.qs poſsit.& §.& quid.

b Et ſi clericus inteſtatus [b] decedat ſine hæredib. q; venire põt ab inteſtato, eccleſia cui ſeruierat,oĩa dẽt

c hr̃e. [c] Quid aũt noĩe eccleſię intelligitur,qualiter bona diuidi debeant,ſi erat beneficiatus in diuerſis eccle.vide j.c.relatũ.& c.requiſiſti,& de his q̃ no.j.ti.j. §.qualiter eccleſia.Et no.q; ſi aliquid relinquat clerico ab extraneo vſq; ad quartũ gradũ, & clericus adminiſtrationẽ hẽbat,præſumitur eſſe relictũ intuitu eccleſiæ,nõ perſonæ,aliàs intuitu perſonæ.C.de epiſc. aud.auth.licentiam.ſed ſi adminiſtratio non habet. a quocunq; relinquitur,præſumitur relictum intuitu perſonę eſt tñ prę̃ſumptio iuris tm̃ in vtroq;,vnde re

26 cipit probationem in contrarium.† Qualiter autem relicta petantur ab eſpo, & à quo, & qualiter diuidi debeant inter eſpm & canonicos,diſtin.vtrum relinquatur eſpo tm̃.& tunc ſi ſit relictum ab illo qui attinet ſibi quarto gradu,ſuum eſt præcipuum, niſi obtẽtu eccleſiæ probaretur eſſe relictum.C.de epiſc.in authen.licentiam.j.eo.requiſiſti.§. ſi verò relinquatur illud eſpo.& qđ ibi dicit in vita:ſubaudi,nec in morte,niſi decedat ab inteſtato,nec habeat ſucceſſorem: vt no.j.tit.j.§.qualiter.& eodẽ modo intellige.§.ſi.& c.requiſiſti. ibi põt in vita eius. Si vero ab extraneo, & dicit teſtator,q; nolebat q; aliquid cõicaret cũ eccleſia cathe.ſuum ſit̃r præcipuum erit.j.e. requiſiſti. rñ.j.ver.& hoc vel eſt.nec obſt.12.q.3.pontifices. vbi innuitur,q; eps ſemper debeat cõicare relictum cum eccleſia:etiamſi ſeparatim relinquatur:quia illud verum eſt, qñ non dicit teſtator,q; illud velit ad eſpm tã tum, non ad eccleſiam pertinere:vt j.eod.requiſiſti. §.nec eſt contrarium. Quod ſi hoc non dixerit teſtator,debet viriliter diuidi inter capitulum,& eſpm,vt j.eo.requiſiſti.rñ.j.ab illo.ver. ſi ab extraneo.vſq; ad verſi.ſi quemadmodum.Vbi autem tm̃ eccl.cathe.relinquitur,indiſtinctè inter eos viriliter diuiditur. & ſi teſtator cõtrarium dixerit:quia nõ põt immutare generalem conſt.can.10.q.j.ſi quidam.16.q.j.ad hoc. 7.q.j.ſcire.ſic loquitur j.eo.requiſiſti.rñ.j.ver.quem admodum.& ver.ſecus autem.Verum ſi eſpo & eccle. coniunctis legetur, ſemper inter eos viriliter diuidi tur,niſi diuiſione facta per teſtatorem.quod ſatis de cens eſt,vbi nulla fraus committit̃,nec alteruter parte ſua nimiũ defraudat̃,velint eſſe cõtẽti.j.e. requiſiſti.§.ſi relinquat̃.De relictis aũt aliarũ eccleſiarũ vel capellarũ,vel aliorũ piorũ locorũ totius dięc.nõ capitulũ,ſed eps, qui hẽt de iure cõi ſemper canonicam portionem exigit,niſi legatũ,quod ſine fraude contẽtus iuſſus eſt,ſcienter approbauerit:vt j.eod. requiſiſti.§.ſecus eſt.& c.officii.Sed & vbi non eccl.nec hñti adminiſtrationẽ,ſed alicui canonico,vel ſimplici clerico,vel alij,q; põt hr̃e proprium,aliqd relinquit̃ ſine fraude,nulla de tali relicto portio canonica exiget, j.e.requiſiſti.§.fi.Sed q̃ eſt rõ,q; de relictis ꝑſonæ nõ habeat̃,de relictis verò occaſione eccleſiæ,vel pij loci

d habeat̃ canonica portio [d]: qa in primo caſu relictũ carnale reputat̃,vnde potius pr̃i carnali cõpetere dẽt,in ſecundo ſpũale. ar.24.q.j.loquit̃. ideo pr̃i ſpũali debeb̃.& adde qđ nota.j.de ſepul.ſub §. vetus.§.j.ver.itẽ cum pr̃. ſicut etiam ſingulares,ſiue perſonales voces nõ faciunt canonicam electionẽ,ſed vniuerſalis tm̃:vt s̃.de elec.in Geneſi. ſic nõ perſonalia relicta:ſed tm̃ vniuerſalia. ſeu collegiata,vel eccleſiaſtica inducũt canonicam portionẽ. & adde quod nota.s̃.de ele.§.vbi. Et vtrum eps poſsit hr̃e,quod ſibi relictum eſt à teſtatore, & nihilominus de aliis relictis portionẽ ſuã ſtatim no.& traditur j.e.officij.& no.j. de ſepul.ſub §.vetus eſt qõ.Et no.q; alienna non põt legari de canonica æquitate j.eod.filius.quod dic vt nota.s̃. eod.§.proxim.verſi. quid ſi quis rem alienam.& ſeq.Item de relictis ad ꝑpetuum diuinum cultum. 7. 20. 30. non poteſt eps exigere ſuam canonicam portionem,niſi in fraudem factum eſſet.j. eod.c. fin. quia fraus & dolus.&c.j.eo.officij.in fi.Et ſi quis aliquem teſtari prohibeat, ab eius erit hęreditate repellendus. C. ſi qs aliquem teſta.prohib.l.j.& 2.

De Succeſsionibus ab inteſtato. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Inteſtatus quot modis dicatur.*
2 *Eccleſia qualiter ſuccedat clerico morienti. Et in quibus rebus.*
3
4 *Hęreditas qualiter deferatur iure agnationis.*
5 *Linea deſcendente deficiente quomodo admittatur linea aſcendens.*

DIctum eſt s̃. de ſucceſſionibus ex teſtamẽto: ſed qa multoties hoies inteſtati decedũ:videndũ eſt de ſucceſsionib. ab inteſtato. notandũ igitur, Quot modis dicatur quis inteſtatus, Qualiter,eccleſia morienti clerico ſuccedat, Et in quibus rebus. Et qualiter deferatur hæreditas iure cognationis, vel agnationis.

1 Quot modis dicatur †quis inteſtatus. [a] Quatuor,ſi nullum oĩno fecerit teſtm̃, vel fecit, non iure: vel iure fecit,ſed poſtea ruptũ:vel hęres noluit hæreditatem adire:vt in auth.de ſuc.ab inte.in prin.col.9.

2 Qualiter eccleſia †moriẽti clerico ſuccedat? Rñdeo, ſi non ſupſit agnati,vel cognati.nã hi potiores eſſent in ſucceſsiones.12.q.5.c.ſi.in fi.& c.vlt.§.ſed ſi eps.12.q.ſi.c. vlt.& q.3.quicũq;.ar.C.de hær.decurionũ.vel nauicula.l.j.2.& 3.& p totũ.Inſt.de ſuc.lib.§.ſed nr̃a.ſic intelligit̃.j.e.c.1.Itẽ vxor clerici eccleſiæ ꝑfert̃.C.de epi.& cle.ſi quis presbyter.& C:vnde vir & vxor.l.vnica ergo in ſubſidiũ ſuccedit eccl.vt s̃.tit.j.requiſiſti.& relatũ.12.qõ.5.c.ſi. Et hęc locũ hñt, qñ apparet quantum

a Clericus de eccleſiaſticis.] Adde Io. de Imol.in c.ſi. i 2: colũ.de præb. & an valet cõſuetudo q; clericus poſsit teſtari de fructib. percꝛptis,& quid de percipiendis, vide per Arc.in c.12.q.5. in ſumma.Spe. in tit. de ſta.mon.ver.63. Ant.de But.in c. relatũ.el 2.de teſt.

b Si clericus inteſtatus.] Adde quid ſi talis nõ habet, nec conſanguineos,nec eccleſiã,quis ſuccedit.vide p Abb. in c.in preſentia in rec collectis.de ꝑb.qui dicit ſe vidiſſe de facto. Abb.in c.qa diuerſitatẽ. in fin. de conceſ.ꝑb. Abb. in ca.excõicamus.el j. de hæred.

c Eccleſia cui ſeruierat, oĩa dẽt hr̃e.] Adde quod hic limitatur, ſi eccleſia collegialiter cõmitteret ingratitudinẽ cõtra talẽ:quia hoc in caſu eccleſia non ſuccedit ab inteſtato,ẽt ſi nõ extãt cõſanguinei, de quo allego gl.ſi in c.fin. de poſt,quã ibi ſequitur Ant.de Bu.

d Vel pij loci habeatur cano. portio.] Adde Abb.& Ioã. de Imo.in c.off.de teſt.Ant.de But.in c.a.de teſt.Bal.in l. orphanotrophos. i fi.C.de epi.& cler.

a Dicatur qs inteſtatus.] Adde an quis poſsit decedere ꝑ parte.teſtatus,& ꝑ parte inteſtatus. vide in l.ius noſtrũ. ff.de reg.iur. Bald. in l.1.in 5.q.in pri. Cde ſacroſ.eccleſ. Paul.de Caſt. in l. cũ duob. in 1. not. C.de inoff. teſt.

& quorũ erat peculiũ clerici, qa seor sum posuerat. 12.q.2. sint manifestæ. de hoc no. ſ. de pœni. §. quot sint. & seq. & §. j. Si verò peculium cõfusum erat peculio ꝓfectitio eccleſiæ, & dubitetur, vtrũ ꝓprium habuerit, ꝓſumitur ꝓ eccleſia, ꝙ nõ. & sic totũ occupat. ff. de reb. dub. ciuib. 12.q.3.q. cunque. ſ. de pecu. cle. c. 1. 2. & 3: sin aũt dubitetur de quo, vel de quanto certũ tñ erat, ꝙ aliquid exterius acquisierat. dẽt diuidi totũ peculiũ in quatuor partes quarum vnam hẽt eps, alterã eccleſia, cui seruierat, ẽt pauperes: quartã parentes, ſi idonei sint: vt ĵ. eod. ſancto. Sed ſi parẽtes nõ sunt idonei: puta qa hæretici. 23.q.2. ſanè. ĵ. de hæret. ſi eps. in vtilitatem eccl. cõ uertatur: vt in d.c. ſancto. Sed quidã intelligunt ꝙ c. ſancto. habet locum in eccleſiis collegiatis. alij, ꝙ in ꝓsbyteris quondã seruis, nec erant parentes idonei, cũ serui essent, & sic sibi nihil acquirere possent. Inſt. per quas perſo. no. acq. vnde ꝙ dicit Idonei, intelligendum est. ſ. qa hẽt cõsanguineos manumisso. Itẽ vꝛ ꝙ eccleſia ſuccedere debeat ſacerdoti quondã seruo eccleſiæ: qa nullus proximior hæres nobis est, q̃ is q nos Deo coniunxit. vt ĵ. de pœn. presb. ſ. de ser. non or. de famulis. ſ. de reb. eccl. non alie. conſenſus. & c. epi. Quid, ſi qs clericus inteſtatus decedat, q beneficiatus erat in diuerſis eccleſiis? Dicas, ꝙ ſi cognati deficiãt, & ꝓpriũ ſuũ peculiũ certũ est. nã occaſione eccl. acqſitũ deberet illud inter eccleſias prorata diſtribui: vt ſi habebat 30. li. ẽt morte, & in vna eccl. pcipiebat. 40. li. in reditib. in alia 20. prima hẽat 20. lib. de 30. & ſcda 10. ſ. tit. j. relatũ. 2. §. ſi. Sed qd cõtinetur
b noie eccl. [b] nunquid eps, vel congregatio? Et certẽ is à quo beneficiatus erat, vbi eccleſiã, vel certũ officiũ nõ habebat. alias ſucceſſor noie eccl. continet: vt no. ſ. tit. j. relatũ. 2. §. noie. & c. requiſiſti. §. fin. 12. qõ. 2. de laicis. ſ. de off. ord. cũ vos. in fi. ĵ. e. c. fi. ſ. de pec. cle. ca. fi. ſ. tit. j. cũ in officiis. Ideoq; rector eccl. bona ꝑdeceſſoris hꝛe dẽt, non ecc. patr. multo minus patronus laicus. ĵ. de ſta. mo. in ſingulis. §. fi. ĵ. de iu. pat. ꝓterea, qa nec eps hoc occupare dẽt. aliàs furti & latrocinij crimine irretiẽt. 10.q.2. c. fi. Sed ſi inter eccl. & cognatos vertit qõ ſup bonis, ſi eccleſia poſsideat, ꝓſumptio est pro ipſa. & sic põt intelligi quod no. ſ. eo. verſi. ſi verò peculiũ. ſi vero cognati poſsideãt, neceſſe habet eccl. probare intentionẽ ſuam, vt ſic commodum poſſeſſionis nemini auferatur. 12.q.5. nulli. C. de rei vend. l. vlt. ff. de rei ven. is q deſtinauerit. & est opt. ar. ĵ. e. c. fi.

3 **Et in quibus rebus.** † In profectitiis indiſtinctè: cum de his teſtari nõ poſ. quod dic, vt no. ſ. tit. j. §. vlt. ſub §. in ſumma. & quaſi caſtrenſi. cũ diſt. ꝑmiſſa de hoc. ſ. de don. §. & qd. & de pecu. cler. §. q clerici. & ſeq. ſi tñ clericus promoueat ad ecc. nihil hñs prima facie, ꝓſumit ꝙ intuitu eccl. acqſierit qcqd hẽt. ſ. de pecu. cle. c. j. 2. & 3. ergo in quaſi caſtrẽſi ſi nõ facit teſtm̃, vel facit, & nõ valet, vt qa furioſus erat, eccleſia, cui seruierat, deficiẽtib. cognatis & agnatis, ſuccedat, & eps nomine eccleſiæ agere poterit. ĵ. eo. c. vlti. quãuis nõ ſit ſponſa: vt ſ. de teſta. requiſiſti. §. vlt. & illud notandũ, ꝙ ſi quis aliquem teſtari prohib. ab eius hæreditate repellitur: vt C. ſi quis aliquẽ teſtari prohib. l. 3. vxor tñ merito ali ſermone poſtremum iudicium viri prouocare poterit: vt C. ſi quis alium teſtam. l. vlti.

4 **Et qualiter** deferatur † hæreditas iure agnationis. Primò ſuccedũt deſcẽdẽtes: ſecũdò aſcẽdẽtes, vnà cũ fratrib. tertio collaterales ꝓximiores: vt in auth. de hær. ab inteſt. veni. & vt fratrũ filij. & C. de ſuis & legi. auth. in ſucceſsione. & auth. defunct. & ad Orſicianũ. auth. ceſſante. & auth. poſt fratres. oĩb. his deficiẽtib. vxor ſuccedit. C. vnde vir. & vxo. l. vnica. poſtremò fiſcus. C. de bo. vac. l. j. li. 10. hoc, niſi pactũ vel cõſuetudo ꝓiudicet. Quid ergo, ſi sit de cõſuetudine terræ, ꝙ mortuo hoie ſine filio, dñs terræ totũ occupet? dic vt no. ĵ. de na. ex libe. ven. ver. fi. & iũge qd̃ no. j. q fil. sint legi. §. an vtrũq; genus ſuccedat. In ſumma no. ꝙ nõ vꝛ decedere inteſtatus, vel ſine liberis, q eccl. reliqt hꝛedẽ. ſ. de ꝓb. in prẽſentia. in auth. de ſan. epiſ. §. ſed & hęc in prẽſentia. col. 9.

[C]Irca ſucceſsionẽ aũt ab inteſtato multa iura inueniunt: qa q̃ non tenent, non multum expedit recitare. Ad ius aũt nouiſsimũ acceden tes primo tractabimus de ſuc. deſcendentiũ: ſecũdò, de ſuc. aſcendentiũ: poſtremò, de ſucceſsione collateralium. Sciendũ est igit, ꝙ in ſucceſsione ab inteſtato potior est cã deſcendentiũ, videlicet ſi ſuperſint. vnde ex libro auth. de hære. ab inteſtato. §. ſi qs igit. coll. 9. elicitur auth. poſitũ. C. de ſuis & legi. lib. in quo sic hꝛ: In ſucceſsione mortui patris f. ſeu filij f. liberi eius ſi sint omnib. alijs prælati, ſuccedunt primi quidem gradus æqualiter nepotes, & vlteriores in ſtirpes, nõ diſtinguendo ſexum, vel iura ptãtis, ſed naturali cã ſola inſpecta. Filiiſa. ſic, ſm hæc iura noua filius fami. ſucceſſorem hꝛe põt: alium ſecundum antiqua iura, ſm q̃ pater omnia iure peculij occupabat. ff. de caſtr. pecu. l. j. & 2. niſi ſortè clericus eſſet. C. de epiſ. & cler. ſacroſa. ſed hodie nõ diſt. vt hic probatur. Liberi. ſ. legitimi. & naturales, vel etiã legitimi tm̃. vt C. de ſuis & legi. libe. ſi te pareꝰ. & de adopt. cũ in adoptiuis. nec patitur hęc correctionem per fi. huius auth. vt ibi no. Quid de naturalib. tm̃? In totũ ſuccedũt, ſm leges, ſi alij nõ ſuperſunt. ſpurij verò nunquam ſuccedunt. C. de natu. liber auth. licet. ff. vnde cogna. ſi ſpurius. in auth. qui. mo. na. effi. ſui. §. fi. coll. 7. & quibus mod. natu. effi. legi. §. fi. coll. 6. & hęc vera ſunt, quo ad lineam paternã. Quod ſi agatur de ſucc. matris, ibi veniũt ſpurij, & cum legitimis, niſi mater illuſtris ſit, ſm Laur. Cre. C. ad Orfic. ſi qua illuſtris. Inſt. ad Orficianũ. §. nouiſsimè, & ſi exhꝛedent à matre. cõpetit eis querela. ff. de inof teſt. ſi ſuſpecta. §. de inofficioſo. Alij diſt. vtrũ ſpurius natus ſit ex tali coitu, [a] de quo
2 aliqua poſſet accuſari. l. Iul. de adulteriis. vel de ſtupro, & tũc nõ ſuccedit: vel ex tali, de quo nõ admitteret accuſatio, & tũc non ſuccedit: puta, qa publicè ſe ꝓſtituit: tũc. n. accuſare poſſet. C. de adul. q̃ ad adulteriũ. & ſic intellexit Hug. ſupradicta iura. de hoc tñ ſpaciosius no. ĵ. q fil. ſint legi. §. an vtrũque genus ſuccedat. Prælati: nã & hodie, & olim ſp fuit, & est potior cã deſcendentiũ. vt hic, & Inſt. de hꝛ. qual. & diffe. §. ſui. & C. de leg. hær. auth. defunct. & de ſuis & leg. lib. ſi defunctus. & l. pe. & vlt. in ſtirpes. i. in eã partẽ, q̃ parẽtes eorũ habituri erãt, ſi viuerent. vnde ſi qs ex vno filio vnicũ nepotẽ ſuſceperit, & ex altero decẽ vel plures, tm̃ capiet vnus ex parte vna, quãtum decẽ ex parte altera. C. de ſuis & legi. libe. l. j. & 2. & Inſtit. de leg. agna, ſuc. §. hoc ẽt. hoc ſi tracteẽ de ſucceſsione deſcẽdentiũ. collaterales nãque ſp viriliter ſuccedũt, & hi q eodẽ ſunt gradu, viriliter. i. pro ęquis portionibus. vt in auth. de hær. ab inte. §. ſi vero. coll. 9. ſiue in capita. C. de leg. hær. l. fi. §. fi. niſi in caſu, qũ, ſ. filij præmortuorũ fratrum ſuccedunt patruis ſuis: qa tũc filij ꝑmortuorum fratrum in ſtirpes ſuccedũt: vt C. de leg. hær. auth. ceſſante. licet aliqui dixerint, ꝙ ſemper in ſtir-

a Spurius natus ſit ex tali coitu.] Adde Doc. in c. per venerab. qui fil. ſint legi.

b Quid continetur noie eccleſiæ.] Ad dẽ c. requiſiſti. de teſta. gl. in c. poſt electionem. de conce. præb. Ioan. And. in regula in iudiciis. de regul. iur. li. 6. in mer.

ſtirpes ſuccedunt.ſicut ℨ.no.ſub §.viſo.ver.quid ſi fratrũ filij.Sexus,qa ſic ſuccedit mulier, ſicut & maſcul⁹. nã vnius ſanguinis iura permanent. C. de leg.hære.l. pen.neq; debemus eſſe naturæ accuſatores.C.de libe. præter.vel exhær.maximũ.rñ.j.& §.j.Inſt.de leg. agn. ſucc. §. nos verò legem.12.tab.& ſeq.Ptãtis:quia ita ſuccedit emancipatus, ſicut ſuus. & hoc ſiue agatur de ſucceſsione ab inteſtato,vel ex teſtato,ſm quoſdã dñs meus contrà.& dicit, ꝙ nõ tm̃ locũ hẽt ab inteſtato,olim.n.emancipati nõ cognoſcebant̃ de iure ciuili:vt Inſt.de hære.quæ ab inte.defe.§.emancipati. & de exhære.lib.§.emancipatos.& illud ſolũ corrigit̃ quo ad ſucc.ab inteſt.vt hic:ſecus,ſi agatur de ſuc.ex teſtamento:vt no.s̃.tit.j.§.qualiter infirmet̃.ſub §.cũ qs facit teſtm̃.verſ.ſin aũt filius nõ erat ſuus.Sed & olim aliæ dfię poterãt notari inter ſuos & emãcipatos quæ nec hodie tollunt̃, puta ſi quærat̃ de collatione facienda, ſicut no.C.de coll.filiæ.& l.ſi emancipati. Item ſuus acquirit patri,quo ad vſumfructũ, emancipatus ſibi inſolidum.C.de bo. quæ lib .cum oportet. & l.non ſolum.Itẽ ſuus nõ põt patrẽ regulariter vocare in ius.ff.de iud.lis nulla emãcipatus põt, venia tñ edicti petita.C.de in ius voc.l.fi.Itẽ donatio collata,in ſuũ,nõ tenet ab initio,ſed in emãcipatũ facta, valet.C.de inof.do.l.2.C.de don.cũ de bonis.Itẽ emãcipatus condẽnat̃,inquãtũ facere põt,ff.qđ cum eo q in alie.pot.l.2.ſuus inſolidũ.ff.de pecu.ſi quis cũ filio fam. dic ergo,non diſtinguendo iura ptãtis,ſubaudi agnatione, vel cognatione. & ſic eſt in corpore authen.& ſic hodie cognati admittuntur ab inteſt. qui olim non admittebantur.C.vnde cog.l.2.Sed nunqd per hoc corrigit̃ dria,q̃ olim aſsignabat̃ inter agnatos.ſ.ꝙ agnati ſuccedãt vſq; ad decimũ gradum: cognati verò vſq; ad ſextũ tm̃:vt Inſt.de ſucc.cogn.§. fi. dicas ꝙ ſic,ſm Azon.quia quo ad ſucceſsionẽ ab inteſtato dria eſt ſublata:vt s̃.no.quinimò ſm Pla. hodie ſuccedunt agnati & cognati in infinitum :qa hodie non attenditur,in quo gradu quis ſit. & hæc ſnia multis Dd.toleratur,& vr̃ in auth.corpore cõprobari:vt & no.ℨ eo.ſub §.viſo.ver.quicunq; gradu.hoc tñ intelligas,dummodo de attinẽtia fiat fides.hoc ideo dico,quia certum eſt,ꝙ ſaltem ex parte ad oẽs ſibi attinent adinuicẽ;vt ſi hæc attinentia conſideretur,nullo ſucceſſore careret.Sed ſola naturali cã ĩſpecta, hoc adiecit dñs Y.de ſuo:nec.n.ſi voluas & reuoluas totũ corpus authẽ. hæc verba ibi reperies:& debes ipſi ſic intelligere,ꝙ ſ.ſola naturalis cã tm̃ ĩnſpicitur.quia ſ. non attenditur,vtrum quis ſit agnatus, vel cognatus ſuus,vel emancipatus:vt s̃.no. non ergo corrigitur, qn adoptiuus ſuccedere poſsit,vt no.s̃.e.ver.liber.Itẽ nec remouet,quin patronus ſuccedat liberto ſuo : vt Inſt.de ſucceſ.li.ſuo.per totũ licet de ſuo ſanguine nõ ſit.Itẽ nec ꝓp hoc ſequitur,ꝙ ſeruus ſuccedat cognato ſuo, licet eiuſdem ſanguinis ſint.ff.vñ cog.l.j.C.cõ. de ſuc.ſeruus.neq; dñs cognatis ſerui.vt ff.vñ cog.l.j.

5 Ic vidiſti de linea deſcendẽti:ꝙa deficiẽte, eſt linea aſcendens admittẽda:vt in auth.de hær.ab inteſt.§.hoc quidem.col.9.ex quo elicitur auth.poſitum.C.ad Tertul. in quo ſic hr̃:Defuncto ſine liberis,parentes ſi ſoli ſint,pariter ſuccedũt, ſalua gtadus ꝓgatiua:ſi pari gradu ſint paritet ſuccedũt, paternis qd dimidia,maternis verò dimidia delata licet diſpar ſit eorum numerus. Sed ſi cũ parentib.fratres ſororesve vtrinq; defuncto coniuncti ſuperſint vocantur cum aſcendentib. in gradu proximo,vt viriles portiones faciant,excluſa dria ſexus, & patriæ ptãtis:vbi nulla ſecundarũ nuptiarũ fit mẽtio. Defuncto.ſ.aliquo,vel aliqua de cuius ſucceſsione agitur.Sine liberis,benè dicit:nam ſi liberi ſupeſſent,oẽs alios excluderent:vt patet in his quæ not.s̃. eo.ſub §.prox.ver.ſciendum.& ſeq.Salua gradus prærogatiua:vt pater.ſ.præferatur auo,ſi vterq; ſupſint & auus proauo:& ſic de ſingulis.Si pari gradu ſint.ſ. parentes puta pater & mater. Pariter.i.viriliter.i.qlibet pro media parte ſuccedunt: ſed non pariter numero,vt ſequitur.Licet diſpar ſit eorum numerus.i. ſi ex vna parte eſt tm̃ auus maternus,& ex altera auu & auia paterni,quantum habebunt auus & auia paterni:licet duo tm̃ ſint,capiet auus maternus,licet ſolus ſit.Sed ſi cum parentib.vtrunq;.i. ex vtroq; parente.ſ.ſunt fratres conſanguinei,ex parte eiuſdẽ patris, & eiuſdem matris:ſecus ſi ſit frater vterinus ex parte matris tm̃,vel agnatus ex parte patris tm̃:quia talis excluderetur à parentib. in corpore auth. Quid ſi ſuperſint filij fratrum ex vtroque latere coniunctorum: admittentur vnà cum parentib⁹ ſicut & patres eorum ſi viuerent,admitterentur:vt in auth.vt fratũ filii.circa princ.C.de leg.hęre.auth.hoc ceſſante.hoc ſm ius nouiſsimum.nam ſm auth.de hære.ab inteſt. §.ſin autem.cum fratrib.excludebat pater filios præmortui filii ſui,& fratris defuncti: nec obſtat verſus poſitus in d.auth.ceſſante.ibi,quæ perſonæ veniunt, & c.quia illa verba non extrahuntur de auth. de hęr. ab inteſt.ſed de illo vt fratrum filij.vt ℨ.no.ſub §.ſeq. ver.quę perſonæ.In gradu proximo.i.cum patre, & matre,ſi ſuperſint.aliàs auo & auia, & ſic de ſingulis ſuperiorib. Quid ſi habet fratres ex vna parte,& auũ & auiam ex ſuperiori linea: nunquid auus ſuccedet cum fratrib.Goſiani.i.Mart.& eius ſequaces,dixerũt ꝙ non : imò præferendi ſunt fratres.C.de leg.liber. auth.in ſucc.poſita.s̃.eo.ſub §.prox.ver.in ſucceſsione.& ad hoc inducunt rõnem naturalem : hãc ſ.quia frater ęquiparatur patri:at pater excludit auum: vt in auth.ergo & frater excludit auũ.arg.ff.de diuer.& temp.pręſcr.de acceſsionib. & ℨ.eo.ſub §.proxi.ver. hi autem fratrum filij.& in auth.de hęre.ab inteſtat. §.1.Iob.verò,Azo,& dñs meus contrarium.nec obſt. quod hic dicit,In gradu proximo:nam proximus eſt quem nemo antecedit.ff.de verb.ſign. prox. nec obſtat auth.in ſucceſs.quia intelligitur ſm aliud.auth. vt fratrum filij.nec valet art.naturalis rõnis inductũ. quia verum eſt,ꝙ pater excludit auum,ſi ſuperſit;porrò ſi pater non ſuperſit, quo excludetur, nec frater põt hr̃e idem priuilegium,cum ei non cõcedatur.ar. ℨ.de priuileg.ſanè.vel fortè.fallit hic illa rõ.Si vinco vincentem te.&c.ſicut & in quibuſdam aliis caſibus, quos no.ℨ.qui fil.ſint legit.§.an vtrumque genus ſuccedat.ver.quod autem dixi.& ſeq.Sexus,quia ita ſuccedit fœmina ſicut & maſculus:vt no.s̃.eo.ſub §.proxim. ver. ſexus . Patrię ptãtis:quia nec refert,vtrũ ſit ſuus,vel emancipatus:vt no.ſub §.prõx.ver. poteſtatis:Quid ſi pater ſit naturalis tm̃,nunquid veniet ab inteſtato?ſic eadem rõne:quia filius patri.argu.ff. de inoff.teſt.nam & ſi parentib.& arg.in auth.quib.mo. nat.effic.ſui.§.filium.col.7.Et nunquid pater ſpurius ſuccedet:dixit Pla ꝙ ſic.arg.contra,quia nec talis pater vel filius nominandus eſt. Inſt.de nupt.§.ſi aduerſus.& patet in his quæ no.s̃.eo.ſub §.proxi.ver.liberi. Vbi nulla ſecundarum nuptiarum fit mentio.hęc verba ſunt domini Ir. ſicut & illa', de quibus notatur. s̃. eod.ſub §.proxim. verſi.ſed naturali cauſa. & vult dicere, ꝙ pater & mater ſuccedunt filiis, ſiue contrahant ſecundas nuptias, ſiue non : & ſic corriguntur.Cod.de ſecundis nupt.fœminæ. & in authen. ibi

a Quid ſit. ſepultura.] Adde docto..n rubr.eodem tit.

b Monumentũ.] Adde an differſit inter ſe monumẽtum & ſepultura.vide l.& ſi quis.in §,fi.& ibi gl.ff.de reli.l. ſepulchra. C.eod.& per Alex. de Immo.in l.monumenta. C. de leg.

poſitum.& C. ad Tertul.mater.& in hocvr̃ ius canonicum concordare.j. ſecund.nupt.c.pen.& fi.Azo contra, qđ dic vt not.j.de ſecun.nupt.§.vlt.

Iſo igitur,qualiter linea deſcendens & aſcendẽs admittitur,dicamus de linea collaterali.& eſt sciẽdũ, ꝙ primo vocatur frater, & demum alij.vt in authe.de hære.ab inteſta.§. reliquum.ſeq.& vt fratrũ filij.in prin.col.9.ex qb.duob. elicitur auth.poſitum.C.de legi.hære. in hæc verba: Ceſſante ſucceſsione lineæ deſcendentis,& eius quę ſola ſit aſcendentis, vocantur primò frater,fatrisq; ꝑmortui filij in ſtirpen. Dico autem de fratre eiuſdem, ꝙ filij fratris,qui ex vtroque parente cõtingit eundẽ de cuius hæreditate agitur quę perſonę veniunt,& ſi ue deſunctæ perſonæ nũc parẽtib.& cũ proximis gradu aſcẽdẽtib.& quidẽ defuncti fratris filius: & ſi gradu tertio ſic ꝑferr̃ fratrib.deſuncti,q ex vno tm̃ parẽte cognati erat.In hac ſucceſsione ceſſat oĩs dr̃ia ſexus,& emãcipationis.Poſt fratres ex vtroq; parente, & eorũ filios,admittunt̃ ex vno latere,fratresve,cũ q bus & filij eorũ,ſi q iã deceſſerint ex eis.Hi aut fratrũ filij cũ pares ſint,defuncti fratrib. ꝑferuntur proculcubio einſdẽ patruis,& aliis ſimilib. In his ſucceſsionib.oĩno ceſſat ſexus,& agnationis ratio.Poſt fratres fratrũq; filios vocant̃ quicũq; gradu ſunt proximiores:vt pares in gradu pariter admittant̃, ſublata differẽtia maſculorũ & fœminarũ. ſola nãque cognatio ſpectat̃ in talib.ceſſantẽ,&c.& eius q̃ ſola ſit, hoc non eſt in corpore authenti.ſed eſt adiectio Ir. ſicut & illud qđ not.ſub §.,px.verſi. ybi nulla ſecundatũ.& eſt planius,ſi hæc verba remoueantur.hoc tm̃ vult dicere.i.ceſſantib.deſcendẽtib.& aſcẽdẽtib.vt in auth.de hær.ab inte.§.ſi igit̃.vñ expone,& eius,&c.ſ.& ceſſante ſucceſsione lineæ aſcẽdẽtis,eius q̃ ſola ſit.i.ceſſante,ſeu nõ exiſtẽte ꝑe vel matre, vel deinceps eius q ſolus ſit.ſine liberis deceſsit: & ſic benè dicit ipſum iuſtũ ſine liberis deceſsiſſe:vel dic,ꝙ ideo dicat̃ ſola: qa licet exiſterẽt aſcẽdẽtes,& nõ ſoli,ſed cũ fratribus defunctæ ꝑſonæ ex vtroq; latere ſibi cõiunctis, tunc oẽs ei viriliter ſuccederẽt:vt no.s̃.eo.ſub §.,px. Itẽ iõ dicit ſolas.qa ſoli aſcẽdẽtes,ſi nõ eſſent alij,ſuccederẽt in ſtirpẽ.qualiter hoc intelligat̃,no.s̃.e.ſub §.circa.ver.in ſtirpes. Quod ſi fratrũ filij nõ vocant̃ cũ patruis ſuis,ſed cũ aliis fratrũ:puta tres filij ſunt ex vno fratre,vnus ab altero,nunqd ſuccedũt in ſtirpes:vt ſ. tm̃ capita.ar.ff.ſi pars hære.pet.l.j.§.& C.de leg. hær. l.quaſi.in fi.ibi,,pculdubiò.&c.& ſi quaſi.in fi.ibi illo ẽt obſeruãdo,&c. Iob.no.ꝙ in ſtirpes ſuccedunt.nec obſt.leges allegatæ,qa ꝑ has auth.corriguntur.ſed ecõtra Iob.& ,, Azo.eſt in auth.de hære.ab inteſ.§. ſi vero.neq;.vnde hoc qđ hic dr̃,reſtringendũ eſt,& intelligendũ,qñ ſuccedunt cũ patruis, auis, vel proauis, vel cæteris aſcẽdẽtib.aliàs ſp ſuccedũt in capita, nõ in ſtirpes.Hoc in allodiis:qd ergo in feudis? & qdẽ ſi ſit comiratus,vel ducatus,nõ diuidit̃,vt in cõſti.feu. nõ alie.imperialẽ.§.præterea.ducatus. aliq tm̃ obſeruãt, ꝙ ſi feudũ auitũ,vel proauitũ:qa nec in alio admitteret̃ hæc ſucceſsio,ſed cõſtitutione feudi in capita admittunt̃,ſm Ho.bo.de hoc dic vt no.s̃.de feu.§. qualiter cõſtituat̃. Quæ ꝑſonæ. hæc verba ſumuntur ex auth.vt fratrũ filij:ꝑcedẽtia verò ex auth.de hære. ab inte.§.ſin autem. & dic quæ perſona,ideſt filij fratrum.aliud aũt iuris eſt,ſm auth.de hęr.ab inteſta.§. ſin aũt cũ fratrib.vt no.s̃.e.ſub §.,px.ver. qd ſi ſupſint filij fratrũ.Et ſine defunctæ perſonę nũc parẽtib. q.d. ſi nõ ſint ibi parẽtes ſupſtites,nec alij aſcẽdentes:ſupple,neq; patrui,tũc filij fratũ totũ ꝓcipiũt. Et cũ ,,pximis gradu aſcẽdẽtib.i.ſiñ ſi ſupſint aliq aſcendẽtiũ: & cũ ipſis vocãtur filij fratrũ ꝑmortuorum. Sexus vel emãcipationis.hæc verba expone vt no.s̃.eo.ſub §.circa.ver.ſexus.& ver.ptãtis.Hæc de fratrib.legitimis & naturalib:Hęc de naturalib.tm̃ vr̃ ꝙ nõ ſuccedãt ſibi adinuicẽ:vt in auth.quib.mo.nat.effi.ſui.§.filiũ. col. 6. Azo tñ dixit,ꝙ ſuccedũt:vt Inſt.de ſucceſ.cogna.§. vulgo.& de ſeruili cog.circa prin.ſed ſicut not.auth. cõtradicit.Poſt frẽs,& c.admittunt̃.hic tñ hũc ordinẽ ſeruabis,vt in reb.maternis ſoli vterini vocẽtur, licet cõſanguinei,agnati.i. ex parte ꝑris tm̃ ſupſint. In paternis vero ſoli cõſanguinei:licet vterini ſuper ſint.in aliis vero cõiter vocabũtur: nõ vero ex vtroq; parẽte ſunt,cũ ex vtriſq; admittẽtur.vt C.de legi.hęre.de emãcipatis.in fi.& C.cõia de ſuc.l.fi.ſm Azo.& Lanf.Cre.cõtra.& dicit,ꝙ indiſtinctè admittũtur; & ſi nõ ſupſint fratres ex vtroque latere:vt C.cõia ſucc. auth.itaque.& hoc in allodijs.nã in feudalib.de conſue.in multis regionib.ſnĩa Azo vẽdicat ſibi locũ,prę ferũtur patruis.ſic ergo nota,ꝙ tertius gradus excludit tertiũ gradũ in hoc caſu:quis aliàs regulare ſit,ꝙ pares gradu pariter admittantur:vt no.s̃.§.ſic vidiſti Poſt fratres,c.quicũque gradu ſunt ,,pximo, neminẽ ergo excludit.ar.s̃.de maio.& obe.ſolitæ.§.pen.ff.de hære.inſti.hon articulo quiſquis.dum tñ probetur attinentia.& ſic in infinitũ admittũtur parẽtes: ex quo graduꝫ attinentiæ ,,batur.quod dic vt no.s̃.eo.ſub §. circa.ver.ſed nũquid per hoc corrigũtur differentia.

De Sepulturis. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Sepultura quid ſit.*
2 *Ius funerandi quid ſit.*
3 *Eccleſiæ quæ habeant ius ſepulturæ.*
4 *Eccleſiaſtica ſepultura quibus interdicatur.*
5 *Sepeliri apud quam eccleſiam quis debeat.*
6 *Canonica portio quid dicatur. Et an iure debeatur.* 10. *Et quota ſit.* 11.
7 *Impenſas funeris quis teneatur facere.*
8 *Clericis an licitum ſit aliquid accipere occaſione funeris.*
9 *Epiſcopus an poſſit petere canonicam portionem.*
12 *Canonica portio à quibus petatur. Et de quibus.* 13.
14 *Canonica portio epiſcopi an impediat petitionem canonici portionis parochialis eccleſiæ, vel contra.*

SVprà tractauimus de ſucceſsionib.mortuorũ teſtatorũ, ſeu inteſtatorũ: ſed qa corpora ipſorũ ſepeliẽda ſunt, q̃uis hoc interdixerũt.ff.de cõd.inſti.eũ quidã.videndum. eſt de ſepulturis.videamus igit̃, Quid ſit ſepultura, Quid ius funerãdi, Quæ eccleſia hẽt ius ſepulturæ, Quibus interdicatur eccleſiaſtica ſepultura,Et apud quam eccleſiam quis debeat ſepeliri,Quis teneatur facere funeris expenſas,An licitum ſit clericis aliqd accipere occaſione funeris.

Quid ſit †ſepultura. *Rñdeo, locus concauus in ec
1 a cleſiaſtico cęmiterio factus,in quo corpus catholici cõquieſcit.differt ergo a ſepulchro.quia ſepulchrum eſt locus,in quo corpus hois oſſave cõdita ſunt, quãuis extra cęmeteriũ.nõ.n.totus locus religioſus ſit, ſed quatenus corpus humatũ eſt.ff.de reli.& ſum.fu. l.j.§.de ea.& l.monumentũ.Sed locus purus eſt ẽt, q
b nec religioſus, nec ſacer eſt, vt ibi.Monumentũ eſt, quod

quod memorię ſeruandæ gratia exiſtit: vt ead. l. §. monumentũ. ſicut id qđ vulgariter dr̃ vas, ſiue tũba marmorea, vel lapidea. & hæc vẽdi põt, ſi pura ſit. i. ſi in ea nullus ſepultus fuit: ſin autem ibi aliquis ſepultus
c ſuit, vendi non põt c: quia iam per hoc religioſus factus eſt locus. 13. q. 2. quæſta. & c. poſtquã. Q̃ñque ve-
d ro ſepultura d dr̃ terra deputata ſepulturæ: & hoc ſi'r ſi pura ſit, vendi põt. 12. q. 2. aurũ ſecus, ſi ſit de cęmiterio, vel ſi ibi aliquis ſepultus fuerit. ff. de rei vend. q religioſis. Sed & ſepultura q̃ñque ponitur pro officio quod ſepeliendis impenditur: & hoc ſimiliter vendi non debet. ĵ. de ſimo. non ſatis. 12. qõ. 2. percipiendũ.
e j. qõ. j. dictum. & not. ĵ. eodem. §. an licitum e.

2 **Quid ius funerandi.** † Ptãs ſepeliẽdi in cęmiterio ecclęſiaſtico, proueniens eccleſiæ ex aſſignatione Pontificis: hñt. n. eccleſiæ maiores cœmiteriũ. 40. paſſum ſpacium circa ſe, minores 30. p Põtifices aſſignatum, vt 17. q. 4. ſicut antiquitus. & dẽt talis locus aſſignari qñ locus eccleſiæ conſecrat̃. de conſe. diſt. j. nemo, hoc ius funerãdi nõ hñt capellæ in caſtris, vel ciuitatibus poſitę, vel locis aliis ſtrictis: qa nullũ hñt cœmiteriũ: vel nõ ita latũ. 17. q. 4. quiſqs. in fi. Certè nec extra ſp ita latũ hñt. vnde & ĵ. & extra dicẽdũ eſt, q̃ tm̃ extenditur hoc ius funerãdi & immunitas, quantũ cœmiteriũ eſt per eꝑm limitatũ. nec hoc ius hẽt aliquis, ni ſi ſibi ab eꝑo fuerit cõceſſum. Eſt & aliud ius funerãdi quod his competit, quib. ius eſt mortuos inferẽdi. nã ſepulchra quilibet facere põt in re propria, & in proprio ſepulchro ſiue cõi qlibet ius funerãdi hẽt. ff. de mor. infer. l. j. Inſti. de rer. diui. §. religioſum. & ſeq. qlibet tñ ſacrum locum facere non põt authoritate propria. Inſtit. de rerum diuiſ. §. nullus. & §. ſi quis vero.

3 **Quę eccleſiæ** hñt iust ſepulturę De quib. cõceſſum eſt ab eꝑo: vt patet in his q̃ no. ſ. e. §. pxi. & nõ alię. Cõcedit̃ tñ aliquib. re
f ligioſis priuilegio ſpeciali f: vt in oratoriis ſuis cęmiteria habeant: & cõfratres ſuos poſsint ẽt tpe interdicti ſepelire: vt in prędicatorib. minorib. templariis & hoſpitalariis, & ſimilib. ĵ. de exceſ. præl. nimis iniqua. & c. nimis praua: ĵ. de priui. vt priuilegia, q̃ ſi terminos priuilegii ſui excedãt, & indiſtinctè ſepeliẽdo admittant, benè eſt, vt ipſos oporteat cõi iure cẽſeri. arg. ĵ. de ſtat. mona. recolentes. 16. q. 3. priuilegium.

4 **Quibus interdicatur** † eccleſiaſtica ſepultura. Ali qñ oĩb. de eadem ciuitate, vt quia eccleſia ſeu ciuitas tota generali interdicto ſuppoſita eſt. ĵ. de verb. ſign. cum in partibus. quod fit uel ꝑp delictũ ciuiũ, vel maioris dñi. ſ. de off. dele. ſanè qa. & de iureiu. ex reſcripto. ĵ. de ſponſa. vobis. Item paganus. Item hæreticus in cœmiterio ſepeliri non debet, nec Iudæus. de cõſe. diſt. 4. eccleſiam. & c. ſeq. Item generaliter, quicunq; ab eccleſiæ vnitate receſsit: ergo nec fur. ĵ. de fur. fu-
g res. Item vſurarius g per eccleſiam publicatus. ĵ. de vſur. quia in omnibus. Item hi qui mortem ſibi conſciuerunt: quia ſeipſos interfecerint. 23. q. 5. placuit. Item hi qui presbyterum in teſtamento reliquerunt. 88. diſt. neque apud. Item is qui poſt mortem conuincitur de hæreſi. 24. qõ. 2. ſanè profertur. ĵ. de hæreti. ſi eꝑs. Item excõicatus. ĵ. dehęre. ſicut etiam minori excõicatione. 24. qõ. 2. ſanè quod ſuper. Item blaſphemus Dei, nolens pœnitere: vt ĵ. de male. ſtatuimus. reſpon. j. in fine. Item monachus proprium hñs: ĵ. de ſta. mon. & c. ſuꝑ quodam. Et gñaliter nullus notorius mortalis peccator ſepeliendus eſt. 13. qõ. 2. non ęſtimemus. & c. quęſitum. & c. qnibus. & cap. pro obeuntibus. 23. quæſt. 5. placuit. & q. 7. quicunq; clericus. Et ſi tales ſepulti ſint, exhumandi ſunt, ſi tñ oſſa diſcerni põt, aliàs nõ, qa nõ ꝑdeſt eis eccleſiaſtica ſepultura. ĵ. e. ſacris. & eccleſia recõciliãda eſt cũ aquæ ſolẽniter bñdicta. ĵ. de cõſe. eccl. vel alt. d conſuluiſti. ſed & nimis ꝑcioſa ẽt catholicis prodeſt, quo ad ſalutẽ. 13. q. 2. aĩæ defunctorũ. vñ ẽt in hoc voluntas teſtatoris ſeruãda nõ ẽ: vt ff. de reli. & ſum. fu. & ſi qs. §. hæc actio. Hæc in notoriis, occulti autẽ peccatores ſepeliẽdi ſunt, niſi fortè eſſet hæreticus, qa cũ quo cõicauimus viuo, cõicare debemus mortuo. ĵ. e. ex parte. & c. ſacris. in prin. Itẽ hęc locũ hñt in nõ recõciliatis, nã ſi confiteanr̃, ſicut corpus Chri eis cõcedit̃, ita & ſepultura. 13. q. 2. q̃ſitũ. 95. diſ. illud. ergo ſi reconciliati eſſent, vel certa ſigna pęnitentię apparent. ſepeliẽdi erũt: ſed hæredes tenenr̃ ꝑp ipſis ſatisfacere. ĵ. e. parochiano. ĵ. de rap. in lr̃is. 23. q. 5. placuit. qđ dic vt no. ſ. de teſ. §. ad qd hęres. ſub §. tenẽ aũt hæres. Quid de ſuſpẽſis? vr̃ q̃ nõ ſint ſepeliẽ di, niſi de licentia ſpãli. ff. de cadau. puni. l. j. & 2. ſed cõtrariũ eſt, dũ tñ pę nituerit. 13. qõ. 2. c. fi. Verũtñ quo ad hoc, vt de patibulo deponanr̃, requi
h rit̃ licẽtia iudicis h ſecularis, ne iuſtitia contẽni videat̃, & ſic intellige leges ſ̃dictas: ſed ipſam licẽtiã denegare nõ dẽt: vt ff. de cad. pun. l. fi. ſic q̃libet recõciliatus ſepeliẽdus eſt. Fallit hoc in raptore, ſeu violatore eccl̃iæ ſępius monito, & in pertinacia ſua vſq; ad mortẽ ꝑſeuerãte. & tũc nõ ꝑbẽte idoneã cautionẽ. ĵ. de rapt. ſuꝑ e. ꝑ quã habes, q̃ ẽt ab hæredib. poſſit exigi cautio, anteq̃ tradat̃ eccleſia ſticę ſepulturę. vt ĩ dec. parochiano. quod dic vt no. ĵ. de rap. §. fi. ſub §. in ſumma. ver. itẽ ſm̃ canones. & ſeq. & in defunctis ad torneamẽta. ĵ. de torne. c. j. qđ dic vt no. ĵ. de torne. §. qua pœna. in his caſib. inter dr̃ eccleſiaſtica ſepultura, & ſi q̃ ſimiles caſus reperient. In ſumma nota. circa hunc §. duas r̃as: quarũ prima dicit, cui cõmunicamus viuo, & mortuo cõicare debemus. ĵ. e. ex parte. 24. q. 2. ſanè. quod ſemꝑ hęc vera eſt, niſi poſt mortem appareat, quare in vita non fuiſſet communicandum: vt q̃a põt con-

c Vendi nõ põt.] Add de ea. in eccleſiaſtico. & in c. præcipiẽ dũ. 13. q. 2. gl. & Abba. in c. aboleꝛe. de ſepult. Card. Alex. in c. hjs ergo. in 2. col. 23. diſt.

d Sepultura.] Adde an ſit de leg. diœce ſana. vide gl. in c. dilectus. de off. ordi.

e Quod ad hũc articulum attinet, varię. explicuit Mar. e. tit. in Sum. aliam rubricellã ab Hoſtiẽ. prætermiſſam interiiciens. nempe an ſepulturæ, vel ius vendi poſsit. Qua in re ita ſcriptũ reliquit Mart. nr̃: Sepultura multas habet acceptiones: q̃ñque. n. dr̃ locus ſiue terra. in quo ſit ſepultura. & hæc vendi põt, ſi aliter locus ſacer non ſit, vt cœmiterium, vel ſi nunquã aliquis fuit ibi ſepultus, quia talis locus purus dr̃, & non ſacer. ff. de relig. l. 2. §. purum. Sed ſi alicubi ſepultus, eſt voluntate eius cuius locus eſt, ꝑp huius ſepulturã locus ſacer ſactus eſt, & ideo vendi nou põt C. de reli. l. 2. §. ſed ſi alius. & extra. eo. tit. abolendæ. Sepultura q̃ñque dr̃ officium ſepulturæ, & hoc non põt vendi ſine ſimonia, vt extra. de ſimo. non ſatis. Sed ſi clerici rõne beneficii ad officium non teneãtur põt aliquid recipere. vt 12. q. 2. charitate. & de præſc. cũ ex officii. Ius autẽ ſepulturę, eſt ius cõpetens eccleſiæ ad ſepeliendũ aliquos in cęmiterio ſuo, quod pueniturꝰ ex Pontificis aſſignatione. 13. q. 2. eccleſiis parochialibus, & aliis, a iure vel priuilegio conceſſum, ſed capellis priuatis non competit. Funerandi autem ius duplex eſt, vnum, de quo hic Hoſtien. aliud quod competit eccle. quod vt dictum eſt, ex aſſignatione Pontificis prouenit. Tenetur enim ipſe epiſcopus aſſignare maioribus eccle. cœmiterium. 60. pedum minorib. verò 17. qđ ſicut antiquitus. Et tale cœmiterium debet aſſignari, quando locus eccl. conſecretur. de conſe. diſt. nemo. Cappellæ autem quæ ſunt in caſtris, vel in ciuitatib. quibus epiſcopi cœmiteria non conceſſerũt, non debent ſepelire, vt 17. q. 4. quiſquis. in fin.

f Conceditur aliquis religioſis priuillegio ſpeciali.] Adde cle. dudum. & ibi doct. eo. tit. ſcilicet de ſepul.

g Item vſurarius.] Adde an debeat ſepeliri in cœmiterio, ſi hæres poſt mortem ſatisfaciat vſuris. vide per gl. in c. nec quemquam. 24 q. 3.

h Requiritur licentia iudicis. Adde Dd. in cle. 1. de pœnis.

cõuinci de hęresi.24.q.2.sanè profertur.Secunda regula est,cui nõ cõicauimus viuo,nec mortuo cõicare debemus.ĩ.e.sacris.24.q.2.c.j. hæc sit vera est,nisi & post mortẽ appareat, quare viuo cõicandum fuisset.ĩ. de sen.excõ.a nobis duob.ĩ.e.parochiano. Sed nunquid mulier pręgnãs i & mortua sepeliri debet,dic vt not. ĩ. de conse.ecc.vel alta.dist.j.§.& an sit iterãda.ver.quid si mulier prægnãs. Et nunquid potest quilibet intra eccle.sepeliri? Dic vt no.de immu.ecc. §.inquantum,& ad quos ver.immu.

Et apud †quam eccleſiã quis 5 dẽat ſepeliri. Regulariter,ſm Hug.vbi quis audit diuina,& eccleſiaſtica recipit ſacra.ĩ.e. c.j.niſi in trib caſib.cum quis vult ſepeliri in eccleſia ẽpali.13.q.2.vbicũque. Item vbi eligit ſepeliri in loco magis religioſo.ĩ.eo.fraternitatem item vbi eligit ſepeliri in ſepulchro patrum ſuorum.ĩ.eo.c.j.12.q.2.placuit.& ca. Ebron.§.item Ioſeph.Sed Ioã.Vin.& Laur.dixerunt,ꝙ quemlibet locũ eligere poterat.ĩ.e.in ꝑſentia.ꝙ potius cõtra. cũ.n.ibi loco priuilegij cõcedat:vt ĩ.e.certificari.patet,ꝙ de iure cõi,ſecus. C.de theſau.l.vnica.lib.10.ĩ. de ver.ſig.abbate.ver. ſi.ergo ſi eligit magis religioſum ritè ibi transfert.ĩ.eo.qm̃ cum liberũ.qđ intelligas,ſi eccleſiæ parochiali reliquit partẽ canonicam, aliàs fortè appellari poſſet,& q liber differens excõicari.ĩ.eo.c.j.& c.ex parte.Goff.no.ꝙ quilibet põt eligere ſepulturã k in loco etiam minus religioſo, ſm Ioan.dum tñ portionem legitimã relinquat proprie eccleſiæ.ĩ.eo.c.1.& c.de his.& c.cum ſuper.& ſi qua iura contraria inueniant, intelligenda ſunt,qñ electio fit ex illectione,vel ex odio, vel cõtemptu,vel qñ nõ reliquit eccleſiæ parochiali canonicam portionem. Tu vero vt de hac materia plenam habeas notitiam, ſic diſt.Cum quæritur,vbi quis debeat ſepeliri,diſtinguitur vtrum elegerit ſepulturã,vel non.ſi elegit,aut erat pubes,aut impubes, l aut hẽt patrẽ, aut non. Si habebat patrem, aut idem pater elegit ſibi ſepulturam aut non. Si pater elegit ſepulturam filio impuberi, ibi ſepeliendus eſt impubes, vbi pater elegit:niſi contraria conſuetudo regionis repugnet. ſic intellige ĩ.eo.c. de vxore. §.j.cũ.n. pr̃ filio impuberi teſtm̃ facere poſſit:vt Inſti.de pupil.ſub §.igitur.& ff. de inof.teſt.cõtra veteran.alias Papi.s̃.ſed nec impuberis.& rõni ſepultura eligat.vt 13.q.2.placuit.§. ſed & aliud.patet,ꝙ & eidẽ filio põt eligere ſepulturam. Quid ſi pr̃ nõ elegerit vel impubes pſe careat.in proprio cœmiterio ſepeliendus eſt:ꝙ ſi in extraneo ſepeliat,reſtituẽda ſunt oſſa, & ea q̃ occaſione ſepulturæ obuenerũt.ſic intelligas ĩ.e.tit.c.nr̃a.§. vlt. Impubes ergo ſepulturã eligere nõ põt:quia nec teſtari: vt ff. de teſta.& qui teſta.fac.poſ.qua ætate.Eadẽ rõne vr̃, m ꝙ nec religioſus. m ſed contrariũ verũ eſt.ĩ.de exceſ. prælm.nis iniqua.§.j.ver.ſed ſi quis decedẽtium fratrum.& est tõ, quia hæc electio refertur ad illud tps, in quo religioſus à iugo obediẽtiæ abſóluit. arg.ĩ.e. de vxore.mors.n.oĩa ſoluit.ĩ auth.de nu.§.deinceps. col.4.7.q.j:ſic.Si vero is qui elegit,pubes erat, ſed filiusfam.non vr̃,ꝙ eligere poſsit,eadẽ rõne qua dixi de impubere:quia nec filiusf.teſtari põt.Inſt.quib.nõ est ꝑmiſ.fa.teſta.in prin. ff.de don.filiusfa.cõtradico tñ.nec obſt.leges prox. intelligo.n.ꝙ non poſsit teſtari in tpalib.profectitiis,vel aduẽticiis. porrò quo ad ſpiritualia & eccleſiaſtica, ſecus. in ſpiritualib.n. quilibet filiusfa.ex quo pubes eſt,paterfa.reputatur. vnde põt matrimonium cõtrahere,etiã inuito patre ſiue ſit ſpirituale:vt ĩ.de reg.cũ virũ.in fi.ſiue carnale vt ĩ.de deſpon.impub.c.1.& de condi.in ma.appo. ꝑ tuas.in fi.licet lex contradicat.ff.de ritu nup.l.2. ſed de honeſtate loquitur:vt 32.q.2.honorantur. ſic etiã filiusfa.clericus, quãuis in ſacris conſtitutus,ſup aduentitio peculio teſtari poteſt,quia in ipſum quaſi caſtren.paterf.iudicatur.vt s̃.de teſ.tua nos.vel qa nos. & c.relatum.§.cæterum.& C.de epiſc.& cle.auth. prę sbyteros.& in auth.de ſan.epiſ.§.presbyteros.2. col. 9.Inde eſt,ꝙ in matrimonio carnali vel ſpũali agit & defendit ſe,ſine cur.authoritate,etiam proc.conſtituend.vt s̃.de reſti.ſpol.ex parte.& de elec.dudum.& c.cum nobis olim.Igitur cum ſepultura ſpũalis ſit,ipſam eligere põt,ſicut quiuis pr̃fa.hoc ẽt innuitur à cõtrario.ĩ.de vxo.§.nã ex hoc quod dr̃,ꝙ pater eligat ſepulturã minorib.filiis ſuis.i.impuberib.niſi conſuetudo terrę repugnet;patet a cõtrario,ꝙ puberib.nõ eliget.ſed ipſimet eligent,ſi voluerint. nec malè expoſui,minorib.i.impuberib.cũ impubes & pubes minor 25.an.dici conſueuerit minorennis:vt s̃.de ꝑba. in præſentia.§.verum ſyndicus.Si autem ſit pubes paterf.non eſt dubium,ꝙ eligere põt,ſed ad hoc,ꝙ electio teneat iu hoc caſu & ſuperiorib.diſt.eſt,vtrũ locus,quem elegit,ſit magis religioſus,q̃ is,quem dereliqt:vel minus,vel ęqualiter.Si minus,non valet electio:niſi rõne priuilegii cõceſsi illi loco: in quo elegit ſepeliri,aliud cõtingat:vt ĩ.e.in nr̃a.§.ecõtra. & §.talẽ.& c.certificari.in prin.Si æqualiter,valet.ĩ.eo. c.1.& c cũ liberũ.& c.cũ fraternitatẽ.& s̃.de reſcr.ſedes.ĩ fi.Alii cõtradicũt,qa nõ licet,niſi magis religioſus ſit.ar.ĩ.de rr̃a.licet.& s̃.de trãsl.epi.licet.in fin.& 94.diſt.legib.& ff.de mun.& ho.gradatim. Si vero ſit magis religioſus,refert vtrũ ꝑprio loco. quẽ dereliquit,deb̃ ſiue reddat canonica portio,de his q̃ reliqt ꝑ aĩa ſua,ſeu occaſione ꝑueniũt ſepulturæ,& tũc refert vtrũ fuerit illectus,vel ex temeritate & cõtẽptu trãſierit: & ſic nõ valet:vt ar.20.q.3.cõſtituit.13.q.2. §.ſed illud.19.q.3.mãdamus.ĩ.de verb.ſig.coniugis. dudũ.vel hoc ꝑ ſeipſum fecerit bonã fide:& tũc valet electo.Vel nõ reddat canonica portio,& tũc nõ valet.nã ſub certa forma hoc cõceditur, ſi.ſ. canonica portio relinquat.ĩ.c.1.§.j.& ſtatim vt ſequit̃,ſub anathemate ꝑhibẽt,ne aliter eligat.ut ĩ.e.c.1.in fi. ergo ſi forma hęc nõ ſeruẽt,electio nõ valebit.ſup quo nide qđ no.s̃.de elec.§.qs eligi.uer.decus hoc deb̃ ponti ficale.& ſeq.Locũ autẽ religioſum magis intelligo illũ,in quo frequentius & honeſtius ꝑ uiuis & defunctis celebrat:ut d.c.fraternitatẽ,ſic & habitus nõ facit monachũ,ſed profeſsio & ſanctitas.ĩ.de rr̃a.porrectũ.& 40.diſt.multi.in fi.9.diſt.ſana.Ideo non uĩ ꝙ poſsit quis relinquere eccleſiam cathedralem ꝑ regulari.dicit.n.c.ꝙ corpus primò ſepeliarur in cathedrali:ſecundo,in loco magis religioſo,tertio,ubi decimas ſoluere cõſueuit.quod ca.Da.de uiatore idem intellexit.c.habes.13.q.2.ubicunque.ſed in ipſa eccleſia cathedrali põt quilibet eligere ſepulturam: ſicut & alia ſacra recipere:ut s̃.de offi.archiꝑ.officium. & ſic parochianus cathedralis eccleſię, non econtrà. ſuffraganeę tamen parochianus nõ intelligitur parochianus Metropoliticę eccleſię.argu.s̃.de off.ordin.

pa-

i Sed nũquid mulier prægnans.] Adde gl.in c.ecc. de cõſe. diſt.4.& per do. in c. ex parte.el 2.C.de ſepul.& facit ad q. ſi mulier prægnans fuit baptizata, debeat iterum baptizari partus cũ na- i ſcitur. dic ꝙ ſic,vt in c. ſi qua mulier. c.fi.ad corpus matricis.& in c. qui in maternis: de cõſec. diſt.4.& quid ſi ex cõicatur mulier grauida:an intelligitur excõicatus partus 5 quem habet in vtero. dic ꝙ non ſm Bal.in l.ſeruorũ. ff. de ſtat.homi.

K Quilibet põt eligere ſepulturã.] Adde gl.& ibi Car. Zab. in c.in nr̃a.de ſep.

l Si impubes.] Adde text.& ibi do.in c.licet eo.tit.lib.6.& ꝑ Pet.de Vbal.in tractatu 4.can.in 11.c.

m Quòd nec religioſus.] Add de Inn.in c.in tuis.de exce.pl.

paſtoralis.§.j.& ſ.de vſu pal.c.j.de viatore.dic vt not.
6 ℣.eo.ver.quid de uiatore † Hæc autem canonica por tio eſt aliqñ tertia,aliqñ media,aliqñ quarta:vt ℣.eo. c.j.& 2. & c.cum ſuper.quia vnaquæque prouincia in ſuo ſenſu abundat:vt ℣.e.certificari. ꝙ ſi conſuetudo propriæ eccleſiæ non appareat,dico ſpectandam con ſuetudinem Metropolitanę eccleſiæ: vt ℣.de ſpō.duo. tuas.& 12.diſt.nouit.ſi nec illa apparet cōſuetudo vi cinarum eccleſiarum:vt ℣.de cenſi.ſuper eo.Quòd ſi cōſuetudines vicinarū eccleſiarū diuerſæ ſunt, dicūt quidã,minimã obſeruandã , hoc eſt q artã arg.ff.de arbi.diē proferre.§.ſi plures,& de reg.iur.ſp.& de le gi.de quib.& ℣.de cenſi.ex parte.ff.de leg.2. ſi ita reli 7 ctū.rō.j.ad fi.& l q quartam.ff.de leg.3.nummis Alij p dicunt,maiorem conſiderandam,hoc eſt,mediã: ar. ſ.de conſuet.cum olim.& argu.℣.eod.c.j.ibi:vt iuxta Apoſtolum,&c.& ſ.de teſt.requiſiſti.ſ. qđ relinquat. & ſeq.ff.de vſuf.etiam.& de verb.ſig. nomen filiarū . §.portionis.cum.n.hic concedatur priui.in præiudi ciū alterius,non eſt latè interpretandum.ſ.de reſcri. mandatū.& de off.dele.ſuper eo.& ℣. de ſta.mo.in ſin gulis.§.porrò.Alij dicunt medium conſiderandū,hoc eſt,tertiam.quia in dubio medium tenuere beati.ar. ff.de redh.actio.ſciendum.& C.cōi de leg.l.vlt.& ſ.de off.cuſto.c.j.& ſ.de off.deleg.quærenti.& Inſti.ex qb. cauſis ma.non poſ.§.pen.quod dic vt no.ſ.e.ſub §. ve tus. & §. quota. Eſt at danda hęc canonica portio de rebus & poſſeſsionib.vt ℣.e.c.2.necnō de oblationib. relictis,& aliis quę defunctus pro anima ſua in vltima voluntate reliquit:ſeu qualitercunq; proueniūt noie ſepulturæ:vt ℣.in noſtra.§.talem.& §.pen.& vlt.niſi ra tione priuilegij aliud contingat:vt ibi dicit de equis & armis delictis in ſubſidium terræ Sanctę,vel rōne di uini cultus.ut in his quæ relinquūtur pro luminariis libris,& ornamentis eccleſiaſticis,ſeu 7.20.30.anni uerſariis,vel rōne conditionis appoſitæ à teſtatore, qui mortuarium propriè reliquit eccleſiæ,vt eo con tenta eſſet:& de aliis nihil exigeret . quod intelligas verū eſſe,niſi ad hoc inductus eſſet infirmus,vt ꝓ his relinqueret q ſimplr pro aīa relinquebat . tali.n. do lo vel fraude detecta , ēt de his canonica portio exi getur:vt ſ.de teſt.officij. & ca.vlt. Hoc tñ ita demum verum eſt,ſi eccleſia his egeat:aliàs eps habebit inde canonicam portionem. quia ceſſat cā, pp quam pri uilegium datur,& innuitur.℣.de verb.ſig. ex parte.3. Ergo ſi infirmus hoc modo religioſorum locum ele gerit,valet electio,vt dictum eſt.& probatur ℣.eo.cū liberum.arg.ſ.de reſcr.ſedes Apoſtolica . licet ar argumentum cantrarium.ſ.de transl.epi.c.vlt.argu.℣. eo.c.j. Quid ſi proprius ſacerdos ipſum, qui alibi ele gerat ſepeliri,violenter rapuerit.vel totus conuētus, vel maior pars ius , quod in mortilagio habet, amit tit,& oſſa reſtituet:vt ℣.eo.cum liberum.arg. C.vnde vi.ſi quis in tantam.& 16.q.6.placuit.ſecus cẽdẽ,ſi minor pars de conuentu,vel ſolus prælatus deliquiſ ſet:quia delictū pſonæ,&c.vt ſ.de exce.cū venerabili. §.intelleximus.& ℣.de priui.cū olim.§.tandē.16.q.6. ſi epm.Quod ſi aliquis ſepulturã elegit,in ipſo cęmi terio ſepeliēdus eſt.Idē ſi locum inferioris religionis elegit:& ſi ſecus attentatū fuerit,corpus,& vniuerſa, q occaſione ſepulturæ proueniūt,erūt reſtituēda,vel ſup his eſt amicabiliter cōponendū vt ℣.e.fraternita tē.in fi.& c.ex parte.& in c.nra.§.pen.& vlt. Licet aut
n vxor debeat ſepeliri* cum viro ſuo,ſi nō elegerit ſe pulturã:vt 13.q.2.vnaquæq;.pōt tñ ipſam eligeræ vbi
o nult.℣.eo.de vxore.Quid de uiatore.* de hoc no.ſ.e. ver.non uī.& dic,ꝙ uī ſepeliendus in loco,in quo mo riſ.ſ.ſi nimis diſtet a propria paro chia,ꝙ cū difficultate a ſętore depor tarēt.arg.ff.ad muni.eius q.§.pen. & de iu.hæres abſens.ibi,nā ubi ſic ue nit,&c.& ar.℣.de ecc.ædi.ad audien tiã.j.Aliqn ſi de facili & ſine ſętore deportari poſſet,eſt cō ſuis parētib. tumulādus.ar.℣.e.c.j.& c.fraternita tē.13.q.2.Ebrō.§.Ioſeph.Et hoc dico niſi conſuetudo contraria appareat.

Quis tenetur facere

7 † funeris impenſas p.Rñdeas , hęres p & ab ipſo peti pñtiqa vī quaſi dōtra ctū cū defuncto,& ſi mulier dotē hēt de ipſa funerāda eſt:alias ad ipſum q maritū ptinet,ne in iniuriã ſuã uxor in ſepulta relinq uideat,vt ff.de rel.& ſum.fu.l.j.& l.ſi qs.p totū.§.ul.& l.ſe. & l.ꝙ ſi nulla dos.Funeris impēſa,cont inet,ꝙ cā unguento.um,ſeu ꝓ loco,in quo defunctus ſepultus eſt, ſeu corporis cauſa : qualitercunque,moderatè tñ cō ſumptum eſt.ff.de relig.& ſumpt. funer.l. & ſi quis.§. hęc actio.& ſeq.Qui uero uenit ſi patriam delendã , & filios interficiēdos,a filio impunè occiditur:& mi nimè lugendos eſt.ff.de relig. minimè maiores & p hanc legem quidam ſcholaris reprehenſus fuit , in terrogatus in quo caſu licitum erat interficere prem.

An licitum ſit

8 †clericis aliquid accipere occaſione funeris . Dicas non,ex pacto.℣.c.abolendę,neq; rōne terrę,vt ibi.ne que ratione officij ℣.de ſimo.non ſatis.& c. ſeq. cum eccleſię.gratis ergo impendāt officium, & poſtea exi gant laudabiles conſuetudines.℣.de ſimo. ad Apoſto licam.& iūge quod no.ſ.e.§.j.& ℣.de ſimo. §.qualiter commitatur.uer.in caſib.& ſeq.In ſumma no.ꝙ quar
q ta non deducitur q de relictis ad pias cauſas.ſ.de teſt. c.ult.neq; de eqs & armis.℣.e.in prſentia.neq; de his quę quis in vita ſua dedit.℣.de his. & de hoc plenius not.℣.e.ſub §.uetus.§.& de quib.Item qui domum mo ribūdi aſcēdit, ipſo aliisve qui eius ſunt,moleſtatis, aut reb.eius,non ſeruato legali officio,ſignacula im ponat ab ac.poſt mortē illius cadit,& alterū tm exigit ad hrdib. iniuriati publicāda tertia parte bonorū,ip ſoq; ifamia notato eiſdē pęnis ſubiacet:q eo moriēte circa funus peccat,eo ꝙ exequias prohibeat , ſed nec ante 9. dies ab obitu numerādos illa prorſus fiat mo leſtia,aduerſus quēlibet ex perſona defuncti ſi qua.n. cautio exigat,ſi qd ſimile ſit,inutile erit.C.de ſep.uio. auth.item qui.& auth.ſed nec ante 9.dies.& concor dant cum decr.parochiano.nam & ſumma eſt rō,q ꝓ defunctis facit.ar.ff.de relig.& ſump.fun.ſunt pſonę. Sed cōtradicit.C.ne ex delic.defun. l.unica.quantum ad hoc, quod decr.parochian.dicit hęredē teneri ex delicto.nō diſt.utrum lis fuerit conteſtata,uel aliqd peruenerit ad eos : ſed hoc eſt de iure can. qđ magis curat de aīa,q̄ lex ſ.de reſt. ſpo.ſępe.& de iureiu.cum cōtingat.ſi.n.hæres nō ſolueret,uideret ſuccedere in uitiū, & delictū prīs ſeq.& ideo cogit.j.q.4. ego ſum Deus zelotes.Sepultura tñ impediri nō dēt,ex quo re cōciliatus, vt dicit dec.parochiano.vel ex quo certa ſigna pęnitētię appatēt.℣.e.de ſen.exc.à nobis 2.nec eſt in hoc admittēda appellō creditorū. ar.ff. de ap. non reci.l.fi.ff.de exe.ac.l.j.rñ.j.in fi.ff.de reli.& ſum. fun.ſunt perſonę.uer. nam propter publicam utili tatem.& l.ne corpora.& de hoc ſ.eod.§.quibus inter dicatur.uerſi. fallit hoc in raptore. Quid ſi qs in una

n Vxor dēt ſepeliri.] Adde tex.i c.Ebrō. & c.placuit 13.q.2.

o Quid de viatore.] Adde Card.Zab.in c.1.3.q.co.tit.

p Funeris expēſas.] Adde qd đ expēſis fiēdis in funere pla ti.vide ꝙ Car.Za.in c.vt ꝓteritæ.in 1.q. de ele.idē Car.in ç. bonæ.cl 2.e.tit.diffuſè.Ab.in diſputatione inc.Sē proni⁹. Pe.de Peru.i tracta tu quartæ canonicæ.c.13.Calde.cōſil.1.& 2.de ſol.

q Quarta nō debet] Adde Barb.cōſi.1. incip.ad reuerēdiſſimum.in 4.vol.

r Ante professionē & ibi mortuus.] Adde Arch.in c.2.e.3.li.6. Arch.in §. sed aliud.13.q.2. Doc. in Cle.2. de sepul. Bal.in auth.ingressi.C.de sacrosc. ecc. Bal.in auth. nisi rogati.C.ad Trebel.

ecclesia habeat sepulturam, cum in alia diuina percipiat sacra:& in tertia eligat sepulturam,cui ecclesię cōpetit canonica portio.nō. Si apparet consuetudo illa seruabitur.ĵ.de deci. cum sint homines.& c. Apost. si non apparet de cōsuetudine,dicam inter ipsas viriliter diuidendam.ar.ĵ.eo. c.1.s̄.de testa.relatum.2.in fin.& idē dici debet,si in duobus locis æqualiter morabatur. arg.ff.ad munic.assumptio §.pen.& l.eius,qui.§. Celsus.j.de parochiis.c.1.s̄.de test.requisisti.§.si quod relinquatur.& §.seq. Quid si quis recipiatur in confratrem alicuius loci religiosi,bonis tn̄ suis non oblatis sed retētis,& ibi sepeliat,nō liberat a canonica portione ĵ.de priu.cū & plātare.§.de cōfratrib.& c.priui legia.§.j. Quid si is q intrauit religionē,mortuus r est intra annū añ ꝓfessionē.& ibi sepultus,nō cōpetit canonica portio:qa in vita intrauit,& in relig.mortuus est,q̄uis nō ꝓfessus.secus,si intrasset in infirmitate,de qua obiisset: qa tunc cōpeteret canonica portio.ĵ.e. de his.& c.1.& 2.ĵ.de sta.mo.c.1.fm hoc intellige ĵ. e.in nr̄a.§.nihilominus.Quid si consuetudo sit, ꝙ nihil pcipiat ecclesia parochialis:putauit Goffr. quod non valet,cum sit irrationabilis.s̄.de consue.c.fin.& contra ius.ĵ.eo.c.1.Item quia aufertur ecclesiæ tota cōmoditas rei suæ.i.parochiani quod esse non debet. ar.ff.com.prēd.venditor fundi.in fi.& de hoc ĵ.sub §. vetus.§.& quota.ver.sed nūquid rōne constitutionis & seq. Quid si reliquit propriæ ecclesiæ 10. autem ecclesiæ,in qua elegit sepeliri,reliquit mille, nunquid aget propria eccl.ad integrā can.de mille? dicit Gof. ꝙ sic,si testator hoc modicū absolute reliquit.arg.s̄. de test.officii.& c.requisisti.quasi testator videat voluisse,ꝙ vtrunq; haberet.arg.C.de rei vxo.ac.l.vnica. §.sciendū. Alij dn̄t, ꝙ ad supplementū agere pōt.arg. C.de inoff.test.oīmodo.& l.si qn̄.§.illud.Inst. de inof. test.§.posthumi.ar.s̄.de contra.emp.cū dilecti.& c.cū cām.ꝙ si sub cōditione reliquit,vt ea portione contēta esset,& ecclesia acceptauit ibi,f oēs renunciasse vī maiori petitioni.s̄.de test.of.hanc vltimā amplector nisi expressim appareret,testatorē voluisse qđ Goff. sentit.nec obst.iura ꝓ eo inducta: qui specialia sunt quo ad portionem epi.si vis scire rōnem specialitatis,vide s̄.tit.2.requisisti.§.j.& §.secus. Quid in propria ecclesia elegit sepeliri,& nihil ibi reliquit, aliis autē ecclesiis multa legauit.dicunt quidam,ꝙ gratis sepeliet ipsum propria ecclesia,quia ex officio suo ad hoc tenetur.ĵ.de simo.nō satis.& c.seq.ĵ.e.abolēda. & sic nihil exiget,nisi cōsuetudo esset,ꝙ aliquid det. ĵ.de simo.ad Aplicam.& hoc,nisi testator,vel aliæ ecclesiæ deprehēdant in fraudem:quia in talibus fraus puniri dēt,vt s̄.de test.officii.& c.requisisti. & c.fi. ĵ. e.cū liberum.20.q.3.cōstituit.hi sentiunt,ꝙ parochialis ecclesia nihil exigat, nisi de relictis occasione sepulturę:sed cōtrarium verum est.quod dic vt not.ĵ. eo.sub §.vetus.§.& vtrū.ver.verius vī.& præc.& secūdum hāc vltimam opinionem,est qō expedita. Quid si quis eligat sepulturam in aliquo monasterio, & facto inde publico instr̄o,iurat ꝙ nunquam magis veniet,contra Deum alibi eligit sepulturā,nunquid valet secunda electio? vī ꝙ non:quia iurm primum seruandum est,cum non vergat in detrimentum salutis æternæ.s̄.de iureiu.si verò.& c.cum contingat.nec habebis me authorem periurii.C.si aduersus ven,l.4. C. de indi.vidu.tollen.l.2.in fi.ff.de leg.3.cum quis decedens.§.codicillis.Sed contra,quia ambulatoria est voluntas testatoris,vsq; ad extremum vitæ exitum:vt no.s̄.de test.§.qualiter confirmet.nec pōt quis etiam per pactum facere,vt nō liceat ei recedere a priori voluntate.ff.pro socio.cum duob.§.Papi.§.fi.ff.de leg.3. si quis.in prin.testm̄.nemo etiam pōt facerę,quin leges in suo testamento locum habeant.ff.de leg.j. nemo.Item iurm non magis astringere vī bonum obedientiæ:sed ipsum non obst.& est rō,vt no.s̄.eod.§.& apud quam ecclesiam.sub dist.cum quæritur.ver.eadē rōne vī,ꝙ nec religiosus:ergo nec iurm obstabit. Solutio. Dn̄i legum dicunt,ꝙ valet mutatio voluntatis,non obstante iuro,per quasdam leges,quas ĵ.nover. & in hoc casu intelligo leges.Magistri canonum dicunt,ꝙ obst.iurm & hęc duo tetigit Rayn. in summa de casib.e.tit.dicens,quod licet de rigore iuris sit ue subtilitate posset dici, quod teneret vltima electio:tn̄ contrarium credit,fm Deum,canonicā æquitatem.In hac qōne sine prę̄iudicio subtilius discernētis vī mihi distinguendum esse, vtrum prima electio facta sit ex illectione,vel ex contemptu, vel in præiudicium parochialis ecclesiæ,cui canonica portio nō relinquitur.& sic non valet,vt apparet in his quæ no. s̄.eod.§.& apud quam ecc.ver.Goff.& sub distin.q̄ incipit, cum quæritur,vbi quis debeat sepeliri.versi. si uero sit magis religiosus.& seq.in hoc aasu vel pactū tale habitum in prę̄iudiciū ecclesiæ parochialis:imo per Papam penitus reprobatur,sicut expressim legit. s̄.de pac.plerique.& sic nec valet iurm in præiudiciū eccl.factum.s̄.de iureiur.sicut nr̄is.imo est periuriū, vt ibi,& s̄.de his quæ fi.a ma.parte.ca.c.1.§.pen.& fi. Et in hoc casu intelligo leges,quas dn̄i inducunt.s.ꝙ non valet iurm contra leges præstitum, verum est in alterius præiudicium, vel in iuris publici lęsionem, vel vbi omnino iniquum & reprobatum est quod iuratur.sic loquitur manifestè.ff.de pac. iuris gen.§. si paciscar.& seq.& ver.generaliter.quod pactum a iure cōi remotum est,seruari hoc nō oportet,nec ligari, nec iusiurandū de hoc adiectū seruandū est. sic ēt intellige C.de leg.non dubiū.in fi.ff.de leg.j. si qs inquilinos.§.fi.C.de nup.auth.quod eis. nā in talibus, & vbicunque peccatum mortale cōmitteret, si iurm seruaretur,magis placēt Deo transgressiones,q̄ iurii iurandi obseruationes.nec est imputandū ei qui pstitit,sed ei q exegit & recepit.vt in auth.scenicas mulieres.non solum si fideiuss. præstent, sed ēt si iusiurandent,sine periculo discedere,circa medium collat.5. multo minus valebit,si pactio simoniaca sit:sicut plerunq; accidit religiosis aliquib. ad hoc, vt talis fiat electio,ēt ex pacto dabimus aliquod tpale, quod oīno reprobatur.j.q.2.quā pio.s̄.de pact.c.fin.vel si velis dicere,ꝙ valeat electio, quo ad personam suā. i. corpus & ossa ad minus oīa tpalia restituenda sunt. 20.q.3.constituitur.Sin autem proprio motu sine prę̄dicio parochialis eccl.cui canonica portio relinquitur:& ex pura deuotione talis fiat electio iuro firmata,tenet,nec pōt postea variari,nisi ex iusta cā. & sic intellige opinionem magistrorū,& iura pro ipsis inducta.s̄.ead.q.rn̄.j. Ex cā autem noua post iurm orta, de qua non cognouit is, qui elegit sepulturam tpe præstiti iurī, variare pōt,& mutare voluntatem suā. & sic intellige opinio.dn̄orum,& iura pro ipsis inducta.arg.s̄.de iura.cal.cæterum.s̄.de excep.pastora.puta si mutetur,status suus,vt quia factus est eps,vel intrauit relig.arg.s̄. de iureiur.quemadmodum. & de dolo & contum. propter sterilitatem,§.verum.idem si mutetur status loti,puta dissipatus est materialiter, vel spiritualiter.ar.ĵ.de relig.do. inter quatuor.

ĵ.de

ℑ.de verb.ſig.abbate.ad fi. nam & iuſm conditiones habet tacitas.ſuper quo vide quod no.s̃.de iureiu.§. quot ſpecies.ver.habet autem.& ſe.Si vis in hac qõne plura iura allegare,vide quod no.s̃.de iureiur.§.qũo cenſetur.ver.quid.& ſeq.& ſub §. Papa etiam. & ſeq.

9 VEtus eſt qõ.tñ & adhuc ſub iudice lis eſt, † an eps poſsit petere canonicam portionem : & qm̃ hæc materia per varias gloſſas ſparſa eſt, non tñ medullitus inquiſita,inquantum inſufficientia mea patitur,propono diſcutere . An hæc canonica portio debeatur , Et quota ſit , Et a quibus petatur , Et de quibus exigatur,Et vtrum canonica portio epi impediat petitionem canonicæ portionis parochialis eccleſiæ , vel econtra .

10 An hæc canonica † portio debeatur.Et quidem hoc negari non poteſt:quia ipſam deberi,conuincitur per iura Decretorum, Decretalium,& naturalium rationum.Nam ſm Decr.epi pcipere debent tertiã partẽ oium oblationũ & redituũ , vndecũq; ꝓueniant:vt 10.q.j.de his.& c.decernimus. 16.q.j.cõſtitutũ.Sed contrà,qa medietas debetur.10. q.j.antiquos.falſum eſt:imò qnarta:vt 12.q.2.nobis. Vulteranæ conceſſo quatuor de reditib.cognouimus mos eſt,niſi ipſe eps eccleſiæ donet,quia tunc de dono ſuo nihil detrahit:ſed tũc quartam,quam de aliis perciperet aduenis elargitur.12.q.2. ſcimus. alii exponunt aduenis.i.epo , cui aduenarum hoſpitalitas eſt commiſſa,& nõ diſt.vtrũ relinquatur ab epo , vel ab alio:ſed ego intelligo.vt s̃.hoc etiam reſpicit Decretum.16.q.j.ad hoc.Solutio.Reiectis antiquis diuinationib.& incertitudinib.hoc ſolum verum puto,ꝙ oẽs prædicti can.concordant in portione canonica danda epis . ſed in quota diſcordare videnť : de quo dic vt ℑ.eo.§.& quota ſit.Non obſt.10.qõ.3.c.j.2.& 3. quia intelligo ipſa ſm determinationem aliorum capitulorum.Tertiam.n.quam olim conſueuit percipere eps,hodie de iure perciperet verum eſt integram: ſed quartam tm̃,& aliam quartam relinquet fabricę:nã ſi illam tolleret, & in vſus proprios conuerteret,lumen auferret eccleſiæ,& etiam ſacra tacta:ſic intelligo 10.q.j.c.j.Sed & ſi ſibi ſua non ſufficiũt,in vſus ſuos eandem quartam pót conuertere,dũ tñ velit ſubire onus fabricæ.ſic intelligo ℑ. eo. c.2.& 3. Alioqn ſi ſibi ſua ſufficiunt,oportet ꝙ probet expenſam per teſtificationem operis fabricæ:& hoc in qualibet eccleſia locum habet,vt 12.qõ.2.quatuor.ſic eſt de iure Decretorum,nec aliquod ius contradicit : igitur qđ non mutatur,quare ſtare prohibetur:vt C.de ap.præcipimus.& de teſta.ſancimus.nam niſi expreſsim reuocet,ſp in ſuis terminis remanet,vt in auth. de non alie.reb.ecc.§.vlt.coll.2.& ar.ff.de leg.3.ſi qs in prin. teſtamẽti.& in auth.de teſta.imperfectis.§.& ſi quidẽ col.8.Sed nec iura Decr.nos fugient, quarum aliqua dicunt,ꝙ derelictis defunctorum debetur portio canonica.s̃.de teſta.officij.& c.reqſiſti.Itẽ de decimis:[a] a ℑ.de dec.qm̃.& quo ad hanc partẽ intelligo,ꝙ eps de iure cõi fundat intentionem ſuã,quo ad oẽs terras , q̃ per ſuã diœc.excoluntur.ſic planè intelligo , quod quidam alij difficile reputant.ℑ.de deci.dudum.quę cum hoc intellectu nullum recipit contrarium in eo, quod dicit de iure cõi.debere.n.hanc canonicam , & eſſe in diœc.correlatiua videntur,ſicut manifeſtè innuitur ℑ.de cenſi.cum olim.& in aliis concord.poſitis ℑ.eo.§.& quota.vel dic,ꝙ de iure cõi inſolidum ꝑtinet ad ipſum actio:dum tñ de rato caueat rõue reiminis ge netalis,de quo legitur 10.q.j.regẽda.& c. ſeq.ar.s̃.de offi.dele.corã. ſed de his tenetur prouidere aliis fratrib.ſuis, & clericis,& ſuam vnicuiq; reddere portionem.& hæc probantur.12.q.j. eps eccleſiaſticarum.& c.ſeq.& aliis c.ſuperius alleg.& 16.q.i.ſtatuimus. §.præced.& q.7.§.cum ergo eccleſiæ.& c.ſe.& de hoc no.s̃.de præſcri.ſub rubr.de præſcr.rer.immob.§.quæ exigantur. ſub §.quartum.Naturalib.etiam rõnibus probari põt,ꝙ hęc portio debetur.ff.de regu.iur.ſm naturam.& 13.q.1.ab illo.§.quia ergo nos intra muros.vſque ad §.ad hoc. ℑ.e.c.1.in epiſtola beati Pauli apo.ad Cor.1.c.9.Mirum.n.videretur,& contra oẽm rõnẽ eſſet,& manſuetudinẽ,ſi eps,cui cõmiſſa eſt cura & ſolicitudo totius dięc.10.q.j.ſic qdã.& c.ſeq.& 12. q.j.eps eccleſiaſticarũ.& c.ꝑcipimus.ſiue ſint monachi,ſiue hoſpitalarij,vel quis religioſi.18.q.2.qdã monachorum.& c.ſeq.nil emolumenti perciperet.Item cum pater carnalis in hęredi.corporali carnalis filij habet legitimam,a qua ét exhæredari non põt, niſi excã in iure ſcripta:vt in auth.vt cum de app.cog.§. ſancimus.coll 8.& no.s̃.de teſta.§.qualiter infirmet. ſub §.item per querelam.vẽr.ſed & patri.quare patet ſpiritualis.ſ.eps,non habebit ſuam legitimam de relicto ſpirituali filiis ſpiritualis.his rõnib.& conſimilis moti ſancti Patres conſtituerunt , quod de oĩbus haberent epi ſuam canonicam. de quo no.s̃.de teſta. ſub §.fi.ver.qualiter autem relicta,ideo ponũtur hæc verba , dudum rationabiliter eſt decretum.12.qõ.2. quatuor.in prin.vnde nec filius ſpiritualis patrẽ ſpiritualem epm in hac parte exhæredare ſeu fraudare põt : vt s̃.de teſta.requiſiſti. Sed & ſummus Pontifex hoc ius renouare debet,& illuminare,ſi forte in aliquib.locis inueniatur per deſuetu. inumbratum , vt Inſt.in proœmio.§.igitur.& in auth.de hęr.& Fal.§.j. s̃.de treug.& pac.innouamus.quia uſque ad effuſionem ſanguinis ipſum debet defendere debet.25.q.j. ſunt quidam.& tractatur 4.diſt.§.leges. & s̃.de præb. cum iamdudum.in fi. porrionem ergo canonicam , & hãc ſolã de iure cõi hẽt eps cętera ex induſtria, vel emptione vel eleemoſyna ſpãli: illa ergo intrinſeca & adhęrens,& naturaliter cõpetens : hæc extrinſeca & accidentalis,& ab epo ſeparata:quare ergo prima ꝓp aliam amittetur.nec.n.alicui diligentia ſua debet eſſe damnoſa.C. de allu. & palu.l.ult.§.unico nec pauperib.ab initio epiſcopis,ut innuitur 10.q.3.c.2. induſtria uel augmentum epiſcopatus, quod laboribus & multis caſibus quare interdicendum fuit:ut C.arbitr.tutel.ſi defunctus.ec his ſatis liquet,qđ quã tumcunque ſit epiſcopus diues aliàs canonicam tñ ſibi antiquitus a ſanctis Patribus.rationabiliter aſsignatam amittere non debet.quid ergo de paupere ?

11 Et quota ſit. † Dico,quod de iure cõi quarta,ut 11.q.2.vobis. & ca.ſeq. & hoc quatuor rõnibus.Prima,quia illa c.poſteriora ſunt ℑ.de cog.ſpir.c.j.Secunda , quia illam ſummam oĩa iura concordant.ff.de arbitr. diem proferre. §. ſi plures.Tertia,quia quod minimum eſt,tenendũ eſt. ff.de leg.2.ſi ita relictũ.j rñ.ad ſi.& de leg.3.numis.& de reg.iur.ſemper.& ℑ.de cenſi.ex parte.Quarta, qa hæc eſt gloſſula Decretalium,quota ſit hæc pars exponentium.s̃.de off.or.conquerente.& de prę ſ. de quarta.ℑ.de ceuſi.cum olim.niſi rõne conſtitutionis, uel conſuetudinis tertia dicatur,uel media:ut ℑ.de uer. ſig.ex parte.3 allegatis.s̃.eo.§.an hæc canonica . Sed nunquid rõne conſtiturionis uel conſue.dabit quinta uel ſexta,uel centeſima,nel etiam milleſima , nullo

a Itẽ de decimis .] Adde c.dudum.de deci.c.conquerẽte. de off.or.Car.Zab. in c.de quarta in j. no.de præſc.

lo iure expressim cauetur, ꝙ minus quartã detur ẽt de consuetu. & ideo cum quarta naturali. rõnib. decreta fuerit, vt s̃. probaui. §. prox. versi. naturalib. fortè irrationabilis esset cõsuetudo, si minorem quarta cõprobaret; vel maiorem media: inter me diã autẽ & quartã inclusiuè pót comprobare quotã placuerit. ar. op. j̃. de deci. c 1. ante fi. puto tñ contrarium, licet sim eps, dum tũ prescripta sit. arg. s̃. de sen. & reiud. quod ad cõsultationẽ. §. vlt. & de test. officij. & opt. j̃. de cẽs. olim cãm. & C. de inof. test. parentibus, cum suis simil. Sed nunquid eadem rõne nulla dabit? Nõ puto: qa talis cõsuetudo oĩno irrationabilis esset & leonina: ergo tanꝙ Fusia Caninia abolenda. arg. ff. pro soc. si nõ fuerint. §. Aristo. & Insti. de lege Fusia Caninia tol. & in rõnib. naturalib. s̃. allega. & s̃. de consuetu. c. vlt. §. vnico. sicut ergo consueuit dici qui oĩa mihi donat, oĩa aufert: sic in hoc casu contra, qui oĩa mihi auferre intendit, oĩa reseruat hæc manifestè probantur j̃. eo. tit. certificari. vbi dic ſm rõnabilem. & de hoc no. s̃. e. §. an licitum. versi. qd si consue. sit. Sed nunquid præscribi pót sic, dum tñ titulus probetur. j̃. de deci. dudum. & sic intelligi pót. s̃. de præscr. de quarta. in hoc. n. & similib. quæ de iure cõi competunt, præsumo sp ex parte pscribẽtis bonam fidem abesse, nisi titulus allegetur, & probetur per quẽ præsumatur bonã fidẽ hre: sic intelligo s̃. de præsc. si diligenti. nam in hac parte iuris ignorantiã allegare nõ pót. ff. de iu. & fa. igno. iuris. j. & 2. de vsuc. nunquã. in fundo verò vel vinea, vel consimilib. quæ de iure cõi cõpetunt, credo ꝙ sufficit tit. allegare, nisi præsumptio sit cõtra possidentẽ: vt s̃. de prob. licet. §. cũ ergo. vbicunq; . n. prę̃sumptio est cõtra possidẽtẽ oportet ꝙ ti. pbet. pquem talis psumptio tollat aliàs sufficit. titu. allegare. licet de hac materia alii faciãt magnã brigã. & de hoc plenius no. de psc. sub rub. de præscr. rerum immob. §. quę exigantur. sub §. quarũ.

12 **Et à quibus petatur.** † Et certè licet aliqui dixerũt, ꝙ illa c. s̃. inducta intelligantur in ecclesia cathedrali tm̃: tñ dicendum est, ꝙ peti pót ab oĩb. intra propriam diœc. constitutis: vt 16. q. j. cõstitutus. siue sint capellæ monachorũ, vel aliorũ religiosorum, vel monasteria, vel alia pia loca: siue sint conuentualia, vel quæuis alia intra ciu. vel extra. vt ex superiorib. c. colligi pót specialiter. s̃. de off. or. conquerente. & de testa. officij. & c. requisisti. j̃. de ver. sig. 3. not. j̃. de stat. mo. §. cum quib. non ob. quibuscunq; priuil. Apticis exemptionis, vel aliis, nisi de iure diœc. & præiudicio ipsius expresse mentio fiat. vt j̃. de dec. dudum. §. vlt. & s̃. de cõstit. vti. c. vlt. & ar. s̃. de off. dele. super e. & C. de eman. nec auus. & ff. ne qd in loco public. fiat. l. j. §. merito. & §. si qs à principe. & aliis si. nec tale priuilegiũ cõsueuit Ro. eccl. cõdere quo ad psonas in totũ, sed tm̃ quo ad aliqua; vt patet in cõcor. signa. j̃. §. seq.

[H]Vic autem sic obiici pót: Monasteria & loca religiosa à lege diec. empta sunt: & sic ad quartã nõ renent̃, multo minus exẽpta. 16. q. j. cum pro vtilitate, & c. quæst. & c. decimas. 18. q. 2. quã sit. & c. luminoso. si. n. de relictis obtẽtu personę nõ eccle siæ. nihil deducit̃, vt s̃. de testa. requisisti. §. vlti. & de verb. sign. ex parte. 3. quare de pdictis deduceret rñ. Omnia prædicta intelligas. quo ad proprietatem religiosorum, vel oblationes fidelium, inter viuos offerentium se, vel sua: sic. n. expressim loquuntur ca. supradicta. & sic ẽt intelligitur j̃. de sta. mo. c. j. cũ auth. d. n. extra. de verb. sig. veniẽs. §. cæterũ. de noualib. secus est de oblatis in infirmitate. nam de ipsis debet portio: j̃. de his ergo cõtra voluntatem defuncti ẽt deducetur ab epo, qui in relicto ius hẽt: vt s̃. de testa. requisisti. & c. Raynal. §. vlt. ridiculosum ergo est dicere, ꝙ si portio taliũ edictorũ ad exemptos perueniat, repeti nõ possit. ar. op. j̃. de deci. tua nobis. post duas partes decr. ver. & cum de cunctis. & versi. prætextu. & s̃. de iureiu. eã te. nam licet quo ad canonicã aliorum redituũ. inspiciatur locus, ad quẽ reditus pertinent, vtrũ. s. sit subiectus, vel nõ, tñ ĩ his mortuariis non inspicit̃ locus cui relinquit̃, vtrum sit subiectus, necne. sed sicut dixi, fidelis à quo relinquit̃ & relictũ. nam de oblatione fideliũ debetur portio: vt ptobant capitula allegata. s̃. §. an hæc canonica. & indistinctè loquuntur iura, cuicunq; loco pio relinquatur: ego indistinctè sunt intelligenda, nisi per aliud ius distinguat̃. ff. de off. prę̃si. l. 3. nec obst. s̃. de off. or. conquerẽte. non. n. sequitur, debeat capel. tuæ diœc. ergo non ob. exẽptis. nã & exẽptæ vice diœc. sunt: licet nõ sint subiectæ. Quãuis ergo religiosi exempti sint quo ad proprietatem suã: non tñ quo ad relicta aliunde prouenientia: quia illa non sunt exempta: sic nec à præstatione decimarum prę̃diorũ, quæ ab aliis recipiuntur excusantur: vt j̃. de deci. dilecti. & c. licet. ideo non repetitur ab eo tanꝙ a loco, sed tanquam a detẽtore relicti, vel quasi hæredi parochiani: qui nec aliter debuit recipi, nisi portione reddita: vt j̃. e. c. 1. nec epm. fraudare potuit: vt no. s̃. si. n. ecclesia, à qua corpus assumitur, cõsiderato iure parochiali ẽt hospitalariis, & de oĩb. relictis canonicam suã hẽt, vt j̃. eo. c. in nra. quare nõ & eps, vt s̃. de test. c. vlt. cũ & ab ipso intelligatur assumi. nã & eps in ecclesia est: vt 7. q. j. scire. & tota diœc. sua parochia cẽseatur: vt 12. q. 2. bonę rei. & s̃. de do. Apostolicę. & s̃. de off. or. significauit. & p hoc tacitè & inclusiuè vr̃ eẽ rñsum qõni factę de epo. j̃. eod. de his. sed nec religiosi indistinctè sunt à lege diœc. exẽpti: vt pate s̃. de maio. & obe. ꝙ super his. & 18. q. 2. abbates. & c. Eleutherius. & §. prę̃. & §. vl. Quid ergo de relictis parochiani exẽpti monasterij vel capellę? [a] adhuc vr̃, ꝙ eps, intra cuius diœc. consistebat ipsam canonicam hre habeat. nam nisi se indignum reddat, onus epale subiit, ẽt circa tales: vt s̃. de prę̃sc. veniens. §. chrisma. & arg. in c. cum olim. ibidem prę̃ce. ad fi. j̃. de priui. cum capella. Ad qõnem verò s̃. facta m sic rñ. si obtentu personę relinquatur, ideo nihil deducitur: quia relictum potius est carnale, q̃ spirituale. si. n. contrarium diceremus, de relictis etiã factis laicis posset deduci: & sic absurditas sequeretur. nihil. n. ad nos de carnalibus. quia nec carnalia seminamus. si vero obtentu loci, vel ob salutem aĩę cuicũque loco pio relinquat̃, Chro relictum est, cuius vicarius est eps. 33. q. 5. mulierem. hoc est ergo patrimonium crucifixi, [b] quod nemini magis competit q̃ vicario, & his qui altario, à quo corpus vel relictum assumitur, seruiunt: ideo cum spirituales labores sustineamus, de spirituali relicto viuere debemus. j̃. e. c. j. & s̃. de prę̃b. cum, ſm Apostolum, cum suis si. reddatur ergo à quolibet parochiano quę sunt Cęsaris Cæsari, [c] & quę sunt Dei Deo: & caueat quilibet ne tollat fiscus quod non accepit Christus: vt 16. q. 7. maiores, ꝙ si pauperes considerentur clerici egeni, & obedientes potius q̃ multi religiosi impinguati, dilatati, & recalcitrantes intelligentur includi: vt C. de sa.

sanct.

a Exempti monasterij vel capellę.] Add de Bal. in cõsi. 168. inti. vrbanus Papa. in 4. vol. Barb. cõs. 1. inci. reuerendissimum. in 4. volu.

b Patrimoniũ Crucifixi.] Adde in c. cũ ex eo de elect. lib. 6.

c Quæ sunt Cæsaris Cęsari.] Adde tex. in c. si morte. 23. q. 8. & ĩ c. militare. 23. qõ. 1. originaliter. Matthæi 22.

ſan ec.priuilegia.& 16.q.j. qm̃ quicqd.& iunge quod no.s̃.de teſt.ſub §.fi.ver.qualiter autem relicta.& ſeq.

13 Et de quibus. † De oblationib. & breuiter omnib.reditib. rõne altaris prouenientib.licet latius videant loqui c.alle.s̃. c.§.an hæ canonica.Sed certè ſicut ep̃o non aufero,qđ aliunde acqrit.vt no.s̃.e .an hæc canonica.ver.portionẽ.ſic ęquũ iudico,ꝙ de talib.aliunde acquiſitis quartam nõ habeat:deo de donatis inter viuos nihil exigat:vt arg.s̃.de ſepul.de his.multo minus de emptis, vel aliter onerosè acquiſitis tpaliter : ſed de onerosè acquiſitis ſpũaliter indi.debeť,ſiue mortuaria appelles:vt s̃.de off.ordi.conquerente.vel oblationes,noīe quarum mortuaria continentur:vt j̃.de ver. ſig. cum inter.ſiue iudicia aīæ:vt j̃.eo.tit.c.j.vel leg.vel relicta p aīa in infir.de qua obiit,vel cã mortis pro aia , vel quacunq; vltima voluntate dum tñ obtentu ſeu ob deuotionem eccleſiæ vel pii loci relicta fuerint.ſecus, ſi obtentu perſonæ quãuis eccleſiaſticæ,dum tñ in fraudem non fiat probantur hæc j̃.e.tit.c.2.& c.de his . & c.in noſtra.& s̃.de teſta.officij.& ca.requiſiſti.& j̃. de verb.ſig.ex parte 3.& hęc ſiue ſint mobilia vel immobilia,vel quæuis alia.Nã & de realib.debeť hæc canonica.arg.s̃.de reb.eccl.non alien.c. fi. & eſt expreſſum j̃.eo.c.2.& de oīb.aliis. j̃.eo.in noſtra.§ talẽ. exceptis relictis pro 20,30,vel equis,& armis relictis,ſine fraude.i.proprio motu,& propria deuotione defuncti , ſi ne alterius inſtigatione,in ſubſidium terræ Sanctę,vt in eiſdem c.& s̃.de teſt.c.vlt.Ergo breuiter niſi expreſſim perius vel priui.æſtimetur,quantumcunque aliàs exemptus ſit,de omnib.& ab omnib.exigi pōt.Eſt igitur temerarium,& indignum , aliquem hanc canonicam ſua ſibi authoritate retinere velle : vt j̃. de priui. ſanè. & iunge quod not.s̃.eodem.§.& apud quam eccle.verſi.eſt autem danda.& ſeq.

14 Et utrum † canonica portio ep̃i impediat petitionem canonicæ portionis parochialis,eccleſiis,vel ecõtrà? Audacter dico,ꝙ non : quia diuerſæ ſunt,& diuerſo iure,& diuerſis competunt . Ep̃s.n.percipit ſuam canonicam pp onus ep̃ale quod incumbit:quia conſiſtit in celebrando:ſolenniter ordines conferendo,cõfirmando,chriſmando,oleum ſacrũ benedicẽdo,baſilicas dedicando,& recõciliando,abbates & moniales benedicendo,in prædicando,pœnitentias præcipuè de maioríb.criminibus iniungendo,& impœnitentes de eccleſia eiiciẽdo , & reconciliando:de matrimoniis,& aliis ſpiritualib.iudicando:& conſimilib.quæ nõ cadunt in minore ep̃o. s̃.de elect.tranſmiſſa.& c.quod ſicut.§.præterea.j̃. de conſe.eccl.aqua.& s̃.de off.archip̃. officiũ.& de ſacra vnc.c.vnico.§.quia vero.ver.perfrontis chriſmationem.Quis ergo vnquam æquitatem præ oculis habẽs iudicabit,ꝙ ſic oneratus,nihil emolumenti pcipiat : ſed ſi quartam tollas,nihil percipit:quia illa ſola pro hoc onere aſsignata fuit à Sanctis patrib:vt no.ff. eo. §.an hæc canonica.Procuratione.n.habet, vel rõne viſitationis,vel pacti, vel conſuetudinis,vel priuilegij:
d vt no.j̃.de cenſ.§.ex qua cã. Cathedraticum d vero in ſignum ſubiectionis:vnde nec ipſum in alium trãsferre pōt.s̃.de dona.paſtoralis.in fi.ſed quid aliud pcipit ep̃s de iure cõi. Parochialis vero eccl.à qua corpus aſſumitur,ſuã canonicã percipit:pp onus parochiæ qđ ſubiit,qđ cõſiſtit in celebrando:quotidie baptizãdo, pęnitẽtias de leuioríb. iniungendo : & ſacra eccl. exceptis duob.miniſtrando.& hoc reſpexit decr.j̃.eod. tit.c.1.cuius rõ:quanto onus ep̃ale maius eſt q̃ parochiale,tanto magis in canonica ep̃ali,quàm parochia li vẽdicat ſibi locũ tñ inter ipſas vix occurrit, ad pceptionẽ aliquãdīa,niſi vna:qa fortè parochialis nõ exigetur,niſi ab eccle.in qua proprius parochianus eligit ſepeliri . vnde nihil egit de relictis aliis eccleſiis,vel aliis piis locis , quia de his tantum hęc canonica exigi debet, quæ occaſione ſepulturæ obuenerunt , vt innuitur.j̃.e.cum liberum.& c.in nra.§.penul. verſi.eiſdem præterea.ep̃s vero intra ſuam diœc.ab oīb.& de oībus exigi debet:ſicut s̃.probaui.§.à quib.& §. de quibus. & hæc manifeſtè innuunt dec.de ſepul.& de teſt. ideo in fraudem iſtius, vel illius nil faciendum eſt.vt s̃. de teſt.c.vlt.Rõ eſt,quia onus ep̃ale maius eſt & per totam diœc.incumbit:parochiale verò minus,& per parochiam tm̃.Item quia inſpectis qualitatibus perſonarũ adeò ſufficit parochiali ſacerdoti ſimplici quarta eorum,quæ occaſione ſepulturæ obueniunt; ſicut ep̃o canonica relictorum oīum:ſed & ſubueniendum eſt magis ep̃is,cum & ipſi grauentur in multis.ſ.veniẽdo ad concilia,currendo huc illuc pro neceſsitate,aliquoties vniuerſalis eccl.aliquoties proprię.& in qbuſdam aliis quæ occurrunt:ergo ep̃s debet hīe quartã quartæ parochialis:& quartam oīum aliorum intra ſuam diœc.relictorum.& hoc quidam de plano concedunt:ut apparet in his quæ no.s̃.eo.tit.§. an licitũ. ver.quid ſi in propria ecc.Verius vī & æquius,ꝙ vtraque de omnib.deducatur,ſed ep̃alis primò de vniuerſo:quia cum antiquior ſit tpe,potior eſt iure , & quia digniori & maiori debetur,præponenda eſt.arg.s̃.de maio.& obe.c. 1. & c.ſtatuimus.& in authẽ.de hęre.& Fal.§.inordinatum.col.j.& ideo in ordine ſcripturæ præponitur.s̃.de teſta.c.vlt.demum parochialis.nam & hoc de his quę in teſt.relicta ſunt,debetur,vt innuitur j̃.eo.c.j.& c. cum ſuper.& c.in nra.§.talem.ꝙ ſi caſu fortuito parochialis primò deducta ſit, tunc percipiet quartam quartæ,& quartam omnium aliorum. quod tñ ad idem computum redit.arg.op.j̃. de decimis tua nobis.§.& cum de cũctis.Nec videatur tibi abſurdum,ſi hæ duæ quartę de vniuerſo detrahantur:primo ep̃alis,ſecundò parochialis de oīb.quæ remanent quia ſi prius parochianus in propria parochia eligeret ſepulturam; & iudiciũ animæ ei inſolidum relinqueret,ep̃s & parochialis ſacerdos totum haberẽt,& hoc de rigore iuris cõis fieri debet,vt probatur ex ſuperiorib.& 13.q.2.§.ſed aliud.ante c.ſi quis iraſcit.igitur ſi de æquitate & benignitate a iure permiſſum eſt ꝙ ob deuotionem alibi eligatur,& locis quibuſcunq; relinquatur,nõ pōt conqueri locus extraneus, ẽtſi de omnib.deducat ep̃s mediam de conſuetudine tridinę & parochialis eccleſiæ.de his quę remanent,aliam media,quia ſic ſaltem quarta ei remanet , quam quo ad hunc parochianum, qui extraneus erat , de lucro hẽt,cum in vita ipſius circa ipſum non laborauerit , alij vero debitum ſui honoris percipiunt,ſed non eſt per eademq; rõ,amittere debita & lucra non capere, vt probatur C.de iure deli.ſcimus, §. ſed ſi legatarij . & de codicil.l.vlt.& ff.de relig.& ſum.fu. & ſi quis.§. 2.Si dicas,laborat ſepeliendo.rñdet reſpectu alterius talis labor modicus eſt,aut nullus . Si dicas , laborat faciendo.7.20.30.rñ.nihil deducitur,ſi ob hoc ſit relictum. Quid ergo ſi parochianus extra ſuã diœc.eligat ſepulturã? iſte caſus non eſt fortè iure determinatus,tñ vī,ꝙ ille ep̃s,a cuius diœc.ſumitur.prior ſit,ſicut conſideratur parochia,a qua corpus aſſumitur , quo ad quartam parochialem.j̃.c.ti.certificari. & c. in noſtra.& c.1.nam & decimæ & oblationes ſacerdotib.

d Cathedraticũ.] Ad de gl.in c. conquerente.de off.ordi.c. conſtitutus.de reli. do. in c.placuit.10. quæſt.3.

a Quid sit parochia.] Hãc definitionẽ ꝓbat Mar. subnectẽs parochiarum diuisionem à Dionysio ccpram.13.q.1.c.1. Sic.n.ad Seuerũ epiſcopũ ſcribit, Eccleſias ſingulas ſingulis p̃sbyteris dedimus. parochias, & cęmeteria diuiſimus, & vnicuique ius proprium habere ſtatuimus, ita vt delicet, vt nullus alterius parochiæ terminos, aut ius inuadat. Nã ſtatuimus, noui iuris verbũ eſſe adnotant interpreces. in l.1. ff. qđ quiſq; iuris, in alie. ſtat. Martin.

b Cuius erit oblationes.] Adde c.quãuis. de deci. i c. Eleutherius. 18.qõ.2.& in ſumma Piſanella in verbo, obligatio. in §.qñ epͣs.

tib. proprię diœc. dandę ſunt, vt 16. q.6. peruenit. & fortè in realib. relictis, & in mobilib. hoc indiſt. verum eſt. arg. s̃. de reſcrip. dilectus filius I. Sarracenus. s̃. de for. cõp. poſtulaſti. C. vbi in rem actio. l.2. ſicut & decima realis debetur illi eccl. intra cuius limites res ſita eſt. j̃. de deci. com miſſum. & ca. dile. & c. qm̃. vnde nec laicus nec clericus alienando rẽ ipſi eccleſiæ præiudicare põt. 16. q. j. ſi qs laicus. 13. q. j. §. j. & ſi. & per totum. Solutio. Dic ſi cõſuetudo apparet. tenẽda eſt. j̃. de deci. cum ſint hoĩes: & c. ad Apoſtolicę. alioqn epͣs, intra cuius diœc. res ſita eſt, reſtituenda erit portio canonica, ſicut & eccleſiæ, intra cuius parochiæ limites ſita eſt: quia ſi in vita alienando ei præiudicare non põt, vt s̃. no. prox, multo minus in morte j̃. eo. de his. nec debẽt turbari iura parochiarum. j̃. tit. j. ſuper eo. quãuis cum mulier, quantum ad perſonalia, forũ viri ſequatur. ff. ad munici. filij. rñ. j. & l. ſi. §. idem rñdit mulierem. tñ patrimonialia ſeu realia munera ſubiit mulier in loco, vbi res ſitæ ſunt. C. de mulie. in quo loco mune. ſexui congru. & homo agno. l. j. lib. 10. & penſio rei ipſi ciuitati ſoluenda eſt, in qua res ſita eſt. ergo & canonica portio: ad hoc ff. de publ. & vectig. Imperatores. ff. de cenſi. forma. §. ſi verò qs. ſicut ergo decima rõne terræ culturæ daſ il li. ſ. eccleſię, vbi terra eſt, & vbi cultura exercetur: ſic & hæc portio: ergo in realib. non eſt quærendum de perſona, ſed de re. ad hoc j̃. de deci. tua nobis. §. j. ver. & cum in cunctis. ff. ad Treb. l. j. §. ſi hęres. ff. de iud. fideicommiſſum. §. j. ergo non debet alii dare præter dñi voluntatem. s̃. de iureiu. eã te. j̃. de deci. tua nobis. §. j. ver. & cum de cunctis. & iunge quod not. j̃. de deci. §. cui danda ſit. & j̃. tit. j. §. quis intelligatur. patet igitur, ꝙ vna nõ impedit reliquam. ar. ff. de pact. ſi vnus. §. & in ſumma. ver. ante oĩa. ſi. n. vnus & idẽ duas quartas deducit de iure canonico, quamuis inter dominos legũ ſit diſſenſio: ſicut no. de teſt. §. qualiter infirmetur ſub §. item ꝑ querelã. ver. nunquid põt qs deducere duas quartas. & ſeq. multo fortius diuerſi.

De Parochiis & alie. parochianis Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Parochia quid ſit*
2 *Ius parochiale in quibus conſiſtat.*
3 *Oblationum tres ſunt ſpecies.*
4 *Offerre an quis teneatur de neceſſitate;*
5 *Prælatus an debeat recipere quemlibet parochianum;*
6 *Parochianus an poſſit eligere confeſſorem. Et parochianus quis intelligatur.* 7.
8 *Fines parochiarum an poſſint præſcribi.*

PRælibauimus de quodam iure parochiali. ſ. iure funerandi: videamus ergo de parochiis. & no. ꝙ tit. iſte poni. ur inter tit. de ſepul. & tit. de decim. quia quilibet ipſorum ad eum pertinet. ſic s̃. de pecu. q poſitus fuit inter tit. de don. & de teſt. eadem ratione igitur diſcutiamus. Quid ſit parochia, In quibus conſiſtit ius parochiale, Vtrum prælatus debeat recipere quemlibet parochianum, Vtrum parochianus, poſsit eligere confeſſorem, Quis intelligatur parochianus, Et an fines parochiarum præſcribi poſsint.

1 a **Quid ſit parochia.** †Locus, in quo degit ppłs alicui eccleſiæ deputatus, certis finib. limitatus, & accipitur hic parochia, quatenus ſpirituale ius eccl. ſe extẽdit, & in vna determinatione plures baptiſmales eſſe nõ põt. 16. q. j. plures baptiſmales imò diuini debẽt, & limitatio à Dionyſio initiũ habuit. 13. q. j. c. j. s̃. de his q̃ ſi. à præl. ſine conſenſu ca. poſtoralis. ſed & qñq; dr parochia totus epatus: vt no. j̃. eod. §. prox. ſub §. hic tñ. verſi. quid ergo, ſi epiſcopus.

2 **In quibus conſiſtit** †Ius parochiale? In cura animarũ parochianorum: de quib. parochialis ſacerdos corã Deo tenetur reddere rationẽ, ſi culpa ſua perierint. s̃. de off. archi. c.1. & ca. ad hoc. 16. q. j. placuit. & de of. archipr. c.2. & 3. & ſic in onere & honore & commo. & vide ſuper hoc s̃. in ſumma, de ſacra. nõ ite. quia in col. ſacrorum conſiſtit. vt patet in his quæ no. s̃. tit. 1. ſub §. vetus. & §. vtrum. verſi. parochialis. Item conſiſtit in decimis primitiis. j̃. eod. tit. c.1. mortuariis. s̃. de teſt. requiſiſti. In cœmiterio & iure ſepulturæ, vt patet in his quæ no. s̃. tit. proxim. §. & apud quam eccle. in pœnitentiis audiendis. j̃. de pœni. omnis. de pœn. diſt. 6. placuit. & j̃. titu. 1. ſub §. quarto. In prouẽ tib. qualitercunque prouenientib. s̃. de his quæ fiu. à præl. ſi. con. ca. c. paſto. ergo conſiſtit. In oblationib. vnde parochiani ſingulis dieb. Dñicis & feſtiuis debent ad propriam eccl. conuenire: vt j̃. eo. dñicis. Hæ autem ſunt feſtiuitates: Paſcha, Natalis Dñi, Epiphaniã, Aſceſio, Pentecoſtes, Natiuitas ſancti Ioã. Bapt. & aliæ fortè, de quib. habes s̃. de fer. c. fi. & ſi qui dies maximis in feſtiuitatibus hñr. alijs vero diebus vr̃, ꝙ poſsint miſſam ex cauſa audire vbi voluerint, vt a cõtrario ſenſu. j̃. eo. vt dñicis. & ad idem de conſe. diſt. j.

3 ſi quis extra. Hic tñ ſciẽdum, †ꝙ oblationum tres ſpecies ſunt. Prima eſt alicuius rei, donatio Deo vel eccleſię inter viuos põte facta. Scđa eſt alicuius rei donatio, Deo vel eccl. cã mortis facta, q̃ ad inſtar & exẽplũ legatorũ hodie redacta eſt, vt idẽ iuris ſit vtriſq;. Inſti. de dona. §. 2. ſm Hugo. hoc nihil aliud vr̃, q̃ mortuarium ſiue legatũ vel relictum, pro anima. de qb. habes s̃. de teſta. officij. & c. requiſiſti. s̃. de reb. eccle. non alie. c. fi. s̃. de offi. ord. conquerẽte. §. j. Tertia eſt. quotidiana & vſualis, quam faciũt fideles ad altare, vel manum ſacerdotis, & hęc presbytẽro parochiali ſoluẽda eſt qui & pro populo orare debet. vel ſi alij eccleſiæ offerant̃, prælato eccleſię dandę ſunt. 10. q. j. quia ſacerdotes. & c. ſanctorũ. & c. hanc cõſue. 16. q. j. doctos. nam oẽs prouẽtus parochię in vſu miniſterio rum cedere debent. s̃. de his q̃ ſi. à præla. ſine conſen. ca. c. paſtoralis. Quid ergo, ſi Eps celebrat in cathedrali, vel alia eccleſia parochiali, cuius erũt oblatio-

b nes, b q̃ ad manus ipſius peruenięt? Et quidem de iurr cõi ſuæ ſunt, qa ſibi offerunt̃, & à ꝓprio parochiano. nã tota ſua diœce. parochia intelligit̃: vt patet j̃. de rapt. c.1. j̃. eo. ſuper eo. 16. q. 3. licet in regulis. & s̃ de offi. archipresby. c.2. §. pe. & not. s̃. tit. j. §. vetus. & §. à quib. ſub §. hinc aũt. ergo ſuæ ſunt. nam & oĩa ſub eius diſpõne & diſpenſatione cõſiſtunt. 10. q.1. regenda. & c. prece. & §. fi. 16. q.1. ſtatuimus. 32. diſtin. præterhæc. ſi tñ de conſue. coatraria apuaret, ſequẽda erit, dum tñ ſuã canoniam percipiat de oĩbus. ſm ea quæ no. s̃. ti. j. ſub §. vetus. §. & de quib. & §. & quota. ver. ſed nunquid eadem rõne. aliàs ipſas oblationes ſuas faciet,

ciet, niſi fortè in vno loco nimiâ morã traheret, & ni mis frequẽter celebraret. ar. ĩ. de decĩ. ſuggeſtũ. & de ver. ſig. qd per nouale viſitãdo igit ipſas hẽbit. & idẽ dico in archiepo prouinciã viſitãte. ar. 9. q. 3 c. 1. & 2. nimis aut. quod ſ. poſſet oculos iudiciũ claudere: vel per quod ſubditi grauarent, nec ipſe, nec ſui, qualiter cunq; offeratur, recipere dẽt. ſic intellige in auth. d. n. ne cenſi. Romana. §. fi. q̃ tota ad hãc materiã facit. Quid ſi qs debeat hẽre tertiã partẽ oblationũ alicui⁹ eccleſiæ, nunqd de decimis, primitiis, & his q̃ in cumi nili. i. plenè quæ deportantur per eccleſiam, ponunt̃ vel mittuntur ad eccl. vel domum ſacerdotis, intuitu tñ eccleſiæ vel mortuorum, & de his quæ & cã quę ſtus habentur, exiget tertiã partẽ portionarius vtiq; vt ĩ. de verb. ſign. cum inter. §. j. Et nunquid de ſeptimis viceſimis, & anniuerſariis: ita vr̃. vt eo. c. §. fi. ſed contra. ĩ. de verb. ſig. ex parte. 1. Solutio: eſt portionarius oblationum, & ſic omnia cõicat, vt in prima cõcordantia. & ar. ff. loc. & conduc. ſi merces. §. apparet aut mortuorũ. & ſic nõ cõicat. vt in contrario. ſic ergo hęc omnia nomine oblationie, non mortuarij cõtinentur. hæc nõ placet, quia eps̃ portionarius eſt omnium, vt̃ apparet in his quæ no. s̃. ti. j. ſub §. vetus. §. & de quib. & tñ de his nihil percipit, vt s̃. de teſt. c. fi. dic ergo, ꝙ de certa ſumma relicta pro anniuerſariis, vel ſimilib. faciendis nihil deducitur, niſi in fraudem fieret. vt in prox. alle. ca. & alio. ĩ. de verb. ſig. ex parte. 2. in fi. ſed de oblatis in miſsis quæ celebrantur pro ſeptimis, &c. eſt portio deducenda. & ſic intellige ĩ. de verb. ſign. cum inter vos. §. fi. vnde ſic eſt ibi litera exponenda. at capellani prædictæ capellæ, dicentes primitias & decimas, vel ea quæ offeruntur pro miſsis mortuorum ſacerdotib, & quæ repentè offeruntur in
4 miſsis quæ celebrantur pro ſeptimis, &c. †Sed nunq̃d tenetur quis de neceſsitate offerre, & quidem inter viuos, vel ca mortis, non cogitur quis offerre ab initio, ẽt obtentu indulgẽtię vel remiſsionis, de quo no. ĩ. de pęn. ſub rub. de remiſsionib. nã hæc vota ab initio gratuita ſunt. vnde & facta in dubio benignius ſunt exigenda. ĩ. de cenſi. ex parte. nõ tñ pñt ex pœnitentia reuocari. s̃. de don. cum dilectus. & no. s̃. de do. §. qualiter reuocetur imò cogendi ſunt abſoluere eas hi qui eas fecerunt, vel hæredes eorum, ex quo perfectæ ſunt, alioquin non ſoluentes maxime oblationes defunctorum, ſacrilegi iudicantur. 12. q. 2. nulli. & homicidæ. 12. q. 2. qui abſtulerit. & egentiũ necatores, & infideles: vnde & excõicandi ſunt. 13. q. 2. qui oblationes. & duob. c. ſeq. In tertia vero ſpecie, quæ ſ. quotidie fit admiſſam in eccleſia, dixit Hugo, ꝙ qlibet cogi põt per excõicationem de conſe. diſt. j. omnis Chriſtianus. 16. q. j. ſtatuimus. 32. diſt. præter hęc. Alij contra, & intelligunt illud c. oĩs. Chriſtianus de oblatione interiori, vel bonorum operum. duo vero ſequentia c. c. intelligunt de primis duab. ſpecieb. obtationũ ſ. inter viuos, vel cã mortis factarum, inter quos eſt Rayn. Tu dicas, ꝙ in præcipuis feſtiuitatib. tenetur quis offerre, & cogi põt, maximè cum ſit quaſi generalis conſuetudo hæc vbiquæ terrarum ad hoc ĩ. eo. ver. vel niſi rõne conſuetudinis. & hoc eſt quod dicit c. de conſe. diſt. j. ſi quis etiam extra parochias. & hoc dicit dictũ c. oĩs Chriſtianus. procurat ad miſſarũ ſolennia aliquid Deo offerre. & ducere ad memoriam, quod dñs per Moyſen dixit, Nõ apparebis in conſpectu meo vacuus. Notandum. n. ꝙ dicit miſſarũ ſolennia. q. d. de ſolẽnib. feſtiuitatib. locorum, in quib. tenetur quis totã miſſam audire, ſicut dieb. Dominicis diſt. j. miſſas. & idem in aliis feſtiuis. arg. ĩ. eod. c. 2. & tunc tenetur offerre aliquid corporale: nec. n. de oblatione interiori, vel bonorũ operũ tm̃ intelligi põt, quia ad illam tenetur quilibet, & ſine miſſarum ſolẽniis. In aliis autẽ dieb. non tenet̃ quis, niſi ad oblationes à mortuis relictas, fortè pro ſeptimis viceſimis anniuerſariis, ad quarum ſolutionem enentur etiam Iudæi, ſi ad ipſos peruenerint poſſeſsiones, quæ à defunctis pro his fuerãt obligatę. ſic intellige ĩ. de vſu. quãto. ad fi. ſicut tenentur decimas ſoluere: vt ibi. & ĩ. de dec. de terris. Vel niſi rõne cõſuetudinis. vnde ſi parochianus, qui conſueuerat offerre, cõtinuè vendidit domum ſuam Iudęo. cogitur ſeruare conſuetudinem, ne eccleſia detrimentum patiatur: & ſic etiam vr̃ loqui ĩ. de vſur. quãto: ad fi. & ĩ. de exc. prę. l. nimis praua. ante fi. ver ab eis. & de hortorum fructib. ſed melius eſt. vt ipſam intelligas ſm qđ prox. no. Chriſtianus tñ cogi põt ad laudabilem conſuetudinẽ obſeruandam. ſicut traditur ĩ. de ſimo. ad Apoſtolicã. ergo in dieb. ſolẽnib. de quib. no s̃. eo. §. ver. in obligationib. & ſeq. qa hęc eſt cõſuetudo generalis inter Chriſtianos: vt no. s̃. e. ver. tu dicas, ꝙ obſeruanda eſt. ar. s̃. de ele. cũ eccleſiã Vulterana. & iũge quod not. s̃. de cõſue. §. de virtute. ver. generaliſsimam. ideo ſtatutum eſt, ꝙ illis dieb. nõ recipiat aliquis ſacerdos parochianum extraneum: ne ſ. parochia propria grauetur. tñ illis dieb. teneatur offerre hoc vr̃ conſiderari. ĩ. e. ut Dominicis. & ſic etiam pũt intelligi ĩ. de uſur. quanto. ad fi. In his ẽt oĩb. caſib. intelligi pñt illa duo c. 16. q. j. ſtatuimus. 32. dilt. pręter hęc. uel niſi ſacerdos ita pauper ſit, ꝙ non habeat unde uiuat, ſi oblationes deficiant: & in hoc oẽs conueniunt, ꝙ in tali caſu poſsit ſacerdos diuina officia ſubtrahere, uiſi parochiani offerant, uel ipſum ſuſtẽtent. ar. ĩ. eccle. ædi. ad audientiam. j. & iu his quę no. ĩ. de magi. §. vtrum. uer. dico. ſi magiſter. & ſeq. quia non cogitur ꝓpriis ſtipendiis militare. ĩ. de ſimo. cum ſit Romana. 13. q. j. §. j. & no. in ſimili materia. ĩ. de ſimo. §. qualiter cõmittatur. uer. in caſib. & uer. ſunt hæc in ar: Quod tu tamen intelligas eſſe uerum, niſi & tanta inopia laborent parochiani, ꝙ ei ſufficienter prouidere poſsint in quo caſu manib. quęrat uictum 91. diſt. clericus uictum. ne parochianis oneroſus exiſtat ĩ. de cenſi. cũ Apoſtolus. potius tñ crederem, ꝙ in tali caſu debeat eps̃, ad quem ſpectat generali ordinatio totius diœc. prouidere. 12. q. j. eccleſiaſticarum. & c. pręcipimus. s̃. de off. or. inter cętera. & no. s̃. eod. uer. quid ergo. ſi eps̃ celebrat. & s̃. de ptę. b. §. & qualiter. ſub §. illud in ſumma. & iunge quod no. ĩ. tit. j. ſub §. 11. & ĩ. de ecc. ędi. §. ex quib. cauſis. uer. ſed & ſi nimis. & ſeq. epi tñ noſtri temporis, quib. propriũ ſufficit ꝓ maiori parte farcire marſupium, non curant pro maiori parte quis clericorum prę paupertate nimia quęrat victũ hoſtiatim, nel clamitet in platea. contra c. 93. diſtin. diaconi, ibi, mendicat infœlix in plateis clerus. &c. & ibi ſolus eps̃ incumbat donis, &c. Sunt tñ quædam pſonę, à quib. eccleſia oblationem non recipit in deteſtationẽ & odium criminis. Primò, ſi ſint diſſidentes, & diſcordantes adinuicem, & ſe odio hñtes, notoriè intelligas, nõ pñt ad concordiam reuocari. Secũ dò, ſi oblationes pauperum auferunt, probãtur hæc duo 90. diſt. oblationes. & per totum. Tertiò, ſi ſit raptor obſtinatus inobediens. ĩ. de rap. ſuper eo. Quartò, ſi ſit uſurarius manifeſtus. ĩ. de uſu. quia in omnibus. Quintò, ſi ſit meretrix publica. unde in Deutero. Noc accipies mercedem proſtibuli. & Eſaias: Nõ accipias mercedem meretricis. ad hoc in auth. ſceni cas mulieres. col. 5. & iunge quod no. de deci. §. de q-
bus.

c Posit eligere cõfessiorem.] Adde ca. omnis vtriusq; sexus.de pę. & remi. & ibi doc.& in cle. dudum & ibi Doc. de sepul.

d Dr autẽ parochianus.] Adde q̃ oẽs de diœcesi pñt dici parochiani ep̃i, vt in c. parochianos. de sepult. ca. parochianos.de sen.excõi.c. excõicamus. de hæret.c. nos inter.de purga.cano. gl.in ca.2.de pę. & remiſſ.lib.6. Cardi. Zab.in c.ad aures. de pœnis.

e Fines parochiarũ.] Adde gl.in ca.iudicante.de præſcr.

bus.Sextò.ſi quis immunitatem eccleſiæ violauerit, nec emendare velit.17.q.4.minor.Septimò,ſi ſit hæreticus credens, vel receptator, & pp hoc denunciatus excõicatus, quod de quolibet excõicato publico exaudiendum eſt.ĩ.de hære.excõicamus. j.§.credẽtes.& §.ſanè clerici.& ſi qui ſimiles inueniantur. ſed presbyteri noſtri temporis vix diſcernunt.

5 **Vtrum prẹlatus† debeat recipere quemlibet parochianum?** Et quidem non debet quis parochianum alienum amittere, niſi de licentia prælati ſui, nec ad ordines, neque ad ſepulturas: vt not.s̃.eo. tit.j.§.& apud quam eccl.& probat. ĩ.eod.nullus. ĩ. de pœni.omnis. nec ab eis recipere decimas. ĩ.titu.j.tua nobis.§.pen.& de pœn.diſt.6.placuit.aliàs ponunt p̃lati falcem in meſſem alienam, quod faciendum non eſt.s̃.de elect.venerabilem.rñ.j.nec videlicet abſolutio vel legatio a non ſuo iudice facta.s̃.de conſue.ad audientiam.niſi ſm quod no. ĩ. de pœni.§. cui confitendum ſit. & s̃.eodem.§.proxi.

6 **Vtrum parochianus† poſsit**
c **eligere confeſſorem?** c Non ideo conſulo cuilibet, q̃ habeat literas à prælato ſuo, q̃ poſsit ſibi eligere cõfeſſorem proprium. aliàs non poteſt, niſi ex ſpeciali priuilegio, quod hodie ep̃is & ſuperiorib. & exẽptis omnibus conceditur. ĩ.de pœni.c.vlt.quia nullus clericus põt conſentire in iudicem non ſuum, niſi conſenſus prælati interueniat.s̃.de for.comp.ſignificaſti. nec obſtat s̃.de reſc.ad hoc de argum.ca.antep.vt apparet in his que not. ĩ.ne cleri.vel monachi.§.q̃ ſunt miſſa clericis.ver.ſic & multò magis.& ſeq. & de hoc plenius nota. ĩ. de pœni.§. cui confitendum ſit.ſub §. cui Patriarcha.§.breuiter dicas & ſequen.

7 **Quis intelligatur† parochia-**
d **nus?** Dr autem quis parochianus d rõne domicilij: vnde ſi quis transfert domicilium, parochianus erit illius eccleſiæ, ad quam transfertur. ĩ.e.c.vlt. & ĩ.tit. prox.ad Apoſtolicæ.13.q.j.per totum: hoc ſi trãsfert ſe ex toto, alia ſola poſſeſsio domus conſtituit domiciliũ.ff.ad munic.libertus.§. ſola. Sed & ſi in diuerſis locis æqualiter degit, vtriuſque eccleſię parochianus intelligitur.arg.ff.ad municip.aſſumptio.§.pen. Viator verò cuiuslibet eccleſiæ, ad quam venit parochianus, intelligtur.ar.ff.de iud.hæres abſens. Sed & vxor parochiana eſt illius ecc.cuius maritus.ff.ad muni. ſi lij.& l.vlt.§.idẽ rñ.mulierem. Hoc quantum ad perſonalia: ſed quãtum ad realia, ſecus. C.de mulie.in quo lo.mu.ſex congru.& hono.agno.l.j.lib.10. ſuper quo vide quod no.s̃.tit.j.ſub §.vetus.§.ſi.ver.quid ergo, ſi parochianus.& s̃.de fo.comp.C.qui.ex cau. Ergo ſi qs hñs perſonatum, vel eccleſiam parochialem, aliud ſimile beneficiũ accipiat, vr̃ omnino translatus. s̃.de p̃ ben.de multa.ad ſi.ſecus fortè in ſimplicib.beneficiis ar.s̃.de teſt.relatum, ad ſi. ĩ.de relig.do.c.vlt.ad fin.s̃. de præb.cũ iamdudum.ſed contra.s̃.de conceſ.præb. literas.s̃.de renun.admonet.& de cle.per c.vlt. quod dic vt no.s̃.de præb.§.ſi.ſub §.ſed & Goff.ver.nũquid peccat clericus.& ſeq. Quid de ſcholaribus? Dic q̃ ſi de licentia prælatorum cã ſtudiorum aliquò accedãt parochiani erunt ep̃i, ad cuius eccleſiam deſcendunt dum ibi erunt.ar.ff.de iud.ſi longius.§.j.& l.hæres abſens.s̃.de cle.non reſi.relatum. nec contra tales procedendum eſt. nam ſi capiantur, reſtituuntur.s̃.de of. deleg.conſultationib.& de proc. dilectus.ff. ex quib. cau.ma. necnon.rñ.j.vr̃ tñ, q̃ ſcholares non ſint de foro ep̃i, ad cuius ciuitatẽ tranſeunt cã ſtudendi, quouſque ibi moram traxerint per 10.annos. C.de incol.l. 2.lib.10.ſed nõ puto, q̃ illi legi ſit locus in foro eccleſiaſtico: quia & ſi per 30.annos ibi ſtaret clericus ſcholaris, ſine licentia non efficeretur de foro alterius: vt patet in his quę no.s̃.de p̃b.§.fi. ſub §. ſed & ſm Goff. ver.& nunquid peccat clericus.& ſeq. ſi vero cum licẽtia, ſtatim eſt de iuriſd.alterius: & ſi non perpetua, tñ tpali.arg.s̃.de fo.comp.ſignificaſti. alioquin ſequeretur, q̃ ſcholaris ibi moraretur in peccato mortali, cũ quolibet anno neceſſe habeat confiteri proprio ſacerdoti. ĩ.de pœni.oĩs. vnde puto, q̃ ſm ius canonicum, quam citò quis tranſit cã ſtudendi, cum prælati licẽtia ſit de foro ep̃i, ad quem tranſit: ex quo conduxit hoſpitium, & explicando ſarcinulas ſuas, & ſe. in ipſo accedit ad hoc.ff. ex quib.cau.ma. in integ.reſti. ab hoſtib.§.ſi. ſic & ſi quis ad aliam parochiam tranſeat, & ibi domicilium ſuum conſtituas, intelligas animo remanendi, ſtatim fit parochianus alterius: vt no.s̃.eo. §.rñ.j. ergo & talis ſcholaris ſtatutis & ſententiis ep̃i, ad quem tranſit, ligatur. cum ſuæ iuriſd. ſit factus. ĩ. de ſen.excõ.à nobis. ĩ.8.diſt.quæ cõtra mores.12.diſt. illa.ff.de acc.l.ſi.ff.ad munic.l.in colaj. nõ tñ ipſum ſine ſpeciali licentia poterit ordinare. s̃.de off.archi. ſignificaſti. & ſic fallit hic regula illa, quam habes ĩ.e. nullus rõ hæc eſt, quia ſi non recepit, nec ſibi alij parantur præiudicium: & voluntatis eſt ipſos recipere: nec hoc debet facere contra voluntatem antiqui & proprij prælati. s̃.de æta.& qual.quæris. s̃.de temp. ordi. ad aures. quod tñ intelligas ſm ea, quę no s̃. de ætat. & qual.§.ordo.ver.circa hoc quæritur.& ſeq. ſed iudicium redditur in inuitum.ff.de verb.obli. interſtipulantem.§.j.de hoc etiam no. s̃.de for.comp.§. quibus ex cau.ver.ſed & curſu temporis.& ſeq.

8 **Et an fines† parochiarum e præſcribi poſ-**
c **ſint?** Non, nec quæ finibus adhęrent.ff.de rei ven.quæ religioſis.ff.de contrah: empt. in modicis. ĩ.e. ſuper eod.16.q.j.quicunque.& ca. licet in regulis. ĩ.ti.j.cum ſint homines. in fi. hoc in maiorib.& minorib.ar. s̃.de præben.maioribus quia eccleſię limitatę ſunt authoritate Dionyſii. s̃.de his quę fi.a præl. ſine con.ca.paſtoralis. aliqui tñ hoc intelligunt de maioribus parochiis. i.de ep̃atibus tantũ. Et habet hoc locum, ſi limites probari pñt: ĩ. eod. ſuper eod. ſecus, ſi perturbati fuerint, & incerti. s̃. de prob. ex literis. & iunge ea quæ no. ĩ. de relig. do. §. cui ſubeſt. & s̃.de proba.§.& qualiter.ver.9. Qualiter autẽ diuidi debeat parochia, inter conuerſum ex Donatiſtis, cum parte parochianorum, & catholicum, quem inuenit ſubrogatum. vide ĩ.eo.c.1.de quo non multũ curandum eſt: ſed tñ difficilis eſt litera, & expone amb æ, id eſt, amborum partes. & ſic facilior apparebit.

De Decimis & Primitiis. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Decima quid ſit. Et quare dicatur decima.* 2.
3 *Species decimæ quot ſint.*
4 *Decima cui danda ſit. Et de quibus rebus.* 5. *à quibus.* 6. *qualiter.* 8. *& quare.* 9.
7 *Leproſi an teneantur dare decimas.*

10 *Decimæ qualiter diuiduntur; & an possunt præscribi.* 11.
12 *Decima an sit soluenda de illicitè acquisitis.*
13 *Laicus an possit sine peccato decimas percipere.*
14 *Clerici habentes sufficiens patrimonium, vel alios reditus, an licitè recipiant decimas.*
15 *Consuetudo an excusetur à præstatione decimarum.*
16 *Consuetudo est tantæ authoritatis, quod clericos ad continẽtiam adstringit.*

SCripsimus de parochiis & alienis parochianis: sed quia capitib. parochiarum, hoc est, ecclesijs decimæ & primitię solui debent viden
a dum est, Quid sit decima, [a] Quare dicat decima, Quot sint eius species, Cui danda sit, De quib. rebus A quibus, Et qualiter, Et quare Quomodo decima diuidatur, Et vtrum præscribi possit.

1 **Quid sit decima.** †Omnium bonorum mobiliũ licitè quæsitorum pars decima Deo data, constitutione diuina debita: vt colligitur ℑ. c. j. & c. parochianos. & c. non est, & tua. & ℑ. & tua nobis. §. verum. & cum non sit in homine. Deus. n. qui dignatus est totam dare decimam, datã dignatur recipere nõ sibi, sed nobis. i. dãtib. sine dubio profutura, ſm Hug. 16. qõ. j. decimæ.

2 **Quare dicatur decima?** †Quia decima pars dari debet, non vndecima. Ideo etiam decimæ certo quotitatis nomine. i. partis decimæ determinatæ. ℑ. eo. c. 1. at verò. nam & nomina debent esse conuenièntia reb. s̃. de præb. cum ſm Apostolum. & Insti. de do. §. est & aliud. & est contra quosdam Theologos, qui dicunt, quod non refert quota pars detur, sed quanta. quod dic, vt no. ℑ. eo. sub §. septimo.

3 b **Quot sint eius † species.** [b] Duæ, i. persona les, vt quæ debentur ex negotiationes, vel artificio, seu scientia, vel militia, seu venatione. Item prædiales, s. quæ proueniunt ex ipsis prædiis: vt vinum, bladũ fructus arborum. s̃. tit. j. c. fi. ℑ. eo. ad Apostolicæ. & c. pastoralis. De quibusdam autem dubitatur. vtrũ sint personales vel prædiales: vt de agnis & fœtib. aliorũ animalium, quæ in pascuis gregatim pascuntur: qdã hoc, quidam illud: sed dici põt, ꝙ sunt mixtę, cũ partim à prædiis proueniant: quia inde viuunt animalia de quib. proueniunt: arg. ℑ. eo commissum. ff. de feruĩ. præd. pecoris pascendi. C. de verb. sig. l. 2. & hac rõne videntur prædiales. nam & boues de eo fundo intelliguntur, in quo laborant: non in quo morantur. ff. de fun. instr. leg. cum quidam. & arbor illius soli censetur, in quo viuit, & in quo radices habet: nõ illius, in quo vĩ consistere. ff. arb. fur. cæsa. si plures. §. si radicib. partim a personis. i. a custodia personarum: quæ si deficiat, lupus inuadit. ℑ. de reg. iur. c. pen. & accedit ff. de leg. 3. auib. cum l. preced. & 4. se. & hac rõne videntur personales. nam & is qui natus est ex mancipiis vrbanis, & missus est ad villam, nutriendus inter vrbana, non inter rustica mancipia nnmeratur. ff. de verb. sign. is qui natus. ideoq; dici debet, ꝙ tales decimæ missæ sint: quia iusta rõne petitio. hęredi. inter missas actio. connumeratur. C. de petiti. hæredi. l. hę reditatis petitio.

4 **Cui danda sit personalis?** Danda est ecclesiæ parochialis, seu baptismali de iure cõi. i. illi in qua dantes diuina audiunt, & recipiunt sacra. 16. q. j. q. 13. q. j. §. j. prędialis vero ecclesiæ. infra cuius parochiam situm est prędium. s̃. tit. j. c. fi. ℑ. eo. qm̃. 16. q. j. si laicus. 13. q. j. §. j. ni si aliud obtineat de consue. ℑ. ca. j. & 2. & c. commissum. & c. cum sint homines. & c. ad Apostolicæ. & c. in ali quib. vel nisi prescriptæ sint, vt inferius apparebit. §. & vtrum prescribi. sic est & in tributis, quæ soluenda sunt illi ciuitati, intra cuius territoriũ sita sunt prędia. ff. de publ. & vec. Imperatores. & de cens. forma. §. si vires. & no. s̃. t. j. §. quis intelligat paro chianus. Sed mistę cui sunt soluendę? Si apparet consue. seruanda est: vt s̃. si non apparet, & paciscuntur continuè in prędiis propriæ parochię. ipsi dandę sunt. aliàs vĩ ꝙ diuidi debeãt inter eccl. vbi pascuntur, & ꝓpriam. ar. ff. de leg. 3. qui saltum. s̃. de test. relatum. §. vlti. & hoc minus æquum, q̃ iustum est. si. n. decima pręcipuè dãda sit ꝓp sacra. ℑ. eo. c. 2. & c. tua nobis. §. verum ad. & non debet cõqueri ecclesia, intra cuius parochiã pascantur, si rõne sacrorum quę ꝓstat pastoribus, cum ipsa corpora suę parochiæ sint, vult hĩe medietatem, vt quædam societas inter ecclesias cõtracta videatur. vt s. vna ꝓp corpora, & altera ꝓp prædia. imò etiam plus vĩ attendenda persona, cum gratia sua natura res cõparauerit. ff. de vsu. in pecudum. & de redhibi. act. iustissimè, simile Inst. ꝓ soc. §. nam & ita. ff. ꝓ socio. si non fuerit. & sic media via quodammodo eligetur. s̃. de off. cust.

a Quid sit decima.] Martinus ita definit, & breuius, in Summa. hoc titul. Decima est omniũ bonorum iustè acquisitorũ talis pars Deo debita. de quo in c. tua. 2. de decimis. Quidam tñ dicunt, ꝙ licet dare decimam sit præceptum, non tñ præceptum est tñ dare nec minus. Sed qd de illis, qui non soluunt decimam de vineis. & quibusdã aliis prædtis, sed necessarium, vel aliam aliquotã maiorem decimam. Quid ẽt de illis, q̃ de oliuis, vel nucib. vel quibusdã aliis terræ fructib. nihil soluũt pro decima? Nunquid per consuetudinem excusantur, cum talis cõsuetudo videatur esse contraria iuri diuino? Rñdeo, Credo ꝙ talis consuetudo non excusat in prædictis casibus. Si tñ compositio authoritate epi, vel ecclesiæ, cuius interest, decimas huiusmodi solui, facta est cum illis, q̃ debent decimas de minori parte soluẽda, quia minus soluunt q̃ decimũ, nõ possunt authoritate propria illi, qui fecerunt compositionem, aut sine contradictio ne sustinuerunt, huiusmodi compositionem, vel successorũ eorum aliquid plus solito exigere, de rebus, de quibus non consueuerunt decimæ solui de nouo exigere, neq; dñi prædiorum vltra solitum tenentur aliquid soluere, nisi ecclesia ad inopiam redigatur, vel nisi authoritate Papę hoc fiat ex certa scientia reuocãtis compositionem prævictam, vel consuetudinem. Veruntñ sola consuetudo non liberat debitorem decimarum, in prædicto casu, vel in prædictis casib. Sed compositio, vel remissio, vel quitatio facta ab ecclesia expressè, vel tacitè, vel præsumptiuè: & ex hoc quod per tñ tps pacificè sustinuit, ꝙ parũ, aut nihil pro decima, aut minus, q̃ decima solueretur. Sed qũo potest ecclesia aliqua absolucre tacitè, vel expressè à legitima præstatione decimarum, cum debeantur de iure diuino. Et qũo Papa priuilegium alicui de decimis non soluendis daret? Dicendũ est, ꝙ ecclesia non põt aliquem absoluere, vel alicui remittere ius soluendi decimas: ad quod ſp tenent dñi prædiorum. Sed benè põt absoluere, vel remittère Papa actum præstandi, vel ipsam præstationem. Similiter dicendum est, ꝙ Papa nõ dat priuilegium (nec. n. dare posset) nõ soluendi decimas. nisi prædicto modo, sed dat ius sibi licentiam administrandi fructus decimarum in vsus pauperum, vel retinendi sibi necessaria ex eis. quod põt facere non solum de decimis, quas de iure cõi debent etiam monachi, sed etiam de illis quas debẽt alij, aliis ecclesiis parochialib. dare, vt 16. q. 1. c. 1. Vel dic ꝙ papa sub iis, quæ pertinent ad articulos fidei, vel ad Decalogum, potest dispensare, & priuilegium quibusdam concedere, non tñ canonem generalem contrarium statuere, vt non soluantur. Notauit tñ Alanus extra eod. tit. c. a nobis. vbi de hoc, ꝙ licet Papa possit concedere alicui laico, quod non solueret, vel ꝙ reciperet ab alio, non tñ omnib. Ioẽs hoc concedere posset, nisi ex cã fortè ad tempus, sicut dĩ hoc Gallis cõcessum fuisse. vt d. c. a nobis. in gl. euentũ. Deus enim qui dignatus est totũ dare, dignatus est decimarum recipere partem, non sibi, sed clericis pro futuram, vt 16. qõ. j. decimæ. Decimæ autem debentur ex debito iuris diuini, & laici compelli ad solutionem earum, vt extra eodem. c. tua nos. vbi de hoc. & c. parochianos. & 32. dist. præter hoc. in fi. Martinus. Adde quare statuta plus quam octaua vel duodecima, vide per Zabarel. in rubr. eod. t. t. 2. quæst.

b Quot sint eius species] Adde gl. in § his itaq; 13. quæst. 2. Doct. in ca. eodem titulo.

c Pecorib.] Quod de decimis pecorũ ait Hostien. de medio crib. accipiendũ reſtè putat Mart. vbi ſ. Nec.n.meliora, nec deteriora, ſed mediocria dari debent, vt 10.q.2. cahocius porrectum. Indignum eſt.n. deteriora dari Deo, q̃ recipere dedignare tur homo: vt canoſi. vt 49.diſt.& cap. omnes decimę.16. qõ.7. Non incongruè ſubiici poterit quæſtio, qũo debeãt prædiales decimæ ſolui, & à quibus, ſi a colono partiario prędia teneãtur: hãc in hæc verba ſoluit Martinus vbi ſupra. Decimas prædiales tenetur dominus dare de parte ſua, & colonus de parte ſua, deductis expẽſis, cenſu, tributo, ceu parciarii ſolutione vt extrà, de deci. c. cũ homines. ca. tua nobis. In perſonalibus autẽ ſi ſurgant ex pecunia decimata, deducuntur expenſæ. Si vero de pecunia non decimata, tunc non deducuntur expenſæ, vt extra de deci. paſtoralis.

cuſto. c. 1. Alij diſt. vtrum paſcat quis animalia ſua in aliena parochia, tãquam aduena & extraneus, & tunc ꝓpriæ parochiæ ſoluet decimã an tanꝝ incola, quia nihil ſolurit pro paſcuo, & cõtinuè habet ea ibi. & tunc ſoluat extraneo: quia quo ad hoc, cẽſet parochianus: ſic no. Hugo 16. q. j. decimas a ppło. & facit ꝓ hoc: quia qñ ſoluit Paſqueriũ, extranea eccleſia de illo Paſquerio dẽt hr̃e decimã tutius vr̃ in vtroq; ꝙ Paſquerium deberet æſtimari. & adde quod no. ſ. e. §. quartodecimo. Ex his patet, quod eccleſię parochiali dãda eſt decima 16. q. j. ſtatuimus. & c decimis. nõ ergo eꝑo. ſed contra. ſ. e. qm̃. s̃. de ꝑſcr. c. de quarta. dicas ꝙ loquunt̃ de cõſuet. nec ob. ſ. eo. dudum. quia ibi petebat eꝑs eccleſias, & decimas ad eccleſias ipſas pertinẽres, ſic agit noie eccleſiæ parochialis ſibi ſubiectæ: cũ non ſit alius q̃ agat. s̃. de ſucc. ab inteſta. c. vlt. in fi. vel loquit̃ de dec. in parochia eꝑi poſitis, vel quo ad ſuã canonicam portionẽ: quod verius eſt: vt patet in his q̃ no. s̃. de præſcri. ſub rubr. de præſc. rer. immob. §. quæ exigantur. ſub §. quartum. verſi. vt tñ. & iunge quod no. s̃. de ſepul. ſub §. vetus. §. j. verſi. ſed nec iura Decretaliũ & ſe. & ſ. eo. ſub §. duodecimo

5 De quibus reb. †De blado & leguminib. tã maiorib. q̃ minimis, de paſcuis pẽſionib. domorũ, de ꝓuentibus molendinorũ, ẽt ad ventũ piſcariarũ, fictis ſiue cenſib. vel ſeruitiis, fœno, lana, apib. furnis, balneis, fullonicis, argentifodinis, lapicidinis metallinis, fructib. arborũ, pecorib. c ouis, ſeu hortis negotiatione, artificio, de ipſa malitia: & gñaliter de oĩ lucro licitè acqſito. ſ. e. ex multiplici. & 4. c. ſe. & c. ex parte canonicorũ. cũ 2. c. ſeq. 16. q. j. decimę. & q. 7. qcũq;. & c. oẽs decimæ. & ẽt de tpe. de cõſe. di. 5. quadrageſima. Et no. ꝙ de oĩb. fructib. ẽt ex diuerſis ſeminib. ꝓceptis ſiue ſimul, ſiue diuerſis tpib. decima ſolui dẽt, vt in illa ex parte canonicorũ, & cui ſoluit̃ de vno ſemine, & de alio eidẽ ſolui dẽt. nõ aliis: q̃a non dẽt vna & eadẽ eccleſia diuerſo iure cenſeri. igit̃ non erit poſſibile, vt vna eccleſia decimã bladi habeat, & altera decimam vini: ſicut quidam ſeruant de praua corruptela. ſ. eodem. commiſſum. & cap. cum in tua. ſ. de priuileg. quia circa. 12 quæſt. 2. quia cognouimus. & s̃. de off. archi. c. vlti. ad fin. ff. de vſuc. eum qui. & iunge quod no. ſ. ſub § decimo. Quod dixi, decimam dandam de licitè acquiſito, locum habet in oĩbus translatis in alterum, ita ꝙ repetitio non cõpetat. debent enim homines facere ſibi amico de Mammona iniquitatis, ideſt, etiam de malo acquiſito facere bonum. 14. qõ. 5. qui habetis. §. j. & ca. ſanè. & ſic meretrix de lucro ſuo tenetur dare decimam: quia licet turpiter faciat quod ſi meretrix, tamen non turpiter recepit, cum ſit meretrix. ff. de condict. obtur. cau. idem etiam. §. quoties. Eſt tamen arg. contra: q̃a vtilitas vitæ laqueis legum ipſas aſtringere noluit. C. de adult. quæ adulterium. ad fin. & quia rei turpis vel inhoneſtæ nulla eſt obligatio. ff. pro ſocio. cũ duobus §§. vlt. & l. ſeq. & quod autem. & l. nec prętermittendum. Dicas, ꝙ tenetur dare: ſed eccleſia non debet recipere, ne ipſius flagitium approbare videatur: quia nec eius oblatio recipitur ab eccleſia: vt nota. s̃. tit. j. §. in quibus. ſub §. hic tamen ſciendum. ver. quinto, ſi ſit meretrix. ſic ergo ſit inſolubile meretrici: q̃a ſoluere tenetur. nec poteſt ſoluere eccleſiæ, non quia non recipiet. alij non, quia nulli licitum eſt aliena cõcedere præter dñi voluntatem. ſ. eod. c. tua nobis. §. prætextu. s̃. de iureiur. eam te. hoc ad confuſionem eius dr̃: conſulo tñ, ꝙ faciat inde eleemoſynam: vt ſic Deus eam citius extrahat a peccato: quia ſicut aqua extinguit ignẽ, &c. ad hoc. n valet eleemoſyna à peccatore facta, & ad quædã alia. quod dic, vt no. de pœn. §. & an fictè pœnitenti. Si vero repetitio competit, vt in ſimonia, vſura, & ſimilibus non dabitur decima. s̃. de iureiur debitores. ſ. de ſimo. ad hoc. & cap. veniens. & de vſuris. quia in omnib. & iunge quod no ¶ ta. ſ. eo. ſub §. quæritur vtrum de illicitè acquiſitis. ver. hæc materia plenius expeditur.

6 A quibus? †A laicis. 16. q. 7. decima. quæ breuiter a quolibet, niſi ſpeciali priuilegio dñi Papæ exemptus ſit ſ. eod. c. tua nobis. & c. in aliquib. ad ſi. vbi dicit conſuet. approbandam, ſubaudi per Papam. nec obſt. ꝙ vſque ad effuſionem ſanguinis legem diuinam tueri tenetur. 25. q. j. ſunt quidam. quia non immutat conſtitutionem diuinam in totum: ſed quaſi pro beneficio aliquib. concedit. ſm T. Ciſtercien. hoſpitalariis, & templariis teneantur dare decimas de laborib. quos propriis manib. excolunt. de poſt. ante conciliũ acquiſitis: de his vero quæ poſt concilium eis collata ſunt, & emerunt pro monaſterio de nouo fundando, tenentur dare decimas. ſ. eo. nuper abbates, aliis autem religioſis hoc conceditur, ne noualibus, quæ propriis manibus excolunt hortis & nutrimentis animalium ſoluere decimas ſimiliter teneantur. ſ. eo. ex parte tua. j. & ſic hodie tenendum eſt de monachis nigris, & canonicis regularib. & aliis religioſis viuentib. in cõi, quicquid dicatur 16. q. j. decimas. & aliis iurib. antiquis. Scripſit tñ Ray. ꝙ tũc demũ monachi nigri debẽt ſoluere decimas, cũ populũ nõ habeãt: nã ſi habẽt, tũc recipiẽt tã perſonales, q̃ ꝑdiales. ſ. e. dilecti. & c. ſuggeſtũ. quod Goſ. reprobauit. & benè; quia & ſi populũ habeant, à quo dictas decimas exigere pñt, vt probatũ eſt: tñ nihilominus tenentur ſoluere decimas clericis ſecularibus, vel etiam aliis religioſis. ſi intrà limites parochiæ ſuæ prędia poſſideant: vt patet in his quæ no. s̃. §. cui danda. niſi priuilegio vel legitima præſt. ſint miniti. s̃. de præſc. veniens. ſ. e. ex parte. j. & c. à nobis. ergo dñe Goff. quare nõ dabũt decimas clerici clericis ſecularib, ſicut innuitis in ſumma vr̃a. nam ſumma eſt rõ quæ pro religioſis facit. ff. de reli. & ſum. funeſunt perſonæ. s̃. de dolo & contu. c. 2. ſ. de noui oper. nun. cum ex iniuncto. dic ergo de clericis ſecularib. vt no. ſ. e. ver. item clerici. & ſeq. Ceſſat etiam priuilegium conceſſum de non dandis decimis in caſibus. Primò ſi enormem læſionẽ inducat iuri parochiali. ſ. e. ſuggeſtũ. ſ. de verb. ſig. quid ꝓ nouale. Secũdò, ꝓp pactionẽ, ſeu amicabilem cõpoſitionẽ, ſ. e. ex multiplici. Tertiò, pp contrarium actũ præſcriptũ: puta qa priuilegiatus ſoluit p 30. an. ſ. de priu. ſi de terra. multo fortius ſi 40. ſ. de priu. accedẽtib. Quartò, ſi priuilegiatus ꝑdiũ alienũ cõducat. ſ. eo. dilecti. Quintò, ſi ꝑdiũ priuilegiatũ aliis locet. ſ. e. licet. Sexto, ſi ſnia ſe tat̃ cõtra ipſum, à qua non appellauit, ſine priuilegiũ oñderit, ſiue nõ. s̃. de ſen. & re iu. inter monaſteriũ. & ca. ſeq.

c.ſeq.& iũge quod no.ĩ.e.ſub §.3.ver.ſed opponitur.
7 & ver.hoc ẽt priuile.& ſeq. † Sed & leproſi tenentur dare decimas, præterq̃ de hortis,& de animaliũ nutrimentis.ĩ.de eccle.ædific.cùm dicat Apoſtolus:Hi aũt quibus conceditur, vt de laboribus decimas percipiant,& de noualib.quod minus eſt,ipſas percipere poſſunt.ĩ.e.ex parte.3.niſi per ſcr.quę odioſa eſt, acquiſitæ ſint decimæ.ĩ.e.cùm contingat.vel niſi laico cõceſſum ſit priuilegiũ.ĩ.eod.tua.& ĩ.in fi.qa tale odioſum eſt,cũ laicus decimã tenere nõ poſsit,& clericus qui ei concedit, vel decimã vel eccleſiã perpetuò detinendã,tanq̃ arbor inutilis ſuccidi debeat.ĩ.e.ad hoc,& c.q̃uis.& c.prohibemus.ſed ad tps ẽt laicis locari põt nõ ius decimarũ, ſed pceptio fructuũ. ĩ.ne prelati vic.ſu.querelã.s̃.loca.& con.veſtra.ſic vſufructuarius perceptionẽ fructuũ vendere põt, ſed non ipſum ius.ff. de iure dot.ſi vſufr. & de peri.& cõ. rei ven.neceſſario.§.vlt.& de hoc plenius no. ĩ.e. ſub §.3.quæritur,vtrum laicus.Tenetur aũt ſoluere decimas p̃diales is,ad quẽcunque peruenerit ipſum prædiũ,ẽtſi Iudæus ſit:quia res trãſit cum onere ſuo. ĩ.e. de terris. & c.cùm ſit.ad fin.ergo ab emptore exigenda eſt.ĩ.e.paſtoralis.Sed contrà.ff.de cõtrahen.emp. 8
l.vlt.dic qđ ibi alienator perſonaliter obligatus erat: ſecus,ſi realiter.ff.ad Treb.l.j.§.ſi hæres.Itẽ clerici de dote eccleſiæ decimas dare nõ debẽt:ſecus,de quaſi caſtrẽſi.ĩ.e.c.2.in prin. & §.j.16.q.j.quęſti ſunt. & c.ſi quis laicus. minores tñ maiorib. & ſic Leuitæ ſacerdotib.ĩ.e.c.j.quaſi.in prin. & maximè clerici cõiugati.s̃.de cle.coniu.diuerſis,& ſic ẽt intelligunt quidã. 16.q.j.ſi quis laicus.Sed & clerici cõiter viuentes,de cimas non tenenẽ ſoluere.16.q.j.decimas.à cõtrario ſenſu alij tenenẽ:ſed qđ ibi dicit,cõiter viuentes,ſub audiendũm eſt, maximè ſm Gof.quia nec alij tenentur dare e.ĩ.nouũ.qđ alij intelligunt de eccleſia, cui deſeruiunt. & certè mirũ eſſet,ſi clerici eſſent immunes,& relioſi tenerenẽ ſoluere,niſi per ſpãle.priui.eximerẽtur.Ego intelligo,ſicut no.s̃.e.verſ.itẽ clerici.ſ. qꝑ æquales nõ dent decimas æqualib.cùm ab ipſis nõ recipiant ſacra eccleſiaſtica. nec eis ſubſint,ſed ſuperioribus, quibus ſubſunt, tenentur ſoluere de patrimonialib.bonis,& aliis ex euentu licitè acquiſitis.& hoc manifeſtè dicit illa decre.ĩ.eo. nouum.quam ſic expones:clerici à clericis.ſ.nõ ſubditis,ſed ſibi ęqualibus.non enim Leuitæ,ſed ſacerdotes. & ſic ſuperiores ab inferioribus.ĩ.eod.c.j.ver.rurſus legũtur.hoc iõ,quia cum æquales ſint,non dicitur alter alteri ſpiritualia miniſtrare, neq; miniſtrat:ergo ſuperioribus. miniſtrantibus ſibi ſpũalia tenentur dare : & hoc eſt illi profectò clerici. ſ. inferiores parimonium habentes,vel aliundè licitè acquirentes. Quia clericis.ſ.ſuperioribus,& curam animarum ſuarum habẽtibus, ſpiritualiũ miniſtrorum labores accipiũt.13.q.1.§. ita.decimas eis debẽt.quia quilibet fidelis Chriſtianus tenetur ipſas dare de licitè acquiſitis.ĩ.e. ex trãſmiſſa,niſi eximatur priuilegio ſpeciali: vt no.s̃.e.rñ. j.& pro maiori parte de patrimonialib. ſic ſeruatur. Nunqd ergo rectores eccleſiarum & alij, qui immediatè ſubſunt ep̃is , tenentur ſoluere eiſdem decimã de reditibus ſuis eccleſiaſticis?Et quidẽ conſuetudo tenet,qꝑ non:ſed de iure communi planum eſt, qꝑ tenentur ſoluere etiam decimam decimarum.vt ĩ.eo. cap.j.verſi.rurſus. & cap.2.& cap.ex tranſmiſſa.quia quilibet tenetur,niſi ſpecialiter ſit exẽptus . vt s̃. notatur.& probatur ĩ.eodem.à nobis.& patet ĩ. eo:ex pate tua. j. ad fi.Item ſoluenda eſt tam à dantib.poſſeſſiones ad victum,q̃ recipientibus.ĩ.eo.à nobis.& cap.tua nobis.§.& cum de cunctis.nec diſtin . vtrum quota debeatur,vel quanta.vt quidam:ſed vtrum ante ſolutionem factam ſoluatur pẽſio:in quo caſu dominus tenetur:quia res tranſit cum onere ſuo. ĩ. eo. paſtoralis.§.fructus.& c.cum non ſit.ad fin.s̃. de pig. ex literis.13.quæſt.j.ſi quis laicus.& not.s̃.eod.verſi. tenetur.vel pòſt.in quo caſu cum decimata ſit, dominus non tenetur : quia & ſi tria ſextaria tm̃ debeanẽ, diminuĩ domino. verbi gratia : colonus habuit 10. ſextatia,debebat domino 5.ſoluit eccleſiæ vnum,nõ ſoluet domino niſi quatuor & dimidium.ſoluit domino 5. ante decimationem, agat eccleſiæ ad dimidium contra dominum.ſic intelligo ĩ.eod. cùm non ſit in homine. ſi ergo poſt decimationem ſoluit domino,integrã penſionẽ donare vĩ,cùm retinere poſſet.ff.de neg.geſt.ſi liber homo. & l.cùm pecuniã.ar. ff.de cond.indeb.l.j.& de reg.iur.cuius per errorem. vel ſi erat in iure,vt qa ſimplex homo: credo qꝑ à domino poteſt repetere tanquam indebitum.arg.ff.de prob. cùm de indebito.& de iur.& fac.ign.l.iuris.de hoc no in ſum.de ſol.§.fi. ſub §.ſi quis autem. & iunge quod not.ĩ.eod.ſub §.13.

Et qualiter. †Sine diminutione aliqua antequam ſumptus deducantur de prædialib.& ẽt mixtis,non cauſa mercimonij cõparatis.ĩ.eo.cùm homines de Ortona.& ca.non eſt. & c.tua nobis.De perſonalibus verò & emptis cauſa mercimonij deducuntur expenſæ in ipſis rebus factę de pecunia decimata: ſed expenſæ factæ cauſa quærẽdorum fructuũ, vel ad tuitionem rei ſeu. ad refec.nõ deducuntur.ĩ.e.paſtoralis.& eſt ſpeciale in decima, cùm aliàs in fructus intelligatur,qui ſupereſt, deductis expenſis.ff.de pe.hęre.ſi à dño.in fi.C. de fruct. & litis expen.l.j.ff.ſolu.mat. fructus.& eſt rõ ſpelialitatis hæc:quia decima prædialis tributum eſt.16.qu.j. decimæ ſunt tributa egentium animarum . Sicut ergo tributum ſoluitur,nulla facta deductione expenſarum,vel ſeminis,ſic & decima.ĩ.eo.tua nobis.§.verum. & §. vt cùm de cunctis.ſm Goffred. & Raynald. Eſt & alia ratio:quia ſi tu præſtas expenſas,dominus per diuinam potentiam,qua cooperante expẽſas tibi reddit cum maximis vſuris.ĩ.eo. non eſt in poteſtate.& c.cùm nõ ſit.ergo cùm opera domini precioſior ſit pecunia tua,dimidiè poſſet exigere.arg.Inſti. pro ſocio.§.nam & ita.ergo conqueri nõ debes, ſi decimam partem accipit, & tibi dimittit nonam. arg. ĩ.eodem.tua nobis.§.verum.16.q.j.decimæ.in artificio autem continuè operatur manus hominis, & laborat:quare ſumptus deducere debet, ar.ff. commodat.in rebus.§.poſſunt. ideoq̃ nec ſemen eſt etiam deducendum:vt not.ĩ.eod.ſub §. 2. In negociatione verò,ideo deducitur,ne pecunia iterum decimetur. ĩ.de reg.iur.bona fides . Expenſæ autem factæ in refectione ſeu tuitione rei,ideo non deducuntur:quia in patrimonio remanent expenſę illæ.arg.ff.de lega. 2.Imperator §.vltimo. & l.ſequen.Nec obſtat,quòd amiſit in deſtructione domus clibani combuſtione: quia hoc debes imputare peccatis tuis:& iũge quod not.ĩ.eodem.ſub §.16. Audacter dico,ſi licitè iuſtè, & honeſtè viuas, & facias,quod debes, non inuenietur inopia in domo tua . nec obſtat, quod de Iob opponi poſſet,quia tunc temporis nimis regnabat imperium diaboli : cùm adhuc Dominus non lauiſſet nos ſuo ſanguine precioſo, ſed & multi torquentur, vt maiorem mereantur coronam:quia non coronabitur , niſi qui legitimè certauerit . ſicut ergo caſus fortuitus non imputatur aliis,ita nec dño.C.de pig.

actio quæ fortuitis. Sunt autem personales reddēdæ in fine anni. interest. n. eccle. simul totum recipere potius, q̃ singulariter per minutias de quæstu quolibet. arg. s̃. de pigno. ex literis. ff. famil. erciscū. planè. C. qui. & quan. quarta pars debe. l. 2. li. 10. ſm Goffr. & Rayn. verùm si ante annum velit quis soluere, nō video qđ possit refutari: quia hoc iure expressum non est. De animalib. verò, sicut agnis, hœdis, vitulis, porcis, & pullis, & similib. nec meliora coguntur solui, nec deteriora solui debēt: sufficit ergo ꝙ reddantur mediocria. arg. 10. q. 2. hoc ius porrectum. ff. de rediti. ac si quis venditor. §. fina. & l. seq. §. illud sciendum. deteriora aūt ideo non debent reddi: quia absurdū est offerre Deo, ꝙ dedignatur homo. vt 49. di. c. fi. 16. q. 7. omnes decimæ. ſm magistros. Et potest hoc intelligi, qñ non apparet quis sit decimus: aliàs ille soluendus est, nec mutari debet, ꝙ si mutetur, vtriq; debetur: vnde in Leuitico ca. fin. Animal aūt quod immolari pōt Dño, puta decimū: quia de ipso apparet quod est, si quis voluerit, sanctū erit, & vi uificari nō poterit. i. nec melius malo, nec turpius bono: ꝙ si mutauerit, & ipsum quod mutatū est, & illud ꝙ quo mutatū consecratū erit Domino eodē, ouis, & bos, & capra, quæ sub pastoris virga transeunt, quicquid decimū venerit, sanctificabitur Domino.

9 Et quare? †Quia Dominus ipsas retinuit in signum vniuersalis dñij: & voluit ipsas solui clericis pro seruitio suo faciendo. j. eod. tua nobis. 16. quę. j. decimæ. & cap. reuertimini. vnde qui non soluit, ad decimā diaboli reuertetur, & tardè soluere, peccatum est: & infamis est, qui non soluit, & bannum domini Papæ incurrit. vt in dictis capit. & c. statuimus. Et quia soluens quadrupliciter remuneratur: primò, in abundantia fructum: secundò, in sanitate corporis: tertiò, in remissione peccatorum: quartò, in acquisitione regni cœlorum. 16. q. j. decimæ. Subtrahens verò in nouem delinquit. Primum est præuaricatio diuini mandati. Secūdum est, quia ad decimā reuertitur. Tertio est rapina. Quartum est homicidium: sicut potest colligi in dicto ca. decimæ. Quintum est sacrilegium. Hiero. Amico rapere quippiam, furtum est: ecclesiam fraudare, sacrilegium est, aut quod apertissimi sceleris est, exinde aliquid subtrahere omnium prædonum crudelitatē superat. 16. quæst. j. quoniam quicquid. & est expressum. 16. q. 7. decimas. Sextum est, quòd Dominus non increpat locustàs, nec plagas amouet. 16. q. j. reuertimini. Septimum, quia hoc tollit fiscus, d quod nō accipit Christus. 16. qu. 7. maiores. Octauum est, quòd infamiam incurrit. Nonum, quòd bannum domini Papæ componet, sicut not. s̃. id est, excommunicabitur: vt nota. j. eodem. sub §. vltim. versic. sed si de impetratione. & sequent. Et possunt repeti à laico per clericum, si ꝑ ipsum ius percipiendi decimā petat, & habet locum confessoria. vt ff. si vsusfruct. petat. vti frui. §. vltim. si verò fructus separatus petatur, habet locum actio in rem, secundū quosdam. arg. s̃. de consuetu. ex literis. C. de sacrosanct. eccles. vt inter diuinum. & hoc satis exprimitur. ff. de poll. l. 2. §. si decimam. sed & agi potest condictio ex lege diuina. j. e. parochianos. & ca. tua. & ff. de condi. ex lege. l. vnica. Sic patet, quòd si clericus non facit seruitium, vt deberet: vel notorius fornicator sit laicus, non tenetur ei dare decimam. arg. s̃. de cohabitat. clericor. & mulierum. vestra. & c. tua. & c. vltim. sed tunc laicus tenetur decimam dare proxi. superiori. argum. s̃. de elect. cum in cunctis. ad fin. & superior in vtilitatem eccle. cui dari debebat, ipsam decimam cōuertere debet. arg. s̃. de offi. ordin. quanto. & de successio. ab intest. sancto. & c. vlt. ad fi. nec obst. j. e. tua nobis. §. ꝓtextu, quia illud intelligo de occultis, ga adhuc per ecclesiam tolerantur. & iunge quod nota. j. e. sub §. 4. e

10 Quomodo decima † diuidatur. Secūdum consuet. loci. vt eps habeat dimidiam tertiā, vel quartā, clerici verò eccl. deseruiētes aliā hēant: 10. q. j. antiquos. 16. q. j. cōstitutū. s̃. de prę sc. de quarta. j. e. qm̃ si non apparet cōsuetudo, diuidat in quatuor partes: quarū vna epo, alia sacerdoti, tertia fabricę, quarta pauperibus assignetur. 12. q. 2. quatuor. & c. Vulteranæ. & iunge hic quod no. s̃. de sepul. sub §. vetus. per totum. f

11 Et vtrum †prę scribi possit? g Pōt ab aliquibus, & ab aliquib. non. laici. n. nō pñt ꝓscribere. s̃. de ꝓscri. cām q̃. 16. q. puenit. nec quo minꝰ satis faciāt, aliqua cōsuetudine se tueri pñt, cū sit cōtra ius diuinū. qđ dic, vt no. j. eo. sub §. 7. Clericus verò si parochiam habeat, ipsam potest præscribere: & si parochia contra parochiam. s̃. de præscription. de quarta. Religiosi autem non habentes paro-

d Tollit fiscꝰ.] Adde gl. in c. 1. eo. ti. lib. 6.

e Cōmodè satis adiicias ex Mar. vbi s̃. rubricellā de deci. noualium. Has aūt illi monasterio, vel ecclesiæ, quæ aliàs recipere potest decimas de priuilegio speciali, qa cui per priuilegium decime simpliciter cōceduntur, vidētur etiam ei noualiū decimas fuisse cōcessas: extrà, de deci. cū cōtingat, vbi de hoc in gl. hoc ad alium. & c. ex parte. 3. Itē decimæ noualium quæ de nouo assurgūt in parochia alicuius, debēt illi ecclesiæ dari in cuiꝰ parochia noualia sunt, sita. Et ep̃s inde hāc partē suā, & si non appareat, vel dubitetur, in cuius parochia sita sint, tunc potest ea sibi Eps vendicare. vt extrà, de decim. qm̃. & 12. q. 1. præcipimus. itē decimæ insularū, quæ surgunt de nouo, debent illi Episcopo, vel ecclesiæ dari de cuius parochia censent illæ insulæ: ff. de iud. l. insulæ. Itē religiosi & q religiosè cōiter viuunt, non tenent soluere decimas de laborib. suis & noualib. propriis sumptib. cultis, nec de animaliū nutrimētis, nec de ortis, nisi ecclesia inde grauiter lęderetur. Itē Cisterciēses, hospitalarii, tēplarii nō tenentur soluere decimas de possessionib. suis, quas suis laborib. vel propriis sumptib. colūt, vt extrà de dec. ex parte. vbi de hoc & c. ad audientiā. Secus tñ de possessionib. emptis post concil. Lateran. priuilegio tamen obstante, vt eo. tit. c. nuper abbates.

f Precium operæ facturus videbor, si antequā ad decimarū ꝓscriptionē perueniamus, hanc rubricellā, de deci. datis in feudū laicis, interiiciamus ex Mart. nostro huc trāsferentes. Decimas olim in feudū datas laicis, vt ecclesias defenderent, vt ecclesias à paganis & hæreticis defenderent, adhuc possidēt laici. & successores eorū. Si aliqua noualia ibi surgunt, horū decimæ laicis nō adcrescunt. extrà, de his q̃ fi. à ꝓla. cū Apostolica. in fi. & de deci. c. tua. 1. & c. cū in tua. Itē si, nesciat decimā, quā tenet aliqs miles, vtrū sit de datis ab antiquo ante cōciliū, vel si fuerint datæ post concilium. D. c, qđ si à tpe, cuius nō extat memoria, miles huiusmodi & antecessores qetè & pacificè tenuere decimā, recognoscentes se eā tenere ab ecclesia mediatè, vel immediatè, & reddētes inde debitū obsequiū ipsi ecclesiæ ꝓsumendū est, benigniore interpretatiōe, qđ sit de deci. ab antiquo datis. ar. 12. di. illa aliter nō est præsumēdū, ꝙ iustè possideat. Itē dñt quidā, qđ qñ miles in aliquib. partib. à rusticis dē cimā accipit, & ecclesia nō petit ab huiusmodi rusticis, sed ꝓmittit tolli à militib. liberari omo rustici, nec peccāt taliter soluēdo, nisi placeat eis eo mō fraudari à iure suo. Itē si ab ecclesia, vel laicis sint decimæ alicui in feudū ꝓpecuò cōcessæ, sufficit, ſm quosdā, solius clerici cōsensus absq; epi auctoritate, ad hoc, vt conferant huiusmodi decimæ in feudū alicui ecclesiæ, vel religioso loco, qđ tm̃ vnū est, si à tpe cuius nō extat memoria ita concessæ sint, & ante concil. Lateran. Itē, si huiusmodi feudatarius laicus decesserit, poterit fortè eps hęredē eiꝰ, vel extraneū, vt si hæredē legitimū non habeat, de illis antiqs decimis infeudare. At si huiusmodi feudū à feudatario sit donatū, ita qđ per epm facile recuperari non possit, pōt fortè eps, vel in feudum alicui laico concedere, qui illud recuperet, & in feudum ab ecclesia recognoscat. ar. extrà, de feud. ca. ex parte. Et idem potest probabiliter concedi de decimis, quæ tenētur à laicis tanto tempore, de cuius initio non extet memoria. Ne cognoscunt se eas tenere ab ecclesia, potest ei dici, ꝙ episcopus possit de eis laicus infeudare, arg. d. c. ex parte. cū per hoc ipsum procuretur vtilitas ecclesiæ. ff. de solu. l. qui decem. quia posterior mora illi nocet, per quem mora facta fuit. ff. de vsur. l. debitor vsurarius.

g Vtrum præscribi possit.] Adde gl. in verbo componendum. in c. nuper. de decim. glos. in c. decimæ. 16. q. 1. Card. Zab. in c. dudum. in secundo notat. de decimis.

parochiam,ipſam præſcribere non poſſunt,quia nec poſsidere licet.16.q.j.placuit. imò tenentur ſoluere, niſi priuilegiati ſint.16.q.j.alia. & c. gñaliter.12.q.j. duo ſunt. ſed ratione parochiarũ ipſam p̃ſcriberent. ℣.e.cũ contingit.& c.cũ in tua.17.q.j. doctos. verùm quia timetur,ne à laicis cãm habuerint,deberet probare titulũ,ſicut põt intelligi.℣.e. dilecti. & c.dudũ. s̃.de præſcr.ſi diligenti.arg.℣.e.interdicimus. Greg. s̃.de his quæ fiunt ab epiſc.cum Apoſtolica. & de præben.in Lateranen.concil.℣.de priui.cùm &plantare. Idem,ſi laicus teneat rem eccl.s̃. de proba.licet.Sed parochia ſecularis contra parochiam ſecularem nõ habet neceſſe titulum oſtendere. ſic poteſt intelligi. s̃.de præſcript.vigilanti.& de quarta. & c. quoniam. Sic durior eſt cõditio monachorum, q̃uis ſumma ſit ratio quæ pro religioſis facit.& eſt ratio. quia debet à tali laico arceri,ne locupletentur cum aliena iactura:vnde ẽt,ſm Gra. non præſcribunt contra eccleſiã minori ſpacio 40.an.ſed eccleſiam cõtra eccleſiã 30. 16.q.3.§.põt.verſi.in canonib.illud tñ hodie non tenet.nec obſt. ℣. de iure patro.cura.quia aut ponitur pro & ſic.C.de verbor.ſignifica.l.pen.ff.de verbor.ſignifica.ſæpè.aliquando verò vel ponitur expoſitiuè, pro,id eſt,vt C.de tutor.vel cura.ad litem in ipſa rubrica.de hac materia dic vt plenè s̃.de præſcrip. ſub rubrica,de præſcriptione.rerum immob.§. quæ exigantur.ſub §.quartum.

12 Quæritur,† vtrum de illicitè acquiſitis: putà ex iniuſto bello,prohibita venatione,furto,rapina,ſimonia,vſura,iniuſto pedagio,vel ſalmarino, vel ludo, iniuſta tallia,vel alia exactione,iniuſta ſententia, & q̃ iudex per concuſsionem extorquet meretricio hiſtrionatu teneatur quis dare decimam?Et videtur ꝙ non,à contrario ſenſu.℣.eo.ex tranſmiſſa.j.q.non eſt putãda.℣.de vſur.ſuper eo.ſed contrà, quia de omnib.dãdæ ſunt decimæ:vt no.s̃.e.§.de quib.Solutio.prædiales indiſtinct.ſolui debent à poſsidente p̃mia,non ſolùm iuſto,ſed à violento,vel clandeſtino: non ſolùm catholico,ſed ẽt Iudæo,hæretico,vel pagano.vt not. s̃.eo.§.à quib.ver.tenetur.ſicut & in tributo contingit.ff.de pact.inter debit.C.ſine ſenſu,vel reliquiis.l. j.nec in talib. delictũ priuilegiũ indulgebat. 16. q. j. le.s̃.de iu.intelleximus. nec pœna hẽt immunitatem. ff.de minorib.Papinianus exuli reuerſo.℣.de donat. inter vir.& vxor.& ſi neceſſe.ff.quod vi aut clàm. Seruius.ff.de dona.inter vir.& vxor.l.3.§.j.in perſonalibus verò diſtinguitur,vtrũ teneatur quis ad reſti. vt in omnib.ſupradictis, excepto meretricio,& hiſtrionatu,ſiue transferatur dñium, ſiue non : & tunc non dẽt dari decima,nec recipi. vnde nec de iniuſto bello dat̃,de quo loquitur 23.q.j. militare.s̃. de iureiur. ſicut.ſecus,ſi iuſtum eſſet.23.q.5. dicat. Sed etſi non tenetur qs ad reſtitutionẽ, ex peccato tñ quæſtus,peruenit notoriè, eccleſia non debet recipere, ne peccatum videatur approbare.ſecus putarem,ſi occultũ eſſet,q̃is hoc ſciret prælatus.argu.32.q.5.Chriſtiana. 16.q.j.ſi omnia.& q.2.ſi tm̃.& c.placuit.℣.de ſimo.ſicut nobis.§.fi.& c.ſeq.§.fin.& s̃.de offic. ord.ſi ſacerdos, ſm hoc intellige quod no.s̃.eo.§.de quibus.ver. quod dixi. & ver.dicas, ꝙ tenetur dare. Vbi verò nõ tenetur ad reſti.nec quæſtus ex peccato prouenit:ſed licitè acquiſitum eſt, indiſtin. dari debet, niſi priuil. obſt.vt patet in his quæ not.s̃.eo. §.de quib. reſpõ. & §.aliquibus. per totum.Secundò quæritur,vtrum ſemen ſit deducendũ de decima? Et videtur ꝙ ſic,quia dñs primum ſemen miniſtrauit : & illius vſumfruct. agricolæ dedit : debet igitur ſemen deduci ad inſtar pecuniæ in vſumfr. datæ:vt ff.de vſufruc.ea.rer.quæ vſu conſu.l.2.s̃.de pig.c.ſi.ad inſtar gregis.in vſufru.conceſsi.de vſufru.vetus fuit.& ſicut in negociatione deducitur capitale, aliàs decimatum. ℣.eo.paſtoralis. Verba ſunt hæc:nec enim ſemen neq; ſumptus eſt deducendus: vt not.s̃.eo.§.& qualiter. & expreſsim probatur ℣.eo.tua nobis. reſp.j.&§. fin. Ad hoc quod obiectũ eſt de primo ſemine.reſpõdeo,ꝙ nõ fuit in vſufruct.cõceſſum: ſed gratis datum. & ſi Deus liberalis fuit agricolæ, non debet ex hoc ad retinendum ius Dei,quod in decimis conſiſtit aliquam excepti . aſſumere: ſed potius plenius, & ſine aliqua diminutiõe reddere . nam ex hoc eſt ei ſaltem ad antidora obligatus ff.de pet. hœre.ſed & ſi lege.§.conſuluit.s̃.de teſt.cũ officiis.& c. relatũ.2. ad fin.& adde,quod no.s̃.e.§.& qualiter.ver.de perſonalibus.& ſeq. Itẽ ſemen mortificatur:& ideo nõ deducitur,ſicut tangit̃ ℣.eo.ca.cùm non ſit in homine.ſed pecunia in mercede data ſalua manet.& iõ deducit̃.

a Quia dñs præcipit in Leuitico.] Adde an decimæ ſint de iure diuino,vide in c. tua nos.e.tit.s̃.de decim.Car. Zab. in c.à nobis.in 3.oppoſitio.de decim.Ab. in c.ſi de terra.in 2. not.de priuil.

b Generalis cõſuetudo.] Adde Anton. de But.in c.nonnulli.in 3. col.de cle.nõ reſt.Ant.de But.in c.ex tranſmiſſa.de præſcr.Archi.in ca. q.cunq; el.1. 16.q. 7.Archi.in c.maiores.ca.cauſa & q.

13 ℣Ertiò quæritur, † vtrũ laicus poſsit ſine peccato decimas p̃cipere?& vr̃ ꝙ non:quia dñs p̃cepit in Leuitico[a] eas dari Leuitis,vt ſit cibus in domo Dñi.16.qu.j.reuertimini.& iura prohibent,ne laici percipiant decimas, vel detineant.℣.e.prohibemus ad hoc,& c. quoniam. s̃.de reſcrip.cãm.s̃.de his quæ fiunt à præla.cùm Apoſtolica.in fin.16.q.j.qm̃.& q. 7. decimas.10.quæſt.j.quia ſacerdos.& c.hanc conſuetudinem.& ad hoc s̃.de argum.peruenit.In contrarium poteſt induci generalis conſuetudo[b] in Hiſpania, & Francia, & Burgundia,& Alemania, in pleriſque locis.Solutio:Aut laicus habet priuilegium Romanæ ſedis Apoſt. aut nõ. Sed laicus habet priuil.Rom̃.ſedis,ſiue ad tp̃s,ſiue in perpetuum, & licitè exigit, & licitè ſoluitur ei, ſicut in priuilegio continetur , quia hoc poteſt Romana ſedes concedere:ſic intellige ℣.de iur.pat.nobis fuit. ℣.eo.à nobis.63.diſt.Adrianus.& c.in ſynodo. 16.q.j. huic eſt etiam. Sed opponitur, Decimæ ex p̃cepto & ex lege diuina debentur,vt nota. ℣.eo.ſub §.7.verſ. magiſtri.& ſequent.& ver.reſtat.quomodo ergo poteſt Papa contrauenire:imò non poteſt,vt s̃. de reſti. ſpoliator.literas.§.opinioni.& 5.diſt.in princ.8.diſt. quæ contra mores , quia tenentur vſque ad animam & ſanguinem defendere.25.q.j.Sunt quidam.Dicunt aliqui quòd non poſſet in totũ hoc deſtruere: ſed alicui pro ſuſtentatione vitæ ſuæ poteſt hoc concedere, vt no.s̃.e.§.à quib.tñ.j.ſed certè vbi poteſt in totum, & in partem:& econtrà.argum.ff.de rei vend.quæ de tota. Dicas ergo,ꝙ aliqua ſunt præcepta,in quibus non ſeruatur aliqua priuata vtilitas., ſiue temporalis, niſi præiudicium alterius committat aliquis, vt in furto : & ideo talia ſine peccato non poſſunt omitti,quo ad affirmatiua,vel committi,quo ad prohibitoria:& in talibus Papa nullam poteſtatem habet,& ſic intelligẽda ſunt iura,de quib.oppoſui.aliqua verò ſunt.in quib. verſatur priuata ſiue tp̃alis vtilitas, vt in decimis,primitiis,oblationib.& ſimilib.p q̃ nemini parat̃ præiudiciũ:imò niſi reddant̃,peccatũ eſt: & cùm tp̃alitas ad eccleſiã ſpectet,& Deũ,cuius vicarius vniuerſalis eſt Papa, põt in ſuis inſtituer:& d̃ his

c Spũale non cadit in laicum.] Adde glo. in c.imperiũ.10.dist. gl.ſummæ.15.q.7. Inno.in c.quod ſicut.de elect.in ſua gl.Io.And.in addi. Spec.tit.deleg.in §. nũc tractemus.ver. ſed nunqd legatus. Ant.de But.in c.nobis. de iur.pat.Pet. de Anch.in cle.per literas. de præben. Abb.in ca.dilectus. de offi.de leg.Abb. in rub.de iudi.Ioã. de Imo.in ca.quod in dubiis.in 50.no. de renũt.idẽ Io.de Imo.in c. ad ſuppli cationem in 4. not. eo.tit. Io. de Imol. in cle.1. de conceſ. præben..

diſponere,ſicut placet. ad hoc ſ. de tranſla.Epi.cap.j.2.& 3.& 9.q.3. cũcta per mundum, & ſic ſine cuiuſq; iniuria poteſt cõcedere laico, ꝙ decimas alicuius locipercipiat,vel nõ debet,ſicut no.ſ.Sed non debet hoc facere,niſi ex cauſa, puta fauore fideicõmiſſa. vt ſi concedatur alicui principi, ꝙ percipiat decimas omnium locorum paganorum, vel hæreticorum, vel ſchiſmaticorũ, quos poterit ſubiugare, & ad vnitatẽ eccleſiæ adducere, vel reducere, vt in eiſdem cap. comprobatur.ſed occaſione iſtius priuilegij, non deberet ſibi noualia vendicare.j.e.tua. & j. in fi.Vtrum autẽ in hoc caſu debeat percipere decimas illarum rerum, quæ nouã cõſueuerant decimari,quæ ſciuit Raynutius & cancellauit, tñ dicendum eſt,ꝙ non:quia tale priuilegiũ odioſum eſt:& periculoſum poſſet eſſe: & ideo reſtringendum.ff.de libe.& poſthu. cùm quidam.ar. j.de ſponſa.inuenis.ff.de reb.dubiis.vbi,quia nec de his.vī cogitatũ.ff.de pact.tres fratres. & de tranſact. qui cum tutorib.in fi.ff.de contrahend empt.l.3. ſecus, ſi clerici perciperent.j.eod.cum in tua.quia tũc fauorabile eſt,& ideo ampliatur.vt not.ſ.eo.§.à quibus.ver.hi autem.& ſeq. Hoc etiam priuilegium expirat in caſib.Primò,ſi tales principes abutantur priuilegio,eccleſiam impugnando. 11.q.2. priuilegio. 63.diſt.§.verum.& arg.ſ.de donat.ca.fi.& de poſthu. cap.fi.vel ſi non faciat id,propter quod priuilegium eſt conceſſum.ſ.de donation.cùm dilecti.j.de cond. appel.verũ. Secundò,ſi ſcienter venerint contra priuilegium ſuſtinendo,quòd eccleſia,ad quam ſpectat per triginta annos decimam laico conceſſam percipiat. j.de priuil.ſi de terra. Tertiò,per illud priuilegium enormiter læditurus parochiale.j.e.ſuggeſtum. Quartò, ſi priuilegio expreſsè renunciauerunt.j. de regularib. ſtatuimus.7. quæſt. j. quàm periculoſum. Quintò,ſi authoritate epiſcopi ius ſuum alicui eccleſiæ, vel loco religioſo dederunt.ſ. de his quæ fiunt à prælat.cùm Apoſtolica.16.qu.j.quoniam quicquid. Sextò, ſi aliquod enorme commiſerint contra eccleſiam,à qua feudum tenebatur occidendo,vel mutilando rectorem,vel clericum ſuum.j.de pœnis.in quibuſdam.& adde quod not.ſ.eo.§.à quibus.verſic.ceſſat etiam priuilegium,vbi & quoſdam alios caſus elicere potes. Quod ſi laicus habet priuilegium Romanæ ſedis,poteſt dici,ꝙ ſi percepit in pace tanto tempore, quòd non extet memoria,præſumendum eſt pro ipſo,& habet ius in decima.argum. ff.de verborum ſignificat.ſuper quibuſdam.§.præterea. & ſic poſſet intelligi decima ab antiquo in feudum conceſſa.j.eod.tua.j.& ſ.de his quæ fiunt à prælat.cùm Apoſtolica.in fi.ſed hoc non eſt verum:quia nullus numerus annorum defendit laicum in talib. ſ.de conſuetudin.cap.fin.nec obſtat j.de verborum ſignificat.ſuper quibuſdam.quia loquitur in temporalib. quæ ab imperatore,vel rege concedi poſſunt. & ſic antiquo tempore acquirebantur à laico, qui & ipſa temporalia poſsidere poteſt.Porrò aliud in decimis,& aliis ſpiritualibus,quorum conceſsio eſt imperatori, & regi, & cuilibet laico, penitùs interdicta.j.e.tua.j.& c. dudum.quia nec laicus,nec etiã religioſus de his poteſt diſponere.ſ.de reb.eccleſi.non alienã.c.fi.ſ.de conſti.quæ in eccleſiarum.& c.eccleſiæ ſanctæ Mariæ,nec poſsidere, vt ſ.de præſcri.cauſam.16.q.6.decimas.nec obſtat,quod dicunt alia iura de decimis ab antiquo conceſsis: quia intelligitur de conceſsione iniuſtè.ſm Goffredum, imò quia intelligitur de conceſsis ante decretum Vrbani Papæ.nam ab illo tempore citra non poterunt concedi ab epiſcopo, vel abbate. & idẽ intelligo de quolibet inferiore Papa,& de conſt.feudo. Epiſcopum vel abbatem. Item ſi epiſcopus vel abbas, licet Raynutius ſcripſerit hoc eſſe prohibitum à tempore concil.Alexandri.vt j.eo.prohibemus.j.de cenſi.prohibemus. ſed fortè non viderat conſti.feu.allegatam. Dicas ergo,ꝙ decimæ debentur duplici iure eccleſiis.ſ. intuitu diuini obſequij in eis præſtiti.12.qu.j.§.ſi ergo.16. q.6.q.j.e.nouum. & hoc ius cùm merè ſit ſpirituale, non cadit in laicum. c & argu. ſ. de inſt.c.2.ſ.de cle. Maſſana.10.q.j.nos conſuetu. qui nec adminiſtrationem talium habere poteſt: vt notat.j. ne prælati vices ſuas.verſi.ſed & videtur. & ideo hodie ab inferiore Papa non poteſt concedi:vt ſ. notat. Item debentur eis in ſignum vniuerſalis dominij.16.q.j.reuertimini.j. eodem. tua nobis.§. verum ſi ad eum. & hoc ius cum ſit ciuile, poteſt concedi laico, non quo ad proprietatem, ſed quo ad fructuum perceptionem, & ad tempus non in perpetuum: ita qd non tranſeat ad hæredes: & expreſsim legitur j. eodem. ad hoc. ſed cauſa pietatis & perſonæ ſuſtentationis, hoc fieri poteſt.32.diſt.ſi qui verò. 12.quæſt.j. quia tua fraternitas. nam ſi in perpetuũ poſſet concedi: tunc ius ſpirituale apud eccleſiam inutile remaneret:quia ſicut corpus non poteſt viuere ſine anima, &c.j.quæſt. 3.ſi quis prębendas. & ſic intelligi debent concor. ſignatæ ſ.eod.ſub §.Reſpon.j. & iunge quod nota.ſ.de feud.§.quis poſsit.ver. ſed nunquid decimas. & ſeq. & ſ.eod.§. à quibus.verſi.hi autem.& ſeq.ſi vis ſcire, an laicus poſsit adminiſtrare in eccle.vide j.ne prælat.vices ſu.ver.ſed & videtur

14 Vartò quæritur † de clericis habentibus ſufficiens patrimonium,vel alios reditus,vtrũ licitè recipiant decimas? & dixerunt Ray. & Goffred.quod ſic,ſi ſeruitium eccleſiæ, cuius occaſione decimas percipiunt, faciant.22. q.j.illi autem. 12.quæſt.2. charitatẽ.ff.de reg.iur.ſm naturam.aliò quin ſacrilegium committunt. vel ſi in malos vſus conuèrtant.j.q.2.clericos.16.quæſt.quoniam.in fin. j.quæſt.paſtoralis. nam ſecundum Aug. panis egens vita pauperis eſt:qui defraudat illum,homo ſanguinis eſt.13.quæſt.5.immolans.ad idem Ambro.47.diſtinct.ſicut hi.Miror qualiter Goffr.ſecutus eſt hunc intellectum,ali qui religioſi oppido,ſi auderent, infeſti ſecularibus clericis, idem ſicut clerici ſeculares aſſerunt,nimium amplectũtur. Ideoq; breuiter dic, ꝙ clerici quibus debentur, quantumcunque delinquant, nororij ſint,decimas licitè exigunt:nec aliis ſolui debent, etiam pauperibus ſine voluntate ipſorum.j.eod.tua nobis.§.prętextu verò nequitiæ clericorum, nequeunt eas, niſi quib. ex mandato diuino debentur, pro ſuo arbitrio erogare:cùm nulli licitũ ſit aliena cuiquã concedere præter dñi voluntatem: vt & ſ.de iureiur.eam te.debentur autem Deo & ſacerdotib.curã habentib.ergo nõ ſunt reddẽdæ aliis. 16.q.7.decimas.etenim oẽs decimas.& c.decimas.& c.peruenit.& q.j.ſi qs laicus.ne vnq̃ inſultent religioſi cõtra clericos ſeculares: quia religioſi de iure cõi primitias,neq; decimas,neq; oblationes viuorũ,vel mortuo-

mortuorũ debent percipere, niſi curã habeant. vt 16. q.j. doctos. & 4.c. ſeq. & iunge quod no. s̃. e. §. & quare. & §. cui. dico tñ de clericis ſecularibus, ꝙ ſibi caueant. nã quãuis licitè ipſas exigant, & eis ſoluantur licitè: tñ ſi in malos vſus conuertunt, licitè receptis illicitè abutuntur. Qualiter aũt prędicta iura intelligi debeant, & multa alia de hac materia, & vtrum habens ſufficiens patrimoniũ, poſsit impetere Epm̃ per cõem formam, cũ ſm̃ Apoſtolum, niſi de ipſo patrimonio mentionẽ fecerit, pleniſsimè inuenies no. s̃. de reſcr. §. quæ poſſunt obiici. ver. pauper. & ſequẽ.

VInto quæritur, vtrũ à laico malè detinẽti. decimas poſsit is, ad quem ſpectãt decimę, ipſas redimere ſine periculo ſimoniæ, cùm aliàs ipſas nequeat recuperare? Vr̃ ꝙ nõ, qa ſicut ſpiritualia emi non poſſunt, ita nec redimi. j̃. de ſimon. querelã. & expreſsius 16. q. 6. decimas quas Papa. j. q. 4. altare. Itẽ nec permutatio admittitur. s̃. de rerum permutatio. c. fi. de hoc dic vt no. j̃. de ſimo. §. qualr cõmittat. ante fi. ver. ſed nunqd licet mihi redimere.

EXtò quæro, vtrũ prędicto prælato liceat ipſas in pignore recipere? Dicas ꝙ ſic. arg. s̃. de feud. c. 1. j̃. de vſuris. cõqueſtus. quod tñ intelligas. qñ aliter recuperari non poteſt. vt dixi non aliter, ſm̃ Ray. vt s̃. de his q̃ fi. à pręl. ſine cõ. ca. cũ Apli ca. & melius facit ad hoc s̃. de reb. ecc. non alie. ad audientiam. §. iõq; is aũt ad quẽ non pertinẽt decimæ, ipſas nõ põt neq; debet in pignore recipere. s̃. e. c. fi.

15 EPtimò quæritur, † vtrũ conſuetudo excuſet à præſtatione decimarum? & dicunt aliqui Theologi, ꝙ ſic à tanto, ꝙ decima præſtari debeat, hoc dicũt mortale, & hoc reſpectu debentur decimæ ex præcepto. & ideo cõſuetudo cõtraria nõ nocet, & ſi in tota prouincia obſeruetur. 32. q. 7. flagitia. quia in talib. diuturnitas tẽporis nõ minuit peccatũ, ſed auget. j̃. de ſimo. nõ ſatis auget etiã crimen nõ leuigat q reſiſtit. 24. q. j. ſchiſma. Quod verò decima pars detur,[a] hoc dicũt eſſe ceremoniale, nec iſto reſpectu debẽtur decimæ ex pręcepto, ſed de conſi. tm̃. & ſic in quota parte præſtãda. ſeruãda eſt cõſue. vnde præſtabitur milleſima pars tm̃. ff. de conſue. ſit ad hoc. 4. q. 6. §. fi. Et hi habẽt ꝓpſe iura multa, de quibus expreſſius ad hoc paucis agã. s̃. tit. 1. c. fi. ante fiu. ibi, & in vltramarinis partib. ratione prædiorũ, qđ idẽ eſt, cũ ibi præcedat, de agris decimę perſoluũtur quaſi dicat, ꝙ vſus ſeruãdus eſt j̃. e. cõmiſſum. §. ibi. cũ ea integritate perſoluãt, quæ priuſquã, &c. q. d. ſi decima pars ſoluebatur, decima ſoluat̃, ſi vigeſima. j̃. c. dilecti. ibi. de quib. cõſueuerũt decimas ꝓcipere. & j̃. c. cũ ſint homines. ibi, ad conſuetudinẽ duximus recurrendũ. & c. ſeq. ibi, qm̃ à diuerſis diuerſa cõſuetudo tenetur. & j̃. c. aliquib. ad finẽ vbi expreſsim dicit ille, quippe decimę neceſſariò ſunt ſoluẽdæ, quæ debẽtur ex lege diuina. ſm̃ loci cõſuetudinẽ approbatã. ad idẽ. j̃. e. nuper. ibi, emãt poſſeſsiones, de quibus decimę debeãtur eccleſijs. q. d. quia aliquæ ſunt de quib. nõ debẽtur, loci conſuetudine repugnãte.

16 † Nec mireris, ſi cõſuetudo tãtę authoritatis ſit: qa & clericos ad cõtinentiam aſtringit. 32. diſt. placuit. & ipſos ineligibiles reddit. s̃. de cl. coniu. cùm olim, & in baptiſmo attẽditur conſuetudo circa trinam vel vnicam immerſionem faciendam. de conſe. diſt. 4. de trina, & in matrimonio ꝓſonas legitimas, illegitimas reddit. vt no. j̃. de cog. ſpi. §. qs ſit effectus. ver. effectus verò tertię. & ſequenti. & ſi qua iura videantur dicere contrarium, breuiter inde te poteris expedire. dicas. n. ꝙ intelligenda ſunt de iure cõi. & in locis illis, in quibus de contraria conſu. non apparet, ſic intelligi pñt omnia iura poſita. j̃. e. ver. magiſtri verò canonicum, Rayn. ſcripſit, ꝙ diffinire formidabat hanc quæſtionẽ: audire magis cupiens, q̃ audiri. consilium tñ dedit, vt ſoluerent, vel authoritati Epi̇, & eccleſiarũ, ad quas decimæ pertinent, in eleemoſynis: vel alias ad pias cauſas ponerentur, & de præteritis ab eiſdem remiſsionem peterent ſibi fieri intuitu Dei, & eleemoſynæ, & ipſe poteſt audire id quod no. j̃. eod. verſi. patet ergo. Magiſtri verò canonum dicunt, ꝙ decima eſt ſoluenda de præcepto, non 11. vel 20. vt no. s̃. eodem. §. qua re dicatur decima. Nã & decimã integraliter eſt ſoluenda: & quia triplex funiculus[c] difficulter rũpitur. s̃. de treuga & pace. capitulo j. hanc opinionem tripliciter poſſumus cõprobare: primò, authoritatib. diuinæ legis: ſecundò, authoritatibus ſanctorum patrum: tertiò, per ius canonicum & humanum. diuina nempe lex hanc comprobat. vnde in Geneſi 18. vir Abraham de omnibus quæ præceperat, dedit decimam Melchiſedech. Item eodem, cùm Iacob fugeret ad Laban, locutus eſt cũ Domino, dicens: Cũctorum quæ dederis mihi, decimas offeram tibi: quod qui non facit, iuri & voluntati Dei contradicit. Leuiti. ca. fin. omnes decimæ terrę, ſiue de frugibus, ſiue de pomis arborum Domini ſunt, & illi ſanctificantur. & Deuteron. 14. Partem decimam ſeparabis de cunctis frugibus tuis, quæ naſcuntur in terra per annos ſingulos. eod. Decimam frumenti tui, & vini, & olei, & primogenita de armentis &c). Num. 18. Filiis Leui dedit omnes decimas in poſſeſsione pro miniſterio, qui ſeruiũt mihi in tabernaculo fœderis. neque debet morari ſolutio. Exo. 22. Decimas tuas, & primitias tuas nõ moraberis offerre. ex hoc enim multiplicantur. vnde 2. Paral. 31. præcepit Ezechias populo, vt darent partes ſacerdotibus & Leuitis: & ipſi omnium quæ gignit humus primitias obtulerunt. Cumque acerui iacerent, & cauſam requireret. Reſpõdit Azarias ſacerdos primus, quòd ex eo quo cœperunt offerri primitiæ, remanſerunt plurima. & benedixit Dominus populo. Præcepit igit̃ Ezechias, vt præpararent horrea in domo domini: quo facto, intulerunt tam primitias, quàm decimas. 335. Non minuas primitias frugum tuarum. eodem. Sanctifica decimas tuas. Da altiſsimo, ſed datum eius. Malachi. 3. Ego Dominus, & vos filij à diebus patrum veſtrorum receſsiſtis à legitimis meis, & non cuſtodiſtis: reuertimini ad me, & ego reuertar ad vos. & dixiſtis, In quo reuertemur? ſi affliget homo dominum, quia vos confixiſtis me, & dixiſtis, In quo confiximus te? in decimis & primitiis, in penuria vos maledicti eſtis. inferte ergo omnem decimam in horreum, & ſit cibus in domo mea, & probate me: ſi non aperuero vobis cataractaras cœli, & effudero vobis benedictionem vſque ad abundantiam. & increpabo pro vobis deuorantem, & non corrumpet fructum terræ veſtræ: nec erit ſterilis vinea in agro. Lucæ 11. Væ vobis Phariſæis, qui decimatis

a Decima pars deb.] Adde quare ſtatuta fuit decima pluſ quã octaua, vel duo decima. vide p Card. Zab. e. ti. in rub. in 2. q.

b Decima eſt ſoluẽda ꝺ præcepto.] Adde an ſit de iure diuino. vide i c. tua nos. de dec. Car. Zab. in c. à nobis. i 3. oppo. e. tit. & Abb. in c. fi de terra. in 2. no. de priuileg.

c Triplex funicul⁹.] Adde ca. ca terũ. de reſcr. e. ex multiplici. & de deci. & in §. ſi pater in l. vlti. C. de adop. auth. ita q; C. cõmu. ꝺ ſuc. Ca. Zab. in c. ſuper quæſtionum. in §. ſi verò duo. in 4. not. de offi. deleg. originaliter. Eccleſiaſt. 4.

d Reddite quæ sunt Cęsaris cæsari.] Ad de tex. in c. si i mor te. 23. q 8. & in ca. militare. 23. q. 1.

mẽtam & rutã, & oẽ olus, & ꝑteritis iudiciũ & charitatẽ Dei: hæc omnia oportuit facere, & illa non omittere. Idem habetur Matth. 23. Luc. 18. Decimas do omnium quę possideo.

d Matth. 22. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæseri,[d] & quæ sunt Dei Deo. sed & aliàs authoritates quasdam ℑ. eodẽ. sub §. 17. poteris inuenire. Per prædictas authoritates tam veteris, q̃ noui testamenti satis patet, ꝙ decimæ soluendæ sunt, & de oibus integraliter & ex præcepto. & si qui magistri volunt dictas authoritates aliter intelligere, & exponere. Hiero. cõtradicit. ℑ. e. c. j. §. at verò primitiæ, &c. non erant speciali nomine diffinitæ, subaudi sicut decimæ: quia nõ erat dictũ quota pars daretur, sicut de decima, sed offerentiũ arbitrio, quasi dicat non sic de decimis. illæ enim nõ arbitrio cõmittuntur, sed necessitati subiiciunt: quia ex ꝑcepto debentur ẽt, quo ad quãtitatẽ. vnde sequit: traditionẽ quoq; accipimus, non legi ꝑceptã. subaudi, sicut in decima: sed arbitrio magistrorum, &c. q. d. licet magistri pñt glossare, sicut placet, quo ad primitias, nõ tñ quo ad decimas, ne amplius à populo exigãt, &c. sed decimas integraliter exigẽ pñt: quia quo ad illas, nullũ dubium restat. & iunge quod no. ℑ. e. sub §. 17. vbi materia primitiarũ plenius expedit. Ambr. Quicunq; recognouerit se, ꝙ fideliter nõ reddiderit decimas. i. integraliter, & de oibus mõ. s. tpe 40. emendet. 16. q. 7. quicunq;. Gregori. Decimas à laicis possideri canonica authoritate ꝓhibemus: & nisi ecc. reddiderint, sciant se sacrilegij crimẽ cõmittere, & æternæ dãnationis incutrere periculũ. 16. q. 7. decimas. iisdẽ iubemur ab oĩpotẽti deo oĩum bonorũ decimas dare. de cõs. di. 5. quadragesima. in fi. Aug. Si decimas dederis, nõ solũ abundantiã fructuũ recipies, sed ẽt sanitatẽ corporis consequeris. Idẽ: Si tardius dare peccatũ est, quanto magis peius peccatum est, non dedisse. Idẽ: Cùm decimas dando terrena & cœlestia possit præmia promereri, pro auaritia duplicem benedictionẽ fraudas: si verò vis defendere te ꝑ cõsuetudinẽ, cõtradicit satis Augu. dicẽs, hoc Dñi iustissima cõsuetudo: vt si tuilli decimã nõ dederis, tu ad decimã reuoceris. s. dæmoniũ. de pœn. dis. j. fugant. Idẽ: Dabis impio militi, qđ vis dare sacerdoti. Idẽ: Decimæ ex debitore requirunt: & q eas dare noluerint, res alienas inuadũt. Idẽ, Qui ꝑmiũ cõparare, aut peccatorũ desiderat indulgentiã ꝓmereri, reddat decimã, & ẽt de 9. partibus studeat eleemosynã dare pauperib. hæc oĩa verba Aug. leguntur 16. q. j. decimæ. dicit ẽt Hiero. ꝙ decimas & primitias possumus possessiones Dei interpretari. 16. q. j. reuertimini. Augu. Maiores nostri iõ copiis oĩbus abundabant, qa Deo decimas dabant: nõ aũt quia discessit deuotio, Dei accessit indictio, ver. fisci. hoc tollit fiscus, qđ nõ accepit Christus. 16. q. 7. maiores. & q̃uis aliqui religiosi asserant, ꝙ potius debent eis reddi, q̃ clericis secularibus: tñ cõtradicunt eis Ambr. & Gregor. nisi curã habeant. 16. q. j. doctos. & c. moderamine. & not. s̃. eo. sub §. 4. ver. minor. Patet ergo ꝙ quatuor principales doctores. s. Aug. Greg. Ambr. & Hiero. conueniunt, ꝙ decimæ soluẽdæ sunt, & ex debito, & sine mora, & integraliter. & ꝙ peccatũ est, retinere. Nunquid ergo valet consuetudo contraria? absit. vt patet in his quę no. e. sub §. rñ. j. audiat ergo Rayn. q volebat audire, vt no. s̃. e. ver. Rayn. scripsit. & qlibet ei cõsentiens, ꝙ magis credendũ diuinæ legi, & quatuor principalibus doctorib. q̃ aliquibus, qui sicut asserunt aliqui clerici seculares, vel in fauorẽ laicorum, vel propter zelum clericorum ꝑuersè interpretantur: vel dicunt se dubitare, vbi non est aliquatenus dubitandũ. sed & si de interpretatione diuinæ legis agitur, magis credendum est iuri canonico, q̃ magistro: vt patet in his quæ no. s̃. de rescrip. §. quas vires. sub §. põt aũt qs impetrare. & §. de ipsius interpretatione. & ꝑculdubio de iure canonico solui debent decimæ ex integro. ℑ. e. commissum. rñ. j. in fi. & c. peruenit. in fin. & c. dilecti. in fi. & c. ex parte cano. in fin. & c. non est in potestate. in fin. & c. ex transmissa. in fin. & ca. tua nobis in fin. & breuiter hoc omnes sancti commemorant. & ꝑm Domini præceptũ, monitione præmissa, excommunicari debet, qui nõ soluit. 16. q. 7. decimas Deo. & c. omnes decimæ. & ℑ. e. quasi per totum. & hoc ẽt vult Concili. gñale. ℑ. eod. in aliquibus. §. j. ibi, absque contradictione. s. moris, vel consuetudinis. de qua præmisit in resp. j. ecclesiis decimas cum integritate persoluat. & ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam compellantur. ergo mortale peccatum est, nisi integrè reddantur. nec enim debet quis excommunicari, nisi pro mortali. 11. q. 3. nemo episcoporum. imò in hoc nouem peccata committuntur. vt not. eod. §. & quare. vers. subtrahens verò. & seq. & hoc est etiam quod innuit idẽ Concil. generale. ℑ. eo. cùm non sit in homine. §. j. ibi nos & ecclesiarum dispendiis, & animarum periculis obuiare volentes. q. d. non solùm ecclesiæ damnificantur in diminutione decimarũ, sed & animæ periclitãtur: quia à Domino sunt institutę, & quasi debitum exigi possunt. ℑ. eod. parochianos. ideo dicit, quasi debitum quia in veritate rector ecclesiæ nihil mutuauit parochiano, temporale tamẽ exigit, ac si mutuasset. ad hoc Inst. de ob. quę ex quasi con. nas. & ex præcepto debẽtur. ℑ. e. tua nobis. §. ibi, quas Deus in signũ vniuersalis dominij sibi dari præcepit, suas esse decimas & primitias, asseuerans. ad idem 13. q. 2. §. is ita. 16. q. j. reuertimini. & c. decimis. Quis ergo magistrorum contra Concil. generale dicere attentabit? nam talia sicut quatuor Euangelia sunt seruãda: nec eĩ ecclesia vniuersalis errare potest. ad hoc C. de sum. tri. l. fi. & 16. dist. sicut sancti Euãgeli. licet enim illa iura non loquantur de cõcilio generali prę dicto, loquuntur tamen de cõsimili, & necesse est, vt cum ecclesia generalis illorũ & istius auctrix sit, qđ de vno dicitur, de altero intelligit. s̃. de consti. trãslato. & ar. ℑ. de vot. magnæ. §. cùm igitur. & iunge qđ no. s̃. e. sub §. 3. ver. sed opponitur. In hoc ẽt concordãt expresim leges humanæ, oĩno cum canonib. cõueniunt, & certas pœnas imponunt non soluentib. vt in Lõbarda, & decimis. l. 2. & 3. & per totũ, vel vltra. quæ ẽt sunt leges Caroli, & aliorum imperatorũ, vt in ipsis patet. Sed & intantum permittit ius canoni cum exigi decimas, ꝙ ex quo rebelles excõicati fuerint, si non profit sententia, põt prælatus ad ptãtem secularem recurrere, q̃uis vix possunt absque effusione sanguinis coerceri. ℑ. de homici. postulasti. Restat vt rñdeam' iurib. alleg. s̃. e. sub §. ver. qđ verò decima pars deẽt. qui vident, ꝓbare apertè, ꝙ super hoc sit ftã dũ cõsuetudini. & breuiter dic cũ dño Hug. Cardi. ꝙ decimę p̃diales ex ꝑcepto debẽt: & cõtra illas neq; in totũ, neq; in partẽ, vel diminutionẽ aliquã, põt valere cõsuetudo: qđ intelligas, nisi fortè per Papã approbata eẽt, q sol' in talib. põt priuilegiũ cõcedere, vt patet in his q̃ no. s̃. e. sub §. 3. versi. qđ si laicus. & §. à qb. ver. itẽ clerici. & se. vel approbatã per conuentionẽ, seu amicabilẽ cõpositionẽ, authoritate supioris sub sequenter factam: ꝑm ea quæ no. s̃. de translat. §. & in quibus

quib.ver.ceſſat. ver.itē ceſſat in ſpiritualib.& ſic pōt intelligi.ĩ.eo.in aliquib.in ſi.ibi, approbatā.ſubaudi per Papam, vel amicabilem compōnem: vt dictū eſt.& ſic intellige oīa illa, quę no.s̄.ab illo ver.magiſtri verò.vſq; hic. Perſonales verò nō ſic ex præcepto debent, ſed potius ex interpretatione. & ió in talib. ob.conſuetudo.& ſm hoc ēt pōt intelligi.ĩ.eo.in ali quib.§.ſi.vnde ſic expone,illę qppe decimæ, ſubaudi prędiales,neceſſariò ſunt ſoluēdę.q̄ debent ex lege diuina.repet.& illę quippe decimæ,ſubaudi,pſonales, neceſſariò ſunt ſoluēdæ,ſm loci cōſue. approbatam. aliás, ex loci conſuetudine approbata. q.d.primæ,ſ. prædiales,ſine diminutione, qa hoc lex vult diuina, & ſancti.ſecundæ,ſ.perſonales,ſicut conſuetudo docebit,alioquin infinitæ animę torquerētur:cùm pauci ſint,qui has ſoluunt. Goff. verò modo voluit intelligere,qp cōſuetudo excuſaret,quò ad minutas decimas:ſed non placet.arg.s̄.de præb.minorib.nam & illæ ſolui debēt.ĩ.eo.ex multiplici.& c.cū in tua. Hoc, quò ad laicos.ſin aūt quæras,cui eccleſiæ ſint ſoluendæ: ibi valet cōſuetudo, ſi de ipſa appareat cōtra ius cōe ĩ.eo.cùm ſint.& c.ad Apoſtolicæ.& ſm hoc voluerunt aliqui intelligere, ĩ.eo.in aliquib.§.illæ.& exponebāt,illæ,i.illi eccleſiæ,quæ.i.quib.eccleſijs, ſed nō placet.imò intellige & expone: vt s̄.ſed ſm hoc oīb. alijs iuribus contrarijs eſt rūdendum:vnde ſic debēt intelligi oīa illa iura cōtraria.s̄.de paro.c.ſi.ibi decimæ perſoluant̄.ſubaudi.parochijs, quas reliquerūt, vt prędmiſit.& ĩ.c.cōmiſſum. §.j.ibi, ſolebāt perſolui, ſ.parochiæ,in qua morātur. vel hoc ideo dic , quia in rñ.j.narrat̄,qp ſic ſolebat fieri.& ĩ.e.dil.fil.ad ſi.ibi, conſueuerūt decimas percipere.ſ.monachi.vel ideo hoc dicit:qa & ipſi narrauerāt,quod ſic conſueuerat fieri,vt apparet in prin.& ĩ.eo.nup.ibi,de quib.decimæ debeant̄ eccleſijs,ſ.eccleſijs parochialib.vel alijs qa in hoc ſeruat̄ conſuetudo , vt dixi:vel debebat̄ ratione præteriti tpis:vel ió hoc dicit, qa & Papa poſſet aliquam poſſeſsionē priuilegiare, ſicut & perſonam,vt ſtatim tactū eſt.s̄.e.reſtat. ideo qdam religioſi reprehendunt̄ in quodā extra.dñi Gre.ix.quod incipit,Graui vobis.pro eo, qp in prædicationib.ſuis & confeſsionib.contrariū aſſerebāt. Cōſueuit ēt obijci ex eo,quod legit̄ Numeri 18.vbi dr̄,Nihil aliud poſſidebunt, decimarum oblatione contēti.& ibi,In terra eorum nihil poſsibebitis, nec habebitis partē inter eos: ego pars & hæreditas tua in medio filiorum Iſrael.nā ſm hoc contēti debēt eſſe clerici decimis, & alijs ſpiritualib.ergo non debent relinquere tēporalia,aut nō debet exigere hæc ſpiritualia. ad qđ rñdeo,verū eſt qp ex pręcepto diuino nō pnt petere,niſi ſpiritualia tm̄, ſed non ꝓhibet̄, qn ex largitione Imperatorū vel ex deuotione fideliū poſsint ipſa hre,& recipere.Itē opponit̄ eo,qđ ibidem legitur. Præcipe Leuitis, atq; denuncia: cū acceperitis à filijs Iſrael decimas,quas dedi vobis,primitias earū offerte Dño i.decimam partē decimę,&c.& ĩ.& date Aarō ſacerdoti.vbi innuit̄,qp ſicut laici tenent̄ dare decimas Leuitis,& ſic Leuitę ſummo ſacerdoti:ſed Leuitę hodie non dāt:ergo nec laici tenent̄ dare. Sed certè melius poteſt inferri:Si laici donāt:ſi non reddūt Leuitis,ergo & Leuitæ,ſi non reddunt ſummo ſacerdoti: quod verum eſt de ſummo ſacerdote, à quo qs ſpiritualia recipit,niſi cōtrario priuileg.ſit munitus.qđ dic, vt no.s̄.e.§.à quib.Itē obijcitur ex eo,qđ legitur Mal.3. ibi,vt ſit cib.ſit in domo mea:à cōtrario, ſi ſit aliūde cib.in eccleſia ex regularib.vel alijs acqſitis,non dēt dari decima.nō dicit,vt cib. ſit in domo mea: ſed vt ſit cib.ſ.ipſa decima ex ꝓcepto meo, e & aliunde ſine ꝓcepto meo cibū habebat.nec.n.diligēria ſua alicui dēt eſſe damnoſa. ſuper quo vide qđ no. s̄.de ſepul.ſub §.vetus.§.j.ver.portionem.& §.& vtrum canonica.Itē duplex eſt cibus,[e] vnus miniſtrorum ecclęſiæ,alius hoſpitum,& pauperum: & licet aliqua eccleſia reperiat̄,quæ,quò ad primum abundet:nulla tñ repetitur,quæ ſufficiat ad ſecundū. ergo rōne ſecundi,decima vbiq; integraliter eſt ſoluenda . ſed neq; illud omitto,qp aliqua litera habet. Et ſit cibus in domo mea, & hæc litera hunc intellectū planius ſonat. Itē figunt pedē in eo qđ dicit̄ Mat. 23.& Luc.11.vbi dicit,hoc oportuit facere.ſ.decimas ſoluere.q.d.ſed hodie non oportet:& ego talib.obiicio ex eo,qđ ſequitur.& illa.ſ. iudicium & iuſticiam non omittere.ſ.oportuit,quod præcedit:ergo hodie non oportet.certè nec primum, nec ſecundū ſequit: imò & primum & ſecundum oportuit,& oportet. & ſic non ſolutum ꝓteritum , ſed ad præſens tps ſignificat:ſicut & verbum oportebit,pręſens & futurū. ff. đ verb.ſig.verbum oportebit.& l.verbum erit . Itē inſultant nobis ex eo, qđ legitur Hebr.7. Tranſlato ſacerdotio,neceſſe eſt, qp legis tranſlatio fiat. ergo dīt ipſi, ſi tranſlata ſit lex , tranſit & ius repetendi decimas.qđ rōne Leuitici ordinis,ſm legem Moyſi debebatur.& intelligunt tranſiit.i.expirauit:ſed ſecundū intellectū hunc ſequeretur,ergo expirauit & lex. qđ falſum eſt.ſed fateor,qp vtrūque tranſlatum eſt:& ita ſicut Leuitæ poterant in veteri Teſtamento decimas petere,ſic poſſunt clerici,cùm Leuitis ſucceſſerint,& in nouo.ar.obſt.ĩ.de vot.magnæ.§.cum igitur. Item adhuc inſtant & opponunt, ſi ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro coram illo.Rom.3.Gloſſa. opera legis dicuntur,quę cum lege inſtituta & terminata ſunt:ſed dicunt ipſi, tale eſt præceptum de decimis,quod in lege datū fuit, & cum lege terminatum eſt.qđ ex eo apparet:quia Apoſtoli, qui eccleſiā ordinauerunt,nullam faciūt de decimis mentionem.ſed ſalua pace ipſorū Apoſtoli non omnia ordinauerūt, imò concilia & Sancti patres:& ſi ēt omnia ordinaſſent,ſufficit qp non reuocauerunt expreſsim, nec immutauerunt.vt probat̄ C.de teſt.ſancimus.& de app. præcipimus. quia niſi ius expreſsim corrigatur ſp in ſuis terminis remanet:vt in auth.de nō alie.reb.ecc. §.ſi.coll.2.Nec obſt.qđ legitur Actu.15.Viſum Spiritui ſancto,& nobis,nihil vltra imponere vobis oneris,quā hæc neceſſariò , vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorū,& ſanguine,& ſuffocato, & ſornicatiōe: qa qđ dicit nihil vltra imponere, ſubaudi ad ꝓſens.& ex cā fuit illud dictū pp nouellam plantationē,qđ deſoluta erat.vt ibidē apparet.ſic ĩ.de diuor. Deus qui.de pœn. Deus q.nec.n.ſicut patet, cuilibet illa ſola ſine aliis ſufficerent ad ſalutē.nec obſt.qđ in e.c.legit. Nunc ergo quid tentatis Deū imponere iugū ſuper ceruicē diſcipulorū,qđ neque Patres noſtri, neq; nos portare potuimus,&c.qa illud intelligi dēt de circunciſione,de qua ibi ꝓmiſit,& aliis cerimonalib.quæ hodie ad literā non ſeruantur.Idē ſic obiicit̄ in eccleſia Græcorum, quā B. Paulus ordinauit, non dant̄ decimæ ſicut fert̄.nec in hoc reprehēdit̄ per cc. Ro. ad quod rñdeo: eccleſia Gręcorū ſchiſmata eſt: & i multis aliis peccat,vt patet ĩ.de ba.licet.Gręcos. nec ob.ff.de polli.l.2.§. ſi decimā qs bonorū nouerit. Rñdeo.n.vt no. ĩ.de vo.§.quot ſpēs.ver. breuiter ergo.Finaſt ſic opponūt,Si peccatū nō eſt dare decimā:

[e] Duplex eſt cib.] Add de an nomine cibi cōtinetur potus. vide per Archid.in c. omnino 30.di. Archi.in c.in quib. de cōſec.diſt.2. & in l. verbo victus . ff.de verb.ſign.

a Quid de noualib.] Adde c. ꝓsbyter. & c. dilecti filij. 16 q. j.

ergo peccat Papa & eccl. Rom. & ꝑlati oēs, tacendo, nec efficaciter arguēdo. 83 dist. error. & c. seq. ad qđ rn̄. Papa pōt circa hoc priuilegiū concēdere: vt no. s. e. §. à qb. & sub §. 3. nec est tuū, ipsum arguere de peccato. 9. q. 3. aliorū. & c. seq. sed nec ipse peccat, cū paratus sit oībus cōquerentib. iusticiā exhibere: alij verò magistri caueant, ꝙ non pn̄t de mala interpretatione, & ꝑlati, ne valeant de negligentia reprehēdi. q̃uis & illud certū sit, ꝙ sine peccato solutionē eius, qđ eis debeť, differre pn̄t, vel ꝙ tpe suo in totū remittere, vel in partē: sed nec pn̄t in hoc seculo oīa corrigi. 6. q. j. si oīa. nā & Papa & totus mundus scit, ꝙ vbique, vel quasi in gñe sunt publicę meretrices, publici lusores, publici vsurarij: & in multis religionib. publici ebriosi, quorum prę̄latos si ideo, ꝙ sigillatim quemlibet non veneratur, in mortali cōstitutos dixeris, vnus de tot milib. vix euadet. sed contradicit Gre. dicens de talib. ꝙ si tali cōsuet. euerti nō pn̄t, cū venia intelligas, pœnæ nō culpę, sunt suo ingenio relinquendi, ne peiores existāt, si à tali cōsue. ꝓhibeantur. s. oīno siue ꝑcisè. nā, vt ait Salomō: Qui multum emungit, elicit sanguinē. 4. di. deniq;. & ıō ꝓm Aug. talis turba gñali obiurgatione feriēda est. 13. q. 4. nō pōt. & ꝓm eundē Aug. vbi plurimorū strages iacēt de maioribus sanandis malis, charitas sincera subueniat, est seueritati aliquid detrahendū. 50. disti. vt constituereť. ad fi. & apparet in his q̃ no. j. de spon. §. fi. ver. item octauo. ante fi. ibi, vnde notauerūt Ray. & Goff. certè velim nolim in gñe tolero. sed in specie nullatenus tolerabo. & iunge quod not. s. de renunc. §. cui. vers. graue scandalum. & seq. sic igitur quæstio est soluta, & fortioribus obiectionibus est responsum.

CTauò quæritur & de his, qui longo tpe stetерunt, ꝙ non soluerunt decimas: tunc corde cōpuncti veniunt ād pœnitentiā, qualiter sit eis consulendū, cū fortè non sufficerent ad satisfactionē, & quidem de rigore cogi possunt, vt de præterito tpe iuxta posse suū satisfaciant: sicut expressim legitur j. e. cum homines de Orta. ad fi. ergo dēt eis iungi, vt qđ minus plenè dederunt, nunc emendent. 16. q. 7. quicunque. & si non possunt, iniungat̃ ꝙ hoc faciant, cùm ad pinguiorem fortunam peruenerint. s. de sol. Odoardus. ff. de cess. bo. l. 4. tī de benignitate canonica pōt ei fieri remissio, maximè si pauper sit. art. 16. q. j. c. fi. in princ. 12. q. 2. aurum hēt ecclesia, res clericorum pauperum sunt. 23. q. 8. cōuenior. & q. 7. quod aūt. nā & ꝓm leges habetur rō in condemnatione quarundā personarū, ne egeant. ff. de reg. iur. sunt q̃ in id. & l. seq. ff. de reg. iud. in condēnatio. & in hoc sola authoritas Epi sufficere vī, cùm per hoc fiat melior cōditio eccl. & ius suū repetet. arg. s. de his q̃ fiūt à ma. parte ca. cùm Apostolica. §. authoritates. 16. q. j. quoniam quicquid. & s. de seu. c. 2. §. alia. & §. final.

NOnò quæritur: Quid si in eadem terra, & eodem anno diuersa semina spargunt̃: nunquid de omnib. fructib. decima daridēt? Sic j. e. ex parte canonicorū. quia non dēt vna & eadē ecclesie. diuerso iure censeri. vt in quibusdā sit decimalis in quibusdā non. j. e. cū in tua. & arg. 12. q. 2. cognouimus. j. de priui. quia circa. ff. de vsuca. eum qui. est tī contrarium arg. ff. de pec. hinc quæritur. §. j. vbi dī, ꝙ peculium potest esse apud aliquem duplici iure.

DEcimò quæro: Quid si fit consuetudo in aliqua parochia, ꝙ vna eccles. ꝑcipiat decimā de blado, & alia de vino, & alia terra, q̃ consueuit esse prędialis, sit vinatorialis. econtrà q̃ ecclesiarū ꝑcipiet decimā: & quidē illa q̃ ꝑcipiebat de blado, dēt ꝑcipere & đ vino: qa licet mutet qualitas terræ, non tñ substantia. hoc satis expressum est. j. eo. cō missum. §. & sicut ēt de pascuis. & faciunt ad idē iura inducta. s. e. sub §. prox. licet ēt cōsuetudo in vno prædio ꝑscripta sit ab aliqua ecc. nō extendet̃ hæc cōsuetudo ad aliud ꝑdium, ꝙ de nouo recolit. j. e. cū cōtingat. ar. ff. de pac. si vnus. §. q̃ oīa. C. de ꝑscri. 30. an. cum notissimi. §. sed & si qs. & §. in his. est tñ ar. ꝓ & cōtrà. s. de ꝑscr. auditis. & c. cū olim. §. fi. & patet in his quæ no. s. e. de quibus, ver. & not. quòd de omnibus.

NDecimò quæro: Quid si qui Epi vel religiosi, de cōsuet. percipiunt oēs decimas alicuius parochiæ, vtrū non obst. tali cōsue. possit presbytero qui nō hēt vnde viuat, cōpetens portio assignari? Et dicas, ꝙ sic: quia hoc expressum est. s. de ꝓb. extirpādæ. §. cū igitur os bouis. & iūge ea q̃ no. s. de offi. ordi. §. qd pertinet. sub §. sunt aūt distinctæ. ver. ꝙ si religiosi. & s. de sepu. sub §. vetus. & §. quota. ver. sed nunqd. j. 2. & 3. & s. de paro. §. in quibus. sub §. hoc tamen sciendū. versi. vel nisi sacerdos.

a VOdecimò quæro: Quid de noualibus? Et dicas, ꝙ si sint intra limites alicuius parochię, de hoc nō dubitetur, ad illā pertinent salua canonica Epi: in dubio verò pōt Eps gratificari cui voluerit: vel sibi retinere. j. e. q̃m. quā partē putas, ꝙ eligeť de disiuncta. nā pleriq; ind. oīa noualia totius diœ. & q̃cunq; recuperare possunt à militib. sibi vsurpare nituntur cōtra dictā decr. & j. e. cū tua. & s. de ꝓb. c. 3. abutentes iurib. dicentib. ꝙ decimæ & oblationes in ptāte Eporum cōsistunt. 16. q. 7. §. cùm ergo ecclesiæ. & c. seq. & q. j. statuimus. & §. ꝑced. qa illa vera sunt. non vt sibi in totū approprient, sed vt cōiter dispensent. 12. q. j. §. si ergo res ecclesiæ. & c. ꝑcedēti. est igitur hæc veritas, ꝙ nec de noualib. nec de recuperatis à laicis dēt retinere, nisi suā canonicā, vt dictū est, hoc est, quatenus percipiebat de antiqs, & de his ꝑcipiat. arg. j. de cens. eccles. sunt. n. quasi portionarij ıō pro rata oīa cōicare debent Eps & sacerdos. ar. ff. loc. & condu. si merces. §. apparet. ꝙ si nihil percipiebat Eps de antiquis, ad minus sua quarta fraudari non debet. j. eo. q̃m. & apparet in his q̃ no. s. de sepul. sub §. vetus. & §. quota. vers. sed nūquid. dūmodo eps ecclesiam omnino priuat & spoliat parte sua, nō habetur locum dñi, ne vtī, sed abutitur iure suo. ar. ff. pro emp. qui fundū. §. si tutor. & s. de resti. spol. conquerente. & de offi. ord. cū ab ecclesiarum. & c. ad reprimendā. j. de nat. ex libe. vent. c. vnico. Sed quid si laicus confert Episcopo decimam, consentiente ca. suo? vī ꝙ tunc habeat eps totū. arg. s. de dona. pastoralis. s. de his quæ fi. à prę̄l. pastoralis. nam & authoritas contutoris sufficit. ff. de autho. tuto. pupi. dum tñ palàm fiat: aliàs contrà. ff. de admi. tutor. nō æstimo. s. de offi. dele. consuluit. hoc tñ non puto: quia authoritas epalis requiritur, & ipse non pōt esse author in re propria. ff. de autho. tuto. l. j. j. de cens. b. prohibemus. recurratur ergo ad superiorem. s. ad archiepm. arg. j. de iure patro. nullus. & ille inducat militē, vt ecclesiæ parochiali reddat salua canonica epi: qui si nullo modo induci pōt, sed modis omnibus vult eps totum dare, authoritate archiepi facere poterit. s. de his quę fiunt à prę̄l. cùm Apostolica. sed si hæc forma non seruetur, non videtur valere quod agitur. argu. s. de offic. deleg. venerabilis. s. de rescript. cùm dilecta. ad fin.

Tertio-

TErtiodecimò quęritur: Quid ſi is,qui tenetur ad decimam aceruum indecimatũ alie nauerit, nunquid pōt ab emptore ipſam decimam eccleſia vēdicare? Sic,quia trāſit cũ onere ſuo:vt patet in his quę no.s.e.§.à quib.ver.itē ſoluenda eſt.ſed & cōtra venditorem agere pōt. C. ſi tutor. vel curator.l.fi. ſi tñ ab vno ſuum recuperauerit,non petet ab altero,quia hoc bona fides nō patitur.ff.de reg.iu.bona fides.abſit etiā,ꝙ eccleſia repetat aliquid cum augmento. 12.q.fraternitas.Sed nunquid eccleſia tenetur cedere actionē ſuā vni ſoluenti contra alterum?& quidem emptori ſic, ſi bona fide emit. malę fidei verò emptori & venditori, qui nec bonam habere poteſt de facili,nullo modo cedet.qua.n.fronte hoc peteret is,qui ex ſua nequitia condemnatur.ff.de admin.tut.ſi plures.ff.de ture.& ratio.diſtr.l.j.§.nunc.tractemus. Quid ergo, ſi procurator mentiens dedit intelligere venditori, ꝙ aceruus decimatus erat? Certè nec adhuc cedentur ei actiones,quia precium rei recepit. ff. de pet. hæred.ſi & rem & precium.ff. de vſur. quia q precio. ff.de tribu.actio.procuratoris.§. non aũt totum peculinm.12.q.2.monemus.& duobus.ca.ſeque.

QVartodecimò quæritur,Si quis paſtor habet domicilium in vna parochia,& caulam ſiue ouile in alia, cui ſit danda decima? & dixit Ray.ꝙ de lacte,fœno, & lana danda illi eccleſiæ, intra cuius limites paſcua ſunt,quia inde ſuſcipiũt animalia nutrimentũ. & tales decimæ prædiales ſunt. ȷ̃.e.commiſſum. quo ad fœnum, verum dicit omnino,quo ad alia,dic vt notat.eodem. §. cui danda ſit.

VIntodecimò quęritur, Quid ſimiles iniuſtè percipiens decimas ipſas violenter occupat vtrum ruſticus teneatur?Et certè aut ipſe tradit metu coactus, & ſic non excuſatur, quo ad reſti. faciendā,licet metu pœnitentiam,quæ præter ſatisfactionē eſt in iungenda, attenuet.33:q.5. ita ne. s̃. quod met. cau. ſacris.aũt violenter fuit deportata. & tunc ſi ruſticus erat in mora.puta quia requiſitus [a] per eccleſiā congruo tēpore ſoluere noluerit, tenet: vt s̃.de depoſiti.bona fides.& de commo.c. vnic. eſt aũt congruum tēpus,ex quo vētilatũ eſt granũ.nā & ante ſeparationē dñiũ reſidet penes eccl.16.q.j.moderamine.& c.decimę.ſm Ray.ſed hoc non plenè ꝓbant ca.inducta.eſt tñ verum,ꝙ ſtatim collectis fructib.ſolui debent,vt ȷ̃.eo.c.decimæ.ȷ̃.e.cũ homines. & ad hoc cōcordat.l.ff.de polli. l. 2. §.ſi decimam. ſi verò non erat in mora, puta quia nec audebat fructus tangere,quouſque veniſſet ibi decimarius, non tenetur de violentia.arg.ff.cōmod.ad eos.& l.argētum.ff.loca.& cōd.ſed & de damno.& l. ſi merces. §. culpæ.agat ergo eccl.cōtra prædonem.ff.loca.&cōd. ſi in l.§.item non vtiliter.Item diſtinguendũ eſt,ſi ꝓpter vim tēpeſtatis vel pluuię, vel alio caſu fortuito aceruus corruptus eſt,vel amiſſus.ff. loca. & condu. ex conducto.§. ſi vis tempeſtatis. & ſeq. ſed & fortè ruſticus cenſetur eſſe in mora, quia in horreum eccleſiæ non intulit,cũ potuit,de quo dic,vt in ſeq.ſub §.& hoc teneas pro regula, ꝙ mora vltima ſp nocet. ff.de peri.& cōm.rei vend.illud.& ff.de vſur.debitor.

SExtodecimò quæro, Vtrum decima debeat colligi per decimatũ in vinea, vel in area, vel in alio prædio, vel colonus debeat deportare in horreum, vel in torcular, vel dolium eccleſiæ. & quidē hæc quęſtio non expreſsim per ius expeditur, quia authoritates diuinę legis: quas poſui s̃.e.ſub.§.7. verſi.magiſtri maximè. 2.Paralip.31.& Malach.3.innuũt,ꝙ colonus debeat deportare.& ad idem.16.q.j. reuertimini.& q.7.decimas.nam & in annona & tributo, & publica functione temporali hoc obſeruatur,ſi nō multum diſtet is,qui obligatus eſt, vt C.de anno. & tribut.oēs omnino.& l.pro locis.& l.nemo.libro.10. multo fortius indecimis,quæ tributa ſunt ſpiritualia.vt 16.q.j. decimæ. hoc ſeruari oportet.arg. C. de ſacroſ.eccl.inter diuinum.ȷ̃.e.tua nobis.§.j.ibi,cum enim Deus,&c.c.cùm non ſit.& ȷ̃.de hęre.vergentis. & nullę expenſæ deduci debent.vt no.s̃.e. §.& qualiter.Sed contrarium innuitur.s̃.ſub §.prox.vbi no. ꝙ dñium eſt eccl.etiā fructib. pendētib.& maximè collectis.nam ſi dñium eccle. eſt, quare debet colonus ipſam decimā propriis expenſis colligere, & ad eccleſiam deportare?Item pro hac via eſt Numeri 18. c.ante fi..nec obſtat ȷ̃.e.cũ homines de Ortana.& c. non eſt in poteſtate. in fin.quia illud intelligi pōt de expenſis ſeminis,& agriculturæ.ȷ̃.e.tua nobis.reſpo. j.& §.fi.ȷ̃.quæ fiunt pro fructib.percipiendis,non colligendis, ſicut ſatis innuit illa decre. cũ hōes de Ortana,& expreſsius innuit ȷ̃. eo. paſtoralis.§.j.ibi expenſas tñ quæ fiunt pro fructib.percipiendis,&c.no. non dixit colligēdis, ſm hoc igitur debet primò ſolui trituranti,q̃ decimario.Satis poteſt dici,ꝙ hic debeat ſeruari conſuetudo. arg s̃. de ſepul. certificari. & in his quæ no.s̃.e.ſub §.7.vt tum ſcias,quod ſi colligentes & triturantes velint ꝙ primò ſibi ſatisfiat, q̃ ſoluantur decimę. & ipſi de ſalario ſuo & tritura debent reddere decimam.arg.ȷ̃. e. tua nobis.§.& cũ de cunctis.& c.paſtoralis.& c.cum non ſit in homine & ſi parum lucrabuntur in hac perceptione. Quicquid allegatum ſit,dic ꝙ expenſę quę fiunt pro colligendis fructib.non deducuntur,quia ſtatim fructib. collectis ſunt ſoluendæ decimæ. cũ homines. vt ȷ̃. e. ad idem 16.q.j.decimæ.& de rigore iuris ſunt ad eccleſiā deportadæ, [a] vt patet in his q̃ not.s̃.e. §.reſp.j.

[a] Sunt ad eccleſiam deportandæ.] Ad de c.ad Apoſtolicæ. & ibi Doct. de decimis. Ioan. And.in ca.ex parte. eod.tit.

SEptimodecimò quæro, quid iuris ſit de primitiis,& q̃dē, Primitiua eſt prima fructuũ obuentio, ſiue pars dño offerenda. & debeē ex præcepto Dei,ſm Ray.vnde in Exod.22.Decimas & primitias non tardabis offerre. in eodē primitias frugum terrę tuæ deferes in domum Dñi Dei tui.Itē per Ezechiel.Quæram primitias veſtras, & initium decimarnm veſtrarum in omnib. ſanctificationibus veſtris alias etiā authoritates pōt inuenire. s̃. e.ſub §.7.ver.magiſter.Item & de iure can.debentur. 16.q. j.reuertimini.& q.8.decimas. 32. diſt. pręter hæc. & eſt danda primitia ſacerdoti parochiali. 16. q.j. doctos.& c. moderamine. Quota aũt dari debeat, non inuenitur in Pentateucho.i.5.lib.Moyſi. à pente qđ eſt quinque,& teuchos, quod eſt volumen. qa in vno volumine 5.lib.Moyſi continentur. ȷ̃.e.c.1.quod poſitum eſt.s̃.e.ſub§.7.vel per prædictas.dictum tñ Hiero.in e.c.ꝙ nō dabatur minus.40.parte.nec plus 40. inter quadrageſima: & 40. arbitrarium erat. & hoc in aridis & liquidis intelligas.in fœtib.n. primogenitum datur.vt patet ȷ̃. de vo.§. cum igitur in lege. verùm hoc viſum eſt Hug. durum, quod is, qui non haberet niſi vnum primogenitum,ipſum daret.ideo dixit,ꝙ de ducentis dabit vnum,& ſi quis tot capita non habeat, proportionaliter dabitur æſtimatio. Ioan.& T.dixerunt,cēteſimum eſſe dandum. de hac conſue-

consuevit no.13.q.2.§. is ita. Ray. & Goff. scripserunt, ad consuet. recurrendũ, & sic diuersę sunt, recurratur ad vicinas ecclesias, ita ꝙ ex multis mediocritas obseruetur. ad hoc s̃. de sepult. certificari. s̃. de consuet. cũ olim. j̃. de censib. super e. j̃. de cognat. spi. super e. j̃. de simon. ad Apostolicam. 16. dist. Isidorus. 19. dist. in canonicis. 10. qu. 2. hoc ius. vel ſm Goff. quod minimum est, debetur. j̃. de censi. minimis. ex parte. ff. de leg. 3. Potius vr̃ esse standum nedum in aridis & liquidis, sed in oĩbus dicto Hieron. j̃. e. c. 1. quia de similib. ad similia, &c. s̃. de rescri. inter cæteras. & quia ab eodem data sunt. s̃. de cõsti. translato. & quia vbi eadem ratio, idem ius. j̃. de consan. tua.[a]

a Tractatui decimarũ rubricatim distributo rectè subiici potest hæc rubricella. Quę mala oriantur ex non solutis decimis, quam explicuit Marr. noster in hæc verba Decimarum (inqt subtractio plurima mala inducit. Primũ est præuaricatio Dñici mãdati. extra de deci. à nobis. ſm homines decimas soluentes bonis omnib. abũdãt. vt 16. q. 7. maiores Tertium. quia Dñs non increpat locus tas. nec plagas amouet. vt 16. q. 1. reũertimini. Quartum, quia quod non accepit Christus, tollit fiscus. d. ca. maiores. Mar.

De Regularib. & trãseuntibus ad religionem. Rubrica.

SVMMARIA.

1 ☞ *Regularis quis dicatur. Et unde dicatur. 4. Ad quid teneatur. 5.*
2 *Religiosus largo modo quis dicatur.*
3 *Rustici qui faciunt hospitalia mutãt habitum, & accipiunt signum certum, & aliquam hospitalitatem exercent, habent tamen uxores, & proprĩ retinent an censeantur religiosi.*
6 *Regulæ quæ sint subscriptæ.*
7 *Regularis qualiter obligetur. Et an possit exire monasteriũ. 8. Et ã reuocari. 6.*
10 *Annus probationis à quo tpe currit.*

TRactatum est s̃. de Clericis secularib. & eorũ rebus, subiicitur de Regularibus, & de his quæ pertinent ad regulares, videamus, Quis sit regularis, Et vnde dicatur, Ad quid teneat, Et qualiter obligetur, Et vtrum exire possit, vel reuocari.

1 a Quid sit regularis.[a]† Is qui p emissionem professionis, vel deuotionẽ paternam prelati imperio subiicitur, quia monachum fecit aut propria professio, aut paterna deuotio, sequenti ratihabitione, vt j̃. e. cum scimus. & c. porrectum. & c. cum virum. qđ dic, vt no. j̃. e. §. & vtrum. ver. si igitur. ergo regularis est, qui ad viuendum regulariter est adstrictus, siue sit monachus siue canonicus regularis, qui & si à sancto rum monachorum consortio non putetur seiunctus. inseruit tñ regulæ laxiori. j̃. de statu. monach. ꝙ Dei timorem. in multis aũt eorum concordat conditio. j̃. ne cler. vel monach. ex parte. & c. super specula. 20. q. 3. presens. de postul. ex parte. & hoc siue sit clericus siue laicus. nam & talis licet non possit recipi in canicum. s̃. de inst. c. 2. tñ potest recipi in conuersum. ex quo professus est, regularis potest dici. 27. q. j. vt lex vel religiosus. vt s̃. de constitu. ecclesia. s̃. de reb. eccl. non alienand. c. fi. secus in non professis, qui proprĩ retinent, 19. q. 2. c. econtra Paul. vel in domo ꝓpria remanent j̃. de priuileg. cùm & plantare. §. de confra

a Quid sit regularis.] Regularium definitio à Marr. in Summa e. ti. tradita verior visa est Regulares. ait. dicuntur, qui ad viuendũ regulariter se astringũt, siue sint monachi, siue canonici regulares, qui etsi sanctorũ monachorũ consortio non putentur seiuncti, regulæ tñ laxiori inseruiũt. vt de statu monacho. l. ꝙ Dei timorẽ. Adde Doct. in rubr. de reg. iur. Archi. & Domi. in c. 1. e. ti. lib. 6. Arch. c. in præsens clericus. 20. q. 3. S. Tho. 2. 2. q. 86. arg. 2.

2 trib. & c. vt priuileg. §. j. †Sed & largo modo[b] dr eli
b giosus, qui in domo propria sanctè & religiosè viuit licet non sit professus. 33. q. 5. ꝙ Deo patri, & dr talis religiosus non ió, ꝙ astrictus sit alicui regulę certæ, sed respectu vitæ, quam arctiorem & sanctiorem ducit, q̃ ceteri seculares, qui omnino seculariter. 1. disso lutè viuunt, ad talem religionem, ne. s. sic seculariter sed honestius q̃ antea, tam in habitu, q̃ in cibis viuat tenetur is qui semel intrauit religionem, & exiuit ante annum. j̃. e. consulti. & hoc in memoriam præteriti introitus. arg. 81. dist. dictum. C. de qõ. seruos. j̃. ne cler. vel monach. c. 1. & 2. s̃. de vita. & honest. cleric. clericus si tonsuram. 19. q. 3. mandamus. s̃. de æta. & qualit. intelleximus. sed est arg. contra, s̃. de cler. cõiug. Io. sed ibi non fuerat religiosus. vel dic, ꝙ quãuis decens sit, ꝙ se religiosius habeat, vt in primis concord. non tñ ad hoc cogi potest, nisi in sacris fuerit, vt in contrariis, & 50. dist. studeat. † Quid de rusticis[c] qui faciunt hospitalia, mutant habitum, & ac
c cipiunt signum certum, & aliquam hospitalitatem exercent, habent tñ vxores, & proprium tenent, nunquid tales censentur religiosi verè? & nunquid ecclesia debet eos defendere, sicut psonas ecclesiasticas? Non vr̃, quia substantialia regulæ, de quib. dixi j̃. e. §. ad quid. in talib. deficiunt. Item si hoc esset, absurditas sequeretur, quia sic posset quilibet rusticus facere se religiosum, & constituere regulam, quã vellet contra concilium generale. j̃. de rel. dom. c. fi. & fraudare dños talliis suis antiquis, & rationabilib. vel aliis debitis seruitiis, angariis, & perangariis, cõtra mentem concilij Lateranẽsis & generalis. j̃. de priuileg. cùm & plantare. §. de cõfratrib. & c. vt priuilegia. §. j. Sed contrà, quia consuetudo tales defendit, sicut personas ecclesiasticas, maximè in prouincia prouinciarum, quæ & iniicientes manus violentas in tales, excommunicatos reputat. cui in hac parte vr̃ standũ. arg. in his quæ no. j̃. de rap. sub Rubrica, de incendiariis. §. à qua pœna. ver. consuetudo. & s̃. tit. j. sub §. 7. ver. nec mireris. Solutio. Aut hoc facit rusticus sine authoritate epi, & sic non debet defendere, vt in primis concord. nec tunc obstaret consuetudo contraria, quia omnino irrationabilis esset. 93. dist. nulla ratione. s̃. de consuet. c. fi. aut authoritate epi. & sic debet defendi. & tam locus q̃ personæ religiosę intelliguntur. vt j̃. de reli. dom. cap. 3. & 4. & iunge quod notatur eod. tit. §. j. & j̃. de eccle. ædificau. §. cuius authoritate. nec obstat ꝙ vxorem habet nam & talis intelligitur castè viuere. 31. distin. Nicena. sed ea mortua, non debet alienam ducere. & iunge quod notatur s̃. de cleric. cõiung. §. quam pœnam. versi. & priuilegij. & j̃. qui cler. vel vouen. §. j. nec obst. j̃. de reli. dom. c. fin. quia hęc religio approbata est. j̃. de rel. do. de Xenodochijs. vel illud intelligas, quando hoc fit sine authoritate episcopi nec obstat, ꝙ proprium habet: quia illud potest habere rector rõne administrationis. j̃. de statu mona. monachi. §. qui uero. Ergo si quis in manu epi promiserit castè viuere cũ vxore, & ea mortua aliam non ducere: & proprio renunciauerit: & obedientiã promiserit, vel in manibus rectoris, q̃ hoc habet fortè de consuetudine, vbi plures sunt fratres in hospitali, sicut patet in hospitali sancto Io. Hierosolymitani, & multis alijs, religiosus cẽsetur: talis tñ non põt spiritualiũ administrationẽ habere: vt notatur. j̃. ne prelat. vi. suas. verfic. sed vr̃. consulimus ẽt epis, vt talibus, quo ad oẽs, de vna diec. vni formẽ habitũ & regulã certam tradant. arg. s̃. de vita & hon. cle. Deus qui. & j̃. eo. statuimus. absurdum. n.

est

eſt, ꝙ vna eademq; eccleſia diuerſis habitib.& regulis ex quo vna & eadē eſt religio & ratio, deformetur.arg.s̄.de deci.cū in tua.12.q.2.cognouimus.Conſulimus etiā eis, ꝙ graue non erit, ſicut credimus, ꝙ libram piperis, vel certæ, vel alium certum cēſum in fundatione vel approbatione in ſignum ſubiectionis ſibi retineant, & vt eorum protectio euidentius eluceſcat, ad hoc ĵ.de cenſib. oīs anima.ĵ. de priuil. recipimus.& in his q̄ no.ĵ.de cenſ.§. qđ argumentū.

4 Et vnde dicatur. † A regula, non ab ea quæ rem, quæ eſt, breuiter enarrat.ff.de reg.iu.l.j.ſed ab illa, quæ recta ducit, nec aliq̄ aliorſum trahit, imò normam rectè viuendi tribuit, & quod diſtortum prauumq́ue eſt, corrigit, & rectè re. vt diſtin.3. regula. quam ſeruare tenetur & ꝓfiteri, vt ĵ.e.ex parte tua. in fin.s̄. de elect. cū cauſam, quę ad hoc ĵ.tit.j.ex parte.33.q.5.notificaſti. ĵ.tit.j.chariſsimus.Et hoc notandum, ꝙ nec ꝓpter dolum infringitur votum.ĵ.tit.j. ex parte.& c. veniens.& cap.dudum.& no.ĵ.titul.j.§. vltimo.

5 Ad quid teneatur. † Ad obedientiam eṕo faciendā, niſi exemptus ſit.93.diſt.nulla ratione.vel dic, ꝙ illud intelligitur de clericis ſecularib.regulares aūt ſuo maiori.ſ.abbati, vel priori, ipſam prę̄ſtabūt, vt patet in his quæ not.s̄.de maio.& obed.§.quis cui.& §.ad qđ ſed hoc verum eſt, ꝙ religioſus tenet̄ eſſe obediens.

6 † Et hoc eſt vnū de trib.ſubſtantialib.regulæ, d.ſ.pro
d prię voluntatis renunciatio.nam religioſus hominē vicæ Dei ſuper caput ſuum conſtituit. 19. q.3. ſtatuimus.in quo proprię renūciant volūtati.22.q.2.nō dicatis.Item quia in ingreſſu ſe & ſua dedicat Deo.C. de ſacroſanct ecclę.auth.ingreſsi.19.q.3.quia ingredientib.& authen.ſi qua mulier&. ſequentib.& ideo poſt ingreſſum per profeſsionem firmatum, poteſtatem corporis ſui, & rerum ſuarū amitrit. ĵ.e.ſtatuimus. B. qui curā noſtrā nobis ſemel cōmiſiſtis, quid amplius de vobis non intromittis. Secundū ſubſtantiale eſt, proprietatis addicatio, vt ex præmiſsis pateret.Tertiū ſubſtātiale eſt caſtitatis obſeruatio.hæc.n adeò ſunt ſubſtantia regulę, vt nec ſummus pontifex contra hoc valeat diſpenſare, vt ĵ.de ſtatu.monach. cùm ad monaſterium.in fin. Item tenetur ſeruare regulam in veſtimētis, & in aliis, vt proximè dictū eſt. ſed circa hoc aliq̄ diſpenſatur.s̄. de vita. & honeſt. clericorū. Deus qui. Itē quia abbas pōt aliq̄ pœnitētiam facere. ĵ.de ſtatu.monach.cū ad monaſtetiū.§. in refectorio.& §.porrò.Sed ꝙ tenetur ad profeſsionē faciendam, ex quo per annū fuit in religione e. ĵ.e. ſtatuimus.quā ſi prę̄ſtare voluerit, & in loco quē intrauit, ſeruabatur religio, præciſè cogendus eſt ad ꝓfeſsionem faciendam per diſtinctionem regularis diſciplinæ, & ſic intellige dictum c.ſtatuimus.in quo quidem nec fuga proderit.vt ĵ.e.c.fi.s̄.de oſſ. ordin. quanto.quod ſi ibi non ſeruabatur religio nec ipſe obligauit ſe, ad ipſam ſeruandā expreſſè, ſed ſimpliciter intrauit, nihilominus cogendus eſt: nō tñ præciſè, ſed cauſatiuè, vt.ſ.vel profeſsionem ab initio ibidem inſtitutam faciat, & religionem ſeruet. vel locū exeat, & penitùs dimittat, in quo nec abuſus contrarius, nec numerus defendit annorū, & ſic pōt intelligi.s̄.de electione.cū cauſam, quia inter presbyterum.s̄.de teſta.c.1.& ſi oēs deficiant, alij introducātur alterius religionis. ĵ.ne cler.vel monach.relatū. & ſi illi ſimiliter deficiant, tunc locus mutata inſtitutione authoritate ordinarij pōt per ſeculares clericos retineri.& ſic pōt intelligi. ĵ.de rel.do.inter quatuor.Sed & pōt qs ad aliā trāſire re
d ligionē, petita licētia. qđ dic vt no. ĵ.e.§.ſeq.ver.item religioſus.& iunge quod no.ĵ.de voto.§.pe.ver.quid ſi aliquis ſcholaris. Profeſsio aūt
f ni hil aliud eſt, q̄ certę religionis ſolē-
e nis promiſsio, in qua promiſsione veniunt tria ſubſtantialia ſupradicta.& fit in manu prę̄lati. ĵ.e.porrectum.& c.ad Apoſtam. Fit & ſm Gof. in manu priuati. vt 20.q.j.vidua. ĵ. q
f cl. vel vou. veniēs.& c. inſinuante. de hoc tñ dic, vt plenè not.ĵ.qui cleric. vel vouen.§.quis vouens. ver. ſolennizatur.& ſeq. & verſ. hic etiam te-
g neas.& ſequen.

7 Et qualiter obligetur. † Patet ex ſuperiori
g bus.ſ.per propriā profeſsionem vbi habet ætatē legitimā g, vel paternā deuotionem, q̄ñ non eſt legitimę ætatis. ĵ.e.cū virum nullus.n. tonderi debet, niſi legitimam ætatē habeat. nec inuitus. ĵ.e.c.1. Eſt aūt legitima
h ætas h eadem quę in matrimonio cō trahendo, hoc eſt, ex quo quis pubes eſt ĵ.de deſpon. impub. puberes. 20. q.j.c.1.& 2. neceſſe eſt igit̄, ſi ſit maſculus, ꝙ habeat.14.annos, ſi ſit fœmina.12. ĵ.e.ad noſtram.& c.ſignificatum. quod dic vt plenè not. ĵ. de deſpon. impub. §. j.& §. qualiter. Sed & ad obligationem iſtam ſcire debes, ꝙ ſi quis votum emittat intrādi religionem, ipſum explere tenetur: vt tractat̄. ĵ. de vo.& vo.red.§.& vtrū. niſi phreneticus ſit, & extra mentem. ĵ. eod. ſicut teneor. Sed ſi ſit æger corpore, & ſanus mente, valet ĵ.e.porrectum.& c.ſicut nobis. Sed contrà: s̄.de renunc. ex tranſmiſſa.& c.pen.17. q. j. Gonſaldus. ideo dicunt quidam, ꝙ ſi timore mortis hoc faciat, & quā citò ſentit cōualeſcentiam, contradicit, non obeſt, vt in cōtrariis. ſed ſi non cōtradicit, vī ratificari, vt in ca.porrectū.& ſimil. ad hoc s̄. quod metus cauſa.c.1. vt ita confirmentur, ſicut donatio cauſa mortis. quod dic vt not. s̄. de do.§. quot ſint eius ſpecies. Alij dicunt, ꝙ aliud eſt, q̄ñ quis timet mortem animę, & ſic ægritudinem, quā Deus forte ideo dedit, vt conuerteretur, vbi quidem tenet. aliud eſt q̄ñ timet mortem corporis. ſ. ne cum enſe interficiatur, vbi non tenet, quia illud non fit per inſpirationē diuinam. s̄. quod metus cā c.1.23.q.4. Nabuchodonoſor. ad hoc. ĵ.tit. j. ex parte.33.q.5. notificaſti. ĵ.tit. j. chariſsimus.& hoc verius vī, quia nec ꝓpter dolum infringitur votum ĵ.e.tit.j.ex parte.& c. veniens. & c. dudum. & nota. ĵ.tit.j.§.vltim. Obligatur aūt aliq̄ñ etiā ſine profeſsione, vel voto. nam ſi clericus ſimpliciter intrat religionem, & notus ſit & ſtat per annum, de cæterò tenetur profiteri. ĵ.eo.ex parte.17.q.j. Gonſaldus. Itē clericus ignotus, & laicus notus per biennium 19.q.3. monaſterijs. ſi laicus ignotus, per triennium 17.q.2. ſi quis incognitus. 54. diſt. ad legē. Vel dic, ꝙ ideo diuerſa tempora ſtatuūtur, vt tempus arbitrarium oſtēdatur. pōt. n. tempori annali renunciari ab intrante & recipiente, ſiue abbas per ſe recipiat, ſiue per alium. ſed non ſine cauſa. vt ĵ.e. ad Apoſtolicę. Hodie verò hęc diuerſitas ad annū reducit. vt ĵ. e. ad Apoſtolicam. poſtulaſti. ex parte ſtatuimus.& in auth. d.n. extrà e. non ſolū. qđ dic vt no. ĵ.qui cle. vel vouen.§.quis vouens. ver. hęc etiam

d Vnum de trib. ſubſtantialib. regulę] Adde tex. in ca. ex parte. e. tit. & in c. cū in eccleſis. de ma. & obed.

e Ex quo per annum fuit in religione.] Adde tex. in c. Apoſtolicam. de reg. & per Archi. in ca. ſcimus. 12. q. j.

f Profeſsio aūt.] Adde c. vidua quidem. 27. q. 1. c. vltim. 21. q. 1. cap. omnes. 27. q. 1. Spec. in titu. de reg. in princ.

g Ætatē legitimā.] Adde Doct. in c. qa in inſulis. e. ti. & c. ad propoſuiſti. & c. ad noſtrā. e. ti. doct. in cle. fin. de reg.

h Eſt aūt legitima ætas.] Adde gloſ. in verbo ſi perfectè. In ſtitu. de tut. Paulus de Caſtr. in l. oēs. circa finem. Co. de his q. ven. ætat. impetra. idē Paul. in l. ſi q̄s. in 1. no. C. e. ti.

i Neceſſarium viſum fuit hic inſerere rubricellã, quæ profiteri debeat regularis quam ex Martino. vbi ſuprà decerpere licuit. Regulares igitur tria proficeri debent. ſ. obedientiã & paupertatẽ. Hæc enim ſunt ſubſtãtialia regularia diſciplinæ. Regularis. n. renunciat propriæ voluntati. 19. q. 3. ſtatuimus. 12. q. 1. dicatis. Similiter cũ quis religionem ingreditur, ſe & ſua dedicat Deo. vt C. de ſacroſanct. eccle. auth. ingreſſi. & 19. q. 3. quia ingredientib. Et ideo poſt ingreſſum poteſtatem corporis & rerum amittit, quia poſſeſſio directi dominii reſtituet eccleſiæ per huiuſmodi infeudationem. Itẽ decimas, quas habent laici in feudũ ante cõci l. Lateranenſe: poſſunt de conſenſu epiſcopaliis laicis in feudare. Itẽ decimas ante cõcilium cõceſſas pũt laici alicui eccleſiæ donare de conſenſu ſpeciali epiſcopi. extra de his quæ fiũt à prælat. cum Apoſtolica. Nec poſſunt laici huiuſmodi decimas alicui dare ĩ pignus: niſi eccleſiæ illi, ad quẽ pertinent huiuſmodi decimæ de iure cõi. extrà, de decimis. c. interdicimus. & de feud. ca. 1. Itẽ laicus non põt decimas, ſicut nec alia merè ſpiritualia iure hæreditario poſsidere. & iõ ipſas præſcribere non põt ſed nec poſsidere. vt de præſcript. p. cãm, quæ. Decimarũ quoque fructus poſſunt etiam concedi laico tempore vitæ ſuæ, ſed nõ in feudum: quia fructus decimarum poſſunt etiam vendi ad tempus. extrà, de decimis. ad hæc in gl. laici. & ne prælati. vi. ſuas. c. fi. Similiter põſſunt ad tẽs locari. extrà, de loca. eo. ca 2. Ius verò decimarum (cùm ſit ius ſpũale) non põt laicis ad tẽs infeudari: ſicut nec ius ablationes percipiẽdi. extrà de dec. quamuis. Item ius decimarum nec locari poteſt. extrà, de iure patron. cap. de iure. & de ſimo. c. querelam. Item, ſi prælatus decimas vel oblationes laicis concedit, in feudum debet deponi. cùm decimæ à tempore concilii Lateranenſis in feudari nõ poſſunt. cùm debeant eſſe cibus in domo Dñi. vt 13. q. 4. ipſa pietas. & 16. q. 1. reuertimini. Item decimas ſine peccato retinere non poſſunt laici. 1. quæſt. 1. peruenit. extrà, de decim. prohibemus. Item decimas non ſoluere, peccatum eſt. arg. 16. q. 1. c. reuertimini. Vnde periculum decimarum ad ipſum ſpectat, qui eas dare debet, ſi eſt in mora. ff. de lega. 2. l. cùm res. Quid ſi ſacerdos recipere nollet, tũc periculum decimarum ad ſacerdotem ſpectat, In his autem trib ſubſtantialibus diſpenſari non poteſt, maximè in caſtitate, & paupertate, & de ſtatu monach. ca. cùm ad monaſterium. in fin. Cæterũ profeſsio cùm nihil aliud ſit, quàm ſolennis religionis promiſsio, in quam veniunt tria prædicta, fieri debet in manibus prælatorum. extrà, eod. tit. porrectum & c. ad Apoſtolicam. Similiter fit in manu epiſcopi, aut monachi, aut ſacerdotis. Martin.

etiã locũ habet. aliqñ tñ nec annus ſufficit, vt no. ℣. e. ver. vbi aũt. Obligatur etiã quis, ſi in introitu renunciet ſeculo & pompis eius. & ſi habitum profeſsionis accipiat, quia facilè profiteri vĩ, & ſi per annum ſteterit: quis in habitu probationis. ℣. e. ſtatuimus. Quod ergo dicimus, ꝙ habitus non facit monachum, ſed profeſsio. vt ℣. e. porrectum. & c. ex parte. loquitur de habitu probationis: quia inter nos habitus differentia debet eſſe. ℣. e. ſtatuimus. in fin. & habitus religionis & profeſsionis idem ſunt: vt ℣. eo. ſtatuimus. in prin. quod ergo dicit ℣. e. ſuper eo. religionis habitum, expone. i. probationis: & intelligas, ꝙ ibi dixit, ſe velle mutare vitam, aliàs ad ſeculum redire poſſet, nõtñ ſeculariter, id eſt, diſſolutè viuere debet, imò ſe à ſecularib. commerciis abſtinere. ℣. e. conſulti. quod dic vt no. s̃. eo. §. quis dicatur. ſed & largo mõ. Sic nõ præſumas, ꝙ aliquis voluerit vitã mutare, niſi hoc dicat expreſsi, vel tacitè faciẽdo ꝓfeſsionẽ, vel morã annalẽ, vel recipiẽdo habitũ ꝓfeſſorũ, vt in decr. Gre. ſtatuimus. Alij dñt, ꝙ ſp præſumitur velle mutare, niſi ab initio cõtrarium proteſtet. vt ℣. eo. conſulti. in fi. & malè. vñ ibi ſubaudias, proteſtetur. ſ. ſi intendit vitam mutare, aliàs præſumit hoc non intendere, quare intra annum liberè exit: vt ℣. e. ſtatuimus. ideo. ſi intra annum exierit, incumbit prælato probatio qd fuerit profeſſus, vt probant alia Greg. s̃. de teſti. nuper. in quo caſu non creditur ẽt fratrib. minorib. non iuratis, licet ſint magnæ religionis, vt ibi, niſi cõſentiente illo, contra quem producuntur, vt s̃. de teſti. tuis. de hac materis dic, vt plenè no. ℣. qui cler. vel vouen. §. qs vouens. ver. hoc ẽt teneas inuiolabiliter. & ſeq. Sed & ſi introitus ſemel tenuerit, non admittitur poſtea ad militiam, vel honores ſeculares. 20. q. 4. procliuus, & c. ſeq.

& iunge quod notatur ſuprà eodem. §. & ad quid teneatur. verſic. ſed & tenetur profeſsionem. Et vnum no. ꝙ regula debet legi tota illi qui intrare vult. & ſi dicat, ſe poſſe ſuſtinere, recipiatur, aliàs non admittatur, in auth. qũo oporteat epiſcop. & cæteros cler. §. igitur ordinandus epiſcopus. hoc titul. deconſuet. non ſeruatur. Vidua etiam, quę ſibi impoſuit velum, & poſtea ſtetit cum monialib. offerens hoſtiam tanquã monialis, obligatur, nec creditur eius ſacramento, ſi dicat, ꝙ non animo remanẽdi ibi ipſum aſſumpſit, vt ℣. e. vidua. 27. di. quod interrogaſti. Vbi aũt dura eſt cõuerſatio religioſorũ, vt in inſul. non obligẽt quis, niſi maior. 18. annorũ. ℣. e. quia inſulis. quid ergo de Carthuſien. & ſimilib. Item religioſus ad ſtrictiorem religionem ſe transferens, obligatur. ℣. e. ſanè. Alij dicunt, ꝙ de gratia toleratur, vel dic, ꝙ ibi fuit petita licentia, vt innuit ibi. cum pura cõſcientia. qñ. n. tranſit petita licentia maioris ſui, obligãt. ℣. e. licet. ſed ſi non detur licentia, nihilominus tranſit, excepto eſpo, qui non tranſit, niſi obtineat, vt in c. licet. & hoc facit magna vtilitas, quę põt prouenire ex officio paſtoralis. s̃. de renun. niſi cũ pridem. §. fi. ſi tñ eo modo militetur, quo vĩ, præcipit Imperator 40. diſt. ante oĩa. & excepto impubere. 20. q. j. c. 1. & excepto ſeruo. 54. diſt. ſi ſerus. & curię aſtricto. 53. diſt. legem. & exceptis coniugib. poſt carnis copulam. ℣. ti. j. verum. & c. ex publico. ſed & ſi religioſus cauſa leuitatis tranſeat, licentia etiã petita, reuocari. põt. 19. q. 3. mandamus. & c. ſtatuimus. s̃. de ætat. & qual. intelleximus, vel intellige, ꝙ leuitas præſumitur, qñ non petit licentiam. vt ibi, ſecus, ſi petat, ſicut dixit, decre. licet. vnde quod dicit c. ſtatuimus. ſine patris permiſsione, ſubaudi, petita quãuis non obtenta, & de hoc no. ℣. de vot. §. quis vouere. ver. monachus i.

Et vtrum exire poſsit.

†Non ſic: ſi enim ſtetit ꝑ annum, vel profeſsionem emiſit, vel habitum profeſsionis aſſumpſit, vel ſeculo & beneficio. decret. ſtatuimus. & hodie extrauagantis dñi. n. extrà e. non ſolũ habitum ſuſcipiendo euidenter renunciauit, de cętero exire non põt, niſi fortẽ de licentia maioris, qñ tolerare nõ põt ℣. e. Io. & c. non eſt. & ſic. licet. ſed ſimpliciter intrauit aſſumens habitum probationis, põt quod dic vt s̃. no. prox. §. & ℣. e. ſed quid ſi ingreſſus. & ſeq. Item ſi inuitus intrauit, exire põt, niſi per lapſum tẽporis ratificetur. ℣ c. 1. & 2. Item minor. 14. annorum exire põt, cũ venerit ad annos legitimos. ℣. e. ſignificatũ. & c. poſtulaſti. & c. cũ ſcimus. 20. q. j. illud. & fortè intra tres dies, poſtquã peruenerit ad annos legitimos. vt ℣. e. ad noſtram. Alij dicũt, ꝙ in illo caſu etiã intra annũ exire poſſet. nã ſm Goff. ibi cõcurrũt quinque rationes, quare potuit exire. Prima eſt, quia impetuoſè & ſine deliberatione intrauit, vbi cuncta mala miniſtrat impetus: ideo non fuit obligatus apud Deum, qui cor interrogat, & non manum. 13. q. 5. ſi quid inueniſti. 15. q. 6. c. 1. eſt tñ arg. contrà, 17. q. 4. ſunt qui opem. ℣. de voto. lireraturam. Secunda eſt, quia illectus fuit. 20. q. 3. conſtituti. ſed ibi tenet obligatio, quo ad perſonam, non obſtante dolo. & ℣. de conuer. coniugat. dudum. s̃. quod metus cauſa. c. pe. Tertia, quia prope pueritiam intrauit. Quarta, quia ſine probatione habitum ſuſcepit. 19. q. 3. monaſteriis. hæc ceſſant ex quo pater obtulit, vt probãt iura allegata. s̃. e. ver. item minor. Quinta, qa intra triduum exiuit, hæc ſola auĩ efficax, quia in continenti exire intelligitur, arg. C. de errore. aduoca. l. 3. C. de iudic. l. fi. s̃. de electio. in cauſis: ideo teneas, vt not.

no.s.e.proximo.uer.item minor.Si igitur pater obtulit filium maiorem 14.annorum,& nõ cõtradixit, tenet introitus,& obligatur filius,non tñ irreuocabiliter,& sic intellige ĩ.e.cũ virum.expectabitur ergo per annum,& idem expectabit.nã ante exire non põt.ĩ.e.significatum, veniens ergo ad textũdecimũ annum,inquiri debet vtrũ ratum habeat,quod factũ est,si dicit,ꝙ sic,non exibit de cętero,quia est irreuocabiliter obligatus,vt in prox.alleg.c.sin aũt dissentiat,põt exire.20.q.j.illud. ĩ.e. cũ scimus.quod ergo dr monachum,facit aut paterna oblatio, aut ꝓpria deuotio,intelligas de paterna oblatione occasionaliter,quia honestum est,ꝙ filius non cõtradicat,sed ipsam ratificet,sic intelligitur.ĩ.de despon.impu.c. 1.vel qñ non contradicit ad annos discretionis perueniens,quia tũc vetè facit monachum.20.q.3.præsens.vel paterna oblatio facit monachũ certo modo,vt dictum est.& secundũ hoc intelligi debẽt oĩa. c.20.q.j.vsque ad §.cũ ergo.ꝟm Goff.Dicas breuiter ꝙ filium post annos discretionis oblatum à parentibus,& nõ contradicentem facit monachum.paterna oblatio post annum,etsi expresim filius interrogatus introitum suũ non ratificauerit, quia ipso facto cum mora temporis tacitè consentire vr. arg.ĩ. de spon.ad id.quod oblatum verò intra annos discretionis facit monachum, nisi ad annos discretionis veniens,vel postquam venit intra triduum,verbo cõtradicat,vel facto.ĩ.e.ad nostram.hoc tñ intelligas, qñ oblatus fuit in duodecimo vel tertiodecimo anno, vt sic ad minus per annũ ibidem morã traxerit. arg.ĩ.e.statuimus.& expresim.arg.C. de iud.properandum.§.sin aũt in medio triennij.& ꝟm hoc intelligas oĩa supradicta per Goff. no. nec. n. inuenio, ꝙ magis sit interrogandus,q̃ alius,excepto quod no.s. e.§.prox.ver.& vnum no.ꝙ potius de honestate,q̃ necessitate intelligi debet:nam ex quo per annum moratur ibi,satis simplex reputari põt,si nesciturvtrum sibi expediat remanere.arg.ĩ.e. ad Apostolicã. ĩ. de frigi.c.1.& si non quæsiuit & inuestigauit,oĩa potius debet sibi,q̃ monasterio imputare,nisi fortè qñ ibi nulla relig o seruabatur. quod dic vt no.s.e.§.ad qd tenetur.ver.& tenetur ad professionem. Minor verò 14 annorũ per se ingrediens,si completo 14.anno,ꝓfessionem faciat,vel habitum professorum suscipiat vel professionem ante factã expresim ratã habeat, irreuocabiliter obligat,alioquin exire põt ĩ. annũ. Quid si completo anno 14. per annum integrum in religione permanserit, ꝓfessionem vr emisisse, nisi ibidem nimia indistinctio habitus habeatur. Pupes verò per se intrans per indistinctionẽ huius habitus minimè excusatur,cũ eorum quæ aguntur plenũ habeat intellectũ.sic hodie est tenendũ.& ꝟm hoc intelligе supradicta,& quod legitur in auth.d. n.extrà e. is qui monasterium.ergo factus pubes intra annum exire põt is qui in pueritia intrauit.Itẽ si maior 14. an.furiosus.17.q.j.Gõsaldus 3.q.9.indicas.s. de suc ab intest.c.fi. ĩ.e.sicut. quod dic,vt no.s. prox.§.ver. obligatur etiã quis.& seq. & ver.est aũt legitima ætas.& seq. Quod aũt dixi,quod minor 14.an. masculus exire põt,intelligebat H.qñ malitia non supplebat ætatẽ, aliàs si discretus esset, exire nõ posset, nisi cõtradiceret,cũ.n.posit se obligare diabolo,multo fortius Deo:vt ĩ.de delict.pu.pueris.& sic intelligebatur ĩ.e.cũ virum. & in hac opinione fuit dñs Inn. in extra. 4.e. postulasti. sed illud hodie remotũ est. vt patet ĩ.e.postulasti.vnde hodie non põt obligare intra an.quin exire posit.in auth.d.n.extrà e. nõ solùm.& est ratio,quia graue est, inexpertes homines monasteriis applicare.19.q.3.monasteriis.& in authen.de monachis.col.j.vbi dicit,ꝙ difficilis est vitæ mutatio,& cũ animæ fit labore.aliud in carnali matrimonio, in quo statim fit obligatio. ĩ. de despon. impub.à nobis. & c.vlt. & ratio est,quia facilius & leuius toleratur,q̃ spirituale.& accedit. ĩ .de despõ. cũ locum.Sed quid, si ingressus cui egredi de iure cõ petit relig. assumptam,sed necesse habet ingredi laxiorem post egressum primę, & ante ingressum secũ dæ contrahat matrimoniũ,nunquid tenet matrimonium? Vr ꝙ sic, quia solus habitus non solennizauit votum. ĩ. eod . porrectum . & simplex votum matrimonium contractum non dirimit, vt not. ĩ.qui cler. vel vou.§.quis vouens.ver.tu dicas. & seq. & probat 27.dist.c.1.& 2.& §.hic distinguendũ est.sed Goff.dixit,ꝙ matrimoniũ non tenet.nam etsi habitus solus non solennizat votum, quantũ ad religionem assumptam,solẽnizat tñ in genere,quantũ ad religionem, in quã consensit intendẽs absolutè vitam mutare, cũ habitum assumpsit.Si quæras,Cuius est ergo monachus,nunquid primi monasterij,vel secundi? Hęc qõ non procedit:nã & in propria domo põt quis esse non professus,erit tñ religiosus.33.q.5.qđ Deo pari.27. q.j. de viduis. C. de episc.& cler. raptores.ꝟm Goff.resp.igitur nullius monasterij,siue eccl. monachus est,est tñ monachus,sicut & is,qui renunciauit episcopatui,nullius eccl.eps est,est tñ eps.s.de trãsl. episco.inter corporalia.§.sicut aũt eps.& no.de hoc ĩ.e.tit.in summa.§.cuius autho.ad fi.ver.patet ex pmissis.& seq.secundũ hoc põt intelligi. auth.d.n.extrà.e.non solùm.vt.s.quãuis professio facta infra annum,nõ astringat professum illi relig. sicut ibi dr,adstringit,tñ alicui religioni,& hoc vr verũ,quod durum vr,si posset se quis Deo obligare, & posset obligare se diabolo,vt no.ꝟm Hug.s.e.ver. quod aũt dixi.vnde quãuis constitutione prohibẽte, non posit se obligare alicui religioni speciali.i.dñi,vel monasterio in pœnam illorum, qui cõtra præceptum Papę ipsum recipiunt,põt tñ se,sicut dictum est,religioni in genere obligare,expressum seculo & beneficio decret.statuimus.& extrà.non solùm renũciando,& habitum induendo.vt no.s.e.§.in prin.& ꝟm hoc intellige quod no.ĩ.qui.cler.vel vou.§.quis vouẽs.ver. hæc etiã locum habent.& seq. & ver.hoc etiã teneas incunctanter.& seq. Quæri consueuit, in quo habitu,quis debeat probari,& vr,ꝙ in seculari.arg.ĩ.e.super.e.13.dist.legem.54.dist.multos.17.q.2.si quis incognitus. Dixit Laur.ꝙ in monachali habitu est probandis.arg.dictæ.decre.super eo.& 19.q.3.monasteriis,alioquin non posset benè probari austeritas regulę monachalis, quæ.& pro magna parte consistit in vili habitu & austero. Goff. dixit, ꝙ in hoc standũ est potius consuetudini diuersarum regionum,q̃ iuri scripto.& facit pro eo,quia & in quibusdam religionib.sicut in hospitali Hierosolymitano,domicelli & pueri intrantes probantur in habitu seculari, Potius standum vr in hac parte d. Lau. ꝙ no.s.e.ver. dixit Lau.nam & hodie statutũ est, ꝙ habitus distinguatur.& si alicubi non sint distincti ad minus professionis tempore,benedici debent vestes professorum.vt sic nouitij à professis habitu discernantur.ĩ. e.statuimus.§.nihilominus. sed tñ dictum Goff. hodie comprobatur in auth. d n.extrà.e.is qui monasterium.§.j.& 2.in §.verò.fi.dicit ꝙ indistincti dicuntur habitus,dummodò aliquo signo de nouitiorum professorum statu tranfitus discernantur, Qualiter autem

a Quis dicatur coniugatus.] Adde do. in rubr.c.cit.

b Quod ius à beata & glorioſa Maria virgine.] Adde tex.in c. q̃ aũt interrogaſti.27.q.2.c.ſufficiat in ver.Beata.Maria ea cauſa.& q.glo.fi. & ibi Doct. in c. q̃dam.de cõuer.coniu.Vbi in c. cõmiſſum.in 1.no.de ſpõ. Archi.Flor.in 4.parte ſuæ Summæ.tit. 15.c.4.in §.3.in 1. col.Alteſanus in ſua Summa.li. 8. tit 8. arg.8.

c Non licet vxorem dimittere.] Adde tex.in c.dix.t do.32. q.1.c.ſi quis vxorẽ. c.præcepit.dñs.c.p̃ceptum.eſt.32.q. 5. & in c. ex parte. de ſpon. originaliter. Mat.19.

autẽ quis intelligatur profiteri, expreſſe vel præſumptiuè, patet ex ſuperioribꝫ.& no.j.q cle.vel vou. §. qs vouens.ver.hoc etiã teneas. & ſequ.

9 **Vel reuocari.** † Sic ſi minoran.intrauit ſine conſenſu patris,vel tutoris, qui eum in poteſtate habet, põt eũ reuocare, ſi intra annũ & diem eſpo, vel regi, vel miſſo Dominico. i.officiali querelam exponat.21.q.2.puella.j. c. 2. poſtea verò non audiretur niſi fortè monaſterium ſit valde remotum,quia tunc indulgebitur maius tẽpus ſm Goff.arg.17.q.2. ſi quis incognitus.& s̃.de procu.dilec. Sed alij,hoc de ſeruo intelligunt.nam & ſeruum ingredientẽ reuocat dñs intra tres annos.in auth. de monachis. §.j.& 2.54.diſt.ſeruus.17.q. j. ſi quis incognitus.ſed verius eſt quod Goſ. no.vt benè probat dictum. c. ſi quis incognitus. † Sed à quo tẽpore currit annus ille vꝫ à tẽpore ſcientię ar.

10 2.q.6. biduum, vel à tẽpore admonitionis. arg.s̃. de elect.c.fi.vel fortè cõtinuum,vt ſi curat à tẽpore introitus etiã ignoranti.ff.de his qui no. infa.genero. dicas ꝙ a tẽpore ſcientię currit.arg.17. q.2.ſi quis incognitus.ibi,longè,ſm Goff. & melius. s̃. de conceſ. præben.quia diuerſitatem s̃.de ſup.neg.prælicet. Itẽ prælatus fortè ſubditum reuocare põt, ſi non petita licentia tranſeat.s̃.de renun.admonet.j.eo.licet. de hoc dictum eſt s̃.§.& qualiter.in fin.nã à religione reuocatur ꝓpter animarũ curã.vt j. no.de ſtatu. mon. §.vtrũ.ſed Io.no.contra.19.q. j.duæ ſunt tñ,ſi põt trahi, multo fortius vꝫ ꝙ poſſit retineri: & maximè qa ad ratiocinia ſaltẽ ſpiritualia obligatus eſt, de qua oblig.ad ratiocinia. In ſumma no. ꝙ fugitiui,in quolibet.c.quod ſit de triennio in triennium.j.de ſtatu. mon.in ſingulis inueſtigandi ſunt. & abbates ipſorũ cogendi ſunt,vt eos recipiant,ſalua ordinis diſciplina,quod dic vt j.eo.c.vlt.Gregor.

De Conuerſione coniugatorum. Rubrica.

SVMMARIA.

1 ☞ *Coniugatus quis dicatur.*
2 *Cõiugati qualiter poſsint conuerti.Et qualiter reuocari.4.*
3 *Cõiuges poſſunt uouere coſtitatẽ ad tẽpus, & in ꝑpetuũ.*
5 *Coniugatus ſi dolo fuit inductus,an poſsit exire.*
6 *Maritus ſi ante carnis copulam, epiſcopo ingnorante, & uxore inſcia faciat ſe ad ſacros ordines promoueri, an ſoluat uinculum matrimoniale.*
7 *Maritus quare magis poteſt ante matrimonium conſummatũ intrare religionẽ inuita uxore uel inſcia q̃ poſtea.*
8 *Reuocatus qui tranſierat ſine licentia,ſi poſt mortem reuocãtis matrimonium cõtraxit antencat tale matrimoniũ.*
9 *Maritus alicuius ſi adulterium committit, nunquid licet uxori monaſterium intrare ipſo inuito.*
10 *Coniugem unum ſimpliciter cõſentire an ſufficiat ad hoc ut aliter ad religionem tranſeat, licet is qui conſentit, non mutet uitam*
11 *Maritus ſi intret religionem ante copulam carnis, nunq̃d uxor quæ fortè continentiæ periculum allegat, poteſt ſtatim contrahere.*
12 *Rector eccleſiæ ſi intrat religionem, nunquid eccleſia teneatur expectare annum probationis.*

Dictum eſt s̃.de regularib.in genere nunc videndum in ſpecie & ſic de conuerſione coniug. ſic s̃. de of. ordin.cũ ab eccleſiarum.& c. ad reprimẽ dam. & de præben. cũ ſm Apoſtolum, vbi ex genere infert ſpeciem,videamus. Quis dicatur coniugatus, Qualiter poſsit conuerti, Et qualiter reuocari, Et vtrum poſsit exire,ſi dolo inductus fuit.

1 **Quis dicatur** † coniugatus.[a] Is qui matrimonialiter eſt ligatus. j. eo. accedens.in princ.Eſt.n.vinculum matrimonij indiſ ſolubile,vt no.j.de ſpon.§.quid ſit matrimoniũ.vnde & vxor ſocia dr diuinę & humanę domus. ff.rerum. amo.l.j.& C.de cri.expi.hære.aduerſus.

2 **Qualiter poſsit conuerti.** † Super hoc videndum vrtũ conuerti deſideret ante carnis copulã q̃ licet quia multi Sancti à nuptiis ſunt vocati. j.eo. verum. quod ius à beata & glorioſa Maria virgine[b] inceptum eſt,quę à nuptiis carnalib.adſpirituales vocata fuit,& ſemper virgo permanſit: nec inuenimus, q̃ habitum mutauerit,vel aliam certam religionem intrauerit.27.q.2.§.cùm ergo demũ beatus Io.Euan. & multi alij Sancti.22.q.2.§.ecce.q̃ cõiugati.nec ob. q̃ non licet vxorem dimittere[c],niſi ob cauſam fornicationis, quia illud intelligitur de matrimonio conſummato. j.e.ex publico.in fine.& eſt fortè ratio,qa coniunctio animorũ quæ ſignificat charitatẽ.s̃.de biga.debitum.nõ repugnat volẽti reuerti ad dñm. nec eſt actus cõtrarius,imò magis augmentatur,& attẽditur vinculum charitatis.ſed poſt conſummationẽ non licet,& eſt ratio,vt s̃. de biga.§. quare bigamus. ver.cũ ergo quælibet conjunctio.& iunge quod not. j.§.& vtrũ poſsit exire. ver. ſed quare magis. & ſeq. Volenti tñ conuerti ante carnis copulã, eſt ſtatuendum tẽpus duorum mẽſium,ſm Goff. j.e.ex publico ſed magis puto,q̃ ſtatim debet tẽpus arbitrio iudicis ſtatui.j.qđ intret, vel coniugi adhæreat,& ſi trãſire eligat,quilibet recuperat, quod de ſuo penes alterum reſidebat.j.e.ex publico& c.ex parte.C.de epiſ. & cler.Deo nobis.in auth.de ſan.epiſ.§.ſponſalibus. quoque.col.8.intelligas facta profeſsione.& dicunt quidam,q̃ volenti conuerti non dabitur tempus ꝓbationis,altero inuito, quia fortè nõ põt continere. qđ dic vt not.j.e.§.fi.vel poſt copulam,vbi quidem ſi vxor adulterata fuerit ea inuita tranſire põt ſi notorium ſit iuris vel facti.j.e.conſtitutus.& c.veniens.& de diuor. ſignificaſti. de adul.c.pe. & vlt.nec relicta poterit contrahere,quia remanent coniuges ſeparati ob fornicationem.32.q.7.c.1.& 2.j. e.conſtitutus. Poteſt aũt maritus reconciliare vxori,ſi voluerit.qđ dic vt j.de adulte.ſi vir ſciens, ſed poſtea non ꝓmouebitur.34.di.ſi cuius.& c.laici. Aliàs detrudit adultera in monaſterium.j.c.gaudemus. ſed tñ maritus ipſam recuperare poteſt intra biennium.C.de adul. auth.nouo iure.& auth.ſed hodie.Si verò vxor integrum ſeruauit viri thorum,& vir vxoris,& alter trã ſit inuito altero,vel ignorante, non tenet introitus in præiudicium vxoris, quia non habet vir in hoc poteſtatem ſui corporis, ſed vxor. 27. q.3. ſunt qui dicunt.tenet tñ,quantum ad hoc, vt caſtitatem obſeruet.i.vt non exigat debitum, q̃ in eius erat poteſtate,ſed tñ non cogitur remanere in relig.licet moneri debeat.ſic intelligo j.e.quidam. & c.placet. ergo patet inquantum ad hoc, vt non exigat debitũ, nec ad ſecunda vota tranſeat,inſpicitur dimidium corpus corporis vniti,tanquam vnum,ſed quantum ad

hoc,

hoc, vtrum cogatur in reli. remanere, ſiue redire, inſpicitur conſenſus corporis vniti. vxor. n. & vir vnum corpus vniunt per carnis copulã. ĵ. e. ad Apoſtolicã. ergo vbi de licẽtia vxoris tranſiuit. ſi fortè reuocet: quia vxor iuuenis eſt, nec cõtinentiam promiſit: tenuit tñ introitus. & ideo vxore mortua cogitur redire ad monaſterium. ĵ. e. ex parte. & c. ſeq. † Poſſunt tñ
3 coiuges vouere caſtitatem ad tẽpus, & in perpetuũ. 33. q. 5. quod Deo. & q. 4. Apoſtolus. & c. placet. ĵ. eo. chariſsimus. Ergo ſciendũ, ꝙ vbi coniux. tranſit de licentia coniugis ꝙ continentiam non ꝓmiſit. reuocari põ. ĵ. e. c. 1. Sed ſi promittat cotinentiã, & iuuenis eſt, cogitur trãſire ad reli. ĵ. e. ſignificauit, & c. dudum. aliàs ſi ſenex eſt, & perpetuam caſtitatẽ vouet, põt remanere in propria domo cũ filiis & familia. ĵ. e. cum ſis, & c. coniugatus. & c. ſanè. & c. vxoratus. & ad Apoſtol. in tm̃, ꝙ ſi is ꝙ remanet, contrahat, nõ tenet matrimoniũ ad exemplum illius, qua permittẽte, & continentiã vouente, maritus eſt ad ordines ꝓmotus 32. di. ſeriatim. 28. diſt. quia ſunt culpę in his enim caſib. votum, qd̃ ſimpliciter emiſſum fuit ſolenizatur in profeſsione vel ordinatione abſoluti, qa coniuges ſibi cõmunicant actiones 30. q. 4. ſi quis vnus. ſm Gof. & hoc intelligas ſm Ioan. qũ mulier certificata fuit, ꝙ ſibi perpetuo præiudicabat, aliàs ſi ſimplex & iuris ignara nõn intendebat ſe perpetuò obligare, teneret matrimonium ab ea contractum viro mortuo. arg. ĵ. c. veniens. ĵ. qui cle. vel vouen. veniẽs. ſic intelligas 27. q. j ſunt quidam. & c. ſcripſit. & c. Agathoſa. 33. q. 5. qui vxorem. Si verò inuita dedit licentiã, non uocet. 33. q. 5. notificaſti. niſi tractatu tẽporis ratificerur. ĵ. qui cle. vel vou. rurſus. & c. cõſuluit. s̃. de reg. c. 2. ĵ. de ſpõ. ad id ꝙ nõ. tñ ſufficit quęlibet vis. ĵ. qui cle. vel vouen. inſinuante. Illud quidẽ ſciendum, ꝙ vbi tranſit de licentia vxoris. non vouẽtis exiens. ĵ. an vxor recuperare cogitur, ſic intelligas. ĵ. e. accedens. ſed ſi alter fidelium labatur in hęreſim, ꝓpter quod factum eſt diuortium inter ipſos, ipſo reuertente, ꝙ fidelis remanſit, poteſt tranſire, ad religionem, inuito etiã reuertente. ĵ. e. mulier.

4 **Et qualiter reuocari.** † Patet ex pręcẽd. & ſeq. i. ſi poſt matrimoniũ cõſummatum tranſiuit vnus altero inuito, vel ignorante, vel de licentia, ſi is ꝙ remanebat iuuenis erat, nec votum emiſit, nec cõtinentiã vel quia licentia fuit violenta, & promiſsio caſtitatis: hoc patet s̃. eo. in prox. §.

5 **Et Vtrum poſsit exire.** † Si dolo inductus fuit. non: vt ĵ. e. veniens. & c. dudum. idẽ eſt, ſi ex falſa cauſa. ĵ. e. ex parte. 2. quia dolus in ſpiritualib. nõ reſcindit cõtractum. s̃. quod metus cauſa. c. pe. cũ bonus ſit ff. de dolo. l. j. §. non fuit. Secus in contractib. s̃. de cõtrahen. empt. & vendi. cũ dilecti. quod dic, vt in ſumma. & iunge his s̃. de temp. ord. & de bigamis. Si vis ſcire qualiter promoueatur clericus cõiugatus. Da.
d tñ no. hoc, ꝙ ſi coniugatus promouetur in epm̃, d neceſſe eſt, ꝙ vxor eius religionẽ intret. ĵ. e. ſanè. ſi coniugati: ſed quãtum ad ordinẽ, ſufficit ꝙ promittat caſtitatẽ. ĵ. e. coniugatus. melius eſt. quod ca. intelli
6 gas in ſene & in iuuene, vt s̃. † Sed quid ſi maritus ante carnis copulã, eo ignorante, & vxore inſcia facit ſe ad ſacros ordines promoueri? Et quidem perinde vt ac ſi intraſſet religionem: ergo vinculũ matrimoniale ſolutum eſt: quia hæc duo æquiparantur. s̃. de vita & hon. cleric. clericus ſi tonſura. 20. q. 2. c. 1. Nã & multi Sancti à Dño ſunt vocati à nuptiis, & in ſeculo Dño ſeruierunt in eremo. 27. q. 2. §. ecce ꝙ coniugati. ſed eremita non eſt religioſus. 19. q. vlt. §. econtrà Paul. aliàs incipit, cõtra. & ar. ad idem. 32. q. j. nuptiæ. & c. integritas. Vt. n. in his iurib. apparet. licitũ eſt propoſitum melioris vitæ aſſumere & qui dat nuptui, benè facit. & qui non dat nuptui, melius facit. ergo melius eſt continere ad quod tenetur ex vi ſucceſsionis ſacri ordinis. 27. q. j. vel lex cõtinente. 28. diſt. diaconi. 84. diſt. cũ in prætorio. q̃ vxori adhęrere. nec vĩ uoti promiſsi, vel matrimonij uiolator, qui in melius cõmutauit. s̃. de iureiur. c. 3. & ĵ. de uoto. ſcripturæ. Itẽ promotus in ſubdiac. abſoluitur, ſiue liberatur à ſeruitute dñij pręſtãdo aliũ. s̃. de ſeruis non ord. miramur. ergo & à ſeruitute matrimonij. ſimile arg. ĵ. qui filij ſint legitimi. per uenerabilem. reſpũ. j. uer. præterea. etiãſi ſimplex eps. unde & dicit ca. ꝙ de carnali matrimonio fit ſpirituale coniugium. 31. diſt. lex continentię. & c. ſeq. Itẽ non ſunt niſi duo genera hominũ, ſm Hieron. ſ. laicorum & clericorũ, quorum cunq; Dño perpetuo famulantiũ. 12. q. j. duo ergo ex quo ſubdiac. eſt cũ non poſsit reuerti ad ſeculum perinde eſt ac ſi religionẽ intraſſet, nec. n. habitus facit monachũ, ſed profeſsio. s̃. ti. j. porrectum. quid ergo refert, utrũ per habitum, uel ordinis ſuſceptionem ſolẽnizetur uotũ. nam ita ſolẽnizatur per unũ, ſicut per reliquũ, & etiã fortius & citius per ordinis ſuſceptionem: quia nullo caſu locus eſt pœnitentię. & uide ſuper hoc quod no. ĵ. qui cler. uel uouen. §. ſi. uer. hoc etiã teneas incunctanter. & ſeq. & s̃. tit. j. §. & utrum exire. & antequã regula beati Benedicti, vel aliqua alia certa religio ſtatuta eſſet, matrimoniũ ſoluebatur, vt patet in beato Ioan. Euangel. & in dicto §. 27. q. 2. §. ecce. Quid. n. dices, ſi ſimul promotus ſit ad ordinem ſacrũ, & regimẽ animarum. s̃. de ætat. & qualit. præterea. nam animarũ regimen aduocat religioſum à religione: vt no. ĵ. de ſtatu. monac. §. & vtrũ. & in hoc caſu cõis utilitas priuatæ pręfertur, quapropter, ut monachus aſcendat ad pręſulatum, q̃ præſul. ad monachũ deſcendat, facilius indulgetur. s̃. de renunc. niſi cũ pridem. §. nec putes. & pręced. & aſcendere debemus. non deſcendere. 90. diſt. legimus. in fine. ff. de muner. ut gradatim. Cùm igitur religio tãquam magis bonum aduocet à matrimonio hominẽ ante carnis copulã. ut no. s̃. & cura tanquã maius bonum à religione, ut ꝓximè dixi, multo fortius, & cura à matrimonio aduocabit: quia ſi uinco uincentẽ re, multo fortius uinco te. ff. de diuer. & tempor. præſcrip. de acceſsionib. & ſi id de quo minus uĩ ineſſe, ineſt: & id, de quo magis arg. s̃. de elect. cũ in cunctis. reſpo. j. & ĵ. de decim. ex parte. 3. & facit pro hac uia quod no. ĵ. de ſpõ. ſub rubric. de matrimoniis. §. quid ſit matrimoniũ. uer. ſic non obſt. & ſeq. & §. e. uer. qualiter poſsit, conuerti. tradit etiã Goff. in Summa ſua pro regula, ꝙ ea quæ dicuntur de religione. aſſumendo ab uno coniugũ altero inuito: ſed in caſib. idem intelligendũ eſt, & in ſacris ordinib. recipiendis: & ſic duo æquiparantur, ſecundum ipſum. Sed cõtra non inuenio expreſsum in iure, ꝙ in hoc caſu ſoluantur matrimonium: ergo non debeo dicere, ꝙ ſoluatur. arg. ĵ. e. ex parte. s̃. de teſt. licet in quadam. in fin. Item nõ licet uni cõiugum in ſeculo remanenti uotum emittere, ſine cõſenſu alterius. 33. q. 5. c. 2. & 3. & uſque ad §. ex pręmiſsis. igitur ſi per uotum expreſſum non ſoluitur. ꝓ tacitum

d Si coniugatus promouetur in epm̃.] Adde Car. Alex. in c. ſi ſe. in 2. col. 27. diſt. & quid in Papa ſi reperitur habere. vxorem. vide gl. in c. ſi quis pecuniam. 79. di. & Ab. in c. conſtitutus de cõuerſione coiug.

tacitum multo minus. Itẽ cũ matrimonium contractum etiã post votum simplex expressum teneat. ℑ. q cler. vel vouen. rursus consuluit. multo minus soluetur præcedens cõtractum matrimoniũ per tacitum votum sequens. Itẽ coniugati aliter ordinari nõ debent, etiã in ẽpo, nisi vxorib. consequentib. & habitũ mutantib. ℑ. e. coniugatus. & c. sanè. 2 7. qu. 2. si vir. Itẽ ex quo matrimonium tenuit, cõsumari debet, & ad hoc compellendus est is, qui renuit, nisi intra certũ tempus religionem intrauerit. ℑ. e. ex publico. nulla alia exceptione obstante, vt patet ℑ. de cõiug. lepro. c. 2. & 3. Item si hoc fecit in fraudem, forrè matrimonij: ergo non fuit inspiratio: nec fraus sua ei patrocinarij debet. ℑ. de eo qui dux. in matr. c. 1. ff. de dol. l. j. Solutio. talem cõpellerem religionem intrare. ad hoc in. cogitut quis, ꝓpter delictum suũ. 33. dist. fraternitati. sed ello, ꝙ iurauit non intrare. tale. n. sacramentum tenet, secundũ quod legitur 22. q. 4. §. fi. adhuc puto ipsum cogẽdum, quia vr̃ authoritas superioris excepta, maximè ne tali prætextu euitet pænam. arg. in his quę no. s̃. de postul. §. vlt. ver. nec ob. iurm defensionis. & seq. & sic secundũ oẽs matrimoniale vinculũ, & per consequens, qõ est soluta. Aliqui tñ dicũt vinculum matrimoniale solui indistinctè, & sine dubio: ꝓ his potiora sunt iura. Nec. n. obest obiectio notata. s̃. e. ver. sed contra. quia de similib. ad similia debemus ꝓcedere: vt s̃. de rescrip. inter cæteras. multo fortius de his, quib. minus vr̃ ad ea, de qb. magis vr̃. vt patet s̃. e. ver. quid. n. dices. & se. Nec ob. quod no. s̃. ver. item nõ licet. & seq. quia intelligũtur post matrimoniũ consummatũ, vel de voto simplici. porrò nos quærimus de nõ cõsummato, & de voto solenni. Sed nec obst. s̃. e. ver. item cõiugati post matrimoniũ cõsummatum, vel si intelligas de non cõsummato, dic ꝙ nõ debent fieri: sed si factũ sit, tenet. arg. de iureiur. quemadmodũ. §. ꝙ si post huius. nec contradicit s̃. e. ver. itẽ ex quo matrimoniũ: quia subaudiendum est, vel nisi ad sacros ordines fuerit ꝓmotus: cũ hæc æquiparentur, vt ꝓbant prima iura. Nec ob. s̃. ver. item si hoc fecit: quia & si per fraudẽ quis inducatur ad bonum, vel melius faciẽdum, tenet qđ agitur, nec prodest ei hęc fraus: quia hoc nõ attendit sed dñs dominãtium, cui astringitur perpetuò famulari. ad hoc ℑ. e. dudum. & s̃. quod metus causa. c. pe. Magister Bertrandus, doctor Decretorũ dicit, ꝙ nullo modo soluitur matrimoniale vinculum: imò & si Papa fierct, nec aliàs intrare religionẽ, teneretur matrimonium cõsummare. & idẽ vr̃ consentire Hugo. sicut notat in Summa sua 32. q. 2. desponsatã. sed si hãc opinionẽ amplecterer, nescirẽ primis iurib. rñdere. Alij dicunt, ꝙ in hac qõne nerui testiculorum leuiatã perplexi sunt. 13. dist. nerui. & ideo esset Papa super hoc cõsulendus, ad quẽ est in talib. recurrẽdum. s̃. de transl. episcop. c. 1. Tu dic vt no. s̃. e. ver. solutio. & seq. cõsulas aũt Papã, si te cõtigerit dubitare. † Sed quare magis põt maritus ante matrimoniũ cõsummatum intrare religionẽ, inuita vxore, vel inscia, q̃ postea, hãc obiectionẽ fortè times. Inn. III. voluit sentire cõtrarium, sicut innuitur ℑ. eo. ex parte. 2. §. nos aũt. ibi, quod & si possit nõ inconsultè videri, ꝙ ex quo matrimonium inter legitimas Personas per verba de præsenti cõtrahitur, illius viuentib. in nullo casu posset dissolui. c. & merito. nã matrimonium de mãdato Dei perficitur 26. dist. deinde opponitur. Dixèrunt quidã, vt Ala. ꝙ matrimonium nõ cõsummatum sortitur effectum ex cõstitutione eccle. consummatũ verò ex cõstitutione diuina, & ideo patet, quare aliud ad hoc s̃. de rest. spol. literas. §. opinioni. Hoc. nihil est, quia matrimonium non cõsummatum fuit ante ecclesiam, & sacramentũ est apud oẽs etiã infideles. ℑ. de diuort. quanto ideoq; probabilius pot fet dici, ꝙ ratificatio matrimonij constit. ecc. firmatur, vnde & apud infideles matrimoniũ non est ratũ. vt in dicta decre. quanto. & ideo vim istius ratificationis, quę quanta sit, eadem decr. innuit, tolerare põt Papa: vnde vr̃, ꝙ ante carnis copulã cõi dissensu ratione liberi arbitrij, nobis à Deo dati, propter qđ priuilegiũ, quo primi parentes abusi sunt, in labore vescimur pane nostro, authoritate Papę interueniẽte, possent se coniuges adinuicẽ absoluere: sicut legitur in sponsalib. ℑ. de spon. c. 2. quia contrarius actus congruus interuenire põt. arg. ff. de reg. iur. nihil tã naturale. ℑ. de reg. oĩs res. sed altero inuito non posset. C. de act. & oblig. sicut ℑ. de spon. impub. c. de illis cõsummatio verò de iure naturali est, & in facto cõ sistit, & ex quo semel factum est, infectum fieri nõ potest. 32. q. 5. si Paul. ff. de ca. & postl. reu. in bello. §. factę. & ideo quia postea contrarius actus cõgruus interuenire non põt, neque tolli, quia iã non est res integra. ad hoc ff. de pac. ab emp. C. qñ li. ab empt. disce. l. j. & 2. quãuis aũt hoc sit ꝓbabilius, à patrum tñ responsionib. non debemus omnino recedere in hac parte. ℑ. e. c. ex parte. 2. §. ibi, nos tñ volentes. &c. Dic ergo. ꝙ hæc põt reddi ratio, quia ante carnis copulam vinculum Dei & fidelis animæ, quod coniuctio nẽ animorũ repræsentat, non minuitur, sed per religionis introitũ de bono in melius quod potest fieri augmentatur. ℑ. de voto, scripturæ. vtno. s̃. e. §. qualiter posit conuerri. sed & ipsum vinculum mutabile est, vt apparet 50. di. ferrũ. sacramentũ aũt Dei & eccle. quod significatur per matrimoniũ consummatũ, dissolui non põt, vt apparet in his quę no. s̃. de bi. §. quare bigamus. ver. planius. & seq. ver. in tertia cellula. & seq. ideo ꝙ si quis diceret, ꝙ postea transire posset, innueret, ꝙ alia fides melior venire deberet, & quod Deus ecclesiam dimitteret, & aliam desponsaret, quod esse nõ põt, vt ibidem no. & ꝓbatur s̃. de big. debitum. & iunge, quòd no. ℑ. tit. j. §. qualiter. ver. prædicta omnino. & ℑ. de spon. sub rub. de matrimoniis. §. & quare contrahatur. ver. ex hoc tñ. & de hoc no. ℑ. de spon. duorũ. §. quot modis. ver. aut vtraque de præsenti. & seq. & s̃. de transl. epi. §. cuius authoritate. ver. patet ex præmissis. & præceden. & de elec. §. vtrũ mutari. ver. quare ergo soluit. & seq. † Sed quid si reuocatus. qui transierat sine licentia post mortẽ reuocantis, matrimonium contraxerit, nunquid tenet matrimoniũ? dicas ꝙ sic, quia non potuit solennizare votum, in præiudiciũ coniugis in seculo remanentis: vt patet in his q̃ no. s̃. e. §. qualiter. ver. si verò vxor. integrũ. nã si solennizatio teneret, tũc ius reddẽdi & exigẽdi debitũ tolleretur. ℑ. de sta. mona. cùm ad monasteriũ. in titu. Et nunquid ante contractũ matrimoniũ cogitur ad monasteriũ redire? Certè animę suæ consulet si hoc faciat: sed ipsum initiũ credimus non cogendũ. ℑ. e. placet. Sed quid si qs intrauit, cõsentiente vxore iuuene, simpliciter vouẽte, nõ tñ se cõuertente. vndè non sufficit. vt 32. q. 5. qui vxorẽ. & demũ ad vxo. de monasterio deducitur. Nũ quid si ea mortua matrimoniũ cõtrahat tenet matrimoniũ? nõ. imò cogitur reuerti ad monasterium. ℑ. e. ex parte. & est rõ diuersitatis istius qõnis, & ꝓcedentis: qa in ꝓcedenti nõ tenuit professio, hic aũt tenuit, sed propter suspicionem vxoris continere nequeuntis, de monasterio deducitur: ipsa verò mortua ex

7

8

tenuit,ſed ꝑp ſuſpicionẽ vxoris cõtinere nequeũtis, demonaſterio ꝺducit: ipſa verò mortua ex omni parte roboraꝝ: quia conſenſus ipſius vxoris nõ defuit, & per mortẽ ſuſpicio aboletur,ſm Goff. vt patet in his quæ no.ꝯ.e.§.qualiter.verſ.ſi verò vxor.Sed nunquid vxor illius,qui ea inuita vel ignorante, intrauit, põt ſimiliter intrare eo inuito.ſic ſi hoc faciat,anteq̃ eductus ſit de monaſterio, & ei recõciliatus.nam poſtea nõ licet.vt 27.q.2.Agathoſa. Quid ſi ipſum eduxit ꝺ monaſterio,& ſtatim pœnitet,& vult intrare? Vr̃,ꝙ hoc facere poſsit ante carnis copulã.arg.in his q̃ no. s̃.e.§.qualiter.rñ.ꝯ.& ꝯ.de coniu.ſer.ꝓpoſuit. † Quid ſi maritus alicuius adulterium committit: nunquid licet vxori monaſteriũ intrare, ipſo inuito. ſic poſt ſnĩam diuortij ex hac cã latã.35.q.6.multorum. 33.q.2.ſeculares.poſt ſententiã. nãq; nõ poſſet à monaſterio aduocari.arg.ꝯ.eo.c.fi.ante ſnĩam verò non poſſet intrare irreuocabiliter:quia ſi adulter peteret reſtit.nõ obſtaret ſibi exceptio adulterij cõmiſſi ante ſpoliationẽ.arg.contra,de reſt.ſpol. item cùm qs. C.de don.inter vir.& vxor. ſi maritus. licet obſtaret ſibi adulteriũ poſt ſpoliationem cõmiſſum. ſic intellige ꝯ.de diuor.ſignificaſti.ſm Goff.quam alij intelligũt in adulterio notorio,ſm hoc intellige ꝯ. e. cõſtitutus.& c.veniens,ſm Goff. non obſt.27.q.2.Agathoſa. vbi adulter non põt reuocare intrantẽ?quia illud intelligendũ eſt ſententia lata: vel qñ agitur petitorio, vel qñ poſt ſpoliationẽ eſt adulterium cõmiſſum,ſm Goffred.ad de quod not.ꝯ.de diuort.§.quot modis.ſub §.generaliter.ver.quintus. & ver.quid ſit ſnĩa.& ver.nõ ſolũ.Et nunqd adulter põt intrare religionem inuita innocente: nõne ꝑp delictum ſuum à ſeruitutis coniugalis vinculo liberetur. arg. ff.de inter.& releg.relegatorũ.§.fin.ff.de furt.itaque fullo.s̃. de conſue.ex parte.ẽtſi ſnĩa diuortij lata fuerit: quia adhuc põt,velit nolit,reconciliari. 32.q.j.non erit.& c.quod aũt.in auth.vt nulli iudic.§. adulteram.coll. 9.poſita.C.de adul.auth.ſed hodie. Quid ſi quis cõtrahat cum corrupta, demùm alter intrare vult religio. & ambo volunt iurare, ꝙ ſe adinuicẽ carnaliter minimè cognouerunt,nunquid credendũ eſt eis?dicas, ꝙ ſic ante traductionẽ:vt ꝯ.e.ex parte tua.2.vbi mulier in abſentia deſponſata fuit, poſt traductionẽ autẽ non crederetur eis in præiudicium matrimonij carnalis.ꝯ.de eo qui cog.conſan.vxor. ſuæ,ſuper eodem.ad hoc ꝯ.de diuor.quanto prope fi.ꝯ.de coniu. lepro.c.fi.ff.de his qui ſui iuris ſunt. filium. Inſtit.de Attil.tut.§.j. Quid ſi virgo erat,& dũ properabat ad monaſteriũ cã ingrediendi,eam maritus ſecutus eſt, & violenter defloravit,ipſa verò cũ euaſiſſet, nihilominus intrauit? certè reddenda eſt marito, qui iure ſuo vſus eſt.arg.s̃.de elect.cum eccleſia Vulterana.in fin. Sed contra,quia perinde eſt, ac ſi nõ fuiſſet cognita.vt 32.q.5.§.j.& c.ſeq. Solutio.illud intelligas,quo ad ſaluationem animæ. nec enim ideo, quia coacta fuit mulier prima nocte,& inuita cognita, non conſummatum matrimonium iudicabo:quin negari nõ poteſt, quin vna caro effecti ſint, ſacrameto matrimonij præcedente. ꝯ. eodem. ad Apoſtolicam. 32. q.5.ſi Paul.& ex quo cognoſcitur,prẽſumitur conſentire.ꝯ.qui matrimonio. accuſa.non poſ.inſuper.ſi verò poſt tps profeſsionis ipſam cognoſceret, pateret pœnã,de qua legitur 27. q.j.ſi quis rapuerit. 36.q.1. ſi quis nõ dicam, quia nec de cæterò poteſt maritus iure ſuo vti,cùm vinculum ſit ſolutum.ꝯ.eod.verum. & c.ex publico. † Sed nunquid ſufficit vnum ex coniugibus ſimpliciter conſentire?ad hoc vt alter ad religio. tranſeat. licet is qui cõſentit, non mutet vitam. dixit Hugo quod ſic:quia in hoc caſu intrante,profitẽte, & is qui remanet intelligitur ꝓfiteri. & amodo cõtrahere non põt. 28.diſt.quia ſunt culpæ.32.diſt.feria tim. 27. q.2.Agathoſa.nec obſtat.ꝯ. de eo qui dux.in matri. ex literarũ. quia ibi non dicitur, ꝙ remanens in ſeculo conſenſiſſet.Alij dicunt,ꝙ is qui remanet, nõ intelligitur,nec tenetur in ſeculo profiteri: ſed ſuffi cit,ꝙ ſimpliciter promittat continentiã,niſi eſſet iuuenis:& ſuſpectus, quia tunc teneretur in ſeculo profiteri. Dic cum Goffred. ꝙ ſi is, qui remanet,eſt ſuſpectus,cõpellitur intrare religio. & profiteri,ſi non eſt ſuſpectus,cõtinentia promiſſa põt in ſeculo remanere,vt not.s̃.e.§.qualiter.verſ.ergo ſciendum.& ſm hoc intellige ꝯ.eo.c.j. & hoc ſatis apertè colligit 87. diſt. eps benedictionem. ſi enim ſuſpecta remaneat, vir ad eam veniens, à quo ſemel congnita eſt,vix patietur repulſam.arg.s̃.de fin. præ.literas.Sed contra. ꝯ.eo.veniens.vbi vxor iuuenis.& ſuſpecta erat, & conſenſerat,& tñ non cogitur intrare. Solutio.ille conſenſus fuit per fraudẽ elicitus, & per captionẽ extortus, quare ergo non fuit maritus ibi de monaſterio extractus, qa obſtitit fornicatio mulieris. ſicut hæc omnia clarè ex ipſa litera colliguntur, aliàs licuiſſet maritũ reuocare.vt 33.q.5.notific aſti. † Quid ſi maritus intret reli.ante carnis copulã, nunqd vxor quæ fortè cõtinentiæ periculũ allegat, moræ Iordanæ.ꝯ. de eo qui cog.con.vxo.ſuç Iordanæ. põt ſtatim cõtrahere? Dicas ꝙ nõ,quia non intelligo ꝙ ante ꝓfeſsionem ſoluatur vinculũ matrimoniale. & is qui intrauit,hẽt annũ à canone.& ſic priuatus huius tpis commodum auferre non põt.28.diſt.de his.vnde ſi iudex minus tps cõcedat à lege ſupplebitur.ff.de re iud. l.4 §.ſi quis.expectet ergo mulier,nõ obſt.ꝙ de lapſu carnis timetur:vt s̃.vt lite non conteſt.qm̃ frequenter.ſi autẽ de carnali coniugio. ſi enim tenetur expectare maritum cruce ſignatum,quantiſcunque annis.ꝯ.de ſpon.in prẽſentia.ꝯ.de voto,ex multa.§.quod autem ſuperius. multò fortius tenetur expectare per annũ tranſeuntẽ ad religionẽ, cùm hoc votum vincat primum,vt patet ꝯ.de voto. ſcripturæ. † Quid de mari to ſpirituali,puta rector eccleſię intrauit religionẽ, nunquid ſponſa ſpũalis,ſ.eccle.tenetur expectare? Et dicas, ꝙ ſi intrauit ſine licentia epi, quã ſaltem non petiit,repeti põt,vt s̃.de renunc.admonet.7.q.j.non op.in fin.ſi licentiam petiit,non poteſt repeti.s̃.titu. j. licet eccleſia tenetur ipſum expectare per annum: vt s̃.in proxima q.not.ꝙ intelligi põt in vtraque,niſi appareret,omnino tranſeuntẽ voluiſſe vitã mutare, ſecundum ea quę not.s̃.tit.j.§.& vtrum exire.ver.ſed quid ſi ingreſſus.ſi enim contumax,& excõicatus expectatur per annum aliquando,vt not.s̃.de cler.non reſiden.ſub §.vtilitatem.verſ.ſi autem citatus.quare non expectabitur iſte?ratio reddi non poteſt: ergo idem ius eſt. C.de lib.præte.l.j.ꝯ. de conſang. tua.eſt tamen interim eccleſiæ per œconomum,vel vicariũ, cui competens aſsignetur portio rectori vel ſucceſſori reſeruato reſiduo ſeruiendum. s̃. dę cler.non reſi. cùm ad hoc.s̃.de app. peruenit. ſuprà. de offi.ordin. cùm vos.nec obſt. 7. quæſtio.j. eos. quia intelligitur de illo, qui cauſa cupiditatis tranſiuit, & ſicut illud. ead.quæſt.ſi quis ſuprà, de tranſl. epiſc.quanto in fi, ſed nec obſt.ſuprà de renun. ex tranſmiſſa.quia & ibi tanq̃ fatuus omnino renunciauit petendo licẽtiam,

e Rector eccleſiæ intrauit religionem.] Adde tex.in c.beneficiũ.de reg.iu. li.6. gl.in c.ſtatuim⁹.eo. tit.in antiqs. Card. Za.in ca.poſtulaſti. in vlt.q.de re.idem Card.in c.ex tranſmiſſa.i 2.no.ꝺ ren.

& bona quæ contulerat sibi reddi, q̃ & reddita fuerunt. & sic fuit absoluta eccle. ab eodē, sicut dicit in litera manifestè.

De Conuersione Infidelium. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Infidelis quis dicatur.*
2 *Infideles qualiter possint conuerti.*
3 *Filij infidelium quo conuerti debeant.*

TRactauimus supra, qualiter fideles ad religionem conuertantur, nunc dicendum, qualiter infideles ad fidē conuertantur: sic videamus ed conuersione infidelium, Quis dicatur infidelis, Qualiter cōuerti possit, Quid iuris de prole ipsorum.

Quis dicatur infidelis. Di † screpans à fide catholica, infidelis generaliter potest dici, vt arg. 19. distin. 11. 19. 30. per totum, quia quicquid à fide Christiana discrepat, fidei Christianę est contrariū. C. de Iudæis & cœl. cœlicolarum. in fi. & qui nō est mecū, cōtra me est. ergo qui est in mortali, largo modo infidelis potest dici. 11. q 3. existimant. Quid enim ad nos de his qui extrà ecclesiam sunt. ℑ. de diuort. gaudemus. dī ergo infidelis ab infidelitate, ergo hæreticus. sed talis dī reuerti, nō cōuerti. quod dic, vt no. ℑ. de hęred. § quis dicatur hæreticus. & §. q̃ & qualiter eccl. reconcilietur: hic autem specialiter, tractatur de his qui nunquā fuerunt fideles, vt de Paganis & Iudęis.

Qualiter cōuerti possint. Pro † priat volūtate, non inuiti. ℑ. de Iudę. sicut Iudęi per regenerationem sacri baptismi. vt no. ℑ. de Iudę. sub rub. de Iudæis. §. & in q̃bus grauentur. ver. hanc autē. & seq. & ℑ. tractabitur de bapti. §. quis sit effectus. Quòd si infidelis seipsum baptizet & incontinenti moritur, salus sit propter fidem sacramenti. licet deficiat fidei sacramentum. ℑ. de bapt. debitum. Notandum est aūt circa hanc materiam, quod matrimoniū fidelium non aboletur, quo ad vinculum, ex quo semel tenuit, & si sententia diuortij feratur. 32. q. 6. licitè. & cap. interueniente. & ideo si alter duorum fidelium labatur, necesse est ꝙ ad diuortium pronocetur. quo ad thorum & mutuā seruitutem, nec in hoc casu distinctio. velit alter cohītare cū altero absq; cōtumelia Creatoris, licet Vin. contrariū scripserit. in hoc p Goff. reprobat̃, & benè. Vbi verò alter duorū infidelium ad fidem nr̄am conuertitur, monet Apostolus fidelē, vt cohabitet infideli, qa posset esse multotū occasio lucrādorū. 2 . q. j. iā nūc excipe Iudęū, cui cohabitādū nō est. & si habitare velit sine contumelia. Creatoris 28. q. j Iudæi. & est rō, qa hńt leges & ꝓphetas nr̄os. & iō timet̃, ne Iudęus oīno subuerteret Christianum: sed si infidelis nolit cohabitare fideli, vel velit, sed cū blasphemia Saluatoris, vel vt trahat fidelem ad mortale peccatum. in his casib. fine iudicio, & præter sn̄iam matrimoniale vinculū soluitur ipso iure. & est ratio diuersitatis, quia inter iufideles nō est ratū matrimoniū. ideo sine sententia soluitur, sed inter fideles ratum est, ideo sententia requiritur. ℑ. de diuort. quanto. super quo vide quod no. j. de spon. super rubrica, de matrimonio. §. fi. sub §. vt aūt. Itē in primo casu fidelis nō contrahit, in secundo cōtrahit, & vt licenter hoc faciat, testes adhibeat, per quos probet, ꝙ infidelis non vult ei cohabitare, & c. vt s. Est etiā tertia differētia, qa ꝓpter vnicā fornicationem carnalē pōt vir diuertere ab vxore. 32. q. j. dixit. & c. in cōiugio. ℑ. de diuor. gaudemus. in fin. sed ꝓp vnicā spiritualē non pōt, nisi lapsus in ea ꝓseueret. 28. q. j. nō solū. est aūt hęc cōuenięntia, ꝙ sicut maritus ꝓp fornicationē carnalē vxorem suā à sua cohabitatione excludere tenet̃, si incorrigibilis sit. 32. q. j. si qs vxorē. & c. seq. sic & spiritualem fornicationē & incorrigibilē. 28. q. j. nō solū. Sed & vbi alter fidelū, q elapsus erat, ad fidē reuił, cogitur relictus habitarē cū eo, nisi antea fuissent p sn̄iam separati. ℑ. de diuor. de illa. sed ℔m Goff. hodie vī correcta illa dist. quia indistinctè vī dicendū, ꝙ cohabitare debet, vt innuitur ℑ. de diuor. quāto. in fin. qđ verum est, imò pōt relictus inuito reuerso intrare religionē, & sic nō cohabitabit. vt s̄. de conu. cōiu. capit. mulier q̃ determinat, qualiter debeant intelligi ille duę aliæ decret. cogitur. n. cohabitare, si nō vult intrare religionem, & sic intellige de illa. & de hac materia plenius no. j. de diuor. §. quot modis. ver. nō solū. & seq. Prædicta oīa locū habent, q̃n alter duorum fideliū labitur post matrimoniū cōsummatū, quid ergo, si ante cōsummationem. & certè posset dici, ꝙ ibi soluatur vinculū lata sn̄ia diuortij in odiū diuertētis, & fauorē fidei, & relicti sicut in fauorem reli. & religionem intrātis soluitur, ad qđ facit qđ no. s̄. tit. j. §. fi. ver. sed quare magis. & seq. hoc aūt diffinitioni Papæ relinquo, ad quē spectat iura cōdere, quamtūcunque rōnabile videatur. nā duo facinnt ꝓp secundo, ꝙ primo tria satis fortiora & ꝓbabiliora, sicut apparet ex præcedentib. ergo obtinete debent. arg. C. de edicto diui Adri. tol. l. vlt. s̄. de proba. licet. §. fi. nā triplex funiculus difficilius rumpitur. s̄. de treu. & pace. c. 1. si dicas, ꝙ in secūdo timet̃ de lapsu carnis, idē & in primo. si dicas, ꝙ in primo cōsideretur, fauor matrimonij, certè & in secūdo cōsiderari deberet fortius, q̃ in primo, quia primus in sacramētū matrimonij, & authorē eiusdē. s. Deū, radicem ipsius scilicet fidē, & fundamētum omniū sacramentorū. s. baptismū. vt s̄. de bapti. veniēs. ad apo. ergo non debet expectari, nec debet in aliquo subueniri. arg. ℑ. ne cle. vel monach. c. 2. ℑ. de vsur. quia frustra. Cōuertitur aūt aliq̃ infidelis ꝓp amorē Christianorum, in quo casu si Christianæ in necē Christianorū virorum machinatæ sunt, nō poterūt cōtrahere cū conuersis, qa tale lucrū tali dāno ecclesia nō cōpensat, pōt aūt conuersus mulierē, cuius uirū interfecit in bello, uel cōuersa Christianū, q maritū suū in bello interemit, matrimonialiter ducere, cū nō fuerit ꝓ curatus maritorū interitus defunctorū. ℑ. c. ca. 1. & hoc plenius no. ℑ. de eo qui du in ma. quā pol. p adult. uer. & idē intellexit Goff. & seq. Ergo patet ꝙ nō est cōmittendum peccatum spe elemosinæ. 14. dist. quod ait. ℑ. de usu. super eo quod intentio attenditur. s̄. de biga. nu per. ff. de conditione & demon. l. 2. in fine.

Quid

¶ Conuersi in quib. cō ueniant, Ab Hostiē sic dē omissum scio sed à Martino declaratu non ignoro: apud hunc. n. extat titulus, cōia conuersorum, & eorundē priuilegia, quē articulū his rubricis, de conuersi. coniug. & conuers. infidel. interiicere placuit, id q̃ nō ineptè. Cōuersi, inquit Marti. ēt seculariū ecclesiarū, si diuino obsequio tradiderit se, & sua, dando maiorē partē bonorū suorū ecclesiā, ad quā cōuertuntur, & mutāt habitū secularē in religiosum, licet nō ex toto, siue in regulari siue speculari ecclesiasticæ personæ cēsentur: & gaudent 1 priuilegio & ecclesiæ habēt immunitatē. 17. q. 4. si quis. Primo gaudere q̃dē debent huiusmodi cōuersi eorū priuilegio, quorū vitā assumūt: licet quidā contrariū dicāt. extra de statu monac. recolentes vnde q̃cunq; in alicuius religiōis cōuentus manus violentas iniecerit. Violētus excōicationē incurrit, de sent. excō. nō est dubiū. Itē conuersi ecclesiarum, post̃q̃ cōuersi incedāt cū destinatione animi, iā sunt clerici. ar. 23 qu. 1. paratus. & ius spūale cadit in eos. 2 Sed non sufficiunt sola verborū in proprietatib. remanentiū receptio, nisi sequatur plena trāslatio. 21 q. 2. si qs iā. Sic nō dicitur quis esse de numero militū prius quā sit inter os. ff. de re mil. Lex eo tpe. Martin.

3 Quid iuris de prole ipſorũ. †Si pater conuertitur, poteſt petere filiũ, ſi inuitus detineatur per interdictũ de liberis exhib. ff. de libe. exhib. l. j. ſed volens rei vend. adiecta cã de iure Quiritũ. ff. de rei vend. l. j. ſi nullo detineatur, per offi. iudicis. vt s̃. not. de offi. iudic. & cùm fauor Chriſtianæ libertatis magis attendatur, q̃ aliud, ex quo exceſsit trienninm, ab inuita matre abducetur. j. e. ex literis. & vt dicit finis proxim. c. bonus, Iudex arbitrabitur, apud quẽ ſine periculo animę debeat cõmorari: quia ſi vbi timetur de morte corporis, hoc arbitrabit. C. ubi pupillus educ. de. l. j. & 2. multo fortius, qũ timetur de morte animę. arg. s̃. de maiori. & obedi. ſolitæ. C. de ſacroſan. eccl. ſancimus. j. de ſim. Matthæus. in fine. & de hoc plenius no. j̃. de infan. expo §.

De Voto,& Voti redemptione. Rubric.

SVMMARIA.

1 *Votum quid ſit. Et in quibus caſib. emitti poſsit.* 11. *Et qualiter, & cuius authoritate.* 12. *Et per quem.* 16. *Et in quo caſu.* 20.
2 *Species votorum quot ſunt.*
3 *Votum de non intrando religionem an valeat.*
4 *Iurans vel nouens ſe nunquam futurum epiſcopum, an teneatur ad obſeruantiam voti.*
5 *Solenne votum quod dicatur.*
6 *Vouere quis poſſit.*
7 *Perſonæ prohibitæ quo ad votum emittendum.*
8 *Filius an poſsit dare eleemoſynam de peculio profectitio.*
9 *Vxor an poſſit votum Hieroſolymitanum inuito viro emittere.*
10 *Meretrix publica ſi emiſerit votum tranſmarinum, nunquid poterit redimere.*
13 *Votum nullum neceſſitatis redemptionem uel commutatio*
14 *Diſcedi an poſſit à Voto.* (*nem recipit.*
15 *Hæres an teneatur implere uotum illius cui ſucceſſit.*
17 *Scholaris ſi ingrediatur monaſterium diſſolutum, quod poſtea reformatur, an teneatur ad regulam obſeruandam.*
18 *Maritus ſi recipit ordinem ſacrum viuente vxore ſua, vel ſciente, & nõ cõtradicente nũquid ei paratur præiudiciũ.*
19 *Epiſcopus non poteſt dare authoritatẽ prædicandi crucem.*

Via plerunque voto obligatur aliqs, vt ad religionem trãſeat. de cuius introitu s̃. premiſit: videamus de voto, & voti redẽpt. vel ſic. Dictum eſt s̃. de reli. ſed quia, poſtquã quis ad relig. tranſiuit, votũ emittit, vel prius emiſſum ſolennizat, dicamus de voto, & c. tractantes, Quid ſit votum, Quot ſint ſpecies votorũ: Quis vouere poſsit, In quibus caſib. votũ emittere poſsit, Qualiter & cuius authoritate valeat redimi, uel cõmutari: & vtrũ à voto diſcedi poſsit, Vtrũ, & per quẽ in uotis valeat diſpenſari, In quo caſu, & à quo crux debeat p̃dicari.

1 2 Quid ſit votum. a † Alicuius rei licitè faciendæ, vel nõ faciẽdæ, cũ deliberatiõe animi Deo facta pollicitatio. Bñ dico rei licitæ, qa ſi mala vel illicita eſſet, p̃miſsio, nõ eſſet ſeruãda, licet reſcindẽda: nã in malis, p̃miſsis reſcinde fidẽ, in turpi uoto muta decretum. 22. q. 4. in malis. & in talib. magis placẽt Deo tranſgreſſores, q̃ obſeruatores, ẽtſi interuenerit iurm, vt in auth. ſceni cas mulieres. nõ ſolũ ſi fide iuſſ. p̃ſtent, ſed & ſi iuſiurã. dẽt, ſine periculopõt diſcedere: in rubro & nigro. col. 5. & patet in his q̃ no. j̃. e. §. in qb. Faciendæ, vel nõ faciendæ, iõ dixit, quia omne votũ, & oĩs promiſsio, ad alterũ ex his duobus reducitur: & darç, & nõ q̃is ali quotics fieri uideat differẽtia, vt ff. de p̃ſcr. uer. naturalis. ff. de verb. obl. eadẽ. §. Cato. Cũ deliberatione animi. iõ dictũ eſt, qa votũ, qđ ex facilitate animi potius, q̃ ex arbitrio diſcretionis emittit, nõ eſt obligatoriũ vſquequaq;. j̃. e. veniẽs. s̃. de reg. ad noſtrã. s̃. de cõuer. coniu. charisſimus. c. veniẽs Deo, qa ei fit votũ, & reddi dẽt. j̃. eo. magnę. §. j. Facta pollicitatio. hoc iõ, quia ſi nõ faceret, licet faceret proponeret aliqñ, ſed adhuc nõ plenè deliberaſſet, nõ obligaretur, ſi nõ eſſet plus in voto p̃ceſſum. j̃. e. literaturã. ſecus, ſi iam deliberaſſet, & firmiter propoſuiſſet, quo ad Deũ. 17. q. j. qui bona.

b Quot ſint ſpecies votorũ. b † Dux. nã aliud neceſsitatis. aliud voluntatis. Votũ neceſsitatis dr̃ illud, qđ qs promittit in baptiſmo: ut abrenũciare ſatanæ, & põpis eius, tenere fidẽ, ſeruare decalogũ, & alia, ſine quib. ſalus nõ eſt. de conſec. diſt. 4. primi. j. q. j. §. ecce, cùm honoris. vñ cũ homo peccat poſt baptiſmũ, dupliciter reus eſt: & quia peccat in eo qđ cõmittit, & qa votũ prævaricatur. non tñ tanquã p̃ duob. mortalib. pœnitẽtia inducit, ſed tanq̃ p̃ uno circũſtantia trãſgreſſionis aggrauato. Votum uerò uolũtatis dr̃ illud qđ qs voluntariè emittit, & ad qđ qs ante votũ nõ tenebatur, ſed poſt uotũ aſtringitur, ſicut & votũ continentiæ, abſtinentiæ, peregrinationis, ſm Raynaldũ. Goffred. de his dicitur in Pſal. Vouere, & reddite. glo. j. ſi uoueritis, reddite Deo veſtro: vt ſic primũ ad cõſilium, ſm ad imperium referatur. j̃. e. magnæ. Qđ dictũ eſt, uotũ continentiæ volũtariũ eſſe, ſanè intelligas, uoluntariũ ẽm eſt contrahere, vel non contrahere & ſic p̃ cõſequens, cõtinere, vel nõ cõtinere, qlibet tñ neceſſe habet continere, niſi cõtrahat matrimonium. vnde ẽt Imperator caſtitatẽ inducit b vniuerſis, qa ſola poſsibilis ſte cũ fiducia Deo animas p̃ſentare. c in authẽ. de leonib. ſancimus. coll. 2. & iõ alibi dicit, Caſtitatis. ſum amatores. c in auth. q mo. na. effi. ſui. §. illud quoque. col. 6. p quas corriguntur anti q̃ leges, quæ cõcubinas concedebãt, vide ſm Aug. fornicari hominibus ſp non licet. 88. diſt. fornicari. i. nunquam licet. 32. q. 4. nemo. quod verum eſt, licentia culpæ: quia nunquã talis culpa peccati mortalis euadet. licet tũ aliqñ licẽtiam pœnæ: quia nec ſp per eccleſiam punitur: & ſic intellige. 31. q. j. hac rõne. & eſt ſimile qđ legitur. 4. di. deniq;. ibi, & iõ cũ venia ſuo ingenio. relinquẽdi ſunt. Itẽ qđ dictũ eſt de voto abſtinentiæ: intellige quo ad illos dies, in quib. æccleſia non inducit abſtinere. nã in illis, in quib. eccleſia præcipit abſtinentiã, non eſt voluntarium abſtinere, ſed neceſſariũ, vt patet in his quæ no. j̃. de obſer. ieiu. §. pen. & fi. Breuiter ergo dic,

Quid ſit votũ.] Ita definit. Martin. hoc ſit. 1 Sum. boni alicuius cũ deliberatione Deo facta p̃miſſio. Optimè, cũ deliberatione dictũ eſt in definitione, quia vota animi impetu facta non obligant, extrà, c. eſt. vt veniẽtes. & de reg. ad noſtrã. Sed nũqd vota mulierũ, q̃ potius in cõſulto animi impetu faciũt, vel infirmatib. vel angũſtiis ſuis. aut ſuorum, & eriã quæ viri faciũt, moti aliqua magna turbatione, tenẽda ſint, Reſpõn. Si habuerunt intentionẽ obligandi ſe Deo, cogitantes de cauſa quæ mouebat eos ad vouendũ. ſ. infirmitas, vel aliud periculum, & de fine ſci icet euadẽtia periculi, p qđ euitandum mouebantur, tenẽda ſunt, licet in tribulatione & perturbatione emiſſa ſint, ſm illud, Reddam dñ o vota mea, &c. 17. q. 1. ſuut qui opes. Nec. n. fiuũt hæc vota ſine deliberatione, ex quo vouẽtes ſunt in ſana mẽte. In caſu verò illius decretalis, literaturã. e. tit. dicẽdum eſt, q̃ nõ fuit ibi votũ, ſed tm̃ pro poſitum ſolo verbo expreſſum ſine intẽtione obligandi. doct. in rub. e. ti. Archi. 17 q. 1 in Summa. uomi. in c. 2. e. tit. lib. 6. & quid ſit votũ ratiõale, & qđ irrationale, vide per S. Tho. 2. 2. q. 88 argumen. 2.

Quot ſint ſpecies.] Adde c. 1. e. ti. li. 6. doct. in rub. qui cle. vel vo. S. Tho. 2. 2. quę. 88.

Deo animas præſentare.] Adde gl. in c. poſt diſcurſus de pœn. diſt. 2. gl. ſi in c. 1. de vot. lib. 6.

d Papa talē absolue-re à pœna periurij.] Adde glo. & doc. in c. quāto. de cōsuet. Spec. tit. de le. in §. nūc ostendendum. ver. 24. Car. in cle. 1. ad fi. de iureiurā. Car. sancti Sixti in tracta de ptāte Papæ. q. 38. S. Th. 2. 2. q 89. art. 9.

e Auctoritas eius vī excepta.] Adde gl. ī c. de forma 22. q. vlt. gl. in c. q. contra mores. 8. di. do. inc. veniētes. d' iureiur.

q̄ voluntarium votū dī illud, qđ ante emissionē voti relinquit arbitrio cuiuslibet facere, vel non facere. ita qđ gratis & liberaliter emittat. non ergo in reddendis decimis dicet votū voluntariū, sed necessariū. qa quilibet necesse hēt eas reddere, nisi speciali priuilegio eximatur. vt no. s. de deci. §. & à quib. nemo aūt in necessitatib. liberalis existit. ff. de adimē. & transf. leg. rē legatā. sed si his, qb. vel de quib. decima non debet, votū remittat gratuitū, & volūtariū dī. iōque non est à viris ecclesiasticis nimis improbè exigendū. vt ī. de cens. ex parte. & sic intelligas legē. ff. depo. l. 2. §. si decimā quis bonorum vouerit. quædā ergo sunt, quæ nisi vouerimus, non debemus: sed postq̄ ea Deo promittemus, necessariò constringimur ad reddendum. 18. q. j. & patet ī. e. licet. in princ. & hæc sunt in nostris oculis & officiis, sic q̄ credendū est in conspectu Dei gratiora, quæ cùm liceret nobis non impendere, cā tñ dilectionis impedimus. 28. q. j. idololatria. Votorū aūt voluntariorum, aliud simplex, aliud solēne. Simplex votū dī, quia simpliciter, & sine aliqua solennitate emittitur, & horū aliud consistit in faciendo: vt ire ad sanctū Iacobū ieiunare orare, offerre certis tpibus, & horis, quib. homo non astringitur: aliud in non faciendo, sicut non contrahere matrimonium, non recipere ordines. hæc. n. ideo dicunt volūtaria: quia sine his salus est. j. q. j §. ecce. cùm honoris. Vnde non in sublimitate graduum, sed in amplitudine charitatis acquiritur r̄ēgnū Dei. s. de tēpo. ordi. ad aures. in fin.

3 †Nunquid ergo valet votum, si quis vouerit nō intrare religionē? Non vī, quia impediret amplitudo charitatis: & impediretur salus hominis, quæ per religionis introitū procuratur, & diuina inspiratio. s. de regul. licet. 19. q. 2. duę sunt. Sed contra, quia & sine religione charitas est. absit. n. q̄ omnes coniugatos dicamus esse sine charitate, qui & cōi sensu in propria domo pñt viuere continenter. 34. q. 5. q̄ Deo. præterea quia intrare religionem, & recipere ordines, æquiparantur. vt patet in his quæ no. s. de conuer. coniug. §. fi. versi. sed nunquid si maritus, & seq. dicit Gra. qui vī hanc quęst. soluere: q̄ si quis à parentib. coactus vt clericatus tonsurā, vel religionis vestem suscipiat, se neutrū facturum iurō firmauerit, q̄uis aliquibus videatur hoc iūm reprehēsibile: quia opus charitatis iurō se non facturū promisit, nulla tñ authoritate seruari prohibetur: & si nunq̄ hoc vel illud faceret, non iō tñ minus salutem promereri valet, cùm ēt nōnulli in laici habitu sanctissimi & Deo dilecto inueniātur. 27. q. 4. §. vlt. ante fin. & 61. di. c. 2. Solutio: Votum tenetur seruare, q̄uis indiscretū fuerit, nisi sibi postea à dño contrariū inspiretur. illectus ergo nō intret. 20. q. 3. constitit. s. de conuers. coniug. dudum. ex reuelatione securè intret: vt s. in primis concordant. ī. de diuor. gaudemus. & hæc solutio satis comprobat 12. q. 2. beatus. 16. q. j. in parochia. 27. q. 1. beata Maria. s. de iureiur. c. 2. & iunge qđ no. ī. eod. ver. dicas. & seq.

4 †Quid si qs iuret, vel voueat, se nunq̄ futurū cp̄m? vī q̄ seruare debet, & nunq̄ cōtrauenire vt īnuit à Gre. 95. di. Archi. nā & hodie pfunctoriè res agit, & iō nihil periculosius hodie ad salutē, ſm Aug. vt 40. di. ante oīa. sic ergo seruandū est, nec per contrariū salus impediatur. 12. q. 4. §. fin. Sed contra, quia hoc maius bonum est, q̄ religio: vt patet s. de renun. nisi cùm pri-

d Papa talē absoluere à pœna periurij: d & ab infamia, quo ad ecclesiam: & sic per consequens, non repelleretur ab aliquo actu publico. ff. ad municip. Imperatores. Alij dicunt Papæ obediendum est. argum. 15. q. 6. authoritatem: & capitul. nos sanctorum. & cap. nos iuratos. Dic, quòd nisi expressè constet de voluntate diuina contraria voluntati papæ, semper est ei obediendum. & est ratio, quia authoritas eius videtur excepta: e vnde non voti transgressor. quia authoritate sedis Apostolicæ illud distulit adimplere. ī. eod. non est. & ad hoc argum. s. de iureiurand. venientes. de rescript. constitutus. Item quia non intelligitur hoc fieri authoritate puri hominis, sed Dei: cum ipsius vices in terris gerat. s. de translat. episco. inter corporalia. & duobus cap. sequentib. Item dicas, quòd quantuncunque expressim iurauerit, vel vouerit, is videtur sensus, quòd scilicet nunquam fiat episcopus, eo procurante, nec se deneget, Deo vocante 7. q. j. in scripturis. s. de electio. qualiter ergo sequatur electio inspirata, quicquid intellexerit, non debet se denegare: quia nec Spiritui sancto resistendum est: vt probatur Actuum 7. & 11. quæst. 3. Qui resistit electioni. igitur factæ per hominem nullatenus consentiat reuelationi cōtrariæ non resistat. vt nota. simile s. eodem. §. versic. solutio. nam & si specialiter vouisset reuelationi resistere, tale votū nullum esset, cùm sine mortali seruari non posset: vt patet in his q̄ notant. ī. eodem. §. in quibus. versicu. hanc tamen regulam.

5 † Solenne votum dicitur votum continentiæ solennizatum. solum enim votum continentiæ solennizat. & qualiter & quot modis hoc fieri debeat, die vt notat. ī. qui cleric. vel vouen. §. quis vouens. versic. hoc etiam teneas incunctanter. & sequentib. Hic tamen notandum, quòd quantū ad Deum, simplex votum non minus obligat, q̄ solenne: nam ex sui natura vtrumque eandem obseruantiam habet. vtrumq; n. est imperpetuum obseruandum: vtriusque violatio mortale peccatum inducit; vtrumq; prohibet contrariū actū: maius tñ peccatum est in fractione solennis voti, q̄ simplicis, & solenne dirimit, & maior pœnitentia imponit in violatione solennis, q̄ simplicis. & rō est: quia qui frangit solenne votū, peccat in Deū, offendit constitutionē eccle. & hoies cōscios scādalizat: quod in simplici non cōtingit, ſm Gof. & hoc plenius no. ī. qui cle. vel vouen. § qs vouens. ver. sed cùm vtrunq;. & seq. Quid si is qui simplex votū emisit consulat me, vtrū possit contrahere matrimoniū? tutèrñ

debo,

debo,non. Quid ſi vltrà ꝓcedat,& dicat?qd ſi cõtraxero,nunquid tenebit matrimonium? non eſt rñdendum:quia ſi rñdeo,non mẽtior, & ſic pecco.22.qu.2. primũ. & c.omne genus: ſi rñdeo ſic,do ei occaſionẽ cõtrahendi: & per conſequens,mortaliter peccãdi. & ſic ego incurro mortale.ar.ĩ.de homi.ſicut dignũ. §.qui verò ſe aſſerũt. 86.di.tãta. ergo tacendũ eſt.22. q.2.ne qs arbitretur.ꝫm quoſdã. ſed certè ꝫm hoc vi ꝙ Papa faciendo conſtit.vt ſi talis contrahat mrimonium,teneat:mortaliter peccauerit:quia non ſolum cõſentit:ſed authoritatẽ & firmitatẽ ꝓſtat:ſed dic,ꝙ Papa in talib.diſpenſare põt,ſicut no.ĩ.e.§. qualiter. & cuius authoritate.ver.ſed & de votis. nõ tñ intendit in hoc caſu ab initio diſpenſare.&iõ tacendũ eſt. vi tñ ꝙ ſi video,ꝙ nõ põt continere:vt maius periculum euitetur,poſsim ſic rñdere:Scriptura dicit,ꝙ matrimoniũ tenet:tñ de conſilio vel cõſenſu meo tu nõ contrahes,ſed cõtinebis.ſcias.n.ꝙ ſi cõtraxeris,mortaliter peccabis,& Deũ grauiter offendes.ar.ĩ.q. clem. vel vou.veniens tñ qd̃ prius dixi,tutius eſt.& iũge qd̃ no.ĩ. de clan.deſp.§.vtrum clandeſtina.ver.qd ſi peto.& ſeq.Sed & uotorum aliud purum,ut cùm ſimpli
f citer emittitur:aliud cõditionale[f], ut cùm conditio apponitur, puta cùm dicitur, Voueo ieiunare,uel limina talis ſancti uiſitare: ſi Deus mihi ꝓſtiterit ſanitatem,uel filium, uel filiam:quod dic ut no.ĩ.eo.§.& utrum à uoto.reſpon.j.& uer.3.

6 Quis vouere poſsit.†Quilibet regulariter nullo ingo obſtante: qa qui ſpiritu Dei ducitur, nõ eſt ſub lege ſcil.publica. & dr̃ lex publica,lex canonica. uerbi gratia, decretum eſt in canone, ne clericus de ſuo epatu ad aliã trãſeat ſine literis cõmendaticiis,priuata uerò lex eſt,illa quę inſtinctu ſpũſſancti in corde ſcribit̃.& hęc lex ultima, non eſt ſub prima:quia vbi ſpũs, ibi libertas. 19. q.2. duæ ſunt ll.s̃.de reg.licet ergo qlibet põt vouere: niſi prohibeatur.ĩ.e.l.licet.in princ.ſicut matrimonium contrahere.ĩ.de ſpon.cùm apud.†Prohibentur autẽ
7 quædam perſonæ,quæ, quo ad votũ emittendum,nõ habẽt liberã voluntatẽ,ſicut eps,clericus,monachus, impubes, vxor, ſeruus. de ſingulis igitur videamus.
g Eps non poteſt [g] aliquod votum emittere ſine licentia pp̃:intelligas per quod diſſoluatur vinculũ matrimonij: quod eſſe intelligitur inter ipſum & eccleſiã, ſponſam ſuã.vt s̃.de reg.licet.§. illa ſp regula.s̃.de renunc.niſi cùm pridẽ.in fi.quod qualiter intelligitur, plenè no.s̃.de tranſla.epiſ §. cuius authoritate. Item nec aliud per qd̃ ſponſæ ſuæ graue præiudiciũ faciat. s̃.de iureiu.ſicut s̃.de precar.c.2.vndẽ nec poteſt votũ emittere peregrinationis,ꝑ quod ipſum ab eccleſia oporteat abſentare ſine licentia ſpeciali,vel generali.ĩ.e.magnę.§.verum.ætatis tñ votum,abſtinentię & eleemoſynæ,temperatè poteſt emittere.arg.8.q.j. clemens.s̃.de teſta.relatum.2.§.licet aũt.& breuiter, quodlibet votum poteſt emittere,per qd̃ bonũ exemplum præbeat: quia ad hoc tenetur.ĩ.eo magnæ. §.j. s̃.de ſacr.vnct.cap.vnico.§.ad exhibendum.vt viatore conſciẽtiæ.& ſeq.& no.s̃.de coha.cle.§.quid ſit notoriũ. fama quæ hr̃ de hĩe.Clericus [h] ẽt non põt ſine licẽtia ꝓlati ſui votum peregrinatiõis emittere. de cõ ſe.diſt.5.nõ oportet. de quo c.ſit mẽtio ĩ.eo.magnę. §.verũ.nec aliud, ꝑ qd̃ relinquere oporteat ipſum eccleſiã ſuã.ar.s̃.de renun. admonet. niſi fortè voueat religionẽ intrare:in quo quidẽ caſu ſufficit petere licentiã, vt no.ĩ.e.ver.monachus.talis.n.nõ ſũbeſt legi publicæ.vt no.s̃.e.§.rñ.j. põt tñ aliud votum charitatis,vel abſtinẽtię facere.ſicut no.d̃ epo.s̃.e.ver.eps. & ſe.dicũt aũt qdã,ꝙ votũ trãſmarinũ emittere põt ſine ꝓlati licẽtia. ĩ. eo.exmulcta.§.pe.& ſi.& c.ſi.alij hoc intelligũt de licentia prę̃lati, vel ſedis Apoſt.argu.s̃.de cleri.non reſid. ca.fraternitati.& ĩ.eodem. magnæ. §.verum.Monachus equidem [i] non poteſt aliud votum facere per quod ipſum ſine licẽtia abbatis clauſtrum exire oporteat.argum.16. quæſt.j. ſi cupis,& cap.placuit.quamuis ſibi in ſpiratum dicat.timendum eſt enim, ne ſpiritus ſatanæ in lucis angelum ſe transformet.ĩ. ne clerici vel monachi.non magnopere. niſi fortè ad aliam religionem arctiorem tranſire velit: ubi quidem debet licẽtiam humiliter petere: & ſic intrare põt. quamuis ipſam licentiam nõ potuerit obtinere: ſed ſi dubitet̃ de inſpiratione,ſuperioris eſt arbitrio relinquendũ, ne videlicet ſpũs ſe trãsformet.ſic loquitur s̃.de reg. licet.rñ.j. &§. ſi verò dubitetur. & de hoc not. de reg.§.& qualiter obligetur.verſi. item religioſus.& ſeq. Quid ſi ſuperior arbitretur iniquè?Dic ad ſupioris ſuperiorem recurrendnm. argu. ĩ.de iure patr. nullus. s̃. de cõceſsio. pręben.c.j.s̃.de elect.ne pro defectu. ad finem. Item nec uotũ abſtinentiæ ſingularis põt emittere monachus, neque peregrinationis,neque aliqd̃ regulariter.& ſi hoc fecerit ſine licẽtia abbatis nõ debet exeq, ne ſit fratrũ ſcandalũ, quib.ſe debet cõfirmare: uel ne detur ei occaſio uagandi. 20.q.4.§.2.& 3.& §. verũ ẽt hoc.& ar. 41.di.quiſquis.16.q.7.in noua.s̃. de elec.cùm cã quę. Quid ſi uotum emiſerat,antequam monaſterium intraret? Dicas idẽ.ſ.quod ſine licẽtia abbatis ipſum exequi non dẽt. arg.33. q.5.noluit.ĩ.de cler.nõ ordi.miniſt. c.2.ĩ.de eo qui furti.ordi.ſuſce.& c. 2.ĩ.de ſen.excõ.cùm illorũ.§ nos tñ. & prę̃ceden.nam & omnia tpalia uota uĩ mutaſſe in religionis obſeruationẽ.ĩ.eo.ſcripturæ. nec eſt neceſſaria circa peccati ſatisfactionẽ: ubi totum uitæ tps ſeruitio impẽdit cõditoris. 33.q.2.admonere.d̃ pę. di.j. §.his

f Quod ad conditionale votum attinet, Martin.ex eo rubricellam efformauit, qua in re ita ſcriptũ reliqt:Votum cõditionale.nõ obligat, niſi cõditione extãte; vt voueo icurũ me ad ſanctũ N. ſi ſanatus fuerit filius meus:vel ibo ad ędem D. Marci,ſi in trauero Lõbardiã. Nã nõ teneor ire, niſi extãte cõditione. Nec ſum ex voto obligatus,niſi cõditioextet,aliãs ſic. Et idẽ de ſimilibus eſt dicendũ, vt 33. q.8.non ſolũ.& extrà,de cõdi.ad poſ verũ.& de reſt.ſpo. oli.& ca.cã. Et hoc intelligas, vbi votĩ obligatio ponebat in euentũ cõditionis.i.qñ vouens nõ intendebat ſe obligare, niſi extãte cõditione alioquin, ſi alia fuit cã, vel ẽt ſi fecerit votũ ob cauſam,& publicè non expreſsit cãm, ſed votũ, tũc ꝑꝑ cõſciẽtiam, & ꝑꝑ ſcandalum tollendũ,tenet̃ votũ implere.Sed ſi intendebat ſe obligare,ẽt ſine euentu conditionis, quia ſi quis vouit ſub cõditione mẽtali,quam nõ exprimit verbo, licet nõ extet cõditio, dẽt tñ implere votũ ꝑꝑ ſcãdalum corũ, qui audierũt: extrà,e.tit.magnæ. & de conuerſ.cõiu. ex parte. circa finẽ. Itẽ ſi aliquis vouit non tñ ex vna cã, ſed explebili: verbi gratia,voluit aliqs, ꝙ iret ad ſanctũ Iacobũ, qa credebat ſe ibi inuenturũ frãtrẽ ſuũ nihilomin⁹ ꝑꝑ redimenda peccata ſua:in hoc caſu, q̃is ſciat fratrẽ ſuum deceſsiſſe antẽ,q̃ iter accepiſſet,

tenebitur tñ ire ob aliam cãm. Idem intelligas quotieſcunq; vouit aliquis ex duabus pluribuſve cauſis, ſub duabus aut plurib. conditionib. intendit ſe obligare,qualibet cãrum,vel conditionum extante. Itẽ quĩ ob impedimentum tpale votum implere non põt, expectet donec ceſſet impedimentũ.Si verò perpetuum eſt impedimentũ,cõmutetur votũ ipſius.extrà,e.tit.quod ſuper his. Itẽ conditio gñalis: puta,ſi vixero, ſi potero,ſi Deus voluerit,ſp eſt in voto intelligenda,ẽtſi non apponat. 27.q.2.beata.& 16.q.j.in parochia.Votũ tñ factum per iram,nõ valet, niſi poſtea quietus conſentiat vouens:extrà,de conuerſ.coniu.dudum. & de reg.ſicut.& 2.q.3.§.notandum.& c.ſi quis iratus.

g Epiſcopus non poteſt.] Adde c.licet.& ibi doct.de re.doct.in c.1,de ſepul.lib.6.doct.in c.magnæ.de voto.

h Clericus.] Adde gloſ.in c.tenet.de voto.c.vlt.81.diſt.c.non oportet.de conſe.diſt.5 Inno.in c ſcripturæ.de voto.Inno.in c.ex parte.de cenſib. Archi.in c.ſcimus.22.q.1.

i Monachus equidem.] Adde c.monacho.& ibi doct.20.q.4.S.Thom. 2.2.q.88.artic.8.

K Impubes.] Adde Car. Alex. in rub. q cler. vel vo. & per S. Tho. 2. 2. q. 88. ar. 9

l Si filiusfamil.] Adde te. & gl. in c. mulier. 32. q. 2. Ioã. de Lig. in regula. peccatũ de reg. iu. li. 6. Io. de Imo. in rep. ca. cũ contingat. de iureiur. S. Tho. 2. 2. q. 88. art. 8.

m Vxor ẽt.] Adde gl. in c. 1. 22. q. 1. do in c. manifestum. 33. q 5. Doct. in cap. ex multa. de vo. S. Th. in 4. Sent. dist. 33.

n Et vxor potest Hierosolymitanũ votũ, viro inuito.] Adde Ab. in c. ex multa in 2. col. de voto.

§ his authoritatib. & vinculum obe dientiæ patriæ soluit introitus arctio ris religionis. 19. qu. 2. duæ sunt. s̃. de reg. licet. & c. sanè. & ideo si intrando intẽdebat cõmutare id, ad quod primo se obligauerit, in nullo rema net obligatus. si verò hoc non inten debat, recurrat ad abbatẽ, q secum poterit dispensare per iura s̃. dicta, & sine cuius licentia hoc non posset exequi: vt prædixi. si tamen talis pri mo votũ tpale adimpleret, & postea ad religionem migraret, tutius vide retur: quia tunc vtrunque adimple ret. arg. j̃. eo. per tuas. & melius j̃. de K sponsa. commissum. Impubes k simi liter nõ põt se voto obligare, sine tu toris vel patris authoritate. 20. q. 2. c. j. & 2. quod dic, vt not. s̃. de reg. §. & vtrũ exire. ver. itẽ minor 14. an. & se.

l & §. fi. Sed nunqd filiusfam. l pubes põt vouere de uo- 9
to religionis? planum est, ꝙ sic. vt not. j̃. e. proxi. indu
cto, aliud aũt votum, per quod dissoluatur patria po testas, non vr̃, ꝙ posit emittere ad exemplum vxoris monachi, & serui: tales. n. personæ sui iuris non sunt. j̃. de sent. excom. mulieres. & expressim dicit l. quod non potest sicut nec impubes, nec seruus: vt ff. de pol licitatio. l. 2. §. j. satis põt dici, ꝙ votũ ab eo emissum, per quod grauiter ꝓiudicaretur patriæ potestati, vel pr̃ inde scandalizaretur, non debeat inuito patre ob seruari: & est rõ: quia nõ est hoc voluntatis suæ, cum nec in hoc habeat liberũ arbitrium, cùm patri obli gatus sit iure patriæ ptãtis: vt patet in his, quę no. s̃. e. §. quot sint spẽs. versic. breuiter ex præcedent. j̃. eo. §. in quib. vers. indifferentib. excipe votum religiosum, vt dictum est quod inuito patre emittere potest, nec ꝓp hoc exhæredari potest. vt C. de epis. & cler. §. j. & in auth. de sanct. episc. §. interdicimus. col. 9. † Quid er-
8 go, si vouerit dare eleemosynam de peculio profecti tio? Dicitur quòd non valeat: quia & alienum est: & sic quodãmodo furtum committeretur. ff. de furt. pi gnore. §. j. licet domestici fit. ff de pœn. respiciẽdum. §. furta. & talis eleemosyna non placet Deo. 14. q. 5. e- leemosyna. & c. præcedentib. & seq. dicas considerandam qualitaté personæ patris, & filij, & eleemosynæ quantitaté. Secundum hoc vr̃, ꝙ reddere posit eleemosynam: nisi pater expressim contradicat: & idẽ in telligas de vxore, & mercenario porrigente modicã eleemosynam indigenti. arg. ad hoc expressum. ff. de donat. filiusfam. §. j. & ff. de legat. 3. si filiæ. 86. dist. Paschæ. hæc etiam consuetudo non est improbanda. ar. s̃. de dona. cæterùm. & de testam. relatum. 2. §. licet. & hoc plenius not. j̃. de pœnis. §. quibus & qualiter. sub §. quid de facientibus eleemosynam. Sed nunquid votum peregrinationis longinquę emittere potest? Non videtur: quia nimis præiudicaret patriæ potestati, cui non debet præiudicare, vt dictum est argum. in his quæ not. s̃. eo. ver. episcopus. & vers. clericis, excipe peregrinationem voti transmarini. argu. j̃. eodem. ex multa. §. quod autem. & necessariam ac ineuitabilem. vt si fortè sit à canone per sedem Apostolicam absoluendus. argum. j̃. de senten. excomm.
m relatum. Vxor etiam m non potest vouere sine viri 10
licentia peregtinari, vel abstinere, seu ieiunare, nec religionem intrare: quinimò si ante matrimonium contractum votum abstinentiæ emiserit non debet inuito marito illud adimplere: sed & si de licẽtia viri omiserit votũ, ab initio idem erit: quia semper in talibus debet obedire marito, licet maritus peccet, id quod concesserit prohibendo. 33. quæst. 5. noluit. manifestum. & idem intelligunt quidam de viro vouente: quia non ad imparia iudicantur. 32. quæ. j. si quis vxo. & quęst. 5. pręcepit Christrana. alij dicunt, quod in voto abstinentiæ vir superior est: quia caput. vt ea. quæst. manifestum. hæc imago. cùm apud. quod concedas, nisi per huius votum fieret circa carnale debitum præiudicium mulieri, ꝓm Hugon. tale enim seruare non posset, mulieri inuita. quia nulla obstat exceptio in hoc casu j̃. de coniug. lepro. quoniam. §. fin. & ꝓm Apostolum, vir non habet potestatem sui corporis, sed vxor. s̃. de conuer. coniug. quidam. in fi. igitur nec votum peregrinationis potest vnus facere sine cõsensu alterius. ar. 17. q. 2. si tu. 33. q. 5. quod Deo. fallit hoc in uoto transmarino: qđ maritus ꝓter volũtatem vxoris potest emittere, vxor tamen vt consentiat, est attentius admonenda. j̃. e. ex multa. §. quod aũt. & quę non vult remanere, sequatur virum suum.
9 j̃. e. quod super his. §. fin. † Nunquid ergo & vxor po-
n test Hierosolymitanũ votum viro inuito n emittere? de hoc nihil dicitur expressè: & videt, ꝙ sic, quia non ad imparia iudicantur. vt not. s̃. e. ver. proxi. quid eñ dices, si sit nobilis mulier, habens magnum comitatum, nec viro suo in dotem datum, quam multi bellatores sequentur? certè necessitati terræ subueniendum erit. & tunc ea ratio vr̃, quæ in viro est. arg. j̃. eo. ex multa. §. quod autem. & videtur expressum j̃. eod. quod super in fin. Sed contra, quia vir caput est mulieris. vt s̃. e. versi. vxorem. & vnde & in vita & in morte debet sequi virum, non vir ipsam. 13. q. 2. vnaquæque. si enim vult ire sine viro, suspecta est mihi, quia fragilis est. & sic dicit Ouidius:

Casta est quam nemo rogauit.

Subtrahenda est ergo vagandi materia, & timendũ, ne angelus se transformet, sicut dictum est de monacho. s̃. eo. ver. monachos. nec obst. j̃. e. ꝙ super his. in fin. quod enim dicit ibi de mulieribus, aut intelligas quæ non vouerunt, & quod sequitur, cæteræ verò, expone quæ non habent viros, & vouerunt, vel quę de consensu maritorum vouerunt. Solutio: Puto, ꝙ votũ potest emittere, ẽt viro inuito. Vtrum aũt ipsum possit exequi, eo inuito, disti. videtur vtrum suspecta sit, & infamata, vel nimis iuuenis. in quo casu personaliter nõ exequetur. & sic intellige iura inducta s̃. e. ver. sed contra: quia vir. absit enim, vt ab ecclesia talis cõpensatio admittatur. j̃. de vsur. super e. Quid ergo faciet, redimat votum cùm ad eundum & ad pugnandũ inhabilis iudicetur. j̃. cod. quod super his. §. rursus. si verò sit vetus, quæ multũ profecit in dieb. suis, & matrona bonæ famę, vadat, nec votum redimat, si secũ multos possit ducere bellatores. & sic intellige quod no. s̃. ead. q. rñ. j. quia tunc eadem ratio in uxore est, q̃ & in viro: ergo idem ius statuendum est. C. de libe. ꝓterit. vel exhæredatis. l. j. & C. ad legem Falcid. l. fi. ad finem. & de constitu. pecunia. l. fi. in fine, arg. ad hanc distinct. s̃. de conuersation. coniugator. cùm sis præditus. & cap. vxoratus. & si vis scire, vtrum vnus coniugatorum possit votum cõtinentiæ, altero inuito, emittere, & ad quid teneatur is, qui hoc facit. vide quod notatur. s̃. de conuer. coniug. §. qualiter possit
10 conuerti. † Quid si publica meretrix, quã multi se-
quuntur: quia nihil amore vehementius, in auth. qb. modis naturales effici. legit. §. illud. col. 6. votũ emiserit transmarinũ, nunqd poterit votũ redimere? Nõ, vr̃: quia multi bellatores eam sequunt. vt arg. j̃. e. qd

super

o Seruus nõ poteſt.] Adde Ray.in Sũ.ti. de impedimẽto voti.in §.item ſeruus. quẽ refert & ſequitur. Arch.in c.ſi qs incognitis. 17.q.2. & p̃ S.Tho. 2.2.q. 88.arti.8.

p Multiplices eſſe votorũ ſpecies,ambigit nemo, quarũ ſ. commeminit Hoſtienſis noſter, qb. ex Marti.eo.titu.in ſumma religiõis votum cõnumerabimus. Vota(inquit) ọĩa in votum religionis pfit ſine remorſu conſcientiæ cõmutari. extrà,e. tit.ſcripturæ: Itẽ ſi aliqs adultus ingrediat religionẽ, nec fecerit profeſsionẽ, quęritur,vtrũ in aliquo caſu liceat ad ſeculum redire, vt poſsit matrimoniũ cõtrahere,ſi erat laicus: aũt eccleſiaſticũ beneficiũ habere,ſi erat clericꝰ? Reſpondeo: Aut aſſumens habitũ in monaſterio fecit proteſtationẽ, q̃ vellet eſſet in probatione: & (ſi diſplicuerit ſibi, liceat ei redire ad ſeculũ,aut non? In primo caſu põt redire ad ſeculũ, finito tp̃e probationis. Si verò proteſtatur q̃ vult eſſe in probatione,non tñ p̃teſtatur,q̃ velit redire ad ſeculũ: ſi religio diſplicuerit ſibi,non poterit redire ad ſeculum . ſed trãſire poterit ad laxiorẽ religionẽ, q̃a p̃ſumitur, q̃ voluerit vitã mutare. Sed ſi nullã fecerit p̃teſtationẽ, imõ ſimpliciter accepit habitũ p̃feſſorum, & potauit iter fratres, faciendo ọĩa, q̃ fratres facere conſueuerunt, nõ poterit de cætero ad laxiorem ordinẽ trãſire, ſed dẽt in ipſo monaſterio remanere, q̃a intelligitur feciſſe profeſsionẽ taciam,& ſic votũ ſolennizaſſe,extrà, d̃ reg.conſ.& c.ſuper e.& cap.poſtulaſti. Sed ſm decretalẽ Gregorii, nouitii i p̃batiõe poſiti poſſunt ad priorẽ ſtatum, quẽ habebat ad ſeculum, redire liberè intra annũ, niſi in tribus caſib. ſuper his.in fi.dicas,q̃ niſi corrigat, nec ipſa,nec bellatores ſui, q̃ ex corrupto amore ſequũtur ipſam,admittendi ſunt, neque votũ ſuum cõprobandum, quia nec oblatio ſua recipienda eſt.vt no.ſ.de dec.§. de quib. verſic. dicas.de paroch.§.in quibus. ſub §.tñ ſciendum.ver. 5.ſi ſit meretrix.Seruus nõ põt o votũ religionis emittere ſine dñi voluntate. 54.diſt. ſi ſeruus.ſcientẽ. & arg.ĩ.de ſenten. excom.mulieres. Quid ſi profeſſus eſt ante triennium, per quod debet expectari.17.q.2.c. ſi qs incognitus. Dicas,q̃ ſi decepit monaſterium:puta quia per falſos teſtes p̃bauit ſi liberum, niſi dñs ipſum de gratia dimittere voluerit, habitu, quẽ furtiuè recepit,ſpoliabitur,& tanq̃ indignus dño reddetur.arg.ſ.de ſeru.nõ ordin.c.de ſeruorum. ſi verò monaſteriũ eſt in culpa, ſatisfacere tenet dño.arg. 54.diſt. ſi ſeruus abſente.& q̃d deficit hic,circa hunc articulum, inuenies notã.de regularib.§.vel reuocari Quid de voto peregrinationis à ſeruo facto?Dicas, q̃ inuito domino non põt ipſum exequi, niſi q̃n neceſſaria eſt,vt ĩ.de ſenten.excõm. relatum.in fin. & iunge alia quæ no. in filiofamil.ſ.eo.ver.impubes.& ſe. & quod ibi dictum eſt,quò ad filiũfamilias,hanc quoq; ad ſeruum intelligatur repetitum,cùm fortius q̃ patri filius,& ſeruus dño ſit aſtrictus.

II In quibus caſibus † votum emitti poſsit. p In ieiuniis, & orationibus,eleemoſynis,peregrinationibus,religionibus,abſtinentiis,cõtinentiis conſiſtit votũ:vt patet ĩ.c. cap.j.2. & 3. & per totum. & in his q̃ not.ſ.eo.per totum.& ĩ.eod.per totum.& breuiter in omnibus p̃is cauſis, licitis & honeſtis faciendis, vel contrariis non faciẽdis,regulariter tenet votũ:ſecus ſi voueã primas nõ faciendas. arg.ſ.de pac.ca.fi.ſ.de iureiur.tua. & patet in his quæ not. ſ. eodem §.quid ſit votum.verſi.benedictio rei licitæ.§. hanc. tamen regulam tibi trado,q̃ vbicunque voueo, vel promitto aliquid facere, quo facto: vel aliquid non facere, quo non facto,ſalus corporalis, vel ſpũalis adimitur, vel peccatum mortale incurrerem, non eſt ſeruandũ votum, neq; iuramentum,neque pactũ,neq; conſuetudo, neque lex, neq; præceptum, neq; aliquod aliud vinculum fraternitatis.22.q.4.§.fin. & cap.inter cætera.ſ.de iureiurand. quanto. & not.ſ.de archi.§.quod ſit eius officium.verſi.quare autem. de renunc. §.cui. verſic.graue ſcandalum, & ſequent. In differentibus autem quę ſi fiant, non eſt peccatum mortale. & ſi non fiant nullum ſimiliter peccati mortalis periculũ incurritur, tenet votum,& obſeruandũ eſt ar.ĩ.de noui.ope.nuncia.cum iniũcto.§.ſup eo. niſi ratione perſonæ aliud dicat,q̃ inhabilis eſt ad viuẽdum : ſuper quo vide quod not ſ.eodem.§.quis voue re. per totum. dummodò non ſit contra- ſ. ſi acceperit habitum,quod dari profitentib. conſueuit: vel ſi fecerit profeſsionẽ, vel ſi euidẽter appareat in ipſo ingreſſu, q̃ voluerit vitã mutare.puta, quia renũciauit ſimpliciter ſeculo, p̃mittens, q̃ de cætero in religiõe viueret,& inde fecit ſcripturã,vel facte ſe ſubſcripſit.extrà de reg.ſtatuimus. Vñ ex iſtis verbis colligit, q̃ p̃poſuerit vitã mutare,& in religione p̃petuò Deo ſeruire,& ex illo canone.27.q.2.c.ſunt qui.eſt argum.q̃ propoſitum ſolum obligat,adeò vt peccatum mortale ſit,venire contra quod concedit H.de propoſito firmato poſt deliberationem.Sed in contrarium facit.c.literarum.e.ti.vbi quidam in mortis periculo dixit. Non ero diu hic p̃onens, q̃ aliquãdo intraret religionem.Quòd ſi non eſt amplius in voto proceſſo,non tranſgreditur, ſi non impleat,quod dixit.Quidam tñ ſine præiudicio dicunt, q̃ ſolum propoſitum non obligat,nec eſt mortale peccatũ venire contra, niſi adiatur promiſsio,vel totum expreſsum,vel tacitum,ſiue p̃ſumptum, vt cùm quis recipit habitum profeſſorum,licet nihil dicatur,vel cùm recipi habitum nouitii,exponendo propoſitum ſuum de p̃petua obſeruantia religionis. Receptio enim habitus nouitii cum euidẽti expreſsione,huius propoſiti,voti p̃ſumptionem inducit,ad quod neutrum per ſe ſufficeret.Similiter propoſitum eundi vltra mare,vel ad ſanctum Iacobum ſinẽ voto non obligat,niſi cùm accipiat, quo ad primum,aut à ſacerdote ſuo peram & baculum,quo ad ſecũdum . Quod ſi in aliquo prædictorum trium caſuum nouicius ad ſeculum reuertatur,& de facto matrimonium contrahat,nunquid valeat.Reſpondeo.Planum eſt, quod duo primi caſus impediunt, & dirimunt iam contractum. Idẽ dicendum de tertio, ſm quoſdam: ſed tunc demùm renunciauit ſeculo, promittens de cæterò,ſe in religione victurum approbante huiuſmodi votũ, vel promiſsionẽ Abbate, vel aliquo, de eorũ mãdato generali,vel ſpeciali, quia in tali creditur caſu votum eſſe ſolennizatũ,alias p̃p ſolã habitus nouitii ſuſceptionem, & propoſiti manifeſtationem,nõ eſt,ſm quoſdã.iudicandũ votum ſolenne,ſed ſolũ ſimplex,quod non dirimit, ſed tñ impedit matrimonium contrahendum Itẽ qui religionis habitu ſuſcepto, ad ſeculũ ſunt reuerſi, cogẽdi tñ ſunt ad mitiorẽ religionẽ tranſire,nec ad eccleſias ſeculares,amplius debẽt aſſumi,ne ſine rei voti,quod fecerunt.Si aũt ante ſuſceptũ habitũ profeſſorum in probatione poſiti ad ſeculũ redire voluerint,prohibendi ſunt. Sed qualiter ſcietur,q̃ nouitij fuerunt in probatione,quia proteſtati ſint ſe velle eſſe in probatione, vel quia receperunt nouitiorum habitũ, vel diſtinctus eſt ab habitu nouitiotum,vel eſt talis ordo,qui non cõſueuit recipere aliquem ad profeſsionẽ intra annũ probationis.ar. 27.diſt.quod interrogaſti.Vbi aũt non ſunt habitus huiuſmodi diſtincti. benedicẽdæ ſint veſtes tpe profeſsionis.ar.extrà,de regul.ſtatuimus.Item ſi aliquis ſecularis videt monaſteriũ diſſolutum,& monachos egregiè comedere,& benè indutos eſſe,& cogitans, q̃ benè poterit hũc ordinẽ ſuſtinere,ingreditur monaſteriũ,& poſtea ſit inquiſitio in monaſterio,& cõpellitur ad obſeruationẽ regulæ,& ipſe dicit,nõ noui hanc aſperitatẽ,quã mõ vultis imponere,nolo eã tenere ſm illud Bernardi,Vota mea non augeas ſine mea volũtate, ſicut illud diminuas ſine certa neceſsitate:quæritur, vtrum poſsit cogi.Rñdeo.Dicunt quidam indiſtinctè, q̃ non põt redire ad ſeculum,ex quo fecit profeſsionẽ.Sed vtrum cogatur ibi remanere? Diſtingue,aut erat peritus,aut ignarus. In primo caſu non põt recedere,qui intelligitur ſe obligaſſe,non ad id quod fiebat,ſed ad id q̃d fieri debebat.In ſecũdo caſu ſubdiſtingue : aut fuit explanata ei aſperitas regulæ, & tunc idẽ eſt, q̃d in iuriſperito,aut non:tunc,ſi credebat illos regulariter viuere,& ad illã aſperitatẽ voluit ſe obligare, & non ad maiorẽ,& hoc expreſsit,non cogetur ibi manere,ſed trãſibit ad ordinẽ,quẽ valebit ſuſtinere.Si aũt non expreſsit, dẽt ibi remanere, nec põt allegare dolũ vel deceptionẽ, quia ſit melior conditio ſua,& põt hoc magnę fatuitati imputari,quia vbi debuit,non examinauit,de regul.conſuluit. & c.cũ dilectus,q̃d me.cau.& 20.q.3.Vnde dolus aliorum,vel ſimplicitas vouentis nõ vitiat contractũ in talibus.d.c.cùm dilectus. Eſt & alia voti ſpẽs,nẽpe votũ Hieroſolymitanum,& hoc à pauperib.vel debilib. cõmutari, vel redimi põt,idq; auctoritate papæ:extrà,e.tit.c.q̃d ſuperius.Nullus autẽ alius ſine eiuſdẽ ſpeciali mandato,intromittere dẽt ſiue cõmutando ſiue differendo. In aliis aũt votis cõmutandis,aut redimendis diœceſanus Eps põt penſatis cauſis,auctoritatẽ præſtare.extrà e.tit.c.1.& c.ſcripturæ Quod autẽ ad votum abſtinentiæ & peregrinationis,ſoluuntur ea ſtatim ab ipſo ingreſſu religionis,q̃a talis ingreſſus ſoluit ẽt vinculum iuramẽti,& obedientiæ,extrà,e.tit.ſanè.& c.ſcripturæ.Fallit, vbi quis iurauit ſe aliquam ducturum in vxorẽ.Vt autẽ votorum talium commutatio,vel redemptio fiat,requiruntur duo,nempe, cauſa,& auctoritas ſuperioris. Cauſa,vt ſi vouens ſit ſenſu debilis,vel infirmus,vel ex ſui abſentia gñalis turbatio timeretur,& ſimilia. Auctoritas quoq; ſuperioris exigitur,q̃a nemini auctoritate propria votũ commutare licet,vel redimere.Et hæc votorum quidem cõia ſunt. Martin.

contrarium præcedenti obligationi licitæ, & honestæ.arg.ſ. de iureiur. eam te.in fin.& c.veniens.in fin. tua nos. quia nec tunc ſine peccato de facili exequi poſſet.argu.22.q.5.iuramenti. Quid ergo ſi quis vouerit non intrare religionem, non accipere clericatus tonſuram, non recipere eſpatum? dic vt plenè no. ſ.eo.§.quot ſint ſpecies. ſub §.votorum. Et no.q; ſi vouero facere id qđ de neceſsitate tenebar facere, vel nõ facere, id quod de neceſsitate tenebar, vitare votũ neceſſariũ, dr̃ duplici iure, tunc illud teneor adimplere. ſin aũt voueo facere id quod non tenebar facere de neceſsitate, poteram tñ ſine peccato illud facere: vel ſi voueo non facere id quod de neceſsitate nõ tenebar, vitare poteram: tũ ſine peccato cuitare ſi vellem, tale votum dici voluntarium, vt plenè nota. ſ.eod.§.quot ſint ſpecies reſpon.j.

12 Qualiter & cuius † authoritate valeat redimi vel cõmutari?

Dicas, q; regulariter omnia vota, q̃ voluntatis ſunt, authoritate diœceſani ſiue ſuperioris, ex cuius arbitrio dependent, redimi & cõmutari poſſunt. Debet aũt ſuperior ipſe conſiderare qualitatem perſonæ & cãm, & qualitatẽ & quantitatem commutationis: vt ex hoc colligat, an recõpenſatio melior Deo magis placita & accepta. ĵ.e.c.j. Debet ẽt conſiderare cauſam, propter quam votũ emiſſum eſt: nam ea ceſſante, ceſſat facilius & effectus. ĵ.eo.magnæ.in fin. In voto etiam peregrinationis ſic facienda eſt redemptio, vt expenſæ quæ fierent in eundo, morando, & redeundo, ad alias pias cãs erogentur, & vt labor itineris ieiũniorũ, vigiliarũ, & orõnum laboribus compẽſetur. ĵ.e.magnæ.§.pe. ad fin. & c.ſuper his.§.j. Sed & in voto tranſmarino eſt conſideranda vouentis intentio, vtrum.ſ. intenderet peregrinari vel bellare: vt in primo caſu habilis ad eundum, quãuis inhabilis ad pugnandum non redimat, inhabilis verò ad eundem redimat, in ſecundo caſu inhabilis ad pugnandũ: q̃uis habilis ad eundẽ redimat, niſi cõſilio ſtrenuus ſit, vel ſecũ forte poſsit ducere magnũ numerũ pugnatorũ. Talis enim eſt omnino impotens, cùm primus lingua, ſecundus per alios pugnare poſsit. ĵ.e. qđ ſuper his §.pe.& fi.& c. ex multa.§.2.q̃ſi ſti.§.fi.in fin. vel niſi ſit agricola, vel artifex, qui ibi ſit vtilis: q̃uis nõ multi talium pp breuitatẽ poſſeſsionũ & paucitatẽ inhabitantium ibi ſunt opportuni. ĵ.eo. qđ ſuper his. rñ.j. Sed inter illos, qui habent impedimentũ tpale, vt his dilatio concedatur, & perpetuũ, vt ab his recipiatur redẽptio, eſt ſubtiliter diſtinguendũ. ĵ.eo.qđ ſup his. §.j. In clericis ẽt vouentib. conſiderare oportet, vtrũ clericus cruce ſignatus conſilio vel officio p̃dicationis: vel qa ſeruitio alicuius magnatis deputatus eſt: vel qa ſecũ multos bellatores põt ducere, ſit ſibi vtilis vel neceſſarius: & tunc non recipiet redẽptio: vel non ſit ſibi opportunus: & tũc recipiet, vt ĵ.e.ex multa.§.fi.c. poſtulaſti. nã quo ad pugnã pſonaliter faciẽdam inhabilis eſt: vt patet 50.di.clericũ qui paganũ. niſi fortè ſpũaliter pugnare vel armis ſuis, q̃ ſunt oõnes & lachrymæ.23.q.8.§.j. & cẽſura eccleſiaſtica. nã ſpũalia arma propria ſunt clericorũ: vt in authẽ.d.n. eẍ.de ſent.excõ.dudũ.rñ.j. qđ dic vt no.ſ. de treug. & pac.§.quid iuſtũ bellũ.ver.5.rõne perſonæ.& ſeq.ſed & aliquoties põt votum redimere, ẽtſi bellatores ducere poſsit: puta ſi ſit nimis ſenex fragilis, & confractus. ĵ.e.magnæ.§.verum ætatis.ſ. de renunc. niſi cùm pridem.§. alia verò cauſa eſt. Item oportet conſiderari, vtrũ ex facilitate animi iuuenis votũ emiſſum eſt: & ſic eſt remittendum redemptione 'cõpetenti re cepta. ĵ.eo.venientis. Nec prætermitti debet, q; licet votũ Hieroſolymitanũ magni fauoris ſit, vt patet ĵ.e.ex multa.§. quod aũt.ſi tũ pp abſentiam vnius perſonæ totius terræ, ſiue prouinciæ vnius periculu imminueret, votũ remittitur, vel differt: nec eſt voti trãſgreſſor, qui authoritate Sed.Apo. illud diſtulit adimplere. ĵ.c.non eſt. Quamuis aũt inſtructus ſis p̃dicta, qualiter votũ trãſmarinũ redemi vel differte poſsit, nõ tñ eſt tutũ redẽptionem recipere vel differre, vel de ipſo aliquo alio modo intromittere ſine mandato ſedis Apo. ſpeciali ad quam ſolam hoc noſcitur p̃tinere. ĵ.e.ex multa.rñ.j. in fi.& ideò de mandato Pape remittitur, vel differtur, vel redimitur. & ipſe de hoc interpretatur ĵ.eo.veniens.& c. non eſt.& 4 ſeq. §.fi.& idẽ puto in voto crucis cuiuſlibet: qa ad ipſum pertinet de talibus iudicare, vt patet in his q̃ no. ĵ.e. §.fi.verſi.nunquid aũt.& ſeq. Sed in redemptione, vel cõmutatione cuiuſlibet voti, tria ſunt p̃cipuè attẽdenda quid liceat ſm ęquitatem, quid deceat ſm honeſtatem, quid expediat ſm vtilitatem ſeu neceſsitatem. ĵ.e.magnæ.§.j. ideoq; & in voto abſtinentiæ habenda eſt ratio aſperitatis ieiuniorũ, panis, & aquæ: & vouentis affluẽtia. ĵ.e.c.j. magnæ.§. pen.in fi. vnde & aliquis pauper poſſet redimere votũ cũ pauca pecunia vel oratione, ſi nihil haberet: vbi regi vel comiti non ſufficeret magna. arg. ĵ. de maledi.c.2 Sic patet, q; authoritate epi põt quodlibet votum volũtarium cõmutari vel redimi, excepto trãſmarino, qđ ſoli pp̃ reſeruatur, vt no.ſ.e.§.j.rñ.j.& verſ.q̃uis aũt, eps autẽ nõ debet interponere authoritatem ſuam niſi ob iuſtam cauſam, ſicut liquet ex his quæ no.ſ.e.ver.prox. ex præcedentib. aliqui tñ voluerunt dicere, q; votum non admittat cõpenſationem vel diſpẽſationem: vt not. ĵ.eo.§.vtrum,& per quem.& malè cùm.n.in ecc. primitiua primogenita mandarentur offerri, quorũ quædã Dño reddebantur ſine commutatione, vel redemptione, vt primogenita Leuitarum, quædam redimebantur, vt aliarũ tribuum, quædã cõmutabantur, ſicut primogenitum aſini, q; cum oue commutabatur. reſtat q; ſic eſt & de votis. ſ. q; aliqua ſunt, quæ non p̃nt cõmutari, vel redimi: quædam verò poſſunt: quia cùm minus obligabat tunc p̃ceptum Dñi q̃ hodie votum. vt ĵ.eo.magnæ.§. cùm igit. q.d. votum ſuccedit loco præcepti Dei: ergo eius naturã ſapere debet. arg.ff. ſi quis cau.ſi cum.§.qui iniuriarũ. ĵ.tit.j. reuoluẽtes.§.j.& 2. inde eſt, q; aliqua ſunt vota, quæ nullam redemptionem, nullã cõmutationem recipiunt. ſic oĩa vota, quæ dicuntur neceſsitatis. & eſt rõ, quia nec omitti poſſent ſine peccato: vt patet in his q̃ not. ſ.eo.§.prox.& §.quot ſint ſpecies eius. ideoq; nulla eſt cõmutatio, nulla eſt redẽptio contra Deũ. 15.diſ. ſicut 11.q 3.qui reſiſtit. 25.q.j. ſunt quidam. Sed & de votis voluntariis excipitur votum continentiæ: nec redẽptionem põderationẽ, ſeu cõpenſationem recipit, ſm quoſdam: quia ſm Salomonem, non eſt digna ponderatio animæ continentis, & nuptię replent mũdum, virginitas paradiſum, ſm Ambr. 32.q.j. nupriæ. & abſq; virginitate, puritate, continentia, & caſtitate omnia opera imperfecta ſunt: ſm Hierony. 32.q.5. cùm ſaluabitur. & caſtitas ſola eſt, quæ poteſt cum fiducia Deo animas præſentare, vt in authent. de leno. §. ſcimus. colla. 2. nullam autem commutationem dabit homo pro anima ſua, quæ etiam omnibus rebus pretioſior eſt. 12.quæſt. 3. ſi habes. & argum. 22.quæ. j. præcipimus. ideoq; nec ſummus Pontifex põt cõtra hoc diſpenſare: vt expreſsim legitur ĵ. tit.j. cũ ad monaſterium. in fine. alij contra, intra quos eſt do.

Hug.

Hug. Card. ſanctæ Sabinæ. & dicunt, ꝙ dñs Papa poſſet ex magna cauſa diſpenſare in hoc. puta, ſi aliquis rex Sarracenorũ cum tota terra ſua offerret conuerſionem ſuam, ſi aliqua ſanctimonialis daretur ſibi in vxorem, & hi probabilius dicunt. Cùm. n. votum ſimplex non minus obliget apud Deũ, q̃ ſolenne. vt no. ſ. e. §. quot ſint ſpecies. ſub §. votorũ. ver. hic tñ notã dum, qua ratione potuit Papa facere cõſtitutionem, ꝙ ſi ſimpliciter vouens cõtraheret, teneret matrimonium, quod nec primi negant, eadẽ ratione poſſet hoc facere & de ſolenni, quia ſolennitas ex conſtit. eccle. eſt, nec eſt de ſubſtantia voti, ſed & eadem ratione poſsit facere conſtitutionẽ, ꝙ contrahere poſſet, licet hoc non intendat ab initio. vt patet in his, quę no. s̃. e. §. quot ſint ſpecies. ſub §. votorũ. ver. pen. qui incipit, quid ſi vltra ꝓcedat. & plenius no. de hoc ſ̃. qui clerici, vel vo. §. ſi quis vouens. ver. vī igitur, ꝙ ſummus Pontifex, & ſeq. ergo & Papę & diuinæ reuelationi obediendũ eſt, vt patet in his quæ no. s̃. eo. §. quot ſint ſpecies. ſub §. votorũ. ver. dicas. & ſequenti, nec obſtant iura in cõtrarium inducta, quia authoritas Hiero. loquitur de continentia & virginitate mẽtis, vt. ſ. quis abſtineat à peccatis. & ſic ſm do. Hugon. intelligenda eſt authoritas Salomonis, non eſt põderatio animæ cõtinentis. nec obſtat authoritas Amb. quia intelligẽda eſt ſic, ꝙ facilius ſaluãtur virgines, q̃ coniugatæ. vt 33. q. 5. qui ſitit. ſed pp hoc nõ dãnantur nuptiæ, vt ibidem probatur. & s̃. de ſumma trini. c. 1. in fi. & 32. q. j. nuptię. & c. ſequẽ. & 31. q. j. aperiant. & c. ſeq. Item non obſt. quod legitur ſ̃. ti. j. cũ ad monaſterũ. in fine. vbi dicit, quod abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis, adeò ſunt annexa regulæ monachali, vt contra eam nec ſummus Pontifex poſsit licentiam indulgere, quia illud verũ eſt de iure cõi. vel non decet eũ, ſicut & aliàs exponitur. 32. q. 5. ſi Paul. vel non poſsit ſine magna vel euidenti cauſa, quam putet magis Deo placere. ſ̃. e. c. 1. porrò de plenitudine poteſtatis, põt de iur. s̃. ius diſpenſare. s̃. de conce. præb. propoſuit. igitur non peccat, ſed meretur monialis obediendo in hoc dño Papę, cũ & anima ſua ſaluari poſsit, & multæ aliæ Dño acquirantur. in hoc. n. caſu Martha Marię, & Lya Rachel eſt meritò præferenda. s̃. de renun. niſi cũ pridẽ.
13 §. nec putes. s̃. de reg. licet. §. illa. † Reſtat ergo, ꝙ nullum votum neceſsitatis redemptionẽ, vel cõmutationem recipit, & ſic hoc genus voti ęquiparatur ꝑcepto Dñi de primogenitis Leuitis. omne aũt votũ voluntatis recipit redemptionem, etiã in hoc caſu ęquiparatur ꝑcepto Dñi de primogenitis aliarũ tribuũ, vel cõmutationẽ, ſicut eſt votum cõtinentię, hoc æquiparatur præcepto Dñi de primogenito ąſini, vt probatur in his quę no. s̃. e. ver. ſi pater. Itẽ in omni voto voluntatis redimendo, vel cõmutando authoritas Papæ ſufficit, nullo caſu excepto. eꝑi etiã authoritas in omnib. ſufficit, exceptis duob. ſ. voto crucis vt no. e. ver. quãuis & continentię, quod ſoli Papę relinquendum eſt, vt patet in his quæ no. s̃. e. ver. prox. Item in omni voto redimendo, vel cõmutando, licitè & canonicè, duo requiruntur. ſ. cauſa quę ſubſit & authoritas ſuperioris, vt ex ſuperiorib. colligi põt q̃ aũt dicãtur vota neceſsitatis, vel voluntatis, no. s̃. eod. §. in quibus. & §. quot ſint ſpecies.

14 Et vtrum à Voto † diſcedi poſsit. Nõ regularitet, imo reddi debet ab vniuerſis. ſ̃. e. licet. in princ. nam ſicut ante votum emiſſum non cogitur qs vouere, ita ex quo ſemel vouit, cogitur reddere, vt probatur 17. q. j. & c. j. & no. s̃. e. §. quot ſint ſpecies. ver. votum verò voluntatis. & ſeq. C. de ac. & ob. ſicut ergo quæ ſine conditione nouentur, ſine conditione ſolui debent. 32. di. c. ſi. adeò aſtringitur uouens, ꝙ & ſi uoto non completo in eꝑm eligatur, non debet conſentire, quouſque uotum adimpleuerit in caſu, quem habes ſ̃. eo. per tuas. & arg. ſ̃. de ſpon. cõmiſſum. per quæ iura cõprobatur, ꝙ ſi aliquis obligatus eſt ad aliud faciendum, & uelit abſtinere à peccato, & ſuã ſaluare conſcientiam, non debet ſcienter aliud facere, per quod impediatur adimplere id, ad qđ primo fuerit obligatus. † Sed nũquid hęres tenetur adimplere uotum illius, cui ſucceſsit? Quicquid Ray. uel alij ſcripſerunt ita dicas, ꝙ ſi hęres hęredit. adierit, tunc tenetur adimplere, ſi vires hęreditatis hoc patiantur, ſm ea q̃ no. s̃. de teſt. §. ad quid hæres. ſub §. tenetur aũt hæres ver. quid ſi nõ ſufficit hæreditas. & ſe. maximè. ſi ſpõte ſuſceperit. vt ſ̃. e. licet. nam voti obligationem ad hæredem tranſire conſtat. ff. de pollicita. l. 2. in fin. ſi verò nõ adiit, non tenetur: quia nec hęres eſt, niſi fõte hoc promiſerit ſponte, & tunc ſi in omni caſu intellexit perſonam ſuã obligare, adimplere debet, nõ tam ob promiſsionẽ factam à teſtatore, q̃ ob ſuam: ſed ſi tanquam hæres hoc promittebat, ſperans hęre. adire poſtea tñ abſtinuit mutato conſilio, non tenetur. arg. s̃. de elect. venerabilem. §. fi. & ſic etiã põt intelligi ſ̃. e. licet. ſed quicunque hęreditatẽ adierit obligatur, vt probatum eſt. & arg. s̃. de ſolu. ca. 1. ſ̃. de vſur. tua. Licet aũt ita regulariter ſit votum adimplendum, in caſib. tñ ab eo diſcedi põt. Primus caſus eſt, ſi cõmutetur in melius. ſ̃. e. ſcrip. s̃. de iureiurand. c. j. in princ. vtrum aũt hic requiratur authoritas ſuperioris, vide quod no. s̃. e. §. quis vouere. ver. monachus. & ver. quid ſi votum emiſerit Secũdus eſt, ſi non proceſsit ad actum. ſ̃. e. literaturam. 17. q. j. Gonſaldus. & §. præceden Tertius eſt, ſi conditionale fuit, & conditio deficit. 22. q. 8. non ſolùm. & hoc intelligas, ſiue conditio ſit ſpecialis expreſſa. ſ̃. de con. appel. §. verum. & c. de illis. & c. ſuper e. & s̃. de iureiurã. c. 3. in fin. & s̃. de reſt. ſpolia. olim cauſam. ſiue ſit tacita, quę ex ſui natura ineſt voto, puta, ſi potero, ſi vixero, ſi Deus dederit, niſi Deus aliter reuelauerit, ſm Goff. vt & probatur in his quæ no. s̃. e. §. quot ſint ſpecies. ſub §. votorum. ver. ſolutio. & ver. dicas. & ſeq. & de his conditionib. multa exempla inuenies s̃. de iureiurand. §. quot ſpecies. ver. habet. & ſeq. Quartus eſt, vbi vouens non habet liberam facultatem vouendi, ſecundum ea quę no. s̃. e. §. quis vouere poſsit. per totũ. Quintus eſt, vbi authoritate ſuperioris, & ex cauſa dilatum eſt, vel redemptum, vel mutatum, ſecundum ea quę no. s̃. e. ſ̃. per totum. Sextus eſt, vbi votum ex ſui natura eſt illicitum, vbi quidem non ſolùm poteſt, imò & debet à voto omnino diſcedi, ſecũdum ea quæ no. s̃. e. §. in quib. & §. quid ſit uotum. ver. benedico. Notauit Goff. & alium caſum, qui põt dici ſeptimus, qñ. ſ. cauſa pp quã votum emiſſum eſt, ceſſet. ſ̃. e. magnę. in fine. licet ſecus ſit in voto reli: quod ex falſa cauſa non vitiatur, vt s̃. de conuer. coniu. ex parte. 2. §. j. in fin. & c. dudum. tu dic, ꝙ etiã in alio voto non ceſſet uotum, cauſa ceſſante, licet redemptio facilius admittatur. & hoc eſt, quod dicit decr. ſ̃. e. magnæ. §. fi. probat ibi, ſpecialiter vos induxit. & ibi facilius ceſſare potuit & effectus. ergo idẽ & ſi illud nõ ceſſet, nam facile erat vbi innuir, ibi facilius, & hoc intelligas, ubi cauſa fuit inductiua ſiue compulſiua, uel etiam finalis: ſed hoc non expreſsit. C. de condictione ob cauſam dat. ſi repetendi. ff. de uerborũ obligatione

¶ Voti est de iure naturali, siue diuino.] Adde de glo. & do. in c. ruſtus qui cle. vel vo. & per S. Th. 2.2.q.85. arti. 7.

s In omni voto dispẽsare.] Adde gl. in c. sicut de excess. prælg. gl. in ca. quod translationem. de of. leg. gl. in c. proposuit. de concess. præben. glo. in c. ex multa. de de voto. Spe. ritu. de offic. leg. in §. nunc ostendendum.

gatione, quicquid astringẽdæ. & sic ẽt pót intelligi, & sic intellexit Ray. s. de conuer. coniu. ex parte. 2. §. j. ad fin. si verò hoc expresit, dicens, ꝙ si talis causa deficeret, nolebat obligari, tunc planum est, ꝙ cessante causa cesset effectus. ff. de pact. quod dictũ est §. de app. cũ cessante. sicut & si cõditio defecisset, vt no. s. e. ve. tertius.

16 Vtrum & per †quẽ in votis valeat dipensari, Super hoc sunt quatuor opin. in. Prima opi. in hoc cõcordat, ꝙ etiã Papa in votis dispensare non

q potest quia redditio voti est de iure naturali siue diuino ¶ & ideo contra hoc non põt Papa venire. 25. q. j. sunt quidam. & in hac opinio. fuit. Hug. & eius sequaces. vt patet in his quæ no. s. e. §. quot sint species sub §. votorum. ver. q̃d ergo si Papa. si opponatur eis de redemptione, vel cõmutatione voti facienda, in quo etiã ipsi cõsentiunt, quod fieri pót. de quo no. s. e. §. qualiter; & cuius authoritate. respondet, ꝙ nõ est ibi dispensatio, sed iuris declaratio, nam cũ quis vouet peregrinari, vel abstinere, subintelligitur, si cõmodè pót, ar. s. de iureiu. Quintauallis. veniens. ad nostram. 3. s. de dila. c. fi. s. de elect. quia Papa. ff. de verbo. signifi. Nepos Ptoculo. Secundi dicũt, ꝙ potest dispẽsare in omnib. voluntariis, excepto voto cõtinentiæ. Tertij dicunt, quo ad votũ cõtinentiæ, quò ad alia verò, distinguũt, vtrũ vouens vel iurans simpliciter & indeterminatè ꝓmisserit, non excludendo authoritatẽ Papæ, nec de ipso fortè congitando, aut determinatè. si indeterminatè, tunc põt dispensare Papa, quia talia vota vaga & indeterminata, interpretationes recipiunt, vt probant concor. inducta s. e. ver. prima opinio. & ad idẽ s. de feud. c. i. j. de verb. signifi. super quibusdã, nisi determinatè intendẽs hoc adimplere. si Papa cum eo dispensaret, planũ est, ꝙ tunc Papa dispẽsare poterit. arg. j. de condi. appo. super e. & c. veniens. si aũt intendebat expresè se obligare in omnem euentũ, etiãsi Papa secũ dispẽsaret, & erat licitum id q̃d vouerat, nõ est tutum venire cõtra. & sic pot intelligi Hug. opin. posita s. e. ver. prima, ꝙ si id ad quod se obligabat, erat malũ siue illicitum, nullo modo tenetur adimplere, vnde reprobatur ineptè, qui occasione voti, siue ꝓmisionis, filiã suã occidit; & Herodes qui eadẽ occasione fecit amputare caput beati Ioan. Baptistæ. 22. q. 4. c. 2. & c. unusquisque. & j. de homi. cum iuramẽto. Quarti dicunt & uerius & hoc omnino teneas, ꝙ Papa de plenitudine potes-

r statis in omni uoto dispẽsare ¶ potest, quo ab initio uoluntariũ fuit, peccat si sine causa dispensat, nec ei obediẽdum est, si manifestè liqueat, ꝙ fit contra dñi tum Dñi uoluntatẽ, aliàs ei obediendum est. in necessario aũt nullo modo dispensare põt, si illicitum sit, nec si illicitum sit, aliquatenus est seruãdum. ep̃s uerò & superior in omni uoto uoluntario, excepto uoto cõtinentiæ, & crucis, ex causa dispensare pót sine causa nõ pót. j. q. 7. §. nisi rigor disciplinæ. & c. seq. & §. utilitatis intuitu. & c. seq. & patet in his, quæ no. s. e. qualiter, & cuius authoritate. uer. restat ergo. & aliis. ut ibidem inductis. & §. in quib. & s. de ætat. & qualit. §. ætas. Quid si quis deuouit se religioni, animo ibidem perpetuò remanẽdi, exire poterit liberè intra annum authoritate iuris. s. de reg. statuimus. consulendũ est tñ in iudicio animæ, ꝙ uotum suũ reddat, si uult animã suã saluare, ut patet in his quæ no. s. e. §. respõ. j. nisi ante annum, & ante ꝓfessionẽ emisam secum per ep̃m ex causa per Papam etiã professione facta. ex magna causa secũ fuerit dispensatum, licet hic cadant opiniones secundũ ea quę no. s. e. §.

17 uer. j. & seq. † Quid si aliqs scholaris uidet aliquod monasterium dissolutum splendidè comedere, bona indumenta habere, & similia, cogitat ipse, Hanc regulã benè possum tolerare, hic saturabo corpus ad minus: quia in domo ꝓpria uix possum milio saturari. 12. q. 2. gloria epi, circa prin. & sic ingreditur dictũ monasteriũ. demũ facta inquisitione reformatur monasteriũ, & cõpelluntur oẽs ad regulã obseruandum cogitat ipse, distant ultima primis: hanc austeritatẽ non possum ego seruare, uult exire, nunquid põt? Vñ quod sic, quia sicut ab initio non pót cogi ad totum uotum. 32. q. j. integritas. ita nec ad uoti augumentũ ar. ff. de rei uend. quæ de tota. s. de off. dele. pastora. §. j. Itẽ licitè põt se aliquis obligare separatim ad seruãdam continentiã, uel proprij carentiã, uel obedientiã. ut 33. q. 5. quod Deo pari. 33. dist. quanquam. 19. q. 2. §. econtra Paulus. Contra, quia si nihil excepit ut se simpliciter obligasse, maximè facta ꝓfessionẽ ad regulã integraliter obseruandã. in 19. dist. si Romanorũ. ff. de off. præse. vr. l. j. §. cũ urbem. aliàs incipit initio. & si etiã expresit, ꝙ uellet regulariter uiuere, ꝙ non expresso habetur, quia cõtra substantiã religionis est arg. de condi. app. c. fi. cõditio. n. cõtra naturam cõtractus appositа cõtractum nó uitiat. 10. q. j. c. 2. nec appositа cõtra legem. 16. q. j. si quis laicus. Solutio. Si professionem fecit, nullatenus põt ad seculum reuerti. Vtrũ aũt cogatur remanere ibi, dist. utrũ esset iurisperitus, & tunc cogitur tenere regulã, quia ut se obligasse ad id, quod de iure sciebat fieri debere, nec debuit certitiorati, ex quo hoc sciebat, ff. de act. empt. & uendi. l. j. in fin. s. de elect. cũ inter uniuersas metropoles. uel simplex & idiota, & tunc si fuit ei lecta & explanata regula ante ꝓfessionem, uel post, & dixit se obseruaturum, idem est. in auth. qũo oportet epos. §. igitur ordinãdus eps. col. j. si nerò dixit, ꝙ nolebat se obligare ad arctiorem uitã ducendam, q̃ ibi duceretur tẽpore ingressus. poterit ad laxiorem relig. transire. si nihil dixit, põt cogi ad remanendũ ibi, & imputet sibi quod nõ plenè examinauit. nec. n. prodest ei, etiãsi dicat dolo inductum ad hoc. & est ratio, quia melior intelligitur fieri conditio sua ad hoc s. de conuer. coniug. dudum. & ca. ex parte. & de reg. consulti. & quod me. cau. c. pe. 20. q. 3. consuluit. ſm Ray. si uerò professionem nõ fecerat dic, ut no. s. de reg. §. ad q̃d teneatur. uer. sed & tene-

18 tur ad ꝓfessionem. † Quid si maritus recipit ordinem sacrum, uiuẽte vxo. sua, uel hoc sciente, & nõ cõtradicente, nunquid ei paratur præiudicium? Ad euidentiã solutionis q̃nis istius scire debes, ꝙ quo ad hoc, occidentalis & orientalis eccle. in quibusdam cõueniunt, & in quibusdã differunt, primo in hoc cõueniunt, ꝙ tam clerici istius, q̃ illius eccl. in minoribus ordinib. cõtrahere possunt, 32. dist. si quis eorũ lectores, placuit. Itẽ in secundo cõueniunt, quia nec hi, nec illi in sacr. constitui matrimoniũ contrahere possunt, ut dicit cõstitutio synodi in orientali etiam ecclesia celebrare. 32. dist. si quis eorũ. 31. dist. Nicena. 84. dist. cum in præterito. Differunt autẽ in aliis duob. primum est, quia in orientali ecclesia ꝓmouẽtur clerici, etiãsi non promittant cõtinentiam. 31. dist. q̃m. secus in occidẽtalib. qui nunquã promouentur ad sacros ordines, nisi promissa continentia tacitè vel expresè. 28. di. nullum. 31. di. ante triennio. s. de cle.

de cle.coniu.cũ olim.'& ſ. de ætat. & quali. à multis. Secundũ eſt, ꝙ orientales licetè promoti ad ſacros ordines poſſunt vti matrimonio iã contracto.31. di. Nicena.quod nõ poſſunt occidentæles.ſ.de cler.coniu.c.1.2.& 3.& aliis c. ſuperius alle. Igitur ſi cõiugatus occidentalis fecerit ſe ordinari vxore inuita, vel ignorante,nullũ vxori fit præiudiciũ,imò vir exactus põt reddere debitũ,quãuis non debitum exigere. vt 38.diſt.diaconi.27.q.2.multorum. Quòd ſi ea volente,vel ſciente,nec per ſe, vel per alium cũ poſſet hoc ꝓhibente,ordinatus fuerit,ſit vxori duplex præiudicium.vnum,quia oportebit eã de cętero eo viuente cõtinere,aliud,quia etiã mortuo viro nõ poterit cũ alio cõtrahere,& ſi cõtraxerit,ſecũdum quoſdã,matrimonium nullũ erit,quaſi in perſona viri videatur votũ ſolennizaſſe.arg.30.q.4.c.1.& vlt.& §.ſi.j.de co.ſpiritua.Martinus Ber.& alij dicunt,ꝙ non põt contrahere voto ſimplici impediente,& ſi cõtraxerit,nõ valet vi cõſtitutionis ecc.derimẽte.& inter hosRay. 28.diſt.quia ſunt culpæ.& duob.c.ſeq.32. diſt. ſeriatim.ad hoc.54.diſ.ſi ſeruus ſciente.Sed nũquid cogitur intrare religio.Rayn.dicit,ꝙ non,niſi ſit vxor in eꝑm promouendi.ſ.de conuer. coniu,coniugatus. ſanè.tu tñ dic,vt no.ſ.de conuer.coniu.§.ſi.ver.ſed nũquid ſufficit vnũ ex coniugib.& ſeq.Si verò orientalis clericus ſciẽte vxore ſua,ſe fecerit ordinari,quãuis Hug.dixerit,ꝙ nullum paratur ei prẽiudiciũ,etiã ſi non cõtraxerit,tu tñ dic cũ Ioan. Laud. & Rayn.ꝙ duplex paratur.vnũ eſt,quia ipſo viuente tẽpore ſuę vitę eidem nõ cõmiſcebitur.21. diſt.qñ. aliud eſt,ꝙ ipſo mortuo nõ contrahet,vt ibidem.cũ tñ aliàs nec ad tẽpus ea inuita poſſet orare, Apoſtolo ꝓhibente. 34.q.4.Apoſtolus.& patet in his quæ no.j. de ſponſa. ſub rubrica,de matri.§.quis ſit effectus.uer. ſed nunquid peccãt coniuges.& ſeq.& hoc intelligas,qñ matrimonio cõſummato promouetur ad ſacros ordines coniugatus. Quid ergo ſi ante carnis copulã ꝓmoueatur.dic ut plenè not.ſ. de conuer.coniugat.§.fin. uerſic.ſed quid ſi maritus.& ſequen.

19 In quo caſu, † & à quo crux debeat prędicari.Et quidem cõtra Saracenos & hęreticos prędicari põt,& debet. ut patet j.e. quod ſuper his.& c. ſeq. & c.fi.& j. de hære.excõicamus.Sed nunquid cõtra ſchiſmaticos, & inobedientes,& rebelles prędicari põt? Hoc non eſt expreſſum in iure,& ideò uidit Alemania aliquos ſuper hoc dubitare,aſſerentes,ꝙ contra Chriſtianos non uidebatur ęquum & honeſtum, ꝙ crux aſſumeretur: maximè,quia non inuenitur in iure expreſſum.arg.ꝓ ipſis ſ.de transl.epiſco.uel electi.inter corporalia. §. ſed denique.2.q.5.conſuluiſti.ſ.ne ſede uacã.illa ſed certè non ſemper debet requiri ius expreſſum:quia plura ſunt negocia q̃ uocabula.ff.de præſc. uer. l.4.ideò iure deficiente,eſt de ſimilib.ad ſimilia ꝓcedendum ff.de leg.non poſſunt.ſ.de reſcrip.inter cętera.& naturalib.utendum eſt rationib.nam & l.ratio cõmendat.diſt.j.conſuetudo.& quod naturalis ratio.& cęt. Inſt.de iure natur.§. quod uerò naturalis ratio. dicas ergo,ꝙ ſi crux tranſmarina,quæ pro acquiſitione ſeu recuperatione terrę ſanctæ tantummodò prædicatur uĩ meritò prædicanda:multo fortius ꝓ unitate eccleſiæ cõſeruanda prædicãda eſt crux contra ſchiſmaticos ciſmarinã.arg.24.q.j.loquitur,& c.ſeq. & c.ſchiſma.1ᵉ.q.fi.ſicut dñi ueſtimentum.nec. n. filius Dei in mundũ uenit.nec crucem ſubiit,vt acquireret terram,ſed ut captiuos redimeret, & peccatores ad pœnitentiam reuocaret:nec aridam imò catholicam eccleſiam diſponſauit. Cũ ergo maius periculum immineat in hac ultima,q in prima,quia preciosior eſt anima,q res. C. de ſacroſan. eccle. ſancimus. id eſt magis ſubueniendũ eſt.61.diſt.quieſcamus. Si uero offenſionem perſonarũ cõſideremus,nemo dubitat, quin magis delinquant inobedientes Chriſtiani atque ſchiſmatici, qui ad fidem ſemel ſuſceptã præcisè cogendi ſunt, quã Saraceni, qui nec ipſam in uiti ſuſcipere compelluntur.23.quæſtion. 5. ad fidem.45. diſti. de Iudæis. nemo.n.manum mittẽs ad aratrum, & reſpiciẽs retrò aptus eſt regno Dei. ſ. e. magnæ. & minus malũ eſt, viam dñi nõ agnoſcere, q̃ poſt agnitã retroire. ſ. de apoſta. quidã.in fin. Itẽ ex quo quis ſ excõicatus per annum ſtetit ſ integrum,Petri claues contẽnes.non eſt ſine ſuſpicione hæreſis, vt no. ſ. de hære.§.qualiter deprehendatur. verſi. ſin añt ſola.& ſeq.quid ergo,ſi per 10. nam inter præſentes præſcriptio eſt completa,& ſi pro vna perſona hoc ſtatuitur, quãuis etiã terra interdicta nõ eſt.ſ.de hære.excõicamus itaque.§.moneãtur.qd de plurib.perſonis cõtumacib.& excõicatis,&vbi nedũ vnus locus,nedũ vna diœc.ſed tota vna prouincia hoc defendẽs, & eſt ſuppoſita eccleſiaſtico interdicto. nã in tali ſtatu hæreſes nutriuntur,vñ & dicit c. ꝙ nullũ eſt ſchiſma,quin ſibi aliquam hæreſim cõſignat.24.q.3.inter ſchiſma. ideoq; hæretici & ſchiſmatici qualiter ſunt euitandi. ea.q.c.clericũ.& c. ſeq.ad idem. 7.q. j.deniq;.j. q. j.ſi quis inquit. 14.q.3.§. inde Hiero. Quis iã dubitabit hoc eſſe ſceleratius cõmiſſum, quod eſt grauius vindicatum,24.q.j.non afferamus. &,ſi pro ſimplici contumacia hoc accidere põt,vt ſ.de pœnis.c.fi.quid detrahẽtib. poteſtati Romanę eccl. & ponenti, os in cœlum. nã qui Romanę eccleſię detrahit, &c.ꝙ dic vt no.ſ.de elec.§. quis eligi, ſub.§.item ſciendũ.ver. de cõtemptu clauium.quid plũra, ſi quis rationabiliter,& ſubtiliter,ac naturaliter conſiderare voluerit, licet crux trãſmarina in oculis ſimplicium videatur fauorabilior, hoc tñ iuſtior & rõnabilior apparebit.

s Excommunicatus per annum.] Adde c.rurſus. & c. quicũque.6.q.4.Inno.in c. cũ bonæ.de ætat. & quali.Anto. de Bu. in c.1. de iud. & an talis dẽbet percipere fructus beneficii, vide per Bal. in c.1. in 3.colum. de iudi. idem Bal.in c.veritatis.de dolo & contu.in 3.colum.

VIus aũt authoritate hoc fieri poſsit,planum eſt ꝙ authoritate hoc fieri poſsit illius, qui ſupremam manũ habet in eccleſia.19. q.3.ꝓ mundũ.& ad quem de fidei periculo,& ſuper maioribus cauſis tecurrendũ eſt, vt not.ſ.de off.leg.§. quid pertinet.vẽr.illud quidẽ notand.& ſeq.& qui eſt generalis vicarius Crucifixi.ſ.de transl. epi.j:1.3. & 4. Sed nunquid authoritate alterius inferioris? Nõ vt quia de mandato eius talia fieri iubentur.ſ. de hære: excõicamus.§.ſi verò dñs temporalis. ſed licet ibi dicat, ꝙ hoc ſignificandũ ſit ſummo Pontifici, non tñ aliis prohibetur,quin hoc facere poſsint,& epi & ſuperiores poſſunt hæreſi iudicare, & cõdemnare.ſ.de hær.ad abolendam. Itẽ ad prædicandũ admittitur miſſus à ſuperiore.& qui curã habet. vt no.ſ.de hær. §.ſi.ver.item ad prędicandũ.Itẽ talib.conceditur idẽ priuile.quod accedentib. in terræ Sanctæ ſubſidium eſt conceſſum.ſ.de hære. excõicamus.§. catholici.& ſm Auguſt.tales impij ſunt atque ſacrilegi.hi verò, qui eos impugnant à locis ſuis amouendo,vel eos dãnificando,pecunias auferendo diligentiſsimi rectores & pij conſultores intelliguntur.23.q.5.ſi vos cõtra eccleſi.Chriſt.& ca.ſeq. & ſm quod Dñs dicit in Deuteron.tales necandi ſunt,& in ciuitates igni cre

mandæ

a Camiſeis lineis. Ad de cle. i. eo titul. & ibi docto.

mandę, ita ꝙ ſine habitaculo ſint in ęternum. 23.q.5.ſi audieris. ad idem ea.q.8.leg. & c.occidit Phinees. Pu-

20 to† ꝙ eps non pōt dare authoritatem prędicandi cru 1
cem. primò, quia nec remiſsionem pōt facere tantã, quantam requirit crux. vt patet ĩ.e. c. fi. & de pœni. cũ ex eo. §. ad hoc. quia per indiſcretas. Itē quia ad ſolum Papã pertinet de fide rñdere, & periculis ipſius taliter occurere. 24.q.j. quod etiãſi dubitatum ſit. C. de ſum. tri. l. fi. tertiò, quia ad ipſum pertinet votum crucis, vt no. s̃. e. §. qualiter, & cuius authoritate. ver. quãuis aũt inſtructus. Si tñ eps habeat iuriſd. tẽporalem in aliquos, ex quo ſteterunt excõicati aliquo cõpetenti tpe, puta ꝙ tum quia eſt eps & vicarius Chriſti. 33.q.5. mulierem. tum quia dñs tẽporalis ipſos tã quam infideles, & res ipſorum, ſaluo eo, ꝙ nullus occidatur, nec mutiletur, quod ſemper excipere debet, a
exponere pōt hoc, ſi proſequatur iniuriam eccle. ſuæ vel reipub. ſecus dicerem, ſi vlciſci intenderet iniuriam perſonalẽ, ſuper quo vide quod no. s̃. de ſent. & re iudic. ſub rub. de ſententia. §. quis debet ſententiã. ver. item ratione rei. & ſeq. quãuis & curialius & tutius faceret, ſi ad ſummũ Pontificẽ recurſum haberet. arg. C. de pig. l. 3. & in his quæ no. s̃. de treu. & pa. §. quid ſit iuſtum bellũ. ver. quid ergo de cõmitib. & ſẽ. Sed & tales ſine crucis ſignaculo authoritate ecc. vel principis impugnari poſſunt cauſa iuſtitiæ, obedientię, & fidei defendẽdę, non cupiditatis vel propriæ vltionis. ſic intellige 23.q.j quid culpatur. & q. 2.c.1. & 2. & q.3. ſex differentię. & q. 5. cum homo ab homine. & c. ſe. & ſic etiã poſſunt intelligi iura inducta. s̃. e. ver. ſed nunquid authoritate alterius. Quid ſi tales conuertantur, nunquid poſt cõuerſionem tenentur eis ſatisfacere hi, qui damna dederunt? Dicas ꝙ non, imò eſt imputandũ duriciei, & culpę ipſorũ. ĩ. de homici. poſtulaſti. ff. de reg. iur. quod quiſque ex culpa ſua dãnum patitur, nec pp hoc alij p iuſtè egerunt, puniri debent. C. de adulte. Gracchus. quia nec peccauerunt. 23.q.4. q peccat. poteſt tñ quis gratis, ſi voluerit, miſereri, ĩ. de hæreti. vergentis. in fin.

De ſtatu Mona. & Canon. Regulariũ. Rub.

SVMMARIA.

1 *Monachi qualiter debeant uiuere. Et an poſsint populum regere. Et nu. 3.* 2
2 *Prior conuentualis qui per electionem creatur ſine cauſa rationabili mouendus non eſt.*
4 *Cura & regimen animarum an poſsint committi monacho.*
5 *Monachus cui commiſſa eſt cura, an teneatur ſeruare regulam ſuam.*
6 *Et an poſsit fieri canonicus in eccleſia ſeculari.*
7 *Monachi & Canonici regulares in quo conueniant, & in quo differant.*
8 *Viſitatio monachorum ad quem ſpectat.*
9 *Epiſcopus an uiſitet monachos.*
10 *Monachi in quibus teneantur epiſcopo reſpondere.*
11 *Clericus ſecularis an poſsit habere prabendam in eccleſia regulari.*

DIximus de regularibus in genere, nunc in ſpecie, & ſic de monachis, vel ſic, Dictum eſt s̃. de conuer. ad rel. ſed quia hi qui conuertuntur, pro magna parte fiunt monachi, vel canonici regulares. ſubiicitur hic tractatus de ſtatu Mona. & Cano. regu. In quo dicendũ eſt, Qualiter monachi viuere debeant, In quo cõueniunt, & in quo differunt monchi & canonici regulares, Et vtrum populum regere poſſint. Et de viſitatione eorundem. Et in quibus teneã tur reſpondere epiſcopo.

Qualiter † monachi viuere debeant. Continenter & ſine proprio, cõtra quod etiã ſummus Pontifex diſpẽſare non pōt. ĩ. e. cũ ad monaſteriũ. in fi. Nec debent diſcurrere vagabũdi. s̃. de of. ordin. quantò. quia ſicut piſcis ſine aqua viuere non pōt, ſic nec monachus ſine clauſtro. 16.q.j. placuit. niſi hoc fiat ex cauſa abbate imperante, vnde & in regula B. Benedicti præcipitur de aliquib. prouideri, per quorũ manus eorũ negocia ꝓcurentur. ĩ. ne cleri. vel mo. c.1. ver. nec tñ iuſſum. ſed ſm Greg. 8. melius eſt. ꝙ alij cõmittatur, etiã dato ſalario. expedit. n. prauo incõmodo ſeruos Dei eſſe quietos, vt s̃. de ſyndico. c. vnico. in fi. Camiſeis lineis a non vtuntur. In oratorio, dormitorio, refectorio, & clauſtro, ſm conſue. antiquam ꝓprij monaſterij, ſilentiũ tenere debent. In refectorio nullatenus carnib. veſci debent, etiã in natiuitate Dñi. ĩ. de obſer. ieiu. c. vlt. ſed abbas nũc hos, nunc illos pōt ſecum in propria camera plenius reficere, et in refectorio de aliquo cõpetenti cibo. puta amigdalato delicatis pitantiã facere. Sed & qui minuitione, vel medicina indigẽt, infirmatoriũ ingredi debent, & cum infirmis carnes comedere, nõ in propriis cameris, vt oĩa hæc probantur ĩ. e. cũ ad monaſterium. nõ tñ poſſet de facili ſtatus vitæ ipſorũ à iure comprehendi, quia diuerſa ſunt monaſteria, & diuerſas habent inſtitutiones. & ideò ad ipſas eſt recurrendũ. ad hoc 12. diſt. illa. ff. de legi. non poſſunt. ff. de præſcrip. ver. 54. Non debet aũt monachus recipi precio, nec peculiũ habere, nec ſolus in eccleſiis habitare, & ſi quis exactus ꝓ receptione ſua aliquid dederit ad ſacros ord. nõ aſcendit, & recipiens officij ſuſpenſione mulctat. ĩ. e. monachi. Qui verò inuenitur in morte cũ peculio, ſi non pœnituerit, in ſterquilinio cũ pecunia in ſignum perditionis ſepeliendus eſt. ĩ. e. cũ ad monaſteriũ. §. j. & ſi cum aliis fratrib. ſepultus ſit, exhumandus eſt, ſi oſſa diſcerni poſſent. ĩ. eo. ſuper quoſdã, qđ verum eſt, niſi de licentia abbatis rõne adminiſtrationis proprium poſsideat. ĩ. e. monachi. §. qui verò. Item prioratus ſeu obedientiæ obtentu pecuniæ dari non debent, vt ĩ. e. monachi. §. prioratus. † Prior aũt conuentualis, qui per elec. creatur, ſine cã ratione nabili remouendus nõ eſt, vt ĩ. e. ca. monachi. §. vlt. & ad hoc 56. diſt. ſanè peruerſum. 16.q.6. inuentum. 15. q.2. s̃. de iudic. c.1. & in talib. poſſunt prioratus confirmari. s̃. de pręb. niſi eſſet, ꝙ aũt dixi, tales nõ poſſe remoueri, intelligas niſi priuile. vel conſuetudo abbati præſtet hanc iuriſdi. s̃. de elect. ſacro. ſanct. aliud in ſimplicib. priorib. ſeu obedientiariisqui ꝓ voluntate abbatis remoueri poſſunt, vt ĩ. e. cũ ad monaſterium. §. tales. ĩ. de ſimon. per tuas. in fine. & in auth. de. n. extrà, de priuileg. volentes. §. fi. vnde nec eccle. tali bus cõfirmantur. s̃. de confir. vti. vel inuti. ad noſtrã. & cap. porrecta.

Vtrum populum † regere poſsint. Dicunt quidam quod olim ex diſpenſatione hoc fieri poterat. 55. diſt. precis. poſtea fuit conceſſum, ꝙ hoc fieri poſſet ſine diſpenſatione, vtilitate eccl. hoc exigente. 16.q.j. in parochia. & c. cũ pro vtilitate eccleſiæ. & c. doctos. & c. monachus. Alij dicunt, ꝙ nec hodie etiã vtilitatis cã hoc fieri poteſt, ſine diſpenſatione. arg. ĩ. de capel. mona. c.1. Tertij ſcripſerunt ſicut primi, ſed ad hoc ſunt, ꝙ præfici poſſunt in eccleſiis tm̃, in quib. poſſunt plures

plures monachi cõmorari, ſolus aũt præfici non põt monachus, qa nec debet ſolitarius manere ſine alio ſocio eiuſdem religionis.væ.n.ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſubleuantem.ĩ.e.monachi.reſpo.j. ad idẽ 7.q.j.nihil.& c.illud.& 81.diſt.in omnib. Tu dic cum Hug.& magiſtro Bertr.& Gof.q̃ monachus põt præſi ci in eccleſia ſeculari,cũ conſenſu Abbatis.58.di.c.j. & 1.16.q.j.ſic viue.& c.ſeq.74.di.quorundã. & hoc in telligas dictum de eccl.quæ ad monachos pleno iure non pertinent.in illis.n. ſine authoritate ep̃i nõ poſſunt monachi curã cõmittere, nec poſſunt monachũ præſentare inuito Ep̃o.& ſic intellige 16.q. j.per totũ vſque ad §.ecce.in hoc.& ĩ.de capel.mona. c.1. vnde q̃ ibi dicit,populus per monachũ nõ regatur, ſubaudi, ſub obedientia Abbatis, vel ep̃o inuito,ſed eius volũtate cõcurrente hoc fieri põt. & ſic intellige pr̃ miſſa iura,& oĩa capitula.16.q.j.ab illo.§.ecce.in hoc vſque ad §.his omnib.nec.n.debet ep̃s in hoc cõſentire, Abbate in monachũ obedientiæ iugum, quia ſi delinqueret, ſtatim fugeret ad abbatem, nec poſſet corrigi vt deceret & hoc cõſiderauerũt iura.ĩ.de priuileg.cũ & plantare.§.in eccleſiis. & s̃ de præbend.in Lateranen.16.q.j.ſanè.& c.ſtatuendum. & in talibus eccleſiis intelligas, q̃ non debet Abbas ſuos monachos mittere ſolitarios.vt dictũ eſt,& probatur ĩ.de capel.mona.c.pe.& fi.ſed & ſi abbates de aliquib.monachis gratiam faciant, debent cauere, ne ipſe ordo recipiat fidelitates iuſtitiarias,tributaria,villas, vel altaria habeat cõtra inſtitutiones ordinis primitiuas, alioquin cum alij ſimilem ſentient in legib.diſciplinam.& hoc caueant Ciſtercien. ĩ.e. recolentes.In illis aũt eccleſiis, quæ ad ipſos pleno iure pertinent ſufficit ſola authoritas abbatis & cõuentus.17.q.2.viſis.& iunge circa hãc materiam quod no.s̃. de inſti.§. quis poſsit inſtituere.ver.fi.& s̃.de off. ordin.§. quid pertinet.ſub §.ſunt aũt quædam.ver.cõſueuit etiã dici.& ſeq.& ĩ.de capel.mona.§.quid iuris.† Sciendum
4 b eſt igitur,q̃ cura & regimen animarũ [b] cõmitti poſſunt monacho, & debet hoc etiã fieri ex cauſa. puta qñ clerici ſeculares idonei nõ inuẽniuntur,quia nulli ſunt in ſcientia peſsimi,quò ad vitam.arg.21. q.j.c. 1.in fine.s̃.de ele.nihil eſt.& c.in cauſis.in fine.meritò igitur vocatur monachus,qui honeſtus in vita & bonus prædicator vnde verbo & exemplo oſtendit qua liter in domo Dñi oporteat cõuerſari. ad hoc.ĩ.e.cũ ad monaſterium.§.prior.s̃.de elect.cũ in cũctis. reſp. j.caueant igitur ſibi amici noſtri, fratres pr̃dicatores & minores,qui colligentes grana, quę penes nos inueniunt, vix relinquũt paleas. nam curialiter agerent.ſi aliquos reddẽdo noſtra inopiam ſubleuarent. in hoc.n.caſu pp fœcunditatẽ ſpiritualem lippitudo Lyæ Rachelis pulchritudini eſt pr̃lata,& facilius cõceditur,q̃ monachus ad præſulatum aſcendat,quã q̃ præſul ad monachatũ deſcendat.s̃.de renun.niſi cùm pridem.§.nec putes.s̃.de regu.licet. §.illa ſemper regula. nec dicas illud eſſe ſpeciale in dignitate ep̃ali, quo ad religioſum pr̃ficiendũ,quia in hoc potius eſt cõſideranda ſalus animarũ,& aliqua rectoria inueniũtur,q̃ maiorẽ curã habet, q̃ duo, vel tres,aliqui ep̃atus:vt Pariſius eccleſia ſancti Germani in Altiſidorẽ. cuius rector curare habet plus q̃ 40. milia animarũ, fortè tot habet quot Ebredun. Archiepiſcopus cum omnib. ſuffraganeis ſuis, & certè & in maiorib. & in minorib.hoc cõſiderari debet. arg.s̃.de præben.maiorib. & de ętate & qualitate.cũ ſit ars artium. & de talib.religioſis q̃ ſic trãslati ſunt, intellige q̃ poſſunt prædicare,pœnitẽtias dare,primitias,& oblationes, & decimas recipere.16. q. j. doctos. b & c. ſequentib. ideò ſecurè dicas, q̃ officium pr̃dicatoris in hoc priuilegiatũ eſt:vt monachus etiã ſolus po natur in parochia ſiue ſocio eiuſdẽ, ordinis,q̃ fortè haberi nõ põt. & ſic loquitur manifeſtè. ĩ.e.q̃ Dei timorẽ, & habet alia priuilegia prædicatoris offi. quod dic vt no. ĩ. de hær. §.qua pœna falſi prædicatoris, cura tñ non cõmittatur laico, quantumcunque religioſo.vt no.ĩ. ne prælavĩ.ſu.ver.ſed & vĩ.† Sed nunquid talis monachus tenetur ſeruare regulam ſuã?Et certè quò ad tria ſubſtãtialia,de quib.no.s̃.de reg.§.ad quid teneatur.nullo tpe abſoluitur,quam diu in clauſtro moratur. nec ab obſeruatione cõtinentiæ,etiãſi eccl. parochiali præficiatur. nam & tales caſtè viuere debent. vt s̃. de vita.& honeſt.cle.vt clericorũ mores. proprium tñ habere poteſt ratione adminiſtrationis cõmiſſę, & à iugo obedientię & iuriſd. abbatis abſoluitur, ſed impe rio ep̃i ſubiicitur. qui de cæterò ab bas ſuus erit.16.q.j.ſic viue.& c.cunctis.& patet in his quę no.§.e.ver.tu dic. & hoc intelligas, qñ eccl.in qua monachus pr̃ficitur ſpectat ad ep̃m,quo ad oĩa.16.q. j.in parochia. vel ſaltem quo ad inſtitutionem. ſicut vbique eſt de iure cõi, ſi tñ monachi habent ibi temporalia,ſubiectus eis remanet,quo ad ea, & ep̃o,quò ad ſpiritualia.16.q.2.ſanè. ĩ.de capel.mo.c.1.s̃.de præben.in Lateran.& in his caſib.non reget eccleſiam ſecundũ officiũ monachale,ſed ſeruabit conſue.ecc.ad quã tranſit.12.diſt.illa.& arg.41.diſt.quiſquis.Sed nũ quid excuſatur ab eſu carnium? Dicas q̃ ſi habet ſocium,non excuſatur, quia tunc tenetur regulam obſeruare. ĩ.c.q̃ Dei timorem.in fi. niſi infirmus ſit. de conſe.di.5.carnem.vel niſi ep̃o,qui.vt no.abbas ſuus factus eſt,imperante,vt patet in his quæ no.s̃.e.§.qualiter.ver.in refectorio,q̃ ſi ſocium non habet, poteſt ſecum his,quib.viuit,conformare.41.diſt.quiſquis.
c & ĩ.e.recolentes.§.j.Si verò pleno iure pertinet. [c] eccleſia ad monachos,& pleno iure remanet ſubiectus abbati,& ſeruabit oĩa ſicut prius, pr̃ter tria. ſ.ieiunium,ſilentium,& vigilias, quę cõmodè non poſſent in eccleſia ſeruari.arg.43. diſt.ſit rector, & eſt ratio. quia nemo poteſt eccleſiaſticis obſequiis deſeruire & in monaſtica regula ordinatè perſiſtere,vt diſtinctionem monaſterij teneat,qui quotidie in miniſterio eccleſiaſtico cogitur permanere.16.q.j.nemo poteſt. In omni aũt caſu habitum debet deferre.etiã ſi ep̃s ſit.vt s̃.de vita.& honeſt.cle.c.clerici.ad fi.niſi ſortè ſcandalum generaret,vel loca minus tuta tranſeat vbi ſuperius poteſt mutare habitum, & ſe aliis conformare, ſed ipſum circa carnem non derelinquat. nam ſub ſuperiori ipſum tenetur deferre, inquãtum commodè fieri poteſt,& ſic intellige.s̃.de vita. & honeſt.cleric.clerici. ver.& tabernas. &c. Deus qui. Et quamuis aliqui dixerint,monachum factum ep̃m,in diſtinctè abſolui,p ca.18.q.j.c.vnico.tu tñ intelligas, q̃ abſoluitur, quo ad obedientiam,diuinum offi. & alia de quib. s̃. no.non tñ, quo habitum, neque quo ad obſeruationes alias, quas commodè ſeruare põt, ex quo ſocium eiuſdem ordinis ſecum habet,vt not. s̃.eo.ver. ſed nunquid. ſic intellige ſupradicta, & 16.
q.j.

Cura & regimen animarum.] Adde gl.in cle.1. de elect. doct.in c. ſuper eo. de reg.doct.in c.per tuas.de voto.

c Pleno iure ptinet.] Adde quæ dicatur eccleſia pleno iure ſubiecta, vide gl. in c.cum inter nos. de reg. iur.gl.in c. qñ per confeſsionem. de pri.gl.in c.cũ & plantare.e.tit. Io.de Fãtu.in c.viſis. 16. q.2. Abba.in c. que relam. in 2. col. de elec. Abbas in c. audit's.in quarto not. de pręſcrip. Car.in cle.1.26.q.de of.vi. Io.de Imo. in cle.1 de exceſ.præl.& q̃d importat habere eccleſias pleno iure ſubiectas. vide per Abb.in diſputatione incip.duo clerici ordine ſignati.in 31.col.

d Sed quid fiet de officio diuino.] Adde gl. in c. monachus. 16. q. 1. & per glo. Doct. in cle. fin. de celeb. miss.

e Sed nunquid monach.] Adde Ab. in c. super eod. in col. de regu.

q. j. & c. de monachis. & hoc videm' de religiosorũ factorũ eorum consuetudine approbata, vel pot dici, q̃ de honestate hoc faciũt, nõ de necessitate vel dic. q̃ in totũ absoluitur, quo ad correctionẽ abbatis. & sic intellige. 18. q. j. c. 1. nõ tñ, quo ad correctionẽ Metropolis, cui immediatè subest lege Metropolitica. s̃. de of. or. pastoralis. Quid facient rectores ecclesiarum ad eos, quò ad tpa pertinentib. in quib. nõ pũt duo vel tres monachi cũ parochiali psbytero habitare, quia ecclesia non sufficit? Resp. presbyter debet habere de ecclesia sustentationem congruã, nulla præscrip. vel cõtraria consue. obstante s̃. de præbe. extirpandę. & si qd supersit, hoc poterunt habere monachi, & secũ deferre. & in hoc casu intelligi dẽt, q̃ presbyter debet eis de temporalib. rñdere. s̃. de præben. in Later. ℣. de priui. cũ & plantare. §. in ecclesiis. & no. s̃. e. ver. sed nunqd talis. & ℣. de cape. mon. §. qd iuris, si nihil supersit, nihil pũt habere. ff. de fur. itaque fullo, si aliquid deest dię. tenetur prouidere, ſm ea q̃ no. s̃. de paro. §. in quib. sub §. hic tñ sciendũ. ver. tu dicas. & sequentia. & ver. vel nisi sacerdos ita pauper sit. & si vis scire, qualiter temporalia pertineant ad monachos, videq̃ no. s̃. de off. or. §. quid ptinet. sub §. sunt aũt. ver. sed qualiter pũt oĩa. & sequentia. Quid, si in tali eccle. siue capella pũt esse ad minus duo, vel plures monachi, retenta psbytero congrua portione? Rñdeo, tũc pot Abbas ibi mittere monachos suos, & hi omo sub imperio abbatis remanent, & tenentur seruare vitã monachalẽ, vt patet in his quæ no. s̃. e. ver. sed nũquid talis. & ver. in omni aũt. & sunt ibi quasi cõgregatio. aliqñ, etiãsi duo tm̃ sint, vt arg. de electio. c. 1. & in his q̃ no. s̃. e. ver. tu dic, Sed nõne tales subsunt epo? Dic vt ℣. e. §. & de visitatiõe. ver. sed nũqd & eps. Sed qd fiet
d de officio diuino in tali ecc. nã presbyter tenetur sęqui off. epatus, monachus of. monasterij sui, vt patet i his quæ no. s̃. e. ver. sed nunquid talis? Resp. si religiosi habẽt oratorium suũ ita remotũ. q̃ non possint voces cõfundi, separatim faciãt officiũ suũ, & tales religiosi, dũ tñ ab offensione iuris parochialis abstineãt, & in pace viuãt, magnis gaudẽt priu. vt patet ℣. de excess. præla. nimis iniqua. & c. nimis praua, & quamuis possint habere campanas ex speciali priui. vt in illa constitutione, nimis iniqua, circa medium. nõ tñ cãpanas sine authoritate & licẽtia epi, qđ si habuerint, eps hoc pot corrigere per seipsum, ẽtsi hospitalarij, & rẽplarij sunt. ℣. de priui. parentib. Si non habẽt oratorium, cedẽt presbytero, cui specialia sunt cõmissa & postea de licẽtia sua, vel antea officiũ suũ faciant, alioqn ipse pt eos expellere sine metu excõicatiõis. ℣. de sente. excomm. veniens. hoc aũt malè obseruãt monachi, volente presbytero donari cõtra c. 93. di. à subdiacono qđ pot in talib. exaudiri. caueant etiã, ne voces cõfundãtur adinuicẽ. super quo vide quod no. s̃. de se. §. & an feriis. ver. quid si magister. quid ergo? Modis omnib. necesse habet facere oratoriũ, si ibi velint cõmodè hĩtare, 12. q. j. necessaria. & iũge qđ no. ℣. tit. j. §. j. dr aũt enim nã tales debent se à populo segregare, vt 16. q. j. si cupis. & c. seq. & pręced. Quid si eps vult, q̃ religiosus secũ equitet? Dic vt no. s̃. de ma. &
6 obe. §. & ad quid. ver. item quid si eps. & seq. † Sed nũ
e quid monachus pot fieri cano. in ecclesia seculari, sic ſm Hug. & Ber. 58. dist. c. 2. ibi. nec prępositus, nec ca. quod potius facit cõtra 74. di. quorundam, sed ecclesia illa Syracusana monachorum est, sicut & Cantua tien. ſm Ioã. & ideò non facit prò Hug. non credo cũ Ioa. q̃ hoc debeat fieri, quia non est arandũ in boue & asino, nec debet sic simul esse diuersę professionis homines, vt s̃. de elec. cũ causam, quæ inter presbyterũ. 16. q. 7. in noua. non debet ergo poni monachus cũ secularib. nisi pp curã animarũ, in qua hoc speciale est. vt no. s̃. e. ver. sciendũ est. sicut nec secularis debet poni cũ regularib. vt no. ℣. e. §. fi. ver. illud aũt. & no. ℣. ti. j. §. & vtrum religiosi. & seq.

7 In quo cõueniunt † & in quo differũt monachi & canon. regulares. Et quidẽ in trib. substantialib. de quib. no. s̃. de reg. §. ad quid teneant. cõueniunt ipsi & oẽs religiosi de mũdo, vnde nec can. regularis debet habere proprium, vt ℣. e. super quodã. nec dẽbet esse inobediens suo prępositro vel priori. s̃. de maio. & obe. cũ in ecclesiis. de castitate planũ q̃ ad eam oẽs astringunt. s̃. de vi. & hon. cle. vt clericorum. ℣. de senten. excom. si concubinę. ideo dicit Nicolaus Papa. Nõ putamus, q̃ obsit, religiosos. can. à sanctorũ monachorũ cõsortio seiunctos. 20. q. 3. præsens. in fi. ℣. e. quod Dei timorẽ. quod intelligas, quo ad dicta tria substantialia in distinctè. Item neutri claustrũ exire debẽt, nisi ex causa, Abbate imperãte, & necessitate monasterij exigẽte. 16. q. j. monachi. & c. placuit. & s̃. de postu. ex parte. Neutri igitur audire debent leges, vel physicã. ℣. nec cleri. vel mon. non magnopere. & c. super spec. Vtriq; debent dormire, & vesci cõiter. s̃. & de vi. & hon. cle. qm̃. 32. dist. prętter hæc. & de consec. di. 5. in omnib. 12. q. j. c. 1. & 2. Vtrique debent capitulum prouinciale facere. ℣. e. in singulis. & c. seq.

Differunt aũt in quibusdã, quod dr ℣. e. c. 2. sed q̃ monachi per nullas villas, & oppida, singuli nõ ponãtur. de cano. regularib. specialiter non cauetur. ℣. e. quod Dei timorẽ. ſm Goff. tu tñ idẽ iuris intelligas in vtrisque, quia eadẽ ratio est, vnde & monacho cõceditur, vt no. ℣. e. §. prox. ver. sciendũ est igitur. sed hęc pot ibi notari differẽtia, q̃ facilius ibi cõceditur curã canonico regulari, q̃ monacho regulari, & q̃ canonici regulares inseruiũt regulę laxiori. nã & in esu carnium & in habitu differunt, & in quibusdam aliis, sicut notoriè cunctis patet.

8 Et de visitatione eorundẽ. † Ad hoc sciẽdũ. q̃ religiosi singulorũ regnorũ atq; prouinciarũ de triẽnio in triẽniũ capitulum tenere debent, ita q̃ prælati simul conueniãt. vocatis in primordiis duob. abbatib. Cisterciẽsibus, qui in his sunt instructi, q̃ duo alios duos, de quibus eis videbitur, secum adiungent, & isti quatuor inquirẽt & corrigẽt, quę viderint corrigẽda, & statuẽt visitatores q̃ visitabunt, & singulas ecclesias. hi autẽ visitatores visitabũt, & monachos delinquẽtes p Abbates proprios faciẽt corrigi, & nõ exẽptos Abbates per dicœcesf. sed excessus exẽptorũ. Papæ nunciabũt, quod vide per ordinẽ ℣. e. c. pen. & vlt. Visitatio autẽ talium de plano fit, & sine strepitu. ℣. de accusa. olim. I. V. & P. & no. in e. ti. sub rubri. de inquisitionib. §. & qualiter procedatur. & ℣. de simo. §. qui accusationẽ. ver. ego dico. & seq. & dẽ expẽsis faciẽdis his qui cũ Abbatibus litigabãt, dic vt no ℣. de acc. §. qs possit. sub §. admittuntur. ver. hoc quod dictum est. A correctione etiã nullus pot appellare. s̃. de off. ordi. licet. & de app. ad nostram. & c. reprehensibilis. & c. cũ speciali. ℣. ne cleri. vel mona. relatũ. qđ intelligas, nisi corrigens modum excederet. 23. q. 4. qui peccat. in fi. & no. s̃. de senen. & de re. iudi. sub rubrica de sentẽria. §. quo remedio. sub §. sũt tñ casus. ve. 15. & se. nã nimię

asperitatis

asperitatis interpretatio nec correctionē recipit, nec salutem. 45. dist. Beatus. quod dic vt no. s. de temp. ordi. sub §. octaua regula. & sub §. decima regula. & sub
9 regula. † Sed nunquid & ep̄s monachos visitabit? Et certè sic, vt patet ī. eo. in singulis. §. porrò. nam & quā tumcunque exempti sint, p̄nt nihilominus rōne delicti siue cōtractus, aut rei, de qua qō est, coram locorū ordinariis conueniri: & quantumque priuilegiati exi stant, nec excōicari valeant. ex quo ad prioratus intel ligas ordinariis subditos mittūtur, nihilominus subsunt eis: vt in auth. d. n. extrà, de priui. volentes. rn̄. j. & §. fi. pōt ergo ipsos ep̄s visitare: sed nō debet secū in tromittere seculares: quod dic, vt no. s. de off. ordi. §. quid pertinet. sub §. sunt quædam. ver. visitabit autē ep̄s. versi. qn̄ autem prælatus religiosus visitat, & de quibus debeat corrigere, vide s. de tempo. ord. sub §. quartadecima regula versi. sed quare regularis secularis. & se. sed exemptos delinquentes puniet, secundum ea quæ nota. ī. de priuile. §. qualiter amittatur. sub §. sed & dici potest. Prior vero conuentualis sine causa amoueri non debet. quod dic vt not. s. eod. §. qualiter monachus. §. prior autem.

10 Et in quibus teneantur † ep̄o rn̄de re: Et qdē tenentur cum recipere visitātem, vt patet in his quæ no. s. eo. §. proxi. ver. sed nunquid & ep̄s. nisi fortè in hoc exempti sint, vel priuilegiati. vt patet in his quæ not. ī. de priui. §. quid operetur. super quo vide quod no. ī. de censi. §. à quib. De oblationibus vero quotidianis, quæ s. fiunt in priuatis dieb. quib. populus nō tenetur offerre de necessitate propriæ parochiæ, ℔m ea quæ nota. s. de paroch. ver. in quibus. sub §. hic tñ sciendum. ver. tu dicas. & seq. & de his quæ conferunt in vita inter viuos, vel ab is qui in sanitate religionē eorum ingrediuntur, nihil præstabunt ep̄o, sic potest intelligi ī. eo. c. j. 16. q. j. cum pro vtilitate. nec præsta 1
bunt quartam decimationem, &c. vt no. s. de off. or. §. quid pertinet. sub §. sunt autem quædam. ver. notauerunt. & quæ hic deficiunt, ibi plenius poteris reperire: quia nec talia percipiunt de iure cōi, cum curā non habeant, vt patet in his quæ not. s. cod. §. vtrum. ver. sciendum est. ergo si populum vel curam habent, hoc persoluent. vt ibidem patet. nam & de propriis rerris tenentur decimas dare, nisi priuilegiati sint: a
℔m ea quæ not. s. de decim. §. a quib. & de his quæ cā b
mortis seu pro anima relinquuntur in infirmitatib. canonicam præstabunt. vt s. de sepul. de his vt & no. s. de sepult. sub §. vetus. & §. a quibus. Cathedraticum vero non soluunt monachi. 10. quæst. 3. inter cætera. in fi. nisi de hoc in fundatione monasterij conuenisset. 18. q. 2. Eleutherius. ī. de censi. quanto. & quo ad hoc, dn̄r monasteria non subesse. l. diœc. ep̄is: 18. qō. 2. q̄ sit. s. de off. ord. conquerente. & s. de præb. de monachis. nec obst. 10. q. 3. inter cætera. vbi dicit, monasteriorum basilicis ab hac solutionis expressione seiunctis, quia exponi debet, basilicis monasteriorum, i. basilicis, quæ sunt monasteria, alias corrigeretur per alia iura: vel intellige illis monasteriis cum capellis exemptis: quia nunc eodem priuil. gaudent capellæ, quo & monasteria. ī. de priui. qm̄. & c. cum capella. 16. q. 2. visis. Illud autem in summa notandum, † q̄ cleri-
11 cus secularis non potest habere præbendam in eccle sia regulari, nec locum. nec vocem habere in capi. vel refectorio: quamuis ita simpliciter beneficiari. & hęc quæ dicta sunt de capitulo prouinciali faciendo, & visitatione, & correctione locum habent in monasteriis Abbates habentibus, vel priores, vel Abbatissas. ī. eo. c. fi. §. penul. & vlt. Pōt autē abbas dispensare cum monacho, vt extra refectorium carnibus vescatur, vt ī. eod. cum ad monasterium. §. in refectorio. Item in ordinib. ī. de cleri. qui fur. ordi. susc. cum H. Et cum monacho, qui excōicatus ordi. susc. ī. de sen. excom. cum illorum. Sed & in capitulis de vagabundis inquirendum. s. de regularibus. cap. ultimo.

a Dr autem xenodochiū.] Adde glo. in §. sancimus. 33. q. 8. gl. in verbo Xenod. in clem. per literas. de præb. doc. in c. de Xenodochi. & in l. si quis ad declinandā. C. de epi. & cle.

b Est & orphanotrophiū.] Adde Benedictum Capram in clem. per literas. de præb. & in l. orphanotrophos. C. de epis. & cle.

De religiosis Domibus. Rubr.

SVMMARIA.

1 *Locus religiosus quis dicatur. Et cui subest.* 5.
2 *Locus religiosus & sacar habēt se tanquā genus & species*
3 *Aedes sacræ quæ dicantur.*
4 *Fundare quis possit locum religiosum.*
6 *Monasterium vnum si alij vniatur ignorante ep̄o an va-*
7 *Religiosi an possint fieri seculares.* *(leat vnio.*
8 *Seculares an possint fieri religiosi.*
9 *Abbas vel monachus quot habitaculis debet esse cōtētus.*

Voniam monachi sine claustro uinere non intelliguntur posse, si cut nec pisces sine aqua. 16. q. j. placuit. & c. si cupis. sed degere debent in locis religiosis, & vacare orationibus: ideo præmisso tractatu de Monachis, videamus de parochiis eorundem, & sic de religiosis domibus. dicendum agitur, Quis dicatur locus religiosus, Quis possit fundare locum religiosum, Cui subest, Et vtrum religiosi possint fieri seculares. vel contrà, Et quot habitaculis monachus seu Abbas debeat esse contentus.

Quis dicatur † locus religiosus. Dictū est s. de sepulturis. §. quid sit sepultura. sed sciendum, q̄ hic ponitur domus religiosa pro sacra. vnde exponendum est de religiosis. i. sacris. vel ideo dixit religiosus, vt includat loca religiosa. & non consecrata, sicut xenodochia. i. hospitalia. & c. ī. eod. de xenodochiis. & iunge quod nota. ī. eod. versi. & not. Dicitur autem xenochium a locus, vbi peregrini suscipiuntur. Est & orphanotrophium b, vbi pueri vtroque parente orbati nutriunt̄, & alunt̄. Et est brephotrophiū, ī quo paupes & infirmi pascunt̄ & curant̄. Est nosocomium, in quo ęgroti curantur. Est & gerontocomiū, in quo senes & valetudinarij sustentantur. hæ autem oēs species religionis approbatæ videntur. & de his habes. j. qō. 3. si quis oēm. ante fi. & C. de sac. sanc. eccl. l. vlt. C. de epi. & cle. orphanotrophos. & l. omnia oratoria. in auth. de reb. eccl. non alie. §. j. col. 2. & de eccl. tit. §. j. col. 9. ibi tñ vī, q̄ prelati noīe hoc vocentur. & de his fit habes 23. q. 8. tributum. §. quamuis. ante fi. Et sunt hę diuersę species hospitalium, & talia loca videntur, q̄ q̄libet possit facere propria authoritate. arg. Insti. de rer. di. §. religiosum. tñ ex quo facta sunt ad curā ep̄i in cuius diœce. constructa sunt, pertinent: qui curare debet, vt officium, cui deputata sunt, exequantur. ī. eod. de xenodochiis. nec pati debet, q̄ ex quo semel seruitio Dei dicata sunt ad humanos vsus reuertant̄ ī. eo. ad hoc. s. de rer. perm. mancipia. & c. seq. Videntur tñ dicere. c. s. de rer. permu. ad hoc. q̄ nemo sine authoritate ep̄i talem locum possit construere. & est verum, q̄ non reputatur religiosus, quo ad hoc, vt de corpore eccl. intelligatur, nisi authoritas ep̄i interue-

uenìat,vel à principio,vel ex post facto. quod dic,vt no.s.de reg.§.quis sit regularis.ver. quid de rusticis.
2 & seq.& ℣.e.ver.dr aût locus.† Et no.q̃ locus religiosus & sacer habent se tanquã genus & species,transit enim nomine speciali . & dr sacer. remanet in generali,quod dr religiosus,sic adoptio transit in nomine speciali,& dr arrogatio.remanet in generali,& dr adoptio,ff.de adop.l.j.§. vlt. ergo locus sacer religiosus est,sed nõ conuertitur: ideo dixit de religiosis,& nõ de sacris,vt sub genere speciem cõprehendere posset.Dr aût locus sacer ille, qui ritè. i. iuxta eccle.formã,&
3 per pontifices Deo dedicatus est.† Et ędes sacræ.i.ecc.& domi quę ritè ad ministerium Dei dedicata sunt,sacra dicũtur,vt calices. vestimenta sacerdotalia,& similia.Inst.de rerũ di. §.nullus.& hæc dicta obligari ꝓhibentur, præterquã ꝓ redemptione captiuorũ,vt in di.§.& C.de sac.sanc.eccle.sancimus nemini.& s.de pigno. c.1.℣.e. ad hoc. & no.in sum.dr reb.eccl.non alie.§.quę res.& §.seq.& ideo dixit,per Pontificẽ,qa eccles.ędificanda nõ est sine authoritate diœ.de conse.di.j.nemo.de hoc dicetur ℣.de eccl. ędi. §. cuius authoritate. qui tit. affinis est huic. sed hęc est differentia,quia ibi Principaliter tractaturde parochiis secularib.ædificandis, hic de monasterijs. & ideo etiã dixit,religiosis, quia monasterium nec si ne licentia epi est ędificatũ:vt in auth.de monachis. §.illud. col.j.& vt nullus fabricet oratorij domum, col.5.de eccle.ti.§.si quis.colum.19. oia verò oratoria,quæ aliqui in domib.etiã propriis ex deuotione authoritate epi cõstruunt,religiosa sunt.18.q.2. quidam. de conse.dist.5. vnicuique. & c. clericos. & est idem oratoriũ,quod ecclesia seu capella.℣. de eccle. ædi.c.fi. sed non est ibi sine authoritate epi celebrãdum.vt in di.c. vnicuiq;.Sed & murus ciuitatis ideo sanctus appellatur,quia si aliqs delinquat circa murum rumpẽdo,vel transcendẽdo,quia.s. non vult intrare per portã,sed per murũ, ꝼm legem decapitandus est.Inst.de rerum dist.§.sanctę.& iõ qa Remus frater Romuli,trãscẽdit murũ decapitatus fuit.vñ Luc.

Fraterno primi maduerunt sanguine muri.

& tãgitur hęc historia.s. de rerum diui.l.vlt. Sed nec authoritate Imperatoris hoc facere licet,quãuis videatur cõtradicere.ff.de rerum diui.sacra.§.j.sed expone ibi principis. i. Papæ, quia duo principes sunt vt no.s.de of.ordi.§.quis possit. & de maio.& obe.§. quis cui.& de const.§.quis possit.vel dic ꝼm qđ Doc. dictũ.q̃ loquitur ꝼm tempora sua ꝼm quæ princeps. sacerdos erat.& iuuatur hæc opinio.63.di.Valẽtinianus.sed quicquid dicant hodie, planum est, q̃ de his non debet se intromittere.s. de decimis. tua.& ℣. vt patet in his quæ no.℣. qui fil. sint legit.§.qualiter, & à quo.versi.ergo.& seq.

4 **Quis possit fundare** locum religiosum,patet ex his quæ no.s.e.proxi.ver. vr tñ dicere & præce. q̃ quilibet põt fundare locũ religiosũ, remanẽte in nomine gñali, sed sacrũ nõ põt, nisi authoritate epi vt dictũ est.& ꝓbat 16.q.j. qcunq;.18.q.2.2. nullus monach⁹. & in trib.c.præce. Vnum tñ no. q̃ ex quo domus semel facta est religiosa,authoritate epi interueniente ad humanos vsus seu seculares reduci nõ debet.℣. e. inter quatuor.& est hoc generale in omnib. Deo dicatis,vel cõsecratis.19.q.2.quę semel.s.de rerum p̃mu.mancipia de conse.di.j.ligna.& c.vestimenta. & c.vasa l.ff.de reli.& sumpti. fune. si quis sepulchra. ℣. e.ad hoc.& iũge quod no.℣.e.§.& vtrũ. & accedit ad hãc materiã.18.q.2.puenit.& c.dudũ.s.ti.j.c.fi.§.vlt.

Cui subest. † Epo in cuius diœce.situs est,16. q.7.oẽs basilicę.18.q.2. monasteria.j.s.de inst.cũ venissent,resp.j.& ℣.ca. de xenodochiis.subest aût, quò ad duas leges.s. diœ.& iurisdic, sed ꝼm Gof.vtramque eps remittere põt,vt ℣.e.constitu.cũ venerabilis.ad fi.16.q.2. visis. nã & decimas, põt dare extra baptismalẽ eccl.16.q.statuimus.& iura ecc.detrahere,& alteri dare.℣.de excessib. pręla. sicut venire.7.q.2.bonę rei. dummodò cũ cõsensu capituli hoc faciat.s.de dona.pastora.licet posset in cõtrariũ allegari.nã subditus seipsum eximere nõ põt s.de fo.cõp.si diligẽti.& c.significasti. 11. q.j. clericũ cuiuslibet.& c.clericũ nullus sic & ecõtra vr,q̃ & posit à se excutere iurisdi.ordinariã,sed hoc verũ est,in totũ. ff.of.ꝑsi. legatus.qa nec eps sine licentia ꝑꝑ põt renunciare epatui.s.de renunc. nisi cũ pridem. s. de regularib.licet.§.fi.sed in parte põt,vt in primis concor.quãtumcunque tñ eximat, semper vr 4. tenuisse. & de his dictis duab.legib.plenius no. s.de of. ordi. §.quid pertinet,sub §.sunt aût quædam.ver.notauerunt. & ver.& no.q̃ quantũcunque, quod dic vt ibi no.Quod etiã dictum est,quemlibet.s.locum subesse epo,intra,cuius diœ.est,intelligas esse verum, nisi probetur exemptus.℣.e. constitutus. vel nisi prescriptio obstet.s.de præscr.auditis.℣.e.cũ venerabilis.& c.seq.& ex quo aliquis locus exemptus est, vel pręsc. munitus,si pręter cõsensum fratrũ obedientiã promittat prælatus Epo non præiudicat istud monasterio.℣. e.cũ dilectus filius quia delictũ personę nõ debet redundare in dãnum ecclesi.16.q.6.si epum.s.de excep.cũ venerabilis.§.intelleximus. nisi fortè, quo ad possessionem.arg.℣.de iure patr.ex literis. & ca. consultationib.& in se.concor.sic etiã nec si totus cõuentus cõsentiat præiudicat ordinari⁹ & snĩa lata. s.de dona.inter dilec.℣.de capel.monac.c.2.s. de arbitris.cum tẽpore.† Sed nunquid si vnum monasterium alij ꝓniatur, epo suo ignorãte,nunquid valet vnio?Vr q̃ sic,saltem si uniatur monasterio regulæ arctioris.arg.s.de regularib.licet. & c. sanè.dũ tñ licentia petita fuerit,licet non obtenta, vt in d. c. licet.& quia nec eximitur à iurisd.epali,℣.eod.qa monasterium.ideo eps debet ratum habere,q̃ alij prodest,& sibi non obest.arg.ff.de aqua plu.arc.in summa.§.item Varus.ff.de seruis expor.si seruus, ea. l.s. de commodato.c. vnico.s. de rescrip. plerunque. Si contrà,ad epum pertinet vnio.℣.de excess.pręla.sicut vnire.& prouidẽtię ipsius committitur,qualiter ecc. suę.diœ.consistere debeant.70. dist.sanctorũ. Itẽ paratur prędiudicium epo,qa gaudebit priuilegiis monasterij,cui vnitur.s.de statu.mona.recolentes.ar.C. de rei.uen.l.j.Item fortè abbas monasterij, cui unitum est,nollet uisitare,& sic grauabit monasterium ueniendo ibi,bonis suis spoliando,depauperando,& sic præiudicabit epo . cuius interest habere sub se subditos locupletes.in auth.ut iud.sine quoquo suffragio.§.cogitatio.colla.2.& expedit etiã reipu. nequis re sua malè utatur, Inst. de his qui sui iuris, uel alie.sunt.§.sed hoc tempore.Solutio.dicas non ualeret unionem,nisi authoritas epi interuenit,ut patet in his quæ no.s.eo.§.respo.j. & s.quot met. cau.c.pe. Sunt aût 4.causæ,quæ unionem inducunt. Prima est temporis turbatio,seu qualitas. ℣.e. monasteriũ.16. q.j.temporis qualitas.Secunda duarum ecclesiarum uicinitas,ut in d.c.cum tempore.Inde uersi.

6

Mantua ue miseræ nimium uicina Cremonæ.

quia propter solam uicinitatem fuit à quodam Imperatore submissa Cremonæ, Tertia est, paupertas.

10.q.4.vnio. Quarta eſt,religionis deformitas.ar.ĩ. e.ne cle.vel mon.relatũ.s̃. de ſta.mo.in ſingulis.rñ.j. ibi.adducẽt autẽ in huius primordiis nouitatis,&c. hanc aũt cãm nõ notauerũt Doctores,ſed loco iſtius dixerũt,q̃ quarta cã erat deſolatio,vel deſtitutio clericorũ,ſeu monachorũ.ĩ.e.qa monaſteriũ. ſed ibi nõ eſt potius cã tp̃is,qualitas,vel paupertas,ſicut litera dicit.Si vis ſcire quot modis fiat vnio,vide quod no. s̃.ne ſed.vac.§.quot modis.Q̃d autẽ dixi,quẽlibet loco religioſum ſubeſſe eſpo,dico s̃.eo.rñ.j.intelligas eſ ſe verũ:qñ certũ eſt de terminis epatuũ : qa epatus & eccleſiæ limitatæ ſunt,vt no.s̃.de paro.§. quid ſit parochia.Sed ſi incertũ ſit,ad nouos terminos recurretur:vel etiam ſm quoſdam,ad terminos iuriſd.ſecularis ciuitatum.Sed & ille eps tuendus erit, qui incolas anno quolibet confirmauit,& etiam baptizauit: & ſic intelligas.ĩ.e.c.j.& 16.q.3.licet.in reg.cũ c.ſeq. & 10.di.3.& 4.q.6.hoc quippe.quia nulli turbãda eſt ſua poſſeſsio,quouſq; de iure proprietatis cõſtet. 8. q.4.nõne.16.q.3.volumus.s̃.vt lit.pẽ.à memoria.Probant aũt termini p̃ libros antiquos,teſtes,& famã.s̃. de p̃b.cũ cãm.Quid ſi nullo modo apparere põt de limitib.fortè dirimet̃ ſorte.ar.ff.de iud.ſed cũ ambo 21.diſ.cleros.26.q.2.ſors,imò dic.q̃ ſi ambo epi ſunt eiuſdẽ prouinciæ metrop.q de hoc cognoſcere dẽt.s̃. de for.cõp.ſanè, & poterit gratificare cui voluerit, vel ſibi retinere.ar.s̃.de dec.qñ.ſi verò ſunt diuerſarũ p̃uinciarũ,tunc idẽ facere poterit primas vel Papa. Qualiter aũt aliqs eximi poſsit,dr̃ ĩ.de priu.§.qd operetur.& qualiter poſsit aliqua res præſcribi.s̃.de p̃ſcr.rerum immob.§.quæ exigantur.ſub §. quartum.

7 Et utrum † religioſi poſsint fieri ſeculares. Dicas, q̃ p ſona ex quo p̃feſſa eſt nullo modo:vt de ſta.mo.cum ad monaſteriũ.in fi.niſi in caſu,ſicut no.s̃.de vo.§.qualiter,ver.ſed & de votis.& ſeq.p̃t tñ populum regere.quod dic vt not.s̃.tit.j.§ & vtrũ.locus tñ,ſeu monaſterium religioſis perſonis deputatum , aliqñ per ſeculares retinetur.vt ĩ.eo.inter quatuor. & ſic & ſpurij in ſubſidium admittunt̃ ad honores.ff.de de decu. generaliter.§.ſpurios.quod qualiter intelligat̃, not. s̃.de regular.§.ad quid teneatur.ver. ſed & tenetur.

8 Vel e conuerſo, i. † ſeculares poſsint fieri religioſi : planũ eſt de perſonis,q̃ ſic,prout not.s̃.de relig. Itẽ locus deputatus ſeculartb.religioſis deputari põt de cõſenſu diœc.& ſeculariũ clericorum.nec cogunt̃ clerici ſeculares recipere habitũ,ſed prouidebit̃ eis in vita ſua. Sic loquitur ĩ.de eccl.ædifi.ad audientiam.Illud aũt certum eſt,q̃ papa,etiam inuitis monachis,põt locũ religioſum deputare clericis ſecularib.vel ecõtrariò cum de iure poſsit s̃.ius diſpenſare.s̃.de conceſ.præben.propoſuit.quia quilibet põt auferre ius ſuũ.9.q. 3.nunc verò.& c.p principalẽ.veruntũ nõ decet eum nec iſtud facere intendit.s̃.de mon.in ſingnlis.§. porrò.cum ſimilibus. & arg.s̃. de reſcrip.cap.2.

9 Et quot † habitaculis monachus, ſeu abbas debeat eſſe contentus. Vno:non tñ debẽt in diuerſis locis vocem vel locum monachi quærere, vel hr̃e, nec vnus abbas diuerſis monaſteriis p̃ſidere,ĩ. e.c.vlti.§. vl.s̃.de ele.conſtitutus.cum ergo hoc ſpecialiter monachis prohibeatur,& idem de canonicis regularib. intelligatur.ar.s̃.de poſtu.c.2.vr̃ à cõtrario ſenſu clericis ſecularib.hoc cõceſſum.ar.ff. de iud. eum p̃tor. quod dic vt no.s̃.de præb.§.fi.ſub §.& illud.Et qa plerunq; diſcordiæ pariunt nouitates:vt s̃. de conſue.c. antep.& in ipſis cõſtituendis euidẽs debet eſſe vtilitas.ff.de conſt. princ.in reb.& oẽ collegium illſicitũ eſt niſi à iure vel principe approbet̃.ff. de illic.coll.l. 3.ſtatuit̃,q̃ nullus nouam relig.inueniat,ſed accipiat vnam de approbatis:quia nimia religionum diuerſitas in eccl. Dei confuſionem inducit.ĩ.eo.c.vlt.rñ.j. §.j.Et illud nota.q̃ ex fundatione ecc.acquiritur ius patronatus.vt not.ĩ.tit.j.§.ex quibus.

De Capellis monachorum. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Monachi in quibus capellis habitare poſsint.*
2 *Epiſcopi quid iuris habeant in capellis monachorum.*
3 *Religioſi ſi acquirunt capellas ex donatione epiſcopi;quod ius in illis habebunt.*

Roſequitur autem tractatũ de Monachis . diximus.n. s̃. in duabus proximis rubricellis de ſtatu perſonarum & monaſteriorum:ſed quia nõ oẽs monachi in monaſteriis habitant,imò plerunque ad capellas vel prioratus mittuntur : videamus de capell.monachorum.In quibus capellis monachi habitare poſsint, Quid ius epiſcopi in capellis,Quid monachi.

1 In quib. † capellis monachi habitare poſsint. In illis q̃ duob. ad minus ſubuenire p̃nt.ſolitarii.n.nõ habitabũt:qa væ ſoli.s̃.de ſta. mon. monachi.ideo ſi qs abbas impetret vt liceat ſibi monachos proprios ſolitarios ponere p capellas,nõ valebit priu.niſi dicto cõſilio faciat mentionẽ.ĩ.e.ex parte.Vr̃tñ, q̃ ad minus tres debeãt in ſimul cõmorari. ĩ.eo.ad audientiam.ſed q̃ ibi dicit,q̃ monachi monachos ſocientur,intelligo q̃ plures plurib.ſociant̃: ita quòd vnus vni,& alter alteri,& ſic de ſingulis : & ſic plures plurib.ſociantur.fuerũt tũ viri magnæ authoritatis p̃p ſuperficiẽ illorũ verborũ decepti. ſi ergo ſaltem duo nõ p̃nt ſuſtentari de facultatib. eccleſiæ.tũc regẽda erit capella p clericũ ſeculare. vt in c. ad auiẽtiã.& ſecõdum hoc poſſet intelligi s̃.ti.prox. inter quatuor.ſed & aliũ poſui intellectũ,in ſuperiori ſumma.§.& vtrũ.& iunge qeod no.s̃.de ſta.mo.§. & vtrum ab illo.ver.p̃d faciunt regulares. vſque ad fin. Sed an clauſtralis populum rigere poſsit,vt not.s̃.de ſtatu monachorum.§.& vtrum.

2 Quid iuris habeant † Epi in capellis. Et quidem ſi monachi acquirunt capellas,ex fundatione hẽbunt oia tp̃alia:quod intelligas,qñ ipſas in proprio ſolo,& expenſis propriis fundauerunt.& hic locũ hẽt,q̃ ſacerdotes de populi cura epo rõnem reddant,abbati vero pro reb.tp̃alib.ad monaſterium pertinentib.debitam ſubiectionem adhibeant , & ſic ſua cuique iura ſeruentur.ſic loquitur 16.q 2.ſanè.& c. ſtatuendũ. s̃. de præb.monachis.& c.in Later.ĩ.eo.c.j.habent & ius repræſentãdi ipſi religioſi.s̃.de ſup.neg.præl.c.2.& ex hoc patet quod qñ collegiũ aliq̃d regulariũ ſeu ſeculariũ fundat aliq̃ ec.pinguius ius acquirit̃,q̃ laicus.nã ſi & laicus hebeat ius repræſentãdi,vt no ĩ.tit.j.§. quid cõpetat.in reb.tñ quas ecc.cõfert,nullã retinet p̃tatem 10.q.1.nouerint licet & laico poſsint aliqui p̃uentus ĩ eccleſia vice bñficij aſsignari.ĩ.ti.j.p̃terea.& ſic põt intellig 14.q.8.tributũ.q̃d & intelligas in ipſa fundatione.ĩ.de cẽſ.q̃to. alias cõtra cõſecrationẽ ec.ar.C. de do.q̃ ſubmõ p̃fecta.16.q.7.filiis,ſed poſt cõſecrationẽ p̃t ad vitã ſuã aliq̃ poſſeſsiones alicui laico,& maximè

a Quid sit ius patronatus.] Adde Doc. in rubr. eod. ricul. Archid. in cap. veniens. 16. q. 7. Paul. de Eleaza. in commento c. nobis de de iur. patrona.

ximè patrono ꝑ sua sustẽtatione assignari. ar. 16. q. 6. illud. & q. j. possessiones. Illud dignũ no. ꝙ in vtroq; casu amittit patronus ius reptẽsentandi, si locus fundatus tm̃ creuerit, ꝙ ibi sit collegiũ, siue cõgregatio. s̃. de cõsue. cùm dilectus. nisi secus obtineat ex priuilegio speciali. s̃. de elec. sacrosan. j̃. de iure pat. nobis fuit §. j. †Si verò religiosi acquirũt capellas ex dona. Epi, illud ius habebũt, qđ est expressum, si certo mõ collatio facta fuit. s̃. tit. j. cõstitutus. ff. de pact. in traditionibus. Si pleno iure dedit, quo ad tẽporalia & spũalia, & illud valebit. 16. q. 2. visis. Sed si simpliciter dederit Eps, nullo adiecto, si aliquã partẽ percipiebat ibi, Eps illam dedisse vr̃ si nullam, tũc videtur dedisse omnia tẽporalia, sed ad hoc, ꝙ donatio epi valeat, necessarius est cõsensus. ca. s̃. de don. pastoralis. & de his quę fiunt. ab epo. tua. & c. pastoralis. secundũ hoc põt intelligi, j̃. tit. j. cura. Sin aũt ex donatione epi de cõsensu patroni religiosi ecclesiã percipiãt, tũc vr̃ laicus dedisse ius patronatus, qđ ibi habet. j̃. tit. j. illud. & c. cùm fm. sed si consensus epi interuenit, tunc videtur dedisse eps, ꝙ ibi habet & patronus ius patronatus, qđ & ibi habet, vt in dicta decre. pastoralis. fm hoc videtur, quòd patronus possit conferre ius patronatus sine consensu epi, qđ dic vt not. j̃. tit. j. §. & qualiter. & accedit. 16. q. 1. c. vlt. & q. 2. per totũ. hoc tm̃ dist. plenius & melius, vt no. s̃. de off. ord. §. quid pertinet sub §. sunt aũt quædã. ver. cõsueuit. & seq. dic vt ibi. Sed contra quem agetur, si de subiectione capellæ, agitur. dic, ꝙ contra superiorẽ, qui est in quasi possessione subiectionis capellę ipsius vt s̃. tit. j. cùm venerabilis, s̃. de elect. querelã. 17. q. 3. inter memoratos. s̃. de rescrip. ex parte S. & arg. ff. de libe. exhi. l. fi. ff. de seru. l. fi. ff. si seruit. ven. is cuius. Sed contra rectorẽ tenentẽ ecc. agi põt. s̃. de appel. ad audientiã. s̃. de fid. instru. G. perpetuus vicarius. s̃. vt lit. nõ contest. quoniã frequenter. §. vlt. 12. q. 2. quicunq;. s̃. de reseri. ex parte. fm Goff. attamẽ illi qui in quasi possessione est, non præiudicabitur: sin hoc ignoret. si aũt hoc sciat, ꝑiudicabit sibi, cùm ipsum valeat ꝑhibere. sed̃um ea quæ not. s̃. de sent. & re iu. sub rubr. de re iudic. §. quibus noceat. sub §. hæc tm̃ regula fallit. sed & superior põt ipsum procurat. suum facere, vel etiã procuratricẽ, si fortè sit abbatissa, vel prioriss a: vt s̃. de confir. vtili. dilecta. §. quia verò.

3 †Si verò religiosi acquirũt capellas ex dona. Epi, illud ius habebũt, qđ est expressum, si certo mõ collatio facta fuit. s̃. tit. j. cõstitutus. ff. de pact. in traditionibus. Si pleno iure dedit, quo ad tẽporalia & spũalia, & illud valebit. 16. q. 2. visis. Sed si simpliciter dederit Eps, nullo adiecto, si aliquã partẽ percipiebat ibi, Eps illam dedisse vr̃ si nullam, tũc videtur dedisse omnia tẽporalia, sed ad hoc, ꝙ donatio epi valeat, necessarius est cõsensus. ca. s̃. de don. pastoralis. & de his quę fiunt. ab epo. tua. & c. pastoralis. secundũ hoc põt intelligi, j̃. tit. j. cura. Sin aũt ex donatione epi de cõsensu patroni religiosi ecclesiã percipiãt, tũc vr̃ laicus dedisse ius patronatus, qđ ibi habet. j̃. tit. j. illud. & c. cùm fm. sed si consensus epi interuenit, tunc videtur dedisse eps, ꝙ ibi habet & patronus ius patronatus, qđ & ibi habet, vt in dicta decre. pastoralis. fm hoc videtur, quòd patronus possit conferre ius patronatus sine consensu epi, qđ dic vt not. j̃. tit. j. §. & qualiter. & accedit. 16. q. 1. c. vlt. & q. 2. per totũ. hoc tm̃ dist. plenius & melius, vt no. s̃. de off. ord. §. quid pertinet sub §. sunt aũt quædã. ver. cõsueuit. & seq. dic vt ibi. Sed contra quem agetur, si de subiectione capellæ, agitur. dic, ꝙ contra superiorẽ, qui est in quasi possessione subiectionis capellę ipsius vt s̃. tit. j. cùm venerabilis, s̃. de elect. querelã. 17. q. 3. inter memoratos. s̃. de rescrip. ex parte S. & arg. ff. de libe. exhi. l. fi. ff. de seru. l. fi. ff. si seruit. ven. is cuius. Sed contra rectorẽ tenentẽ ecc. agi põt. s̃. de appel. ad audientiã. s̃. de fid. instru. G. perpetuus vicarius. s̃. vt lit. nõ contest. quoniã frequenter. §. vlt. 12. q. 2. quicunq;. s̃. de reseri. ex parte. fm Goff. attamẽ illi qui in quasi possessione est, non præiudicabitur: sin hoc ignoret. si aũt hoc sciat, ꝑiudicabit sibi, cùm ipsum valeat ꝑhibere. sed̃um ea quæ not. s̃. de sent. & re iu. sub rubr. de re iudic. §. quibus noceat. sub §. hæc tm̃ regula fallit. sed & superior põt ipsum procurat. suum facere, vel etiã procuratricẽ, si fortè sit abbatissa, vel prioriss a: vt s̃. de confir. vtili. dilecta. §. quia verò.

De iure patronatus. Rubrica.

SUMMARIA.

1 *Ius patronatus quid sit. Et quibus proueniat. 2. Et qualiter transferatur. 5.*
3 *Patrono quid competat.*
4 *Clericus siue laicus si ius patronatus habeat, non potest ecclesiam conferre ex vi iuris patronatus.*
6 *Ecclesiæ conditio an grauetur multis patronis.*
7 *Plures si fundent ecclesiam vel dotent, ad quem pertinet ius patronatus.*
8 *Institutio seu ordinatio ecclesiæ si impediatur propter patronos, quid iuris.*
9 *Scandalum quid vocetur.*
10 *Patroni ecclesiastici & seculares in quibus differant.*
11 *Nullus seipsum repræsentare potest, quantumcunq; inueniatur idoneus.*
12 *Prælatus vacante ecclesia proprio motu se vocat patronum, et ei cõfert ecclesiã, in qua hẽt ius patronatus, an vacat.*

Gimus suprà de Præbẽdis. inst. de religios. dom. & capellis monachorũ; qa plerũq; faciẽda est institutio ꝑdictorũ: ad repręsentationẽ pr̃oni, nõ alias, videamus de iure pr̃onatus, Quid sit ius patronatus. Ex qb. ꝓueniat, Quid cõpetat patrono, Qualiter transferat̃, Quid iuris, si ꝓꝓ ipsorum patronorũ discordiã institutio seu ordinatio ecc. impediat̃, In quib. differunt ecclesiastici & seculares pr̃oni

1 Quid sit ius pr̃onatus. a† Authoritas seu ptãs proueniẽs ex bn̄ficiis ante consecrationẽ eccl. collatis, fm Gof. sed nõ placet: qa nõ dicit q̃ ptãs vel qualis: & qa ẽt post consecrationẽ ꝑ ædificationẽ acquiri põt: vt patet in his q̃ no. j̃. eo. §. prox. dic ergo, ꝙ ius patronatus est ptãs repræsentandi instituendũ ad beneficiũ ecc. simplex & vacãs. vt patet in inferiorib. Dr̃ & alio modo ius patronatus, quod acquiritur ex manumissione ꝓprij serui, vt ff. de iure patr. l. j. & ꝑ totũ sed & aduocatus pr̃onus dr̃, qa patrociniũ pr̃stat. ꝙ dic vt no. s̃. de post. §. qd sit postulare. In hoc aũt tractatu ẽt patronus aduocatus vocat̃, & vicedn̄s, & custos, & guardiã hn̄s, & ius frequentationis. seu processionis. 16. q. 7. pię mentis. & ca. frigentius. hęc. n. omnia, seu similia pro eodẽ supponũt. j̃. eod. prętereа. s̃. de stat. mon. in singulis. §. vltimo.

2 Ex quib. ꝓueniat. †Ex fundatione ecclesiæ. nã eo ipso, ꝙ aliqs fundat eccl. & authoritate epi, qa alio modo fieri nõ dẽt, vt no. s̃. de reli. dom. §. j. & 2. ius patronatus acqrit. 17. q. 7. filiis. & c. quicũq;. 17. q. 2. abbatẽ. j̃. e. nobis fuit. tũ. j. & c. qm̃. in princ. Quod si eps sit is, q̃ eccl. fundauit in aliena fortè dięc. hẽt priu. repr̃sentãdi clericum vndecunq; voluerit. 16. q. 3. eporum. contra illud. 71. dist. hortamur. quasi sufficiat testimonium epi. arg. 7. qõ. j. eps de loco. sicut & monacho sufficit testimonium abbatis. 16. q. 1. monachi vacãtes. Item videtur, si eccleſiã dotauit, seu ditauerit, vt in d. c. Inde ver.

Patronum faciunt, dos, ædificatio, fundus.

Quid si reædificauit, seu restaurauit de cõsensu epi: hoc ponit̃ ꝓ qõ. seu vr̃, ꝙ acquirit̃ ius pr̃onatus, in authen. vt nullus ædificet ora. domum. §. j. coll. 5. nec est ędificãda eccl. nisi hẽat dotẽ ibi. j̃. de cõs. ecc. vel alt. cũ sicut. qđ dic, vt no. j̃. de ec. ędif. §. cui' authoritate.

3 Quid competat patrono. †Al quid honoris, & aliqd vtilitatis, & aliqd oneris. Inde vers.

Patrono debetur honor, onus, emolumentum.
Præsentet, præsit, descendat, alatur egenus.

Patrono debet honor, q̃ cõsistit in repr̃sentatione & reuerẽtia in tepr̃sentatione ad ꝑbẽdas. s̃. de inst. c. vlt. Itẽ ad eccl'ias nõ collegiatas. ibi. n. nullus instituẽdus est, nisi repr̃sentet̃ à pr̃ono, aliàs remouẽdus erit j̃. c. illud. & c. ex īsinuatione. 16. q. 7. decernimus pr̃ono, dico vero vel putatiuo, & quasi possessionẽ hn̄te, vt j̃. e. cõsultatiõib. In collegiata aũt cũ ibi ꝑlatus eligẽdus est, nõ req̃ritur in electione faciẽda cõsensus: sed facta repr̃sentat vt suũ, si voluerit, ꝑstet assensum. sed q̃is dissentiret, nõ irritaret̃ electio, nec cõsuetudo, seu abusiue: poterit cõtrariũ allegari s̃. de ele. cũ ter. & cũ inter vniuersas. & c. qđ sicut. & c. sacros. & c. Mas sana. hoc est qđ dist. j̃. eo. à nobis fuit. §. j. & qđ dicit ibi, nisi secus, de sua iurisdõne, exponendum est. i. de speciali priuilegio papę. 16. q. j. hinc est ẽt. & ad hoc. s̃. de decimis. tua. & j̃. e. cap. a nobis. j. alij exponunt de sua iurisd. i. de speciali consue. qđ tm̃ intelligunt dictũ de clerico patrono, vt s̃. đ ele. Cumana ecclesia

Vul-

Vulterana. & causa possessionis. cũ ecclesia Sutrina. 17.q.2.Elcuterius.fm T.Item consistit in reuerentia, quia debetur ei professio,i.primus erit in processione,fm Da.j.eo.nobis fuit.§.vlt.16.q.7.pię mentis. & c.seq.Sequitur in verbis.s.defendendi & tuendi eccle.& ideo potest dici aduocatus,seu defensor:vt s. dictum est:tenetur ergo pro posse ecclesiã ab oibus oppressionibus defendere,vt sequitur in verbis,s.16. q.7.filijs.multo minus debet eam opprimere:vt j.e. præterea.2.arg.j.de natis ex libero vẽtre.c.vnico. & censibus.licet.ff.de euict.vendicãtem.Sequitur emolumentum,quia si vergat ad inopiam, prouidere debet ei ecclesia,consideratis facultatibus,& dignitate personæ.j.eo.nobis fuit.in fi.16.q.7.quicunque.2.Itẽ quia de consensu epi pot in fundatione certũ censum retinere.arg.j.eo.præterea.2.16.q.7.filiis.23:q.vlt.tributum.j.de censib.quarto:Sed vltra nihil debet exigere,vel alias iniurioſus esse,et circa tpalia:& si contraueniat,per censuram eccl. satisfacere compellet. s.de stat.mona.in singulis.§.vlt.hoc,qñ laicus patronatus est,secus est,qñ locus religiosus.vt no. s.tit.j.§. quid iuris: Quod tñ dixi,qd nullus instituendus est sine repręsentatione patroni.fallit qñque.vt no.j.eod. 4 §.quid iuris.Vnum tñ no. †qd siue clericus,siue laicus ius patronatus habeat:non tñ pot ecclesiam conferre ex vi iuris patronatus,sed tñ repræsentare:ideo si vni conferat,& postea aliũ repræsentet,nõ obst. app. primi,pot secundus recipi.j.eo.cũ laici.& c.vlt.Verũm si qs vtatur hac simplicitate verborũ, dono tibi eccl. & cõcedo donare,intelligitur ius patronatus:vt j.quod autẽ.nã plerunq; hoc nomẽ ecclesia ,p iure patronatus supponit.16.q.fi.si plures.& c.nemini.fm Gof.dic si per hæc verba intendit ipsam ecclesiã donare,& authoritas epi nõ intercueniat,nihil agitur:& sic loquit. j.eo.quod autem.§.vnico. sin autẽ ius patronatus. & cõferatur collegio,valet:& sic loquit j.eo.& illud. vt & no.j.eo.§.prox.ver.donatio.Et si qs clericus ex collatione laici recipiat eccl.vel ipsam detineat:cũ nõ postiũ;sed aliunde.tanquã fur & latro, intrauerit,si cõmonitus nõ renunciauerit,ab officio & beneficio suspẽdendus erit:& si cõtumaciæ proteruitas exegerit, deponẽdus:& laicus excõicationis vinculo innodandus,j.eo.præterea.2.& c.relatũ.olim autem deponebatur indis.sed corrigitur.17.q.9.si quis deinceps. & cap.decimas.placet.de hoc s.de electio.quisquis.

5 Qualiter transferatur† scilicet

ius patronatus,patet his versibus:

Iura patronatus tra,sire facit nouus hæres.
Res permutata donatio uenditioq;.

Nouus hæres:quia per successiõẽ transfertur.j.eo. c.j.& 2.etiam ita,qd ad quemlibet insolidum,quia diuisibile est,sicut & cætera iura.ff.de serui.vię,ff.de iure pat.si libertus.& sic insolidum pertinet ad quemlibet,quo ad oĩa,præterquã quo ad sacerdotis repræsentationẽ.j.eod.c.j.2.& 3.& hoc ideo: quia cum sit res simplex,peruenit ad quemlibet hæredem insolidũ,etsi ex diuersis & inęqualib.partib.sint hęredes:vt in alleg.ll.& ff.ad l.Fal.l.j.§.si vsufr.& qa spũalia nõ diuidunt.7.q.j.nihil.24.q.j.loquit.vnde alia incorporalia.ut noĩa.& si nõ veniant in fam.erc.iudicio diuidẽda.ff.fam.erc.l.3.§.fi.& l.hęredes.§.j.C.fam.erc.l.ea q. veniũt tñ ad iudicãda & assignãda.ff.fam.erc.l.3.nec sic in iure pat.qa nec vni assignatur,nec diuiditur,& ideo insolidũ apud oẽs,consistit. vt dictũ est.Quid ergo.si vnus construit eccl.& plures ei succedunt? Patet ex præmissis,qd oẽs sunt patroni. †Sed nõne grauatur conditio ecc.patronis multiplicatis:imò magis alleuiatur. nã plures hẽt defensores.16. q.7.filiis. idẽ.n.ius cõpetit singulis insolidũ,qd competebat defuncto, nõ fm portionem hereditatis,vt dictum est. ex hoc etiam sequitur discordia inter ipsos.arg.s.de concess. præb.quia diuersitatem corporum.s.de rescri.si per literis.& ideo eps ecclesiam,quod ei expedit,poterit ordinare,fm ea quæ no.j.eo.§.quid iuris.ex hoc etiã sequi potest,qd vnus pp inuidiã alterius remittet ius suum eccl.& sic fiat libera,vt innuit.s. j.e.c.j. ideo ẽt fortè est,quòd nec diuidi pot,nec adiudicari: vt not. s.eo.uer.nouus hæres.vt ec.facilius liberetur.ar.s.de 7 dec.c.fi.†Quid si plures fundatę ec.uel dotent? & hic simpliciter dicendũ,qd ius patronatus ad singulos ptinet:& insolidũ tenet in alẽdo,& in onere magis tenet ecc.astricta illi,qui plus expendit:uel fm Gof.ar. s.de test.cũ in off.c.relatũ.2.in fi.& c.Raynu. & c.Raynal.ibi,vbi dicit ,p rata.Res pmutata,qa cũ alio spũali pmutari pot 16.q.7.nemini.s.de rer.pm.ad qones. & c.vlt.Donatio,qa indis.donari pot cuilibet ẽt laico,fm Da.j.e.ex insinuatione,alij dicũt indis. cõtra, nisi de authoritate epi.j. c. nullus.& ca.pterea.2.net ob.dec.ex insinuatione.qa ibi fuit quędã remissio.sic ff.de ser.seruitutes.§.si seruitus.Mihi vr dist.utrũ donet clerico,& tunc nõ requirit consensus epi:vt in ca. insinuatione.& c.illud.& cap.significasti.vel laico: & tũc requirit.vt in c.pręterea.maximè qñ fit in fraudẽ, & transfert in potentiorẽ,ut ibi innuit.& est rõ: quia ius patronatus ecclesiasticũ est:vt patet j.e.de iure.s. de iud.quanto.& quòd laicus ipsum habeat.de gra sustinet.j.e.qñ.rñ.j.16.q.5.qs eporũ.qa de his nõ hẽt se intromittere laicus.s.de reb.ec.nõ ali.c.fi.s.de iudic. decernimus.in alienatione ergo facienda alij laico, autohritas epi requiritur: in reuocatione aũt a laico faciẽda,qñ s.cõfert ecclesiis uel psonis ecclesiasticis, nõ requiritur.ar §.de his q fi.à pl. cũ Apostolica.§.authoritates.& quãuis ibi requirat consensus epi, quia ibi loquitur de do. ecclesiarũ uel decimarũ, quas de iure cõi nõ pot possidere laicus.ut s. de pscr. cã unde nec clericus debet ipsas in pignore recipere.s.de dec. c. fin. tenet ratio,quæ ibi allegatur,remoto consensu epi,quo ad ius patronatus,quod quasi possidere pot ut j.e.per totum.satis cõprobat.quod no.nec ob.j.e. nullus.quia pot dici,quòd ius patronatus non est iuris ecclesiastici oĩno.ut patet j.e.cum dilectus.§ nos igit.sed annexũ.j.e.de iure.& s.de iud.quanto.vel.dic qd illud quòd dicit.c.nullus regulare est.fallit in iure pronatus.vt s.est rõ,quã statim no.& qa ius can.de facili patit, quod res ad naturã suã reuertat.ff.de pact. si unus §.si nõ,& ut tolleret.j.de cẽsi. cum uenerabilis.ante finem.quòd ultimum verius & medius est.

b Quia vendi pot.] Ade Cardi.Zab. in rubr.eo.tit.in 2. qõ Bal.in c.quãto.in 2. col.de iudi.Pau. de Eleaza.in disputat. incip.patronus ecclesiæ sancti Mar.in 10.col.idẽ Pau. in rep.in c.nobis, & in pe.col.de iure pa.

b Venditioque: quia vendi potest non specialiter. j. eo.de iure. sed cum uniuersitate transit.j.eod.ex literis. & c.cum seculum.sic est & in fundo dotali: ut ff. de fundo dotali.l.j.Item in sacris & religiosis.de contrah.emp.modicis.ff.de acqui.re.do.quędam.& sunt hęc in arg. quod quamuis Comes vel Marchio merũ imperium specialiter transferre nõ possit.ff.de offi. eius man.est iurisd.l.j.& no.s.de off.dele.§. quæ delegari.uer.item ea quæ sunt iurisdõnis.si tñ donauerit ciuitatem aliquam vel castrum, tũc cum ipsa vniuersitate transfertur,nisi excipiat:vt in d.c.ex lris.maximè qñ retinet sibi caualcatas, uel aliqd spali vbi qdẽ

omnia alia transferre videntur.arg.ff.de iud. cum p̃tor.de testa.ex eo.C.de proc.maritus. & de pactis cõuen.super dot.l.vlt.& s̃.de præsum.nonne. & de his q̃ fi.ab eṕo.cum Apostolica.in fi.ff.de aur.& argen.leg. l.j.rñ.j.& §.pen.ff.de vino,oleo,& tritico leg.l.2. ff.de legat.3. legatis seruis. respon.j.

8 Quid iuris †si p̃p patronorum discordiã institutio seu ordinatio eccl. impediatur?Hic remotis dissensionib.omnib.ita dicas, q̃ quocunq; modo impediatur ordinatio eccl. ponendus erit œconomus in ecclesia,qui fructus seruet fideliter instituendo futuro.s̃.de offic. ordin. cum inter vos.Et si patronorum vota diuiduntur, præfertur is qui maioribus adiuuatur meritis: & à plurib.præsentatur.j̃.eo.qm̃.in j.parte Si numerus æqualis est, recurre ad merita.62.dist.si fortè. Si omnia æqualis: potest dicere eṕm iterum repræsentare.79.distin.si duo. Si nolunt,vel non possunt concordare: sed adhuc repræsentat duos primos,vel alios,locus erit gratificationi.s̃.de elect.venerabilem.§.obiectioni. ver. quod autem nec in hoc casu agi põt contra eṕm ab aliquo repræsentatorum:quia ipsi sese impediunt in concursu,sicut aliàs.ff.de vsuf.quoties.ff.quib.mod.vsufruct. amit.si duob.§.cũ in singulis.ff.de condi.instit.si Titius.ff.de test.tu.duo sunt Titij.s̃.de off.del.sanè.Sed si neuter præsentatorũ põt poni sine scandalo, tunc eṕs sibi sine scandalo fieri põt, ꝓm quod sibi videbit, ecclesiam ordinabit.j̃.eod.qm̃.in 2. parte. Sed si nec eṕs ecclesiam sine scandalo ordinare põt,tunc interdicere debet ecclesiam,& reliquias extrahere, in patronorum verecũdiã & ruborem.j̃.eo.c.j.& 2.Quod si patroni nec sic possunt compesci,vel ad concordiã reuocari,in fi.credo recurrendum ad brachiũ,seculare.s̃.de off.ord.c.j.j̃.de hereticis.excõicamus.§.moneantur.quamuis & illud nõ ineptè dici possit,quod c.1.& 2.locum hñt,qñ eṕs posuit sacerdotẽ,nec prõni ipsum permittunt liberè ministrare.Alij dicunt,q̃

9 corriguntur:quod credo.† Sed dices, Quid vocas scãdalum?Rñdeo,qñ patroni minantur:dicit q̃libet, q̃ si ponitur alius,nisi suus,q̃ repr̃sentatur, interficiẽt eũ:vt tñ iudex ex personis dicta pensetꝫ:vt C. si q̃s imper.maledi.l.vnica. & ff.de acti.& oblig.l.vlti. de hoc tñ dic,vt no.s̃.de renun.§.cui.vers.graue scandalũ .Si verò qõ moueatur super iure patr.quia duo sunt,quorum quilibet dicit se esse patronum,ibi si qõ moueatur,ẽt super possessione & super proprietate, repræsentatione iam facta,& petatur repræsentatur iã cassari:quia hæc qõ expediri non põt,nemine repræsentato existente, nihilominus repræsentato mortuo, vel renunciante,põt iterũ p̃sentare:sed nõ cassabitur nec cõfirmabitur quousq; qõ terminet: vt s̃. qđ met. cã.c.2.rñ.j.§.vlt.& vt lit.pend.à memoria.& j̃.eo.cõsultationib.Sed si vacante ecclesia qõ moueatur sup ꝓprietate tñ aliter nihilominus præsentabit:vt in c. consultationib.& arg.ff.de aqua quotid.& æsti.i.vlti. Si vero mouetur de possessio. & ꝓprietate:quia quilibet repr̃sentat,& quilibet dicit se habere ius in vtroque distinguendum est,vtrum quæstio moueatur inter clericum,& laicum,& inter clericos: & tunc terminanda est causa intra.6.menses.j̃.e.eã te. s̃. de sup. neglig.pr̃l.c.2.in fi.j̃.de eccle.ędific. ad audientiã.j. Vel inter laicos.hincinde.& tunc spectantur 4. mẽses tm̃.j̃.e.qm̃.in vltima parte.& c.cum p̃p quib.sex mẽsib.vel 4.elapsis,põt epiſc.eccl.ordinare liberè, saluo iure illius qui obtinuit:vt in prox.c.hoc est,quia is q̃ obtinet,cũ obtinuerit,eṕm repr̃sentare poterit.j̃.e. si vero.ver.sic videatur esse in quasi possessione. j̃. eo. consultationib.& iunge quod no.s̃.de causa poss. sub sub rubr.de cau.propric.§.fi.sub §.illud.ver.& hoc nõ est pr̃termittendũ.Quidam tñ dicunt, illam decre. eam te per posteriorem,cum p̃p correctam esse.Gost. not. q̃ lex menses currunt à tp̃e vacationis.4.verò à tp̃e mor̃ litis.sed prima solutio magis placet: vt patet in his quę no.j̃.eo.§.in quibus.ver.tempus. & seq. Sed & hoc notandum quia si delegatur causa alia, & mandetur delegatis, quod ad repræsentationem illius,qui obtinuerit ecclesiam,ordinent,intelligendũ est,idest ordinari faciant per illum,ad quem institutio pertinet.s̃.de off.deleg.super eod.

10 In quibus differant † ecclesiastici & seculares patroni.Differunt in tp̃e,in pœnitentia,in subiectione, & in pœna,secundum quosdam inde versiculi:

Clericus & laicus distant per plura patroni,
Pœnitet, & tempus, subiectio, pœnaq́, forsan.

Pœnitet quia si laicus pr̃sentauit vnũ, & nõ fuit admissus,vel ẽt in suspenso detẽtus,põt pœnitere,& aliũ pr̃sentare.nã posteriorẽ præsentando,v̄ primũ reuocare:arg.s̃.de proc.non iniustè.ver. quod fieri põt. ff. de proc.l.si quis.§.fi.non tñ omnino reuocatur:qa locus est gratificationi.j̃.eodem.quod autem consuet. sicut aliàs.ff.de relig.& sump.funer l.fin.de noua.Stichum.§.si decem.ff.de peculio.summa.ff. depositi. ei apud quẽ.ff.loc.in naue.in fi.est tñ ar.cõtrà.ff.de his q̃ j̃.cre.pupillus.in fi.tñ eṕs,qui malitiosè non admisit primum,tenetur ei incompetenti beneficio prouidere.j̃.eo.pastoralis.in fi.& præsumitur contra eṕm: nisi aliud probet contra regulã.ff.de prob.quorics.§.q̃ dolo.& hoc ideo,quia quilibet pr̃sumitur dignus & bonus,nisi contrarium probetur.s̃.de scruti.in ordi. ta.c.vnico.& de pr̃sum.c.vlt.& fit dolus p̃ pr̃sumptionẽ ꝓbat.s̃.de rest.in int.suscitata.C.de dolo.dolũ. ff.de re.mili.nõ oẽs.§.à barbaris.Hęc autem variatio cõpetit laico duplici rõne:vna,in casuisto locus est pẽnitẽtię,sicut & aliàs.2.q.3.si quis iratus.& c.si quẽ pẽnituerit.& q.6.§.si verò.& l.si quis libellos.Alia,qa p̃sentato nõ acquirit ius in re.antequã p̃ diec.fuerit approbatus.j̃.e.quod autem.ꝑm Gost. de hoc dic vt no. j̃.eo.ver.illud autem dubiũ non est.Sed & nõnunquã variantẽ admittit pr̃tor.ff.de collat.nonnunquam. Ecclesiasticus autem,ex quo semel repr̃sentauit,pẽnitere nõ põt.quousque super prima repr̃sentatione fuerit pronunciatũ.j̃.eo.cum autem. & c. pastoralis. Sic in ele.s̃.de arbi.ex parte tua.not.s̃.de elec.§. & an mutari.in ipso igitur variatio reprobatur. & est rõ, quicq̃d aliàs no.inuenias.vt not.j̃. de spon.duorũ. §. quot modis.ver.aut vtraq;.de p̃senti.& seq.Goffr. tñ dixit, q̃ hęc est rõ:qa multa licẽt laicis,q̃ nõ licẽt clericis:& clericus plus dr̃ peccare,q̃ laicus.25.dist.nulli.j.Saluator.10.q.3.p̃cipuè.32.q.5.qui viderit.19.di. nulli.j̃.de hęre.excõicamus.§.pr̃terea. ff. de re mili. oẽ delictum.§.augetur.sed hoc non est soluere ipsum quare licet probar̃ quod ita est: & sic ipsum multiplicare:ideo dic vt s̃.Secus,si primum conferat,& secundum repr̃sentet:quia tunc secundus potior est,nulla dr̃ia habita inter patronos. vt j̃.eo. cum laici. & ca. vlt.& no.s̃.eod.§.ex quib.ante fi.ver.vnum tñ no.& se. Et tp̃s:quia si qõ sit inter laicos,spectatur tp̃s 4.mensium.si inter clericos,6.vt dixi s̃.§.prox.& est rõ,quia patronatus ius clerici oĩno ecclesiasticum censetur: vt patet j̃.eo.ver.proxi.subiectio.& seq.& ideo, sicut alias spectantur 6.menses in collationib.beneficiorũ. s̃.de concess.præb.nulla.ita & hic. Vbi autem quæstio

est

eſt inter clericum & laicum,perinde iudico, ac ſi inter duos clericos,ꝑp dubium euentum litis.ff.de pecu.quod debeť.aliud in ſpiritualib.ſic iurisd. ſub del. trahit ad ſe delegatum,cũ benignior ſit.s̃.de off.del. ſuper quæſt.§.ſi duo.s̃.de arbi.per tuas.ĵ.de cõſe.ecc. vel alta.ꝙ in dubiis.& de verb.ſig.abbate.Si vis ſcire corã quo tracteť hæc qõ,vide qđ no.s̃.de for.cõp.§.2. ſub §.ex promiſsis.ver.vel iurispatronatus.Subiectio ꝙa clericus patronus.ẽt quantũ a ipſum ius patronatus,ſubiectum eſt eccleſiæ magis,& fortius q̃ laicus: inde eſt,ꝙ legatus põt conferre eccleſiæ,in qua clericus hẽt ius patronatus,eo ignorãte,vel ẽt inuito: nã põt cõferre eccleſiæ,cuius collatio ad ꝓlatũ ſpectat, ꝙ plus iuris hẽt prælatus in conferendo,q̃ patronus in ptæſentando,s̃.de off.leg.dilectus.ſecus in laico.ĵ. eo.cũ dilectus.& tñ ſi ex paterna ſucceſsione hẽat clericus ius patronatus,quantũ ad hoc, laicus cenſeť:vt in d.c.cũ dilecti.§.nos igit̃.ſecus, ſi ex donatione acquiſiſſet.s̃.de præb.dilectus.3.& eſt rõ,ꝙa tũc eadẽ ꝑſona cenſetur cum patre.C.de impu.& aliis ſubſt.l.vlti.in fi.& quia frater ei ſuccedere poterit̃ ex teſtamẽto, vel ab inteſtato.ĵ.e.ex inſinuatione. & eſſet abſurdum,ꝙ núc iudicaretur ius patronatus oĩno eccleſiaſticum,nunc laicale.C.de cur.furioſi.l.pe.Quãuis autem ius patronatus laici non cenſeatur eccleſiaſticũ, quantum ad ea.quę dixi,eſt tñ de foro eccleſiaſtico.s̃. de iud.quãto.ꝑ hæc benè probať quod no.s̃.e.§.qualiter.ver.donatio.ergo ius patronatus in tpe,in patien
12 tia,in ſubiectione,eccleſiaſticum cenſeť, qñ ad clericũ pertinet: & in tpe melior eſt cõditio clerici:ſed in aliis duob.melior eſt cõditio laici:& ſic in vno gratur,in alio releuať.ſic s̃.de paroc.c.j.& de transla. epi inter corporalia.§.vl.& de iureiu.l.eum.q Pęnaq; forſan.i.ſm quoſdã:qa dicũt, ꝙ ſi clericus idoneum repręſentet,priuať ea vice.& expreſſa decr. s̃. de ſup. neg.præla.ſic.in fi.& de eccl.ædi.c.3.in fi.ſic eſt . & in elect.vt no.s̃.de elect.§.quam pœnam.ſecus in laico, vt elicitur ſatis ſubtiliter.s̃.de off.or.cum inter vos:& facit pro his hoc quod pœnitere poteſt.vt s̃.eo.§.ver. pœnit.ſed expr eſſum eſt ꝙ ſi repræſentet indignũ ẽt laicus,deuoluitur ptãs ad ipſum.in auth.de ſan.epiſc. §.ſi quis oratori.col.9.ar.& in auth.vt clerici qui recedunt.§.fi.coll.5.quod ergo dixi,ꝙ poſsit pęnitere, locum habet,qñ vterq; dignus eſt:vt benè probat c.ꝙ autẽ cõſul.& c.cum autem.ſed ſi primus indignus eſt planũ eſt,ꝙ eps ſm nõ teneť recipere,niſi velit gratificare.s̃.de ſup.neg.pręl.c.antep.§.vlt.Illud autẽ dubiũ non eſt,ꝙ per repræſentationem acquiritur ius repręſentato,ſi dignus ſit,vt patet ĵ.eo.paſtoralis.in fin.in tñ,quod obtinet contra inſtitutum nõ.præſentatũ.s̃. de ſen.& re iud.cũ Bertol.ſed tñ ius illud, quantũ ad eccl.ad quã repræſentatur,euaneſcit,ſi laicus ſm præſentauerit:nec obſtabit app.primi ĵ.e.paſtoralis.& c. vlti. Vbi ergo verus patronus laicus repræſentat,nec poſtea variat,hẽt repreſentatus hoc ius.qđ dixi 16.q. 7.decreuimus.vbi autem variat & ſcđs admittit̃, tũc
11 nullũ ius habet primò repræſentatus,vt dictũ eſt. † Illud autem omittenda nõ eſt,ꝙ nullus ſeipſum repræ-
c ſentare põt [c], quantumcunq; inueniatur idoneus. ĵ. eod.per nr̃as 8.q.j.in ſcripturis.qa hoc ipſo ſuſpectus eſt,ꝙ ſe ingerit:vt ff.de proc.q̃ oĩa.ſicut & is qui ſibi tutelã aſcribit.ff.ad l.Corn.de fa..vxori.§.q ſe.nec põt ſibi quis authoritatem præſtare.ff. ad Treb.l.j. §. fuit quæſitũ.ad idem ff.de autho.præſt.l.j.ff.de teſt.tu.l.3. & ad idẽ de ele.qualiter.& quia inter repræſentatum
f & repræſentãtẽ dẽt eſſe dr̃ia.arg.s̃.de inſti.c.vlt.ĵ.de baptiſmo.debitũ opponit̃ tñ ex eo,ꝙ dicit l.qa tutor ſibiipſi poſſeſsionẽ tradit.ff. de contrah.emp.fiſtulas.§.fundũ.ſed dic,ꝙ non dr̃ propriè ſibi tradere: ſed egrediente familia pupilli ingreditur: vel aliud in tpalib.aliud in ſpiritualib. nam & prima põt emi, ſecunda
d nõ.Sed nunquid filium [d], aut nepotẽ vr̃ quod non:quia eadem,perſona intelligitur:vt no.s̃.eo verſi.ſubiectio. ſed eſt de fictione iuris: in veritate tñ duę perſonę ſunt:& quia ſuſpectus vr̃hoc ipſo.arg.s̃.de præb.grauẽ.& vt benefi.eccle.ſine crimi. conf. vt noſtrum.§.penul.& de ætate & qualitatuam.in fi.ĵ.de cenſibus.cum clerici credo contrarium,quamuis hac ſpe
e non debeat ius patronatus acquire re.ĵ.eo. quod clerici.& c.conſuluit. vbi dicit,propria authoritate. p qđ innuit,quod repræſentari põt, licet
f non propria authoritane inſtitui.vn de & dicit lex,quòd ſuffragium ſine vox patris prodeſt filio. ff. quod cuiuſque vniuer.no.illud. & eſt ratio, quia ex arbitrio cp̃i pendet,vtrum ipſum admittat: imò potius tenetur repręſentare illum pauperem, & idoneum,q̃ alium.ar.s̃.de cohab.cler.& mulie. c.j. ĵ. de cenſi.cum Apoſtolus. §. inhibemus. † Quid ſi eccleſia vacañ.prælatus proprio motu vocat patronũ, & ei confert eccl.in qua habet ius patronatus? Quic quid alij dicant,credo quòd põt conſentire voluntati prælati;quia nõ habet originem à ſeipſo. arg.s̃. de ele.cum in iure.ff. quod cuiuſque vniuer. planè.ĵ. de ſortilegiis.ca.vlt.nec ei debet conditio eius deterior fieri ideo,quia patronus eſt,& eccl.fundauit:imò melior.ĵ.eo.nobis.in fi.s̃.de teſtam.cum in officiis.& de renun.ſanè.& c.veniens.& de fideiuſſ.ca.2. nec obeſt, quod ab aliquib.obiicitur.quia vr̃ eccl.ordinata ſine conſenſu patroni: quia hoc verum non eſt:nec enim intereſt.vtrum ab initio conſentiat,vel ex poſtfacto, quo ad hoc,ſine conſenſuſuo ordinata non vr̃:arg.ĵ. eod.cura.& ca.ſuggeſtnm.intereſt tñ, quo ad inſtitutio.propriæ perſonæ faciendam:vt probatum eſt.Sed
e quidam contradicunt [e], dicentes, ꝙ vox electi nunquam computatur in numero eligentium, niſi talis forma data ſit:& ſic intelligunt.s̃.de elect.cum in iure.& ĵ.de ſortileg.c.vlt.ſed certè malè conuincũtur dicere:quia nunquam ex vi formæ ptãtis cõceſſe,poſſet aliquis hr̃e originem à ſeipſo.ideo intellige,vt prędixi,& de hoc plenius no.de ele.§.qualiter.ſub §.tertia.ver.quid ſi duob.vel tribus & ſeq.Et eſt notandũ, quod ſi ſacerdos repræſentauerit aliquem ordinandum ad titu.eccl.ſuę de patroni conſenſu poſt mortẽ repræſentantis,ad ordinem,potior eſt repræſentatus ſi cum aliis ad eccl.repręſentetur.ſic põt intelligi. ĵ. eo.poſtulaſti.vel ſortè alius repręſentari nõ põt; ſed ſi conſenſus patroni nõ interceſsit,qñ fuit repræſentatus ad ordines,nõ paratur ei prędiudicium.quo minus alium repræſentare poſsit. q.d.ſed clericus intitulatus remouendus non eſt:ſic s̃.de filiis presby. ꝑpoſuit.licet Ioan.contradixerit,inducendo.63. diſt. principali.18.q.2.Eleutherius.16.q.5.ſi quis.ff.de cõfirmando tu.l.ulti.Laicus autem non poteſt conferre eccl.vel aliquod eccleſiaſticum,ſine conſenſu epiſcopi:quia pro non dato habetur [f], &c.ĵ. eodem. quod autem . & ca. nullus . & ſuggeſtum.quod tũ intellige ſicut nota.s̃. eodem.§.qualiter.nerſic.donatio.& ſeq.

c Nullus ſeipſum re præſentare põt.] Adde Franc.Pa.in tractatu de ptãte c. ſede vacãte.5.q.2. partis in vlt.col. gl. & Bar.in l.planè.ff. quod cuiuſq; vniuersi nomi.

d Nũquid filiũ ſuũ.] Adde gl.in c.qa clerici.eo.tit.s̃.de iure patr. An.de But. in c.conſuluit.e. titul. Abb.in cap.ex ore. cir.prin.de his q̃ ſi. a ma.par.ca. idem Abb.in c.ad noſtrã in vl.no.de inſti.

e Sed quidam cõtradicunt.] Ad de Hoſtien.in c. propter. de ele.& ꝑ Ioan.de Imo.in c.licet.e.tit.

f Non dato hr̃.] Ad de ca.trade re.5. q. 1.in regula nemo. de reg.iu.lib.6.

De Censibus,& Exactionibus, & procurationibus. Rubrica.

a Quid sit cēsus.] Add de Doct.in rubr.e. tit. Doct.in c.quæsitum. 1.q.3.

b Quis imponere po test.] Adde do.in c. prohibemus.& ca. significauit.e.tit.& ꝑ do.in cle.1.e.tit.

SUMMARIA

1 *Census quid sit. Et quod præstet argumentum. 2. Et quis imponere censum possit. 3.*
4 *Census quis sit soluendus.*
5 *Nouus census quis dicatur.*
6 *Census in quo casu remitti potest.*
7 *Exactio ex quibus causis possit.Et qualiter exigatur.12.*
8 *Cathedraticum quid dicatur.*
9 *Rex Francie an habeat priuilegium concedendi pedagia vel mutandi nouam monetam.*
10 *Laicus possit sine peccato exigere pedagium à clerico. cū hoc habeat à principe seculari.*
11 *Christiani an teneantur soluere pedagium Sarracenis.*
13 *Procuratio ex qua causa debeatur.*
14 *Exactio à quibus danda sit.Et quibus.15.Et qualiter facienda sit.16.*
17 *Legatus sedis Apostolice in visitando quem ordinem seruet.*
18 *Episcopus uisitat monasteria, & hospitalia secularia, & religiosa.*
19 *Episcopus an possit uisitando capellanum suum & ecclesias ciuitatis procurationes exigere.*
20 *Episcopus an possit redemptionem procurationis recipere.*

Dictum supra est de iure patronatus:& qñ patronus aliqñ exigit censum,aliqñ exactionē,aliqñ ꝓcurationē,aliqñ alij diuersi:nūc dicendū de iure eorum qui censum pñt ab ecclesiis exigere: & sic de censib. exactionib. de procurationib. Quid sit cēsus, Quod argumētū prę̄stet, Quis imponere ꝑt. Quis census sit soluēdus, In quo casu remitti possit, Ex quib.causis possit fieri exactio in ecclesiis, Et qualiter exigat,Et ex qua cā debetur ꝓcuratio,A quibus danda sit, Quibus danda est,Et qualiter facienda.

a 1 **Quid sit census.** a† Quædam pensio q̄ de prouentib, ecclesiæ persoluitur.j.q.3.quæsitum.in fin. ꝟm Da.Quicquid autem annuatim præstatur,in quantitate vel summa vocari pōt census.ff.de censib.ꝙtatem cum duabus legibus.seq.ĵ.eo.olim causam.& c.in canonicis.

2 **Quod argumentum** †ꝑstet. Et certè subiectiōis. ĵ.c.omnis anima.Aliqñ ēt est iudicium prę̄stitæ libertatis,aliqñ perceptæ protectionis, sicut ĵ. distinguit de priuil.recepimus.in hoc autem pōt distingui vtrū census imponatur ab epō,vel à Papa.Si census ab epō imponitur, tūc est signū subiectionis: licet aliàs eccl. q̄ ipsum ꝑstat,priuilegio sit munita.ar.100.dist.cōtra morem.s̄.de transac.præterea.2.ĵ.e.omnis.& c. venerab.& duob.præced.s̄.de relig. domi. constitutus. & no.s̄.de reg.§.quis sit regularis.ver.solutio.& ĵ.eo.§. quis imponere.ver.sed epūs.& seq.Si verò à Papa imponatur,& ei ꝑstetur,videnda & considerāda sunt verba priuilegij:vt no.ĵ.de priui.§.quid operetur.sub §. regulariter.ver.cēsuale ergo præstatio cēsus nō semp probat dominium,vt no.s̄.de cau.pos.sub rubr.de cā proprietatis.§.fin.sub §.illud.extra summam.

3 b **Quis imponere † potest.** b Quicū que hēt ius in re tale,ꝙ hoc facere possit vt proprietarius. i. dñs.Inst.de vsuf.§. fine testamento. Item vsufructua. sed is nō pōt imponere censum,q vltra vitam extēdatur:cum ius quod hñt,morte finiatur.Insti.de vsufru. §.finitur.Sed circa mortē pōt perceptionē fructuum in alium transferre,nō tñ ius.ff.de pericu.& commodo.rei vendi.necessario.§.vlt.& de iure do.si vsufr. cū ergo clericus vsufr.æquiparetur:vt no.ĵ.ne prælati vices su.ver.quid si qs prælatus.& seq.nō pōt eccl. censualem facere vltra vitam suam.ar.s̄.de pecu.cle.c.fi. & de arbi.peruenit.quod verū est,si sine authoritate epī constituatur.ĵ.præterea.& c.eum clerici. Pōt ergo imponi census perpetuus de nouo, vel antiquus augmentari authoritate epī:vt in dictis & c.s̄.de ꝑb. auaritię,& de off.vic.ad hoc.quod verum est,si ex iusta cā fiat,aliàs nō:sic intelligas ĵ.e.significauit.s̄. de cle.nō resi.conquerente. & hoc est verum inter subiectos.i.vt subiectus à subiecto acqrat: sed sibi acquirere à subiecto authoritate ꝓpria,nō posset vltra q̄ ab initio impositū fuerit.ĵ.e.ꝓhibemus. & c. grauis admodum.pocerit tñ hoc facere authoritate Metro. & ex cā.ad hoc.ff.de adm.rut.nō existimo.& pōt esse iusta cā,qñ pauper est dñs Vinc.& fructus crenerint:ar. ĵ.e.quantæ.s̄.de ꝑb.exposuisti. Quod ergo dicimus,ꝑcimus,ſlatū ꝓc.esse.s̄.de don.c.2.verū est,sed tñ cum bñ administrat.intelligit hīe generalē & liberā administratione:secus,si conditionalē eccl.deteriorē faceret.s̄.de resti.in inte.c.1.ff.de ꝓc.ꝓcurator cui libera.ff.ꝑ emp.q fundū.§.si tutor.& iūge qđ no.s̄. de deci.sub §.12.Sed & illud scire debes ꝙ si propriā eccle. velit constituere censualē,sine cōsensu ca. hoc facere nō pōt.s̄.de his q fi.ab epo.pastoralis. c.tua. & de do. pastoralis.excipit s̄.de doAptīcæ.Itē pronus.vt no.s̄. đ cape.mo.§.qd.iuris.Sed & epūs pōt i fundatione ecc. ꝑ certū cēsum sibi soluēdū imponere.ar.ĵ.e.quāto.& no.s̄.e.§.qđ augumētū.Itē qñ de cōsilio.c. sufficōfert. ecc.aliq.b.piis locis,ſm decr.s̄.de his q̄si.à ꝑlat.tua.& c.pastoralis. & pōt sibi retinere certū censum:vel qñ eccl.eximit,vel immunitatem ꝑstat.ad hoc s̄.de consue.cum dilect.s̄.de trāsac.præterea.& est expressum. ĵ.eo.cum venerabilis.s̄.de religio.domi.constitutus. arg.ff.de pac.in traditionib.Itē in dedicatione.10.q. 2.nec numerus,18.q.2. Eleutherius. Itē in hospitalis vel pij loci approbōne,ſm ea quę no.s̄.de reg.§.j.ver. solutio.Item imponitur à fundatore authoritate epī vt no.s̄.tit.prox.§.ex quibus.ver.item quia de consensu .Item ab aliis, quibus sunt eccl.subditæ: puta a matrice ecclesia.s̄.de transa.prę̄terea.2.vel archidia. s̄.de off.archidi.c.fi.s̄.de instit. cum venissent.archipresbytero.s̄.de off.deleg.super eod.abbate,vel alio religioso. nam & hi aliqñ habent ecclesias pro concor.indistinctè,& no.s̄.de statu.monach.§. vtrum populum.ver.tu dic.& seq.sed hoc intelligas in his omnibus casib.autho.episcopi interueniente 1 aliàs non esset census perpetuus.ĵ.eo.prę̄terea. nec debet episcopus consentire nisi ex iusta causa.vt no.s̄. versicu. potest ergo.De censibus sic impositis intelligē, ꝙ solui cebent nec augeri.vt no.§.eod.versicul.proxim. & probatur ĵ.eodem.prę̄terea.

4 **Quis census † soluendus** Et quidē quātum ad eccl.pertinet, is quis constitutus est authoritate epī,vel ab initio retentus;aliàs eccl.censum augmentatum, vel de nouo constitutum soluere aō tenet: ut no.s̄.prox.s̄.pōi dici nouus is.q post illud cōsilium ĵ. eod. prohibemus.constitutus est. ĵ.eod.grauis.& si quis à tempore illius decre. grauis astrinxit se sacro

ad

ad ſoluendum talē cenſum,& voluntarius canonicè puniendus eſt vt in fi.illius decre. grauis. hic remouendus eſt de eccleſia ȷ̃.eo.cū clerici.in fin.s̃.de pact. accepimus,& iureiu.tua nos.nā cēſus nouus vel augmentatus nō eſt ſoluendus: vt probant dictę concor. & s̃.de his quę fiunt à præl.paſtoralis.ȷ̃.eo.c.3.c.eccl. & c.ſeq.& c.ſignificauit.& in c.cum venerabilis. s̃.de ꝓbe.extirpādę.in fi.& c.auaritiæ.& c.de monachis.s̃. de tranſact.de cętero,ſuprà, de ſup.negl.pręla.c.18. q.2.ſeruitiū.& c.hoc tantū.C.noua vectigalia inſt.nō poſſe.l.3.Nouū etiam cenſum intelligas illum,q̃ non fuit impoſitus tempore fundationis,donationis,cōſecrationis,exēptionis,ſeu immunitatis indulte:his enim tēporibus vel imponitur,vel offertur ſm Gof. ſed & poſtea ex cā.ut patet in his,quę no.eo.§.proxi. ver.poteſt ergo.& præced.& ſequē.Illud etiā ſcias q̃ ex quo quis ſemel gratis obtulit cenſum,& ad ipſum ſoluendum ſe canonicè & perpetuò obligauit, quod prius forte voluntarium fuit,nunc factū eſt neceſſariū.C.de act.& obl.ſicut s̃.de uoto.magnę.§.j. & c. licet.reſp.j.s̃.de cōmodato c.vnico.ad fin.ff.cōmodati in cōmodato.§.ſicut 42.diſt.de Iudę.Procuratio verò ēt ſine authoritate epi augetur. ȷ̃.e. quāto. & arg. s̃.de cōſt.cùm M.Ferra.§.mādamus.ff.de fideic.li.generaliter.§.ſi qs alienū ſeruū ff.q̃,& à quibus manu.liberi non fiant.ſi mortis.ſicut & penſio rerū locatarū creſcit pp vbertatē,& decreſcit pp ſterilitatē.ff. loc. & condu.ſi vno anno.s̃.de loca.pp ſterilitatē.ſed cōtra.C.de alluuionib.l.3.ibi ne doleat. & s̃.de reſt.in integ.cap.j.s̃.de pecu.c.fi.s̃.de conſti. cùm M. Ferra. §.j.vbicunque per canonicorum induſtriā, &c. Solutio prima:iura loquuntur,qñ ex gratia diuina,vel ſine labore & expēſis aliquibus accedit vbertas vel melioratio,ſeu multiplicatio:poſteriora verò qñ labore & expenſis ꝓprijs interuenientibus.in primo caſu augetur,in ſecūdo nō augetur:nec.n.pat eademq̃ rō eſt,amittere debita,& lucra nō capere.C.de codicil. l.vlt.§.pe.C.de iure deliberādi.ſancimus.§.ſed ſi legatarij.C.de acqui.poſſ.l.fi.ꝓpe finē.Cenſus aūt ignorātiæ ſoluēdus nō eſt, ȷ̃.e.peruenit.C.de pac.ſi certis annis.caue tñ tibi: nā ſi agis poſſeſſorio,obtinebis,ſi cēſus ſubtractus fuerit,quāuis cauſam nullā ꝓbes.s̃.de ele.querelā.ſi vero petitorio,& agis ex tēpore, ſucūbes.vt in proxi.concor.nā tēpus nō eſt modus tollendæ obliga.ff.de ac.& oblig.obligationū.2.§.placet.C. de vſu.creditor. ſed ſi ꝓponis cām, ad quā probandā inducas patientiā longi tēporis, obtinebis, ſi tēpus probes.ff.de vſur.cùm de in rē verſo 18.q.2. ſeruitiū. & ff.ſi ſeruitus vend.ſi qs diuturno.ff.de aqua pluuia arc.l.j.in fi.& l.in ſumma.§.idē Labeo.ff.de aqua quotidia.& æſti.hoc iure.§.ductus aquę.ſed ſm iura noſtra neceſſaria eſt probatio lōgiſsimi tēporis:qđ dic, vt not.s̃.de conſue.§.obtentus quanti tēporis.caueas tñ de conſcientia:quia ſi proponas contra conſcientiam,ædificas ad ghennā,ſuprà,de pręſcip.c.fi.& vigilanti. Quid ergo,ſi aliquis cenſus præſtitus fuerit tāto tempore, quo non extet memoria, qñ vel ex qua cauſa impoſitus fuit,nunquid eſt ſoluēdus,& de cauſa appareat? dicas,q̃ ſic,vt probant concor.ſuperiores 18.q.2.ſeruitium & ſequentes.ȷ̃.de verb.ſignific. ſuper quibuſdam.§.præterea. Quid ſi de nouo ſubtrahitur? Dic q̃ poſſeſſoriō agi debet,vel petitorio, cautè tamen,ſicut not.ſupra eod.verſi. cenſus autem ignorantiæ. Quid ſi per annos tantùm ſolutus fuerit nec poteſt liquere de cā inſtitutionis:vī q̃ non tenea tur ad ſolutionē is,q̃ ipſum præſtitit.ȷ̃.eod.peruenit & ad hoc.j.q.j.nullum tēpus grauamē.10.q.3.q̃a cognouimus.ȷ̃.de exceſſ.præla.ſanè.& cap. ad quorundam.& C. ne vxor pro marito.l.ſi. Sed contra,j.q.3. quæſitum. s̃.de elect. Cumana ſuprà de cā poſſeſsio. cùm eccleſiā Sutrina,& c.cùm olim.C.de ſerui.l.1.& 2.dic idem,qđ in duabus primis proxi.quæſtionibus. Quid ſi nō eſt cōpletum tēpus præſcrip. Dic q̃ non eſt ſubtrahenda ſolutio propria authoritate,aliqn ſpoliatus reſtituetur.s̃.de elect.querelā.ſed in petitorio obtinebit,ſi proponat contra ipſum,q̃ nō teneatur ad talē cenſum præſtandū:quia ſine cā præſtatur, & iō petit ei interdici,ſiue inhiberi, ne decætерò ipſum petat,vel exigat,& pronunciari, qđ non teneatur decætерò ad talē cenſum præſtandū. & ſic intellige ȷ̃.eo.peruenit.& poteſt cōpetere negatorie, de qua inuenies plenè no.s̃.de præſcrip.ſub rub. de prę-ſcrip.rerum immo.§.q̃ res.ſub §.itē nō currit. verſic. qa verò legē.& ſequētib.& ſub §.de qbuſdā aūt. Quid ſi epus excōicauit illum,qui de nouo ſubtrahat hac de cā: qa propria temeritate hoc fecerat? & quidem tenet ſnīa, non obſtante etiā appel. Si quā fecit, per quam vellet defendere hāc ſubtractionem, ſecundū ea quæ not.s̃.de appel.§.qualiter.§.ego frater Vbertus.Quid igitur facit iudex,ad quē appellatū eſt:ſi ꝓbatio epi eſt in promptu de ſua poſſeſsione,vel quaſi condemnabitur excōicatus ad penſionem ſubtractā ſoluendā.s̃.de electio.querelā.§.fi.& ad expenſas hac occaſione factas,ſi petantur ſecundū ea quæ notan. s̃.de dolo.ſub rubr.de contumacia.§ qua pęna. & ad ſatisfaciendū compelletur,antequā abſoluatur.quia notoria eſt offenſa.s̃.de iudic.c.j.ȷ̃.de verb.ſignifi.ex parte.j.quo facto in petitorio procedere poterit is, qui excōicatus fuerat,ergo melius eſt q̃ non ſubtrahat; ſed ipſum ad iudicium trahat,ſicut præmiſi.s̃.e. verſi.qd ſi non eſt completum,quòd ſi epiſcopus hāc excep.hodie intra 6.dies non probauerit,in expenſis legitimis condemnabitur,& in principali nihilominus procedetur:vt in authent.d.n.extrā,de teſti.ſpo. frequens. Quid ſi eps timens hanc pœnā,dicat, Dñe non habeo probationes paratas.placeat q̃ abſoluatis eum recepta cauſ.& ego contra ipſum poſſeſſorio agā: nunquid eſt audiendus? Puto q̃ ſic excōicato cōſentiēte,& ēt inuito:dum tñ expenſas nō fecerit, vel aliàs ſua non interſit,& etiā ſi intereſt, dūmodo eps ſatisfactionem offerat,non aliter. arg. de condi. cā da.ſi pecuniæ.ff.de inter.act.de ætate.§.fi.ȷ̃. de ſentē. excō.ſacro.§.verū.& eſt neceſſe.q̃ excōicatus hoc ratificet,cū cōditio ſua ex hoc melior fiat.ff.de neg.ge. ſoluēdo.de ſeruitu.vr.præd.ſeruitutes.§.pe.ff.quēad modū ſerui.amit.is cui via.in fi. Quid excōicatus timēs labores litigij,& cōdemnationē expēſaru vltrò offert ſolutionē pēſionis ſubtractæ,& velit agere petitorio,& hūc ſimiliter ēt inuito epo audiēdū puto: qa & melior fit cōditio Epi,cui ſatisfit ſine litigio,vt C.q̃ quas perſonas nobis acquir.l. 2. vſufructuarius quēadmodū.c.ſi vſusfructua.mihi.ff.de cōd.ind.dñs. qđ intelligas, ſi & de expēſis ſatisfacere velit. aliàs contra argument.ff.ſi certum petatur.cùm fundus.§. j.ad hoc.ff.de procur.ſi reus. Quid ſi pendente iudicio ſuper petitorio venit dies ſolutionis, nunquid eſt ſolutio facienda? Dicas q̃ ſic:quia pendente iudicio, nihil debet innouari: nec ſua poſſeſſo alicui turbari:quod dic vt not.s̃.de lite.penden.ſub §.patet quod lite pend. Quid ſi ruſticus, quod dño facit annum ſeruitium, dicit quod de conſuetud. debet habere,prandium, cum fortè prandium tñ valeat,quā tum eſt ſeruitium,vel ferè tantum, & quidem ſi conſuetudo in pace cōpleta ſit,ꝓ ruſtico iudicabo,quā-

c Cathedraticũ.] Add de gl.in c. cõqueré te de off.or.c.cõstitutus. de reli.do. & in c placuit.10.q.3.

d Nũquid laicus potest] Adde Bertachi.de Fir.in tract. de gabellis.

uis dñs dicat, ꝙ de gratia, siue de curialitate hoc actum fuerit: sic.n.pro rustico præsumi pôt contra dñm, sicut pro dño contra rusticum.ad hoc C.de agr.& censi.litib.lib.11. Quid si sub tali ꝓtestatione admissus fuit ad prandium.s. ꝙ de gratia admittebatur, factus est rusticus, si talem protestationem admittat, nisi & ipse replicet, ꝙ ipse intẽdit ibi comedere de iure suo.ad hoc.ff.de li.agn. l.j.§.denunciare.s̃.de postu.prę.l.bonæ me.2.rñ.j.ff.de aqua quoti.l.j.rñ.j.& §.Aristo. &§.Trebel.10.q.3. qa cognouimus.j.de verb.sig.abbate.§.ad hoc.& adde, quod de protestatione not.s̃.de constit.§.qñ.sub §.licet autem. Sic ergo in censibus, seruitiis annuis & similibus non habet quis necesse probare titu. secus in realibus, seu corporalibus. Inst.de vsuca.§.nouissimè,& §.seq.C.de præscrip.longi temp.diutina.& l.ante p.& titu.ibi sequenti.in quib.causis parat sibi præiudicium quolibet anno, qui ipsum præstat. Quærat ergo de se, non de alio, sicut is qui cessat long.temp.p̃ scrip.& aduersus credi.l.fi.s̃.de præscr.si diligenti. & est ratio, quia in annuis secundo transigit.C. de plus peti.l.vnica.& ad Velleia.si mulier.ar.ff.de interrog. actio.de ætate.§.j.& commodati.eum qui.in fin.& l. seq. In realib.autem paratur præiudicium per l.quia licet negligens sim: nõ tñ videor donare, imò possum allegare iustam cãm absentiæ & violentiæ. Institu.de vsucap.§.quod autem.C.de anna. excep.l.j.§.vlt.s̃.de præscr.c.j.& c.publico.§.hæc negligentia certis mõdis punitur.C.de anna.excep.l.vlt.in fi. In corporalibus autem voluntas donandi imputari pôt.ff.de ꝓb. cum de indebito.& de cõditi.indeb.l.j. & de reg.iur. cuius per errorem.C.de don.censura.& quod dixi in agendo, idem intelligas in excipiendo. de hac tñ materia dic vt plenè no.s̃.de præsc.sub rub rubr.de p̃scr. rerum immobil.§.quæ exigantur. sub §. quartum.

6 In quo casu † remitti possit. Et certè eps ipsum remittit qñ ei placet. j̃.eo.cum venerabilis. quod intelligas ex cã & de consilio.c.sui.s̃.de his quæ fi.à præla. tua.& c.pastoralis. Remitti autem pôt & debet, qñ ecclesia ad tantam paupertatem deuenit, ꝙ nõ sufficit. arg. j̃.eo.quãto.& de decimis.suggestum. Sed & si ecclesia ad pinguiorem fortunam peruenerit, tenet. sic s̃.de solut.Odoardus. Item ꝓp sterilitatem nimiã remittitur, nisi cum vbertate præteriti anni, vel sequẽtis valeat compensari.s̃.de loc.& conduc.ꝓp sterilitatem.sed ꝓp modicum damnum non releuatur.ff.loc. & condu.si merces.§.vis maior. Item remittitur tacitè per lapsum temporis. j̃.eo.olim causam. quod dic, vt plenè no.s̃.de loca.sub §.propter sterilitatem.

7 Ex quibus † causis possit fieri exactio in ecclesiis. Propter cathedraticum, quod est duorum sol.10.q.3.placuit. & c.priscis.& c.illud s̃.de offi.ord.conquerentẽ. nec minoris quantitatis esse pôt, ꝛm Goff. j̃.eo. olim.10. qõ.3.nec numerus.& fortè hic solidus appellatur aureus C.de spor.l.2.Insti.de pœn.temerè litigan.in fi. ꝛm Goff.dic ꝙ erunt vsuales & cõis monetę.j.de malefic.statuimus.§.per temporalem.vt & not.in summa eiusdem tit.& eod.§.super verbo vsualis monetę. Quid si diuersæ monetæ currant in diœce.fortè melior debetur.arg.s̃.de iureiu.quanto.in fi.vel mediocris, arg.10.q.2.hoc ius porrectum.ff.de aur. & argẽ. leg.qui lancem.vel minor.ff. de leg.3. nummis. ff. de reg.iur.semper.ff.de leg.j.l.apud Iulia.§.scio. j̃.eo. ex parte.ꝛm Goff.dicas consuetudinem seruandam, si de ipsa appareat.s̃.de sepul.certificari.si non apparet puto ꝙ quelibet ecclesia soluere debet pecuniam q̃ in parochia sua currit: si diuersæ sunt, tunc soluetur illa, quæ magis vsualis est & vulgaris, arg.5.dist.erit. ff.de flumi.l.j.ff.de fun.inst.l.cũ de lanionis.§.asinam. j̃.de spon.ex literis.j. Quid si ecclesia de nouo funda tur? Soluat sicut conicinæ. j̃.eod.ecclesiis.& c.super eo.s̃.de off.arch.c.fi.† Cathedraticum c autem dr̃, qđ ob honorem cathedræ soluitur: synodaticum, quia frequentius in synodo datur: sub quorum noie velamine non est chrisma vendendum, nec aliud spirituale, siue ecclesiasticum offi. vel beneficium. j̃. de simo. ea quæ.& c.in tñ. Item exigit eps seruitium annum, & antiquum, & alij similiter. quod dic vt no.s̃.c.§. qs census.& præced. Quid si moneta mutetur: & ipsum cathedraticum mutandum, dicam, vt de eadem pec. soluatur. cum dicam ipsum sequi consue. regionis, vt not.s̃.eo.§.rñ.j.& versi.quid si diuersæ.& hoc intelligas, qñ. moneta sæpius mutatur, ita ꝙ vnum genus p̃scriptum non est. Porrò si aliqua moneta currit ꝑ annos.40.& singulis annis fuit cathedraticum solutum ad illam monetam,& elapsis 40.annis mutetur moneta, ad ęstimationem primæ reddendum est: nisi p̃scri. solutionis monetę secundi generis sit completa. sic intellige j̃.eo.olim.s̃.eo.canonicis. verum is q̃ mutauit pro lucro ꝑpali in grauamen populi, tenetur ad satisfactionem, ẽtsi rex sit: maximè si primam iurauerat tenere: sic loquitur s̃.de iureiu.quanto. Caueãt ergo sibi principes mutantes monetam. nam apud Deum & in foro pœnitentiali astringuntur, sicut & in nouis pedagiis.&, quę dicantur noua, no.j̃.e.ver. exactionis.& hoc intelligas, nisi fortè hęc innouatio fiat populo, cuius interest, approbante. arg.s̃.de maio. & & obe.c.fi. excipe Imperatorem, siue regem Romanorum. vt ff.de orig.iur.l.2.§.nouissimè. Iusti.de iur.natur.§.sed quod prin. ergo ad antiquam monetam, vel ęstimationem eius solui debet. & idem intelligas, si census vini, vel olei ad certam mensuram debeẽ, siue augeatur mensura siue etiam minuat. Quid ergo si Raymundini, vel Papi. soluti fuerint, & in pace sine qõ.& recepti per 40.an. in aliqua ꝓuincia: & nũc currunt Turonen. per terram. certè ad æstimationẽ Raymundi, sunt soluendi, etiamsi ante illos 40.an. cucurrerant Turonen. quia is continuè per 40.an. de minori moneta recepit, vr̃ ꝙ amplius solui debuerat remissse. ar. in his quę no.s̃.e.§.quis census. ver. sic ergo in

9 censib. Et nunquid † Rex Francię habet priuilegiũ cõcedendi pedagia, vel mutandi nouam monetã? rñd. Sicut papa in consimili qõne, sic videretur aliquib. vt j̃.q fil. sint leg.ꝑ venerabilẽ.§.insuper. mihi tñ non vr̃, nisi & populus sibi eandem ptãtem dederit quæ & Imperatori data est. ar.ff.de ori.iu.l.2.§.deinde, quia difficile. ff. quod vniuer. Item suffragium.§.si decurio nues.& hi possent hoc concedere in præiudiciũ suorum suffraganeorum tm̃, non extraneorum. ad quod facit quod no.s̃.de capel.mona.§.cui subest. ver. ꝙ ẽt dictum est.& seq. nisi fortè & extraneos dicas factos suos rõne territorij. ꝙ verius est. ar. in his quę no. s̃. de paroch.§.qs. intelligatur. ver. quid de scholaribus.

10 † Sed nunquid laicus potest d sine peccato exigere pe-
d dagiũ à clerico, cum hoc ius habeant à principe seculari? & dicas, ꝙ non potest: quia nullus laicus potestatem habet in ecclesiasticis etiam reb.s̃.de consti.quę in ecclesiarum.& c.ecclesia.s̃.de reb.eccl.non alie.c. fi. vnde nec Imperator potest aliquem eximere à prę statione decimarum.s̃.de deci.tua.j. multo minus in per-

perſonis ptãtem habebit.ĵ.deſent.excõ.ſi vero j.§.j. quia res perſona ſequuntur.nec econtra.ff.de redhi. actio.iuſtiſsimè.22.q.j.præcipimus.ĵ. de dona. inter vir.& vxo.c.pen.§.cum ergo.nam ſm Apoſtolum:Tu qui es qui iudicas alienum ſeruum?dño ſuo aut ſtat, aut cadit.33.q.j.§.j.& 2.q.j.Deus oꝑs.s̃.de iureiur. nimis.de iure diuino:nec in hoc etiam vo. renunciare poſſet clericus.s̃.de foro comp.ſi diligenti.& c.ſignifi caſti.ad hoc vt in auth.vt clerici apud proprios eꝑos conueni.§.ſi verò eccleſiaſticum.coll.6.& de ſanctiſ. epiſc.§.vt autem omnis eccleſiaſticus ſtatus.nec iuua re põt conſuetudo contraria, cum ſit eccleſiis onerosa:& ideo remittenda:vt s̃.de conſuet.c. j. Quid ſi qs facit deportari bladum, vel vinum, vel alias res ad vſum ſuum.i.vitę ſuę,& familię ſuę neceſsitas,vt ff.de vſu & habi.l.2.§.j.& l.plenum.§.j.nunquid tenetur dare pedagium pro his reb.& vr̃ ꝙ ſic:quia ita tenet cõ ſuetudo quæ in talib.ſeruanda eſt.de poſtli.& vectig l.publicanus.§.ſi.ſed certè talis conſuetudo eſt irrationabilis,& ſic non eſt tenenda:vt s̃.de conſue.ca.ſi. dicas ergo prox.dictam l.intelligi,quo ad loca,& res alias,quæ cã.mercimonii deferunt, vt ſequitur. nam in his tribuit ius conſuetudo,cuius non extat memoria:vt no.ĵ.eo.ver.exactiones:dicas igitur,ꝙ de his, de quib.dictũ eſt. s̃.nullum debet pedagium exigi:qa non datur niſi de his rebus quę cã negotiationis ſeu mercimonij vehuntur. C.de vect.& cõmi.oĩum.ad ſi. ꝙ ſi quis contrauenerit,ſm legem decapitari debet: vt dicit lex expreſsè. C.de vectig.& cõmiſ.vniuerſi ꝑ uinciales.dicit tñ lex antiqua,ꝙ præſes hoc ſignifica re debet publicano per literam manu ꝑpria ſcriptã, rerum quantitatem continentem:& ſi plus portetur, illud committitur.ff.de publ.& vectig.ſi publicanus. §.Item eꝑs exigit quartam decimationum & oblatio num:ĵ.eo.cum olim.10.q.3.vnio.eſt autem aliqñ tertia.aliqñ media,ſm diuerſas conſuetu. s̃. de ſepultu. certificari.ſed quas exactiones non ſoluunt monaſteria,niſi cum diſt.quod dic vt no.s̃ de ſtat.monac.§.& in quia.Itẽ põt fieri exactio moderata pp emptioũẽ, quam fecit eꝑs:vel ſi aliàs eccl.cathedralis nimis fuerit debitis onerata.ĵ.eo.cum Apoſtolus.§.nihilominus.s̃.de off.ord.conquerente.in ſi. Quid ſi ſubditus dicat,Non eſt iuſta cã?Dicas, ad ſuperioris arbitriũ recurrendum.13.q.3.quia cognouimus.21.q.j. ſi clericus:aduerſus.ſm Goff.ita ꝙ ſi eꝑs reus ſit, recurrat̃ ad metropo.ſi verò ſubditus reus eſt eligãtur arbitri vt in d.c.ſi clericus.& arg.s̃.de reſcr.paſtoralis.rñ.j.ſi appellatum ſit,recurratur ad iudicem. ad quem eſt appellatum s̃.de appel. vt debitus.& §.cum ſpeciali. Item qñcunque cõis vtilitas terræ hoc expoſcit,papa tñ primo conſulto,ſi laici hoc petant,& cum eius licẽtia.ĵ.de immun.eccl.non minus.& c.aduerſus.Et breuiter qñque hoc videbitur dño Papę,cum ſit dñs,omnium.11.q.3.nunc vero.& c.cuncta.ff.ad legem Rhodiam.de iactu de ꝑcario.ff. ne quid in loco publico. l.j.§.ſi quis à principe.& §.meritò. & C. de quadrien. pręſcr.benè à Zenone.de hac tñ materia inuenies tractatum pleniſsimè.ĵ.de immu.eccl.§.à quibus munerib.dic vt ibi.Exactiones autem pedagiorum[e], & ſalinariorum & guidagiorum reprobatæ ſunt. niſi ab Imperatore vel Rege vel Lateranenſi concilio ſint cõceſſæ:vel aliàs ex longiſsima conſuetudi. cuius nõ extet memoria debitæ.ĵ.de verb.ſign.ſuper quibuſdã. §.prętерea.ff.de publi.& vecti.vectigalia. & qui alias ipſas accipit, niſi ſatisfaciat, ſm canones excõicandus eſt.ĵ.eod.innouamus.14.q.4ó. ſi quis Romipeta. & cap. ſequẽ.ſecundum legem perpetuo exilio dam-

nandus eſt.C.noua vecti. inſtitui nõ poſ.l.vlt.quod autem dicunt, ꝙ Rex põt concedere pedagium, intellige de rege Romanorum,non de alio:vt patet in his q̃ no.s̃.e.ver.qd ſi monet̃a.Sed nunquid ſine cã põt hoc concedere?Rayn.innuit,ꝙ nõ.imò requiritur cã,vt quia conceſſum eſt ꝑ defenſione ſtratæ publicæ contra ꝑdones in terra vel piratas in aqua vel pro defenſione fidei, & patriæ, contra paganos vel hęreticos,vel alia ſimili iuſta cã: in quib. caſib.ſi is qui recipit,facit hoc,ꝑp quod pedagiũ conſtitutũ fuit,licitè & ſine ſcrupulo conſcientiæ illud recipit.Idem ſi non facit:quia pax eſt in terra,ſed ꝑponit firmiter, ꝙ faceret imminente neceſsitate.arg.12.q.2.nobis.ad ſi.ff.loca.& condu.§.ſi vno. & hoc intelligit Raynal.ſiue nouum ſit.ſiue antiquũ. facit tñ hanc dr̃iam,quod nouum nullatenus eſt recipiendum,niſi conſtet de cã,ꝑp quam impoſitum eſt antiquum. tñ recipi poreſt: & ſi de cauſa non poſsit euidẽter liquere,dum tñ conſcientia probabiliter valeat informari,quod ꝑp vnam de cauſis prędictis. & ab illo conſtituere potuit,fuerit cõſtitutum:aliter rapina eſt:& tenetur recipiens ad reſtitu.& ſic intellexit iura s̃.dicta,& induxit ĵ.eo.peruenit.& ca.cum Apoſtolus.§.prohibemus.Breuiter puto,qd̃ ſi a principe concedatur etiã cã nõ expreſſa, vel conſuetudo hoc approbet,cuius nõ extet memoria.ſine ſcrupulo recipi põt:vt no.s̃.eo.ver.exactiones dico tñ quod is qui pedagiũ recipit,tenetur ſaluare ſoluentem.ĵ.diſtrictum ſuum in perſona, & reb. quia propter talia pedagium ſolui conſueuit: & ſi hoc nõ facit, peccat grauiter:qui & ſine pedagio ad hoc teneret̃: non tñ dico,quod teneatur ad reſtit.pedagij niſi conſtaret, quòd hac de cã fuiſſet conceſſum,quãuis tenetur ad ſatisfactionem plenariam,quod plus eſt,ſi in defectũ iuſtitiæ inueniatur.23.q.2.dñs & qõ.5.adminiſtratores.3.q.7.qui ſine peccato.in auth.vt diff.iudi.§.pen. & ſi.col.9.C.de app.ſi appel.ff.de iud.filius.& Inſt.de obli.q̃ ex deli. na.rñ.j.ſi.n.ſnia Ray.vera eſſet,aut vix aut nunquam aliquis pedagia recipientium ſaluaretur.Sed quid ſi mercatores alicuius loci faciunt pactum de ẽcerta pecunia ſoluda pro beſtia alicui dño terrę,ita quod ipſos ſaluet & defendat? Hic locũ hẽt opi.Ray.arg.de condi.appo.verum:vt tñ ſcias,quod ſi dñs metcatorib.hunc metum intulit iniuſtè, recipit,& omnino tenetur ad reſtitutionem, vt ff.qd̃ metus cã.metum.§.ſed & ſcire debes,ꝙ hoc pactum non tenet:niſi inter illos,inter quos eſt habitũ.ff.de pac.ſi vnus.§.ante oĩa.Quòd ſi talis non facit id quod promiſit,nec mercatores tenentur fidem ſeruare 61.diſ, §.his omnibus.s̃. de iureiur.peruenit.2. † Sed nunqd Chriſtiani tenentur ſoluere pedagiũ Sarracenis?no. Ray.ꝙ ſic.dum tñ Sarraceni ipſos tranſeuntes defendant.nam & hoſti fides ſeruanda eſt.22.q.4.Innocẽs. 22.qõ.j.noli.& hoc,dummodo non vadant illuc tpe guerrę:nec deferant merces prohibitas.ſuper quo vide.ĵ.de Iudæ.ſub rubr.de Sarracenis.§.qualiter erga ipſos.alias ſi hoc facerent,vt punirentur in quo deliquerunt,eſſet eis iniungendum, vt illud ponerent in redẽptione captiuorum, vel in ſubſidium fidei Chriſtianę:niſi non eſſent ipſi idonei.Nam ſi idonei eſſent ipſimet pñt ire de licentia ſacerdotis,& ibidem expendere:arg.17.q.4.ſi quis in atrio s̃.de vot. magnę. & ca.quod ſuper his.ſm Ray.non puto,ꝙ Chriſtiani teneantur ad ſolutionem hanc:quia non ſunt ſubiecti Chriſtiani Sarracenis:ſic no.in ſimili qõ.s̃.eo.ver. ſed nunquid.laicus verò ſi voluerit hĩe commoditatem

[e] Exactiones aũt pedagiorũ.] Adde do in c.innouamus.& in c.peruenit.e. tit. & in l.vectigalia.& ibi do.ff. de vectig.

[11] †

Et qua ea debeatur procuratio.] Adde Frā. Paui. in tracta tu de visitatione. vbi diffusè.

tem terræ Sarracenorum:oportet ꝙ soluat.quia nec aliàs Sarraceni ipsorum transitum sustinerent. Illud tñ no.quod vbicūq; quis pedagiū iniustè exigit,& vbicunque transiens iustum denegat,vel ipsum fraudet:quilibet tenetur ad restit.faciendam illi,à quo extorsit,vel quem fraudauit:seu hæredi suo,si inueniat: aliàs erit ad pias causas iuxta diœc.arbitrium erogandum.14.qō.6. si res aliena.& q.5.q habetis.& §.seq.ĩ. de vsur.cū tuto.§. j. & adde quod no.ĩ.de vsu.§.qua pęna.sub §.est autem vsur.rñ.j.versi.quid si debitor vel hæres.& sequen.

12 Et qualiter † exigatur. Secundū qđ in summa requirit,non vltra,& ꝑm vires facultatem ecclesiarum, quod etiam in procurat.locum habet.ĩ.co.ea quæ.& c.sopitæ.& c.cum instantia.ff.de off.p̄s.illicitas.§.illicita .Et illud no.ꝙ si quis voto astringat se ad certā mensuram annuam dandam, & non determinet, est in arbitrio suo, ad quam mensuram debet ĩ.eod.ex parte.ad idem.s̃.de decimis.c.j.§.j.

13 Ex qua causa † debeatur procuratio. f Ratione visitationis: & hoc p̄scribi nō potest.ĩ.e.cum venerabilis.& c.cum nuper. sed tñ non subiectus ipsam præscribere potest.s̃.de p̄scri.cum ex officij.Item debetur rōne consuetudinis 18.q.2.seruitium. Item rōne pacti.ĩ.eo.quanto. Item ratione priuilegij:& hæ tres species præscribi p̄nt.

14 A quibus danda sit. † Ab omnib.subiectis, nisi oſtē dant se exēptos:adeo ꝙ nec per eꝑm remitti possit ĩ.e.cum venerabilis:nisi fortè per Papam confirmaret. s̃.de reli.dom.constitutus & hoc intelligitur de prima proc.ſ.quę debetur ratione visitationis q̄ adeò debita est,ꝙ quamuis nullas expensas faciat eꝑs ꝓp visitationem,nihilominus eam recipit.& ideo etiam ab ecclesiis Ciuiraten.ĩ.e.venerabili.& est rō,qa q̄ semi nat spiritualia,metere dēt carnalia.ar.s̃.de sepul.c.j. 12.q.2.§.j.& seq.aliud in delegato.s̃.de vi.& ho.cle.cū ab oī.sed domus,q̄ non visitat,eā non dēt.ĩ.eo. c.vlt.

15 Quibus † danda est. Legatis Apostolicæ se.& nūciis. ĩ.eo.cū instantia . Itē archiep̄s per totā prouinciā.ĩ. eo.sopitæ.& c.cum nuper.Itē Archidi.& decanis.Archiep̄i verò non debēt ducere vltra 40.vel l.equitaturas ep̄i 20.vel 30.Cardi.25.archid.5.aut 7.decanus 2. Sed nec tot in ecclesiis,in quib.pauciores ducere cō sueuerunt. ĩ.e.cū Ap̄s.Item Abbatib. nā & tales visitant:vt no.s̃.de stat.mon. §. & de visitatione. & si vna ecclesia nō sufficit,plures iungantur in vnam.ĩ. eod. procur.Et si vna grauata sit tm̃, per aliàs conuicinas reuelanda est.ĩ.eo.cum instantia.§.pen.Debetur autem tm̃ semel in anno regulariter.vt no.s̃.de off.arch. mandamus.Sed & si necessitas exigit, pluries debeat. 18.q.2.non semel visitandi , vel si de consuetu. vrbis. ĩ.eod. cum venerabilis.& quæ hic desunt circa hanc materiam,inuenies plenissimè no.s̃.de off.Archidia. §.quod sit eius officium.vt patet ex premissis.& seq.

16 Et qualiter † facienda sit. Moderatè,vt no.s̃.e.§.& qualiter.nec.n.luxuria cuiusq; in exēplis sequenda est.ff.de dam.infec.ex damni , ideo prælati debent recipere cum gratiarum actione ea, quæ coram eis deportabuntur:nec debent ducere canes,vel aues.& in summa sic debent oīa gerere, vt videātur q̄rere non quæ sua sunt,sed quæ Iesu Christi.ĩ.eo. cum Apostolus.& c.procurationes.Sed nec debent eas recipere,nisi personaliter accedāt ad locum & visitēt : excipitur tñ legatus.ĩ.eod. procurationes . Item eꝑs pōt visitare per alium,si nō habet de quo ei ꝓuideat tenentur prouidere subditi . sic pōt intelligi dictū c. procurationes.in prin.ibi,absq; manifesta & necessaria causa.aliàs eꝑs ei prouidere tenetur. & sic pōt intelligi.s̃.de off.ordi.inter cætera . Qui vero ecclesiā in procu.grauauerit,illud reddit ecclesiam grauatæ: & tantundem de suo,vt in fi.c.procurationes.Si verò in collationib.grauetur ecclesia,in qua debet collegi procuratio legati.60.sol.à 6.ecclesiis, quia quælibet non sufficit,& recipit à qualibet.11.sol.6.sol.quo recipit vltra q̄ deberet,cogitur reddere ecclesiis , & pauperib.elargiri.ĩ.de immu.ecclesia.quia plerique Si in exeniis grauet , in quadruplum condemnatur. 18.dist.qm̃ quidam.Hodie vero prohibetur archiep̄o visitanti,ne ipse,vel quisquam suorum aliquod munus,quodcunque sit,vel qualitercunque offeratur, p̄ sumat recipere,excep.victualibus moderati. quod q̄ fecerit,maledictionem incurrit,à qua nunquam:nisi duplum restituat,liberatur.& idem est in quolibet visitante:vt in auth.d.n.extrā,eo.Romana.§. procurationes autem.Sed nunquid hoc præsumit,si egeat,vel si modicum sit? Vide sup hoc quod not.ĩ. de simo.§. qualiter cōmittatur, ver.munus: & seq. Quid si non visitat:nō ligatur:tunc illa constit.sicut ex verbis ipsius aperte colligi pōt,Quid si recipiat,& poste celebrat,antequam pœnituerit:iudicium sibi manducat & bibit,sicut & in quolibet mortali consti.s̃.de coha bi.cle.& mulie.c.fi.s̃.de temp.ord.quæsitum.de consec.dist.2.quotidie.& c.accesserunt.& c. pro dilectione.Quę autem sit forma visitandi,not.s̃.de off.ordi. §.quid pertinet.sub §.sunt autem quędā.ver.visitabit autem eꝑs.Sed & archiep̄is forma inducitur hodie, vt primò ciuitatem suam,secundo diœcesim, deinde prouinciam,vel partem ipsius ciuitatis & diœcesis circumeant suffraganeos, & eorum subditos , cathedram,& aliarum ecclesiarum capellas , monasteria,ecclesias,& alia per pia loca,clericos,& populos visitando,liberè receptis procurationib.a locis tantummodo visitatis: & archiep̄s cōmodè non potest accedere ad vnamquanque eccl. pōt de plurib. locis ad vnum congruum clericos & laicos conuocare. Ex quo tñ semel exit vnā diœcesim,nunquam pōt cā visitandi ad ipsam reuerti, quousque aliæ diœceses suæ prouincię in totum,vel in partem:si securè potest accedere,& sua denuò fuerint visitatę.Sed & ad ipsam quam exiuit diœcesis,si magis aliis visitatione indigeat , ad requisitionē dięcesis reuerti poterit,vel de oīum aut maioris partis suffraganeorū suorū cōsilio & assensu,ꝙ si malitiosè,renuant licentia à sede app. cum fiducia requiratur. Semel autem sic visitatione completa, pōt secunda similis fieri , suffraganeorum prius consilio requisito:& in scriptis redacta diffinitione super hoc habita coram eis : & nisi alij magis indigeat in secunda visitatione illos visitet , qui in prima non fuerant visitati.Et in primo verbo Dei ꝓp posito quærat de vita & cōuersatione ministrātiū:de diuino cultu,& aliis ,quæ ad hoc spectant offi.de plano nullo sacramēto,exacto intendēs emēdationi per salubria monita: nunc lenia,nūc aspera proferendo. Quòd si quos infamatos inuenerit, denunciet,si sibi videatur suffraganeo,ꝙ inquirat notoria crimina, cùm ex hoc de negligentia suffraganeorū liqueat canonicè puniendo.Excepta procuratione, ipse,vel sui nihil recipiant: vt not.s̃.eod.versi.hodie verò. Pręcipit aūt dñs noster vniuersis episcopis , alijsq; platis, or-

ordinario iure exceptis, religiosis visitantib. vt hanc formã studeant obseruare: vt omnia hæc leguntur in auth. d. n. extrà eo. Romana. hoc autem debent obseruare alij in his casibus, in quib. põt, & ipsos tangunt, vt arg ſ. de stat. mon. c. vlt. ad fi. hoc. n. certũ est, q̃ illud, qđ ſ. dr̃ de consilio vel consensu suorum suffraganeorum, nõ põt in eps, cum nec suffraganeos hñt obseruari: sed & si eps diœcesim suam exeat, põt ipsam nihilominus, qñ sibi placuerit, ingredi, & non seruato locorum ordine, visitare. † Sed nunquid legatus Apost. se in visitando hũc ordinẽ obseruabit: & vr̃ q̃ sic. nam & is iure ordinario visitat, cum & ipse ordinarius sit: vt no. ſ. de off. leg. in prin. & de off. ordin. in prin. §. j. & 2. & hæc constitutio p̃cipit oĩb. ordinarijs exceptis religiosis, q̃ hanc formam seruent? ergo oẽs alij includunt, p̃terquã excepti. ar. ff. de off. p̃si. vrbis. l. j. §. initio epistolæ. ff. de hære. instit. hoc articulo quis quis. ſ. de maio. & obed. solitę. §. pen. ſ. de off. archipr. c. 2. vt si quis eps defuerit: & in his quæ not. j. de iure patr. §. qualiter transferatur: vt si venditioq;. & seq. Puto q̃ non includatur multiplici rõne. Prima rõ est: quia vices Papæ gerit. ſ. de off. leg. c. 1. Secunda: quia legatus in officio iurisdõnis maior est epo: vt patet ſ. de off. dele. sanè quia. & c. pastoralis. & de off. leg. studuisti. ergo non includitur sub cl̃a generali. arg. ſ. de rescri. sedes Apost. cũ auth. d. n. extra, de sen. excõ. qa periculosum. Tertia est, quia eccl. Roma. non consuetuit cõtra se priuilegiũ concedere. j. e. cũ instantia. lõ autẽ religiosi excipiunt: quia & ipsi formã suã habent aliam quã sequẽtur: vt ſ. de stat. mon. in singulis. & c. seq. & quia ipsi facilius amouentur & puniuntur q̃ seculares: vt j. de acc. qualitet. 2. in fi. j. de simo. p tuas. in fi. j. de ap. cum speciali. in fi. & c. reprehẽsibilis. §. fi.

18 Aret ex supradictis, q̃ † eps visitat monasteria, & hospitalia secularia, & religiosa: vt patet ſ. eod. §. sed & archiepis. debet tñ cauere ab oĩ grauamine: & sic procedere, qñ religiosi postea visitabunt, aliud inueniant correctione dignum. non tñ intelligas, q̃ ipsi factum epi possint corrigere. arg. ſ. de maio. & obe. cum inferior. sed hoc debent Apostolicæ sedi referre: vt probat ſ. de stat. mon. in singulis. §. porrò. & §. præce. & c. seq. §. q̃ si abbas. intelligas tu vel Metrop. cui subest eps: vt no. ſ. de off. ord. pastoralis. & c. ad reprimendã. vel concilio prouinciali. ſ. de præb. graue. Sed & patet. quod si aliqua eccl. pauper sit, possunt plures simul coniungi: vt sic ad procurationem faciendam sufficiant: vt patet in his, quæ no. ſ. eo. §. ver. & archiepiscopis. in fin. & probatur in authen. d. n. extrà eo. Romana. rñ. j. & §. j. & ad idem ſ. de p̃scr. accedẽtes. ergo nõ est hoc spãle in legatis vel nũciis Apost. sedis, vt no. ſ. de off. archi. §. quid sit eius
19 off. ver. sed nunqd plures ecclesias. & seq. † Sed nunqd põt eps visitãdo capellanũ suũ, & ecclesias ciuitatis, p̃curationes exigere? Nõ vr̃: qa tũc demũ hoc põt facere, cũ nõ p suæ ciuitatis parochias fatigat: vt 12. q. 2. c. charitatẽ: sed ibi non loquit̃ de visitatione ordinaria: sed subsidiaria. ſ. qñ mortuo epo vocatur ad custodiã alius vicinus eps, cui sufficere dẽt: si hẽt expensas suas, quas facit extra domũ: quinimò vr̃, q̃ ibi deberet cõputare ea, q̃ domi expenderet, sicut video in illo, qui de mandato principis in aliã prouinciã profi cificit̃. in auth. de mã. prin. §. illud. coll. 3. & vt iudicis sine quoquo suff. §. nulli. coll. 2. aliud est ergo in visitatione ordinaria, cui procuratio est annexa. j. eo. cum venerabilis. & ideo cum eps possit visitare prædictas eccl. vt in auth. d. n. extrà eo. Romana. rñ. j. & §. j. meritò & procurationem põt exigere, vt j. e. venerabilis. vbi hoc est expressum. nã iustũ est, vt q̃ seminat spiritualia, metat & carnalia. ad hoc 13. q. j. his ita. & j. de simonia. cum sit Romana. in quo quidem nec p̃scriptio, neq; contraria cõsuetudo põt obstare. & est rõ, vt plenè not. ſ. de off. archi. §. quod sit eius officium. versi. quare autem. Sed quoties põt quis visitare? dicunt quidam, q̃ singulis annis semel põt eps visitare si cã subest. 10. q. 3. relatum. & c. cauendum. sed si necessitas non subest, tunc de triennio in triennium. ſ. de off. archid. tu dic, q̃ semel tm̃ regulariter, vt patet in auth. d. n. extrà eodem. Romana. §. j. & 2. vt no. ſ. e. §. quibus. ver. debetur autem. † Et nunquid eps potest
20 redemptionem prouocationis recipere? nõ, nisi personaliter. visitet. vt no. ſ. eo. §. ver. nec debent. & hoc satis apparet ex eo. q̃ procuratio hęc annexa est visitationi: vt not. ſ. eo. versi. sed nunquid eps. vnde benè sequitur quod vnum nõ põt esse sine reliquo. argu. ſ. de constit. translato. ſ. de app. inquisitioni. ff. de negot. gest. eum actum. ff. de mino. etiamsi patre. §. j. multi tñ epi, de lana potius curantes, quam de anima, hoc vsurpant etiam sine cã: quãuis ex hac cã hoc videret fieri posse: puta qñ eps non habet sustentationẽ aliã, & infirmatur, vel non audet visitare. arg. j. eo. procurationes. ibi absque manifesta & rationabili causa. & in auth. d. n. extra e. Roma. §. deinde liceat ei. ibi, qua securè visitare poterit: quia necessitas non habet legem. j. de obserua. ieiu. consilium. §. fin. j. de regũ. iur. quod non est licitum. nisi fortè culpa sua in hanc egestatẽ incidisset fortè pp dilapidationem, cum talis esset potius puniendus. ſ. de off. deleg. venerabili. j. de acc. cũ dilecti. & c. prę̃latorũ. & ideo vt talis mendicaret, publicè interesset. ff. depositi. bona fides. 93. dist. diaconi. nisi dicatur dignitati parcendum. argu. ſ. de renun. ad supplicationẽ. Item debet fieri procuratio ſm quod consuetudo est: si consuetudo non apparet ad consuetudines vicinas recurrendum est: j. eo. super eo. Illud in summa no. q̃ quælibet ecclesia potest hr̃e vnum mansum liberum, de aliis autem seniorib. debitum seruitium impendet. j. eo. c. 1. & clerici tributa soluere debent. j. eo. omnis anima. 23. q. vlt. conuenior. & c. tributum. 11. q. j. si tributum. Quid. n. qa & filius Dei censum suum soluit. ergo tu tantus, qui putas non soluendum. 11. q. j. magnum. Sed & miserabiles personæ, & pauperes, sicut cæci, in collectis grauandi non sunt, cum ipsis potius prouidendum sit de collectis. j. eo. licet. Quid si ducat equitaturas vltra numerum consuetum? dicunt quidam non procuret. & ideo excõicat subditum. tenẽda est snĩa. 11. q. 3. c. 1. & 2. sed vr̃, quod in nullo teneatur subditus. arg. ff. de aqua. quoti. & de æsti. l. j. §. Trebatius. nec sententia tenenda est. j. de excess. prę̃lato. cum ad quorundam. & cap. sanè. nam & prouidendum est, vt tenuis vitæ homines sub prætextu aduentus officialium, breui suppellectili ad eorum vsus translata, iniuriis non vexentur: ut ff. de off. prę̃sid. illicitas. §. 2. illud autem certum est, quod si iniustè denegetur procuratio, excommunicari potest denegans. j. eodem. cum instantia. in fin. & ca. nuper.

De Consecratione ecclesiæ vel altaris. Ru.

SVMMARIA.

1 *Ecclesia quãdo sit consecranda. Et à quo. 2. Et qualiter. 3. Et cuius authoritate. 4.*
5 *Consecratio an sit iteranda.*
6 *Cæmeteria iis quibus corpora paganorum vel hæreticorũ sepulta sunt, non debent consecrari.*

8 *Mu-*

8 *Mulier prægnãs si sepulta est in eccle sia, nunquid potest consecrari ea non abiecta,*
9 *Ecclesia an sit recõciliãda pro furto ibi*
10 *Altaria quo consecrentur. (cõmisso.*
11 *Calix et patena cuius materiæ dñt esse.*
12 *Missa à quo sit celebranda. Et qualiter. 13. Et quando. 16.*
14 *Transiit celebrans an conficiat.*
15 *Clerici peregrini possunt simul dicere omnes horas.*
16 *Corporis Christi tres opiniones recitant*
18 *Hoies quoties debeant in anno cõicare.*
19 *Festiuitates quæ sunt celebrandæ numerantur.*
20 *Chrisma annis conficiendum est, & renouandum, & uetus in ecclesia cremandum.*
21 *Officia diuina qualiter sint celebranda. Et à quibus. 22.*

OVniã missæ, de quarum celebratione tractaturi sumus, celebrari non debẽt, nisi eccl. vel altarib. cõsecratis: ideo dicamus de consecratione ecclesiæ, vel altaris. Vel sic: Diximus s. de reli.dom. & capel.mo. & qm ipsæ consecrãdæ sunt, & altaria earundẽ, dicamus de consecratione, & de aliis quæ consecrantur, vel benedicuntur. & de sacro Eucharistiç, & de celebratione missarũ, & de aliis officiis. Sciendum est igit, ꝙ in Decretis in tractatu hoc, talis ordo seruatur. Primò tractatur de ecclesiæ consecratione. Secundò, de sacramento Eucharistiæ. Tertiò, de solennitatib. Quartò, de sacro baptismi. Quintò, de confirmatione, & de diuinis officiis, & de ieiuniis. & sic diuiditur in 5. distinctiones, sic & nos eundem ordinem seruemus. Prima distinctione videamus, Qñ sit ecclesia consecranda. Et à quo, Et qualiter, Et cuius authoritate, Et an sit iteranda cõsecratio, Et qñ, & qualiter sit reconciliãda. Eadẽ videamus de cõsecratione alt. De crismate verò dr ĵ. in distinctio. 3. in prin. consequẽter dicamus de aliis q̃ benedicunt. Vocat autẽ hic ecclesia Deo dicata domus. ad sacra, & diuina officia celebranda. de cons. di. j. c. j.

2 Quando autem †sit ecclesia consecranda. Tam dieb. Dñicis[a], quàm priuatis. ĵ. eo. c. 2. licet ordines dieb. Dominicis conferantur tantum. quod dic vt not. s. de temp. ord. §. quo tempore, & chrisma consecratur certo tẽpore, vt dicam ĵ. eod. tit. dist. 3.

a Tam dieb. dñicis.] Quod ait Hostien. ecclesiam tam dñicis, quam priuatis dieb. cõsecrari posse, limitat Marc. nr. eo. tit. in Summ. vt nõ procedat in plurimis consecrationibus. Nam nec clerici ordinantur, nec virgines; nec epi cõsecrantur, nec chrisma conficit nisi certis dieb. extra de tẽpo. ord. sanè. & 10. qõ. j. deuotis. & de cõse. dist. oi tpe. Itẽ eps non debet ecclesiam consecrare, nec ẽt primum lapidem ponere, nisi prius à fundatione dote constituta & assignata, de conse. dist. j. nemo. Debet enim dos tanta esse vt sufficiat ad lumiaria & ad victũ ministrorum duorum ad minus. vt de cõs. di. j. nemo. & 16 q. 8. piç mentis & de fil. presb. c. ppositi.

2 Et à quo. †Et ab epo. de conse. distin. j. nemo. 12. q. 2. bonæ cuius authoritate hodie sufficit. vt patet in dictis capitulis, & ĵ. eo. c. 2. &

b q. nec põt hoc alij delegari [b] nisi sit eps is cui delegatur aliam reconciliatio. ĵ. eo. aqua. & not. s. de offic. deleg. quç delegari. versic. delegantur. aliqñ quia ea quç ordinis sunt, siue dignitatis, minori se delegare non potest eps. vt ibi diei.

b Delegari.] Hostiensis sñia Martino vera visa fuit vsque adeò, simplicib. sacerdotibus. ecclesia neq; cõsecrari, neq; reconciliari possit, ẽt si eps hoc eis committat. extra eo. tit:

c Sed nunquid missa est de suba.] Adde gl. in c. 2. de consec. dist. j. & gl. in ca. qđ sicut. de ele.

3 Et qualiter †in ordinario inuenitur. Verum tamen sine missa non debet consecrari. de Conse. dist. j. c. 2. & c. de fabrica. in fin. Sed

c nunquid missa est de suba? Bazi. dixit, ꝙ sic. Hugo dicit contra, fm ipsum si eps consecret, presbyter dicat missam. eccl. consecrata erit: licet aliud sit in ordinibus. 23. dist. quorundam. tu dic vt no. s. de sacr. vncti. §. & à quo & qualiter. ver. sed nunquid missa ita demùm etiam facienda est consecratio, si eidem de dote prouisum sit. ĵ. eo. cum sicut. ꝙ dic, vt no. ĵ. de ecc. edi. §. cuius auth. Sed nec per somnia, & quasi inanes reuelationes, nec sine reliquis sunt altaria erigenda. de conse. di. j. placuit, vt altaria, & c. non oportet clericos. quod intelligi potest de altarib. infixis, & ecclesiis, vt benè innunt dicta c. secus in tabula, de consec. dist. j. concedimus. sicut multi Netrop. tenent de consue. quæ à suis suffraganeis est seruanda. de consecra. di. j. altaria. alij dicunt idẽ esse in tabula. & facit ꝓ eis oratio, quæ consueuit dici in missa, Suscipe sancta trinitas, &c. vbi dr, & omnium sanctorum, quorum hodie festiuitas celebrãtur per vniuersum orbem, & quorum nomina & reliquiç hic habentur: sed quod s. ꝓx. dixi, verius vr. Dicunt etiam aliqui doctores sufficere corpus Christi loco reliquiarũ: & hoc innuit liber Pontificalis. dñs tamẽ vr per me consultus, habito cõsilio Patriarchis Constantinopoli. & dñi Sabin. quendam Mutin. qui ei assistebant Lugduni, mihi respondit contrarium. & hoc notatum fuit in Exodo 37. c. & præced. vbi receptũ fuit, quod de lignis Sethim, quæ sunt imputribilia. ędificaretur arca Dñi. & Salomõ fecit altare aureum. altaria vero non sunt consecranda, nisi lapidea. de conse. dist. j. altaria. dicitur autem quod Lateran. ligneum est, secundum Hug.

4 Et cuius authoritate. †Vr, quod ecclesia de nouo fundata sine authoritate Papæ, non possit consecrari. de conse. dist. j. c. 2. & seq. vsque ad c. nemo. sed illa c. non tenent per alia ibi sequentia: quia sufficit authoritas epi. vt dixi s. §. & à quo. & no. in dist. §. cuius authoritate. ĵ. de ecclesia ædifi.

5 Et an sit iteranda consecratio. †Non sicut nec alia sacramẽta: quod dic, vt no. s. de sacr. non iteran. §. quæ sunt iteranda. Antiqui autem doctores assignabant sex casus, in quib. reiteranda erat cõsecratio. vnde versus:

Ignis adulterium, constructio, causa remoti.
Mors, dubium faciunt iterato templa sacrari.

De consec. di. j. solennitates. & c. ecclesiæ. vel altaria. & c. si motũ. & c. ecclesiis. semel, & c. de fabrica. Super hoc ita tenẽdum est, quod si solumodo tectum. vel aliqua pars eius combusta est, & remanent parietes integri, non est consecranda eccl. vel altare; nisi remota sit tabula altaris. s. superior. quç appellatur mensa. & dic mota. i. mutata, vel destructa, enormiter. nec. n. obstaret, si in exteriori parte sui modicam fractũ passa esset. ĵ. eo. ligneis. est ergo necesse, quod appareat deformitas, quam puto ad arbitrium epi redigendã. Sed & sigillum altaris. i. lapis, cum quo signantur reliquiç, quod consueuit apponi in medio tabulç, & aliqñ ponitur retro altare, factum sit, vel diminutũ, altare reconsecrãdum est, non tñ ecclesia. ĵ. e. c. j. & c. quod in dubiis. de consec. distin. j. si motum. Alia est ergo consecratio ecclesi. alia altaris. & ideo

6 vna sine reliqua fieri põt: vt ibi. ĵ. eod. c. j. †Si vero ita combusta sit ecclesia, quod parietes combusti sint, vel diruti oẽs, vel maior pars: debet iterum consecrari. de consecr. dist. j. ecclesiis. arg. ff. de contrah. empt. domum. Idem est, fm Hug. si ecclesia tota, vel maior pars simul destructa est, vel diruta: & in eo casu oĩs solennis adhiberi debet. Si vero parietes successiuè repa-

parati ſunt,eadē eccleſia intelligitur : & ideo ſufficit reconciliatio aquæ exorcizatæ. cum ſolēnitate miſſę eadem diſt.c de fabrica,arg.ff.de leg.j.℘ in rerū natura.ff.de iud.proponebatur.Pro ſanguinis vero effu
d ſione [d],vel homicidio, vel adulterio, vel pollutione cuiuſcunque ſeminis,℘ intelligas,etiamſi vir ibidem vxorem cognonerit. ſecundum ea q̄ no.ꝯ.de ſpō. ſub rubrica.de matrimonis.§.quis ſit effectus.ver.ſed nūquid peccant coniuges, & ſeq.reconcilianda eſt eccleſia per aquam cum vino,& cinere, benedictam. ꝯ. eod.propoſuiſti,de conſe.diſt.j.eccleſiis.vnde verſus;

Templa reconſecrant dubium,diſtractio,flamma,
Menſa motus aquā ſpargis,ſemen facit & mors. Vel ſic:
Eccleſiam reſecta,ſi neſcis,corruit ardet,
Semen,ſanguis,aqua vult primum mēſa remota. Vel ſic:
Templa cruor,ſemenq̄ piant,dubium,rogus,atque.
Dirutio reſecrant:ſed menſæ fractio motus.

Et hi vltimi magis placent,'& patet expoſitio per prædicta.

Et hoc quod præmiſſum eſt de recōciliatione,dicunt quidam verum eſſe,ita demùm.ſi crimen per famam publicam ſit ꝯ.de adulte.ſignificaſti.tutius tñ vī,etiā ſi non ſit publicum.hoc ideo dico,vt is qui peccauit conteratur,& confundatur.s̄.de præb.cum ſm:& exē plo terreantur,alij hoc videntes : ar.C.ad l.Iul.repe. l.j.& vt eccleſia magis reuereatur.arg.ꝯ.de cuſto.eucha.reliqui.ſed ita cautè fiat , ne etiam pœnitentiæ ſigno denudetur.ꝯ.de Pœn.oīs.s̄.de off ord. c.j.& id eſt in eccleſia non conſecrata,ſed hoc q̄ citò fieri pōt, debet conſecrari:iurerim tñ reconciliabitur,ne diuinæ laudis organa diutius ſuſpendantur.ꝯ.eo.c.vltim. nam & non conſecrata his priuilegiis immunitatis gaudet,quib.cōſecrata:vt de immu.eccl. & iunge qđ no.ꝯ.de pœnit.§.in quo tenetur.verſi.quid ſi quis tibi
7 confitetur,℘ dormiuit in eccleſia.† Item cœmiteria in qb. corpora paganorū ſepulta ſunt,vel hęreticorū non debent conſecrari.dc conſec.diſt.j.eccleſiā.& c. eccleſiam.Idem eſt intelligendū de excōicatis. nam & ſi ibi corpora excōicatorum ſepulta ſunt,reconciliari debēt.ꝯ.eod.conſuluiſti.& oſſa procul pellenda ſunt,ſi ab oſsib.fidelium diſcerni poſsint.alioquin ſi diſcerni non poſſunt commodè,melius eſt ipſa relinqui vnà cū oſsib.fideliū,q̄ oſſa ipſorū fideliū,vnà cum oſsib.infideliū exhumari:vt apertè probatur.s̄.de ſtatu mon.ſuper quibuſdā.s̄.de ſepultur.ſacra. corpora autē ſanctorum nemo præſumat transferre,ſine authoritate,ſeu licentia principis vel epi.de conſ.diſ.j. corpora.C.de ſacroſ.eccl.j.ꝯ.de venera. ſanctorū.c.2. idem vī & de oſsib.fidelium.ꝯ.de reli.& ſump.fun.oſſa.Aliud eſt ergo in oſsib.fideliū,quæ non expellūtur: aliud in oſsib.infideliū,quę expelluntur.vt ſtatim no. & eſt ratio:quia infideles dum viuunt,ab eccleſia eiiciendi ſunt.21.diſt. cleros . 25. diſt. perlectis.ergo &
9 mortui,qa quib.nō cōicauimusviuis,nec mortuis.qđ dic.vt no.s̄.de ſepult.§.quib.interdicatur.ver.in ſumma.† Quid ſi mulier prægnans ſepulta eſt in eccleſia
8 nunquid poteſt conſecrari ea non abiecta? dicit Hugo,℘ ſic.dicit etiam,quod ſine inciſione poterit ſepeliri,quia periculum fœtoris imminere poſſet,ſi ſinderetur.& Ioa.idem dixit .nam & partus pars viſcerum eſt.ff.dꝺ ventre inſpi.l.j.§.j.& ideo pōt cum mře ſepeliri.arg.ff.de ſtat.hom.qui in vtero.& Inſt.de inge.§.ſufficit.& tñ in veritate partus baptizatus nō eſt, de cōſe.diſtin.4.ſic quicquid eſt in hoīe:& hoc innuit Hugo.verum eſſe, etiā ſi partus viuificatus ſit:nec obeſt ſi opponas,℘ partus baptizatus non eſt:ſic non vī ſepeliendus,vt patet in his quæ no.s̄.e.verſi.item cœmiteria:quia ſm hoc ſequeretur,qđ nec mlier prægnans partu viuificato poſſet intrare eccleſiam,recipere Euchariſtiam,& quędam alia, q̄ paganis denegātur.cum paganum habeat in vtero. quod tñ cōſtat falſum eſſe,ergo ſicut in vita admittitur ab eccleſia cum partu in vtero,ſicut & in morte. arg. s̄. de ſepult.ex parte.in fin.& hanc opinion.approbauit Goff.Alij dicunt, mulier.ſcindi debet,& ſi partus viuat,baptizet.ſi mortuus eſt,extra cœmiterium ſepeliatur: quia talis non debet poni in cœmiterio,vt no. s̄.eod.ver.item cœmiteria,& talis baptizatus nō eſt. de conſec.diſt.4.ſi quicquid eſt in homine.& c.ſi qua mulier pręgnans.& duob cap.pręced.argu,pro his ff. de euict.ſi pręgnans.& l.uacę.ff.de vſuc.ſi aliena, in fi. Opinio Hugo.ſ.quòd mulier ſepeliatur cum partu viuo,non placet,mihi:quia poſſet cōmitti homicidium imò proculdubio committeretur,ſi partus viueret, vt patet in his quę no.ꝯ.de homi.§.quid ſit homicidium.verſ.fi.& prędcedenti.Secunda etiam non vī approband. indiſt. qa qua ratione admittitur mulier pręguans ad baptiſmum.ſicut dicūt cap. ℘ ipſis allega.s̄.eo.uer.alij.eadem rōne pōt admitti & ad ſepulturam,vt ſit partus.& in ueritate baptizatus non ſit, habeatur tñ ℘ baptizato,quantum ad hunc articulū pertinet ne inciſio ſine utilitate facta,puta quia conſtat,quod partus mortuus eſt,errorem inducat.ar.ff. de rei pen.quæ religioſis.ꝯ.eo.quod in dubijs. Dicas ergo ſi ℘ certo conſtat mortuū eſſe partum,non inci detur mulier, ſed eū partu ſepelietur. & in hoc caſu dicas uerā eſſe ſnīam Hug.nec obſtāt iura, q̄ nolūt,℘ paganus ſepeliat ī cęmiterio:qa ipſa intelligo,qñ paganus ſeparatus ab utero matris Chriſtianæ, uel in utero matris paganę ibidem ſepultus fuit.ſecus, ſi in utero matris Chriſtianæ qa nec tūc cōmodè diſcerni poſſet,& ſic nō ē exhumādus,ut patet q̄ no.s̄.e.uer.itē cœmiteria.Sin autē certū eſt, quod partus uiuit,uel dubitat:in hoc caſu oīno locū habet ſecundo opinio & hoc apertè dixit lex regia,q̄ uetat,℘ nō ſepeliatur anteq̄ excidatur,;qua nō inueni p aliquē dictorū magiſtrorū allegatā.hac l.inuenies.ff.de mor.inferendo negat regia lex.ad idē.ff.de pœ.præg.ff.de ſtat.ho.Imperator.Quid rñdebo,ſi qs me conſulat,in hoc caſu, q̄ram eſt,mortuus partus ? ſi dicat qđ nō,cauſa pietatis & humanitatis ſine metu alicuius irregularitatis poſſum reſpondere : pone cito baculum in ore mulieris,& conſulas chirurgum, peritum.ꝯ. de homici. tua nos.ſi verò dicit,quòd mortuus eſt partus q̄ram, qualiter es certus ? ſi rñdeat, Certus ſum.dicere potero,ſi hoc certum eſt ſepeliri nō prohibeo, ſed nec pręcipio,ſed tu etiā caue tibi,quia ſi partus viuat,tā quam homicida eſſes puniēdus,ſi eam ſepelires,ſicut etiā dixit lex regia ſuperius alle. † Sed nunquid pro furto ibi cōmiſſo recōcilianda eſt?ita tenet conſuetudo,qua in talib.obſeruanda vī.arg.ꝯ.ti.j.pernicioſus.cū ſuis concor.& idem vī pro qualibet violentia intra eccl.facta.arg.17.q.4.quiſquis.nam pro fornicatione recōcilianda eſt,vt dixi.& talia fornicationi ęquiparantur.vt 17.q.4.ſicut ꝯ.ea.cle.in hoc tñ caſu cū non ſit hoc expreſsè iure cautum,ſufficit ℘ per presbyterū de mandato epi reconcilietur,licet in caſibus iure cautis hoc fieri poſſet.vt no.ꝯ. ℘ximo.ver. debet.In omnib.aūt cœmiteriū eodē priuilegio gaudet cū eccl.vt 17.q.4.ſi quis cōtumax.& c ſeq.ꝯ.e.cō ſuluiſti,& de immuni.eccl.cū eccleſia.& c.vlt.Debet aūt fieri reconciliatio hæc p.epm,nec de cętero hoc pōt demandare presbytero, quia nec minori ſe: ſed

d Pro ſanguinis verò effuſione.] Adde gl. not.in iſta materia in c.vnico eo.tit.li.6

quod

1 Quilibet clericus.] Adde Doc.in c.j.e. tit.& in c.j.e.ti. lib. 6.& per Doc.in cle. dolentes eo.tit.

quod hactenus factum est per dñm Gre. mediocriter toleratur. ℣.eod. aqua. Itē in dubio iterum cōsecranda est ecclesia, sicut dixi de aliis sacris.s̄. de sac.nō iter.§.& q̄ sunt iterā.

10 ALtaria† non tm̄ vnctione chrismatis, sed etiā benedictione interueniente, consecrantur:& non cōsecrantur, nisi lapidea.de cōse.di.j.altaria.nec sine reliquiis Sanctorum.e.di.de fabrica.c. placuit. Item est altare portatile, scilicet modicum, quod tota die portatur de loco ad locum in exercitu, scilicet & peregrinatione, & talib. & hoc non reconsecratur, quamuis motum sit, quia tota die mouetur:& super tali titè celebrat̄, de cōs.dis.j.cōcedimus.

POssunt etiam simul plures episcopi, & plura altaria in vna & eadem eccl.ab eodem consecrari. ℣.eodem.cum sis.

VEstimenta vero ecclesiæ, quib. Domino ministratur,& sacrata & honesta debēt esse,& à sacratis hominib.tractari,nō ab insacratis. idē dicendum de vasis sacris:nec in alios vsus redigenda sunt:sed potius cremanda,si inutilia sint, vel vetustate consumpta. de cōse.di.j. altaris.in Sācta vestimēta.s̄.de relig.dom.ad hoc.& de rerum permu. manci pia.& iniustum. & de vita & hon.cleric.c.j. de coaha bitatione clerico.& mulierem. c.j.§.vlt.

11 CAlix † cum patena debet esse de auro, vel argento, vel stamno, non ligneus, vel vitreus.de de cōse.dist.j.c.vasa.& c.calix.

ACrificiū altaris fieri debet in puro linteo,& mundo, ab ep̄o consecrato terreno.s. de lino procreato,& contexto,& sicut corpus Domini nr̄i Iesu Christi in syndonæ, linea,& munda sepultum fuit.non ergo in serico pāno, vel intincto.& pallæ sunt vestimenta altaris.de consec.dist.j.altaris.& cap.nemo.de his ℣.de cust.Euch.& chrismatis.Hic videndum de celebratione missarum, a quo celebranda sit,& qualiter, & quando.

12 A quo sit † celebranda. Debet aūt missa celebrari à presbytero ritè ordinato, ſm traditionem ecclesiasticam:quia p̄ aliū perfici nō pōt.s̄.de sum. trinitate.c.j.§.vna verò est.de cōse.dist.j.c.j.& c.sicut. j.q.j.dictū.& sic intellige.℣.de simon.tāta.§.j. vbi dicit q̄ omnis peccato, subaudi de off.ptāte.non de merito vitę, pōt cantare missam, si in presbyterū sit promotus. hæc ēt verba aliter exposui.℣.de simon.§.qua pęna.ver.ipso facto.& debet esse sine mortali.aliàs iudicium sibi manducat & bibit.& de cons.dist. 2.timorē.& c.præce. quia suspēsus est, quantū ad se,& quantū ad Deum. s̄.de cohabit.cle.& mulier.c.vlt. Sed & si pollutio nocturna, ex superfluitate naturæ.vel infirmitate euenerit, hęc nullo modo timenda est:quia hanc animus nescius pertulisse magis dolendus est, q̄ fecisse.cum verò ex crapula descendit.i. ex nimia ingurgitatione ciborū, qua membrorum receptacula aggrauantur si dormientem turpi inquinatione concusserit, abstinere debet a perceptione Eucharistię:multò fortius ab immolatione. sed si turpis cōcussio nō interuenit, percipere pōt eucharistiam:sed non celebrabit ea die, si alius adsit qui celebrare possit:sed si alius nō est,& necessita, diei festiui, vel mortui sepeliēdi exigat, poterit ipsemet celebrare. Si verò ex turpi cogitatione præcedenti, quia cōcupiuit, s.aliquā mulierē, illusio oriatur, patet animo reatus suus. videt.n.à qua radice inquinatio illa procedit: quia quod cogitauit sciēs, hoc pertulit nescius.q.d. grauiter peccauit secundum Goff.6.distin. testam.de hoc dic vt nota.℣.de adulteriis.§.vltimo.

13 Et qualiter. †Ieiuno stomacho.sacerdos eūm dēt esse ieiunus.nā si qs post cibū vel potū ēt minimū diuina celebrauerit, excōicationi subiacebit.7. q.j. nihil.nisi p̄missa dormitione: aliàs.n.priuandus est bñficio suo.℣.de accu. si cōstiterit.quod inductum & dictū est ob reuerentiā sacrī, & idem est in alijs sacris ecclesiasticis.de cōse.dist.2.si quido.& dist.5.vt ieiuni.75.di.quod a p̄ribus.s̄.de tē po.or.literas.22.q.5.honestum. Ideo dicit.tit.j.c.j.q̄ exeat ieiunus, vt cōmeantibus & peregrinis possit celebrare.& vr̄, q̄ si aliquam speciē comedit, vel electuarium, non sit ieiunus.secus, si receperit medicinā. nā hoc nō impedit missam, ſm Io.quod sic pōt probari. Qui penum legat, vr̄ legasse ea quę esus,& potus noīe continent. ff.de pen.leg.l.2.sed hoc nomine medicamēta nō cōtinentur, licet species cōtineant̄.ff. de pe. leg.nō oē. Dicas, q̄ si medicinā reciperet, nō diceret̄ ieiunus, quātū ad hoc.de quo hic quæritur.ar.in d.c. nihil.& ℣.tit.j.cū Marthę.§.quęsiuisti.& in aliis iurib. superius allegatis.maximè q̄a periculosius esset post medicinā q̄ post aliā delectabilē comestionē. nā medicina cōsueuit esse abominabilis, & ad vomitū attrahere.ad hoc de cōse.di.j.calix.aliàs, incepit & calix. Sed qd, si sacerdos in mane abluēdo os glutiat aliquā stillā aquę, nunq̄d impedit missa? Nō puto.nisi ex p̄posito fiat.ar.23.q.5.de occidēdis.15.q.6.c.j. talia.n.cōtēni p̄nt.ff.de vētre inspi.l.j.§.fi.sin aūt ex p̄posito accidat potus, ēt minimus celebrationē impediret.ut 7.qō.j.nihil. Quòd si p̄ nimia siti bibat, uē excusari.ar.℣.de reg.q̄d non est licitū. sed non puto, q̄ nō dēat celebrare,& si aquā bibit.nā ſm Io. Annicium, aqua potus est, nisi postea dormierit, vel geuerit, ſm quod no.℣.e.ver.seq.Debet aūt dormire tanto tpis spacio, quātū est à prima vsq; ad sextā, siue quantum à tertia vsq; ad vesperā:quia si in hora prima sacerdos celebrauerit, nō debet sumere cibum vsq; ad 6, si in tertia vsq; ad vesperā, ne cū cibo eucharistiam immiscere videatur.de cōse.dist.2.trib.Sed illud cōsilium est, nō præceptum:& ēt hodie de cōsuetudine non seruat̄:imò statim missa celebrata, quotidiè cibū sumūt,& puto, q̄ sufficiat celebrare volēti cibo sumpto, si dormierit, vel quieuerit, sine dormitione tāto tpe, q̄ cibus potuerit esse digestus.arg. in d.decr.si cō 14 stiterit.† Sed nunquid pransus celebrās conficit? Sic, grauiter peccat.quod dic vt no.s̄.de sacra vnctione. §.à quo,& qualiter.ver.sed nunq̄d ieiuniū. Debet aūt a dicere subdia.& vr̄ q̄ libet clericus[a] teneat̄ ad hoc. 92.di.c.vlt.& superiores horas suas canonicas indeclinabiliter, i.nō reciprocādo ordinē: non ponat currum aī boues, s.q̄ primo dicat tertiā, q̄ primā:sic intelligas.s̄.de off.archip̄.c.2.non tñ debet dicere missam, anteq̄ dixerit matutinū. ad quod iuxta uerbum Psalmi:Media nocte surgebā.℣.de celebr.missa.c.j.in fi.non ergo ad concentū auium. nec est cōfabulandū intra chorū,& sunt dicēdæ ipsæ horæ honesto mō, & integraliter, nō continuata syncopa.℣.de celeb.miss. dolētes.aliqui libri hūt, ibi tit.de suffragio.Nec solus pōt missam, nec ēt alia diuina officia celebrare:ergo nec potest horas canonicas solus dicere:vt s̄.de ui.& hon.cle.vt quisquis presbyter.& de fil.presb.proposuit.ad fi.8.q.1.illud. 81.di.in oīb.& de hoc no.℣. eo. dist.5.§.& à quib.præce. Sufficit aūt sacerdoti vnam missam celebrare in die. nam valde fœlix est, qui vnā celebrare potest dignè: excipitur dies natalis Domini. vnde Versus.

Tres

Tres in natali miſſæ debent celebrari.
Quarum prima ſacramenta Chriſti ſignat genituram.
Altera venturi deſignat gaudia Chriſti.
Tertia iam natum quod lex ſacra fortè figurat.

Itē excipitur neceſsitas, ſubaudi vel vtilitas: qua exigente pōt plures miſſas celebrare, puta, Propter defunctos, Propter peregrinos, Propter hoſpites, Propter cōmeātes, Propter infirmos. itē ſi ꝓp raritatem clericorū, vel paupertatē eccleſiæ, duæ eccl. cōmendentur vni ad hoc ĵ. de celeb. miſſ. cōſuluiſti. & ca. cū creatura. & c. te referēte. de conſe. diſ. 2. ſufficit. 6. diteſtiñ. 21. diſt. c. j. in fi. & c. q plures. 10. q. 3. vnio. ĵ. tit. 15 j. & c. j. & 2. Et nota. †ꝙ clerici peregrini pñt ſimul dicere oēs horas. ſ. primā, tertiā, ſextā, nonam, veſperā, & poſtea facere iter ſuū. qđ de curialib. exaudiri pōt. ĵ. ti. j. c. j. Nec tñ diurnæ miſſæ & ordinariæ ꝓp peculiaribus. i. ſpecialib. & extraordinariis dimitti debent: qa oēs celebrañ ꝓp ſalute viuorū, & ēt defunctorū. ĵ. tit. j. c. 2. ideo nullus presbyter dēt eas dicere in publico hoc modo: qa ꝓp ipſas peculiares publicę, quę audiri debent, ab oib. admittātur. de conſec. diſt. j. & hoc at tēdēdū eſt. nā ſm cōtinētiā dierū miſſarum ſunt ſolēnia celebrāda. ĵ. tit. j. cū creatura. Itē ꝓp pecunia, vel adulationib. laicorū, nunquam celebrandū eſt; aliàs mortale peccatū cōmittitur, & ſimoniacū eſt. ĵ. de ſimo. ſicut in ecl. corpore. & c. nullus. & c. ad Apoſtolicam. & de conſe. diſt. j. ſufficit. pōt tñ ſacerdos locare
b operas ſuas [b], puto. ar. ff. loc. & condu. q operas. ſ. de ꝓb. ſignificatū. 12. q. 2. charitatem. & no. ĵ. de ſimo. §. qualiter. verſi. in caſib. & ſeq. Et quoties in die celebrat, toties corpus & ſanguinē Chri accipiat. de cōſe. diſ. 2. cōperimus. & c. trib. & in vltima vice pōt ꝑfuſionē recipere: nō in prima: qa tūc non eſſet ieiunus ꝓp vinū receptum: & ideo miſſam aliā impediret. ĵ. tit. j. ex parte. Nā vinū qđ ſupfunditur, licet ſanguini miſceatur, nō tñ efficitur ſanguis: ſed accidētib. prioris vini cōmixtū corpori, qđ ſub eis latet, vndiq; circunfundit madidās circunfuſum: ipſa tñ accidētia vinū appoſitum videntur efficere: quia ſi qua fuerit appoſita, vini ſaporem aſſumit: contingit ergo accidentia mutare ſubiectum: & ſubiectū accidentia: quia cedit natura miraculo, & virtus. ſ. de conſuetud. operatur ĵ. titul. j. cum Marthæ. §. quæſiuiſti. [c]

16 Et quando. †Ante horam tertiam non eſt miſſa publicè celebranda. diſ. j. nocte. & c. hoc. Sed cōib. dieb. pōt celebrari in prima parte diei. ead. diſ. neceſſe. & §. prima parte. ſ. de off. archip. c. j. & 2. 44. diſt. nō liceat. In 40. 4. tpib. & vigiliis ſanctorū, in hora nona. de cōſec. diſt. j. ſolent in ſabbato ſancto, & in ſabbatis 4. tēporum, circa noctis tenebras initium. 75. diſt. ꝙ à partib. & c. ordinationib. & 76. diſt. c. vlti. de conſe. diſt. j. §. ieiuniis. Nullus autem presbyter miſſam celebret, niſi duob. præſentib. qui ſibi reſpondeant de conſe. diſt. j. hoc quoque ſtatutū. Sed credo, ꝙ vnus ſufficiat. ar. ĵ. de verb. ſign. quęſiuit. rñ. j. & paret in his quæ no. ſ. e. §. verſ. ꝑx. nec ſolus. ſed & ſm Goff. ſi ſacerdos ſolus eſt in eccleſia, nō celebrabit ante tertiā. ſ. tit. j. c. j. 43. diſt. non licet. In conuentualib. autem eccl. ſiuę collegiatis, & ſi miſſa cantetur prima hora diei, vt dictum eſt, nihilominus & in tertia ibidem eſt celebranda. de conſec. diſ. j. nocte. nā quod ibi dī, ꝙ ante horam tertiam miſſæ minimè celebrentur, intelligendum eſt de ſolennib. In die aūt Dñico quilibet debet audire miſſam totā. diſt. j. miſſas. Itē ꝓp defunctis dieb. feſtiuis celebrandū eſt. ĵ. rit. cū creatura. de conſec. diſt. 2. viſum. Et intelligitur miſſa cōpleta, qñ eps, vel ipſo abſente, presbyter benedictionē dedit. de conſecr. diſt. j. ad celebrandas. Quicūq; verò presbytero verbum faciente adiutorium egreſſus fuit excōicetur. eadē diſt. oēs fideles. & c. ſeq. Et qui die ſolenni, prætermiſſa eccleſiæ cōuentu, ad ſpectaculum vadit, excō icetur. c. qui. In ſacro altaris nihil aliud offeratur, niſi panis & vinum aqua mixtum. vinum. ſ. de vuis: & panis de frumento. de conſec. diſt. 2. in ſacro. Sed ſi neceſſe ſit, botrus exprimi pōt in calice: & illud vinum cōſecrabit. de conſe. diſt. 2. cū oē. Nec eſt celebrandum in pane fermentato, & ſchypho ligneo, nec ſine igne & aqua. ĵ. e. tit. c. j. Quid ſi conficiat quis de fermēto? nihil aget, ſm Hugo. de conſecr. diſt. 2. in ſacro. iuxta illud, Nō in fermento veteri, ſed in azymis ſynceritatis & veritatis. Græci tū tenent cōtrarium: ſed debent ſequi conſuetudinem Romanæ eccleſiæ, alioquin de ouili non erunt. ĵ. de baptiſm. licet Græcos. §. fin. ſ. de maio. & obed. ſolitæ. §. pen. & hoc in ſacramentis eccleſiaſticis præcipuè eſt cauendū. ĵ. de hære. ad abolendam. rñ. j. Quid ſi qs conficiat de pane lolij vī ꝙ verū ſit ſacrm. nam ſicut dicunt agricultores experti, de frumento naſcitur lolium, & econtrà, vt innuitur. 56. diſtin. naſci. ergo prope eadem viſa eſt. ff. de contrah. emp. in venditionib. ante ſi. per quam dicas, ꝙ nec de lolio, nec de aceto cōfici poteſt. Quid ſi piper, vel alia ſpecies, miſceatur cū pane? ſolum id quod frumentum eſt tranſſubſtantiatur, ſm Hugo. Quid ſi panis ſit ex fermentato & azymo ſimul mixto? nihil agitur, ſm Goffre. In calice miſcendum eſt vinum cum aqua de conſec. diſt. 2. c. j. & 2. eſt tamen ponendum in calice magis de vi-

b Sacerdos locare operas ſuas.] Adde gl. & doc. in c. ſignificatum. de præbē. gl. in c. vnic. de cle. non reſi. lib. 6. Inn. in c. 3, ne prælat. vi. ſuas.

c Nō incōgruè hoc loco interiecta fuiſſet rubricella hæc, in quib. caſibus debeat eccleſia conſecrari, quā ex Martino vbi ſ. huc trāſtulimus. Quia in rota ab eo ſcriptū eſt Conſecrari debet eccleſia ſex caſibus ſm quoſdam. Primus, cum dubitet, an ſit conſecrata, vt de conſe. diſ. j. eccleſię. Secundus, cum mouetur altare maius. Tertius, cū eccleſia eſt exuſtat: Quartus, cū parietes, ſunt funditus de nouo reparati: Quintus ꝓp adulterium. Sextus ꝓp homicidiū, de conſe. diſt. 1. c. ſi motū. & c. fabrica. Quod autem dictū eſt eccleſiam ꝓp homicidium reconciliari debere, intelligas qñ homicidium fit per ſanguinis effuſionem factā ꝑ contētionem: quod tñ accipiendum puto de enormi ſanguinis effuſione, nō de modica & leui vt ſi forte dum contendit cum aliquo in eccleſia, acto in eū impetu, offendat naſ reſ eius, vel vngue aliquātulum excoriet eū, & inde aliquantulum ſanguinis effluat, maximè ſi ille, qui hoc facit non habeat propoſitum effundendi ſanguinem. Quod ſi lapide, vel ligno cadente de eccleſia aliquis occidatur, aut ſi quis furioſus ibi ſe præſentauerit, aut ictu proprio ibidem occiſus fuerit, dicendū eſt eccleſiā nō debere reconſecrari, vt de cōſec. diſt. 1. in eccleſiis, ex quo ſanguis nō effuſus per contentionē. Loquitur tñ ibi de conſecratione, nō de recōciliatione, niſi noīe conſecrationem intelligas. Dicit. n. ibi text. qđ ſi in eccleſia letaliter vulneret qs, & poſtea moriat alibi, vel in domo ſua: ibi dicitur mortuus, vbi cām mortis accepit. Contrarium intellige in contrario caſu. Vnde ſi aliquis extra eccleſiam letaliter vulneretur, & effugiens ad eccleſiam ibi morit, nō reputabitur eccleſia violata homicidio, Sicut, ſi aliquis letaliter vulnerauerit ſeruum, qui tpe mortis liber factus fuerat, nō punietur occiſor, tanquam de libero occiſo, ſed tanquā de ſeruo. Quid ſi in eccleſia occidatur martyr? R. fid. nō ꝓp hoc reconcilianda eſt eccleſia: quia eiuſmodi ſanguinis effuſio eccleſiā non polluit, ſed potius conſecrauit. Pro adulterio debet eccleſia recōciliari, ſed & ob fornicationē ibi cōmiſſum. d. c. in eccleſiis. & de cōſe. ecc. c. ſi. Alia autem eſt hodie conſecratio eccleſiæ, & alia altaris. Si. n. altare moueatur vel enormiter frangatur, ſeu diminuatur, conſecratur altare non eccleſia. Si verò deſtruatur eccleſia, non altare conſecrāda eſt eccleſia, ſed nō altare, de cōſec. eccl. c. 1. Quod verò ſ. dictū eſt, eccleſiam, dirutam, vel exuſtā iterū conſecrari debere: intelligendū eſt, qñ parietes ſunt omnino deſtructi, vel maior pars ipſorum, aliàs ſecus, vt ff. de contrah. emp. l. domū. Similiter intelligit hoc H. cū parietes ſimul deſtructi ſunt, nō ſucceſsiuè. Nā ſi ſucceſsiuè deſtructi ſunt, & reparati, eadē eccleſia intelligitur eſſe, & per conſequēs, nō intelligitur eſſe recōſecrāda, ſm H. ff. de leg. 1. l. quod iterum. & ff. de iud. l. ꝓponebatur.

vino quam de aqua. ℣.tit.j.pernicioſus. quod aliqui de facili amplectentur: vt patet s̃.de vita & honeſta. cle: a crapula. Et quare in cõfectione Euchariſtiæ ele ctus eſt ſanguis ex humorib. aqua ex elementis? Red ditur vna rõ. de conſec. diſt. 2. cum oẽ. ſed & alia red ditur rõ. ℣.tit.j. in quadam hoc etiam ex cõſuetudine eccl. inoleuit. quæ in talib. eſt ſeruanda. vt innuitur ℣. tit.j. pernicioſus. 11. diſt. eccleſiaſticarum. & in baptiſ mo. de conſecr. diſt. 4. de trinitate. in diuinis officiis. de conſecr. diſt. 2. inſtitutio. 12. diſt. c. fi. & not. ℣. eod. in dieb. autem ꝓfeſtis, & ſi vinum vel aqua deficiat, non eſt verum ſacr̃m. de conſecr. diſtin. 2. cum omne. ante fi. & c. præced. Sed & pp peccati conſciẽtiam re mordentem. non debet ſacerdos decipere populum, vel potius ſeipſum fingendo ſe conficere, & ſumere corpus Chriſti: tacés verba canonis, & ſumens panẽ, de quo conficienda erat Euchariſtia: vinũ purum. ℣. tit.j. de homine. † De corpore autem Chriſti tres ſunt
17 opiniones. Vna dicit, ꝙ illa ſubſtantia, quæ prius fuit 18
panis & vinum, poſtea ſit corpus & ſanguis. de conſe. diſt. 2. panis eſt in altari. & c. quia corpus. Secunda aſ ſerit, ꝙ remanet ibi ſubſtantia panis, & vini, & in eo dem loco, & ſub eadem ſpecie eſt corpus & ſanguis Chriſti. arg. de conſec. diſt. 2. ego. Tertia dicit, ꝙ ſub ſtantia panis & vini definit ibi eſſe: trã ſubſtantiaã. n. in corpus, & ſanguinem, & tantum accidentia ipſo rum ibi remanent, ſ. ſapor & color, & pondus. & ſub illis ſpecieb. i. accidentib. eſt corpus Chriſti. ℣. titu. j. cum Marthæ. §. quæſiuiſti. & hanc tertiam videtur cõ probare Concilium generale. s̃. de ſumma trini. ca. j. §. vna eſt. & Innoc. III. ℣. titu. j. cum Marthæ. §. verũ inter opiniones. Quælibet autem iſtarum fatetur ve rum corpus eſſe in altari. Sed eſt alia quarta peſsima opinio, quæ aſtruere nititur, non eſſe in altari corpo ris & ſanguinis veritatem. ſed imaginem tantum, & ſpeciem, & figuram. & hæc reprobatur. ℣. titul. j. cum Marthæ. §. ex eo. Verùm in hoc facto ſunt tria ſubtili ter diſcernenda. Primum eſt forma viſibilis. Secundũ eſt veritas corporis. Tertiũ eſt virtus ſpiritualis. For ma autem viſibilis eſt panis & vini. Veritas carnis & ſanguinis Chriſti. Virtus, vnitatis & charitatis. Sed primum. ſ. forma viſibilis non eſt res, ſed eſt ſacra mẽtum geminæ rei. ſ. veritatis corporis Chriſti, & vir tutis vnitatis & charitatis. & iſta eſt ſignans tm̃. At ſe cũdum. ſ. veritas eſt ſacr̃m virtutis vnitatis: & eſt res viſibilis. ſ. panis & vini. & ſic eſt ſignans & ſignatum. Verùm tertium, ſcilicet virtus vnitatis, non eſt ſacra mentum, ſed res tm̃. ſ. duorum ſacr̃orum præcedentiũ ſ. forma panis, vini, & veritatis corporis & ſanguinis Chriſti: & ſic eſt ſignatum, & non ſignans: vt ℣. titul. j. cum Marthæ. §. diſtinguendum tm̃ eſt ſubtiliter. Sed nunquid cum corpore eſt ſanguis ſic: quod dic vt no. ℣. de baptiſ. §. quæ ſit eius forma. ver. quid ſi in prola tione. & ver. ſeq. Nullus eps̃ prohibeat ingredi eccle ſiam, & audire verbum Dei: ſiue gentilem, ſiue hęreti cum, ſiue Iudęum, vſque ad miſſas catechumenorũ. i. vſque ad ſecretam. 35. q. 3. de his. de cond. diſti. j. eps̃. ſed contra. 35. diſt. c. j. circa prin. 24. q. 3. clerici. j. q. j. non liceat. Dicunt quidam, ꝙ ille canon, eps̃ non te neret vel dic, ꝙ illud verbum, quod ponitur ibi. ſ. audi re verbum Dei, ponitur pro prędicatione. nam benè põt prælatus conuocare in eccleſia excõ catos, vt au diant prędicationem: qua audita ſtatim exeant ℣. de ſen. excom. Reſpon. Nouem autem præfationes anti quitus fuerunt inuentę. Prima in Paſchate. Secunda in Aſcenſione. Tertia in Pentecoſte. Quarta in natali rum. Septima de ſancta trinitate. Octaua de Cruce. Nona de ieiunio in Quadrageſimali tpe tantum di cenda. de conſec. diſt. j. inuenimus. His nouem addita eſt poſtea decima de glorioſa & btã Maria virgine, domina noſtra. matre Dñi nr̃i Ieſu Chriſti. 70. diſtin. ſanctorum. in fi. Sed & in canone quædam ſunt addi ta, quæ in text. Euangelij non continetur: ſed ea cre dimus ab Apoſtolis & ſanctis Patrib. fuiſſe adiecta. ℣. tit. j. cum Marthę. rñ. j. & 11. diſt. eccleſiaſticis. In dieb. autem profeſtis. i. in quib. fiunt commemorationes Sanctorum loco feſtiuitatis, vt dieb. ſabbati de beata Maria virgine, licet propria prędicatio decãtetur: ſym bolum tñ, i. Credo in vnum Deum: & hymnus angeli cus. i. Gloria in excelſis Deo: &, Te Deum laudamus, regularius dimittitur, q̃ dicatur, vt inter uerum feſ tum & profeſtum poſsit dr̃ia denotari. ℣. tit. j. conſi lium. In talib. tñ nec deuotam conſuetudinem repro bamus. 12. diſt. illa. & no. s̃. eo. ver. in calice. ad idẽ eſt. 77. diſt. utinam omni tpe. s̃. de ſepul. certificari. † Ter in anno homines cõicare debent, niſi pro grauibus crim̃inib. impediantur. ſ. in Paſcha, Pentecoſte. & na tali Dñi. de conſec. diſt. 2. c. & ſi non frequentius in cę na, uel ſaltem in Paſcha, niſi de conſilio proprij ſacer dotis aliquis abſtineat pp crimen. ut no. s̃. & no. ℣. de pęni. & re. omnis alias̃ uinens ab ingreſſu eccl. abſti neat, & moriens Chriſtiana careat ſepultura, ut ibi. Sed Auguſtinus dicit: Quotidie Euchariſtię cõionẽ accipere nec laudo, nec vitupero: omnib. tamen die bus Dñicis cõicandum hortor: ſi tñ mẽs in affectu pec candi eſt, grauari poſſe magis dico illum, q̃ purifica ti. & ideo quamuis quis peccato mordeatur, tñ ſi de commiſſo dolens, peccandi de cętero non habeat vo luntatem, confidens de miſericordia Domini, intre pidus & ſecurus ad euchariſtiam accedat. de conſec. diſt 4. quotidie, ſed hoc de illo dico, quem mortalia peccata non grauant, vt ibi. Item Ambroſius in ſeq. c. Si quotieſcũq; effunditur ſanguis Chriſti, in remiſ ſionem peccatorum effunditur, debeo ſemper com municare, quia ſp pecco. Sed qui nõ cõicauerit ſaltẽ ſemel in anno in Paſcha, ſicut dixi, catholicus nõ cre ditur, nec inter catholicos habeat̃. de cõſe. diſt. 2. ſe culares. quod intellige ex contẽptu poſt monitionẽ, ut ibidem, & ſeq. c. Si per negligentiam aliq̃d de ſan guine ſtillauerit in tabulã, lãbet̃ lingua, & tabula ra det̃: ſi in terrã, locus radet̃, & igne conſumet̃, & cinis intra altare condet̃, & ſacerdos 40. dieb. pœniteat. ſi ſuper altare ſtillauerit calix, ſorbeat miniſter ſtillã, & trib. dieb. pęniteat. Si ſuper linteũ altaris, & ad fm linteũ peruenit, 4. dieb. pœniteat: ſi vſq; ad tertium 9. dieb. ſi uſq; ad quartũ, 20. dieb. & linteamina quę teti gerint ſtillam, trib. uicib. miniſter abluat calice ſub terpoſito, in quo recipiatur aqua ablutionis, & iuxta altare recondat. de cõſe. diſ. 2. ſi per negligẽtiã. Hoſtia quã uides ante cõſecrationẽ panis, eſt in cõſecratione, de pane fit caro, & remanet ibi tm̃ ſpecies, ſiue for ma panis: & ſub illa forma comedit̃. de cõſe. di. 3. hoc eſt. & c. panis. c. de hac. Chori angelorũ adſunt in ipſa hora immolationis: & in momẽto rapit̃ in cęlo mini ſterio angelorũ cõſociandũ corpori Chriſti, & ante oculos ſacerdotis in altari vr̃: ut dicit Gra. de cõſec. di. 2. q̃d ſi ſanguis agni. & licet diuidat̃ in tres partes, in ſingulis portionib. totũ corpus Chr̃i eſt, ſicut i mã na, q̃d in eius figura ꝓceſsit. de quo dr̃, ꝙ q plus colli gebat, nõ amplius habuit, q̃ ille q minus parauerat. di. 2. & ſinguli. & c. ubi pars. crede. n. tm̃, & mãducaſti fm Aug. di. 2. ut q̃d paras. & c. reddet̃. & accedat ℣. c. j. Dñi. Quinta in Apparitione. Sexta in feſto Apoſtolo 190ñ Marthę. † In c. j huius diſt. tertiò dr̃ q̃ feſtiuitates

ſint

ſint celebrandæ: ſunt aũt hæ. ſ. dies natalis Dñi, S. Stephani, S. Ioannis Euangeliſtæ, Innocentium, S. Syluestri, Octauæ Dñi Epiphaniæ, Purificatiõis Mariç, ſanctum Paſcha, cum tota hebdomada ſua. Rogationes trib. dieb. Aſcenſio Dñi, ſancti dies Pẽtecoſtes. S. Ioã. Baptiſtæ, Duodecim Apoſtolorũ, & maximè ſctorum Petri & Pauli, qui mundũ ſua prædicatione illumina uerunt. S. Laurẽtij, Aſſumptionis beatæ Mariæ virginis, Natiuitatis ſanctæ Mariæ, Dedicatiõis S. Michaelis, Dedicatio cuiuſcunque oratorij, & oĩum ſctorũ, Et S. Martini, & ille feſtiuitates, quas ſinguli epi per ſuas diœceſes, vel presbyteri celebrãdas indixerint, q̃ nõ ligãt. gñaliter oẽs, ſed circũmorãtes tm̃ ad alias ferias nõ ſunt cogẽdi homines: nec à labore prohibẽdi. Indictũ tñ ieiuniũ qñ denunciatum fuerit, ab oĩb. obſeruet: ſuper quo vide qd̃ nota. s̃. de paroch. §. quis intelligatur parochianus. ver. qd de ſcholarib. & ſeq. & j̃. de obſeru. ieiu. in §. qñ ieiunandũ ſit. & §. ſeq. His feſtiuitatib. addunt per do. Gra. 7. dies p̃cedentes Pẽtecoſtes, Paſcha, & oẽs feſtiuitates Virginis glorioſæ, & ſancti dies pentecoſtes, intelliguntur ipſa feſtiuitas cum duob. dieb. ſequent. s̃. de fer. c. vlt. Sed reperio, q̃ à quinquageſima vſq; poſt octauas Paſchæ, & 7. dieb. feſtũ S. Ioan. Baptiſtæ præcedentib. nõ dẽt iudiciaria ptãs aliquẽ ad placitũ bãniré. i. corã ſub pœna banni vocare. vt 15. q. 4. placita. tpe ẽt quadrageſimæ non eſt criminale iudiciũ exercendum. C. de fer. 40. alibi excipitur ſeptuageſima. vt 22. q. 2. decreuit. Sed dic illa iura omnia per contrariã conſuetudinẽ inũbrata: quia nec, quãtum ad hoc, à Romana curia cõprobantur, ſm Ioan. quod dic vt no. s̃. de fer. §. qua
a olim diſtinguantur. & §. an feriis. 2. † Chriſma ſinguli
d annis[d] conficiendum eſt, & renouandũ, & vetus in ecclefia cremandum. diſt. 4. literis. conficiendũ eſt autẽ ab epo, non ab alio ſacerdote. de conſec. diſt. 3. omni tpe. i. omni anno. 21. q. 6. presbyter. & ad accipiendũ chriſma diaconus vel ſubdiaconus à ſingulis parochialib. eccleſiis mittẽdus eſt: vt in illo ca. omni. ideo tenetur eps in cena Dñi chriſma celebrare in eccleſia cathedrali. j̃. e. te referente. & quolibet die Dñico diuinis intereſſe in eadem eccleſia, qd̃ in vtroq; caſu intelligas: niſi iuſta cã impediat. de conſe. di. 3. eps. 7. q. j. tpis. ad fin. & iunge quod no. s̃. de iureiu. §. quot ſpecies. & de cler. non reſid. §. quis clericus. pe. j. & iunge qd̃ not. j̃. eod. diſt. 5. §. & à quib. verſi. eps. & ſeq. In hac diſt. 4. tractatur de baptiſmo. dic vt j̃. de baptiſmo. in ſum. & nota. q̃ manus impoſitio ſolennis hẽt fieri tm̃ per ſummos pontifices. i. eps tm̃. vnde nec ſimplex ſacerdos confirmare poteſt. de conſec. diſt. 4. manus. & c. nouiſsimè. & s̃. de conſue. quanto. & de ſacra vnctione. c. vnico. §. baptiſmũ. niſi Papa hoc alicui conceſſerit per priuilegium ſpeciale. 95. di. peruenit. alius em̃ hoc cõmittere non poteſt: ſed ipſe tñ, cuius diſſimulatio diſpenſationem inducit. j̃. e. aqua. Exorciſta tm̃ manus imponere põt ſuper energumenos. i. à dæmonibus obſeſſos, vel oppreſſos. ead. diſt. omni die. vel 5. diſt. nam ſm quoſdam incipit 5. diſti. in illo c. omnes fideles, ſed ſm alios, in illo c. conuenit de ordinatione clericor. & officiis eorundem. not. s̃. in ſuis tract. & de his multa inuenies. 21. & 22. & 23. diſt. per totum.

IN hac diſtinct. 5. tractatur de diuinis officiis, qualiter ſint celebranda diuina officia, & à quibus.

Qualiter ſint † celebranda diuina officia.

Et quidem ſunt celebrandæ feſtiuitates à veſpera in veſperã. & ſm conſuet. regionis laudabilẽ. ſm qd̃ feſtũ requiri debet citius incipi officiũ, tardius terminari feſtũ Trinitatis, ab aliquib. in octaua Pentecoſtes, ab aliquib. in prima a Dominica ante aduentũ celebratur: ſed eccl. Rom̃. non celebrat ſpecialiter: quia tota die dicit Gloria patri, &c. & multa alia ad laudem pertinẽtia Trinitatis. s̃. de fer. c. j. & 2. Et ſciẽdum, q̃ die & nocte canendum eſt, q̃ non tm̃ voce, ſed corde deuotè & honeſtè. melior. n. eſt paucorum pſalmorũ decantatio cum cordis puritate, ac ſerenitate, ac ſpũali hilaritate, q̃ pſalmorũ modulatio cũ anxietate. de conſe. diſ. 5. non mediocriter. & eſt ſequenda cõſuetudo Metropo. eccl. à ſuffraganeis. 12. di. de his. de conſe. di. 2. in oĩb. & c. inſtitutio. & di. 5. cõuenit. & not. q̃ non ſufficit dicere tres pſalmos tpe Paſchali, ſm morẽ Ro. vt de conſec. di. 5. in die Reſurrectionis. nec minus clamãdo ſeu vociferando eſt pſallendũ. 91 di. p totũ. 92. di. c. j. & no. s̃. ea. di. 2. §. qualiter. ver. debet autem dicere. & ſeq.

22 Et à quibus. † Et quidẽ quilibet clericus ſeruitio eccleſiæ deputatus ad hoc tenet̃, maximè ſi in ſacris ſit: qa & minores ſi eccleſiaſticis ſtipẽdiis ſuſtentent̃. arg. s̃. de præb. cùm ſm. & c. extirpãdæ. & de cler. coniu. diuerſis fallaciis. & de poſtulãdo. c. j. j̃. ti. j. dolentes. & de his q̃ no. s̃. de poſtul. §. quid pertinet. ver. itẽ ad officium ſuum pertinet ſtare. vnde ſi quotidianis horis & canonicis, quæ 7. ſunt non interſit nulla iuſta cã impeditus, poſt admonitionẽ epi priuari põt bñficio, & excõicari, vel ẽt deponi. 91. di. c. j. & 2. & 92. di. c. vlt. & c. ſi qs presbyter. maximè ſi hoc fecerit ſolennib. dieb. 7. qu. j. ſi qs in clero. & c. illud. & c. ſi qs in clero. intelligitur ſm alia capitula. & iunge qd̃ not. s̃. e. diſt. 2. §. qualiter. ver. dẽt aũt. & s̃. de cle. reſi. §. a qs clericus. Quid de his qui in ſcholis ſunt[a], nunqd excuſantur? Dixerunt aliq, q̃ ſi promoti ſunt ad titulum eccleſiæ, tunc tenent̃: vt 92. di. ſi quis presbyter. ſi verò ad titulũ ſuæ portionis, vel patrimonij, non tenẽtur. s̃. de præb. eps. Dic ſm Goff. q̃ oẽs tenentur, ẽt ſi ab eccleſia tenuẽ habent ſuſtentationẽ, & ſibi imputent, quod ſemel conſenſerunt. argument. 32. quæſt. quinta. horrendus. nam ſicut vir tenet̃ miniſtrare neceſſaria vxori, ẽt ſi debitũ reddere non poſsit. 32. q. 7. quod propoſuiſti. ſic & talis clericus, q̃uis à ſponſa ſua ſpũali debitum ſuſtentationis nõ percipiat, tenetur eã officiare: & dicat cũ Apoſtolo, Scio, ſatiari, & eſurire, abundare, & penuriã pati, & oĩa poſſum in eo qui me confortat. 12. diſt. qd̃ dicit Dñs, & manus ſuæ ei miniſtrant. 22. q. j. clericus. in fin. 91. clericus. victũ. idẽ ſi à principio fuerit eccleſia opulẽta: nec facta eſt tenuis: in vtroque tm̃ caſu dẽt ei eps, vel per vnionem alterius eccleſiæ, vel alio mõ ſubuenire. 10. q. 3. vnio. & ſic intellige 16. q. 16. eps. de conſec. diſt. j. omnes. ſic tenetur intitulatus eccleſiæ ſeruire. Et eps ad minus dieb. Dñicis ad hoc tenetur. qd̃ dic vt not. s̃. ead. diſt. 2. in fin. ver. chriſma. ſed ex hoc fortè proceſsit, qd̃ dominus Ioannes Archiepiſcopus 6. ante tunc Apoſtolicæ ſedis legatus ſtatuit in concilio Mannaſchæ. ſ. q p̃lati ſaltẽ ſemel in hebdomada debeant celebrare: qa ſunt aliqui, q quater in anno vix celebrant, de qb. cõquerit̃ Concilĩ gñale j̃. ti. j. dolentes. Et hodie ſunt p̃lati in hoc priuilegiati, qa permittit̃ eis tpe gñalis interdicti excluſis excõicatis & interdictis, quandoque diuina celebrare: j̃. de priuileg. quod nonnullis,

a Chriſma ſinguli annis.] Adde tex. i c. omnis tpe. de cõſ. di. 4. & in c. referente. de celeb. miſſ.

a Quid de his, qui in ſcholis ſunt.] Adde Car. i cle. 1. de celeb. miſſ. Ioã. de Imo. i cle. vt hi qui. in 2. col. de ẽtat. & qual. idem Ioan. de Im. in cle. 1. ad fi. in vl. q. de magiſt. doc. in ca. 1. de cele. miſſ.

a Quid' ſit baptiſm'.] Baptiſmũ breui' de finitum ſic vis' eſt Mart. in Sum. c. tit. cuius hęc verba ſunt: Baptiſmus eſt exterior hominis ablutio, cũ certa forma verborũ. Eſt. n. character infixus aiæ, vt 1. qu. 1. detrahe. Qđ autẽ de forma dictũ eſt, de reali, nõ formali accipiẽdũ eſt. de cõſe. di. 1. ca. retulerint. Nã ſi laicus baptizet, pferẽs verba neceſſaria, non tñ literaliter, nec ſua lingua ſed in Græca, vel alia benè baptizat. Nã Apoſtoli loquebant variis linguis baptizãtes. In reliqs Mart. & Hoſtiẽ. conueniunt, ideoq; illorũ ſnias huc referẽdas nõ duxi. Ad de S. Tho. in 3. parte. q. 66. arg. 1. idem Th. in 3. ſen. diſt. 3. art. 1.

b Vbi fuit inſtitut'.] Adde tex. in c. nulla. de cõſti. diſ. 4. gl. in c. ex quo. de cõſ. diſt. 4. S. Tho. in 4. ſent. diſt. 1. q. 2. art. 1. 2. 3. & 4.

ſed & miniſtris eccleſiæ permittitur ſemel in hebdomada celebrare cauſa cõficiendi corpus Chri, qđ moriẽtib. in pœnitentia non negatur ĵ. de r
ſen. excõm. pmittimus. Et qđ Pſalmi a
cãtandi ſint quotidie in eccleſia in illo cãtico, Ego dixi tibi, Dñe ſaluum me fac, & pſalmos noſtros cãrabim' cũctis dieb. vitæ noſtrę in domo dñi, id eſt, in eccleſia. ĵ. tit. j. dolentes. ad de qđ no. s̃. e. di. 2. §. & qualiter. verſ. debet aũt ſubdiaconus. & ſeq. Sed & de ieiuniis celebrandis dic vt not. ĵ. de obſeruatione ieiunij.

De Celebratione Miſſarum, ſacramento Euchariſtiæ, & diuinis officiis. Rubrica.

HAec rubrica ſic continuatur, quoniam conſecrationes, de quibus dixi s̃. ti. j. habent fieri & in miſſa, ſicut no. s̃. tit. j. diſt. j. & qualiter ideo dicamus de celebratione miſſarum, ſacramento Euchariſtiæ, & diuinis officiis: hoc quo ad partẽ de ſacramento euchariſtiæ, expeditur s̃. tit. j. di. 2. §. & quando. ver. in ſacramento altaris. & ſeq. quantum ad diuina officia expedit, vt s̃. tit. j. diſ. 5. quantum ad celebrationẽ miſſarum, exponitur s̃. tit. j. di. 1. §. j. 2. & 3. & decret. quæ eſt ĵ. eo. ſanè competentius. ponetur ĵ. de cuſto. euchariſt.

De Baptiſmo & eius effectu. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Baptiſmus quid ſit.*
2 *Et vbi fuit inſtitutus.*
3 *Baptizari quis poſſit vel debeat.*
4 *Nullus poteſt ſeipſum baptizare.*
5 *Pater vel mater an poſſit filiũ baptizare, neceſſitate immi-*
6 *Forma baptiſmi quæ ſit.* (*nente.*
7 *Baptizari poteſt quis à quocunque, ſiue Iudæo, Pagano, hæretico, &c.*
8 *Ordo ſi mutatur in baptiſmo, an valeat.*
9 *Exorciſmus quid ſit.*
10 *Mulier ſi laborat in extremis, qualiter põt baptizari in-*
11 *Baptizati inuiti an ſint baptizati.* (*fans.*
12 *Baptizati fictè an ſint baptizati.*
13 *Baptizatus in nomine genitoris, & nati, & ſancti ſpiritus, an ſit baptizatus.*
14 *Species baptiſmi quot ſint.*
15 *Effectus baptiſmi quis ſit.*
16 *Baptizans an requiratur quod intendat baptizare.*

VOniam baptiſmus generalis cum celebratione miſſę fieri cõ ſueuit, ideo præmiſſo tractatu de celebratione miſſarum, dicamus de Baptiſmo. Vel ſic: In ſuperiori rubrica dictum eſt de corpore 6
Chriſti, quo nihil in ſacrificiis maius eſſe põt. de conſecrat. diſtinct. 2. nihil, ſed quia baptiſmus inter alia ſacramẽta magis eſt neceſſarius & efficax vtpote fundamentorum omnium ſacramentorum. 32. diſtin. §. porrò. ĵ. de presbyt. non baptiza. veniens. videamus de Baptiſmo, Quid ſit baptiſmus, Vbi fuit inſtitutus, Quis poſſit vel debeat baptizare, Quæ ſit eius forma, Quot eius ſpecies, Quis ſit eius effectus.

1 Quid ſit† baptiſmus. a Eſt ablutio exterior cũ certa
a forma verborum, ſine qua nemo ſaluari poteſt: quæ proficit ad ſalutem. & colligitur. j. q. j. detrahere. ĵ. e. non vt apponeres. §. de ſumma trin. c. j. §. vlti. Quandoque autem vocatur baptiſmus ipſe character animæ impreſſus. de conſec. diſt. 4. tũc valere, quæ enim eſt iſta tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, niſi hoc faciente verbo: non quia dicitur, ſed qa creditur. nã & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens aliud virtus manens. j. q. j. detrahere.

2 Vbi fuit inſtitutus †b Circa hoc diuerb
ſæ ſunt opiniones. nam quidã dñt ipſum fuiſſe inſtitutũ, per verba quæ Ieſus Chriſtus dicit Nicodemo, Niſi quis renatus fuerit, &c. de conſe. diſt. 3. filius. Secundi dñt, q̃ qñ miſit Iudã cum aliis. j. q. j. dedit. Tertij, qñ dixit diſcipulis, Ite, baptizate oẽs gentes, & c. de conſe. diſt. 4. impropriè in illo verbo, Eũtes, & c. Ioãnes putat ipſum fuiſſe inſtitutũ, cùm Dñs à Ioane Baptizatus eſt. vbi vim regeneratiuam contulit aquis. de conſecr. diſt. 4. per aquam. Dic quod ibi fuit inſtitutũ facto & exemplo. Verbo autem & præcepto fuit inſtitutum, cùm dixit Apoſtolis, ſeu diſcipulis, Euntes in mundum docete omnes gentes, baptizãtes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. de conſe. diſt. 4 propriè. ĵ. e. debitum. & c. non vt apponeres.

3 Quis poſſit † vel debeat baptizare. Et certè nedum ſacerdos vel diaconus, ſed & hæreticus, & paganus, & excõicatus. de conſec. diſt. 4. ſiue hæreticus, & quicunque: dum tñ in forma eccleſię ritè cõferatur, vt patet s̃. de ſum. trinita. c. j. §. penult. & in his quæ no. s̃. de tempo. ordin. §. & à quo. verſi. hæc igitur ſit fides tua. & præced. 32. diſtin. §. verum. tranſit enim ſol vel per lapideos canales, & venit ad aureolam. 19. diſtin. ſecũdum. ſic nihil intereſt quis recipiat, quo ad veritatem, licet intereſt, quo ad
4 effectum. de conſec. diſt. 4. ſicut in ſacris. † Nullus tñ ſeipſum poteſt baptizare: quod dic, vt notat. ĵ. eod. §. ſeq. verſi. item diſcretio. Hoc tñ officium ad prebyterum tantùm, vel epiſcopum, & diaconum in neceſſitate, vel de prædictorum mandato pertinet: vt patet de conſec. diſt. 4. conſtat. & c. veniſti. & c. ſeq. neceſſitate etiam inſtante, quilibet & quælibet poteſt baptizare, vt in dicto c. conſtat. & c. ſeq. & ſi quis in neceſſitate baptizauerit, debeat poſtea baptizatus deportari ad ſacerdotẽ, qui quæret, quæ forma ſeruata eſt: ſic intellige diſtinct. ca. in neceſſitate. & cap. Romanus. & c. ſequent. & ſecundum quod audiet, vel iterũ baptizabit: vel ſupplebit quod eſt omiſſum, ſecundũ ea quæ notant. s̃. de ſacram. non iterand. s̃. quæ ſunt iteranda. & ĵ. eodem. §. final. verſic. in fin. & ſequent.
5 †Sed nunquid pater & mater poſſunt filium baptizare, neceſſitate imminente: quia tali tempore quilibet poteſt facere, vt dictum eſt. & argum. ĵ. de obſeruatio. ieiunij. conſilium. §. pen. & ĵ. de regu. iur. quod non eſt licitum. & adde quod no. de cogn. ſpi. §. fi. ver. quid ergo, ſi alter coniugum.

6 Quæ ſit eius forma. † Ad eius formam ſen eſſentiã duo neceſſaria ſunt, verbum & elementum. ĵ. eodem. non vt apponeres. vndè cũ ſaliua nõ poteſt quis baptizari: vt ibi, quãuis aqua deficiat. Itẽ neceſſarium eſt verbum, ſcilicet quòd obſeruetur forma verborum: videlicet quòd dicat baptizans mergen-

mergẽdo baptizandũ ter:Petre ego baptizo te in nomine Patris,& Filij,& Spiritus ſancti.ĩ.eo.c.j. Sed & ſufficit vnica immerſio ſi cõſuetudo terræ hoc approbet.de conſe.diſt.4.de trinitate.Sed nunqd hoc pronomen Ego,eſt de ſubſtantia? Quidã dicũt,ꝙ ſic:vt Ioannes,& Gulielmus Naſo.vt ĩ.e.c.j. Alan.& T.contrà.nam verbũ baptizo per ſecutũ ſenſum generat,& pronomen in ſe importat.de conſe. di.4. retulerunt.

c Primi dicunt,ꝙ Ego,eſt de ſubſtantia ᶜ: Non. n.dixit Dñs:Sum qui ſum:ſed Ego ſum qui ſum:.nec dixit,Sũ lux mundi:& non ſine cauſa.nam plus importat,cùm dicit,Ego,q.d.non alius:quia ad diſcretionem inuẽta ſunt hæc pronomina. †Hoc facit cõtra propoſitionem:quia nedum à Deo, nedum à ſacerdote,nedum

7 à Chriſtiano,imò à Iudæo,Pagano,hæretico,& quocunque conferri põt:vt not.ſ. eo.§. quis poſsit.dicas ergo ſufficere,ſi dixit baptizo.nec dixit Dñs, Vos baptizate:ſed Baptizate:vt dixit ſ.Cùm ergo in ſecunda perſona pronomen non appoſuit,nec in ipſa habemus neceſſe apponere: vnde & alibi pronomen dr̃ abundare.ff.de hære.inſtit.l.j.§.qui valet.nec intereſt, vtrum ſtipuler habere licere, vel mihi habere licere. ff.de verb.obli.ſtipulatio iſta. ſed tñ verbum,&c.quæ in forma ſunt,puto eſſe ſubſtantialia, & neceſſaria.ĩ. eod.c.j. Quid ſi dicat baptizo te in nomine Trinita-

d tis, ᵈ vel in nomine Chriſti ? vr̃ baptizatus:quia ꝙ in prædicta forma explicitè dr̃, implicitè intelligit̃ hic. de conſe.diſt.4.à quodã.& c.in ſynodo.arg.ſ. de ſumma trinit.c.j.§.ſacramentum.ſed credo,ꝙ illud reſpicit antiquum tps Apoſtolorum.nam Dñs dixit,In nomine Patris, & Filij,& Spiritus ſancti:& non in nomine Trinitatis. & ideo hæc forma tenenda eſt.ĩ. eo.c. j.& 2.& c.debitum. & c.non vt apponeres. de conſec. diſt.4.ſanctum.ſi non ſanctificatur. l. ſi reuerà.& cap. in ſynodo.argum.ſ.de reſcrip.cùm dilecta.& de offi. delega. prudentiam.cùm olim. abbas venerabili.ſed contra.30.q.3. ſuper quibus. Item diſcretio debet eſſe inter baptizantem & baptizatũ : vt probat prædicta authoritas:nam ſi baptizatis illũ baptizabitis:qa natura correlatiuorum hæc eſt, ꝙ vnum nõ ſit aliud, ergo nullus ſeipſum baptizare poteſt.ad qd̃ deſignandum Dñs non à ſeipſo, ſed à Ioanne voluit baptizari vt dixi ſ.& ĩ.eod.c.debitum.ad hoc 35. q.j.ca.j.ff.de rerum permut.l.j.ſ. de iure patron. per noſtras.& de inſtit.cap. vltim.contra.argum.ff.de adopt.ſi conſul. & accedit.de conſe.diſt.4.per aquam.& cap.catechumenum. Item elementum,id eſt,aqua neceſſaria eſt, vt dixi:quia niſi quis renatus fuerit, &c. ĩ. eod. non. vt de conſe.di.4.c.j.& j.q.j.firmiſsimè.Licet aũt puer totus nõ immergatur in aqua, nihilominus baptizatus intelligitur,dummodo quantalibet pars aquæ ſuper eum infundatur,ſm Ioannem.ſic ẽtſi ſuper renes & ſuper ventrem ponatur,ſm Hugon.vel ſuper pedẽ, ſecundum quoſdam.argum.de conſe.di.4. nec quenquam. ſicut ſufficit etiam, ſi ingredior patrem fundi ad adipiſcendam poſſeſsionem totius fundi.ff.de acquir.poſſeſsion.poſsideri.§.j.ſic de pœnitentia. diſt.j. vulgaris.arg.ſ.de conſe.diſt.4.propriè,ibi,trium millium,&c.nam non poſſet aliter Apoſtolus de quo ibi loquitur,baptizaſſe vna die tria millia hominũ. Sed contrà argu.eod.ca.j.de corpore.Gratianus dixit,ꝙ caput debet perfundi,vel præter caput maxima pars corporis. quod ſatis videtur verius : nam ſi ſolus pes naſceretr̃, non diceretur natus,ſic nec renatus: & hæc duo æquiparanr̃ ĩ.e. debitũ.& ſp caput magis attendi debet : quia ibi viget magis ratio hominis . & vbi caput eſt,totũ corpus eſſe vr̃.ff. de reli.& ſump.funer. cũ in diuerſis.ĩ.de verb.ſig.cũ olim. c Quid ſi ſubſtantialia verba dicunt, ſed corruptè? Valet,ẽtſi dicat, In nomine patrias,& filias, & ſpiritus ſanctas.nã cũ virtus illorũ verborum excludat dæmoniũ,excludit etiam precis ſeu vocis corruptę vitiũ. de conſ. diſt.4.ſi non ſanctificat̃.c. retulerũt. Quid ſi aliquod verbum, quod non eſt, de forma ibi addatur,ſeu miſceatur:dũt aliqui,ꝙ ſi præmittatur.& ſi dicat̃,Arma virumq; cano,ego te baptizo,&c.vel ſi poſt formã adiiciatur,hoc modo,ego baptizo te in nomine patris, & filij, & ſpũs ſancti, & diaboli,efficax eſt baptiſmus : quia cũ impertinentia extrinſecus adiiciuntur,non vitiãt.ff.de verb.ob. quæ extrinſecus. ſi verò interponitur. vt ſi dicat,Ego te baptizo, Arma virũq; cano,In nomine Patris, &c. tunc vitiat, & non confertur baptiſmus: nã ſi ordinationi teſtamenti aliquid impertinens miſceatur, nõ valet,licet ſi pertinens eſſet,non vitiaretur.ff. de teſt. hæredes.§.ſi. in forma aũt baptiſmi eſſe verbũ aliud à verbis Dñi alienũ,& impertinens cenſeri dẽt. Doctores tñ noſtri dũt,ꝙ ſiue præmittat̃, ſiue ſequatur, ſiue interponatur,ſp vitiatur baptiſmus,ſm Goff.qa formæ nihil detrahendũ eſt,vel addendũ.de conſe. di.4. firmiſsimè.& c.ſi non ſanctificat̃.& c. Arrianus. Quid ſi dicat,non ego te baptizo. & qd põt eſſe, niſi qd̃ vox ſonat.ff.de iu.ſolu.iudicatũ. Quid ſi dicat,Ego te baptizo in nomine patris,& filij, & ſpũs ſancti,& oĩum ſctõrum,non eſt baptizatus: qa nihil iungi dẽt in forma:vt ſtatim nota.ſ.eo.ver.doctores.& in hoc hodie omnes conueniunt.Ergo credamus eis. ff. qui ſatiſd.

8 cog.inter oẽs. † Quid ſi ordo mutat̃:vt ſi dicat, Ego te baptizo in nõie patris, & filij,& ſpũs ſancti?Dñt qdam,ꝙ valet.ar.C.de teſt.ꝓpoſteri.ſ. de reſcr.cãm.ff. de ſolu.nec.n.ordo.Alij dñt contrariũ.arg.ff.de ſent. & interlo.oium jud. prolatã.nã ordo verborũ de forma eſt.& hoc vr̃ ſecurius,vt tñ ſcias,ꝙ nõ eſt vis,vtrũ dicat,ego baptizo te:vel ego te baptizo,dummõ alia aliqua verba non tranſmutenr̃. Quid ſi in ꝓlatione verborũ interponat̃ mora naturalis& cõpendioſa,vt de reſpirãdo,tuſsiendo vel ſpuẽdo nõ vitiat̃.arg.C.d̃ teſta.cùm antiquitas,hæc ẽt qõ põt locũ habere,ſi q̃rat̃ de mora interpoſita in cõſecratione euchariſtiæ: & verba q̃ dicunr̃ in cõfectione ſanguinis,ſm opinionẽ illorum, qui dñt, ꝙ vna eſt forma illorum verborũ,Hoc eſt corpus meũ, &c. & illorũ, Hic eſt ſanguis, &c.& iunge qd̃ notat.ſ.de elect.§.qualiter.ſub §.prima.hoc eſt, ſup verbo mox. Tu tñ teneas, ꝙ duæ ſunt formæ illorum verborũ, Hoc eſt corpus,&c. per quæ panis in corpus tranſubſtantiatur,& illorum,Hic eſt ſanguis,&c.per quæ vinũ tranſubſtantiatur in ſanguinem.de conſe.diſt.2.panis eſt in altari.& ſeq.& ca.qs ſit ſanguis, &c.per quæ vinũ trãſubſtantiatur,& corpus in ſanguine?Sic:ſed per cõmixtionẽ,non per trãſubſtantiationem, ſeu tranſlationẽ. Sed cùm paruuli intelligantur baptizati in fide parentum & patrinorum.de conſe.di.4.quæris.& c. illud.quid erit ſi parẽtes vel patrini infideles ſunt?Dicas,ꝙ nihilominus in fide eccleſiæ baptizati intelliguntur,& in verbo Chriſti,dũmodo forma eccleſiæ fuerit obſeruata,de cõſe. di.3.Romanus. ſed ſi forma obſeruata non ſit, vel nõ intẽdebat baptizare,baptizatus nihil agit.licet.n.intẽtio offerẽtis vel parentũ nõ cõſideretr̃.de cõſe. di.4. nõ aliud. cõſiderat̃ tñ intẽtio baptizati baptizato cõtraria,vt apparet ĩ his q̃ no.ĩ.e.§. qs ſit effect⁹.ver.effe

d Ego,eſt d̃ ſubſtantia.] Adde do.in c. 1.co.tit.& p Pe.de Pal.in 4.ſen.di.3.q.1 Baptizo te in nomine Trinitatis.] Adde gl.in c. multi.de conſe.diſt.4.Card. Zab.in c.1.in 1.op. de ba.& in ſum. cõſellorũ.ti.d̃ bap.q. 11.& 12.& per Pe. de Palu. 4.ſent. diſt. 2.q.1.in 4.col.

e Sed alia pars corporis appareat.] Adde Car. Ale. in c baptizati. 5. di. vbi sequitur opinio Host. hic. contrariã opinionẽ tenet Pet de Pal. in 4. sent. dist. 6. q. 1. put refert. Ste. de Gaiet. in suo sacramẽtali. tit. de sac. baptismatis. in 36. q.

ctus aũt iste. & seq. consideratur etiã intentio baptizantis, q si intẽdat nõ baptizare, nihil agitur: quicqd Gra. & alij dicant. vt j. quæ. j. §. ecce qñ. de conse. dist. 4. q̃uis. & c. solet. sed si intendit baptizare, vel non habeat intentionẽ baptizato contrariã, valet: vnde ebrius baptizat. j. qu. j. dedit. & apparet in his quæ not. j̃. e. ver. solutio. aut baptizatus. & ver. quid si baptizãs non intẽdit. & sic intellige. de conse. di. 4. quos à paganis. & hoc qñ paruuli sunt hi, q baptizanť, & q nihil intelligũt. Quid ergo de adultis? istorũ fides cõsiderãda est: & debẽt catechizari, & in fide instrui, anteq̃ baptizentur, & de conse. dist. 4. Iudæi, quorũ perfidia. & c. seq. vsq; ad c. sine pœnitẽtia. & dẽt esse mora 40. dierũ, si adultus sit, quidã pœnitentiã agere de cõmiss. de conse. di. 4. c. ne ꝙ absit. sed illud hodie nõ seruaťr, imò j̃. 2. vel 3. dies ad arbitriũ epi poterit baptizari, ſm Hugo. vt aũt plenius hoc intelligas, scire debes, ꝙ antiquitùs, anteq̃ aliquis baptizaretur, catechizabaťr. i. scrutabaťr, vel instruebatur, nã cathechismus Grẽcè, Latinè dicitur instructio: q̃a instrui dẽt in symbolo, & in fide. idẽ vocaťr scrutiniũ, q̃a talis scrutatur, i. interrogaťr de articulis de catechismo. habes de cõsec. di. 4. in catechismo & tangiť de hoc j̃. de co. spir. cõtracto de scrutinio. s̃. de cap. mon. c. 2. in prin. & incipiebat, catechismus est quarta feria tertiæ hebdomadę 40. & tũc sciebat bis, quarta hebdomada bis, in quinta bis, ita ꝙ in sabbatho ante ramos oliuarũ sub sequenti fiebat septimò, tunc & erat vltimũ & gñale

9 scrutiniũ exorcizabaťr. i. adiurabaťr. † Exorcismus Grẽcè dr̃, Latinè adiuratio. vt cùm dr̃, Exi ab eo spũs immũdè, & sic ducebaťr in sancto sabbato ad baptismũ: hæc ergo. s. catechismus & exorcismus, rudiũ & neophytorũ sunt, & p̃cedunt baptismũ, non tñ sunt adeò necessaria, ꝙ sufficit ad salutẽ: & quin sine ipsis possit baptizari. de conse. di. 4 firmissimè. & ca. nec quenq̃. abigiť tñ spũs immũdus. i. debilitaťr, vt minus noceat, vel ostendit in proximo abigendũ: ſm hoc intellige de cõse. di. 4. catechumenum. & c. siue paruuli. 7. & c. seq. hoc tñ hodie nõ seruaťr in paruulis: sed oẽs in sabbatho sancto deportãtur ad baptismũ, & antea, sicut & qñ placet presbyteris, catechizanť. In adultis ẽt arbitriũ cp̃orum seruat: sed benè est, vt ante baptismũ, si põt sine periculo fieri, instruantur. Sine periculo autem, non sine causa dixi. quid. n. si quis Iudęus veniat ad me, petens baptismũ, & dicens, ꝙ statim baptizetur: alioquin si morã adhibeo, periculũ est, ne alij Iudæi ipsum interficiãt, si hoc perpendãt. hoc habui de facto. & q̃a perpendi, qđ verũ dicebat, statim ei exposui fidẽ catholicã, quanto diligentius potui, & baptizaui. ad hoc auth. qũo oportet episco. §. igiť ordinandus eps. & de conse. dist. 4. ne quod absit: sin aũt nullũ periculũ immineat, tunc vel per octo menses, vel per alios arbitrariè sunt huiusmodi inter catechumenos retinẽdi. & sic intellige de conse. dis. 4. Iudæi. & c. seq. Et nunquid omni tp̃e dẽt quis baptizari? Non vr̃, nisi necessitate lãguoris, vel mortis, vel belli p̃iculo imminente. de conse. dis. 4. venerabilis. & c. baptizandi. & c. de catechumenis. & seq. & §. dixi. versi. baptizari. vel dic, ꝙ illud in adultis locũ hẽt tm̃, non in paruulis, quibus præter baptismum fluminis, vel sanguinis nulla salus promittiť. de conse. dis. 4. nulla. nã in paruulis timendũ est, ne morte p̃eniãtur. in adultis aũt hoc non timetur: quia ibi conuersio mẽtis baptismi vicẽ supplere nõ dubitaťr: vt s̃. dixi. versi. baptizari. de conse. dist. 4. baptismi vicẽ. in prin. & post mediũ. ibi, sicut aũt in latrone, &c. & c. baptizãdi sibi. Quid si q̃s baptizaťr in nomine Christi, nunq̃d est baptizatus? sic de conse. di. 4. à quodã. & ca. multi. j. q. j. firmissimè. & c. dedit. & tñ nõ est baptizatus in nomine Trinitatis, vt no. s̃. e. ver. qd si dicat, Baptizo te in nomine Trinitatis. & est rõ, q̃a in nomine Trinitatis nõ intelligiť, nisi triũ personarũ essentię vnitas: sed in hoc nomine epi, intelligiť vnct⁹, & vngẽs, & à quo vngiť. vñ Ambr. Si Christum dicas, & patrem, à quo vnctus est filius, & ipsum q̃ vnctus est filiũ, & spũm, quo vnctus est, designasti. & q̃a nõ à Trinitate, sed à Christo dicunť Christiani, quasi vncti, denominẽtur ab vncto. s̃. de sac. vnctio. c. vnico. §. q̃a verò. ver. in frõte. nec dicas qđ corrigať illud c. à quodã. sicut dixit Bar. per illud đ cõse. dist. 4. in synodo. nã ille canon à quodã Nicolao est & posterior illo. c. synodo. qđ fuit Zachariæ. ꝓpterea q̃ p̃cesit Nicolaũ vt patet in Chronicis. ſveruntñ dicerẽ hodie non esse baptizandum in nomine Christi, q̃a nec cõsuetũ est, si tñ fieret, valeret, ſm Goffre. arg. s̃. de iureiur. quẽadmodum sed & grauiter peccaret baptizans, non puto ꝙ esset hodie baptizatus, ſm Hug. vt patet in his quæ not. s̃. eod. ver. doctores. & q̃a Romana ecclesia non seruat. j̃. de hæret. ad abolendam.

10 † Quid si mulier laborat in partu, adeò ꝙ de morte ipsius & prolis timetur, apparet tñ aliq̃d de prole extra ventrem, sed non põt videri, vtrũ sit masculus, vel fœmina: cõsulo obstetrici, ꝙ accipiat aquã, & liniendo caput, si apparet, vel faciẽdo cũ aqua crucẽ super ipsum dicat sic: Creatura Dei, ego te baptizo in nomine patris, iterũ liniendo dicat, & filij, iterũ liniendo dicat, & Spũs sancti. Si verò nõ caput, sed alia pars

e corporis appareat e, baptizari non põt, ſm ea q̃ not. s̃. eo. ver. licet aũt totus. & seq. si mulier moriaťr, procede sicut not. s̃. de conse. eccle. dist. j. §. & an sit iterã da. ver. quid si mulier pregnans. & seq. si proles nascitur, deportet ad sacerdotẽ, & suppleat qđ deest, ſm ea q̃ not. s̃. e. s̃. eius possit. ver. hoc tñ officium. & siue sit masculus, siue fœmina, creatura, vel bona res, vel cara res, vel bona dies, põt cõgruè appellari: sed nec vis est in nomine, cùm ẽt mutare possit, dũ tñ in fraudem non fiat. C. de muta. no. l. vnica. Quid ergo si q̃s putet baptizare puerum, cui imponet nomẽ Petrus, cùm fortè sit puella, nunquid baptismus caret effectu? videtur ꝙ sic: quia in sexu erratum est. ff. de contrahend. empti. alioquin. ad fin. & circa hoc potest allegari quicquid nota. j̃. de spon. sub rubr. de matri. §. qualiter impediatur. sub §. j. & versi. conditio. & j̃. de cõiug. ser. & an matrimoniũ. Sed contra, quia nõ vr̃, ꝙ tales errores impediant baptismum: quantũ. n. ad Dei cultũ, non est masculus, neq; fœmina, neq; liber, neq; seruus: oẽs. n. in Christo eandẽ mercedẽ accipiemus. auth. de mona. §. hoc aũt nobis. coll. j. & licet homo erret in sexu, non erret in persona, quam tenet, & quã baptizare intẽdit. vt patet in superiori proxi. q. Irẽ sicut Ioannes Baptista ait, Medius est qui baptizat, quem vos nescitis: scilicet Spiritus sanctus, qui errare non potest. Apostolus: Nolite errare, Deus non irridetur. nec obstant; iura, quæ videntur contradicere: quia aliud est in contractibus, in quibus paratur alicui præiudicium: aliud in baptismo, in quo nulli paratur præiudicium: vnde etsi de facto dubitetur, an aliquis baptizatus sit, vnico testi creditur. de consec. distinct. quarta. placuit. & in conse. ecclesia. de conse. distin. j. eccle. secus in sacramento ordinis. 98. distinct. Afros. suprà, de clericis peregrinan. capit. primo. & capi. tuæ. quia in primis casibus

nemini

nemini paratur præiudicium:in vltimo pararetur,vt colligitur j.q.j §.ecce.cùm honoris. Solutio.Aut baptizans intendebat baptizare perſonã, cuiuſcunq; ſexus eſſet,& ſic eſt baptizata, vt patet in his quæ not.s. in prox.q.Aut intendebat tñ maſculũ,& non fœminã baptizare, & ſic non eſt baptizata. vt apparet in his q̃ not.s.ead. q.rñ.j.& verſi.ſed cum paruuli. Aut de hoc non cogitabat, ſed ſimpliciter baptizabat, & tunc vĩ baptizata:vt apparet in his q̃ not.s.eo.verſ.ſed contr. & in dicto.verſi.ſed cũ paruuli.in his tñ vltimis caſib. ſi adhuc viuat,poſſet baptizari ſine errore,iuxta cõſilium quod not.j.e.§.ver. ſed ſi dubitetur, quod vĩ tutius.Quid de furioſis baptizatis?ſi ſemper fuit furioſus,tenet baptiſmus.arg.ff.de leg.2. cum pater.§.furdo. vbi dr emolumentum acquiri furioſo. nã & tales paruulis æquiparantr,& dormientib.ff.de acquir.poſſ. l.j.§.furioſus.nec grauatur actualib.peccatis. 3.q.9.iu 13 dicas.Ideo ſufficit,q̃ contradicere non pót.de conſe. diſt.4.tunc valere.& c.quæris. Si verò incidat in furorẽ,vel incipiat quis dormire,& baptizetr: & ante erat in propoſito baptizandi,character imprimitur,& baptizatus eſt.Sin aũt erat in voluntate contraria.ſ. non baptizãdi,nullus character imprimitur.j.e.maiores. §.ille verò qui nunquam conſentit. Quid ſi erat in ꝓpoſito non baptizandi,neque in contrario.ſ.baptizãdi,quia nec de hoc cogitabat? Dic,q̃ character imprimitur,vt apparet in his quæ not.j.eo.§.fi.ver.effectus aũt iſte.& ſeq.& ſic ẽt intellige j.eo.maiores.§. itẽ q̃- 21 ritur.45.diſt.de Iudæis.26.q.6.qui recedunt. † Quid de his,qui baptizantr inuiti? Si conditionalis fuit coactio,characterem recipit, & baptizatus eſt, & cogendus eſt fidem ſeruare.45.di. de Iudæis, quia coacta voluntas eſt volũtas.15.q.j.meritò. nec impedit talis voluntas ordinis ſacramentũ.74.diſt.vt iſta.neq; matrimoniũ.j.de ſpon.veniens.32.q.4.inter cętera.Si verò coactio abſoluta fuerit,nihil agitur,nec character im- 12 primit.j.eod.maiores.§.itẽ quæritur. † Quid de fictè baptizatis?characterem recipiunt,ſed non rem ſacri, id eſt, non proficit ad ſalutem, niſi illa fictio recedat. f de conſec.diſt.4.tunc valere.& c.ſolet.j.q.j.ficti.Quid ſi baptizans non intendit baptizare: ſed baptizatus hoc intendit?dicas,q̃ nihil confertur.de conſe.diſt.4. ſolet quæri.j.q.j.§.ecce qñ.nam & ſi per locum fiat ſtipulatio,non valet.ff.de actio.& obl.l.3.§.verborũ. ẽm Goff.dic q̃ ſufficit,ſi contraria intentio non adſit,ẽtſi per iocum fiat. ergo quicquid intendat baptizans, ſi baptizatus intendit nihil recipere, nihil agitur:vt patet j.eo.maiores.in fin. Itẽ quicquid intendat baptizatus,ſi baptizans intendit,vel tradere, vel traditur, vt in dictis iurib.quæ ſic intelligo:vt no.s.eo. ver.ſolutio.vt baptizans.& ver.ſed cum paruuli. Sed nunquid põt quis ſeipſum baptizare?non, ſicut recõciliare. de conſe.diſt.4.ſanctum.vt & no.s.e.ver.diſcretio. Quid ſi quis baptizaretur cum vino,vel cum ſaliua?non valet,imò requiritur aqua,non alius liquor. j.e. non vt apponeres.& no.s.e.§.reſpon.j. & ver.Item elementũ. Quid ſi alius liquor ſit cum aqua mixtus? videtur qđ tunc teneat, maximè ſi vinum miſceatur.argum.s.de celebr.miſſa.in quadam.& de conſe.eccle. vel altaris. quod in dubiis.quod doctores admittunt, ſi aqua prę ualet,aliàs contra. ſecus autem in ſacramento euchariſtiæ, in quo plus de vino requiritur, quàm de aqua. s.de celebr.miſſa.pernicioſus. per quam decret. videtur contrarium poſſe dici. cùm enim generalis conſuetudo eccleſiæ teneatur,vt in ſola & pura aqua,ſine alia mixtura fiat baptiſmus, videtur alia forma omni no reprobanda:vt ibi,& argum.de conſec.diſtin.4.de trina.j.de hæret. ad abolendam. vnde & ſi fortuito caſu hoc etiam factũ ſit tutius, videtur q̃ talis iterum baptizetur, iuxta conſilium ſcriptũ. j. eod.§.fin.verſi.ſed ſi dubitetur. Quid ſi is,de quo dubitatur, vtrum baptiſmus ritè collatus ſit, moriatur paruulus, anteq̃ ſenſum vel rationem effectualẽ habeat? relinquo ipſum filio Dei,cui pater omne iudicium dedit. Quid ſi Latinus nõ in Latina lingua,ſed in Græca, vel in Hebraica,vel alia extranea baptizat aliquẽ, & profert verba apta & cõgrua? baptiſmus tenet.nã & Apoſtoli variis linguis loquebãtur.ad hoc C.de ſent.& interlo. oĩum iud.iudices.& forma realis potius attẽdẽda eſt, q̃ verbalis.de conſe.di.4.retulerunt.& iunge quod no.s. de ſent.& re iud.ſub rub.de ſent.§. qualiter proferri de- 13 beat.ver. poſſet & illud dici. † Quid ſi quis baptizet in nomine genitoris,& nati, & ſancti flaminis? dic q̃ tenet:quia nec refert vtrũ ex æquipollentib.quid dicatur.ff.de verb.obl.quæ extrinſecus:& l.ſi in nomine.j. de verb.ſig.tñ his.ſm Goſ.hanc tñ æquipollentiã non nimis proſequaris.vt patet in his quæ no.s.eo.verſic. quid ſi aliquod verbum.& ſeq.cum ſequenti quæſtione.Et nunquid poteſt baptizari in nomine paternitatis,filiationis,& ſpiritualis ſanctitatis? non, ſecundũ Goff. Sed cũ nemo ignorans vel non conſentiens obligetur.C.de dona.nec ignorans,vnde & is,qui nihil intẽdit,non obligatur:vr C.de falſa mon.l.j. Quæritur, qũo paruuli,qui conſentire non poſſunt, obligantur, vel amentes,vel dormientes,vt not.s.eo.ver.quid de furioſis. & ſeq. & tenentur adſtricti ad ſeruandas oĉs ſponſiones factas ante baptiſmum.de conſe.diſt.4.rñ. j.ſpeciale eſt in baptiſmo,vt aliquis ignorans obligetur per alium:& eſt rõ ſpecialitatis;q̃a per hoc fit melior conditio baptizati, cum à ptãte & vinculo diaboli liberet.& ſic neceſſe hẽt hoc habere ratũ.ar.de neg. geſt.ſoluendo.& l.ſed an vltro.ff.de ſolut.ſolutione.

f Baptiſm'fluminis J Adde gl.in c.Apoſtolicã.de præſ.non bapt.gl.ſummæ de conſ.di.4.& gl.in c. firmiſſimè.15.q.1.

Quot eius † ſpecies.

24 Tres: eſt eñ baptiſmus fluminis f, flaminis,& ſanguinis.Fluminis.i.aquæ. de hoc dixi s. §. proxi.Flaminis.i.ſpiritus ſancti: vt ſi aliqs velit baptizari,& hoc deſideret cum ſummo feruore animi: ſi nõ inuenit qui eũ baptizet,& ſic moriatur,ad æternã patriam conuolat, ex quo baptiſmum non contemptus religionis,ſed articulus neceſsitatis excludit,vt legit. de Iudæo,qui ſeipſum baptizauit.j.eod. debitum.de conſe.diſt.4.vicem.& c.cathecumenum.& c.non dubito.Inde legitur,q̃ cum beatus Ambroſius Valentinianum duceret ad baptiſmum, mortuus eſt Valentinianus.Vnde Ambroſius, Doleo ventrem meũ,quia quẽ regeneraturus eram,perdidi: ille tñ gratiam quã poposcerat.non amiſit.j.de presby.non bapti.Apoſtolicam.Dixi,doleo ventrẽ, per ſimilitudinem,ſicut poſſet dolere mater,ſi amiſiſſet partũ.nam ſicut carnaliter gignitur filius,carnali actu interueniente:ſic ſpũali interueniente, generatur ſpũalis, & per characterẽ exteriorẽ character interior imprimitur animę,ſicut baptizans,quantum ad exterioré, pater ſeu paternus intelligitur: ſic quantũ ad interiorẽ ſpũs ſanctus.j.e. debitum.& ſic anima eſt filia Dei. inde Propheta: Audi filia, & vide,&c.& dr ſponſa.inde Apoſtolus:Deſpõdi vos vni viro,&c.ad hoc j.de co.ſpi.§.quot eius ſpecies.ver.ſit ergo baptizans.& præc.& j.de presb. non bapt.veniẽs.Eſt & baptiſmus ſanguinis, quo ſancti Innocentes baptizati intelliguntur: vt ſi credẽs in Chriſtum,antequã baptizetur, occidatur pro Chriſto. de conſec.diſtin.4.baptiſmi vicem.

Quis sit effectus.

† Remissio omniũ peccatorum. nã sine pœnitentia omnia peccata tollit actualia & originalia. de consc. di. 4. sine pœnitẽtia. & de pœn. di. 7. §. hoc aũt. & c. seq. nullus expectet: vt probatur, ꝙ talis moriens nec purgatorium tangit g, sed & per pœnitẽtiam, si postea corruerit, homo resurget, & reparabit, & nouus efficitur. s̃. de sum. tri. c. j. §. sacramentorum. & §. fi. & 50. dist. ferrum. Originalia tñ remanent actu, licet tollantur reatu. de consec. distin. 4. non ex quo. licet autem baptismus tollat peccata, non tñ tollit notã seu irregularitatem: ergo nec bigamiã. 26. dist. acutius. & ca. vna tm̃. & si aliqs adultus baptismũ accipit fictè. s. qa non conterat, qñ recipit, licet character in eũ imprimat, non tñ gra, nec remittunt peccata: sed tunc demum incipit operari, cùm fictio recedit. de consc. dist. 4. cùm valere. nã gratia in baptismo non quærit gemitũ, vel planctũ, nec opus aliquod, sed solã contritionẽ cordis, & fidẽ. & sic omnia gratis cõdonat: vt ibidẽ probatur. & c. sine pœnitentia. ſm Ambrosiũ, ad idem. de pœnitentia. dist. j. § similiter. in fi. & hoc intellige, quantum ad peccata actualia. nã originalia per vim sacri remittuntur paruulis: secus in adultis, in quib. requiritur cordis contritio. aliàs ẽt originalia non remittentur, hoc intelligas, ẽt si dormientes baptizentur, vel amentes, sed postea vigilãt, vel sani facti sunt, & sui cõpotes, nec cõteruntur. Sed si nullum actuale peccãtũ cõmiserant: vtputà, quia à natiuitate continuo furore laborauerunt, non video quare talib. non dicã peccata dimitti & originãlia, & actualia. & hæc distinctio cõprobatur j̃. e. maiores. §. cæterũ. & seq. ſm hoc intellige qd̃ pręcedit, & qd̃ legitur de consc. dist. 5. à ca. paruulo recenter nato. vsque ad c. manus quoque. & 26. q. 6. qui recedunt. & j̃. e. maiores. §. verũ. & §. seq. hic verò. & seq. Effectus aũt iste in contradicente nihil operatur: secus, si aliqui coacti veniant ad baptismum. quia tales cogendi sunt fidẽ, quam susceperunt seruare. nam ex quo non contradixerunt, characterẽ receperunt. j̃. e. maiores. §. itẽ quæritur. & §. illæ. tunc ergo characterem sacrãlem imprimit operatio, cũ obicem voluntatis non inuenit existentẽ expressim: vt in d. c. maiores. in fin. Vnde imprimitur, ẽtsi per iocum fiat hoc, vel derisum. dũ tñ is q immergit intendat baptizare. & sic intellige ſm Hu. j. q. j. §. ecce quando. de consec. dist. 4. quamuis. & c. solet. Ideo paruulus characterẽ recipit, licet reclamet, quando peruenit ad ætatem legitimam. de consc. dist. 4. quæris. & c. paruuli. Sic ergo ſm Hugo. † requiritur, 16 ꝙ baptizãs intendat baptizare, aliàs nihil agitur, sed non requiritur intentio offerentium, vel baptizatorũ, sicut idem Hugo nota. de consec. dist. 4. solet. Alij dñt ꝙ nec intentio baptizantis requiritur, cùm sit sacrm necessitatis, licet aliud sit in sacramentis, quæ voluntatis sunt. & in hac opinione vr̃ fuisse Gra. j. q. j. §. ecce. cum honore dicas, ꝙ in in baptizante non requiritur intentio, quæ pro baptizato sit: dũmodò cõtraria nõ adsit. vnde & ebrius baptizat. j. q. j. dedit. qui tñ nihil intendit. nã qd̃ sobrius cauet, ebrius ignorans cõmittit, nescit quid loqtur, sepultus iacet. 15. sanè. qd̃ dic, vt s̃. e. §. quæ sit eius forma. ver. sed cũ paruuli. Sed & q̃uis impresso characteri non possint baptizati renunciare. j̃. de diuor. quanto. §. pen. tñ effectui characteris. i. saluationi renunciare pñt baptizari, vt in supradictis ca. sic tollit contra. s̃. de reg. cũ scimus. j̃. eo maiores. §. sed adhuc. & seq. & est rõ, quia character semel receptus amitti non põt, quia qd̃ factũ est, neqt non fieri. 32. q. 5. si Paulus. ff. de cap. & postli. reuers. in bello. §. factũ. & s̃. de ordi. ab epõ, qui renun. episc. c. j. In fin. not. ꝙ baptismus non est reiterandus, sicut nec cætera sacrã, vt dixi s̃. de sacr. nõ reiter. ꝙ si quis fecerit, si clericus sit, deponendus erit. de consc. dist. 4. qb. eos. ꝙ si laici hoc fecerint, excõicandi sunt, & grauiori pœna feriẽdi. nec possunt ordinari. q. 7. qui in qualibet. Sed si dubitetur de aliquo an sit baptizatus h, põt h baptizari, his verbis præmissis, Si tu es baptizatus, nõ es, baptizo te in nomine Patris, &c. de consec. dist. 4. si nulla. j̃. e. c. 2. & hoc intelligas siue de facto, siue de iure dubitatio oriat, maximè in his casib. in quib. sunt diuersæ opiniones, vt no. s̃. e. §. quę sit forma, ver. quid ergo si quis putet. & prędeden. ad hoc s̃. de rescr. scisci tatus. & not. j̃. tit. j. veniens. sicut & dixi de ecclesia. s̃. de consc. eccle. vel alta. sub j. dist. 68. distin. presbyteri quos. & §. seq. Et dicunt quidam, & licet esse primitùs baptizatus, nihilominus characterem recipit. arg. in proxi. d. c. quia & possessio ex plurib. causis acqri põt. ff. de acqu. poss. possideri. §. ex plurib. sed non est verũ, ꝙ in hoc casu ad vocẽ solummodò refertur, ſm Gra. 68. dist. §. quid ergo. argum. ex eo, quòd libertas seruo præstita nihil addit. C. de manumiss. vindict. l. 2.

g Nec purgatorii tã git.] Doct. in ca. qd̃ aũt de pœni. & remi. & ibi Anto. Ros sellus in sua repetit. & per doc. in clem. abusionib eo. tit.

h Si dubitetur de aliquo, an sit baptizatus.] Adde an rebaptizatus scienter sit irregularis, vide p Arch. in c. qui in aliqua. circa princip. q. 1. dist.

a Sit fundamẽtũ omnium sacramentorũ.] Adde gl. summæ de consc. dist. 4. c. per catechismũ. d̃ cog. spi. li. 6. gl. in c. quinq; 77. di. Arc. in c. caue. 28. q. 1.

De Presbytero non baptizato. Rubrica.

SVMMARIA.

1 ☞ *Non baptizatus accipiens ordines, an sit ordinatus.*
2 *Presbyter si mortuus fuerit, antequam baptizaretur, an cẽ*
3 *Clericus non baptizatus, an conficiat. (seatur baptizatus.*

Gimus suprà de baptismo, & eius effectu, dicamus de presbytero non baptizato. Quid iuris sit de ordinibus receptis à non baptizato, Quid si mortuus fuerit, antequam baptizaretur.

Quid iuris sit

† de ordinib. receptis à nõ baptizatis. Vr̃ ꝙ talis ordinatus sit. dũ tñ fidem haberet, qa talis baptismo flaminis intelligitur baptizatus: vt patet in his quæ no. j̃. eo. §. pxi. sed dic ꝙ illud locum habet quousq, pro certo didicerit se non esse baptizatũ: postea verò iã incipiet cõtemnere sacrm: & sic perdit baptismũ flaminis. dic ergo, ꝙ si euidẽter deprehendat̃, ꝙ ante baptismũ fuerit ordinatus, nihil recipit. & iõ baptizat̃, & iterũ ordinat̃. j̃. c. j. Idẽ est si forma nõ fuerit obseruata, d̃ qua dixi s̃. ti. j. §. q̃ sit eius forma. & j̃. eo. c. veniẽs. Idẽ si dubiũ sit, ut no. s̃. ti. x. §. fi. ver. sed si dubitet. qa nõ vr̃ iteratũ qd̃ ambigit̃ esse factũ. j̃. eo. c. vlt. §. fi. Et hoc scias, ꝙ vbicunq; dubiũ esse põt de iure, vel de facto, vtrũ tenuerit sacri collatio põt conferri ſm formã ecclesiæ, quã dixi s̃. ti. j. §. q̃ sit. Dubitat̃ de facto. s̃. tit. j. c. 2. De iure. j̃. e. c. veniẽs. nã in prima parte alleger, ꝙ talis ordinandus sit: qa cũ baptismus sit fundamentũ oium sacrorum, a vt 32. q. 6. §. verũ. si deficit fundamẽtũ, corruit qd̃ superædificatũ fuit, qa sine fundamento, sicut in aere superædificari non põt. j. q. j. cũ Paulus. ad idẽ j̃. e. c. j. j. q. j. si quis confugerit. & c. si quis per ignorãtiã, in secũda verò parte allegat in cõtrariũ. In tertia verò parte dicit, ꝙ cũ possit dubitari de iure, iterũ cõferri põt: & sic vr̃, ꝙ siue de iure, siue de facto dubitet, dicta forma seruãda sit. Alij cõtradicunt, & dñt, ꝙ vbi dubitat̃ de baptismo, seruatur illa forma, sed vbi certa est, quòd non fuit baptizatus, seruatur communis.

1 Quid iuris sit

Et idem

Et idem dicunt ēt in ordinib. conferendis, quod pōt concedi: dūtū conferens non intēdat cōferre, niſi ſub conditione, aliàs contra. nā &c. veniēs certū erat, qđ non erat baptizatus, cùm forma nō fuiſſet ſeruata: & ideo credo verius quod prȩmiſi, nam ſi cōmunis forma ſeruetur, poteſt eſſe periculum, in alia nullū erit.

2 b Quid ſi quis †mortuus fuerit, antequā baptizaretˉ? b Vī ꝙ ſit baptizatus: quia ſine baptiſmo nullus ſaluatur. de conſe. diſt. 4. catechumenum. & c. firmiſsimè. & c. de generante. & ca. nulla. 15. q. j. §. vt itaque. ſed illa ca. locum habent, qñ aliquis ſcit ſe non eſſe baptizatum, & contemnit baptizari. aliàs autē in fide baptizatur, ſicut legitur de centurione, de conſe. diſt. 4. non dubito. 2. q. 7. nō omnis cum latrone. de conſe. diſt. 4. baptiſmi vice dicendum eſt igitur, ꝙ talis ſaluus eſt, dummodò fidem habuit, ſ. propter fidem ſacrī, non ꝓp ſacrm: quia illud deficit. s̄. tit. j. debitum. & iō pro ipſo orandum eſt, qa talis baptiſmus inuiſibiliter miniſtratus intelligitur, cùm ipſum nō contēptus religionis, ſed terminus neceſsitatis excluſerit. ȷ̄. de conſuet. quanto. ȷ̄. eo. Apoſtolicā. & patet in his quæ not. s̄. tit. j. §. quot ſint eius ſpecies. & ideo expone. ver. ȷ̄. e. veniens. §. vlt. ibi, nec malè, & c. ſacramento. i. fide ſacramenti, ꝓp quam ſaluatur qs, cùm illud. ſ. ſaluetur, intelligatur, qñ ipſum ſacramentum baptiſmi religionis, &c. Sed ſi quis de parentibus Chriſtianis natus fuerit, & inter eos conuerſatus, tñ violenter præſumitur, ꝙ baptizatus ſit, vt hæc præſumptio pro certitudine habeatur, donec euidentiſsimis argumentis contra oſtendatur. ȷ̄. eod. veniens. in fi. de conſec. diſt. 4. paruulos. & idem intelligas de ordinibus ſm Goffred. quod non videtur omnino. arg. j q. j. §. ecce cùm honoris. ſed & contra talē præſumptionem probari poteſt: & ſic contra præſumptionē iuris tm̄ admittitur probatio. 35. q. 3. extraordinaria. 35. q. j. nec aliqua. s̄. de probat. ꝓpoſuiſti cauſam matrimonij. †Sed nunquid conficit is qui baptizatus non eſt, dummodò ordinatus ſit? Dicūt quidā, ꝙ non: quia nec ordines recepit. j. q. j. ſi quis confugerit. ſed certè ibi alia ratio reformat pactum: quia ibi loquitur de illo, qui dum erat hæreticus, fuit ordinatus: ſecus, de illo qui fidelis eſt: & ideo poteſt dubitari propter allegationem quam fecit Inno. III. ȷ̄. eod. veniens. §. j. & quia hoc indiſcuſſum reliquit. in §. ſeq. cum dicat hoc in dubitabili caſu, & timeri poteſt, ne animæ ſint deceptę. s̄. de elect. dudum. 2. ſed ibi loquitur de illo qui malam fidem habet: illud autem certum eſt, ꝙ quantum ad populum, & Deum, & homines, & ſeipſum, quò ad ea quæ facit, antequam deprehenderet, ſe non baptizatum, perinde eſt, ac ſi baptizatus eſſet propter fidem ſacramenti. arg. s̄. de ſent. & re iud. ad probandum. ff. de offic. presbyt. Barbarius. C. de teſta. l. j. Hoc autem intelligas, quo ad ea, in quibus ſubueniri poteſt: alia. n. omnia dico reiterāda ſub illa forma, quæ no. s̄. ti. j. §. vlt. ver. ſed ſi dubitetur. cū ſit dubitabile iuris, vt dixi s̄. e. §. j. Omnia dico q̄ non poterant fieri, niſi per ſacerdotem. ſicut benedictiones coniugum. ȷ̄. de ſecund. nup. c. j. & 2. Et ſi conſecrauerat hoſtias infirmis, vt darentur eis, dico iterū conſecrandas. Idem in pœnitentiis viuentium: ſed parochiani ignorantes in hoc omnino excuſati ſunt. s̄. de cohab. cler. veſtra. & c. tua.

De Cuſtodia Euchariſtiæ. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Euchariſtia qualiter debeat cuſtodiri.*
2 *Clerici poſſunt vti bonis veſtibus; dum tamen ceſſent à prohibitis.*
3 *Euchariſtia nulli peccatori eccleſiaſtico eſt denegāda.*
4 *Euchariſtiā non benè cuſtodiens qua pœna puniatur.*
5 *Euomēs euchariſtiam per ebrietatē, vel voracitatem, quomodo puniatur.*

b Mortuus fuerit anteq̄ baptizaretur.] Adde anquis poſsit baptizari poſt mortem. vide ꝓ Archi. in c. quanto. 2. quę ſtion. 4.

AVdiſtis de presbytero non baptizato, & celebratione miſſarum, in quibus tractatū eſt de confectione euchariſtiæ, & chriſmatis: videamus de cuſtodia ipſorum. Qualiter debent cuſtodiri, Quæ pœna non cuſtodientis.

1 Qualiter †debent cuſtodiri. In loco ſingulari, mūdo, & ſignato, honorificè cuſtodiri debent, & ſub clauib. ne manus temeraria ad ea extendi poſsit, ad aliqua horribilia, vel nefaria exercenda. s̄. de cele. miſſa. ſanè. rñ. j. ȷ̄. e. c. j. Hoc autem ſtatutum eſt ꝓp illos, qui inde ſortilegia cōmittunt. & quia per laicos non eſt deportāda euchariſtia ad infirmos. de cōſe. di. 2. peruenit. Poteſt tñ per diaconū deportari in neceſsitate. 93. di. p̄ſente. & c. diaconus. Dēt aūt ſacerdos monere & docere parochianos, vt qñ euchariſtia eleuatur in eccleſia: vel qñ defertur ad infirmū, deuotè ſe inclinent: & dēt ſp lumē præcedere, quia cādor eſt lucis ęternæ: & eūdo & redeūdo ad infirmū dēt, ipſam portare honorificè ante pectus, & cū magna deuotione: trāſgreſſores aūt ad arbitriū ſuperioris puniunt. s̄. de cele. miſſ. ſanè. §. j. & 2. Nedum euchariſtia vel chriſma, ſed ēt eccleſia cuſtoditi debet. ideò non debent in ea poni ſupellectilia, niſi inſtanti neceſsitate, aut ꝓp hoſtiles incurſus, vel ꝓp incendia repētina, quib. ceſſantib. in loca priſtina reduci debent: oratoria aūt vaſa corporalia, & veſtimēta oia ſeruitio eccleſię deputata mūda & nitida cōſeruentur, quia nimis abſurdū vī. in ſacris ſordes negligere q̄ dedeceret ēt in profanis. ȷ̄. e. relinqui. Et eſt argumentū. †ꝙ clerici pñt vti bonis veſtib. 2 dum tm̄ ceſſent à prohibitis s̄. de vita & hone. clē. cleri ci. dūmodò non faciant hoc ad iactantiā. 21. quę. 4. oīs iactantia. diſſolutos. n. & fractos veſtibus non recipiemus. 41. diſt. per ſimoniam. & §. vlt. Statuitur ēt in regula fratrum minorum, ꝙ tales nō reprehendantur, ſed potius vnuſquiſque ſeipſum diſpiciat, quia & mulieres poſſunt deferre precioſas veſtes, ſi placet viris. 33. q. 5. quod Deo patri. Sed nec peluis, nec veſtimenta, ſeu ornamēta, vel vaſa altaris, ſeu eccleſiæ ſeruitio deputata aliquid aliud tāgere debent, nec aliis vſib. deputari, nec ad nuptiarum ornamenta præſtari. de conſe. diſt. j. nemo per ignorantiā. & c. veſtimēti. & c. nuptiarum. ꝙ vī intelligendum, ex quo ſunt per Pōtifices benedicta. vt s̄. de rer. dot. cap. 3. Cùm verò talia ſordida fuerint, diaconi humilibus miniſtris intra ſacrarium ipſa lauent. de conſecrat. diſtinct. j. nemo. Et ſi fuerint vetuſtate conſumpta, incendio comburantur, & cineres in baptiſterio, vel ſub ſoſſa, ita quòd non poſsint pedibus hominum conteri, recōdantur. de conſecrat. diſtinctio. j. altaris. ne ſemel Deo dicata ad humanos vſus conuertantur. 29. quæſti. 3. §. ſemel. 14. quæſtio. fin. comperimus. 12. quæſt. 2. nulli. 54. diſtinctio. ex antiquis. 17. quæſtion. final. quæſt. de conſecrat. diſtinctio. j. lingua. 3 † Euchariſtia autem nulli peccatori eccleſiaſtico denegāda eſt, q̄uis ipſum peccatorum ſciat. de conſe. diſt. 2. non prohibeat. & c. ſicut Iudas. Sed notorio prohibetur, niſi pœniteat. de conſecr. diſt. 2. pro dilectione. s̄. de elect. Oſius. in fin. & c. licet de vitanda. §. antepenul. ibi cum Dathan & Abiron.

a Nō debent venales exponi.] Adde tex. in c 2.e.ti.c.ad hoc. de religi.domib.gl. & Bal. in l 3. C. de sac.san.eccle.

b Nouæ verò.] Adde Card.Zab.in c.fi.in 4.not.eo.tit.1.

c Corpora sanctorū.] Adde in summa Pisanella.in verbo reliquię.in §.cuius autē. & in summa Angelica in eodē verbo.

d Quousq; sic per papā approbat⁹.] Adde Troiū Malueciū & Franciscū Pauinū & Marti.de Lau.in suis tractatib. ď reliquiis & venera.san.

e Est aūt catalogus.] Adde c. qñ.19.qu. 3.& gl.in c.quorūdam.34.dist.

a Ieiuniū.] Verior est Mart. nostri bimēbris diuisio: nā & prandii subtractio corporali ieiunio cōtinetur. Primū ieiunii genus perfectū rectè putauit idem, adquod oēs teneri scribit: quod aūt & quale,& qs eius effectus, diuinè explicuit propheta Esai. c. 58. Adde doct.in rub.e.ti. & p Card. Alexan.in ca. denique.4.dist.

Abiron.ĩ.de pœn.omnis.Datur aūt aliqñ non baptizato, scilicet quando creditur baptizatus. s̃.titu.j. c.2. sic intellige s̃.tit.j.veniens. §.j.

4 Quæ pęna non † custodientis. Hæc est, ꝙ si eucharistiam vel chrisma sacerdos minus cautè dimiserit,q̃uis nihil ne fariū inde contingat,tribus mensib. suspendi debet. C.eo. si quid nefandum inde contigerit,grauiori ad arbitriū iudicis subiacebit vltioni. ĩ. eo.c.j. †Si quis aūt per ebrietatē vel voracitatem eucharistiam euomit, 40.dieb. pœniteat, si laicus sit. nam clerici, vel monachi, diaconi, vel presbyteri 70. diebus pęniteant. de conse.disti.2. si quis per ebrietatem episcopi.Si pro infirmitate hoc contigerit.7.diebus.

De Reliquiis, & veneratione Sanctorum. Rubrica.

SVMMARIA.

1 ☞ *Reliquiæ antiquæ & approbatæ nō debent venales exponi.*
2 *Corpora sanctorū non sunt transferenda de loco ad locum sine licentia papæ.*
3 *Canonizatio sanctorū qūo debeat fieri.*
4 *Catalogus quid sit.*

Voniam confectratio altaris, de qua s̃.dictum est, sine reliquiis fieri non debet.de consec.dist.j.placuit.dicamus de reliquiis,&c. Et sciendum,
1 quòd † reliquiæ antiquæ & approbatæ non debēt ve
a nales exponi, [a] nec extra capsam trahi.nouæ verò [b]
b sine licentia Romanæ eccl. publicè venerati non debent. ĩ.eo.c.2.C.de sac.san.eccle.nemo martyres,qa res sacrę vendi non possunt:vt not. s̃. de contrahend.
2 empti.& vend. † Sed nec transferenda sunt corpora
c sanctorum [c] de loco ad locum sine licentia principis, id est, Papæ.de conse.dist.j corpora ergo ad Papam pertinet approbare, siue reprobare: quia quem approbat, approbatus est: & quē reprobat reprobatus est.23.q.j.hæc est fides.& ca.quoniam. vetus.& q. 51.sanè profertur. Ideo reprobantur hi,qui hominē quendam in ebrietate occisum tanquam sanctum venerabantur:quia ebriosi nō possidebunt regnū Dei: & ecclesia pro talib.vix permittit orare. ĩ. eod. ca. j. Ideo dicit, Vix,quia si sit assidua, peccatum mortale est, & tunc non est orandum: secus, si semel in anno
x contingat, vel aliquid sumat in cibo vel potu vltra q̃
a deberet.de conse.dist.5.nullus.25.dis.§.aliàs.& vide super hoc quod not.s̃.eo.de tempo.ordi.sub §.3.cum nona regula. Ideo ēt dicit, ꝙ publicè non veneretur aliquis tanq̃ sanctus,quousque sit per Papam approbatus [d] quoniam & per malos aliqñ fiunt miracula.
d j.q.j.teneamus. Ideo diligenter inquirendum est de vita & conuersatione, & miraculis, & omnia transmittenda domino Papæ, vt ipse approbet, vel repro-
3 bet.s̃.de test.venerabili. † Et no. ꝙ ad canonizandos sanctos,& in sanctorum catalogo, de quo habes 19. q.2.quoniam conscribendos. & hoc modo peruenit. Primò oportet inquiri de vita sua, vt ipsa ptior testimonium fuerat pro laboribus multis, nomine Christi toleratis: pro morib.castis, pro actibus strenuis. 61. dist. miramur. oportet.n. præsenti testificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri. 12.q. quatuor.maximè de simplicitate & humilitate quæri dēt.s̃.de præsump.ex studiis.Itē vtrum in uita persecutiones passus fuerit.7.q.j. omnis qui gemebat.& de cā persecutionis,vtrū.s. quia volebat iusticiā exercere, vel pp charitatem. j.q.j.vide quantum bonum. Itē quęrendū est de miraculis,& in vita & post mortē factis.in quo quatuor requiruntur. Primū est,ꝙ à Deo,nō ex arte procedat.j.q.j. teneamus. 2.q.7.§.itē Balaā.j.q.j.prophetizauit. Secundum,quod sit cōtra naturam,licet dicat lex,ꝙ in his quę raro contingūt, miraculū est,in auth.de consulib.§. & post illud.coll. 4.Tertium est,quod non est vi verborum,sed ex merito hominis hoc contingat: hoc ideo quia panis trāssubstātiatur in corpus miraculosè. s̃. de cele.miss.cū Marthæ.§.q̃siuisti ēt. sed virtute verborū. de cōse.di. 2.quia corpus.& c.in quibusdam. Quartum est,ꝙ sit ad corroborationē fidei. nam & herba transit in vitrū ministerio hominis: sed pp hoc fides non corroboratur.& iunge quod not.s̃.de ele.§.quis eligi.vers. canon tñ antiquus. & seq.Et hoc intellige de confessorib. de martyrib. aūt non fit tanta examinatio,sed quæritur tñ de miraculis,& causa,pp qua passi sunt. arg.de conse.dist.4.catechumenum. & c.baptismi.vi
4 cem. †Est aūt catalogus [e] sermo,nomina aliquorum
e cōtinens ordinatè. à κατὰ,quod est iuxta,& λόγος,qđ est sermo,ſm Hug. Item hi qui causa deuotionis accedunt ad aliquā ecclesiā pp miracula, quæ ibi fiūt, non sunt falsis vel fictitiis documētis decipiendi:sicut occasione quæstus fieri consueuit. ĩ. c.c.2. in fine.

De Obseruatione ieiuniorum. Rubrica.

SVMMARIA.

1 ☞ *Ieiunij diuisio,& definitiones.*
2 *Ieiunandum qualiter sit. Et quando sit ieiunandum.* 5.
3 *Quadragesimæ tempore à quibus abstinendum sit.*
4 *Diuites an cogantur vti cibis pauperum.*
6 *Ieiunare an teneatur quilibet in Quadragesima.*
7 *Aduentu Domini an sit ieiunandum.*
8 *Vigilia alicuius sancti si sit die Dominica, an sit in illa ieiunandum.*
9 *Episcopus an possit dispensare in voto ieiunij.*
10 *Ieiunandum quando non sit.*

Igimus de veneratione sanctorum & quia aliquorum festiuitates colendæ sunt, & vigiliæ ieiunandę,dicamus de obseruatione ieiuniorum dicentes, Quotuplex sit ieiunium, Qualiter sit ieiunandum, Quando ieiunandum sit, Et quando non.

Quotuplex sit †ieiunandum.[a]

Ad hoc notandū, ꝙ ieiunium triplex est. Primum est magnum,& generale,abstinere.s.ab iniquitatibus & illicitis voluptatibus seculi, quod est perfectum ieiunium.& ipsum elegit Dominus:de conse.dist.5.ieiunium.Secundum est discreta & moderata refectio, vt scilicet singulos dies absq;ciborum luxuria transeamus.de consec. distinct.5.sit. & capit. non dico.Et hæc duo ieiunia omni tempore, & dieb.singulis sunt seruanda.Tertium est subtractio gaudij, & post cenā cuiuslibet cibi priuatio,vsque in diem sequētem,hoc est semel in die tantùm hora congrua comedere. ad hoc de consec.di.3.de esu.& 4.dist.denique.

Quali-

1 Qualiter † ſit ieiunandum. Vt quilibet viriliter reſiſtat tentationi gulæ, quæ, ſm beatum Grego. 5. modis rẽtat, & vincit. Primò, cũ aliquis indigentiæ tẽpora præuenit, puta comedit, & nõ indiget, nec eſurit. Secundò, qñ non prę uenit, ſed lautiora. i. plura fercula, q̃ expediat, vult habere. Tertiò, qñ ea quæ ſumenda ſunt expedit accuratius procurari. i. nimis curiosè, vel deliciosè. Quartò qñ & ſi tempus & qualitas ciborũ cõgruat, in ipſa tñ quantitate ſumẽdi excedit. ſ. quia nimis comedit, ꝙ crapula vocatur. Quintò, qñ & abiectius. i. vilius eſt, quod deſiderat, ipſo æſtu immenſi deſiderij deterius peccat: vt hęc probantur de conſe. diſt. 5. quinq; modis hę quinq; tentationes dieb. ſingulis ſunt vitãdæ. cõprehenduntur aũt hoc verſu, Prępropè, Lautè, Nimis, Ardenter, Studiosè. & iunge quod no. ſ. de tẽpo. ordi. ſub §. 3. ver. eſt igitur crapula. & ſeq. Sed tempore ieiuniorum ab eccleſia inductorum, vĩ abſtinendum eſſe nedũ à carnib. ſe & ab omnib. quæ ſementinã trahũt originẽ à carnib. puta lacte, caſeo, ouis, cæterũ piſcium eſus, vt ſit infirmitatis ſolatiũ, non luxuriæ pariat incendium, ſiue incentiuũ, cõceditur. denique quia à carne abſtinet, nunquã ſumptuoſa conuiuia beluarum præparet marinarũ, ſm Gra. 4. diſt. de
b nique. b Sed contraria eſt conſuetudo, quæ hoc non ſeruat, cui in talib. vĩ eſſe ſtandũ. vt 76. diſt. vtinã omni tẽpore. † Solutio. dic ꝙ in Quadrageſima abſtinẽdum eſt à carnib. & ab his quæ trahũt originẽ ſemẽtinam, de conſe. diſt. 3. non oportet. ſed & ſi eſſet à beluis marinis abſtinendũ, eſt tñ de cõſuetudine tolerãdum, quia qui nimis emũgit, elicit ſanguinẽ. Et ſic intellige, nam & ſic loquitur 4. diſt. denique. & duobus capitulis p̃cedẽtib. inſextis aũt feriis, & aliis ieiuniis, cõſuetudo illorũ, inter quos quis conuerſatur, ſequẽda eſt. vt patet in his quæ no. ſ. e. §. qñ ieiunãdũ. ver. nam quiſquis. & ver. in decretis. ergo Pariſiis comedam oua in ſextis feriis, ſed Ebreduni abſtinebo. niſi ꝙ Pariſiis cauſa exempli abſtineam, pp prælationem.
ar. 11. q. 3. præcipuè. ſ. de voto. magnæ. §. j. & ſ. de ſacr. vnc. c. vnico. §. ad exhibendũ. ver. de odore famæ. & ſequen. & hoc intelligas, niſi à ſacerdote pœnitentiam imponẽte certus modus abſtinentiæ ſit inuentus. nã is, non obſtante cõſuetudine cõtraria, eſt obſeruandus, vt probat 82. di. presbyter. 33. q. 2. admonere. vt tñ ſemper neceſsitati ſubueniatur, & periculis occuratur. de conſe. diſt. 3. de pęnitentib. diſt. 5. ieiunia in eccleſia. ſ. e. conſilium. §. pe. & fi. & iunge quod no. ſ. e. §. ieiunandum. ver. hoc etiã ſcias, nulla. n. eſſet conſuetudo, per quam dirumperetur neruus eccleſiaſticæ diſciplinę. ſ. de conſuetu. cũ inter vos. † illud tñ no
4 tandũ eſt, ꝙ non coguntur diuites cibis pauperum veſci, vtantur ergo cõſuetudine infirmitatis ſuæ. nam ſi mutant, ęgrotant. vtantur igitur cibis precioſis, & dent pauperib. neceſſaria & vilia, doleant tñ aliter, ſe non poſſe: ſm Aug. 13. diſt. non cogantur. nec. n. in qualitate vel quantitate cibi eſt vitium, dũmodo ſecundũ naturæ ſuę exigentiam quis vtatur, nec propter hoc cõtinentiores nobis ſunt pleræque beſtiæ, quia viliorib. vtuntur. Quid ergo locis, perſonis, & temporib. conueniat, diligenter eſt attendendũ, ſm Aug. 42. diſ. quiſquis. & c. diliciæ. & c. quod dicit dñs. Licet aũt quis à cibis abſtineat, non prodeſt, niſi & à vitiis & diſſolutionib. quis ieiunet. 86. diſt. quid prodeſt. nec prodeſt ieiunare, orare, & alia pietatis opera facere, niſi mens ab iniquitate, & lingua ab obtre ctationib. coerceatur. de conſe. diſt. 5. nihil prodeſt. ſed nec refici debet corpus ante horam cõgruam. nã qui in quadrageſima ad horã nonã manducat, antequam veſpertinum celebretur officium, vel antequã veſpertina hora per æſtimationẽ completa fuerit, non creditur ieiunare. de conſe. diſt. j. ſolent plures. & ar. de conſ. diſt. 3. ne quis. vbi dicit, ꝙ hoc tempore laici exemplum, & præceptum cuſtodiant ſacerdotes. ſi aliqñ citra noctis tenebras non comedãt vt patet in his, quę no. ſ. de conſe. eccle. diſt. 2. §. & qñ. ſed hoc, quo ad horã ita tardã cõſuetudine nõ ſeruaẽ.

5 Quando † ieiunandum ſit. Et eſt ſciendum, ꝙ
c vigilię Natiuitatis Dñi * & Aſſumptionis beatæ Mariæ, & omniũ Apoſtolorum ſunt ieiunandæ. niſi cõſuetudo in cõtrarium ſit, quantum ad Apoſtolos aliquos, quorũ feſtiuitates non cõſueuerunt ieiunari, generaliter intellige. ſ. e. j. & 2. reſp. j. §. j. ſ. de ver. ſig. queſiuit ergo quamuis doctores dicãt hos verſus arrogatos

Petrus & Andreas. Paulus cum Simone Iudas.

Ve ieiunemus nos admonet, atq. Matheus.

Hoc tñ non vĩ verum, imò in aliis obſeruabitur conſuetudo. Sed in his cõgi poſſunt homines ieiunare, cũ generaliter teneantur. arg. ſ. de cele. miſ. pernicioſus. ſ. de cenſ. ex parte. ſ. e. conſilium. §. item in illis. nam qs quis contemptis his cum quib. latiora aut auſteriora indumenta, vel alimenta quærit, aut intemperans ſui eſt, aut ſuperſtitioſus. 41. diſt. §. vlti. ideo cum Romæ ſum, ieiuno in ſabbato, cum Mediolani, non ieiuno, ſm Augu. Vnde verſus.

c *Cũ fueris Romæ Romano viuito more.*
Cum fueris alibi viuito ſicut ibi.

12. diſt. illa. & probatur 77. diſt. §. vl. & ſ. de feriis. c. 2. & ꝙ ita ſit, probat conſuetudo Pariſien. vbi Deus rectè colitur & timetur. & tñ ibi non omnium Apoſtolorum vigiliæ ieiunantur. Alij dicunt, ꝙ oẽs vigilię Apoſtolorum ieiunandæ ſunt, nõ obſtãte conſuetudine contraria. excepta vigilia Apoſtorũ Philippi & Iacobi & beati Ioannis euangeliſtę, qm̃ prima feſtiuitas intra ſolennitatẽ paſchalẽ, ſecunda intra natale Dñi celebratur. ſ. ieo. conſilium. De feſtiuitate aũt beati Bartholomęi, de cuius celebratione dubietas oritur apud quoſdam, cõſuetudo cuiuslibet eccleſię eſt, ſeruanda. ſ. e. conſilium, §. ſanctorũ. Puto, ꝙ in talib. ſtãdum ſit cõſuetudini, niſi ſacerdotes. i. diœceſani cõtrarium præcipiant, nam ieiunia ab his inducta non ſunt, niſi neceſsitate inſtante, ſolnenda. de conſecr. diſt. 5. ieiunia in eccleſia nunquid dictum eſt ſ. de feſtiuitate beati Bartholomæi exponi poteſt. ſ. de vigilia feſtiuitatis, ſicut præcedentia & ſequẽtia innuũt in quib. non de feſtiuitatib. ſed de vigilis agitur ad hoc ff. de le. j. ſi ſeruus plurium. §. ſi numerus. Sed & de feſtiuitate poteſt intelligi, vt ſciant homines, quo

dic

b Occaſione ieiunii corporalis rectè illinc. efformabimus rubricellã ex Mar. e. ti. in Summa. qa ieiunare cogẽdi nõ ſint. Qua in re idẽ ſcribit, laborantes in vineis, fulloniis, aut mineriis metallorum, & cæteris eiuſmodi, & aliis artificiis, vbi eſt opus magno labore excuſantur, maximè ſi adeò pauperes ſũt, vt per ſeipſos oporteat colere vineas ſuas, vel ſi adeo debiles ſint, vt non poſsint ieiunando operari, aut ſi oporteat eos locare operas ſuas, vt ſibi, familiæque ſuæ prouideant, quia fortè non inueniret operas ſuas, niſi fregerint ieiunia, nec aliũ de ſibi prouidere poſſunt, aut ſi ſerui ſunt, aut ruſtici, qui debent operas dominis ſuis. Curſores quoque diuitum non poſſunt currere & ieiunare. Prægnantes quoque & nutrices mulieres ſoluere, & frãgere q̃libet ieiunia poſſunt, ſed infirmi ieiunare nõ poſſunt nec cogũtur, id tamen ait Mart. relinquendũ arbitrio boni viri. In reliquis huius tractatus articulis cõuenit cum Hoſtienſi.

c Vigilię natiuitatis Domini. Addete. in c. 1. e. ti. & qd ſi natiuitas domini. venit ſexta feria, an religioſi pfeſsi poſſint comedere carnẽ, vide in c. fi. e. ti. Car. Zab. in c. cũ ad monaſteriũ. in 4. no. de Ha. mo. & p Archi. Flo. in 2. parte, ti. 6. c. 2. in §. de lactici. in 1. col.

die celebrare debeant. Nam aliqui faciunt festũ beati Bartholomęi die, qua fuit excoriatus, alij die seq. & in taiib.nullus error est,si consuetudo cuiuslibet ecclesię teneatur. ℨ. de verb.signifi. quæsiuit. §.j. excip festũ Paschæ, quod non admittit consuetudinem cõtrariam.imò est per vniuersum orbem eodẽ tempore celebrandum.& hoc tenetur quilibet Metropolitanus in concilio nunciare, scilicet qua die vel Calendis occurrat.de conse.dist.3.de obseruatione. & c.præceden.Tota etiã Quadragesima summa obseruatione obseruanda est,quę.42.dies continet,de quib. dum sex dies Dominicę abstinentiæ subtrahũtur,remanent 36.ieiunandi quia sunt decima pars totius anni, qui constat ex 365. dieb. his addũtur quatuor dies, Dominicã in qua dragesima præcedentes, ita ꝙ in capite ieiunij incipimus ieiunare. vt si impleatur sacer numerus 40.dierum quem Saluator suo sacro ieiunio cõsecrauit,ſm Gra. de consecr.dist.5. quadragesima. quorum ieiunium adeò strictè seruandum est, vt qui vnam diẽ fregerit comedẽdo bis,etiãsi hoc fecerit feria.5.in cœna Dñi totam quadragesimnm vł violasse, sine inhonorasse. de consecra.dist.3.non liceat.& c.non oportet.quod intellige ſm Hug.qñ splẽdidè & perfectè comedit.& postea surgit, & iterum cõmedit, secus si parum comederet,& postea ad mandatũ faciendum surgeret, quo facto ad mensam rediisset, & comestionem inceptam compleret, nam & talis ieiunus diceretur: certè idem videretur, si vnã hostiam etiã completa. comestione,in signum cœnæ summam ob puram deuotionẽ.arg.41. dist.quisquis. & ff.de uen.inspi.l.j.§. fi.si tñ quinquagesimã.Sed quadragesima tm̃ est indicenda,de consec. dist.3. sacerdotib. Sed cõtra.4.dist. statuimus.& duobus ca.seq.dicunt quidam,ꝙ illa ca. sunt abrogata.alij,ꝙ de consilio intelliguntur, & nõ de præcepto.vel dic,ꝙ laicis indicenda est quadragesima,non quinquagesima.& sic intelligitur c. sacerdotes.Sacerdotes verò tenentur facere quinquagesimam, & sic loquũtur cõtraria c.euidenter. ad hoc. j.q.j.vilissimus.7.q.j.qualis.& c.nec sufficere.13.q.2. qui diuina.& certè satis debent clerici.& maximè sa
6 cerdotes,saltem ad dentes curandos addere duos, dies.† Sed nunquid tenetur quilibet in Qudragesima ieiunare?Et certè sic,nisi ætatis fragilitas,vel corporis debilitas,vel labor agriculturę, seu iusta causa & necessaria ipsum excusęt,in quo quidẽ puto,ꝙ &ą diœcesano debeat licentiam obtinere, vt probatur ℨ.eo.consilium.§.cùm autem quęsieris. & sequenti.
d no.ℨ.e.ver. & cũ necessitas. Idem intelligas & quatuor temporib. [d] nam cõstitutum est, ꝙ hęc ab omnib.hominib.cõi ieiunio obseruentur.& est celebrãdum primum ieiunium in hebdomada prima quadragesimę,& tempore veris.Secundũ in hebdomada Pentecostes,tẽpore æstatis,Tertium verò in Septembri,tempore autumni.Et quartum in Decembri,tpe hyemis more solito fiant,vt lex abstinentiæ oĩb. temporib.sit astricta.76.di.statuimus. & c.huius.& si vis scire, qua die incipiens ieiunare, docent hi versus.

Vult crux Lucia cinis & charismata dia,
Vt det uota pia quarta sequens feria.

Et secundũ hoc intelligas quod legitur 76. di.c. 1.2. 3.& 4.& seq.Sed & idem intellige de vigilijs quorundam sanctorũ, quorum festiuitates specificantur. s̃. de consec.dist.3. nisi alia festiuitas impediat, vt patet in his quę no.s̃.e.ver.alij.Et idem de non specificatis,quæ tñ à singulis epis in suis ciuitatib.& diœcesib.inducuntur:nam & hæc ieiunia ab omnib.subditis sunt seruanda.de consecr.dist.3. c.1. ad fi. & dist. 7 5.ieiunia in ecclesia.† Quid de aduẽtu[e] Dñi?Romæ
e ieiunantur. ℨ.eo.consilium.resp.j. in fi.vtrum aũt ad hoc quilibet astringatur.puto considerari debere cõsuetudinem regionis,vt apparet in his quæ no. s̃. eo. ver.nam quisquis.& consuetudine deficiente in diœcesi eporum,vt apparet in his quę no.s̃.e. ver. proxi. quãuis & honestum sit,ꝙ clerici ieiunent,& maximè sacerdores,vt apparet in his quæ no.s̃.e.ver. sic verò 8 quinquagesima.† Quid si vigilia alicuius Sancti in
f Dominica die [f] incidat,nunquid debet ieiunari?Nõ vł nam die Dominico ieiunandũ nõ est.ut no. ℨ.e.§. & qñ.sic ergo nec in die sabbati præcedenti.nam locus sacer inter duo prædia positus impedit seruitutem.ff.de serui.seruitutes.§.2.& §.vlt.& similiter medium prædiũ quod non seruit.ff. de serui.ru. præd. q sella.§.in rusticis.& vł casus decerni. ℨ. de verb.sig.qsiuit.§.j. Sed dic quod licet in die Dominica, qñ in ipsum vigilia Apostoli incidit, non sit ieiunandũ,vt ibi.est tñ ieiunandum die sabbati prçcedenti, vt ℨ.e. c.1.in fi.& 2.§.j.nec obst.quod de seruitutib.est obiectum,quia ieiunium nõ est seruitus prædialis, sed obligatio personalis,quæ & si die incidit,quæ solui non põt,die alia est soluenda: & in hoc melius est soluere,die prçcedenti,q̃ sequenti.ad hoc s̃.de do.& contu.cũ dilecti.§.prçterea.ff.de arbi.Celsus.In decretis etiã inuenitur,ꝙ feria quarta,quia Dñs ea die traditus fuit.& 6.quia ea die passus est, ieiunandũ est, sed & die sabbati,quia die illa inter tristitiam passionis & lętitiam Dominicę resurrectionis includitur, ieiunãdum est, & ab esu carnium abstinendũ. de conse. dist.3.sabbata.& c.ieiunia.tñ ad minus die sabbati,si quis se Christianę religionis participem esse desiderat,nisi infirmitas,vel festiuitas impediat ,est ab esu carnium abstinendũ.de conse.dist.5.quia dies.& hoc tenẽt Gallici,comedẽtes carnes in feria quarta, Prouinciales verò cõtrarium seruant, sed non est vis.nã & in his diuersa cõsuetudo tenenda est & seruanda, vt patet ℨ.e.consilium.§.item de illis. vt & no. s̃. eo. ver.nam quisquis.Hoc etiã scias,ꝙ cuicunque cõceditur vsus ouorum,& casei, intelligitur concessum, ꝙ etiã sanguine vti possint.arg.83.dist.presbyter.& sic vtuntur Cluniacen. sed & Cistercien.& quidam alij religiosi contrariũ seruant. Item feria sexta possunt comedi carnes, si tñ Natiuitas Dñi in ea incidit,pp festi excellentiam, nisi quis voto astrictus sit; vel regulari obseruantia abstineat esu carnis. ℨ.e.ca. vlt.ad idem de conse.dist.5.quia dies.& potest abstinere qui voluerit ex deuotione.vt ℨ.e.c.fi. 76. dist.§. 9 obseruantia.& no.ℨ.e.§.fi.ver.item festiuitas.†Et nũ
g quid in voto potest eps dispensare. [g] arg. ꝙ sic.s̃.de voto.c.j.inspecta persona & redemptione, quam facere vult.s.vtrum magis placere debeat Deo redemptio,vel ieiunium.& secundũ hoc dispenset, vl non dispẽset.ar.s̃.de voto magnę.§.cum igitur.nam & regulares, qui his æquiparantur,aliqñ comedunt carnes extra refectorium in infirmatorio tm̃. s̃.de statuimo.cùm ad monasterium.Et cũ necessitas legem nõ habeat,vt de conse.dist.j.sint. & s̃. de conse.quanto. ℨ.de reg.iur,quod non est licitum. de conse. dist. 3.

de

d Et quatuor tempo rib.] Adde tex.in c. de ieiunio.c. statuimus.c.quãuis. & c. ieiunium.76.dist.& ad quid fuit inductum ieiunium quatuor temporum. vide in c. huius obseruatione. 76. di.

e Quid de aduentu.] Adde Archi.Flo.in 2.parte suæ summæ ti.6.c.2.in §. nunqd sunt dies.

f In dominica die.] Adde tex.ic.ieiuni.de consecr. dist. 3 col.vlt.nam & ibi Archi 81.dist.

g Nunquid in voto possit Eps dispensare.] Adde Inno. & Andr.de Butr.in c. delectus.de tempo. ordina. Specul.ti.de dispensatio.in §.nũc de episcoporum.

de pœnitentib.& diſt.5.ieiunia in eccleſia.& c.carnē etiā tempore quadrageſimæ pōt diſpenſare Eps cum infirmis,vt in eis maius periculū euitetur. de conſe. diſt.5.quadrageſima.& idē tēpore cariſtiæ;debet tñ fieri oratio apud Deum,ne eis imputetur ꝙ bonarū mentiū eſt,ibi timere culpā, vbi culpa minimè reperitur.ꝯ.e.cōſilium.§. cùm aūt.& §.vlt. 5.diſt. ad eius. & iunge quod no.s̄ de voto.§.qualiter & cuius authoritate.& §.ſequenti.

10 Et quando † non.A die Reſurectionis vique in diē Pentecoſtes ieiunā dum nō eſt:& ideo vigilia Apoſtolorū Philippi & Iaco.nō ieiunatur,ꝯ.e.cōſilium,reſpo.j.nec vigilia Ioannis Euāgeliſtæ,cū incidat in natale Dñi,vt ibi.ad hoc 86.diſt.non aūt.excipiuntur de tēpore Paſchale Rogationū dies:vt de conſe.diſt.3. rogationes.& de cōſuetudine vigilia Pencecoſtes:quod etiā dixi de Rogationib. intelligas, niſi ſint de cōſuetudine approbatę.alibi.n.cōſilium eſt,ſm Hug .Itē excuſat neceſſitas:vt patet s̄.e.§.proxi.ver.& cū neceſsitas.Itē honor diei:nam die Dominico nullatenus eſt ieiunandū.de conſe.diſt.3.ne quis.& c.ieiunia.ad fi.& ſi quis hoc hodie ſtudiosè dixerit,ieiunandū eſſe,nō creditur eſſe catholicus.26.q.fi.ſacerdotes.& ſi ꝓ pœnitētia à ſacerdote accepta hoc ſine neceſsitate aliqua fecerit,ſicut Manicheus,anathema ſit.36. di.e.fi.Sed & eodē modo feria quinta,qua Deus ad cœlos aſcēdit,ꝓhibetur quilibet ieiunare,vt de conſ.di.3.ieiunium,ſed hoc de cōſuetudine nō ſeruatur, imò indiſtinctè quinta feria ieiunātur. Itē feſtiuitas excuſat à ieiunio:iō in quinquaginta dieb. feſtiuitatis Paſchalis nō eſt ieiunandū,ſicut no.s̄.e.§.reſp.j. & eſt rō, quia illo tēpore fuit ſpōſus cū ſponſa, quæ cū delectaretur ſpōſi amplexib. non fuit ſibi tūc temporis aliqua aſperitas inducēda:& hæc eſt vna ratio,quare ieiuniū Pentecoſtes eiuſdē hebdomadę reſeruatur.76. diſt.ieiunium.§.non tñ.& ſe.Eſt & alia, vt ſi quid fortè in feſtiuitate Paſchali libertas negligēs, & licentiā immoderatā cōmiſerit,ſequenti abſtinentia experietur, 86.diſt. igitur. Eſt & tertia:vt.ſ. ordines, qui tūc tēporis conferēdi, recepta Spiritus ſancti gratia celebrat.& hæc rō redditur.s̄.de teme.ord.c.1.ſed & ſi quis his dieb.feſtiuis non in cōtemptum feſti, ſed ob verā deuotionem & carnis macerationē voluerit abſtinere,hoc nō improbamus.& ſic intellige quod no.s̄.eod.§.proxim.verſic.item feria ſexta.

De Purificatione poſt partum. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Purificatio olim qualiter fiebat, & an hodie ſit ſeruāda.*

ACtum eſt in ſupiorib. de ieiuniis celebrandis, veneratione ſanctorū.ſed quia ex reuerentia & deuotione procedit,ꝙ mulieres poſt partū ceſſant ad tempus,ne templa ingrediantur, apponitur hic rubrica de purificatione poſt partum, in qua videndum, Quid circa hoc olim ſeruabatur in lege veteri,Et quid hodie ſit ſaruandum.

1 Quid circa hoc † olim ſeruabatur in lege veteri?Et quidē in veteri Teſta.mulier poſt partum reputabatur immūda ideo ꝓhibitum erat,ne mulier maſculum pariens intrare tēplum,vſque ad 40.dies:ſi verò fœminā pareret,arcebatur ab ingreſſu 80.dieb.5.diſt.§.j. ſed contrà eodē.cū enixa.quod quidā habent pro palea. vbi dicit,ꝙ pro maſculo ceſſabatur 34.dieb.pro fœmina 66.Sed ibi conſideratur tēpus circunciſionis maſculi,qui in ſeptima die natiuitatis circūcidebatur, in muliere verò tēpus impoſitionis nominis, quæ fiebat in 14.die natiuitatis ſuæ.ſed in d.§.j.cōſideratur tēpus natiuitatis vtriuſque. ratio aūt huius prohibitionis erat, quia ſicut Phyſici aſſerunt, tot dieb. eſt ebrioſus fœtus maſculinus: vel fœmininus in vtero mortificatus,ſine infuſione animę. ad quod accedit 56.diſtin.naſci.

2 Et quid hodie † ſit ſeruandum. Et certè, quia hodie legis vmbra euanuit,& illuxit veritas Euangelij. poſſunt mulieres ꝓp prolem emiſſam,qñcunque voluerint, intrare eccleſiā acturæ gratias Dño Deo noſtro, ne pœna videatur eis cōuerti in culpam.ꝯ.e.c.vnico.& 5. di. mulier.& c.ad eius.Sed ſi qua abſtinere voluerit,ob veneration̄ aliquā,vel deuotionē, non credimus improbandū.ꝯ.e.c.vnico.in fi.& s̄. ti, j.c.fi. quia bonarū mentiū.& c.s̄.ti, j.conſilium.§. cū aut. 5. diſt. ad eius verò cōcubitum.aliqñ.n.bonum eſt abſtinere etiā ab eo quod licitè fit,de conſe.diſt.2. quotidie. 11.qu. j. aliud.ex hoc vī quod loquatur de muliere vxorata, alia.n.eſt in culpa, vnde videretur, ꝙ hac pœna plecti debeant.ar. in auth. de reſt. & ea quæ parit in 11. menſe.§.vnum ſi quidem.coll.4.

De Eccleſiis ædificandis,vel reparandis,vel de nouo conſtruendis. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Eccleſia à quibus ſit reparanda*
2 *Vſufructuarius tenetur ad ſacra tecta reparanda.*
3 *Eccleſia cuius authoritate ſit de nouo conſtruenda,vel ædificanda Et quid ſi ſit conſtructa in alieno ſolo.* 4.
5 *Cathedralis eccleſia ſine licentia Papæ erigi non poteſt.*
6 *Eccleſiæ nouæ ex quibus cauſis ſint faciendæ.*
7 *Oratorium quilibet maſculus,uel fœmina de conſenſu epiſcopi poteſt ſibi conſtruere.*
8 *Reficere,& de nouo facere,quo differant.*

DIctum eſt s̄. de eccleſiis cōſecrandis,ſed quia eccleſię cōſecratæ ſæpe corruūt,& reparatione egēt ſubiicitur hæc rubrica de Eccleſiis ædificandis,vel reparādis,vel de nouo cōſtruendis.Vel ſic Diximus s̄.ꝙ mulier pōt intrare eccleſiam, qū vult, ſed quia pleraque loca carēt eccleſiis,quæ carere nō debent, videamus de eccleſiis, &c,hic dicēdum eſt, A quib.ſit eccleſia reparāda,Cuius authoritate ſit de nouo cōſtruenda, vel ædificanda, Et quib. ex cauſis ſint nouæ eccleſiæ faciendæ.

2 A quibus † ſit eccleſia reparanda. Et quidē ſi fabrica portionē ſuā habeat deputatam ab illo,qui percipit,reparari debet. 10. q. 3.vnio.& q.j.decernimus,& ſi non ſufficit,tūc rector & beneficiati,ſm quod percipiunt ibi, conferre debent.ꝯ.e.c.j.& c de his.16.q.j.ſi monachus.in quo caſu ſtatur diſpoſitioni Epi & maioris partis,c.s̄.de his quæ fiunt à maiori par.c.fi.qui.n.emolumētum percipit, meritò & onus ſentire debet.vnde verſus:

Commoda qui ſentis,inngas onus emolumentis.

C.de cadu.tol.l.vnica.§.proxim.& §.ne aūt.C.de fur. manifeſtiſsimi.§.pe.in fin. † Vnde & vſufructuarius tenetur ad ſacra tecta reparanda.ff. de vſufru.l. vſufru.legato.& l.hactenus. C.de vſufru.eum ad quē. In quibuſdam etiā regionib.laici hoc faciunt expenſis ſuis,de conſuetudine,quæ iuuatur authoritate iuriū

proximè

proximè inductorũ.nam & ipsorũ interest,cũ ibi percipiant sacramenta ecclesiastica, & missas audiant, maximè vbi malè vacãt decimis, hoc erit obseruandũ.16.q.7.quicũq;.& c.& hoc diximus. & filiis & nepotib.& ar.q̃ compellẽdi sunt talẽ consue.seruare ĩ. de simo.ad Apostolicã.in auth.de sanctiss.Episcop.§. pro consuetudinib.& de eccl.tit.§.ad hoc scimus collatio nona.C.de sacrosanct.eccle.ad instructiones.& l.priuilegia.Sed si talis cõsuetudo nõ reperiatur,puta,q̃ quarta fabricę quondã à sanctis patrib.deputata,ad hoc tenetur quicũque sit qui eã percipiat,nulla obstante ꝓscriptione, vel cõsuetudine. Sed ex quo 4
ecclesia reparata erit,redibit ad ipsum q ipsam percipere cõsueuit.sic intellige,12.q.2. ab illo.c. de reb. vsque ad c. statuimus. non põt præscripta cõsuetudo quia irrationabilis.s̃.de sepul.certificari.& de cõsu. c.fi.nec currit præscriptio contra salutem animę.s̃. de prębscri.vigilanti.& c.fi.

5 Cuius authoritate † sit de nouo construẽda, vel ędificãda.In cõstruenda ecclesia,vel oratorio, vel quacũque vis domo religiosa, debet interuenire authoritas Epi,qui primariũ lapidem ponere debet.de cõse. dist.j.nemo.ĩ.de priuileg.cũ olim.§.j. dicit etiã lex, q̃ primò debet ibi Eps orationẽ facere, & signũ crucis adorãdum,& honorãdum.in auth.de mona.§.illud igitur ante alia dicendũ est colla.j.Et licet honestũ sit,si eps in propria persona hoc faciat,non tũ est necessariũ,imò & per aliũ presbyterũ de licentia epi hoc fieri põt.sic intellexerunt Hug. & Ioan. ad hoc 26.q.6.c.2.& c.presbyteri.& c.fi.s̃.de off.Archipres. ministeriũ.ante fin.sed cõtra arg.s̃.de cosue.eccl.vel alta.aqua.& ff.de ori iuris.l.j.post princip.& j.q.j.cũ Paulus.Sed & primò debet assignari dos à fundatore de cõse.dist.5.nemo.in auth. vt determini. sit numerus cler.§.j.col.j. Et tanta debet esse dos, quę sufficiat ad luminaria, & ad vitã ministrorũ. 26. q.7. pię mentis.debet aũt eps numerũ clericorum & mensurã aliorũ determinare.in auth.vt nullus fabricet oratorij domum.§.j.col.5.q̃ si ad hoc non sufficiat dos iuxta arbitrium epi, detur ad cõparationem aliarũ ecclesiarũ.vt ibi.& arg. in auth.de eccle.titu.§.si quis aũt voluerit fabricare.colla.nona Numerus autẽ seruientiũ debet esse ad minus duorũ. arg. s̃. de vita & honest.cleric.vt vnusquisque.& de fil.presbyter.proposuit.vel trium.de cõsecra.dist.j.hoc quoque. s̃. de elect.c.1.Item debet tm̃ assignari, quod sufficiat ad hospitalitalẽ,& ad iura epalia persoluẽda. s̃. de prębend.de monachis.& de supp.negli.præla.c.2.Quod si eps hoc omisit,qñ posuit primariũ lapidẽ,in tẽpore cõsecrationis restauretur,quia ad hoc tenetur fabricarius,& hæres eius.s̃.de cõsecra.vel altar.sicut.j. q.2.placuit.arg.s̃.de præben.cũ ſm Apostolũ.& de æta.& quali.accepimus.per quas dixit Bet.q̃ si vtroq; tẽpore omissum est.eps tenetur dotare ecclesiam ad similitudinẽ illius,qui sine titulo ordinat clericos.s̃. de pręben.eps.& c.cũ ſm.s̃.de ætat.& qualit.accepimus.quod admitti põt in subsidiũ. arg.ff. de eo per quẽ factũ est.l.fi.& de dolo.eleganter.§.pen.ff.si mẽs, fal.mo.dixerit.l.3.§.j.si tm̃ proprium habet,aliàs delicti persoñ.& c.16.q.2.si epm.vel fortè dabit cẽtesimam,vel quinquagesimam, si cõmodè põt fieri.12. q.2.bonæ rei.ff.de do.Apostolicæ.Ideo dixi in subsidium,quia fundatores tenentur,si soluẽdo sint.16.q. 7.piæ mentis.& arg.ff.de ritu.nup.qui liberos & hæredes eorum.in auth. de ec.ti.§. si quis aũt voluerit fabricare.& §.si quis ædificationẽ.coll.9. in quibus etiã dicit, q̃ ex quo quis cœpit ędificare,tenetur cõsummare intra quinquenniũ,si sit oratoriũ.Si aũt est hospitaledochiũ.s.vel xenedochiũ,intra annũ debet compelli.Sic vr̃ q̃ nec hospitale erigi põt sine authoritate epi,quod verũ est,quantũ ad hoc, vt ecclesiastica gaudeat libertate,&iuris sit ecclesiastici,verum tamen quilibet põt facere domũ ad pauperes recipiẽdos,etiã vsque ad tẽpus. & talis locus vẽdi,& emi põt, nec gaudebit ecclesiastica libertate, & quãuis largo modo religiosus intelligatur,sic põt intelligi. Inst.de rerum diui.§.religiosum.& de hoc no.s̃.de regul.s̃.quis dicatur religiosus.† Quid si ecclesia con 4
structa sit in alieno solo & cõsecrata? Dicas q̃ si dñs soli laicus erat,& hoc sciuit,& nõ cõtradixit,sibi imputabit.argu.54. dist.si seruus sciente. Si verò ignorauit,vel cõtradixit, tenetur cõstructor dñm fundi seruare indẽnem, vel eps in subsidiũ si in culpa fuit puta,quia hoc sciuit,& ecclesiæ nõ prouidit.ar.s̃.de prębend.cũ ſm Apostolũ.& 14.q.fi.cõperimus.70.di. sanctorum.& in aliis iurib.superius allegatis. Si verò solum erat alterius ecclesiæ, debet ei subesse,quo ad ius patronatus.12.q.2.Apostolicis.17.q.4.q.† Cathedralis autem ecclesia sine licẽtia Papæ erigi non põt.s̃.ne sede.vacan.c.1.s̃.de trãsl.epi. c.1. & ſm hoc posset intelligi.nec corrigũtur.c.de conse.dist.j.c. 2. & c. ibi sequenti. vt ipsa videlicet de cathedrali tm̃ ecclesia intelligas loqui,quę etiã construi debent,nõ in villis,sed ciuitatib.nobilib. ĩ.de priuilegiis. ca. i.

6 Et quibus † ex causis sint nouæ ecclesię faciendę.Si homines mutent se ad aliquẽ locum de nouo fundãdum, dum tm̃ ibi sint decẽ homines habitãtes Itẽ si castrum ædificatũ sit.10.q.3.vnio.60.dist.sanctorum.in quo casu põt ei vniri alia ecclesia,ꝓ nimiam paupertatẽ, vt in d.c. vnio.& arg.s̃.de prębend. exposuisti. Sed hoc nõ põt facere eps sine ca. ĩ. de excess.præ.sicut vnire.& s̃. dedona.pastoralis in fi.Quamuis aũt eps posit de vna terminatione duas facere ex causa, vt proximè dixi, sicut & vna prouincia in duas diuiditur. ff. de offic. assess.si eadem.10.distinc.imperiali.& vna prębenda in duas.s̃.de concess.præbend.vacan.tm̃ plures baptismales intra vnã terminationẽ esse non possunt.16.q. j.plures.Sed & si nimis distet ecclesia, ita quod tẽpore hyemali non possint parochiani de facili conuenire:põt prouidere eps de capella cõstruenda, assignatis etiam sibi certis oblationib.vel minutis decimis ad antiquam ecclesiam pertinentib. ĩ. e. ad audientiam.quod intelligas.qñ nõ paratur nimis læsio antiquæ ecclesiæ,quia tm̃ remanet sibi, q̃ possunt sustentari eidẽ deseruientes,aliàs hi qui sacerdotẽ petunt,ei prouideãt,vt ibidem.& arg.s̃.de sepul.c.1.& de dona.Apostolicæ.ĩ.de simo.cũ sit Romana.13.q.j. §.quia ergo.& sequentib.ver.vel si ecclesia iam constructa fuerit.vel nimis egeant parochiani,diœcesanus prouidere debet.de consecr.dist.j.c.1.& ar.ff. de rel.& sump.fune.si quis sepulchrum.resp.j.quod dicit no. s̃.de paro.§.in quib.sub §.hoc tm̃ sciẽdum.ver. vel nisi sacerdos.Et hæc est vna causa, quare cõstruitur vna ecclesia in præiudicium alterius nõ enorme scilicet qñ parochiani nõ possunt cõmodè adire ecclesiam.Inde est, q̃ leprosi simul habitantes possunt habere oratorium, & sunt priuilegiati, ne de hortis & nutrimentis animalium dent decimas. ĩ. e. cũ dicat.videntur ergo religiosi.arg.s̃. de deci. ex parte. Sed non puto,q̃ hoc verum sit,nisi fortè sit collegiũ in quo promittant illa quę substantialia sunt regulæ de quib.habes s̃.de sta.mo.cùm ad monasterium. in fin.

fin.& de maio.& obed. cũ ſuper eccleſiis. ſm ea quæ no.ſ.de reg.§.quis dicatur religioſus, & vide qđ no. ℣.de coniu.lepro.nec obſtat,ꝙ priuilegiati ſunt,ſicut religioſi:quia illud cauſa humanitatis & abominationis dictũ eſt:ſicut aliàs.ſ.de cenſi.licet. Secũda qualitas tẽporis hoc facit fieri.16.q.j.& tẽporis qualitas. Tertia,incrementũ populi.16.q.j.felix.& c.multis.& c.præcepimus. Quanta,ſi fiat authoritate Papę.℣.eo. ad audientiã.2.aliàs regulare eſt.ꝙ vna eccleſia in ꝓiudicium alterius cõſtruenda non eſt.16.q.j.eccleſiæ & c.quicũque. quod ſi fiat, deſtruẽda eſt,maximè ſi noui operis nunciatio facta ritè pręceſſit.ſ.de noui. opẽ.nun. c.1.& 2. Verùm ſine præiudicio alterius licet epo pro ſepultura ſua eccleſiã cõſtruere.12.qu.2.
7 bonæ rei.ſ.de dona.Apoſtolicę. † Quilibet etiã maſculus,vel fœmina põt ſibi cõſtruere oratoriũ de conſenſu epi: ſic intellige de cõſe. di. j. vnicuique clericos.& c.ſi quis etiã.18.q.2.quidã.12.q.2.religioſum. Sunt etiã cõſtruendæ eccleſiæ per loca cõgrua,de quibus vī epo.de con.diſt.j.eccleſias.nõ obſtante iuramẽto,quod fecit.de re.eccl.non alie.℣.e. tua.& ſi ſuperfluæ inueniatur, vel deſtructę in ꝓuidentia epi remanet qualiter cõſiſtere debeant.de con.diſt.j.eccleſia vel altaria,vel quod vniantur.vt dixi ſ.e.§.reſp.j.
8 vel aliud inde fiat, & vī ꝙ etiã ſibi valeat retinere.ſ. de dec.qm̃.† In ſumma no.eſt,ꝙ aliud eſt de nouo facere.ſ.addendo,vel diminuẽdo,primã faciẽ immutãdo.ff de noui.ope.nun.l.j.§.opus nouũ.aliud, reficere.i.ad priſtinam formã reducere.ff.de itinere.actuq; priua.l.j.§.reficere.ff.de no.oper.nun.l.j.§.ſi quis ædificium.vnde ſi domu vel eccleſiam vſque ad fundamẽta diruas, ea mẽte, & eiſdem lapidib.& cemẽtis reficias,non eſt eadẽ domus, licet in naui ſecus ſit. ff. de verb.obli.inter ſtipulantẽ.§.ſacram.& §.nauis. de iud. ꝓponebatur.& ideo in reædificando eccleſiã dirutam,ſicut dixi,requiritur authoritas epi.16.q. fi. ſi quis vult & arg.in auth.de eccl.ti.§.ſi quis aũt voluerit fabricare.ſecus,ſi reficere velit.℣.de Iudæis.conſuluit. C.de ope.publi.l.fi.aliàs dicit.l.ꝙ q prohibetur reficere. ꝓhibetur reędificare.ff.de mo.infe.l.j.§. ædificare.

De immunitate Eccleſiæ,cæmiteri, & rerum ad eas pertinentium. Rubrica.

SVMMARIA.

1 ☞ *Immunitas quid ſit. Et unde dicatur.* 2.
3 *Eccleſiis perſonæ,& res eccleſiaſticę à quibus muneribus debent eſſe immunes.*
4 *Clerici ſunt liberi ab angariis & perangariis.*
5 *Inferior imperatore ſi à clericis, uel laicis aliquid incertum uel extraordinarium petat,an ſit excommunicatus.*
6 *Immunitas eccleſiæ,& cæmiterij,inquantum, & ad quos, & ad quid extendatur.*
7 *Laici non debent hoſpitium uiolentum petere,ſeu exigere ab eccleſia tanquam ex debito.*
8 *Eccleſia & coemiterium quam immunitatem habeant.*
9 *Furtum committens in eccleſia, an defendatur eccleſia.*
10 *Excommunicatus an poſsit gaudere immunitate. (ferre.*
11 *Ruſtici eccleſiæ an poſsint rura deſerere, & ſe alibi trãſ-*
12 *Priuilegium immunitatis, quare magis concedatur eccleſiæ,quàm corpori Chriſti.*
13 *Negotia eccleſiaſtica quæ dicantur.*
14 *Poena uiolantium immunitatem quæ ſit.*
15 *Epiſcopum à ſede expellens uel comprehendens, uel manus uiolentas in eum iniiciens excommunicatus eſt.*
16 *Prælatus ſi grauauerit ſubditum occaſione ſeruitij quod ſicit legato plus extorquendo, quàm ſeruat, cogitur reddere, & tantum lẽ pauperibus erogare.*

VIa immunitas eccleſiarũ,de quarũ ædificatione in ſuperiori titulo diximus, ſæpe violatur,potiſsimè per laicos, qui nobis oppidò ſunt infeſti.2.q.6.laici. ſubiicitur hæc rubrica đ immunitate ec. cœmiterij,& rerum ad eas pertinẽtium, in qua diſcutiendũ eſt, Quid ſit emunitas ſiue immunitas,Et vnde dicatur,A quibus manerib. eccleſiæ perſonæ & res eccleſiaſticę debeant eſſe immunes, Inquãtum, & ad quos, & ad qd immunitas eccleſiæ & cœmiterij extendatur, Quæ ſit pœna violantium immunitatem eccleſiaſticam.

a Quid ſit immunitas.] Adde gl. in c. cum deuotiſsima. & ibi Arch. 12.q.2. Car.Zab.in re. c.p pendimus. de ſen. excom.

b Et vnde dicatur.] Adde do.ſuper iſta l. un.

c Angariæ,alia perãgariæ.] Adde Bo. in cap. non minus de immu.ec.

Quid ſit †emunitas [a] ſiue immunitas. Et vnde †dicatur. [b]

[a] Idem eſt quod libertas,ſic accipitur ff de iur.immunitatis.in ipſa rubrica, & per totum: vnde dic de emuni. i. libertate.

[b] Et quidem emunitas đ quaſi extramunia.i.munera data libertas, ab E, quod eſt extra. vel đ immunitas, quaſi ſine munerib.data libertas, ab in,quod eſt ſine:vel đ immunitas, quaſi puritas, vnde đ quis immunis ñedũ à munerib. vel honoribus: ſed à peccatis.℣.de pur.cano.cap.fin.

A quibus †muneribus eccleſiæ perſonæ. & res eccleſiaſticę debeant eſſe immunes.

Diſtinguũt doctores legum,& dicunt, ꝙ munerũ alia ſordida, alia honeſta.Sordida ſunt,vt calcis coquendæ, arenę fodiendæ,& palatij cuſtodiẽdi, & ſtabula curãdi. ff. de mu.& hon.l.munerũ.reſp.1.& l.j. Honeſtorũ, alia ordinaria,alia extraordinaria.Ordinariorũ, alia angariæ,alia perangariæ, [c] alia rerũ tm̃.Angaria đ munus perſonale,qñ.ſ.quis tenetur ire. vel mittere in caualcatis dñi:ſed expenſis ipſius dñi.ff.de mu.& ho.l.j.munerũ.ver.item angariarũ. Perangaria mixtum eſt. ſ. partim reale,partim pſonale. vt qñ quis tenetur ire, vel mittere in caualcatis dñi,expenſis euntis,vel mitẽtis,& eſt patrimoniale. ſic vī, ꝙ ponatur angaria pro perangaria.ff.de mu.& ho.l.munerũ.§.patrimoniorũ.& §.mixta.Extraordinariorũ alia pertinẽt ad publicam vtilitatẽ,alia ad pietatem,alia ad capitaneam voluntatẽ. *Sic uolo, ſic iubeo, ſit pro rõne uoluntas.* Publicam volũtatem reſpiciunt,defendere rẽ publicam,ire in exercitum principis cõtra Saracenos, & ſimilia.Pietatẽ verò reſpiciunt,refectio viarũ,& põtium,& ſubuenire dño in neceſsitate, Vel quia emptionẽ fecit,Vel quia captus eſt,Vel quia filiam maritauit,Vel quia miles factus eſt, Vel quia ad principem iuit pro ſuis negotiis,Vel alias expenſas intolerabiles & graues fecit, Vel alia quacunque de cauſa depauperatus eſt,Vel nimis obligatus, vel nõ habet qd comedat.In talib.& ſimilib. vī,ꝙ ſubditi debeãt dño ſubuenire,quia cum quilibet indigenti homini naturaliter & ex pręcepto Dñi ſubuenire debeat vt ff.de ſer.expor.ſed ſi ſeruus ea lege.ℨ.de cõmo.c.vnico ad fi.86.diſt.non ſatis.multo fortius in talib.debet vaſallus recognoſcere ſe dño obligatum, vt appareat in his quæ no.ſ.de feud.§.quid ſit fideliras.& hoc quaſi vbique cõprobat cõſuetudo generalis, quę cũ ſit cenſenda rationabilis, ſicut per prędicta apparet meritò

[c] Alia rerũ tm̃.] Angaria dicitur munus perſonale, quo quis tenetur ire, vel mittere in caualcatis dñi, expenſis ipſius dñi, ff. de mu. & ho. l. j. munerũ. ver. item angariarũ. Perangaria mixtum eſt, ſ. partim reale, partim perſonale, vt qñ quis tenetur ire, vel mittere in caualcatis dñi, expenſis euntis, vel mitẽtis, & eſt patrimoniale. ſic vī, ꝙ ponatur angaria pro perangaria. ff. de mu. & ho. l. munerũ. §. patrimoniorũ. & §. mixta. Extraordinariorũ alia pertinẽt ad publicam vtilitatẽ, alia ad pietatem, alia ad capitaneam voluntatẽ. *Sic uolo, ſic iubeo, ſit pro rõne uoluntas.* Publicam volũtatem reſpiciunt, defendere rẽ publicam, ire in exercitum principis cõtra Saracenos, & ſimilia. Pietatẽ verò reſpiciunt, refectio viarũ, & põtium, & ſubuenire dño in neceſsitate, Vel quia emptionẽ fecit, Vel quia captus eſt, Vel quia filiam maritauit, Vel quia miles factus eſt, Vel quia ad principem iuit pro ſuis negotiis, Vel alias expenſas intolerabiles & graues fecit, Vel alia quacunque de cauſa depauperatus eſt, Vel nimis obligatus, vel nõ habet qd comedat. In talib. & ſimilib. vī, ꝙ ſubditi debeãt dño ſubuenire, quia cum quilibet indigenti homini naturaliter & ex pręcepto Dñi ſubuenire debeat vt ff. de ſer. expor. ſed ſi ſeruus ea lege. ℨ. de cõmo. c. vnico ad fi. 86. diſt. non ſatis. multo fortius in talib. debet vaſallus recognoſcere ſe dño obligatum, vt appareat in his quæ no. ſ. de feud. §. quid ſit fideliras. & hoc quaſi vbique cõprobat cõſuetudo generalis, quę cũ ſit cenſenda rationabilis, ſicut per prędicta apparet meritò

meritò ab omnib. est seruãda. vt s̃. de elec. cũ ec. Vul terana. & consue. c. fi. §. vnico. & iunge quod no. j̃. eo. ver. quid si sine violentia. Hæc aũt oia intelligas, qũ iusta ex causa eget, nec. n. in prædictis intendo face re prodigę expendẽtib. quib. est potius occurrendũ. ar. s̃. de concess. c. pe. super quo vide quod no. s̃. de cẽ si. §. fi. sub §. patet. ver. & nunquid. Eps. ad fi. nam & fm Aug. vtilius esurienti panis tollitur, si de cibo secu rus iusticiã negligat, q̃ ei panem frãgere, vt seductus iniusticię acquiescat. 5. q. 5. non oĩs. Ad sordida aũt munera nõ tenetur ecclesia. C. de epis. & cle. l. 2. & l. placet. & l pe. ad fi. & l. presbyteros. Ad ordinaria ve rò, quæ regulariter sunt, sicut tributa & census certi siue seruitia certa & annalia possessionib. quæ ad eos peruenerũt annexa tenetur. 11. q. j. si tributum. & ca. magnum. 23. q. 8. cõuenior. & c. tributũ. sic inte llige. s̃. de cens. c. 1. in fi. & talia possunt vocari indicta. i. re bus impositа, à quib. nullus excusatur. C. de indi. l. j. & 2. lib. 10. sic põt intelligi C. de mune. patrimonia. quæ immunitatẽ. & à quib. munerib. vel exactionib. nemi. licet se excusare. l. 2. lib. 10. alij dicũt, q̃ indictũ ponitur tẽpore fertilitatis, & est munus ordinariũ: ad quod quilibet tenetur, sed illud nõ subit ecclesia. C. de sacrosanct. eccl. l. placet. sic intelligũt docto. leges. Sed prius dictum põt satis tolerari. s. q̃ intelliga tur de tributo, vel censu certæ rei impositо, ad quod tenetur ecclesia, sires ad ipsam perueniat: cũ. n. quæli bet res cũ onere suo transeat. s̃. de cõtrahen. empt. ex literis. §. fi. & de decl. pastoralis. §. fructus. & cũ nõ sit in homine. ad fin. ff. de publi. & ve. Imperatores. Aut alij vendat ecclesia, aut soluat. aliàs incidat in cõmis sum. C. de episcop. & cle. l. 3. C. de exact. tribu. si diuina. li. 10. quia reddi debent quæ sunt Cęsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. s̃. de cle. coniu. ex parte. in fin. Alij dicunt, q̃ non cõmittitur, sed loco pignoris reti netur, quousque de tributo fuerit satisfactum, sic in telligũt dictã legẽ, si diuina. quæ hoc innuit. ad hoc C. de fun. patrimonio. professio etiã. & l. fi. lib. 10. alij dicũt, q̃ illa lex, Si diuina, nõ tenet fm canones, vel expone diuina. i. imperialis, fm Goff. q̃ in reb. eccle siasticis nulla solicitudo trãsactionis. i. omissionis signatur. C. de sacrosan. eccl. placet. vnde si clericus. vel abbas vasallus Regis cõtra dñm suũ feloniam cõ miserit, eo viuẽte, feudũ ad Regem pertinet, sed eo mortuo, debet ipsum Rex restituere successori. in lib. de feudis. de c. Corradi Regis c. si clericus veluti eps. Et est ratio: quia delictũ personę, &c. 16. q. 6. si epm. s̃. de except. cũ venerabilis. §. intelleximus. ad hoc C. de episco. & cle. si quis presbyter. ad hæc ergo tributa, quæ róne patrimonij, siue rei debent, tenetur tm. ecclesia. C. de sacrosanct. eccl. placet. & de episcop. & cler. quisquis. excipe mãsum ecclesię. i. dotem: de qua dixi s̃. ti. j. §. cuius authoritate. quę omnino debet es-
4 se libera. s̃. de censi. c. 1. 23. q. 8. fm canonicã. † Ab an gariis verò, & perangariis sunt clerici omnino libe ri. C. de episc. & cle. l. 2. j̃. e. nõ minus. & eorũ vxores & filij, vt ibi. & 16. q. j. §. nouarũ. & ipsorum coloni. 89. dist. iudicatũ & C. de Episcop. & cler. oĩa priuile gia. arg. C. de dignita. l. 4. li. 12. nisi cũ Imperator trã sit per locum. C. de sacrosanct. eccl. neminẽ. fm Azo. & alios doctores: quod puto verũ, quo ad res deputa tas alimoniis illorũ, qui ecclesię deseruiũt, & nõ mul tũ abundãt. C. de sacrosanct. eccl. placet. & l. priuile gia. Secus puto, si Eps vel abbas tenet magnum & no bile feudũ ab aliquo principe, quod cõsueuit ei cer to modo seruire. nã in hoc casu quãuis nõ teneat ire in caualcatis personaliter. ar. 23. q. 8. §. j. & c. his à qui bus. & s̃. de vot. ex mulcta. §. vlt. puto tñ, q̃ debeat mit tere fm quod solitũ est. Aut teneat beneficiũ ex quo nõ vult facere seruitium. ar. s̃. de cle. cõiu. quod à te. & c. diuersis. & ca. Ioannes, & de præben. cũ fm. & ex tirpandæ. & hoc intelligo, si sit iussũ bellũ. quod dic vt no. s̃. de treu. & pac. §. de cuius belli. & §. quid sit iu stũ bellum. aliàs si iniustum sit: tũc debet recognosce re Imperatorẽ cœli. 11. q. 3. Iulianus. nec pp hoc qd in tali casu nõ mittit, põt priuari feudo. arg. s̃. de prę sum. c. fi. & de consue. c. fi. faciet etiã inde fidelitatem si cõsuetum sit: & quicquid cõsuetudo feudi requirit præstabit. s̃. de iureiu. nimis. & quicquid iure expres sum est. j̃. de pœ. in quibusdam. §. j. & c. fi. ibi. vos ec clesias, &c. alioquin si præscripserit libertatẽ contra dñm, in libertate sua tuendũ erit. sic põt intelligi C. de epi. & cle. l. j. & q̃ sufficit in talib. pscriptio 30. an. in li. feu. de feu. dato in vicem. leg. cõmis. c. quidã ob ligauit. & qualiter iurare dẽt, & donare. & si de feud. vasall. interpell. si quis per 30. vnde dicit l. Corradi, quę incipit, Corradus Dei gratia. sub rubrica cõstitu tio. de nõn aliena. iud. in fi. quod nostri antecessores habuerũt, habere volumus: illud verò quod non ha buerũt, nullo modo exigemus. ad idẽ C. de canone. largitionũ titulorũ princip. & de auro coronario. l. vnica. libro. 10. munera etiã exlonga consu. intelligũ tur. ff. de mune. & honor. l. j. resp. j. ad fi. hoc si prę scri ptũ fuerit bona fide, aliàs cursus tẽpotis nõ obstabit. s̃. de præscrip. vigilanti. & sic põt intelligi in libr. feu. de c. Corradi Regis. §. præterea. & qui debent succe. in feu. §. itẽ sciendũ. & in l. quæ incipit Imperialẽ. §. vnde Imperator Lotharius. & hoc est pp peccatum mortale, vt no. s̃. de præscri. sub rubrica, de prę scrip. rerũ immo. §. quę exigantur. sub §. verũ. maximè in ver. sed nunquid maius peccatũ. Merè etiã persona lia nõ subit ecclesia. C. de episcop. & cleri. oĩs qui vbi que. §. priuilegium. excipe murorũ vigilias, à quib. nullus excusatur. j̃. e. peruenit. nisi senex sit. C. de de curio. si vltra 70. lib 10. dxpedit. n. reipulbicæ. plures habere defensores. ff. de noui oper. nuncia. nã & rei publicæ. & quilibet debet defendere patriã. 23. q. 8. omni tẽpore. pro cuius. defensione pater occidẽs fi lium excusatur. ff. de relig. & sump. fune. minimè. & hoc intellige, quo ad homines ecclesię. clerici. n. non sunt à matutinarũ vigiliis auocandi. 88. dist. c. fi. 12. q. 3. Cyprianus. C. de episcop. & cleri. quisquis. & l. oĩs, qui vbique. resp. j. nisi fortè tanta immineat ne cessitas. q̃ de pręcepto epi aliud fiat. j̃. de reg. iur. qd non est licitũ, quę legem nõ habet. de cõsecr. dist. j. si cut. & s̃. de obser. ieiu. cõsilium. per laicum aũt nulla tenus distinguatur. s̃. de const. eccles. Verùm ad ex traordinaria quęcunque sint illa, etiã superindicta, quę semper & omnino ꝓhibita sunt, nisi authoritate Principis fiant. C. superindicta. l. vnica. lib. 10. qa nõ est munus publicum, nisi à lege, vel seq. con. vel cõsti tutione Principis iudicatur. C. de vaca. mu. publi. l. vnica. lib. 10. oĩs ecclesię sunt immunes. 16. q. j. placet. C. de sacrosanct. eccles. placet. C. de episcop. & cleri. l. j. 2. & 3. Esdrę. 8. vobis aũt dr̃, vt omnib. sacerdotib. & leuitis, & sacris cantorib. & seruis, & scribis tẽpli huius nullum tributum, nec vlla alia indictio irroge tur: nec quisquis potestatẽ habet obiicere eis, exci piunt legistę eaq̃ pertinẽt ad pietatẽ: puta refectio nẽ põtium, vel viarum. C. de sacrosanct. eccles. ad in structiones, vel vtilitatẽ publicam, in duob. casib. tm scilicet cum fœlix embola, vel Imperator trãsit. C. de sacrosanct. eccles. placet. l. iubemus. Ego puto, q̃ ho die oĩs sunt immunes à talib. & maximè ecclesię, res

pectu

pectu laicorũ.nam oẽs tales exactiones extraordinariæ indebitæ ſunt,& cõdemnandæ,nõ obſt.abuſu cõtrario.in auth.de ecc.ti.§.ad hoc ſancimus. & vt nulli iudicũ.§.nulli verò licet. coll.19. hoc eſt quod expreſsius dixit lex.ſ.quę incipit,hac edictali.§. illicitas.cuius verba ſunt hęc,Illicitas etiã exactiones,maxime ab eccleſiis, quarũ abuſus iam per longa tẽpora inoleuit,per ciuitates, & caſtella, omnimodo cõdemnamus,& ꝓhibemus,& ſi factæ fuerint,in duplũ reddãtur.Itẽ alius.ſ.in quædam lege,quæ incipit,Ad decus & decorẽ.§.itẽ nulla cõmunitas,vel ꝑſona publica,vel priuata collectas, ſiue exactiones angarias vel perãgarias eccleſiæ, aliiſque piis locis imponãt, aut inuadere eccleſiaſtica bona ꝑſumant,quod ſi fecerint,& requiſiti ab eccleſia,vel imperio emẽdare, cõtempſerint,triplum refundãt, & nihilominus bãno imperiali ſubiaceãt: quod abſque ſatiſdactione debita nullatenus remittatur.& no. ꝙ oẽs ſunt illicitæ,niſi prĩceps præcipiat:vt dictũ eſt, qui tñ ex cauſa hoc præcipere põt. ℣.de iniuria.in noſtra. aliàs nihil eſt exigendũ:quãuis etiã dicat, ꝙ cauſa pietatis fit. in auth de mand.prin.§.j.&§. deinde cõpetẽs.vbi eſt hoc expreſſum.etiã de his, quæ pietatẽ reſpiciunt. & §.nõ permittas.q̃ loquitur de cõſiliaris quęſtuoſis.& §.eos aũt.& prçceden.& de defeſo.ciuit.§.ſed neq; colum.3.Ep̃s etiã pro reb.eccleſiæ ſuæ nullã moleſtiam patiatur,nec ſportulas ſoluat,qui cõtrauenerit, duplum reſtituat.& cingulo nudetur.in authen de ſan. epiſcop.§. ſportularũ. col.19. per quæ oĩa iura antiqua,q̃ videntur ſuadere contrariũ corrigũtur.cũ.n.libertas fauorabilis ſit,de facili prçſcribitur cõtra ſeruitutẽ. ℣.de priui.cũ olim.§.pe.& c.ex ore.§.fi. nõ ſic ecõtra.C. de prçſcri.quæ pro libertate, & nõ ad verſus libertatẽ.l.fi. & prætores fauent libertatib.ff. de alie.iud.mu.cau.fac.l.3.§.j.vnde & fauores ampliantur,& odia reſtringũtur.ff.de li.& poſthu.cũ quidam & de iure naturali & primęuo.oĩs res libera prçſumitur.Inſt.de liberti.§.j.ſtabilis igitur debet eſſe libertas.Inſt.de iure naturali.§. ſed naturali. & de facili. redit res ad id quod vis,& natura ſibi ab initio coceſſit.ff.de pac.l.ſi vnus.§.pactus.ver.quod ſi nõ toleret. & ſ̃.de cenſi.cũ venerabilis.ergo niſi res ꝓbetur ſerua,hodie præſumitur libera.C.de proba.ſiue poſſidetis.Hęc vera putamus:niſi gratis & cõi ſenſu fiant,ſiue inter laicos. ℣.e.non minus.& c. aduerſus. ſiue inter clericos.ſ̃.de ſtatu.mona.in ſingulis.§.huius verò & c.ea ꝓp̃ §.hoc eadẽ.vel niſi ſit Ep̃s,vel alius.de quo dixi.ſ̃.de cenſi.§.ex quib. caſib.vel niſi ſit cõſuetudo, quod in certis caſib.q̃ ad vtilitatẽ publicã pertinent vel pietatẽ reſpiciunt,moderatè detur:& hoc quo ad laicos.Secus,quo ad clericos.arg.ſ̃.de conſue. & c.1. & ſ̃.de vita.& hone.cle.c.fi. & ℣. de priui.tuarũ. in fi. ff.de iure.immu.ſemper.§.fi.ſic etiã poſſunt intelligi alia iura quę poſui.ſ̃.e.ver.ab angariis.& quæ no. j.de cenſi.§.ex quib.cauſis poſsit fieri. Itẽ hoc intelligas,niſi cõſuetudo ſit,ꝙ circa talia annuatim detur. ſic intellige C.de agric.& cenſi. dñi prædio.lib.11. & in quib.cauſis colonus cenſi.l.j.lib.11.talis. n. quãuis talia vocetur,cẽſus eſt.nec obſt.ſ̃. de cenſi. peruenit, quia præſumere debeo, ꝙ ab initio fuerit ſic cõuentum,vel impoſitũ.ff.de pact.in traditionib.ſ̃.de cẽſi. quanto.ſ̃.de iure patro.prætera.ad quod ꝓbandum, & conſcientiã informandã,facit patientia præſtationis tẽporis:cuius nõ extat memoria: vt no.ſ̃. de cẽſi. §.quis cẽſus ſoluẽdus eſt.Itẽ hæc vera ſunt,niſi àprincipe aliud mãdetur laicis,& ſic intelligo iura alle.ſ̃. e.ver.verũ. vel etiã clericis rõne feudorũ, quæ tenẽt ab eo immediatè à Comite,vel à Marchione ſub eo. nec obſt.℣.e.nõ minus. quia illud ius nõ imponit legem Imperatori,nec hoc facere debet Papa.ſ̃.de el. venerabilẽ.& de iud.nouit.& ℣.de priui. c.1. ſicut.n. ad Imperatorẽ nihil de decimis.ſ̃.de deci.tua. & ita nihil ad Papã de feudo,niſi rõne violentię peccati.ſ̃. de fo.compe.ex parte.trãſmiſſa.verũ & de iud:noui. põt etiã intelligi.℣.e. nõ minus.& c.aduerſus in patrimonialib.nõ feudalib bonis,in quib. clerici etiã, quo ad patrimonialia,ſunt priuilegiati,niſi ſint mercatores.ſ̃.de vi.& ho.cler.c. fi. nec inuenies decretũ vel ius canonicũ,ꝙ in feudalib. Imperatori vel Regi legẽ imponat.Sed inferiorib.tm̃,quaſi reputet abſurdũ dñs Papa, ꝙ inferior Rege eccleſiis vel perſonis eccleſiaſticis,vel reb. ſuis,etiã feudalib legem imponat.ſm̃ hoc põt intelligi.ſ̃ de reb.eccl.non alien. cũ laicis.12.q.j. quicũque militũ. & c. prędia. & præceden. & ſeq.ſ̃.de foro.cõpeten.cõquæſtus.cũ. n.conductores prædiorũ fiſci,vel Cæſaris immunitatẽ habeãt ne depauperentur.ff.de iure immunita.ſemper.§.cõductores.& ſeq.multo fortius ſeruitio dñi inſiſtẽtes. arg.43.q.j. ita diligere.C.de nupt. ſi quis alumnã. in fi.ſ̃.de deci.tua nobis.§.j.& 3.cũ ergo princeps in his eccleſiam ſpecialiter priuilegiauerit, vt ꝓbant iura inducta.ſ̃.ver.ego puto,ꝙ priuilegiũ nemo inferior. Imperatore per cõſtitutionem ſuã tóllere poſsit, vt apparet in quæ no.ſ̃.de conſt.§.qualiter conſtitutionib.& quia qđ princeps cõcedit,priuatus auferre nõ põt,imò decet eſſe mauſurũ. in auth.cõſtitutio quæ de digni.§.illud col.6. & de nup.§. de augmen. & 28. di.c.his C.de ſacroſ.ecc. priuilegia. & de epiſ. & cle. oĩa priuilegia.non eſt mirũ ſi Papa tuetur priuilegia eccleſiarum,& clericorũ.ſ̃.de conſt.quæ in eccleſiarũ.& c.eccleſia.& de reb.eccl.non alie.cũ laicis.℣. e. non nimis.& c.aduerſus.℣.de ſen.excom.nouit. & c. grauẽ.q̃a reſiſtendũ eſt violẽtiis eorundẽ. ℣.de priui. c.1.ſuper hoc vide qđ no.℣.e.ver.ſed nec illa.† Ergo ſi inferior Imperatore vel à clericis vel à laicis aliquid incertũ vel extraordinariũ,petit,vel hoc ſi faciat authoritate Imperatoris, vt dictũ eſt, vel authoritate Papæ,aliàs excõicatus eſt,ſi violẽtiã ingerat.℣.e.aduerſus.& in quadruplum cogitur reſtituere quod accepit.C.de excuſat. mune.placet.lib.10.Quid ſi ſine violẽtia petat dñs ſecularis egens ab eccleſia,vel clerico vaſallo ſuo? puto ꝙ eccleſia tenetur ei dare, ſi egeat,quia cũ teneatur cuilibet in ſuis neceſsitatib. ſubuenire,vt patet in his quæ no.ſ̃.e.uer. in talib.& præced.multo fortius illi à quo habet beneficiũ.ſ̃.de teſta.cũ in officiis.unde & patronũ egentẽ alere debet,ut no.ſ̃.de iure patro.§ quid cõpetat.uer.ſequitur utilitas. in quo caſu puto, quod etiã eps põt deſtringere ſubditos.ſi nolunt eſſe charitatiui.ſ̃.de cẽſi.Apoſtolus.§.iubemus.ſicut & ad hoſpitalitatẽ tenendã põt cogere.ſ̃.de contrahen.empt.c.1.& 42.diſtin.§.j.& c.quieſcamus.85. diſt. archidiaconũ.ſ̃. de prçben.de monachis.ſ̃.de ſupp.negli.prælat.c.2. 16. q.j.qm̃ quicquid. debet tñ fieri ſcriptura, ꝙ non ex debito,ſed gratis detur, ne in futurum prçiudicet. 7.q.j Pontifices.nec obſt.℣.e.aduerſus.quia illud poteſt intelligi.qñ petitur violenter.poſſunt.n.mulcta honeſtè recipi,quę inhoneſtè petuntur.ff.de var.& extraordinari.cognit.l.j.§.eſt quidem res ſanctiſsima. & no.℣.de ſimon.§. quid ſit ſimonia. ver. mihi vr̃. & ver.ſolo ex pacto. approbatur ergo charitas. & violentia reprobatur. Quid ergo de militib.noſtri tẽporis, qui cũ violentia faciunt tallias ſemel, vel ſecundo.vel quoties eis vr̃,nunc plus,nunc minus? Rñ deo,

deo, prædones & raptores sunt, & ad restitutionem tenentur, vt patet ex prẽmissis. nec aliqua consuetudo siue abusus excusat, vt ꝓbant iura in ducta s̃.e.ver.ego. Et est ratio: qa cũ incerta sit cõsuetudo, quam allegãt: quia nunc plus, nũc minus, non habet locũ consuetudo, vt apparet in his quę no.s̃.de consuet.§. vlt. versi. pe.& vlt. maximè cũ violentia fiat. arg.Inst.de vsucap.§.furtiuæ quoque res in quo casu etiã serui denũciare possunt, ꝙ malè trãctantur à dominis.ff.de off.prefec.vr.l.j.§.j.& §.quod aũt.& Insti. de his qui sui iur.sunt.§. sed hoc tẽpore. superiora tã çquitate rationabili, q̃ lege naturali, diuina, ciuili, & canonica cõfirmantur,& ad sanã & clarã cõsonãtiam reducũtur. Quid si fiat statũ, ꝙ aliquid certũ detur si sit de cõi consensu subditorũ, puto ꝙ valet, sed non astringũtur ecclesię, vt ꝓbant iura allegata. s̃. e. versi.itẽ hęc vera sunt ad fi. Quid si detur alicui priuilegium, ꝙ non teneatur ad collectas dãdas in his casib.in quib.aliis cõiter astringũtur? non valet, etiãsi vicini cõsenserint.C. de decurio. vacuatis.lib. 10. & iunge quod no.j̃.de pœniten.§. quib. & qualiter sub §.quid de quęstis. Apparet quę ad extraordinaria, q̃ ad publicam vtilitatẽ pertinent, tenẽtur vasalli recepta litera Imperatoris, vel principis, aliter nõ, vt apparet s̃.e.ver.verum ad extraordinaria. Ad ea quæ pietatẽ respiciunt, tenẽtur charitatiuè,& nõ violenter.s̃.e.uer.itẽ hæc vera sunt.&ver.qd si sine violẽtia. Sed ad ea quæ pertinent ad volũtatẽ capitaneá, nullatenus tenetur.s̃.de costi.c.j.& c. ne innitaris. s̃. de prẽben.graue nimis.resp.j.

5 In †quantum, & ad quos, & ad quid immunitas ecclesię & cœmite
d rij extendatur.[d] Et quidem diuersimodè, plus, vel minus, ꝓm quod diuersas immunitates habet ecclesia.
e Primò quia in ecclesia placita secularia[e] non sunt tractanda. j̃.e.c.1.& maximè iudicia sanguinis. j̃.e.cum ecclesia Dei. ecclesiastica verò ibi possunt tractari. 2. q.2.§.vlt.& ar.s̃.de appellatio.§. qua fronte.& de electio. quod sicut. Sed nec intra ecclesiam sepeliri debent aliqui, nisi sint Epi, aut abbates, aut digni presbyteri, aut fideles laici.13.q.2. nullus.& intelligũt q̃dam hoc de hoc laico fideli, per quẽ.s. miracula fiũt à fide.i.virtute. alij de quolibet laico fideli, dic istud intelligendũ de fideli, & in dignitate constituto, sicut Comite, Rege, Imperatore,& sic de facto seruatur: de Sancto, quicũque sit ille, nulla dubitatio, in quorũ tumba, seu sepulchro priuata persona poni nõ debet, C.de sacrosan.eccl.l.2. Alij intelligũt legem illã aliter.s.ꝙ laici nõ debent intra chorũ morari cũ clericis, quod & verum est.s̃.de vita.& ho.cleri.ca.1. Itẽ ecclesia incastellari nõ debet, nec ibi debẽt ędificari ꝓpugnacula, vt inde fiat guerra, vel ibi recipiantur hi, qui guerrã faciunt,& prẽcipuè prędones, quãuis authoritate Epi tẽpore iustę necessitatis hòc fieri posset ad tẽpus: puta propter metũ paganorũ, hæreticorũ, piratarũ, latronum & pro defendẽdo iura eccl.cũ fortè non inueniatur locus ita congruus ad hoc, vt in casib.& si non solũ clerici ibi refugium habeant, sed etiã laici innocentes,& fidẽ ac ius ecclesia sticũ defendentes: ita tñ, ꝙ necessitate cessante: & in castellatio cesset.s̃.de custo.eucha.relinqui. 44. dist. c.pe.& fi.24.q.6.si res. & c.hi qui.23.q. 5. reos. s̃. de obser.ieiu.consilium.§. pe.& prẽceden. j̃.de reg. iur.
7 quod non est licitũ. †Laici etiã non debent albergũ, seu hospitium violẽtum petere, seu exigere ab ecclesia tanquã ex debito. j̃.e.c. 1.42.dist. quiescamus. C. de epi.& cle.l.j. charitatiuum aũt denegandum non est, vt apparet in his quę no.s̃. e.§. proxi.ver. quid si sine violentia. Quid si possessio aliqua perueniat ad ecclesiam. puta domus, vel possessio aliqua, quę tenebatur albergum facere certum,& certo modo?& puto ꝙ ecclesia teneatur, quia hoc est certum seruitiũ: vt apparet in his quæ no.s̃.e.§.proxim.ver.ad ordinaria. cõprobatur arg.abominabili. j̃. de vsur. quanto s̃.de deci.de terris.& fauorabili.s̃.de deci.cõmissum.
8 & c.dilecti.& c.licet.† Immunitatẽ etiã habet ecclesia & cœmiterium, vt intus nõ ponantur superlectilia: sicut no.s̃.de custo.eucha.& ne qua violentia ibidẽ cõmittatur,& extenditur vsque ad 40. passus, si maior sit ecclesia. s. matrix. vel vsque ad 30. si minor, puta capella est 17.q.4.si sicut antiquitas.& c.frater.& c.miror. capellæ verò quæ sunt intra ambitum murorum. s. ciuitatis. vel castri, vel villę, non ponuntur in hac 30. passuũ obseruatione. 17.q.4. quisquis. Ex quo ergo aliquis maleficus, seu delinquens, vel alius ad ecclesiam fugiens intra dictum ambitum se receperit, ecclesia ipsum saluare debet. 23. quæst. 5. reos. nec mirum. nam & ad statuam prætecti vrbis fugientes saluat lex.ff.de offi.prætec.vrbis.l.j.§.j. sed distin. Cùm quis ad ecclesiam confugit, aut est seruus:& tũc cautione iuratoria recepta, quòd non malè tractetur, à domino restituitur. C.de his qui ad eccle.confu.l. præsenti.§. sanè si seruus. j̃.eod. inter alia.§. fina. 17.quæst.4. metuentes. & hoc si sine armis veniat, vt se subtrahat seruitio domini. si verò cum armis irruerit, continuò extrahatur. C.de his qui ad eccl.confu. si seruus, Aut Iudæus, qui obligatur Christiano,& is nõ recipitur quousque debita reddiderit vniuersa. C.de his qui ad ecc.confug.l.j. Aut liber & Christianus:& is aut confugit volens vitare litigium, vbi ciuiliter cõueniebatur,& is recipitur: nec est ei ex quo intra fines ecclesiæ est aliqua violentia inferenda: est tñ intra fines repræsentandus Iudici: vt possit defendere per se, vel alium, sicut elegerit, alias cõtra ipsum pròceditur,& distrahuntur bona, si qua habet. Et si ecclesia habet, tenetur reddere & iurare quilibet de ecclesia, quòd non est conscius rerum suarum, sicut hoc totum traditur C.eo.prẽsenti.§.j. & seq. Si verò maleficium commiserit, aut intra ecclesiam, aut prope intendens per ecclesiam liberari, aliàs non commissurus, puta interfecit hominem in cœmiterio prope ecclesiam,& intrauit ecclesiam incontinenti, & talem non defendit ecclesia, s̃.eod.capi.fina.& sic potest intelligi authentica, de mau.princ.§. sed neque. colum.3. vbi excipit homicidas, adulteros,& raptores virginum, Alij dicunt, quòd authentica corrigitur per decre. j̃ eo.inter alia nam & raptorem virginum defendit ecclesia.36.quęsti.prima.de raptoribus.& hoc dicunt magistri communiter, sed potest intelligi sicut dixi, scilicet quando rapina prope ecclesiam facta esset. sic loquitur lex & intelligitur: sed capitulum quando à longe venit,& insequebatur. & ideo ad ecclesiam confugit. intelligas etiam legem, q̃n non vult matrimonium contrahere aliàs cõtra. j̃.de rapto.c.fi.36.q.3.denique.& c.tua, sicut promptum est legib.cum canonib.concordare. C. de inof. dotibus.l.vnica.tũ de mente canonum vr̃ fulciri cõmunis opinio magistrorum, quo ad adulterum, & virginũ raptorem, ꝓm quod intelligunt grosso modo: quia intellectus ipsorũ magis conuenit pietati. Sed Greg.multũ fauet, quod dixi: & iura q̃ induxit.

j̃.eod.

ſ.co.ver.quid ſi cõmittit. Sin aut lõgè ab eccleſia cri
f men commiſſum eſt,& enorme: puta publicus latro f eſt,quolibet die iudicari põt.C.de fer.prouin.qui impunè occiditur. C.qñ li.vnicuiq;.l.j.2.23.q.5.cum homo, nã & multis exitio eſt.i.morti inferendæ multis paratus eſt,ſicut dicitur de furioſo.ff.de of. præſi.diuus.exitium enim idem eſt,quod mors,quod intelligas,ſi nocturnus ſit:nam ſi diurnus, occidi nõ debet, niſi ſe telo defendat.ſ.de homi.c.2.& talis non defendit.de tali ẽt poſſunt intelligi,qđ dñs dixit. Exod. Si
g quis per induſtriã occidit g proximum ſuũ,& per inſidias ab altari meo euellas eũ,& moriaṫ.ſ. de homi. c. j.idẽ eſt,ſi ſit depopulator,ſeu populator agrorũ,i. vaſcator,ſeu cõbuſtor, q de nocte cõburit ſegetes vicinorũ:& dr̃ à populor, popularis:ſeu depopulor depopularis,qđ in mala ſignificatione accipiṫ,quaſi deſtruo,deſtruis,ſeu diſpergo,diſpergis:ſed populo, populas, accipiṫ in bona ſignificatione, quaſi cõgrego, cõgregas,ſeu colligo, colligis.& hic nullatenus deſẽ 10
diṫ.ſ.e.inter alia.§.& hoc verũ eſt.17.q.4. ſicut antiq tùs.& aliis iurib.prox.alle.Aliàs aũt quantunq; enorme,ſeu graue delictũ commiſerit, debẽt rectores accleſiarũ iurare ſibi vitã & mẽbra idonea cautione recepta.arg.s̃.de reſt.ſpo. ex tranſmiſſa.ſ.iuratoria tm̃. 17.q.4. conſtituimus . Sed & fideiuſſoria ac pœnali ſi timeaṫ, ꝙ is qui eũ petit non benè ſeruaret iuṙm ſuũ. arg.s̃.de reſt.ſpol.ex tranſmiſſa.& c.literas. §.fi.& de præſum.literas.§. fin.ſuper hoc aũt quod iniquè fecit eſt aliàs legitimè puniendus.ſ.e. inter ãlia.§.ſi liber. ſm hoc intellige.17.q.4.reũ.& c.diffiniuit. & ſeq.50. di.inter liberũ & ſeruũ. Et no.ꝙ q̃diu eſt intra eccleſiam ,non eſt tñ per violentiã eiiciendus,nec dẽtinendus,nec cõſtringendus,nec requies,nec veſtis,nec victualia deneganda.C.e.prẽſenti.rñ.j.§.j. qđ ſi quis facere attẽtauerit,ſciat ſe maieſtatis crimine irretitũ, K
& ſic vltimo ſupplico puniẽ. vt not.ſ.& §.q̃ ſit pœna. hanc aũt libertatẽ habent nedũ intra eccleſiam ,ſed extrà intra 30.paſſus, vt ad requiſitę naturę vſum debitis exeat locis.17.q.4. diffiniuit . licet hodie de facto ſit hæc immunitas in locis cõplurib. vſurpata. &
9 vide quod no.s̃.e.ver.immunitatẽ. † Quid ſi cõmittit furtum in eccleſia nũquid defendetur? Non vr̃:qa ſm Augu.nemo ad ſupplicandum admitti debet ibi, vbi ſacrilegium cõmiſit.16.qu.4. frater & eps.& fruſtra legis auxiliũ inuocat, &c. ſ.de vſur.quia fruſtra. in auth.vt lice.mat.& auiæ.§.quia verò. col.8.& arg. ſ.eod.cap.fin.ſm Goffred.dicit contrà: quia duo genera tantum hominum excipiuntur. ſ.eo.inter alia. & eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis ſanctis ignoſcendi gloriam deeeliquit.C.de epiſ.& cler.ſi quis in hoc genus. quæ potius facit contrà,cùm ibi mandeṫ puniri iniuria. Quamuis enim non petatur, nec negat, quin agere poſſet, & petere, imò hoc conceditur . C. de iureiur.atrocem.etiam ſm canones poteſt peti,ꝙ iuſtitia fiat,quamuis ſciamus, ꝙ ſine effuſione ſanguinis fieri non poteſt: & etiam tradere poſſumus inter ſignia iuris,nec imputatur nobis,ſi per poteſtatem vltra q̃ lex præcipit puniatur. ſ.de homi.tua.§. ad vltimum. & c.poſtulaſti.& vide quod no.s̃. eo.ſi verò ma
h leficium.Sed nunquĩd hoc priuilegium h retinet eccleſia interdicta? Non vr̃ ex quo ibi non celebrantur 12
diuina.ſ.e.eccleſiæ. nam & clericus quandiu interdictus eſt,vel ſuſpenſus,vel excommunicatus,beneficiũ non percipit.s̃. de appel.paſtoralis.in fi.& de ætat. & qualit.cùm bonæ.& de poſtul.prælat.c.j. & de ele..cùm in cunctis.§.clerici.& s̃.de conceſ.prẽb.quia diuerſitatem.ſ.de cle.excõ. mini.poſtulaſtis.nec habet exe-

cutionem officij.32.diſt. nullus.& c. f
præter hoc.s̃.de coha.cle.& mul.veſtra.& c.fi. j. de ſim. tanta.dic cõtranam & depoſitus characterem retinet,& qui in ipſum manus violentas iniicit,excõicatus eſt.81.diſ.dictum. h
ſm Goffr. hæc enim reuerentia Deo debetur,qui nec deliquit, nec eccleſia ſua:vnde & ſi ſine culpa ſua interficitur , eccleſia non eſt pp hoc violãda: nec enim debet ei duplex iniuria i
irrogari.ſufficit igitur quod illa die interdicto ſuſtinet:& ſicut vel in paucis amicorum,multò fortius inimicorum laborib.cõſulatur. C.de neg. K
geſ.tutori degradato. ẽt planum eſt ꝙ priuilegium rerinet,niſi reddatur incorrigibilis:ſed poſtea ſecus s̃. de iudic.cum non ab homine.† Quid ergo de excõicato.nam talis alium excõicare non poteſt.24.q.j.audiuimus.ergo non videtur,ꝙ ſi quis in ipſum manus violentas iniecerit,aliquem canonẽ incurrat:quia nil ad nos de his qui foris ſunt. ſ.de.diuort. gaudemus. & quia nõ excõicat, niſi monitus ſ.de ſent.excõ.ſacro.ergo quia incorrigibilis,& ſic amittit priuilegium. ſ.de ſen.excõ.contingit.in audientiã põt dici hoc verum eſſe,ſi ab homine excõicatur iuris ordine ſenato: ſecus ſi à canone,vel in vtroq; ex quo eſt in mora petendi abſolutionem.s̃.da conce.præb.quia diuerſitatẽ. ergo ſi per annũ ſtat.ſ de hæret.excõicamus. j.q.j. 11.q.3. rurſus. & c.quiſquis.Goffr.tñ ſequitur cõem opinionem magiſtrorũ. Quid ſi eccleſia non eſt conſecrata? i Rñdeo, i
nihilominus eſt priuilegiata.ſ eo.eccleſiæ.s̃.de cõſe. eccl.c.fi. Quid de oratoriis priuatorũ? k vr̃ ꝙ hãc im k
munitatẽ habere debent.arg.in auth.de eccl.tit. §.ſi quis in ſua domo.& §.ſi verò.col.9.s̃. de cenſ.c.fi.& đ conſe.di.1.vnicuiq;.& ca.ſeq.puto contra.ſm Goffre.
11 † Ruſtici ẽt eccleſiæ non põt rura deſerere , & ſe alibi transferre.ſ.e.c.3.qđ intelligas de aſtrictis glebæ. C. de agri.& cẽſi.cũ ſatis.lib.10.& in auth.de q̃ſtore col. 6.de Iudæis.multorũ.qđ dic,vt no.ſ.de nat.ex li.vẽr. Sed cum eccleſia ſaluet ad ſe cõfugientẽ , vt patet ex præmiſſis:quare non eſt idẽ in in corpore Chriſti. nã ſi iudicãdus ad mortẽ corpus Chriſti recipiat,nõ pp hoc liberatur:imò nihilominus ſuſpendiṫ, vel crema tur:licet illa die putẽ iuſtitiã differendã.& ſic intelli. 13.q.2.c.fi.ar.ff.de pẽn.ꝓgnantis. vel fortè trib.dieb. vel quatuor.ar.de cõſe.di.2.c.omnis homo.& c.trib. gradib. Et dñt quidã,ꝙ hæc eſt rõ p̃miſſi: quare quia cum eccleſia corporalis ſit. ſ.j.q.3. ſi quis obiecerit. põt ſaluare corpora, & pœnas corporales remittere. corpus verò dñi cib.eſt aiæ,non corporis.de conſ.di. 2.nõ iſte panis.& iõ animã tm̃ ſaluat,non corpus.Sed hæc rõ non vr̃ ſufficiẽs:qa eccleſia nõ ſolũ corpus ſaluat,ſed animã in corpore: & corpus Chri ẽt corpori humano,ꝓdeſt,dũ ipſum ab infirmitate alleuiat,ſicut & pœnitẽtia.ſ.de pœn.cũ infirmitas.Iõ dixit Hu.ꝙ hęc eſt rõ,qa eccl'ia ſic eſt priuilegiata:& nõ corpus Chriſti:& iõ hoc priuilegiũ ad ipſum non extendiṫ:ar.7.q. 1.petiſti.16.q.j.hinc eſt.† Sed quare magis hoc priuilegium conceditur eccleſiæ q̃ corpore Chriſti , cũ ſine cõparatione maius & dignius ſit corpus Chriſti,q̃ eccleſia? De his non teneor reddere rõnem,cũ ex voluntate ſola pendeãt:& in facto conſiſtant.nã ſępè hi qui minus ſeruiunt,& minus digni ſunt, melius remunerantẽ, & magis priuilegiantur, ſit pro rõne voluntas,

[f] Publicus latro.] Add de doctin. c. inter alia.de immun. eccl. [g] Si quis p̃ induſtriã occidit.] Adde ex. in c.1. de homic.d. [h] Sed nunqd hoc priuilegiũ.] Adde Archi.in c. frater noſter circa fi. 11.q.4. & per Archid.in c. vxor feliciſ. circa principiũ. 17.q.4. [i] Quid ſi eccleſia non eſt conſecrata.] Add de Ca. Zab.in c. inter alia.in 3.q.ult. [k] Quid de oratoriis priuatorũ.] Add. Ant.de But.in c.eccleſiæ. de immun. ecc.& Abb.in c.fi. de eccleſ.ædific.

l Corpus Christi deferẽti.] Adde quot ĩ ista materia sunt opiniones.

siue fortuna. Vel dicas q̃ ecclesia confugientẽ ad se, ideo seruat, & saluat: quia ex quo ad ipsam confugit, fugiẽdo factus est liber, & ad ipsam liber venit. & iõ benè est rõnabile, q̃ ecclesia ipsum tueatur in ea libertate, ĩ qua ipsum inuenit. Corpus verò Christi dat̃ iudicato ad mortẽ, & in captiuitate detẽto: iõ libertatẽ quã non inuenit, tueri nó põt, nec iustitiæ p̃sumitur velle p̃iudicare: quia iustus Dñs, & iustitias dilexit. reliquit ergo ipsam in captiuitatẽ dñi tpalis, in qua ipsum inuenit: sic nec ecclesia seruum ad eã cõfugientem à seruitute, in qua ipsum inuenit, nõ liberat: sed ipsum dño restituit: vt probãt iura inducta. s. e. ver. cùm quis ad ecclesiã. Quid si quis dum fugit ad ecclesiã, obuiauerit sacerdoti corpus Christi deferẽ-
l ti,[l] & ei adhæreat, nunquid ecclesia talem saluabit? Vtiq; q̃uis non sit expressum in iure, quilibet Catholicus hoc facere debet, sicut probat fides mulieris fluxũ sanguinis patientis, dicẽtis, Si tetigero tm̃ vestimentum eius, salua ero. ait Iesus, Confide filia, fides tua te saluã fecit: & salua facta & mulier ex illa hora. Matth. 9. circa mediũ. nã si statua præfecti saluat hominẽ. vt no. s. ver. immunitatẽ. & probat̃ Inst. de his qui sui vel alie. iur. sunt. §. sed hoc tpe. vbi statua & ecclesia æquiparant̃. & §. fi. multò fortius Corpus Christi, cũ sit maius & dignius, nec ei debeat res aliqua anteponi, vt 95 dist. ecce. j. q. j. multa. de cõs. di. 2. nil. nec obst. qđ dicit Hug. & innuit hoc esse priuilegiũ ecclesiæ, & iõ nõ esse extẽdendũ: hoc. n. fateor, q̃ priuilegiũ vnius ecclesiæ, vel vnius p̃sonæ ad aliũ priuatũ non extẽditur: qa nemo sibi dẽt hoc authoritate propria vsurpare: vt j. de priui. sanè. & sic intelligas iura q̃ Hug. inducta, porrò cũ supradictũ priuilegiũ ob honorẽ Dei, & reuerentiã ecclesiæ cõcedat̃: ex mẽte iuris est, vt vbi est maior rõ fortius extendat̃: & iõ vt priuilegiorũ & oĩum creaturarũ potius Dño, q̃ creaturæ in talib. deferat̃, sicut alias in priuilegio lex facit idem: vt Instit. qui mod. ius patriæ po. solui. §. filius. & in auth. constitutio quæ de digni. §. j. & §. pe. coll. 6. & 13. q. 3. ita diligere. odio sum enim priuilegiũ restringitur, sed fauorabile ampliatur. ff. de lib. & post. cùm quidam.

RED nec illa immunitas p̃termittẽda est, q̃ qlibet põt regulariter rẽ suã ecclesiæ relinquere contra quã multi tyranni diuersas machinationes ingeruntur: & iõ contra tales inuehitur Concilĩ gñale. s. de reb. eccles. non alie. cùm laicis. ibi nõ solũ de alienatiõe feudorũ, ac aliarũ possessionũ ecclesiarum, & vsurpatione iurisdictionũ, sed ét de mortuariis, &c. i. pro anima relictis de quib. aliq̃ statuunt, q̃ ecclesia intra annũ & diẽ distrahat. aliàs authoritate propria relicta occupant contra l. C. de sa. sanct. eccl. gñali. & l. iubemus. vbi dicit, q̃ cuilibet licet res suas patrimoniales, vel patrẽ sine cã mortis, vel iure institutionis, vel quocunq; alio mõ relinquere ecclesię, vel inter viuos donare, nec est necesse, q̃ talis donatio actis insinuet. C. de sa. san. eccle. nã in donationib. q̃ fiũt ecclesiis, optima mensura est immensitas. in authẽ. de nõ alien. aut permu. reb. eccle. §. finimus. col. 2. adeo q̃ si qs de curiali fortuna ecclesiæ reliquerit tales donationes, & ecclesiæ lucratiuorum inscriptionib. liberæ sunt, & immunes. cur. n. nõ facimus discrimẽ inter res diuinas, & humanas. C. de sac. san. eccl. sancimus. 2. & hæc futurũ tps respiciunt. in auth. de ecc. titu. §. ad hoc sancimus. & §. seq. si q̃ verò. & si qua cõstitutio in contrariũ promulget̃, irritãda est. C. de sa. san. ec. decernimus. C. de epis. & cle. oĩa priuilegia. hoc. n. ius qđ ecclesiæ relinquit̃, maximè in vltimis voluntatib. valde fauorabile est: tũ fauore vltimæ voluntatis. C. de sa. san. ecc. l. j. tũ fauore aiæ. 13. q. 2. animæ defunctorũ. C. de sac. san. ec. sancimus. j. tũ fauore eccl. quæ ẽt habet loco filiorũ. in auth. de sanc. epi. §. sed hoc in p̃senti. s. de prob. in p̃sentia. §. pe. in fi. & in auth de ecc. titu. §. si qs in nomine magni Dei. col. 9. & p̃ce. nulla igit̃ cõstitutione, nulla cõsuetudine contrariũ statui põt cùm fine periculo aiæ seruari nõ posset s. de cõsue. c. j. & fi. & de p̃scri. c. fi. hic igit̃ triplex funiculus rũpitur difficulter. s. de treu. & pac. c. j. & ad idẽ in his q̃ nota. s. de p̃scr. rer. immo. §. q̃ exigant̃. sub §. hoc quo ad res ver. quartũ. & ver. in reb. verò tpalib. laicorũ, & seq. vsque in fi. vr̃ ẽt, q̃ tales sunt excõicati, ſm ea q̃ no. j. de sen. excom. §. quis possit excõicare. rñ. j. versi. septimus. & seq. Sed cõtrà, quia si sic põt tpalia relinqui ecclesiis citò poterũt ad ipsam deuolui oĩa tpalia, quia cũ nil alienare possit ecclesia, ex quo semel rẽ acquisiuit. s. de reb. eccl. nõ alie. nulli. & c. si qs. & p totũ. C. de sac. san. ecc. iubemus. & auth. hoc ius porrectũ. in auth. de non alie. reb. ecc. col. 2. & de alie. & emphy. col. 9. per totũ. nunq̃ definit esse hęres: vt in li. feu. de feu. alie. si cliẽtulus. & expressũ est, q̃ nõ licet feudũ donare: nec pro anima iudicare, nec in dotẽ dare pro filia in lib. feu. qualiter iura debeat vasallus dño donare. lõ si vasallus religionẽ intrauerit, fundũ amitti. idẽ si clericus fiat. in li. feud. si de feu. vasal. interpel. fuerit clericus. & de feudo fęmineo. §. ex hoc illud. qa nec pertinet ad eũ beneficiũ, q̃ non dẽt gerere officiũ: vt in li. feu. de inuestitura, quã Titius accepit miles. arg. s. de cle. coniu. qđ à te. & c. diuersis. & c. extirpandę. & c. super inordinata. Quid pluraǹe vendere licet feudũ, nec pignorare, nec q̃ aĩa iudicare: nec quoquo mõ alio alienare, p̃ter dñi voluntatẽ, vt in li. feu. de feu. nõ ali. sine cõsensu maioris dñi. Imperialẽ. §. habito. nec ob. s. de re. ec. nõ alie. cũ laicis. vel alia iura canonica: qa nil ad ecclesiã de feudis: vt apparet s. de fo. cõp. ex transmissa. & c. verũ. nec ẽt Papa vult detrahere: sicut nec dẽt iuri regio, ẽtsi đ tpali hr̃ditate agat̃ j. q. fi. sint legiti. lator. & c. cãm. 2. sic nec hẽt se intromittere de tpalib. nisi in p̃imonio B. Petri, vbi dominat̃ in vtroque gladio j. q. fi. sint leg. q̃ venerabilẽ. rñ. j ver. id aũt. & s. de app. si duob. §. j. nã dictmẽtæ sunt iurisdictiões. in auth. quo mõ oportet epis. rñ. j. in prin. col. j. & 96. di. duo sunt. Solutio. Qualitas feudi cõsideranda est. nã si sit de camera dñi ad tps datũ, in tali habẽt locũ cõtraria. cũ nõ sit q̃petuũ, nec hęres succedat: de tali loquit̃ in li. feu. qui. mo. feu. amit. §. itẽ si qs feu. in curte. & in prin. fi. q̃ feu. da. pos. per totũ. & de feudo gardiæ feu castaldię. Itẽ illud idem erit de comitatu, in quo non succedit filius, ſm ius antiquũ, qđ tm̃ hodie vsurpatũ est, sic loquit̃ de feudi alie. si cliẽtulus. & de tali ẽt. s. tpali loquitur. j. de do. inter vir. & vxor. c. nuper. idẽ si de natura feudi est, q̃ vasallus in q̃pria persona seruiat, & in tali nõ succedat clericus, ẽtsi filius sit, cũ nõ personaliter possit seruire. 34. q. 8. §. j. & ca. his à qb. nec p aliũ: quia natura feudi qđ p̃sonale est, hoc non patitur. arg. s. de of. dele. qm̃. ff. de solu. inter artifices. C. de cad. tol. l. vnica. §. si verò talis. Si verò p̃mũ & reale, siue perpetuũ sit, & cõsueuit seruari p alium, sicut vbiq; ferè est, tunc habent locũ prima iura, & si qõ sit inter dñm & vasallum, vtrum sit paternum, vel nouum, bonus Iudex æstimare dẽt cui deferatur iurm̃. vt in li. feud. de gra. succes. c. j. & 2. & de inuestitura quam Titius accepit. §. item placet. & ibi seq. qui sibi & hæredibus. vbi etiam loquitur de allodio. & de allodio eodem habes in Lombardia de prohitis nupti. id est, vt episcopi, de quo etiam dicitur.

quod

quod ſi alicui in feudo concedatur, demũ detur eccleſiæ,is cui concellum fuerat in feu. nõ põt ipſum retinere,niſi ſibi de nouo ab eccleſia cõcedat: & hic eſt caſus in quo vaſallus amittit feudum, ſine culpa ſua, vt in li.feu.de pace iuram. firm.l.vnica. §.pe.Igit cõ ſuetudo terræ conſideranda eſt:nã & inuenitur feudũ ſine fidelitate.in li.feu.qualiter fiat inueſtitu.c.nulla. Itẽ inuenitur feudũ liberũ,& immune,de quo non teneť qs facere,niſi ſimplicẽ recognitionẽ: vñ dř vulgariter:Ego teneo hoc caſtrũ in feudũ liberũ:& ſic ꝑm diuerſas cõſuetudines diuerſimodè iudicabiť de feudo: & ſi nõ apparet certa cõſuetudo, iure ſcripto vtẽdum erit:vt in li.feu.explicit liber primus,incipit ſecũdus, de feud.cogn.c.cãrum.per qđ apparet,ꝙ iura li.feud. nõ aſtringũt aliquos, niſi ſit l. Imperialis. & in tali, ſ. in feudo paterno ſuccedit filius, & ſi religioſus ſit, in auth.de ſan.epi.§.nullã.coll.9.Antiquum verò feudũ, qđ quaſi matrimoniũ eſt,põt dari niſi cõtraria cõſuetudo repugnet: vnde & ꝓlatus põt hoc dare in feudũ, q̃uis aliud ſit in nouo.j̃.de feu.c.2. & in li.feu.de clericis ꝙ inueſtiturã facit.ca.j.in fi.Hæc ſolutio ex ꝓmiſſis cõprobatur in li.feu.de capitulis Corradi regis. & c. ſi qs ca.l.& hoc verũ eſt,niſi in fraudẽ fiat:vt in l.feud. qd ſit inueſtitura. c. noui verò feudi inueſtitura. puta patitur ſe cõueniri. aliqs vaſallus ab eccleſia corã eccleſiaſtico Iudice,& confiteť in fraudẽ ſe,vel ꝓdeceſſores ſuos magna dãna dediſſe eccleſiæ, cùm tñ falſum confiteať. vnde in reſtauratione dãnorum dat ei qcquid hẽt, retẽto ſibi vſufructu ad vitã ſuã:& de his omnib.fit libellus, & diciť, Ego iudico hic animã meã, vt vitẽ extremũ iudiciũ in ſututũ.iuxta illud:Si nos iudicaremus,non vtiq; iudicaremur.taliter colludẽdo, nõ põt feudũ pro anima iudicari.ſic põt intelligi lex, imperialẽ.Hoc tñ non eſt omittendũ, ꝙ in libris antiquis nõ inueniť illud verbũ:nec ꝓ anima iudicare. ex primo rñ.vbi de tribus exponiť querela.ſ.de pignoris 13
oblatione,& vend. & de quadã colluſione nomine libelli facta,ſatis apparent,ꝙ in §. habito intendit illis trib.mederi,qđ facit ꝓ ordinẽ, ſi remoueas illud verbum,pro anima iudicare. & hoc veriſimile eſt:quia iuxta petitionẽ formãda eſt rũſio. C.de trãſa.vt rñſum. j̃.đ ſpõ.de muliere.s̃.de ord.cog.cùm dilectus. §.fi.ff. cõi diui.vt fundus.C.de fideic.li.§.fi.j̃. de accuſ.qualiter.2.in fi.igitur vel illud verbũ remoueas,vel qñ ꝓſonale,vel qñ tꝑale eſt:vel qñ fit in fraudẽ, intelligas, vt dixi:quia omnis colluſio reprobatur.ad hoc s̃.depac. cùm clerici.& c.præced.& ſeq.s̃.de cenſi.cũ clerici.vt j̃.de collu.dete.clerici.c.mandati. per tuas & l.ab Anaſtaſio.Nec eſt.n.veriſimile,ꝙ rectores eccleſiarũ,q̃ interfuerunt qñ illa conſtitutio imperialẽ, conſtituta fuit:vt dicit in j.rubr. contra ſe querelã expoſuiſſent, nec conſtitutionẽ fieri petiiſſent.arg.C.arbitriũ tut.l. fi.& j̃.de cenſi.cũ inſtãtia.rñ.j.Nec credendũ eſt,principẽ Roñ.qui iura tenetur,tot iura tã ſolenniter edita,tã fauorabilia ſicut ſcripta ſunt,velle vno verbo tã durè,& tam iniquè intellecto, ſicut quidã intelligunt tollere.de inof.teſta.ſi qñ.s̃.de ele.eccleſia.§.denique. Nec ẽt fortè ſi vellet hoc facere poſſet, cũ iura prima q̃ priuilegia eccleſiæ gñalia,& gñaliter conceſſa cõtinent,ſunt authoritate Apoſtolica perpetuò cõfirmata.25.q.2.c.j.& 3.& c.eccleſiaſticę.& ſeq.& ꝓced.Ergo 14
ex quo authoritas ſupioris interceſsit.ſ.ptãs inferioris,& s̃.de iud.cùm veniſſent.& de confir.vti.ca.j.& 2. Papa aũt ſuperior eſt.s̃.de maio.& obe.ſolitę.s̃.de ele. venerabilẽ.§.j.nõ poterat aũt cogi Imperator ab initio,ꝙ hæc priuilegia daret: ſed ex quo dedit, auferre non põt.25.q.2.priuilegia.j.& 2.l.ſeq.quæcunq;.& ſic eccleſiæ venerabilis.& ar.C.de act.& ob.ſicut initio.s. de voto.magnæ.maximè ex quo Romana eccl.ipſa approbauit.s̃.de cõſt.eccleſia ſanctę Marię.96.di.bñ quidem.arg.23.q.5.ad ſi.nunquid.n.dices,ꝙ populus Romanus,qui ptãtem ſuam tranſtulit in principẽ, & poſtea abſtulit.vt no.s̃.de conſti.§.quis poſsit.verſi.item populus hanc reuocationẽ facere potuit, ita ꝙ princeps nullam habeat hodie ptãtem: & nũquid ptãtem & dignitatẽ, quam Cõſtantinus dedit eccleſiæ Romanæ, vt Papa cunctis ſacerdotib. & totius mundi princeps exiſtat,& eius iudicio,quæ ad Dei cultũ, vel fidẽ Chriſtianorum, vel ad ſtabilitatẽ procurãda fuerint, diſponat.96.diſt.Conſtantinus.idem Imperator poſſet hodie reuocare:certè nec Imperatori, nec cuilibet laico.de ele.ſummi Pontificis, vel de reb. eccleſia ſticis,licet diſcernere authoritate ꝓpria:imò quæcũque ab eis conſtituta ſunt, pro infectis habenda ſunt: niſi ſubſcriptione Roñ.Pont.fuerint roborata. 97.di. §.j.& per totũ.& 96.di.ꝓ totũ. & qñ Imperator eccleſiæ donat,optima menſura eſt immenſitas,nec dẽt qs cãri,ꝙ hoc ei non liceat.ſic loquiť manifeſtè in authẽ. de reb.eccle.non alie.ſi nimis.col.2.pro certo dare & auferre puerile eſt,hoc eſt,qđ tangitur s̃.de reb.eccle. non alie.cũ laicis.ibi,quã non tm̃ ſancti patres, ſed ẽt prĩcipes ſeculares,multis priuilegiis muniuerũt:iõꝙ; gñale conciliũ nemini iniuriatur, ſed tuetur libertate eccleſiaſticã,& eccleſiarum priuilegia,conſtitutiones, cõtraria abrogãdo qõni, facere ẽt authoritate l. quæ 4.concilia generalia recipit, & vult ꝙ ꝑm ipſa iudicetur.in auth.de eccle. titu. rñ.j.col.9. qua tõne em̃ vnũ gñale recipitur,in his,in quibus vertitur periculũ animæ.& aliud nõ recipiatur. rõ reddi poſſet.ergo idẽ ius.C.de libe.prẽte.vel exhæred.l.j. & hoc in eccleſiaſticis negotiis.in auth. vt cler. apud proprios epiſ. conue.§.ſi verò eccleſiaſticum.col.6.

Sunt autem negocia †eccleſiaſtica,tam tõne perſonarum,q̃ rerum. 11.q.j. §.fi.ergo in talib. ad ſolũ Papã recurrendum eſt.C.de ſumma trin.l.fin.qui ſi reperiat nimiam læſionem dñi tꝑalis, concilium apponet. j̃.e.non minus. & c.aduerſus.& hoc facere debet.arg.s̃.de decim. ſuggeſtum. j̃. de verbor.ſignificat.ſi quid per nouale, hoc eſt, quod alibi dicitur,ꝙ nõ habet iudicare de feudo,niſi ratione pacti, vel conſuetudinis,vel priuilegij,ſubaudi ſupradicti cõceſsi eccleſiaſticæ libertati, ſic intellige s̃. de iud.nouit.nã talia priuilegia vſq; ad effuſionẽ ſanguinis tenetur defendere, cùm eccleſiæ gñalem ſtatũ reſpiciant.25.q.6.ſunt quidam & q. 2. ſi eam deſtruerẽ.15.diſti.ſicut ſancti Euangelij. Tranſit tñ feudũ cum onere ſuo.j̃.de donatio.inter vir.& vxor.cùm nuper. ideoq; in caſib.debet ſubire onera,ratione feudi,quæ alij ſubeunt, ſi authoritate Imperiali fiat.iterum cognitio feudi, non ad eccleſiã pertinet,ſed ad dñm feudi.& quo ad talia,nil ad Papã de feudo,niſi rõne violentiæ,vel negligentiæ,vel peccati: ſic loquuntur iura s̃.allegat.de foro compe.Et eſt ratio, quia in his non priuilegiauit princeps eccleſiam: ergo nec Papa dẽt ei iniuriari,nec fortè poſſet ſua conſtitutione: qđ dic vt no.s̃.e.§.à quib.verſi.item hæc vera ſunt. & iũge qđ not. j̃.ne prẽlati vices ſu.verſi.ſed & videtur.& ſeq.

Quę ſit †pęna violantium immunitatẽ eccleſiaſticã.Dixit Ray.ꝙ duplex, ſcilicet ſpiritualis, puta excommunicatio:& pecuniaria,quę qũque maior,qñq; minor inuenitur.17.q.4.quiſquis.ſi quis eo tumax.ideo eſt arbitrio iudicis cõmittenda,& debet reddi illi perſonæ vel loco, cui facta eſt iniuria. infrà,

a Subducit crimine lę ſæ maieſtatis. Add de tex.in c.& ceralia.& ibi Doc.e.tit.

de ſent.excom.parochianos. ℨ.de ſimo.de hoc 17. q.4. ſi quis in atrio.tu dic,ꝙ ſm canones violator eſt excō- 17 municandus.7.q 4.nullus. & ca.ſi qs deinceps.& fractor & incendiarius eccleſiæ excommunicatus eſt ipſo iure.11.q.4. canonica.12.quæſti.4. omnes eccleſiæ. ℨ.de raptoribus.in literis.ℨ.de ſentē. excom.conqueſti.Sed & pęna 30. librarum examinati argenti imponitur. 17.quæſti.4.quiſquis inuentus. & damnum nouies componat: vt ibi ſequitur in §.ſequent.Sed & ſi quis ſeruum fugientem ad eccleſiam, inde violenter extraxerit,nongentos ſolidos pro immunitate violata componat. capit. ſi quis contumax.

15 †Qui verò Epiſcopum à ſede expulerit, vel cōprehenderit,vel in eum manus violentas iniecerit, excommunicatus eſt:& omnia bona ſua cathedrali eccleſiæ applicantur.17 qu.4. ſi quis deinceps. & accedit ℨ.de iniur.olim. & de pęnis.in quibuſdam.alij verò violatores. ſ. res eccleſiæ rapientes, non ſunt ipſo iure excommunicati. §.de foro competenti.conqueſtus.ſm Goffred.niſi occaſione exactionis, ſeu talliæ aliquid occupent.tales enim ipſo iuris excommunicati ſunt. ℨ.eod.non minus & ſucceſſores,niſi intra menſem,ex quo adminiſtrationem habuerunt,ſatisfecerint.ℨ.e. aduerſus.§.final.nec non & facientes & ſcribentes ſtatuta contra eccleſiaſticam libertatē.ℨ.de ſen.excōm. nouit.& c.grauem.quod dic,vt not.ℨ.de ſent.excōm. §.quis poſsit excōicare. verſicu.ſeptimus. & ſequent.

16 †Sed & ſi prælatus grauauerit ſubditū occaſione ſeruitij,ꝙ fecit legato plus extorquendo,ꝙ ſeruiat,cogitur reddęre,& tantundem pauperibus erogare.ℨ.eo. quia plerique. ſi verò grauat in cnxeniis, in quadruplum condemnatur. 18.diſt.qm̄ quidem ſi in procurationib. in duplum,& debet reddi eccleſiæ,quam grauauit.s̄.de ſenſib.procurationes.in fin. Sed & ſm legē quicunque fugientem ad eccleſiam ſubducit crimi-

a ne læſæ maieſt. a irretitur.C.de his qui ad eccle. confu.l.2.Qui verò in eccleſia vel alio locovenerabili ſedi tionem,vel clāmorem,vel tumultū fecerit,vel in qua libet ciuitate vel vico conuenticulam collegerit, vel colligere attētauerit,vltimo ſupplicio ſubiacebit. C. eod denunciamus.quod intellige ſm authent.de ſan. Epiſ.§.ſi quis cum ſacra miniſteria.col.9. Quid ergo, ſi quis clericus ad præceptū prælati non vult exire eccleſiā,cùm aliàs prçlatus non ſit celebraturus?& quidem poteſt eiici ſine metu excommunicationis.ℨ. de ſen.excom.veniens. & actione iniuriarum agi poteſt, ſi quid attentauerit contra ipſum,nam & atrox cenſetur iniuria,ſi ſacerdos ſacerdotalibus ſit inductus. C. de iniur. atrocem. & ſm legem,capitalis eſt pœna.vt in proxi.legib.alle.& C.de Epiſc.& cleri.ſi quis in hoc genus.vnde & tanquam ſeditionarius per tpalem poteſtatem ab omni plebe expelli dēt. i. decapitari. 11. q.2.ſi quis Eps in concilio damnatus. & propter talia mutatur quis de rege in iumētum. 11.q.3.qui reſiſtit. grauius eſt enim æternum,q̄ temporalem lædere maieſtatem.ℨ.de hæred.vergentis. igitur priuari pōt beneficiis ſuis.arg.ℨ.de exceſ.præla.grauem.& ca.tantā. nā & violator interdicti,ſi ſit ſecularis,beneficiis ſuis priuatur:& ſi proteruitas exigat,deponitur. ℨ.de cle. excō. latrones.fraternitati. expoſtulaſtis. & adde qd̄ noc.s̄.de ma'o.& obe §.fi.Sed ſm .egem ſi.hac edicta-

1 li.§. conuenticulas. quilibet conſpirator pœnæ vnius libræ auri mulctatur, prædam faciens, & receptator, & violater pacis eadem pœna tenetur, & domus deſtruitur, & bona publicantur. de pœna canonica habes 18.q.4.maior.& capi.ſrater. & cap.contumax.vbi dicit,ꝙ nongentos ſolidos det epiſcopo.& duob.cap. ſeq. & ca.definiuit.& ſequent.vbi dicit,ꝙ domus ł ſpi

17 eodem priuilegio gaudet. † Si quis autem perſonis eccleſiaſticis,ter requiſitus iuſticiam denegauerit,iuriſdictionem amittit: vt no s̄.de for.cōp.§.quib.ex cauſis.ver.doctores.nō valet ēt pragmatica ſanctio cōtra priuilegia eccleſiaſticæ libertatis impetrata.C.de ſacroſan.eccle.priuilegia. ſunt.n.clericis pręſtandæ alimonię de publico: vt ibi.non ergo auferēdę: quia qui hoc faciunt,peiores ſunt Pharaone.ℨ.e. nō minus. qd̄ ad omnia priuilegia,non ſolum eccleſiarū & eccleſiaſticarum perſonarum:ſed ēt hoſpitalium,& hominū, & rerū ſuarum extenditur: & ad futurū tps trahitur, & ꝙ in ęternum valeant,confirmatur per pragmaticā ſanctionē.C.de epiſ.& clc.omnia priuilegia. violatorū ēt priuilegiorum eccleſiarū,vel diſsimulatores pęna 5.libr.auri afficiuntur.C.de epiſ.& clc. in eccleſiis. & l.ſi eccleſiæ.venerabilis. Quid ſi qs in angariis, vel aliis exactionib. ſubditū grauauerit, recipiēdo aliqd extraordinariū,quaſi ex debito rōne cuiuſcunq; conſuetudinis.20.libra.auri pęna afficitur,applicandarū loci ſeruatori, putà comiti,& cingulo ſpoliabatur: & qui fieri ſic acquieuit cadens propria ſubſtātia exiliū ſuſtinebit:in auth.vt nulli iudicum.§. nulli verò. coll. 9.mulctas.& alias pœnas legales poterit legere: vt s̄.§. proxi.ver.ad extraordinarium,& prçce.& ſeq.allega.

Ne Clerici vel monachi ſecularibus negociis ſe immiſceant. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Secularia negocia quæ dicantur.*
2 *Clericis quæ ſint permiſſa, & quæ non.*
3 *Negotium vnde dicatur.*
4 *Clerici non debent fieri miniſtri laicorum.*
5 *Tabellionatus officium debet clericis interdici.*
6 *Tabellio eccleſiaſticus non debet conficere inſtrumētum in ſecularibus,nec econtrà.*
7 *Epiſcopus habens iuriſdictionem debet habere vicarium laicum, qui in criminalibus iuſticiam teneat, ſed per ſe nō debet hoc facere.*
8 *Negocia omnia ſecularia ſunt clericis prohibita niſi probētur conceſſa.*
9 *Laicus nullo caſu habet vel exercet iuriſdictionem ſpiritualem,nec per ſe,nec per alium.*
10 *Monachis quæ ſint permiſſa & quæ non.*
11 *Pęna quæ ſit clericorum immiſcentium ſe ſecularibus negociis inhoneſtis & prohibitis.*

IN principio huius tertii libri tractauit author de vita & hone.cler.tam ſecularium, q̄ religioſorum cōiter demum in multis locis tractauit de his ſeparatim: & in multis oſtendit q̄ erant licita his,vel iſtis:nunc intendit tractare de his, quæ prędictis prohibita ſunt & permixtim,vt ſic cauda huius libri concordet cum capite, ne dicatur ad alium titulum pertinere.iō apponit rubricam, ne cler.vel mon. ſecu.neg.ſe immiſ.in qua videndum, Quæ ſunt ſecularia negocia, Quæ ſunt permiſſa clericis, q̄ non, Quæ ſunt permiſſa monachis,q̄ non, Quæ pœna immiſcentium ſe ſecularib.negociis inhoneſtis, & prohibitis.

1 Quæ ſunt ſecularia † negocia vix poſsēt numerari:ſed ne res exēplis egeat,paucis agā.ff.de pſcr.verb. l.j. Quicqd plus iuſto appetit hō, turpe lucrū eſt. ℨ.e.c.j.uer.qcqd.& dic appetit,& cōſe quit. vñ tenet ad reſtitutionē:qa ſm Aug. nō dimittit pecca-

peccatum,&c.ĵ.de vſu.cũ tu.14.q.6.ſi res.Vel dic, appetit in morando, nam primos motus poterit quis cohibere, ideo cogitationis.ſ.nudę, & primi motus pœnam nemo meretur. de pœni. diſt.j.§. cogitationis.ff.de Pœnis cogitationis.ſed nimia affectio punienda eſt.32.q.4.origo.Munera iniuſta accipere,vel habere.ĵ.e.c.1.ver.munera.14.q.5.non ſanè, ergo nõ vendet quis prẽlatus,vel alius iuſticiã.ĵ. de pur.can. c.fi. ante fi. beatus.n. q excutit manus ſuas ab omni munere.16.q.j.p̃dicator. Ideo dr̃, q̃ Iudex & cõſiliarius eius dẽt Deo & legi manus puras ſeruare.in authen.de man.prin.§.nõ p̃mittas.coll.3.& iuſiurãdum qd̃ p̃ſtatur ab his.§.fi.col.2.& vt iud.ſine quoquo ſuſfra.§.cogitatio.col.2.p̃ aliquo ſeculari q̃ſtu p̃cio aliquẽ cõducere.ff.de cõdi.cauſa data.l.dedi.& l.pecuniã.ff.locati.& cõdu.q operas.ĵ.e.c.1. ver. p̃ aliquo. Cõtentiones verborũ vel lites in iudiciis, quib. finis imponẽdus eſt.ff.ſi cert. petat.quidã æſtimauerũt.s̃. de dol.& cõtu.finẽ.lis aũt à cõtentione primitus nomẽ ſumpſit.ĵ.de ver.ſig.forus.§.lis vel rixa, nedũ verborũ,ſed verberũ amare:imò dẽt bonus Iudex occurrere.ff.de vſufr.equiſsimũ.ĵ.e.c.1.ver.cõtentiones.in auth.de armis.in prin.col.6.In placitis ſecularib.diſputare,excepta defenſione orphanorũ,&viduarũ.ĵ. e.c.1.ver.in placitis.qd̃ dic,vt no.s̃.de poſthu.§.qd p̃tinet.ver.ad officiũ.Cõductores aut procuratores eſſe ſeculariũ rerũ.ĵ.e.c.1.ver.cõductores. q̃ dic vt no. s̃.de loca.& de proc.Turpis verbi vel facti eſſe iocularẽ,vel iocũ ſecularẽ diligere.46.di.clericũ ſcurrilẽ s̃.de of.arch.c.1.ĵ.e.c.1. ver.turpis. Aleas amare.ĵ.e. c.1.ver.35.di.c.1.& fi.s̃.de vi.& ho.cle.c.clerici.§. ad aleas.ĵ.de exceſ.præla. inter dilectos. Ornamẽtũ incõueniens propoſito ſuo q̃rere. 25.q.4.c.1.& 2.s̃. de vita.& ho.cle.cleri.ver.clauſula.& ver.panis.ver. pe. & fi.&ĵ.e.c.1.ver.ornamentũ.In deliciis viuere velle. ĵ.e.c.j.ver.in deliciis.35.di.eccleſiæ.Gulã & ebrietatẽ ſequi.ĵ.e.c.j.ver.gulã.s̃.de vita.& ho.cle.à crapula.Põdera iniuſta,vel mẽſuras habere.ĵ.e.c.j.ver.põdera.s̃. de cõtrah.empt. vt mẽſurę. Negociũ iniuſtũ exercere quodcũq;ſit illud.ĵ.e.c. j. ver.negociũ. Canes vel aues ſequi ad venandũ.ĵ.e.c.j.ver.canes.ĵ. de cle.venat.c.j.& 2.quod potiſsimè ab epis cauẽdũ eſt dũ viſitãt.s̃.de cẽſi.cũ Apoſtolus. Et omnib. qbuslibet cauſis ſuperfluis intereſſe.ĵ.e.c.j.ver.& omnibus. qa de omni verbo ocioſo,&c.Ber.nugæ.in ore. laicorũ nugæ ſunt.in ore aũt clericorũ,& maximè ſacerdotũ blaſphemię ſunt.Et breuiter nõ poſſunt oĩa numerari,qa plura ſunt negotia,q̃ vocabula. ff. de prę fect. verb.l.4.

2 Quę ſunt †p̃miſſa clericis,q̃ nõ. Et quidẽ oĩa ſupradicta.ĵ.e.c.j.ver.ecce.oĩs.n.negociatio ſecularis, q̃ eſt de reb.ſecularib. emẽdis vilius & carius diſtrahẽdis, eſt clericis interdicta,81. di.fornicari.& c.negociatorũ.& c.eiiciẽs. & ſeq. qa talia vix ſine peccato fiũt.de pœn.di.5.qualitas.honeſtũ tñ negociũ nõ eſt interdicẽdum.91.di.clericus.victum.de cõſe.di.5.nunquã.vnde exẽplo Pauli põt clericus ſibi victum q̃rere manib.s̃.de cẽſi.cùm Apoſtolus.10.q.3.cauẽdum.q̃ etiã monachis interdicẽdum nõ eſt,vnde & in regula beati Benedicti p̃cipitur proui deri,p cuius manus negocia procurent.ĵ.e.c.j.ver. nec tñ intellige etiã q̃ tã ſeculares clerici, q̃ religioſi poſſunt vilius emere,& carius vẽdere,dũmodò nõ faciãt hoc eſt propoſito, puta emit cellarius bladum 5 vel vinũ,vel aliqd aliud p̃ totũ annũ,ſupeſt aliqd,vel a qa monachi,vel cõuerſi mortui, vel mutati ſunt, vel boues,vel aliaĩ aalia vendant,ergo qd̃ ſupereſt,quãuis carius vendãt,q̃ emerunt,tñ hoc a nõ eſt eis p̃hibitum,qa ea quę monaſterio vtiliora ſunt intendere debent.ſic intelligo inra p̃ximè inducta. nã ad huius vitæ neceſsitatẽ ſtudia ſunt diuerſa.21. q.j.clericus. ſecus eſt,ſi ex p̃poſito ſit, & his deditus eſt,qa tũc ſi monitus nõ corrigatur,amittit priuilegium clericale. . de vi.& ho.cle. c.ſi. ergo vtantur clerici decretali. ĵ. de vſur. nauiganti. cũ,ſicut probatũ eſt,eis ſit oĩs negociatio interdicta. Dr̃ †aũt negociũ, a quaſi negans ocium.Sed p̃riè negocium in cauſis,negociatio in cõmerciis locum habet.ĵ.de verb. ſign.forus.§.cõſtat.Sic debẽt oẽs clerici abſtinere ab omnib.negociis ſecularib. maximè inhoneſtis.ĵ.e.c.1.s̃.de vi.& ho.cleri.clerici.Prohibentur & in ipſis,ne cõtendant in iudicio ſeculari, niſi p̃ſequendo ſuã iniuriã,vel ſuorũ.4. q. 6.omnib. & niſi p̃ miſerabilib.perſonis.s̃.de poſtula.præla.c.1. & 2.86. diſt.peruenit.nec ob.ſi dicat ſe egere,cũ ei teneatur. eps p̃uidere.s̃.de præb.eps ſm Goff. dic s̃. de poſtul. Sed neque p̃dia ſecularia cõducere debet.ĵ.e. c. 1. & 2.& in auth.de ſan.epiſc. §.alium aũt. nam Dei ſacerdotes ſacris vacare oportet.31. di. ſacerdotib. ff. de arbi. non diſtinguemus. §. ſacerdotio.poſſunt tñ etiã monachi non nomine proprio,ſed nomine monaſterij, neceſsitate inſtante, prædia laicorũ ad firmas recipere.ĵ.e. ſm. ſed ſi ſua ſufficiãt.non licet,in auth.de ſanct.epiſco.§.aliter.col.9.in vtroque tñ caſu decimas dabũt.s̃.de deci.dilecti. † Non debẽt clerici fieri miniſtri laicorũ, aliàs ſi deprehendãtur in fraudẽ,nõ ſubueniẽt eis,quaſi abutẽtur priuilegio clericali.ĵ.e.c.2.ĵ.de vſur.quia ſtruſtra.qd̃quidã nudè & purè intelligũt. ſicut iacet qd̃ nõ placet Goff.qa cum laici peccẽt,clericos à diuinis officiis aduocãdo. 21. q.3.Cyprianus.88.di.c. ſi. Ex hoc edicto non debent priuilegiũ ſortiri, cũ potius puniẽdi ſint.ar.26.q.j.legi.ff.de dona.inter vir.& vxor.l.3.§.j.ff.de reg.iur.nõ fraudant.§.nemo.ff.de ſur.itaq; fullo.ff.de min.Papinianus exuli.24.q.2.dicimus.ĵ.de don.int.vi.& vx.& ſi neceſſe. intellige ergo decr. qñ ter admonitus non vult deſiſtere.ĵ.e.ſed nec p̃curatores.s̃.de vi.& ho.cl. c.ſi.ĵ.de ſen. excõ.cõtingit.j.audiẽtia.vel dic, deprehendant,i.intercipiant,ſ.in fraude cõmiſſa,non q̃utẽ in p̃ſona: ſicut & aliàs dr̃, q̃ ſummã ſapientiã, ſ.filiũ Dei capere,p̃perabãt ſuis inſidijs, i.verbalib.captionib.de pœ.di.6.c.j.vltra mediũ.& eſt ſi.ff.de pig.act.l. ſi.ſm Gof.ego intelligo literã,qñ eps publicè denuntiat in ſynodo,ne quis ſe intromittat de talib.ſub pœna priuilegij clericalis,& q̃ certus ſit q̃cũq; cõtra denunciationẽ ſuã venerit per ipſum nõ defendẽt.talia em̃ edicta loco trinę monitionis ſuccedũt.s̃.de loc.& cõd.c.j.de ap.p̃terea.ĵ.de ſen.excõ.à nobis.Si igit aliquis clericus cõtra talẽ denũciationẽ p̃hibitoriã publicè in ſynodo factã venerit, de ſe q̃rat,qa ipſo facto tanq̃ incorrigibilis nudat ſe priuilegio clericali: qa incidit in factũ dãnatũ.ergo de ſe q̃rat:quia in certis, non incertis locus eſt coniecturis. ad hoc. ff.de verb. obl.cõtinuus.s̃.de ele.cũ inter vniuerſas. ff.de redhi. actio.l.j.§.ſed ſi intelligat.ff.de act.em.& vẽd.l.j.in fi.

Dicit aũt negotiũ.] Adde ca. eiiciens. 38.diſt.

a Debet tabelionatus officiũ interdici.] Adde q̃ hoc fallit in cauſis hæreſis. vt in c.vt officiũ.de hæreti.6.gl.& ibi.Ab. in cle. 1. de hæret. Anto.de But.in p̃œm. decretaliũ. in pe. col. Ab. in c.ſi. de ſepul. Bart. in l. ſeruus.ff.de teſt. Bal. in l.nam patronus. C.deco quilibet do in l.ſi quis ex argẽtariis in §. 1. ff. de eden.

Llericis † enim in ſacris ordinib.cõſtitutis debet tabellionatus oſfiũ interdici. a ĵ.eo. ſicut te.qd̃ intelligas ĩ ſęcularib. negociis, vt docet rubr.hæc, ſub qua collocat. Quid

si nihilominus cõficiat instrumentũ? vr̃ quod non valeat. arg. 10. di. vides. & s̃. de dolo. & contu. veritatis. ad fi. C. de legi. non dubium. Sed cõtra quia sit ab illo q̃ iurauit, & aliàs honestus est. arg. s̃. de præscripti. ad audientiã. & de præsum. illud. & multa ꝓhibentur fieri quæ tñ facta tenent. s̃. de iureiuran. quemadmodũ. §. quod si post huiusmodi. ad fi. & ar. s̃. de præben. dilectus. Solutio, si publicè & solenniter interdictum sit, non credo ꝙ valeat: quia talia conficiendo, mortaliter peccat, ꝓp inobedientiam, vt no. s̃. de maio. & obedi. §. & qua pœna, ergo sicut non valet testimonium suũ, ita nec instrumentum. s̃. de test. testimonium, & arg. in his quæ no. s̃. ver. proximo. Sin autem in occulto valet, ne ad ipsum venientes decipiantur qui possunt excusari propter ignorantiam. ff. de off. præto. Barbarius. de simo. qm̃ simoniaca. j̃. ad fi. Sed nunquid in spiritualib. potest facere instrumentum? non: si à laico constitutus sit tabellio. ar. s̃. de deci. tua. & s̃. de iudi. decernimus. & de arbit. contingit. & s̃. de reb. eccle. non alie. cum laicis. cui enim prohibetur principale, & accessorium. s̃. de iudi. quãto. Quid igitur fiet in ecclesiasticis? puto ꝙ eps pôt
b constituere tabellionem b per totam suam diœcesim: cui cura omnium commissa est, 10. q. j. regenda. 12. q. j. episcopus. & c. præcipimus. & si sic fecerit, vocabitur ad scribenda acta ecclesiastica fori. aliàs duæ personæ honestæ subrogabuntur. vbi tabellio non habetur. s̃. de probatio. quoniam contra falsam. & sic intelligo, quòd clerici possunt esse notarij domini Papę. 5. quæst. j. quidam. sed constitutus à Papa generaliter conficiet instrumentum. 19. quęst. 3. cuncta per mundum. & c. per principalem. potest etiã esse notarius Archiepiscopi, vel episcopi: vt in d. ca. quoniam contra falsam. arg. & 77. dist. monachus. j̃. de simonia. cap. 1. & 2. sicut episcopum. sed talis non habet potestatem extra diœcesim illius, qui ipsum constituit. ff. de iurisdi. omni. iudi. l. fi. In tantum ergo executio notarij siue tabellionis, vel scrinarij extendi. potest, inquantum constituentis constitutio. quod dic, vt no. s̃. de constitu. §. quando constitutio incipit arctare. Quia nec in aliis potest authoritatem suam interponere. ff. de bon. authorit. iudi. poss. cum vnus. §. pen. quę in talibus desideratur. duo enim operantur. & faciunt fidem adhiberi huiusmodi instrumen
c tis, scilicet præstatio iurament. s̃. de prę̃scri. ad audiẽtiam. §. fin. secundũ est, authoritas iudicialis, à qua tabellio hanc recipit potestatem, vt patet in authẽ. de tabel. §. j. & fi. col. 4. s̃. de fide instr. ca. penul. & fin. quorum si vnum deficiat, deficit & effectus. ar. C. de feri. l. 3. nec ob. ꝙ sicut dicunt quidam. sigillo principis secularis, facit fidẽ in spiritualib. ergo dicũt ipsi & instrumentum tabellionis sui: quia forsan prima ꝓp positio nõ est vera. Quid. n. si princeps dat literas, ꝙ talis eps in prę̃sentia sua protulit sn̄iam diuortij inter quosdam, nunquid faciet fidẽ, & nunquid de sentẽtiis, & processib. coram prælatis habitis, recurritur ad sigillum principis secularis? sed nec est simile de sigillo & tabellione, imò aliud est omnino. rõ diuersitatis hæc est, q̃a sigillo creditꝰ, tãquã testimonio signo authẽtico cõfirmato, qđ vbiq; ferri & fieri pôt: sicut & testis testimoniũ, qđ ex naturalib. organis pẽdet. & sine alicuius iurisdictiõis. ꝓiudicio exercet. tabellioni verò rõne officij publici sibi cũ debita solẽnitate cõmissi, cuius exercitiũ nõ pôt excedere ꝓuinciæ terminos cõmittẽtis. ar. ff. de of. ꝓfecti vrb. l. j. §. initiũ epistolæ. & l. fi. q̃a nõ debet ponere falcẽ in messem alienã. 6. q. 3. scriptũ. & breuiter cũ princeps secularis nequeat expresim dare potestatẽ alicui cõficiẽdi instrumẽta in spiritualib. nec tacitè hoc intelligi posse, licet secus ecõtrariò) quo ad principẽ eccle siasticũ censeat, nec. n. homo accedit tunicæ, sed tunica homini. ff. de redhi. ac. iustissimè. ad qđ accedit qđ no. j̃. q̃ fil. sint leg. §. qualiter & à quo. ver. Ioãnes. dicit. Sed & pôt dici, ꝙ ex quo q̃s simpliciter est cõstitutus tabellio ab illo, q̃ habet hãc potestatẽ, vbiq; pôt cõficere instr̃m. sicut & ꝑsbyter semel ordinatus vbiq; pôt celebrare. s̃. saltẽ de licẽtia illius, ad cuius iurisdictionẽ declinat. s̃. de cle. peregr. tuæ fraternitati. sicut & volũtaria iurisdictio vbiq; exercet. ff. de of. cõsũ. l. vnica. & no. s̃. de of. leg. §. in quo loco. ver. itẽ ea. Sin aũt dicat, Do tibi potestatẽ cõficiẽdi instrumẽtũ intra talẽ diœcesim, vel ꝓuinciã. tũc extra illã pôsitus. nõ habet exercitiũ, sicut nec archiepꝰ vtitur pallio extra ꝓuinciã sibi cõmissam, vt no. j̃. de vs. pal. §. & quo loco ꝓbat primũ mẽbrũ in Lõb. de Scabinis & Cãcellariis. l. fi. lib. 2. Sed & quãuis cõcedi possit, ꝙ tabellio ecclesiasticus cõficere possit instr̃m in tẽporalib. ecõtra tñ, vt dictũ est, nũquã est cõcedẽdũ. Alii dicũt, ꝙ cõstitutus est in spiritualib. tm̃ nullã potestatẽ hẽt i tpalib. † Nõ dẽt ergo tabellio ecclesiasticus instr̃m cõficere in secularib. nec secularis in ecclesiasticis, q̃a cõuersatio istorũ secreta. & discreta dẽt esse. 2. q. 7. laicos. & C. de epi. & cle. repetita. & de test. cõsulta, in auth. de sanc. epis. §. omnib. aũt laicis. col. 9. ergo si laicus scribat vota singulorũ in electionib. hoc ipso reprobabit electio, sicut fuit factũ in electione Placẽtini, fm Iac. vt ꝓbatur s̃. de ele. Massana. Cõsulimus igitur, & q̃libet eps faciat tabellionẽ suum, nec de potestate sua dubitamus, qui. n. pôt epm cõsecrare. regẽ inũgere, multo fortius tabellionẽ cõstituere. ar. s̃. de dec. ex parte. 3. 44. dist. in synodo. sed hoc nõ poterit demãdari. ar. ff. de tut. & cura. da. ab his. nec mandante. & tñ authoritatẽ magistri census potest sibi tabellio alium constituere ex causa vera. & necessaria, qui compleat, ꝙ ipse complere non potest. in authen. de tabel. §. pen. col. 4. ad hoc de fi. instru. ca. pen. & fi. quamuis clerici in foro ecclesiastico possint esse tabellionis. In curiis tñ principum ꝓhibetur eis, ne etiam scriptores fiant. j̃. e. sententiam §. nec quicquam, quod si in criminalibus sententiam
c sanguinis c scripserint. vel dictauerint, irregularitatem incurrent. vt ibidem. respon. j. & per totum, 51. dist. aliquantos. arg. 23. quæst. 5. cap. 1. 2. & 3. possunt tamen clerici esse familiares principum, & Baronum, & eis seruire in officijs diuinis. s̃. de ser. non ordinan. nullus. & quamuis possint etiam in ipsorum consiliis interesse, & suadere, vt iusticiam teneant, 23. quęst. 8. pessimam. in fine. & etiam dicere in genere, quando non instat casus qualiter homicidæ occidendi sunt. 5. q. 5. dilatori. vt tñ potius cõsulentis. q̃ suggerentis opera fugantur. ff. de quæstio. l. pri. §. per quæstionem. caueant tamẽ ne casus immineat quando sic dicunt. ar. ff. si cert. peta. certũ est. Quid enim refert, vtrum specialiter nominetur, vel generaliter, cũ sciant lupũ esse in fabula. nã & si incitauerit, reus est. j̃. de homic. sicut dignũ. §. q̃ verò. iõ nec facto, nec verbo. nec nutu puto ꝙ tũc debeat sn̄iam dare, vel dicta. j̃. e. sn̄iam. j̃. de excess. prælatorũ. ex literis. argumentum. j̃. de pœnis. omnis. §. caueat. licet possit petere iusticiam fieri, j̃. de homici. postulasti

b Episcopus potest cõstituere tabellionẽ Adde Spec. tit. de instr. edit. in §. restat. ver. sed quis. Cardi. Zab. in c. 1. in 2. not. de simo. Ioan. de Imo. in c. 1. de fi. instr. Old. consi 75. in ci. quis possit

c Sententiam sanguinis,] Adde diffusè ꝓ Marianum de Senis in rep. ca. sn̄iam sanguīnis. eod. tit.

ter & modeſtè,non procaciter,& cum pura intentione.ſ.vt ſua recuperet, non vt iniurians ſibi occidatur.23.q.5.vnum ſolum.& c.pœna.& c.non vos,ff. de bo.lib.qui cum maior.§.j.nec imputabitur. ſi iudex puniat vltra q̃ deberet.ff.de euic.ſi per imprudentiã.

7 d † Eps autem iuriſdictionem habẽs [d] debet habere vicarium laicum,q̃ in criminalib iuſticiã teneat, ſed p̃ ſe hoc nõ debet facere. ĩ.e.clericis.23.q.8.his à quib. & licet debeat cauere ab atrocib.põt tñ infligere pœnam fuſtigationis leuem, & pœnã exilij. [e] ĩ.de calũ.

e c.1.ad fin.ſ̃.de iud.cũ non ab homine.ad fin.ſ̃.depoſiti.c.dum tñ caueat à vindicta ſanguinis. ĩ.de rap.in archiepiſcopatu.quod intelligas de crudeli & periculoſa effuſione. ĩ.de cler.percuſ.c.2.quis.n. de facili poſſet cauere, ne in fuſtigatione exiret gutta ſanguinis,& tñ clericus verberatur q̃nque.5.q.5.illi qui nã & pœnam characteris faciendi in facie infligere põt,quę non põt fieri ſine effuſione ſanguinis ſaltem leui,ſed patiens nõ minus incontinenti comederet, ſic intellige ĩ.de crimi.fal. c.3. igitur ſi miniſtri excedunt, nõ imputatur eſpo,qui præcepit leuiter fuſtigari,dum tñ expreſsim prohibuit,ne atrociter verberetur.arg.ĩ.de homi.tua.§.ad vlti.& c.Petrus diaconus,& de ſimo.ſicut nobis.In ſumma not. † q̃ om

8 nia negotia ſecularia ſunt clericis prohibita,niſi p̃bentur cõceſſa, cũ in rubrica prohibendo tradatur regula generalis.ad hoc ff.de illicit.col.l.2.ſ̃.de trãſlat.epi.inter corporalia.§.ſed neque.Sic & multò magis ſunt laicis ſpiritualia omnia interdicta, nã clericus põt habere temporalẽ iuriſdictionem, & quod non põt exercere per ſe,per alium exercebit. vt no.ſ̃. e §.eps autẽ.† Laicus verò nullo caſu habet vel exer-

9 f cet iuriſdictionem ſpiritualem [f] nec per ſe, nec per alium,vt patet in hit quę no. ĩ.qui fil.ſint legi.§.qualiter & à quo.ver.ergo iuriſdictiones. & ſeq. & ĩ. ne pręla.vices ſuas.ver.ſed & vĩ.Inde eſt,quòd licet laicus vnam cum clerico poſsit authoritate ſuperioris, de ſpiritualibus tanquam arbiter cognoſcere, non tñ tanquam iudex,niſi authoritas Papę interueniret vt no.ſ̃.de off.deleg.§.cui poſsit delegari.ver. ſi ignarus.& ſe.& ſ̃.de arbitr.§.de qua.re.ver.ſed & mixta, ſicut nec vnà cũ clerico eligẽr põt.ſ̃. de ele. Maſſana. Et eſt triplex rõ,vna qa hęc eſt regula,q̃ laicus in nullo põt diſponere de reb.eccl.etiãſi religioſus ſit ſ̃.de reb.ecc.nõ aliẽ.cũ laicis ergo ſemp tenẽda eſt:niſi in cõceſsis & à iure exceptis. ar.ff.de illici.coll.l.3.ſ̃.de trãsl.epiſc.inter corporalia.§.ſed neq;.Secũda,qa iuriſdictio maior & dignior eſt, q̃ poteſtas cõpromiſſaria,vt patet ĩ his q̃ no. ſ̃.de ap.§.qũo decretalis,ver. iudicib.vnde nõ ſequit̃,q̃ ſi à iure id qđ minus eſt,cõcedit̃,etiã & id qđ maius eſt cõceſſum videat licet cõtrà ſequit̃,vt patet ſ̃.de deci.tua.& ĩ.e.c.ex parte. & c.ſeq.Sed & ſnĩa arbitri nõ p̃ oĩa ſentẽ.eſt.ff.de his q̃ no.infamia,qđ ergo.§.ex cõpromiſſo. Sed ſolus Papa ſpiritualia,ſiue eccleſiaſtica cõcedit laico,vt no.ſ̃.de off.lega.§.quid pertinet.ver.laico ſacra donat. ergo oĩs caſus,qui à iure vel papa expreſsim non conceditur,intelligit̃ denegatus,& quod de vno conceditur de aliis denegatur.ſ̃.de pręſump.nonne.Aliud eſt ergo in iudicio,quod neceſſariũ eſt, & redditur in inuitum.ff.de verb. oblig.inter ſtipulantem. ideoq̃ non volũtati iudicis:ſed neceſsitati iuris ſubiicitur. ff.ad Turp.l.j.§.ſin autem. Inde eſt,quòd non poteſt ſuperior clericum ſuũ laico ſubiicere, qa iã ſubiiceret̃ p̃ſona:qđ eſſe nõ põt,qa hoc nõ ſuſtinet ius,vt ſ̃.đ fo.cop.ſignificaſti. & patet in his q̃ no.ſ̃.de of.deleg. §.quibus modis.verſic.clericus.aliud in arbitrio,qđ voluntariũ eſt.ff.de arbitr.l.3. §.itẽ d & ſi nemine.& ideo poteſtati iudicis relinquitur,quia facti eſt, & non iuris.ff.ad muni.ordine §.duriorib. Igitur ſicut in compoſitione,quæ voluntaria eſt, excuſat authoritas ſuperioris in ſpiritualib. ſ̃. de præbẽ. niſi eſſent,ſic & in compromiſſo .ſ̃. de arbitr. per tuas.& iũge quod no. ſ̃.de poſtul.§.quid pertinet. ver. itẽ ad officiũ ſuũ pertinet ſtare.& ſequ.

10 Quæ ſunt † permiſſa monachis, quę non. Et certè oĩa quę permiſſa non ſunt, ſunt p̃hibita monachis, ex quo clericis prohibita ſunt:nã & ad carentiã p̃prij, & ad obſeruãtiã regularẽ vltra q̃ clerici aſtringũtur.ſ̃.de ſtat. monac.cũ ad monaſteriũ.in fi.&quã diu hoc ſeruauerint, nõ ſunt alij introducẽdi clerici.vel laici. ſ̃.de reb.f eccl.nõ alie. poſſeſsiones. Sed ſi delinquũt,monẽdi ſunt,vt abſtineant. q̃ ſi incorrigibiles ſint,poſſunt eiici de monaſterio,& alij fratres alterius ordinis introducẽdi ſunt,p̃ quos religio retineatur.ĩ. e. relatum. vt labores impiorum iuſti,edant.vt ibi,& 23.q.ſi,quicunque.& ſi aliud fieri non poteſt,tandem ponentur in monaſterio clerici ſeculares.ſ̃.de relig. domi. inter quatuor.& de hoc no.plenius ſ̃.de regul. §. ad qđ tenetur.ver.ſed & tenetur.& ſeq.Et breuiter clerici debent viuere religioſius q̃ laici:& religioſi religioſius q̃ clerici ſeculares.arg.ſ̃.de reg. conſulti. Poteſt tñ religioſus vtilitate monaſterij exigente,& abbate nihilominus imperante,ſecularia exercere: honeſta tñ,nõ inhoneſta.ſ̃.de poſtul.c.2.16.q.j.monachi.& c. placuit.ergo nõ audiant Leges,vel Phyſicam. ĩ.e.nõ magnã,qa nec hoc audire debẽt hodie in perſonalibus & ſacerdotio conſtituti. ĩ.eod.cap.fin.

11 Quæ pęna † immiſcentium ſe ſecularibus negotiis inhoneſtis, & prohibitis. Vt indigni fiãt delatione tõſuræ.nam tonſura clerici ſecularia exercẽtis vĩ profectò in miniſterij noſtri vituperiũ redundare:vt ſ̃.de clericis coniug.Ioã nes.ad fin. Vt fiãt a miniſterio eccleſiaſtico alieni,ſi fuerint procuratores laicorum. ĩ.e.ſed nec procuratores.& cõmunicẽtur.ĩ.e. ſecundum inſtitura. & ca. clericis.in fi.nec ſubueniat eis ab eccleſia.ĩ.e.ſacerdotib. Vt in regularitatẽ incurrãt, ſi ſuam ſangũinis. dictãt,vel in loco,in quo exerceat,interſunt.ĩ.e.ſnĩã. qđ dic vt no. ſ̃.e.§.q̃ ſunt p̃miſſa clericis.ver.poſſunt. & ver.eps.vt ſi mercimonia exerceãt,ſicut laici:& tertiò moniti nõ deſtiterint, priuilegiũ clericale de immunitate patrimoniorũ amittãt.ſ̃.de vita.& ho.cle. c.fi.Et ſi tanquã laici incedãt,exuẽtur omni priuilegio. ĩ.de ſent.excõ.cõtingit in audiẽtia.Vt tabellio natus officiũ exercẽtib.cõtra interdictũ. ex quo in ſacris ordinib.cõſtituti ſunt,beneficia eccleſiaſtica ſubtrahãtur. ĩ.e.ſicut te.qđ dic vt no.ſ̃.e.§.q̃ ſunt p̃miſſa cler.ver.& ſeq.Vt religioſi diſſoluti remoueantur, & alij introducantur,qđ dic vt no.ſ̃.e.§.quæ ſunt permiſſa monachis.Et religioſi audiẽtes Leges vel Phyſicã, niſi intra duorũ mẽſium ſpaciũ ad clauſtrũ redierint,ſicut excõicati ab oĩb.euidẽt̃, & in nulla cã ſi patrociniũ p̃ſtare voluerit,audiãt,& in choro,& i mẽſa, & in ca.vltimi.fratrũ exiſtãt: & niſi fortè ex mĩa Sed. Apo.ſpẽ totius p̃motionis.amittãt. ĩ.eo.nõ magno.

[d] Epiſcopus autẽ iuriſdictionẽ habẽs.] Adde tex.in c. ſi.e. ti.li.6.& p̃ Ab in c. 2. de iud. & an talis eps̃ iuriſdictionem habens poſsit habere officiales armatos pro executione ſuę. Vide per Abb. in c.ſignificaſti.in 3. col.de offi. de legati.vbi dicit aliàs fuiſſe interrogatus àquodã epo. idẽ Abb. in c.cum nõ ab hoſe. de iudi.in 2.colum.

[e] Et pœnã exilij.] Adde tex.& ibi doct.in c.accedẽs 50.di.c.in ſynodo.63.di. c. hi qui epos.3.q.4.c.audientiã. de cri. fal. tex & gl.in c.cũ beatus.45.diſtin.

[f] Vel exercet iuriſdictionem ſpiritualẽ] Adde abb. in ca. 2. de iu.

a Quid sint sponsalia.] Adde tex. in c. nostrates. 30. q. 5.
b Et vnde dicantur.] Adde do. in rub. e. ti.

sed hodie in casu religiosi ipso iure sunt excõicati. ĩ. e. c. fi. § j. Quæ prohibitio extenditur ad archidiaconos, decanos, plebanos, præpositos, cantores, & alios clericos, personatus habentes & presbyteros, nisi intra duos menses olim religiosis concessos dettiterint. ĩ. e. c. fi. §. fi. Alij clerici personatus habentes, sicut sunt primicerius. s̃. de consti. cùm accessisent, Thesaurarius. s̃. de conc. præben. cum nostris. Cancellarius. vt benefi. eccl. ca. vnico. Præcentor & succentor. ĩ. de excess. pręla. inter dilectos. Magister scholarium. ĩ. ne præla. vices suas quanto. Custos. s̃. de off. cust. c. 1. & 2. Sacrista. s̃. de of. sacr. ca. 1. Archipresbyter. s̃. de off. archipresb. c. 1. 2. & 3. & idem inteliigas de aliis personatibus, qui secũ dum diuersas ecclesiarum consuetudines personatus habentur. Quid de habentibus curam animarũ, nunquid ligantur? Curia tenet, quòd non. nec immeritò, cum enim hæc constitutio, super Specula. pœnalis, sit non est extendenda, sed restringenda, secundũ Goff. ff. de pœnis. pręses. & l. interpretatione. Salua reuerentia vtriusque, contrarium puto de rigore iuris tribus euidentissimis rationibus, quibus non posset quis sufficienter de facili respondere. Prima est, quia in pœnalibus dicitur, quòd de personatibus, & curá animarum habentibus, idem iudicium est habendũ. s̃. de elec. dudum. 2. §. tandem. & de præben. de multa. Secunda, quia presbyteri indistinctè ligãtur, hoc enim dicit apertè constitutio. pone ergo presbyteru nullum, vel saltem simplex beneficium sine cura habẽ tem ligari negare non potes, quare ergo non ligabitur habens curam animarum, cùm debeat sacerdos fieri. s̃. de elect cum in cunctis. §. inferiora. & seq. & de ęta. & qual. præterea. Nũquid ex delicto suo. quia sci licet ordinari renuit, vel quia negligens est, hoc priuilegium reportabit. vnde quę no. s̃. eod. §. quæ sunt permissa clericis. versi. non debent. certè non debet esse melior conditio stulti, quam periti. ff. quod vi. aut clàm. Seruius. nec non facientis seruitium, vel nõ seruientis domino Iesu Christo, quam facientis & seruientis. s̃. de præben. cum secundum. & c. graue. in authent. de sanctis. episcop. §. nulla verò. col. 9. Tertia est ratio, quia dico quod constitutio in fauorem Theologiæ inducta est, ergo fauorabilis est. non odiosa. vt apparet ĩ. eod. super specula. §. quia verò. tales ergo à patrociniis repelluntur. ĩ. de priuile. super specula. & hæc pœna in fauorem animarum inducta est, ergo est fauorabilis, sicut & sententia excommunicationis: ergo in dubio pro ipsa iudicabo. ĩ. de cle. excommunica. mini. illud. §. licet. & iunge quod no. ĩ. de senten. excommu. §. qualiter proferatur, versi. tu teneas. Et no. quòd cum hæc pœna ipso iure infligatur ipso iure apponi potest, sicut & excommunicatio. nec est recurrendum ad episcopum delinquentẽ pro sententia ferenda. prout quidam cauillosi allegant ad excusandas excusationes in peccatis sicut ille de quo habes. ĩ. de excess. pręla. inter dilectos. §. j. & s̃. de consuetu. quanto. Potest ergo iudex, corã quó aduocat, talem repelle re, etiamsi aduersarius taceat, dummodo notorium sit ꝙ talis sit, arg. s̃. de exce. exceptionem. & ff. depostu. quos prætor.

Explicit Liber Tertius.

Summæ Hostiensis
Liber Quartus.

De Sponsalibus & matrimoniis. Rubrica.

SVMMARIA.

1 *Sponsalia quid sint, & unde dicãtur. 2. Et qualiter contrahãtur. 6. Et qualiter dissoluantur. 10.*
3 *Arræ quare permittuntur à lege repeti quadruplum.*
4 *Species sponsaliorum quot sint.*
5 *Sponsalia quis possit contrahere.*
7 *Martinus licet per nuncium possit uxorem ducere, mulier tamen per proprium nuncium non potest nubere.*
8 *Effectus sponsaliorum quis sit.*
9 *Sponsalia contrahens an sit cogendus per ecclesiam, matrimonium contrahere, & consummare*
11 *Sponsalia prima si nuda sint, secunda iuramento firmata, quæ tencant.*
12 *Matrimonium ut dissoluatur, quid requiritur.*

Snunc hoc ex ossib. meis, & caro de carne mea. Et ꝓp hoc relinquet homo patrẽ & matrẽ, & adhęrebit vxori suę, & erũt duo in carne vna: per hæc verba ꝓtoplasti. i. primo plasmati. s. Adam, matrimoniũ, de quo author tractare intendit, institutum fuit: vt no. ĩ. e. sub rubricella, de matrimoniis. §. vbi. qđ est magnum sacramentũ in Christo & ecclesia. sicut Paulus exponit. vt s̃. de bigamis. c. debitum. licet aũt clericis cõtinentia indicatur: tñ sæpius cadũt & deficiunt: qa spiritus promptus est, caro aũt infirma: vt apparet s̃. in primis trib. titulis ꝓximi libri. & qa non põt cõtinere, debet matrimoniũ cõtrahere. ꝑm Apostolũ: melius est nubere q̃ vri. Explicito tractatu de vi. & ho. cle. per quẽ clerico mulieris cõsortium, ꝓhibetur: videamus de matrimoniis, ꝓ q̃ mulierẽ se cũ habere cõceditur. sic põt cõtinuari cũ principio, libri ꝓximi, vel etiã cũ superiore ꝓxima rubrica. Vel sic. Tractauimus de contractib. rerũ, in medio libri. superioris ꝓximè nũc videamus de contractib. personarũ, & sic de matrimoniis, per q̃ masculi & fœminæ cõiunguntur. Vel aliter, Quia ordo clericorũ dignior est cœtu laicorũ. postquã tractauimus de causis clericorũ, tractãdum est de causis laicorũ, ꝑcipuè de his q̃ ad iudicium ecclesiasticũ spectant. s. de matrimonio: ꝙ qm̃ per sponsalia ad matrimonio ꝓueni tur, apponamus rubiicã, de sponsalib. & matrimonis videntes, Quid sint spõsalia, Et vñ dicant, Quod sint species sponsaliorũ, Quis possit cõtrahere spõsalia, Qualiter cõtrahãtur, Quis sit effectus & qualiter dissoluãtur. Subsequẽter videamus de secunda parte rubricæ, scilicet de matrimoniis.

1 a **Quid sint** spõsalia. † a Mẽtio & repromissio futurarum nuptiarum: vt ff. eo. l. j.
a **Et vnde** dicãtur. † b Et quidẽ à spõdẽdo. i. ꝓmittẽdo. nã moris fuit veterib. stipulari. & spõdere sibi vxores futuras. vñ & spõsi & sponsæ appellatio nota est: vt ff. e. l. 4. Et nota. ꝙ dicit sibi: nã ꝓ hoc vĩ, ꝙ nõ alij. qđ dic vt no. ĩ. e. §. qualiter cõtrahãtur. Sed nũquid ex hac stipulatione agi põt ad interesse, vel ad aliq̃ pœnã pecuniariam? Rñd. nõ. ibi. ar. C. e. l. j. nã sicut dicit, alij desponsata põt renũciare spõsalib. & alij nubere, ergo sine pœna criminali, vel ciuili. ar. ff. de redhibitio. actio. cũ aũt. §. excipitur. j.

nec